

DISERTAČNÍ PRÁCE

**Restituce majetku
bývalých šlechtických rodů
po roce 1989**

**Restitution of property
of the former noble families
after the year 1989**

**Autor: Josef Benda
Školitel: Prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.**

Praha 2010

**UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA ÚSTAVNÍHO PRÁVA**

OBSAH

strana	kapitola
2	OBSAH
5	ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ
7	OSNOVA DISERTAČNÍ PRÁCE
10	I. ÚVOD DO PROBLEMATIKY
10	I.1 DŮVODY ZVOLENÍ TÉMATU – osobní motivace, zhodnocení pramenů a dosavadní literatury k tématu
14	I.2 METODIKA
14	I.3. PŘEDMĚT ZÁJMU DISERTAČNÍ PRÁCE (definice hranic tématu, přiblížení základů obsahu, tj. rámcové postižení restitucí majetku bývalých šlechtických rodů v letech 1989 – 2010 a detailní analýza vybraných sporných kauz)
16	I.4 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI (od představ prezidenta Masaryka o pozemkové reformě, přes mezinárodní smlouvy uzavřené po ukončení druhé světové války (zejména tzv. Pařížská reparační dohoda), dekrety presidenta republiky a poválečné zákony, zejména zákon o revisi první pozemkové reformy)
30	I.5. POLITICKÉ A DALŠÍ PŘEDPOKLADY RESTITUCÍ MAJETKU PO ROCE 1989
31	I.6. MOŽNÁ ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ
35	I.7. ROZSAH A DŮSLEDKY RESTITUCÍ, vliv restitucí na jistotu vlastnických vztahů a právní prostředí v České republice
39	II. LEGISLATIVNÍ RÁMEC
39	II.1 POSTAVENÍ RESTITUČNÍCH A SOUVISEJÍCÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ V RÁMCI ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU; obcházení smyslu a účelu restitučního zákonodárství: občanskoprávní žaloby na určení vlastnictví
44	II.2 ZÁKON O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD – původní znění
51	II.3 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD/ komentář
65	II.4 ZÁKON O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH – původní znění
76	II.5 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH/ komentář
98	II.6 ZÁKON O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU – původní znění
110	II.7 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU/ komentář
146	II.8 ZÁKON č. 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 219/1991 Sb. – původní znění
149	II.9. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 229/1991 Sb.
154	III. RESTITUCE MAJETKU BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V LETECH 1989 - 2010
154	III.1. RESTITUCE OBECNĚ; JEJICH ROZČLENĚNÍ (restituce církevního majetku, majetku obcí, židovského majetku, majetku bývalých

	šlechtických rodů a ostatního majetku), vymezení sporných a nesporných případů restitucí majetku bývalých šlechtických rodů
155	III.2. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU RESTITUČNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ
155	III.2.A. KAUZA DES FOURS-WALDERODE
156	III.2.A.1. majetek dřínovské větve rodiny
156	III.2.A.1.a) historie konfiskace
156	III.2.A.1.b) nárokovaný majetek
156	III.2.A.1.c) osoby vznášející majetkové nároky
157	III.2.A.1.d) restituční kauza
157	III.2.A.1.e) mediální obraz
157	III.2.A.2. majetek hruborohozecko-smržovské větve rodiny
157	III.2.A.2.a) historie konfiskace
161	III.2.A.2.b) nárokovaný majetek
161	III.2.A.2.c) osoby vznášející majetkové nároky
161	III.2.A.2.d) restituční kauza
201	III.2.A.2.e) mediální obraz
202	III.2.B. KAUZA COLLOREDO-MANNSFELD
203	III.2.B.1. majetek opočenské větve rodiny
203	III.2.B.1.a) historie konfiskace
212	III.2.B.1.b) nárokovaný majetek
213	III.2.B.1.c) osoby vznášející majetkové nároky
214	III.2.B.1.d) restituční kauza
214	a) nemovitý majetek
240	b) mobiliář zámku v Opočně
257	III.2.B.1.e) mediální obraz
262	III.2.B.2. majetek dobříšsko-zbirožské větve rodiny
262	III.2.B.2.a) historie konfiskace
265	III.2.B.2.b) nárokovaný majetek
265	III.2.B.2.c) osoby vznášející majetkové nároky
265	III.2.B.2.d) restituční kauza
265	a) nemovitý majetek
272	b) mobiliář zámku v Dobříši
288	III.2.B.2.e) mediální obraz
289	III.2.C. KAUZA SALM-REIFFERSCHIEDT
289	III.2.C.a) historie konfiskace
293	III.2.C.b) nárokovaný majetek
294	III.2.C.c) osoby vznášející majetkové nároky
295	III.2.C.d) restituční kauza
333	III.2.C.e) mediální obraz
336	III.2.D. KAUZA TRAUTTMANSDORFF-WEINSBERG
337	III.2.D.a) historie konfiskace
338	III.2.D.b) nárokovaný majetek
338	III.2.D.c) osoby vznášející majetkové nároky
338	III.2.D.d) restituční kauza
346	III.2.D.e) mediální obraz
348	III.3. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU OBČANSKOPRÁVNÍCH ŽALOB NA URČENÍ VLASTNICTVÍ
348	III.3.A. KAUZA KINSKY
348	III.3.A.a) historie konfiskace

349	III.3.A.b) nárokovaný majetek
351	III.3.A.c) osoby vznášející majetkové nároky
351	III.3.A.d) restituční kauza
373	III.3.A.e) mediální obraz
378	III.3.B. KAUZA HARRACH
378	III.3.B.a) historie konfiskace
379	III.3.B.b) nárokovaný majetek
379	III.3.B.c) osoby vznášející majetkové nároky
380	III.3.B.d) restituční kauza
414	III.3.B.e) mediální obraz
418	III.3.C. KAUZA THUN-HOHENSTEIN
418	III.3.C.a) historie konfiskace
419	III.3.C.b) nárokovaný majetek
419	III.3.C.c) osoby vznášející majetkové nároky
419	III.3.C.d) restituční kauza
423	III.3.C.e) mediální obraz
425	III.3.D KAUZA SCHAUMBURG-LIPPE
425	III.3.D.a) historie konfiskace
425	III.3.D.b) nárokovaný majetek
426	III.3.D.c) osoby vznášející majetkové nároky
426	III.3.D.d) restituční kauza
437	III.3.D.e) mediální obraz
443	IV. ZÁVĚR
443	IV.1 ZHODNOCENÍ MOŽNOSTÍ DALŠÍHO VÝVOJE SPORNÝCH RESTITUČNÍCH KAUZ BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V ČR
444	IV.2 DŮVODY VZNIKU SOUČASNÉHO STAVU RESTITUČNÍCH SPORŮ
447	IV.3 POKUS O PROGNOZU (možnosti a směry dalšího vývoje restitucí majetku bývalých šlechtických rodů)
449	V. ABSTRACT/ ENGLISH SUMMARY
452	VI. ABSTRAKT
455	VII. PRAMENY A LITERATURA
455	VII.1 PRAMENY
468	VII.2 LITERATURA
474	VIII. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK
475	IX. CHRONOLOGIE RESTITUČNÍCH KAUZ
493	X. PŘÍLOHY
493	X.1 NESPORNÉ RESTITUCE – shrnutí
495	X.2 SPORNÉ RESTITUCE – shrnutí
497	X.3 SOUVISEJÍCÍ RESTITUCE PRÁVNICKÝCH OSOB – shrnutí

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Já, níže podepsaný, JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M., narozený 23. prosince 1978 v Praze, prohlašuji na svou čest, že jsem tuto disertační práci vypracoval samostatně a uvedl literaturu a prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým. Tato disertační práce má 497 stran a 1,534,205 znaků včetně mezer textu vlastní práce bez poznámek. Počet poznámek pod čarou: 3306.

Praha, 29. června 2010

.....
Josef Benda

PODĚKOVÁNÍ

Úvodem bych rád poděkoval:

Prof. JUDr. Václavu Pavlíčkovi, CSc., za vedení této práce, odborné konzultace, obětavost a trpělivost; a

Prof. PhDr. Vladimíru Kašíkovi, DrSc. za konzultace problematiky této práce.

Dále pak všem, kteří svými znalostmi, odbornou pomocí i jinak přispěli ke vzniku této práce.

V neposlední řadě děkuji **Nadaci „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“**, že se rozhodla tuto práci vydat.

Praha, 29. června 2010

.....
Josef Benda

OSNOVA DISERTAČNÍ PRÁCE – KAPITOLY:

I. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

I.1 DŮVODY ZVOLENÍ TÉMATU – osobní motivace, zhodnocení pramenů a dosavadní literatury k tématu

I.2 METODIKA

I.3. PŘEDMĚT ZÁJMU DISERTAČNÍ PRÁCE (definice hranic tématu, přiblížení základů obsahu, tj. rámcové postižení restitucí majetku bývalých šlechtických rodů v letech 1989 – 2010 a detailní analýza vybraných sporných kauz)

I.4 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI (od představ prezidenta Masaryka o pozemkové reformě, přes mezinárodní smlouvy uzavřené po ukončení druhé světové války (zejména tzv. Pařížská reparační dohoda), dekrety presidenta republiky a poválečné zákony, zejména zákon o revisi první pozemkové reformy)

I.5. POLITICKÉ A DALŠÍ PŘEDPOKLADY RESTITUCÍ MAJETKU PO ROCE 1989

I.6. MOŽNÁ ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ

I.7. ROZSAH A DŮSLEDKY RESTITUCÍ, vliv restitucí na jistotu vlastnických vztahů a právní prostředí v České republice

II. LEGISLATIVNÍ RÁMEC

II.1 POSTAVENÍ RESTITUCNÍCH A SOUVISEJÍCÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ V RÁMCI ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU; obcházení smyslu a účelu restitučního zákonodárství: občanskoprávní žaloby na určení vlastnictví

II.2 ZÁKON O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD – původní znění

II.3 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD/ komentář

II.4 ZÁKON O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH – původní znění

II.5 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH/ komentář

II.6 ZÁKON O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU – původní znění

II.7 NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU/ komentář

II.8 ZÁKON č. 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 229/1991 Sb. – původní znění

II.9. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA č. 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 229/1991 Sb.

III. RESTITUCE MAJETKU BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V LETECH 1989 - 2010

III.1. RESTITUCE OBECNĚ, JEJICH ROZČLENĚNÍ (restituce církevního majetku, majetku obcí, židovského majetku, majetku bývalých šlechtických rodů a ostatního majetku), vymezení sporných a nesporných případů restitucí majetku bývalých šlechtických rodů

III.2. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU RESTITUCNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ: detailní deskripce a právní analýza čtyř významných sporných kauz:

III.2.A. kauza Des Fours-Walderode

III.2.A.1. majetek dřínovské větve rodiny

III.2.A.1.a) historie konfiskace

III.2.A.1.b) nárokovaný majetek

III.2.A.1.c) osoby vznášející majetkové nároky

- III.2.A.1.d) restituční kauza
- III.2.A.1.e) mediální obraz
- III.2.A.2. majetek hruborohozecko-smržovské větve rodiny
 - III.2.A.2.a) historie konfiskace
 - III.2.A.2.b) nárokovaný majetek
 - III.2.A.2.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.2.A.2.d) restituční kauza
 - III.2.A.2.e) mediální obraz
- III.2.B. kauza Colloredo-Mannsfeld
 - III.2.B.1. majetek opočenské větve rodiny
 - III.2.B.1.a) historie konfiskace
 - III.2.B.1.b) nárokovaný majetek
 - III.2.B.1.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.2.B.1.d) restituční kauza
 - a) nemovitý majetek
 - b) mobiliář zámku v Opočně
 - III.2.B.1.e) mediální obraz
 - III.2.B.2. majetek dobříšsko-zbirožské větve rodiny
 - III.2.B.2.a) historie konfiskace
 - III.2.B.2.b) nárokovaný majetek
 - III.2.B.2.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.2.B.2.d) restituční kauza
 - a) nemovitý majetek
 - b) mobiliář zámku v Dobříši
 - III.2.B.2.e) mediální obraz
- III.2.C. kauza Salm-Reifferscheidt
 - III.2.C.a) historie konfiskace
 - III.2.C.b) nárokovaný majetek
 - III.2.C.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.2.C.d) restituční kauza
 - III.2.C.e) mediální obraz
- III.2.D. kauza Trauttmansdorff-Weinsberg
 - III.2.D.a) historie konfiskace
 - III.2.D.b) nárokovaný majetek
 - III.2.D.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.2.D.d) restituční kauza
 - III.2.D.e) mediální obraz

III.3. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU OBČANSKOPRÁVNÍCH ŽALOB NA URČENÍ VLASTNICTVÍ: detailní deskripce a právní analýza čtyř významných sporných kauz:

III.3.A. KAUZA KINSKY

- III.3.A.a) historie konfiskace
- III.3.A.b) nárokovaný majetek
- III.3.A.c) osoby vznášející majetkové nároky
- III.3.A.d) restituční kauza
- III.3.A.e) mediální obraz

III.3.B. KAUZA HARRACH

- III.3.B.a) historie konfiskace
- III.3.B.b) nárokovaný majetek
- III.3.B.c) osoby vznášející majetkové nároky

- III.3.B.d) restituční kauza
- III.3.B.e) mediální obraz
- III.3.C. KAUZA THUN-HOHENSTEIN
 - III.3.C.a) historie konfiskace
 - III.3.C.b) nárokovaný majetek
 - III.3.C.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.3.C.d) restituční kauza
 - III.3.C.e) mediální obraz
- III.3.D KAUZA SCHAUMBURG-LIPPE
 - III.3.D.a) historie konfiskace
 - III.3.D.b) nárokovaný majetek
 - III.3.D.c) osoby vznášející majetkové nároky
 - III.3.D.d) restituční kauza
 - III.3.D.e) mediální obraz

IV. ZÁVĚR

IV.1 ZHODNOCENÍ MOŽNOSTÍ DALŠÍHO VÝVOJE SPORNÝCH RESTITUČNÍCH KAUZ BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V ČR

IV.2 DŮVODY VZNIKU SOUČASNÉHO STAVU RESTITUČNÍCH SPORŮ

IV.3 POKUS O PROGNÓZU (možnosti a směry dalšího vývoje restitucí majetku bývalých šlechtických rodů)

V. ABSTRACT/ ENGLISH SUMMARY

VI. ABSTRAKT

VII. PRAMENY A LITERATURA

VII.1 PRAMENY

VII.2 LITERATURA

VIII. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

IX. CHRONOLOGIE RESTITUČNÍCH KAUZ

X. PŘÍLOHY

X.1 NESPORNÉ RESTITUCE – shrnutí

X.2 SPORNÉ RESTITUCE - shrnutí

X.3 SOUVISEJÍCÍ RESTITUCE PRÁVNICKÝCH OSOB - shrnutí

I. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

I.1 DŮVODY ZVOLENÍ TÉMATU – osobní motivace, zhodnocení pramenů a dosavadní literatury k tématu

Za objekt zájmu své disertační práce jsem si vybral téma restitucí¹ majetku bývalých šlechtických rodů. Toto téma jsem si nevybral náhodou, ale jako výsledek mnohaletého shromažďování materiálů o restitucích majetku bývalých šlechtických rodů, zpočátku i bez pouhého pomyšlení na jejich publikaci. I celé mé doktorské studium na PF UK nebylo vedeno snahou dosáhnout titulu Ph.D. – ten jsem ostatně již před čtyřmi roky získal na FSV UK – , ani snahou učit na vysoké škole, či získat finanční prostředky, ale touhou zpracovat materiály, které se léta – v případě některých kauz i přes deset let – hromadily v mém archivu, a v závěru pak i úsilím nezklamat ty, kteří věřili, že je nezklamou a slíbené dílo řádně a včas dokončím.

Restituce majetku bývalých šlechtických rodů jsou velmi kontroverzní záležitostí; toto konstatování platí dvojnásob v případě restitucí sporných. Málokdy však na jejich problematiku bývá nahlíženo komplexně a nestranně; tento fakt je dán mimo jiné velkou složitostí skutkové i právní materie. Problémem také je dostupnost historických dokumentů. Veřejnosti často nejsou známa některá důležitá fakta, v důsledku čehož zpravidla dochází k subjektivnímu vnímání pouze některých záležitostí; toto subjektivní vnímání je posilováno osobami, které mají z nejrůznějších důvodů zájem na tom, aby byly sporné restituce majetku ukončeny ve prospěch bývalých vlastníků, a využívají přitom prostředků, které jsou detailně rozebrány v této disertační práci. V této snaze jim nezdídkakdy jsou významným pomocníkem média, která vesměs z neznalosti zdůrazňují v některých případech pouze skutečnosti svědčící ve prospěch bývalých vlastníků majetku, což vyústí ve často pokřivený pohled veřejnosti. Tato práce by se proto chtěla pokusit o komplexní pohled a zdůraznění některých méně známých faktů.

Pokud jde o pramenné materiály k jednotlivým kauzám restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, jde zejména historické dokumenty, texty zákonů a podzákoných předpisů, soudní a správní rozhodnutí. S výjimkou zákonů a podzákoných předpisů, jejichž znění jsem zajišťoval přes právníkové programy ASPI, LexDATA, Beck-online a Codexis Advokacie, je vše ostatní špatně dostupné, přitom historické dokumenty nacházející se povětšinou v nejrůznějších českých archivech zřejmě hůře, než relevantní soudní a správní rozhodnutí. Řada historických dokumentů byla v rámci výsledků bádání publikována badateli (viz níže), a to nejen v rámci monografií, ale i jednotlivých článků; k některým kauzám však přesto nezbyvá, než navštívit příslušné archivy. Některé důležité dokumenty byly objeveny teprve nedávno.² Dostupnost soudních rozhodnutí zlepšily veřejně přístupné centralizované databáze Ústavního soudu ČR,³ Nejvyššího soudu ČR⁴ a Nejvyššího správního soudu ČR,⁵ i když rozhodnutí vrchních, krajských a okresních soudů, jakož i správních orgánů, jsou stále velmi obtížně získatelné, v některých ohledech prakticky nedostupné. Mimo praktické obtíže související s pouhým shromážděním uvedených materiálů je třeba rovněž zmínit mimořádnou časovou náročnost související s následným detailním studiem a kritickým zhodnocením

¹ Pojem restituce znamená obnovení původního stavu. Po r. 1989 se tak označuje proces, v němž jsou napraveny některé konfiskace provedené v minulosti, označované restitučními zákony vesměs jako majetkové křivdy.

² např. návštěvní kniha říšského protektora Konstantina von Neuratha byla objevena teprve v roce 2008 ve Washingtonu, kam se dostala po skončení druhé světové války spolu s ukořistěnými německými dokumenty

³ <http://nalus.usoud.cz> [22.3.2010]

⁴ www.nsoud.cz [22.3.2010]

⁵ www.nssoud.cz [22.3.2010]

mnoha stovek soudních a správních rozhodnutí, jakož i zákonných a podzákonných předpisů a historických dokumentů.

Problematika restitucí majetku patří mezi velmi často zpracovávané v odborných pracích, ať již ve formě odborných článků, či celých monografických prací. Tyto publikace se však vesměs věnují restitucím obecně,⁶ s důrazem na zákon o půdě,⁷ o kterém bylo publikováno největší množství příspěvků, či se specializují na problematiku bývalého majetku církevního,⁸ majetku obcí,⁹ majetku zabaveného obětem holocaustu,¹⁰ včetně jeho dokumentace, identifikace a restituce,¹¹ jakož i hodnocení restitucí jako jedné z forem privatizace.¹² V publikacích je zřetelný značný posun od v některých ohledech relativně naivního přístupu na počátku devadesátých let, kdy byla předpokládána rychlá náprava křivd minulosti „*Restitutio in integrum je aktuální informací i ukončení hlavní části restitucí památkových objektů a movitých fondů v České republice*“,¹³ přes vystřízlivění na konci devadesátých let, kdy bylo poukazováno na četné problematické jevy s restitucemi majetku souvisejícími, včetně způsobování nových křivd,¹⁴ až po poukazování na zcela zjevné četné excesy, spočívající ve vracení majetku potomkům nacistů a kolaborantů, zásazích do procesu restitucí majetku z nejvyšších politických míst a obcházení smyslu a účelu restitučního zákonodárství v závěru současného desetiletí.¹⁵ Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd byly předmětem odborného komentáře, sepsaného soudcem Nejvyššího soudu ČR,¹⁶ a problematika dekretů presidenta republiky byla předmětem rozsáhlé monografie.¹⁷

⁶ PLÍVA, S.: Privatizace majetku státu: restituce, malá privatizace, mimosoudní rehabilitace, vlastnické vztahy k půdě, velká privatizace, kupónová metoda, osnova privatizačního projektu. Praha: Prospektrum, 1991;

⁷ PRŮCHOVÁ, I.: Restituce majetku podle zákona o půdě. Praha: C.H. Beck, 1997;

⁸ KALNÝ, M.: Církevní majetek a restituce. Praha: Občanský institut, 1995; VALEŠ, V.: Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989. Brno: Moravsko-slezská křesťanská akademie, 2009;

⁹ KIŠŠ, P.: Restituce majetku obcí. Praha: Eurolex Bohemia, 2005;

¹⁰ DANÍČEK, J. (ed.): Jewish gold and other precious metals, precious stones and objects made of such materials – situation in the Czech lands in the years 1939 to 1945. Unlawful infringement of property rights and its scope; subsequent fate of the Jewish assets affected by this infringement. Report by a team of experts. Praha/Terezín: Sefer/Terezín Initiative Institute, 2001; EIZENSTAT, S. E.: Nedokonalá spravedlnost: uloupený majetek, nucené práce a nevyřízené účty druhé světové války. Přeložil Eduard Geissler. Praha: Prostor, 2005; JANČÍK, D. – KUBŮ, E. – KUKLÍK J. ml.: „Arizace“ a restituce židovského majetku v českých zemích (1939-2000). Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003;

¹¹ BORÁK, M. (ed.): Budoucnost ztraceného kulturního dědictví. Dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Českém Krumlově. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007; BORÁK, M. (ed.): Restituce zkonfiskovaných uměleckých předmětů. Přání nebo realita? Dokumentace, identifikace a restituce. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Liberci. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008;

¹² ESTRIN, S. (ed.): Privatization in Central and Eastern Europe. London/New York: Longman, 1994; CHAROUS, J.: První pomoc při navrácení majetku: Praktické rady všem, kdo hledají archivní informace a doklady k rehabilitačním, restitučním, privatizačním a transformačním zákonům. Praha: První česká, 1991; McDERMOTT, G. A.: Renegotiating the Ties that Bind: The limits of privatization in the Czech Republic. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung;

¹³ MŽYKOVÁ, M. (ed.): Navrácené poklady. Restitutio in integrum. Praha: Pragafilm '94, 1994

¹⁴ PRŮCHOVÁ, I. (ed.): Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999;

¹⁵ NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HRÍBEK, J. et al.: Cui bono restituce? Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 2006; NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HRÍBEK, J. et al.: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007;

¹⁶ POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999;

¹⁷ KUKLÍK, J.: Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů. Dekrety presidenta republiky 1940 – 1945. Praha: Linde Praha, 2002;

Oproti tomu problematika restitucí majetku bývalých šlechtických rodů mezi často zpracovávaná témata nepatří; vyjma početných monografií a týkajících se rodiny Colloredo-Mannsfeld a restitučních sporů o zámek Opočno včetně jeho mobiliáře, připravených PhDr. Jaroslavem Šulou, CSc., JUDr. Milošem Hoškem a zejména pak Mgr. et. Mgr. Oldřichem Vaňurou,¹⁸ dvojího vydání monografie Cui bono restituce,¹⁹ poukazující na pět sporných případů restitucí majetku, a zejména elektronicky publikovaných výsledků badatelské práce MUDr. Petra Stehlíka o kauzách Des Fours-Walderode²⁰ a Salm-Reifferscheidt,²¹ Josefa Kunetky o kauze Des Fours-Walderode,²² PhDr. Jiřího Jaroše o kauze Salm-Reifferscheidt,²³ a do určité míry též Ing. Tomáše Moláčka o kauze dobříšsko-zbirožské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld, nebyly v uplynulých dvaceti letech publikovány na toto téma zásadnější odborné práce, pokud pomineme několik titulů, které se na publicistické, nikoli odborné úrovni zabývají jak případy nesporných, tak i sporných restitucí,²⁴ přičemž nezdědky docházejí k pozoruhodným závěrům. Řada zveřejněných prací na téma restitucí majetku bývalých šlechtických rodů trpí předpojatostí a jejich nekritické používání jako zdrojů je diskutabilní. V souvislosti s tím lze rovněž konstatovat, že velké množství vysoce sporných požadavků na restituci majetku bývalých šlechtických rodů nebylo nikdy odborně zpracováno a kriticky zhodnoceno.²⁵

V periodickém tisku byly restituce předmětem mnoha tisíců článků, jak v oblasti zpravodajství, tak i publicistiky, z nichž drtivá většina se soustředila na pouhý popis aktuálního dění, bez hlubší znalosti právního rámce i obyčejných reálií případu. Mnohé

¹⁸ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002; VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989. Pardubice: Státní památkový ústav, 2003; VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání); JAKL, M. – VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Problematika restituce státního zámku Opočno. Pardubice: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Pardubice, 2004;

¹⁹ NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HRÍBEK, J. et al.: Cui bono restituce? Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 2006; NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HRÍBEK, J. et al.: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007;

²⁰ STEHLÍK, P.: Pravda o Karlu Des Fours-Walderode. www.virtually.cz/clanky2/0560.html [22.3.2010]

²¹ STEHLÍK, P.: Soudce krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty, publikováno 5.11.2004, http://virtually.cz/clanek_tisk-php3?art=7840 [31.3.2010], STEHLÍK, P.: Kauza Salm – měl Ústavní soud veškeré informace ke svému rozhodování? Publikováno 29.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10177> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část II. Opatrovník chlapečka z nacistické elity - Hugo Salm, publikováno 30.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10199> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část III. Důvody k uvalení nucené správy, publikováno 31.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10211> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část IV. Podvodné jednání ONV Boskovice v rozhodujících letech 1945-6, publikováno 1.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10226> [10.5.2010] STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část V. Kdo svědčil ve prospěch Huga Salma, publikováno 2.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10252> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část VI. JUDr. Felix Nevřela přiznává členství Salmů v některých nacistických organizacích, publikováno 22.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10468> [10.5.2010] JUDr. Felix Nevřela přiznává členství Salmů v některých nacistických organizacích

²² KUNETKA, J.: Údaje ze soudního spisu ke sporu Des Fours-Walderode vs. ČR. In: Virtually.cz, též na http://virtually.cz/clanek_tisk.php3?art=11448 [17.5.2010], KUNETKA, J.: Otevřený dopis ing. Janu Kavanovi a ing. Václavu Klausovi z 27.12.2001, též na <http://media.novinky.cz/archiv/Index/Politika/9835.html> [17.5.2010], KUNETKA, J.: Otevřený dopis vládním činitelům, <http://www.turnovsko.net/node/2600> [17.5.2010]

²³ nálezy archivních dokumentů, např. evidenčního list členů Kriegerkameradschaftu, na kterém bylo uvedeno mj. jméno Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt

²⁴ DOČEKAL, B.: Příběhy českých šlechticů: Christine Colloredo-Mannsfeldová, Bedřich Schwarzenberg, Richard Belcredi, Jan Egon Kolovrat-Krakowský-Liebsteinský, Alexander Kálnoky, Norbert Kinský, Jiří Stránský, Evžen Wratislav, Jiří Sternberg, Johannes Nádherný, František Kinský, Josefina a Jan Hildprandtovi, Adam Bubna, David Parish, Karolína a Jaromír Hrubí. Jihlava: Listen, 2006; VOTÝPKA, V.: Návraty české šlechty. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004;

²⁵ v této souvislosti srv. přílohu II. *SPORNÉ RESTITUCE - shrnutí*

informace se tak k masovému příjemci dostávaly nepřesné či dokonce pokroucené. Nepřesné a/nebo neúplné informování veřejnosti v rámci zpravodajství však lze do značné míry pochopit specifiky novinářské práce, kdy jsou novináři tlačeni do produkce maxima informací v minimu času; správné a úplné posouzení jednotlivých restitučních případů dělalo problémy i soudcům, včetně Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR, které v typově podobných případech docházely ke zcela rozdílným závěrům, jak je ostatně přesvědčivě doloženo v této práci. I zde se však objevily jisté – byť nepříliš početné – excesy, které lze výše uvedeným konstatováním omlouvat jen těžko. V rámci publicistiky byly restituce jedním z nejvíce kontroverzních témat, přičemž někteří autoři ignorovali nejen existenci mezinárodního poválečného uspořádání i českého právního řádu, ale i zdůrazňovali pouze některé stránky poválečných konfiskací i restitucí po roce 1989 a v důsledku toho argumentovali podobně, jako Sudetoněmecký landsmanšaft. Investigativní žurnalistika se problematice restitucí majetku bývalých šlechtických rodů prakticky vyhýbala; obrat se dostavil teprve v posledních letech.²⁶ Výjimečné v rámci materiálů publikovaných o restitucích v periodickém tisku vždy byly rozhovory s prof. Pavlíčkem, které mj. odhalovaly málo známá fakta některých restitučních kauz, často poukazovaly na chyby v rozhodování Nejvyššího soudu ČR i Ústavního soudu ČR, jakož i vsazovaly problematiku restitucí do širšího historického i právního kontextu.^{27, 28}

Téma restitucí majetku bývalých šlechtických rodů dosud nebylo v disertační práci tohoto rozsahu zpracováno; ani problematika restitucí obecně nepatří mezi často zpracovávané v rámci kvalifikačních prací na PF UK. V minulých letech jí bylo věnováno všeho všudy jedenáct prací, které se věnovaly zejména problematice zákona o půdě,²⁹ mezinárodní ochraně lidských práv³⁰ a dále pak se jednotlivé kvalifikační práce zabývaly zákonem o mimosoudních rehabilitacích,³¹ restitucím židovského majetku,³² historickým souvislostem restitucí³³ a procesu náhradních restitucí;³⁴ proto může tato práce být i výrazným obohacením dosavadního bádání a eventuelně rovněž východiskem pro podrobnější rozpracování kauz v ní analyzovaných či jen rámcově zmíněných v závěrečných přehledech.

²⁶ srv. například článek KRÁLOVÁ, T.: Jak umlčet občana Moláčka. In: Euro 42/2009

²⁷ srv. např. rozhovor Jana Kovaříka s prof. Pavlíčkem: Konfiskace měly oporu v mezinárodním právu. In: Právo, 25.2.2009, s. 14; rozhovor Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Demokratická společnost nesmí připustit revizi výsledků druhé světové války. In: Haló noviny, 3.6.2010; rozhovor Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Je dobré si uchovat historickou paměť. In: Haló noviny, 24.2.2007; rozhovor Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Hrubé faktické a právní chyby Nejvyššího soudu. In: Haló noviny, 25.9.2008; rozhovor Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Benešovy dekrety nejsou vyhaslé a platí. In: Haló noviny, 26.1.2005;

²⁸ problematika mediálního obrazu restitucí majetku bývalých šlechtických rodů nikdy nebyla, pokud je z veřejně dostupných zdrojů zjištělné, ani předmětem přednášek či seminářů na českých vysokých školách; jedinou výjimkou byl na FSV UK seminář Média a společnost ve školním roce 2003-2004, který jsem vedl.

²⁹ PRIMUSOVÁ, M.: Změny vlastnických vztahů k zemědělským pozemkům v procesu restituce a privatizace. Rigorózní práce, 2005, 141 s.; HORÁČKOVÁ, O.: Restituce podle zákona o půdě. Rigorózní práce, 2001, 147 s.; MILOTÍNSKÁ, J.: Restituce podle zákona o půdě. Rigorózní práce, 2001, 102 s.; KOLÁČEK, K.: Některé problémy restitucí podle zákona o půdě. Rigorózní práce, 123 s.; HANLOVÁ, L.: Vývoj vlastnického práva k půdě v ČR. Diplomová práce, 2009, 122 s.

³⁰ HUBÁLKOVÁ, E.: Problematika majetkových restitucí ve světle judičiální interpretace mezinárodní ochrany lidských práv. Disertační práce, 2002, 140 s.; ŠŤOVÍČEK, J.: Mezinárodněprávní ochrana lidských práv a problematika restitucí v české republice. Disertační práce, 1999, 104 s.

³¹ ŠTINDL, T.: Náprava majetkových křivd po roce 1989 podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, z pohledu soudní praxe. Rigorózní práce, 2006, 117 s.

³² NEUMANNOVÁ, D.: Problematika restitucí židovského majetku v českých zemích 1939-2000. Rigorózní práce, 2003, 124 s.

³³ KARFÍK, Z.: Změny vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918. Rigorózní práce, 2009, 104 s.

³⁴ VALEŠ, R.: Působnost veřejné správy v procesu náhradních restitucí. Diplomová práce, 2005

I.2 METODIKA

Metodicky tato práce hodlá vycházet jednak z podrobného rozboru hlavních restitučních právních předpisů přijatých po roce 1989 a dalších právních předpisů s restitučními nároky bývalých šlechtických rodů souvisejících resp. žadateli o zabavený majetek využívaných, jednak z rámcové deskripce procesu restitucí majetku bývalých šlechtických rodů na území České republiky formou obecného shrnutí a podrobné analýzy nejvýznamnějších kauz, kdy největší část této disertační práce je věnována rozboru příslušných soudních a správních rozhodnutí. V neposlední řadě chce práce rovněž formou shrnujících přehledů poukázat na mediální obraz vybraných restitučních kauz majetku bývalých šlechtických rodů v českém periodickém tisku a kriticky jej zhodnotit, a to z důvodů uvedených v předcházející podkapitole.

V této souvislosti je rovněž vhodné zmínit, proč byla tato práce zpracovávána na katedře ústavního práva, a nikoli např. na katedře práva občanského či práva správního, eventuelně trestního, případně na katedře právních dějin, když pro každou z těchto kateder by hovořily některé aspekty restitucí a na všech těchto katedrách vskutku byly diplomové, rigorózní a disertační práce na téma restitucí zpracovány.

Předně je nutné poznamenat, že tato disertační práce byla vypracována v rámci studia doktorského studijního programu Veřejné právo II., které vedle práva ústavního zahrnuje, mimo jiné, rovněž právo správní, které tak nelze v rámci studia pominout. Většina kauz rozebíraných v této práci není dosud zcela ukončena, proto by zpracování tématu na katedře právních dějin nebylo vhodné, a to i s ohledem na složitou právní problematiku, kterou je třeba řešit. Dále je vhodné zmínit klíčovou roli Ústavního soudu ČR z hlediska posuzování většiny restitučních kauz, a také na skutečnost, že nejvýznamnější rozhodnutí v oblasti restitucí učinil právě Ústavní soud ČR, ať už se jedná již o otázku dekretů presidenta republiky,³⁵ četných rozhodnutí týkajících se posuzování souladu konkrétních ustanovení jednotlivých restitučních právních předpisů s ústavním pořádkem ČR³⁶ či rozhodnutí ve věci nárokování majetku zabaveného před 25. únorem 1948.³⁷ Proto se mi zdála volba katedry ústavního práva jako nejvhodnější, a v průběhu zpracování této disertační práce se volba této katedry ukázala jako plně opodstatněná.

I.3. PŘEDMĚT ZÁJMU DISERTAČNÍ PRÁCE (definice hranic tématu, přiblížení základů obsahu, tj. rámcové postizení restitucí majetku bývalých šlechtických rodů v letech 1989 – 2010 a detailní analýza vybraných sporných kauz)

V úvodní části tato disertační práce popisuje historické souvislosti, a to již od vzniku samostatného československého státu a představ prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka, vyjádřených v knize Nová Evropa, Stanovisko slovanské, kde je mj. zdůrazněna myšlenka, že velký pozemkový majetek je třeba rozparcelovat obdobně, jak k tomu došlo v Irsku; dále mezinárodních dohod uzavřených po ukončení druhé světové války (zejména tzv. Pařížská reparační dohoda),³⁸ dekretů presidenta republiky³⁹ a poválečných zákonů, zejména zákona o revisi první pozemkové reformy.⁴⁰ Disertační práce rovněž následně zkoumá politické a další předpoklady pro uzákonění právních norem umožňujících

³⁵ srv. zejména nález pléna Ústavního soudu ČR z 8.3.1995, sp. zn. Pl.ÚS 14/94, vyhlášený pod č. 55/1995 Sbírky zákonů, publ. ve svazku 3., Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu na str. 73; C.H. Beck, 1995

³⁶ srv. např. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 26.1.2006, usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III.ÚS 171/96 z 5.6.1997, a mnohé další

³⁷ srv. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st.21/05 z 1.11.2005

³⁸ Dohoda č. 150/1947 Sb., o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata

³⁹ nesprávně nazývané Benešovými dekrety

⁴⁰ zákon č. 142/1947 Sb.

restituce majetku v období po roce 1989, a to se zdůrazněním specifík českého (nejen) právního prostředí, kdy jsou rámcově zmíněna i možná alternativní řešení, jenž se tedy nabízela. Disertační práce dále poukazuje na vliv restitucí na právní jistotu osob ohledně vlastnických a jiných vztahů a celkové právní prostředí v České republice obecně, jakož i na četné problematické jevy s restitucemi spojené.

V části věnované analýze restitučních a souvisejících právních předpisů se práce soustřeďuje nejprve na obecnou charakteristiku restitučních právních předpisů, jakož i na zmínění druhého způsobu, pomocí kterého se někteří bývalí vlastníci zabaveného majetku či jejich právní nástupci⁴¹ snažili o jeho znovuzískání, a sice občanskoprávních žalob na určení vlastnictví. Dále je zmíněn proces postupného přijímání restitučních právních předpisů, což se projevilo mj. v neustálém rozšiřování okruhů oprávněných osob, a provedena analýza základních principů restitučních právních předpisů. Následuje podrobný výklad ustanovení čtyř základních právních předpisů umožňujících vznášení restitučních nároků na zabavený majetek: zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku a zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé právní vztahy související se zákonem č. 229/1991 Sb., a to v členění na původní znění těchto čtyř restitučních právních předpisů se základními poznámkami a jejich podrobně komentovaného aktuálního znění, zahrnující rovněž poznámky k jejich četným novelizacím a početné odkazy na relevantní judikaturu.

Práce rovněž stručně zmiňuje rozsah restitucí v ČR, které se zdaleka nedotýkaly pouze bývalých šlechtických rodů, zdůrazňuje fakt, že mnohé případy nejsou doposud uzavřeny a restituce dalšího majetku (církev) je v současnosti předmětem komplikovaných politických diskusí a jednání.

Největší část této disertační práce je věnována co nejkomplexnějšímu zmapování a právní analýze osmi⁴² velkých modelových případů restitucí majetku bývalých šlechtických rodů. Čtyři tyto modelové případy se týkají restitučních nároků uplatňovaných převážně cestou restitučních předpisů, a sice konkrétně jde o kauzy Des Fours-Walderode,⁴³ Colloredo-Mannsfeld,⁴⁴ Salm-Reifferscheidt a Trauttmansdorff-Weinsberg. Další čtyři případy se zabývají restitučními nároky uplatňovanými cestou občanskoprávních žalob na určení vlastnictví, a sice konkrétně to budou kauzy Kinsky, Harrach, Thun-Hohenstein a Schaumburg-Lippe, s tím, že tyto případy jsou analyzovány ve své úplnosti, tzn. v případě uplatňování nároků na zabavený majetek nejprve restituční cestou⁴⁵ je toto v této práci zmíněno.

Hlavním objektem zájmu této disertační práce tedy jsou vybrané restituční případy sporné. Je tomu tak pro enormní složitost většiny analyzovaných kauz, kdy i při zaměření na vytyčenou problematiku dosáhl rozsah této disertační práce ve zhuštěném řádkování téměř 500 stran. I když je cílem této disertační práce podat co nejkomplexnější obraz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, nemůže se tato práce s ohledem na výše uvedené vyhnout této specializaci. Ostatní případy sporných restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, i restitucí nesporných, kdy byl žadatelům z řad bývalé šlechty nárokovaný majetek vydán na základě dohod, jakož i významnějších restitucí majetku právnických osob, jsou v této práci zmíněny pouze rámcově s tím, že základní fakta o takových případech jsou shrnuta rovněž v tabulkách obsažených v přílohách na konci práce, a to v členění na restituce nesporné a restituce sporné.

⁴¹ vesměs neúspěšní žadatelé o restituci podle restitučních předpisů

⁴² resp. v případě započtením obou částí u kauz Des Fours-Walderode a Colloredo-Mannsfeld deseti

⁴³ majetek dřínovské i hruborohozecko-smržovské větve rodiny

⁴⁴ majetek opočenské i dobříšsko-zbirožské větve rodiny

⁴⁵ kauzy Harrach a Schaumburg-Lippe

Konečně disertační práce rovněž krátce analyticky hodnotí mediální obraz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, jak byl vytvořen zejména v celostátním a regionálním denním tisku, a to u každé kauzy zvlášť, přičemž je snahou rovněž poukázat na některé excesy ve zpravodajství, které již byly mimo rámec objektivního informování. V této souvislosti lze připomenout, že jsem se problematikou vlastnictví periodického tisku zabýval v samostatné monografii,⁴⁶ kde bylo rámcově připomenuto, že právě oblast restitucí majetku bývalých šlechtických rodů je jednou z mála oblastí, kde dochází k pozoruhodným vybočením z objektivitu informování.

Je při této příležitosti vhodné poznamenat, že jednotlivé restituční kauzy jsou různě složité; v některých z nich bylo díky existenci mnoha typově odlišných sporů nutno pojednat o nich samostatně (např. v kauze Colloredo-Mannsfeld jsou tyto základní skupiny celkem čtyři); z toho potom v praxi vyplynul jejich rozdílný rozsah. Nejsložitější kauza (Colloredo-Mannsfeld) zaujímá téměř devadesát stran disertační práce, zatímco kauza nejméně složitá (Thun-Hohenstein) pouze sedm.

V závěru tato práce hodnotí možnosti dalšího vývoje popisovaných sporných restitučních kauz bývalých šlechtických rodů v ČR, a v návaznosti na to se snaží o zdůvodnění faktu, proč se vývoj restitucí majetku bývalých šlechtických rodů v České republice ubíral právě konkrétním směrem, a zda a jak bylo možné vhodně zvolenou a propracovanou právní úpravou předejít komplikovaným mnohaletým sporům.

Připojena je rovněž rozsáhlá chronologie jednotlivých restitučních kauz včetně, jakož i souvisejících událostí druhé světové války a období bezprostředně navazujících, jakož i soupisové tabulky nesporných i sporných restitucí majetku bývalých šlechtických rodů.

I.4 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI (od představ prezidenta Masaryka o pozemkové reformě, přes mezinárodní smlouvy uzavřené po ukončení druhé světové války (zejména tzv. Pařížská reparační dohoda), dekrety presidenta republiky a poválečné zákony, zejména zákon o revisi první pozemkové reformy)

Výklad historických souvislostí je vhodné začít již v momentě vzniku Československa, a to i s ohledem na skutečnost, že mezi požadavky na vydání majetku bývalých šlechtických rodů je v současnosti projednáván českými soudy rovněž požadavek na vydání majetku rodiny Habsburg–d'Este.

Na československý stát přešlo státní jmění se vznikem samostatného státu, tedy již 28. října 1918. Československý stát nabytí movitý a nemovitý majetek mírovými smlouvami.⁴⁷ Následně to bylo vyjádřeno zákonem č. 354/1921 Sb. z. a n., o převzetí statků a majetku připadlých státu podle mírových smluv. Majetek a statky představoval veškeré majetkové hodnoty patřící bývalé rakousko-uherské monarchii a státům německým, dále majetek vyjmenovaných právnických osob a majetek patřící příslušníkům panovnických rodin rakouských a německých.

Článek 208 tzv. Saint-Germainské mírové smlouvy⁴⁸ stanovil, že novým státům má připadnout mj. majetek Koruny i soukromé statky bývalé rakousko-uherské panovnické rodiny. Majetek Koruny byl historickým majetkem státu; při studiu demonstrativního výčtu toho, co patřilo podle zákona pod pojem statků a majetku bývalé rakousko-uherské

⁴⁶ BENDA, J.: Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006. Praha: Karolinum, 2007. Problematikou českého periodického tisku, objektivitu a nezávislosti informování se zabýval rovněž historik Bořivoj Čelovský, srv. ČELOVSKÝ, B.: Konec českého tisku. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002, který však z hlediska nezávislosti novinářské práce docházel k mnohem radikálnějším závěrům.

⁴⁷ PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1. Praha: Linde, 2008, s. 35

⁴⁸ Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919, vyhlášená pod č. 507/1921 Sb. z. a n.

panovnické rodiny plyne, že se tím rozuměla rodina v přirozeném (biologickém) smyslu, nikoli vztahy založené na dynastickém rozhodnutí. Z republikánského a demokratického československého zřízení vyplývalo, že Československá republika nepřihlížela k dynastickým sporům uvnitř panovnického rodu, např. k vyloučení z příslušnosti k dynastii z důvodu nerovného sňatku z hlediska „urozenosti“, jelikož zejména proti výsadám dynastie a rozlišování tohoto typu, tedy proti principu rovnosti lidí, byla československá revoluce namířena a uskutečňována např. zrušením šlechtických titulů. V souladu s tímto principem byl zákonem do tohoto majetku rakousko-uherské panovnické rodiny v demonstrativním výčtu zařazen i majetek následníka trůnu Franze Ferdinanda d'Este a jeho potomků, ačkoli jeho potomci pro hraběcí původ své matky byli z dynastického nástupnictví vyloučeni.⁴⁹ Tehdy obecně přijímaný dualistický vztah mezinárodního a vnitrostátního práva vyžadoval vnitrostátní úpravu zákonem. Převodem majetku a statků z výše uvedených subjektů na stát se předmětné závazky zcela uskutečnily a důsledky zákona byly tehdy konzumovány. Stát tento majetek nabyt k 28. říjnu 1918, tedy k datu, které je datem přechodu státního jmění na nově vzniklý československý stát. zákon č. 354/1918 Sb. z a n. byl některými autory označován za součást pozemkové reformy.⁵⁰ Je však třeba při této příležitosti poznamenat, že k vyvlastnění zde došlo z jiných důvodů – na základě mezinárodní smlouvy a v důsledku zrušení monarchie, která byla republika a nově vymezenému subjektu suverenity – československému národu nepřátelská.⁵¹

Rozsáhlý zemědělský majetek získal stát tzv. první pozemkovou reformou. Tato reforma nebyla ničím výjimečným, v obdobné formě a čase se uskutečnila i v jiných evropských zemích. Počátek pozemkové reformy byl založen zákonem Národního výboru č. 32/1918 Sb. z. a n., o obstarání velkostatků, a zákonem č. 215/1919 Sb. z a n., o zabránění velkého majetku pozemkového. Uvedený zákon platil jen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.⁵² V první etapě bylo zabráněno celkem 4,048,539 hektarů zemědělské půdy.⁵³ Novou úpravu pozemkového vlastnictví sledoval i zákon č. 318/1919 Sb. z a n., o zajištění půdy drobným pachtýřům. Na základě pozemkové reformy byl zabráněn zemědělský majetek větší než 150 hektarů zemědělské půdy nebo 250 hektarů veškeré půdy. I když pozemková reforma probíhala po celou dobu tzv. první republiky, nebyla zcela dokončena. 45% zabrané půdy bylo vráceno původním vlastníkům a v roce 1938 stále v záboru zbývalo 10,7% zabrané půdy,⁵⁴ bylo tedy přiděleno pouze 44,3% zabrané půdy, či jinak řečeno, více půdy bylo vráceno původním vlastníkům, než jí bylo přiděleno. Radikální nástup pozemkové reformy se tedy v průběhu její realizace do značné míry rozplynul.

Ústavně byla pozemková reforma ohledně záboru majetku jako zásahu do vlastnického práva pokryta § 109 ustavní listiny. Provádění záboru bylo svěřeno Státnímu pozemkovému úřadu, jehož předsedu jmenoval prezident republiky. Předseda měl značené pravomoci; důvody a meze rozhodování Státního pozemkového úřadu byly podle judikatury Nejvyššího správního soudu legitimovány všeobecnými státními zájmy. Zábořem byl postižen i majetek cizích státních příslušníků, a to podle principu státní suverenity. Obdobně jako v jiných evropských státech zákon stanovil, že bez náhrady bude převzat majetek příslušníků nepřátelských států. Z přidělu zabraného majetku byli vyloučeni cizí státní příslušníci, pokud se nestali do dvou let

⁴⁹ K obecným pravidlům recepce právních předpisů z doby monarchie srv. diskusi na plénu Nejvyššího správního soudu 19.3.1919

⁵⁰ VONDRUŠKA, E.: Pozemková reforma. In: Slovník veřejného práva československého svazek III. Brno: 1934, s. 362-363

⁵¹ PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1. Praha: Linde, 2008, s. 36

⁵² na Slovensku obdobnou úpravu uskutečnil zákon č. 64/1918 Sb. z. a n.

⁵³ tj. 40,485.39 km²; jednalo se o přibližně 28,8% veškeré půdy v Československu

⁵⁴ MIDDLETON, H. – HEATER, D.: Atlas moderních světových dějin. Praha/Oxford: Odeon/Oxford University Press, 1991 s. kap. 13B

československými státními občany. Příslušníci německé menšiny v Československu namítali, že jejich požadavky byly z pozemkové reformy uspokojeny nedostatečně. Spory o náhradu byly později předmětem dvoustranných mezinárodních jednání.⁵⁵

Zásadní politické změny uskutečněné v roce 1918 ve jménu obnovení suverenity českého národa měly také významné ekonomické aspekty. Je třeba zdůraznit, že výrazné zásahy do velkého pozemkového vlastnictví podporovaly téměř všechny politické strany, které představovaly tehdejší revoluci. Uskutečnění pozemkové reformy bylo též jedním z důvodů, které v Českých zemích zabránily vznikům republik rad, které vznikly v některých okolních státech, ale např. i na Slovensku.

Tomáš Garrigue Masaryk odůvodňoval podstatné zásahy do pozemkového vlastnictví zejména v knize *Nová Evropa*, stanovisko slovanské historickými i přirozenoprávními důvody „*V tomto nártu nelze projednávatí všech sociálních a hospodářských problémů Čech; přece se zmíníme o zvláštním postavení českých velkostatkářů (aristokracie), již mají podobné postavení jako známí junkeři východolabští. Podobně jako ve východních Prusích Němci zkonfiskovali půdu Slovanům, tak učinilo i Rakousko a jeho šlechtičtí spoluvníci v Čechách po bitvě na Bílé Hoře. Výsledkem těchto a předcházejících krádeží v Čechách bylo, že vznikla panství, jichž rozloha se rovná malým německým státům. Jejich držitelé jsou většinou rakouského smýšlení. Na Slovensku a Rusínsku Maďaři podobně zabrali mnoho půdy. V Čechách a na Slovensku tudíž lze napodobit irský příklad výkupu a parcelování půdy, což skutečně všechny pokrokové strany žádaly již před válkou.*“⁵⁶

Změny ve vlastnických vztazích prosazovaly po vzniku Československa politické strany napříč politickým spektrem, od socialistických stran (levice) přes agrární stranu⁵⁷ až po konzervativní pravicovou stranu, představovanou Československou národní demokracií.⁵⁸ Na jejím sjezdu, který se uskutečnil 25. března 1919, prof. Karel Engliš se ve sjezdovém referátu poukazoval na to, aby základem politiky bylo „*svobodné počínání ve výrobě, ve výdělku, ale svoboda nesmí být svobodou vykořisťovací... Společnost svěřuje správu nad statky a půdou jednotlivci, poněvadž vidí v tom nelepší opatření společenských zájmů. Nemůže být soukromé vlastnictví v rozporu se zájmem společenským, a jakmile se rozpor tento dostaví, musí uhnout soukromý vlastník, poněvadž soukromé vlastnictví není samoučelem, nýbrž prostředkem k účelům společenským.*“ Tyto ideje získaly na sjezdu hlasitou podporu, a na jejich základě prof. Karel Engliš navrhol „*sespolečniti vlastnictví, neboť pak statky patří rovnoměrně všem. Ale tuto cestu nastoupíme jen u takových velikých majetků, které jsou k tomu zralé, které bez újmy výrobnosti mohou skutečně veřejnými svazky býti spravovány a jen tam, kde jest eminentní zájem národa, aby spravovány byly v zájmu celku a ne v zájmu jednotlivce, jako jest u lesů, na nichž nám záleží, poněvadž mají význam klimatický a jiný, jako jest to u dolů a jiných pramenů přirozeného bohatství, jako jest to také u průmyslu, pokud jest úplně monopolistickým (...).*“⁵⁹ Názory prof. Engliše byly obsaženy v hospodářsko-sociálním programu Československé národní demokracie. Nelze tak přesvědčivě dojít k názoru, že požadavek znárodnění v Československu byl až výsledkem druhé světové války a programových cílů levicových stran.

⁵⁵ VONDRUŠKA, E.: Pozemková reforma. In: Slovník veřejného práva československého svazek III. Brno: 1934, s. 362 an.

⁵⁶ srv. MASARYK, T.G.: *Nová Evropa*, stanovisko slovanské. S předmluvou Jaroslava Šabaty. Brno: Doplněk, 1994, s. 159

⁵⁷ jejím předsedou tehdy byl Antonín Švehla

⁵⁸ v jejímž čele tehdy stáli Karel Kramář, Alois Rašín a byla podporována významnými právníky a národohospodáři

⁵⁹ ENGLIŠ, K.: *Naše hospodářská a sociální práce*, připojen hospodářsko-sociální program Československé národní demokracie, schválený valným sjezdem strany v úterý dne 25.3.1919. Praha: nákladem Československé národní demokracie, str. 10 an.

V pozdějších letech⁶⁰ pokračovaly snahy o jiné rozdělení velkého pozemkového majetku a revidovala se kritéria, k nimž bylo přihlédnuto při vzniku republiky. Nutnost pozemkové reformy na základě zaboru velkého pozemkového majetku nebyla zpochybňována; vznikaly však nové spory v souvislosti s tím, kdo má zabranou půdu získat nebo vůči komu je třeba další zabor uskutečnit.⁶¹

V době první republiky docházelo k politické a národní diferenciaci mezi příslušníky bývalých šlechtických rodů v jejich vztahu k československému státu. Část jich podporovala československý stát, další část se chovala rezervovaně, eventuálně chtěla navázat na rakouské monarchistické tradice, část otevřeně podporovala nacismus, případně jiné nepřítelé československé státnosti.⁶²

Nacistickým Německem rozpoutaná 2. světová válka, vedená následně spolu s jeho spojenci z tzv. Osy, byla založena na koncepci „*totální války*“, zaměřené na fyzické i duchovní ničení civilního obyvatelstva protivníka, a to s cílem získat tzv. životní prostor.⁶³ Významnou část svého vlastního obyvatelstva, nevyjímaje ani mládež, hitlerovské Německo přinutilo stát se členy NSDAP a přidružených polovojenských organizací; tím v právním smyslu z nich vytvořilo státní orgány de facto.⁶⁴ Z části příslušníků německé menšiny v Československu se působením Henleinovy SdP postupně, zejména též účastí v „*henleinovských bojůvkách*,“⁶⁵ stala de facto orgány německého státu působícími na československém území, a to s cílem zničit československou státnost. Československo se stalo jednou z prvních obětí totální války. Mnichovská dohoda a první Vídeňská arbitráž mající za následek odtržení pohraničních území republiky ve prospěch Německa a Maďarska, jakož i následná okupace zbývajících českého a moravského území, dokladují cíle nacistického Německa. O intenzitě hrozby, která jednání provázející sjednání Mnichovské dohody, svědčí i dokument, podle něhož „*Kdyby nebylo Československo na podzim minulého roku⁶⁶ ustoupilo, byl by býval český národ vyhlazen. Nikdo mu⁶⁷ nemohl v tom zabránit.*“⁶⁸

Diferenciace mezi příslušníky bývalé šlechty pokračovala i za války. Je třeba přitom jednoznačně odmítnout prosté rozdělení těchto osob na pouhé dva tábory, tedy na osoby věrné československé republice (bývalou tzv. „*šlechtu státoprávní*“) a na osoby, které podporovaly velkoněmecké ideje (bývalou tzv. „*šlechtu ústavověrnou*“), které bývá někdy nabízeno,⁶⁹ a to proto, že je umělé a neodpovídá skutečnosti. Vedle příslušníků bývalých šlechtických rodů, kteří zůstali věrni československé republice i v nejtěžších chvílích, a příslušníků bývalých šlechtických rodů, kteří se od ní od počátku odklonili a podporovali nacismus, existovala velmi početná skupina osob, kteří jednali podle aktuální situace tak, jak se jim zdálo, že je pro

⁶⁰ v době druhé světové války i letech následujících

⁶¹ PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1. Praha: Linde, 2008, s. 35

⁶² PAVLÍČEK, V.: Právní expertíza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku dr. Josefa Collaredo-Mannsfelda, narozeného 4. 6. 1910, podle dekretů presidenta republiky. In: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), s. 23

⁶³ Lebensraum

⁶⁴ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednávaný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Pavel Rychetský; základní informace na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁶⁵ tzv. „*Sudetendeutscher Freikorps*“

⁶⁶ tj. r. 1938

⁶⁷ tj. Hitlerovi

⁶⁸ č. 2798-PS, USA-liS, publikovaný ve sborníku materiálů „*Norimberský proces*“, díl I, Praha, 1953 s. 386

⁶⁹ srv. HAZDRA, Z.: Česká šlechta v době nacistické okupace. In: HAZDRA, Z. (ed.) Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939-1945). Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 36

ně výhodné. I když mnozí z nich byli české národnosti, bezprostředně po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava se přihlásili k německému národu, vyplnili Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti, byli příslušníky německých a nacistických spolků, v některých případech rovněž sloužili ve Wehrmachtu a jinak podporovali nacismus; často tak činili ve snaze zachovat si svůj rozsáhlý majetek. V některých případech – což byl například případ většiny rodiny Colloredo-Mannsfeld – ve své snaze o získání německé národní příslušnosti však úspěšní nebyli, a jejich majetek byl během války konfiskován. Z hlediska poválečného náhledu na tyto osoby jako na osoby státně nespolehlivé lze však těžko něco měnit i za těchto okolností. V momentě, kdy se do té doby příznivá situace pro nacistické Německo začala obracet, začali příslušníci této třetí skupiny příslušníků bývalých šlechtických rodů shánět argumenty a doklady, které by jim umožnily zajistit si klidnou existenci i za změněných poměrů. Někteří z nich si tak od svých zaměstnanců, přátel a jiných příslušníků bývalých šlechtických rodů nechávali vystavovat nejrůznější dobrozdání, kterými se snažili zakrýt své předchozí kolaborování s nacistickou mocí a prokázat, pokud by to bylo alespoň trochu možné, své loajální chování k republice za války. Mnohé případy sporných restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, detailně analyzované v této disertační práci, o tom zřetelně svědčí.

Dekrety presidenta republiky byly formou zákonodárné činnosti v době ústavní nouze, kdy nemohly působit ústavní orgány Československé republiky podle Ústavní listiny Československé republiky z roku 1920,⁷⁰ jakož podle celého československého právního řádu. Dekrety presidenta republiky byly vydávány od doby vytvoření prozatímního státního zřízení v roce 1940 ve Velké Británii, kdy president republiky byl ve své funkci představitele zahraničního odboje uznán britskou vládou a postupně i ostatními státy protinacistické koalice. Dekrety presidenta republiky byly, pokud jde o předmět úpravy, členěny na ústavní a ostatní; nelišily se formou přijetí, ale pouze svým obsahem.

Podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 2 z 15. října 1940 o prozatímním výkonu moci zákonodárné⁷¹ byly dekrety presidenta republiky vydávány na základě návrhu vlády a zpravidla po slyšení Státní rady jako svébytného poradního politického orgánu a spolupodepisovány předsedou vlády a ministry pověřenými jejich provedením. Na tvorbě dekretů se dále podílela Právní rada jako odborný právní orgán, a to až do svého zrušení, k němuž došlo, obdobně jako u Státní rady, po ustavení vlády Československé republiky v Košicích dne 4. dubna 1945. Dekrety presidenta republiky byly vydávány do doby ustavení Prozatímního Národního shromáždění.⁷²

Dekrety presidenta republiky upravovaly celou státní, společenskou a hospodářskou sféru, tedy nejrůznější oblasti politického, hospodářského, kulturního a sociálního charakteru. Celkem bylo vydáno 143 dekretů presidenta republiky, z toho až do března 1945 bylo 44 dekretů vydáno v zahraničí. Týkaly se například vedení války - polních soudů, postavení vojáků, včetně žen v zahraničním vojsku, státních rozpočtů, dokončení lékařského studia československých studentů ve Velké Británii Mezi nejvýznamnější dekrety té doby patří ústavní dekret presidenta republiky č. 11 z 3. srpna 1944 o obnovení právního pořádku,⁷³ který vyjadřuje zásadu kontinuity československého právního řádu. Poté byly na území Československa v roce 1945 vydány další dekrety presidenta republiky, které upravovaly poválečné poměry ve všech oblastech života státu, například dekret presidenta republiky č. 50/1945 Sb. z 11. srpna 1945 o opatřeních v oblasti filmu, dekret presidenta republiky č. 77/1945 Sb. z 21. září 1945 o některých opatřeních k urychlení nakládky a vykládky zboží

⁷⁰ ústavní zákon č. 121/1920 Sb.

⁷¹ publikován pod č. 20/1945 Sb.

⁷² 28.10.1945

⁷³ publikován pod č. 30/1945 Sb.

v železniční dopravě, ale i dekret presidenta republiky č. 38/1945 Sb. z 31. července 1945 o přísném trestání drancování.

Ústavním zákonem č. 57/1946 Sb., kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety presidenta republiky, přijatým 28. března 1946 byla potvrzena platnost všech dekretů a veškeré dekrety presidenta republiky byly od jejich počátku prohlášeny za zákony a ústavní dekrety za ústavní zákony, jak bylo výslovně uvedeno v čl. I. odst. 2: „*Veškeré dekrety presidenta republiky jest považovati od jejich počátku za zákon; ústavní dekrety budtež považovány za zákon ústavní.*“

Po jejich vydání byla řada dekretů presidenta republiky měněna nebo rušena, takže v současné době je součástí právního řádu Česká republika pouze 9 dekretů presidenta republiky vydaných v zahraničí a 48 dekretů presidenta republiky vydaných na území Československa.

Dekrety presidenta republiky a jejich pozdější ratihabice jsou výrazem kontinuity československého státu a jeho právního řádu a tedy i právní jistoty. Obdobnou normotvornou činnost, jakou uskutečňovala československá vláda svými dekrety, uskutečňovaly i jiné exilové vlády či exilové politické reprezentace jiných států, například Norska, Nizozemska, Polska, Belgie, a takové právní předpisy byly někdy i jako dekrety označovány, přičemž obstály před soudy, které je uznaly za legitimní s ohledem na stav ústavní nouze, který ústavy jiných států nepředvídal a který byl způsoben zásahem zvenčí.⁷⁴

Část dekretů presidenta republiky navazovala a byla připravována v kontextu se záměry vítězných mocností a jejich spojenců ve 2. světové válce. Na konferenci v Jaltě⁷⁵ v únoru 1945 se spojenci shodli na tom, že je třeba přimět Německo k co největší náhradě škod za strádání, jež způsobilo spojeným národům a za něž se nemůže zbavit odpovědnosti a že mezi způsoby získání úhrady za válečné škody způsobené Německem budou patřit jednorázové konfiskace německého majetku v cizině. Na konferenci v Postupimi, která se uskutečnila v průběhu srpna 1945 v souladu se závěry Krymské konference, bylo mezi spojenci dosaženo dohody o reparacích, z níž mimo jiné vyplývá, že reparační požadavky Spojených států, Spojeného království a jiných zemí majících nárok na reparace, budou uspokojeny ze západních pásem a z příslušných německých aktiv.

Zástupci 18 zemí, včetně Československa, které byly podle závěrů Postupimských dohod odkázány na reparace v západních okupačních pásmech Německa, se sešli v roce 1945 v Paříži na reparační konferenci, na níž uzavřeli 21. prosince 1945 Dohodu o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata; tato tzv. Pařížská reparační dohoda vstoupila v platnost 24. ledna 1946 (dále též „Pařížská reparační dohoda“) a Československá republika, jako jeden z jejích signatářů, k ní přistoupila 17. května 1946.⁷⁶ Pařížská reparační dohoda byla pokládána za první krok k vyřešení otázek spojených s reparacemi, definovala reparační nároky, které měla každá země obdržet z německých reparací.

Pařížská reparační dohoda dále stanovila reparační podíly, jež činily pro Československou republiku ve vztahu k německému majetku v cizině 3 % a ve vztahu k průmyslovému majetku v tehdejší západní Německu 4,57 %. Důležitým ustanovením v Pařížské reparační dohodě byl zejména čl. 6 odst. A a odst. D. Podle odstavce A si každá signatární vláda ponechá formou, již sama zvolí německý nepřátelský majetek v její pravomoci nebo bude tímto

⁷⁴ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednávaný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Pavel Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371_FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁷⁵ tzv. Krymská konference

⁷⁶ Dohoda, o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata byla vyhlášena pod č. 150/1947 Sb.

majetkem disponovat takovým způsobem, aby se nemohl vrátit do německého vlastnictví nebo pod německou kontrolu a odečte tento majetek od svého podílu na reparacích.

Odstavec D, který byl v Pařížské reparační dohodě přijat mj. na návrh Československa, se týká i mezinárodně právního stvrzení konfiskace majetku sudetských Němců. V této souvislosti nutno upozornit, že soudní praxe v SRN pod pojem „*německý majetek*“ explicitně podřadila i „*majetek sudetských Němců*“, neboť německým majetkem byl majetek německých státních příslušníků a sudetští Němci byli německými státními příslušníky na základě Smlouvy mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách opce a státního občanství z 20. listopadu 1938; toto občanství měli i po kapitulaci Německa. Přitom například Vrchní zemský soud spolkové země Bavorsko v Mnichově označil za nepřipustnou žalobu na vydání majetku, který byl zkonfiskován nacistovi a přidělen Němci - antifašistovi, jenž se dobrovolně s tímto majetkem odstěhoval do americké zóny Německa; soud zamítavé rozhodnutí odůvodnil tím, že podle zákona č. 63 Spojenecké kontrolní rady z 31. srpna 1951 je žaloba týkající se objasnění právního stavu německého zahraničního majetku a jiných majetkových titulů konfiskovaných za účelem reparací nepřipustná. Také Nejvyšší rakouský soud v celé řadě svých rozhodnutí označil československá poválečná konfiskační opatření za právoplatná, například rozsudek z 19. listopadu 1958.⁷⁷ ⁷⁸ Jednalo se o případ, kdy sudetský Němec - bývalý majitel dřevařského podniku v ČSR zažaloval rakouskou firmu, která jeho bývalé dřevo v ČSR nakoupila a vyvezla do Rakouska.⁷⁹

Ke stanovení škod vyzvaly Československo USA, Velká Británie a Francie po zahájení pařížské reparační konference. V Československu byl na základě toho 31. srpna 1945 vydán dekret presidenta republiky č. 54/1945 Sb., o přihlašování a zjišťování válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry. Tento dekret poskytl z hlediska československého práva právní základ pro stanovení soupisů válečných škod pro účely nároků na reparace a zároveň i pro jejich budoucí odškodnění.

Mezispojenecká reparační komise, která byla zřízena na základě pařížské reparační konference, započítala na reparační účet každé signatářské vlády německé majetky, které se nacházely pod jurisdikcí příslušné vlády a vedla detailní účty disponibilního majetku a majetku skutečně rozděleného z titulu německých reparací. Československá vláda a prezident E. Beneš nepostupovali tedy svévolně a protiprávně, ale naopak v souladu s mezinárodním právem. Československo stejně jako ostatní smluvní státy mělo právo na část německých reparací a tento nárok měl být uspokojen právě z německého majetku zanechaného a zabaveného na území republiky, tj. včetně majetku sudetských Němců.

Československou republikou vyčíslené válečné škody v celkové výši 19,471.6 milionů USD byly nahrazeny v nepatrné výši 91.3 milionů USD, zůstalo nekryto 19,380.3 milionu USD. Uhrazeno tedy bylo asi 0,4 %. Na závěrečném jednání Mezispojeneckého reparačního úřadu v roce 1959 v Bruselu československá delegace učinila závěrečné prohlášení, jímž si vláda Československa vyhradila uplatnění všech práv na odčinění všech válkou způsobených škod. V roce 1952 byly Francií, USA, Velkou Británií a SRN podepsány tzv. Bonnské úmluvy, k nimž patří i Úmluva o vyřešení záležitostí vzešlých z války a okupace.⁸⁰ Tyto úmluvy se v modifikované formě staly součástí tzv. Pařížských dohod z roku 1954, na základě kterých získala SRN zpět státní suverenitu. V kapitole 6 čl. 3 tzv. Převodní úmluvy se SRN zavázala, že nevznese v budoucnu žádných námitek proti opatřením, která byla nebo budou provedena

⁷⁷ č. 27 Cg 407/57

⁷⁸ publikovaný v rakouské Sbírce soudních rozhodnutí AWD 1959, str. 128

⁷⁹ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednáváný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁸⁰ tzv. Převodní úmluva

proti německým majetkovým hodnotám v zahraniční nebo jinému majetku, který byl zabaven pro účely reparací nebo restitucí nebo v důsledku válečného stavu anebo na základě dohod, které uzavřely nebo uzavřou mocnosti s jinými státy;⁸¹ v tzv. Převodní úmluvě je obsažen i závazek SRN nepřipustit, aby němečtí občané podléhající pravomoci SRN vznesli jakékoliv nároky vyplývající z opatření provedených z důvodu existence válečného stavu v Evropě vládami států, které podepsaly Deklaraci spojených národů z 1. ledna 1942 nebo k ní přistoupily anebo které byly ve válečném stavu s Německem nebo jsou uvedeny jmenovitě v tzv. Převodní smlouvě (např. Československo), a to ani proti těmto státům, ani proti jejich občanům. Platnost tohoto ustanovení tzv. Převodní úmluvy byla potvrzena i pro podmínky sjednoceného Německa Dohodnou mezi vládami Francouzské republiky, Velké Británie a Severního Irsku, Spojených států amerických a Spolkové republiky Německo o konečném uspořádání ve vztahu k Německu, podepsanou 12. září 1990.^{82, 83}

V uvedeném mezinárodně právním kontextu Československá republika provedla v roce 1945 konfiskaci majetku osob německé národnosti dvěma dekrety presidenta republiky. Stalo se tak dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb. z 21. června 1945 a dekretem presidenta republiky č. 106/1945 Sb. z 25. října 1945. Vlastním konfiskačním opatřením předcházel dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, z 19. května 1945, který nabyl účinnosti 23. května 1945; na základě tohoto dekretu byly jednak jakékoliv majetkové převody a jakákoliv majetkově právní jednání, ať se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, prohlášena za neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1939 pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické perzekuce, a dále byl majetek osob státně nespolehlivých dán pod národní správu. Za osoby státně nespolehlivé byly považovány především fyzické osoby národnosti německé nebo maďarské, jakož i osoby, které vyvíjely činnost, směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě bezpečnosti a obraně Československé republiky, dále osoby, které takovéto činnosti podněcovaly nebo které záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty; z osob právnických se za státně nespolehlivé považovaly ty, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení vlády nebo fašistickým a nacistickým účelům. Osoby německé národnosti, pokud šlo o dělníky, rolníky, živnostníky, drobné a střední podnikatele, úředníky a podobně, mohly žádat o vynětí svého majetku z národní správy, jestliže mohly hodnověrně prokázat, že byly obětí politické nebo rasové perzekuce a zůstaly věrně demokraticko-republikánské státní myšlence Československé republiky.⁸⁴

Následně byla dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, z 21. června 1945, konfiskována ze zákona ke dni 23. června 1945 zemědělská půda a dekretem presidenta republiky č. 108/1945 Sb. z 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, byl ze zákona ke dni 30. října 1945 konfiskován ostatní nepřátelský majetek. Je třeba konstatovat, že nebyl konfiskován

⁸¹ např. Pařížská dohoda o reparacích

⁸² tzv. Smlouva 4+2

⁸³ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednávaný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁸⁴ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednávaný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

majetek těch osob, které zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a činně se zúčastnily boje za její osvobození nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Dotčeným osobám byla poskytnuta klasická procesní práva, včetně práva na odvolání; pravomocná deklaratorní rozhodnutí bylo možno napadnout stížností u Nejvyššího správního soudu ČSR.

Na dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. navazoval dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel států českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, z 20. července 1945. Tento dekret stanovil, že přednostní právo na přiděl půdy mají uchazeči, kteří se vyznamenali a zasloužili v národně osvobozovací boji, zejména vojáci a partyzáni, bývalí političtí vězni, jejich rodinní příslušníci a zákonní dědici, jakož i rolníci poškození válkou.

Na základě dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. byl zkonfiskovaný majetek přidělován oprávněným uchazečům za úhradu, přičemž při přidělování bylo přihlíženo především k účastníkům národního odboje a jejich pozůstalým rodinným příslušníkům, k osobám poškozených válkou, národní, rasovou nebo politickou persekucí, k osobám vracejícím se do pohraničí, které byly nuceny opustit, nebo vracejícím se do vlasti z ciziny, jakož i k osobám, které v důsledku územních změn přeložily své bydliště na ostatní území Československé republiky.

Opatření, která Československo v době 2. světové války a po jejím skončení činilo proti nepříteli, byla srovnatelná nebo zcela shodná s akty ostatních států spojenecké koalice. Všechny ty evropské státy, které byly ve válečném stavu s Německem nebo s jeho spojenci, uskutečňovaly v době války a po ní různá konfiskační opatření vůči nepřátelskému majetku, například exilové vlády Belgie, Nizozemska a Lucemburska vydaly právní předpisy obstavující nepřátelský majetek již v roce 1944.

Majetek, který náležel nepřátelskému státu nebo „*nepřátelskému poddanému*“, přecházel v Nizozemsku nařízením do vlastnictví státu. V Belgii byly dány do správy státního úřadu se sídlem v Bruselu všechny majetkové hodnoty, práva, včetně cenných papírů, které jsou přímo nebo nepřímo vlastnictvím nepřátelského státu nebo nepřátelského státního příslušníka, anebo jsou pod její kontrolou či jsou jim k dispozici. Také lucemburské úřady vydávaly v letech 1944 až 1948 obdobné předpisy; Lucembursko si ještě při ratifikaci Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod uplatnilo výhradu k čl. 1 Protokolu č. 1 (1951) o právu na pokojné užívání majetku, a to s ohledem na pokračování v zavádění zákona z 26. dubna 1951 týkajícího se likvidace zabaveného majetku bývalého nepřítele.

V Dánsku byl přijat v roce 1946 zákon o konfiskaci veškerého německého majetku, kterému předcházely zákony z roku 1945 o revizi určitých německých plateb po 9. dubnu 1940, o nucené správě nebo likvidaci určitých společností a o zpětném vyplacení nadměrných zisků z obchodů pro německé zájmy. Dánský konfiskační zákon se vztahoval na veškerý německý nepřátelský majetek, který se nacházel v Dánsku, s výjimkou majetku, který byl zabaven spojeneckými ozbrojenými silami jako válečná kořist; do konfiskovaného majetku byl zahrnut i majetek fyzických nebo právnických osob jiných cizích národností než německé, u nichž Ministerstvo obchodu, průmyslu a námořní plavby dospělo k názoru, že by s nimi mělo být nakládáno při provádění zákona jako s německými.

Řecko přijalo nouzový zákon o obstavení nepřátelského majetku již v roce 1940 a po vyhlášení válečného stavu s Německem byla jeho působnost v roce 1941 rozšířena i na německý majetek. Definitivní úprava byla obsažena v zákonném nařízení o nepřátelském majetku z r. 1949. Veškerý německý a bulharský majetek Řecko označilo za nepřátelský, přičemž za bývalé nepřátelské osoby byly vedle Německa a Bulharska a jejich veřejnoprávních i soukromoprávních korporací označeny též fyzické osoby, které byly v rozhodnou dobu příslušníky bývalého nepřátelského státu, i fyzické osoby, které měly

německou státní příslušnost v kteroukoliv dobu od vstupu Řecka do války proti Německu až do rozhodné doby. V Rakousku vydávaly obdobné předpisy vojenské orgány spojenců.⁸⁵

Do značné míry odlišnou od dekretů presidenta republiky je problematika odsunu osob německé národnosti z Československa; šlo o opatření související s válkou, s nímž vyslovily souhlas tři velmoci na Postupimské konferenci v srpnu 1945. Dokument přijatý na této konferenci představoval mezinárodněprávní základ pro odsun. Vysídlení osob německé národnosti z Československa mělo oporu v mezinárodním právu a nikdy nebylo předmětem dekretů presidentů republiky, žádný dekret presidenta republiky se odsunu německého obyvatelstva netýkal.

Článek XIII Postupimské dohody stanovil, že německé obyvatelstvo nebo jeho složky, nacházející se v Polsku, Československu a Maďarsku, bude třeba přemístit do Německa. Vlastní provedení tohoto přesídlení, též v součinnosti s Kontrolní radou v Německu a Spojeneckou komisí v Rakousku, bylo nutně v působnosti národních orgánů těchto států. Zároveň článek XIII Postupimské dohody stanovil, že odsun musí být prováděn spořádaným a humánním způsobem. Je smutnou skutečností, že zejména v počátcích realizace tohoto opatření docházelo někdy k excesům.

S odsunem osob německé národnosti nepřímo souvisí ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, z 2. srpna 1945. Na základě tohoto dekretu českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli ze zákona ke dni 10. srpna 1945 československého státního občanství, pokud neprokázali, že zůstali věrni Československé republice, nikdy se neprovinili proti národům českému a slovenskému a buď se zúčastnili boje za osvobození České republiky, nebo trpěli pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Rovněž v tomto dekretu se uplatnil princip kontinuity Československého státu a dekret znamenal, že uvedeným osobám bude zachováno německé nebo maďarské státní občanství.⁸⁶

Československý stát tedy určil za kritérium pro československé státní občanství nikoli národnost nebo rasu, ale loajalitu vůči československému státu a solidaritu s českým a slovenským národem, kterou tito jednotlivci prokázali v boji proti nacismu a fašismu. V podmínkách, kdy německý stát plně podporovaný německým národem vedl vyhlazovací válku proti jiným národům a evropské civilizaci a snažil se některé národy a rasy vyhladit a jiné zotročit a v této válce byl poražen, byla taková norma projevem individuálního přístupu při stanovení odpovědnosti.

Naproti tomu měli být postiženi ti, kteří se sami svým rozhodnutím vyřadili z příslušnosti k československému lidu a v tomto existenčním střetu o život národa a státu vyjádřili vůli se přidat k nositelům nacistické moci tím, že se ucházeli v době zvýšeného ohrožení republiky o udělení německé nebo maďarské státní příslušnosti, ačkoli byli Čechy, Slováky nebo příslušníky jiných slovanských národů. Z hlediska tohoto dekretu nebylo rozhodující, zda jim německé úřady vyhověly či nikoliv. Podstatnou skutečností byl projev vůle těchto osob. Tímto svým rozhodnutím požádat o německou národní a státní příslušnost vyjádřili ochotu přispět k procesu germanizace tohoto prostoru, což byl základní strategický cíl německé politiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945

⁸⁵ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednáváný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁸⁶ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednáváný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

Sb. i v tomto případě připustil výjimky, pokud byl prokázán nátlak nebo jiné důvody zvláštního zřetele hodné.⁸⁷

Z oblasti trestně právní je třeba uvést dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, z 19. června 1945. Tento dekret stanovil skutkové podstaty zločinů proti státu, zločinů proti osobám, zločinů proti majetku, udavačství a jejich trestní sazby za činy, jichž se jejich pachatelé dopustili v době zvýšeného ohrožení republiky, tj. od 21. května 1938 do 28. října 1945. Odsoudil-li soud pro zločin v tomto dekretu uvedený a neupustil-li za podmínek stanovených tímto dekretem od trestu, zároveň kromě jiného vyslovil, že odsouzený pozbývá na určitou dobu nebo navždy občanské cti; pozbytí občanské cti například znamenalo ztrátu práva volit nebo být volen, ztrátu způsobilosti být zaměstnavatelem nebo spoluzaměstnavatelem, ztrátu způsobilosti být vlastníkem, vydavatelem nebo redaktorem nebo jakkoliv spolupůsobit při vydávání, redakci periodického tisku, tedy omezení, která z pohledu současného právního stavu představují nepřipustný zásah do základních práv. Podle zákona č. 33/1948 Sb., jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení, pozbyl tento dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb., ve znění pozdějších předpisů, účinnosti dnem 31. prosince 1948 a není již součástí právního řádu a pro současnost je jeho význam nulitní.⁸⁸

Dekrety presidenta republiky, které zůstaly v právním řádu České republiky, včetně těch, které jsou činěny předmětem diskusí ze strany např. Sudetoněmeckého landsmanšaftu, splnily svůj účel, po dobu více než půl století již nezakládají právní vztahy a zkoumat jejich rozpor s nyní platným ústavním pořádkem by postrádalo jakoukoliv právní funkci, naopak by takový postup zpochybnil princip právní jistoty, jež je jednou ze základních náležitostí současných demokratických právních systémů.⁸⁹ Na základě tzv. konfiskačních dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. konfiskace nastala okamžikem jejich účinnosti a tím byla jejich účinnost vyčerpána a nebyly již dále použitelné; jejich aplikace přichází v úvahu pouze při zjišťování, zda ke konfiskaci ze zákona došlo nebo nedošlo, pokud o této otázce již nebylo pravomocně rozhodnuto.

Pokud jde o vztah dekretů presidenta republiky k mezinárodnímu právu, pak podle intertemporálního pravidla posuzují se sporné skutečnosti podle mezinárodního práva, jež bylo platné v době, kdy ke skutečnosti došlo. To na jedné straně znamená, že vydání dekretů presidenta republiky bylo i z hlediska mezinárodního práva legálním a legitimním aktem, a na druhé straně to znamená, že například tzv. konfiskační dekreta presidenta republiky a dekret presidenta republiky o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, nelze rušit proto, že neodpovídají úmluvám o lidských právech, neboť tyto úmluvy byly přijaty později a nemají retroaktivní působnost. To respektuje ve svém rozhodování i Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku (viz např. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Malhous proti České republice, přijaté jednomyslně Velkým senátem, nebo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci kníže Hans-Adam II. Lichtenštejnský proti Německu, přijaté jednomyslně Velkým senátem).

⁸⁷ PAVLÍČEK, V.: Právní expertíza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda, narozeného 4. 6. 1910, podle dekretů presidenta republiky. In: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), s. 25

⁸⁸ Dekreta prezidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednáváný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁸⁹ viz odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR k návrhu na zrušení dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., uveřejněného pod Č. 55/1995 Sb.

V případě vysídlení většiny osob německé národnosti v roce 1945 šlo z hlediska mezinárodního práva o součást sankcí a bezpečnostních opatření, tedy o výkon práva. Nad případnými excesy, k nimž při odsunu došlo, vyslovila česká strana v Česko-německé deklaraci o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji z 21. ledna 1997 politování. Byly-li v souvislosti s odsunem spáchány prokázané nepromlčitelné zločiny proti lidskosti, není pochyb o tom, že orgány činné v trestním řízení České republiky jsou připraveny podněty v tomto směru prošetřit a pokud se prokáže, že k takovým činům došlo, jejich pachatele potrestat.⁹⁰

Z hromadných opatření vůči skupinám obyvatelstva, která byly založeny na normách mezinárodního práva, byly v dekretch presidenta republiky stanoveny výjimky, které umožňovaly, aby jednotlivci prokázali své protinacistické postoje podle hledisek, jež byla v právních předpisech uvedena. Rovněž Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/94⁹¹ konstatoval, že při opatřeních vůči skupinám obyvatelstva nejde o koncepci kolektivní viny, ale o důsledky spojené s průběhem a výsledky války, a že při opatřeních řád minulosti nemůže být souzen řádem přítomnosti.

Výklad dekretů presidenta republiky a následných předpisů z poválečné doby je obsažen zejména v polooficiálním periodiku *Nové zákony a nařízení Československé republiky*, které bylo vydáváno Právníckým knihkupectvím a nakladatelstvím V. Linharta. V souladu se současnou judikaturou nemohou soudy jinak interpretovat tehdejší právní předpisy, než odpovídá právním názorům v té době a nemohou ani na tyto vztahy aplikovat mezinárodní smlouvy a dokumenty, které byly přijaty později a jimiž je Česká republika vázána.⁹²

Pro aplikaci konfiskačních opatření byl významný i vzájemný vztah ustanovení těchto dekretů, které různým způsobem konfiskační opatření upravovaly. Výklad těchto ustanovení a jejich vztahů byl obsažen v předpisech sekundární nebo terciální povahy. Tyto předpisy vysvětlovaly vzniklé nejasnosti. Patřil k nim i oběžník Ministerstva vnitra ČSR z 31. března 1946, č.j. 1700-27/3-46-82-Vb/3, který podával vysvětlení ke vztahu mezi dekrety presidenta republiky č. 108/1945 Sb., č. 5/1945 Sb. a č. 12/1945 Sb. s ohledem i na ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

V tomto oběžníku se mj. uvádělo, že podle § 17 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. se konfiskuje zemědělský majetek v těch případech, kdy nejsou dány předpoklady konfiskace dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., ale jsou splněny předpoklady konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. U fyzických osob například tehdy, když tyto osoby nadřžovaly germanizaci v době zvýšeného ohrožení republiky, pokud zmíněná činnost nedostoupila stupně záměrného a aktivního podporování německých okupantů, neboť v těchto případech se postupovalo u zemědělského majetku dle § 3, odst. 1, litera A dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Pokud taková osoba vlastnila i jiný majetek, než ten, na který se vztahoval dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., podléhal konfiskaci podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

K vynětí z konfiskace nepostačovalo, že taková osoba trpěla pod nacistickým nebo fašistickým terorem, pokud neprokázala současný předpoklad podle § 1 odst. 1, číslo 2 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., že zůstala po celou dobu věrna Československé republice a nikdy se neprovinila proti národům českému a slovenskému. I při aktivní účasti

⁹⁰ Dekrety presidenta republiky z hlediska současnosti. Materiál projednávaný na 20. zasedání vlády České republiky 22.5.2002, č.j. 3974/02-OVL, předkladatel místopředseda vlády a předseda legislativní rady vlády JUDr. Rychetský; základní informace též na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/337567371FA78636C12571B60070F7BA [22.6.2010]

⁹¹ vyhlášeného ve sbírce zákonů pod č. 55/1945 Sb.

⁹² PAVLÍČEK, V.: Právní expertíza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda, narozeného 4. 6. 1910, podle dekretů presidenta republiky. In: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), s. 26

v osvobozené boji musela být tato skutečnost věrnosti prokázána i v době dřívější.⁹³ Uvedený pokyn měl zabránit, aby osoby, které v minulosti při úspěších Německa s nacistickým režimem kolaborovaly nebo chtěly kolaborovat a v době, kdy Německo již stíhaly porážky, své postoje změnilo s úmyslem vyhnout se odpovědnosti za svou činnost, se nemohly vyhnout konfiskaci svého majetku. Tato diferenciaci z těchto hledisek se vztahovala k osobám německé a maďarské národnosti, ale měla vliv i na posuzování osob, které se podle § 5 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. v době zvýšeného ohrožení republiky ucházely o udělení německé nebo maďarské státní příslušnosti a hledělo se na ně jako na Němce nebo Maďary, jak bylo vysvětleno v oběžníku Ministerstva vnitra ČSR z 13. listopadu 1945.⁹⁴

V této souvislosti je vhodné poukázat rovněž na některé poválečné zákony, v první řadě na konfiskaci majetku hlubocké větve rodiny Schwarzenberg, provedenou zákonem č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou. Ta nebyla iniciována československou vládou, ale skupinou vesměs sociálně demokratických poslanců v čele s Blažejem Vilímem, představitelem pravicového křídla této strany, která později v roce 1947 svrhla levicové vedení Zdeňka Fierlingera.⁹⁵ Návrh tohoto zákona byl podepsán řadou poslanců, podporovala ho celá jihočeská Národní fronta, jak je doložitelné ze stenografického záznamu Ústavodárného Národního shromáždění z 10. července 1947: „Zpravodaj posl. Sedlák: Slavná sněmovno, paní a pánové! Bylo mi uloženo, abych jako zpravodaj výboru zemědělského podal zprávu k návrhu posl. Vilíma a druhů na vydání zákona o převodu vlastnictví hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou. Dovolte, abych zdůraznil, že jde o šťastný iniciativní návrh posl. Vilíma, ke kterému se posléze přiklonila pro jeho výstižnost celá jihočeská Národní fronta, která také sama vedla řadu závažných jednání o věci.“⁹⁶ a ze stenografického záznamu je zjistitelné, že jednou z jeho předních podporovatelek byla i poslankyně Milada Horáková „Posl. dr Horáková: Paní místopředsedkyně, slavná sněmovno, paní a pánové! (...) Země Česká nezískává totiž ve schwarzenberských statcích jen statické, materiální hodnoty. Jak zde již bylo řečeno a jak to podtrhl pan posl. Neuman, do jejich služeb přechází i rozsáhlý aparát zaměstnanecký, v jehož schopnostech je záruka dalšího spořádaného vývoje a prosperity. Budiž ještě jednou po zásluze zdůrazněno, že tito zaměstnanci a mnozí jejich předchůdci, ačkoliv poctivě pracovali pro svého zaměstnavatele, věrně sloužili také vlasti a tím, že schwarzenberskému panství vtiskli jeho český ráz, zasloužili se o to, že přechod do vlastnictví země české děje se dnes poměrně s nejmenšími obtížemi. (Potlesk.) Bude právě úkolem těchto zaměstnanců, aby dovršili toto své dílo praktickým realizováním lidově demokratických zásad. (...) Už zde bylo naznačeno, že se v této chvíli pokoušíme o kombinaci tradice s revolučními zásadami, a je opravdu potřebí, abychom zvlášť podtrhli, že v tomto případě nastupujeme rozumný, logický systém, který nám zachovává, co se po staletí tvořilo, abychom toho využili v daném systému novém a naplnili také novým duchem. Jsou velké kulturní a sociální úkoly, které zejména byly motivací požadavku země České, aby tento majetek přišel do její správy. Země Česká bude v nejbližší době nucena rozšířit stav svých ozdravoven a ústavů pro péči o mládež, ke kterémuž účelu nutně potřebuje budovy, zejména také některé zámky s přílehlými parky, což je zvláště důležité, a s příslušným hospodářským vybavením objektů. Léčebné ústavy, zejména pro plicně, duševně a nervově choré, vyžadují nadto též vydatné a plynulé zásobování, a proto

⁹³ § I, odst. 2 těchto směrnic

⁹⁴ PAVLÍČEK, V.: Právní expertíza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda, narozeného 4. 6. 1910, podle dekretů presidenta republiky. In: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), s. 26-27

⁹⁵ srv. rozhovor Jana Kovaříka s prof. Václavem Pavlíčkem v Právu: Profesor ústavního práva na Univerzitě Karlově Václav Pavlíček pro Právo: Konfiskace měly oporu v mezinárodním právu. In: Právo, 25.2.2009, str. 14

⁹⁶ <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065001.htm> [20.6.2010]

bude velmi ku prospěchu, když kromě lesů a průmyslových objektů získává zde země Česká také přilehlé dvory, které budou zárukou plynulého zásobování zdravotních a sociálních ústavů a které jí budou také umožňovat, zejména v ústavech pro duševně chorou mládež, využití těchto sil na pracích, které jsou pro ně, pro jejich povahu a jejich duševní stupeň náležitě vhodné. (...) Převzetí schwarzenberského majetku do vlastnictví země jistě podstatně přispěje ke splnění úkolů, které po této stránce zemi Českou čekají a které země Česká musí splnit.“⁹⁷ Konstatování, že tento zákon byl protiprávní, jak se často uvádí, z důvodu, že se jednalo o akt komunistické zvůle, lze s ohledem na výše uvedené snadno vyvrátit.

Mimo to o den později 11. července 1947, byl přijat zákon č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy, který se vztahoval na velký pozemkový majetek obecně a jeho projednávání bylo zahájeno již 10. července 1947, proto neobstojí ani často opakovaná námitka, že se v případě zákona č. 143/1947 Sb. jednalo o akt vůči jediné rodině.

I diskuse v Ústavodárném národním shromáždění k návrhu zákona o revisi první pozemkové reformy obsahuje mnohé zajímavé momenty, které je vhodné zde připomenout. „*Posl. Nepomucký*⁹⁸ (uvítán potleskem): Vážený pane předsedo, vážená sněmovno! (...) po nescetných a nescetných manifestačních projevech a demonstracích přijala také bývalá sněmovna 16. dubna 1919 zákon č. 215 o zabránění velkého majetku pozemkového. Tento zákon, v podstatě revoluční, byl na tehdejší dobu dobrý a pokrokový, neboť znamenal vyvlastnění veškeré půdy nad 150 ha půdy zemědělské a 250 ha půdy veškeré. Teprve však v praxi, v pozdějším provádění tohoto zákona, stejně jako zákona přidělového a náhradového, udělaly se všechny ony chyby, na které si plným právem dnes stěžuje náš zemědělský lid, který tehdy po přijetí zákonů u víře, že zákony budou prováděny dobře a spravedlivě, dal se do práce a čekal, až mu praktické provádění zákona dá to, nač má nárok, t. j. statkářskou a velkostatkářskou půdu. Stal se však pravý opak. Na scénu vystoupili advokáti statkářů a velkostatkářů, notáři a později i celá řada politických korupčníků, kteří zneužili několika výjimek, jež v zákonech byly připuštěny, k tomu, že připravili poctivé uchazeče o právo na příděl, o právo na půdu. Podle § 3 záborového zákona byla vyloučena půda u celé řady průmyslových podniků, cukrovarů, pil a jiných tzv. samostatných podniků. Podle § 7 byly povolovány prodeje z volné ruky, na základě nichž zmizela jako pára celá řada panství před očima drobných a středních zemědělců do rukou těch, do nichž nepatřila. Byl to také § 11 záborového zákona, kterým se připouštěla výjimka, aby se bral zřetel na zemědělský průmysl, zásobování měst a jinaké zřetele všeobecného blaha. Podle této výjimky mohlo být pouze ve výjimečných případech propuštěno ze záboru půdy až do 500 ha. Celý výsledek a provádění revise pozemkové reformy v praxi však ukázaly, že se tato výjimka později stala pravidlem. Neexistovala výjimka, kde by velkostatkář, pocházející ať z cizácké nebo domácí šlechty, nebyl uplatnil tento § 11 záborového zákona a tudíž nárok na větší plochu půdy, než jak § 2 záborového zákona stanovil, t. j. 150 ha zemědělské nebo 250 ha veškeré půdy, nýbrž naopak: všude, v každém případě a v každém místě bylo propouštěno ze záboru oněch 500 ha půdy, zatím co se neuplatňovaly druhé výjimky téhož záborového zákona, vyznačené v § 14, odst. 14, podle něhož se také mělo postupovat a v tomtéž smyslu, neboť v něm stálo, že tam, kde toho žádá veřejné blaho, je-li potřeba půdy naléhavá a nestačí-li pozemky zabrané, může se jít i pod 150, event. 250 ha zemědělské půdy. Za celých 25 let, co jsem později jezdil křížem krážem po republice po schůzích a projevech, nesetkal jsem se s jediným případem, aby byli zemědělci mohli říci: No tak, u nás se to stalo tak, že se šlo pod těch 150 ha, poněvadž tady veřejný zájem a hlavně hlad po půdě byl tak spravedlivě řešen a rozřešen, že tomu bývalému latifundistovi nezůstalo těch 150 ani 250 ha, nýbrž že se šlo pod ně a rozparcelovala se půda do nuly. Neexistuje prostě takový případ v celé Československé republice. Korunou v praxi prováděné parcelace byl však § 20 přidělového zákona, pod jehož rouškou bylo ponecháno

⁹⁷ <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065003.htm> [20.6.2010]

⁹⁸ poslanec za KSČ

bývalým vlastníkům, cizácké i domácí šlechtě, téměř 1¹/₄ mil. hektarů lesů a na 70.000 ha půdy zemědělské s odůvodněním, že jde o přírodní památky a přírodní krásy. To byla ona panství Liechtensteinů, Schwarzenbergů, Colloredo-Mannfeldů, Czerninů a ostatních, která se dostávala tímto nesprávným výkladem § 20 z dosahu záboru a provedení pozemkové reformy. Celé dílo těchto protekcních a korupčních švindlů bylo však dovršeno vytvořením téměř 2.000 zbytkových dvorů s průměrným přídělem 100 ha nejlepší a nejbližší zemědělské půdy. Jejich přidělování - a to není nic, co by nebylo známo - od veliké většiny zbytkových dvorů, zvláště těch vybraných a dobrých, táhne se jako pupeční rodová šňůra k bývalým předákům bývalé agrární strany a také tu a tam i k předákům bývalých stran jiných. Naproti tomu 630.000 uchazečů nedostalo nic více a nic méně než 650.000 ha půdy, čili zatím co se cizácké i domácí šlechtě propouštěly ze záboru tisíce a desetitisíce hektarů půdy lesní i zemědělské, zatím co se zbytkářům přidělovaly 100 hektarové zbytkové dvory, drobní uchazeči nedostávali průměrně a nedostali více než 1 ha na jednoho přídělce, na jednu rodinu. Takhle skončilo provedení pokrokového a revolučního zákona, známého pozdějším pořekadlem: "Domkářům korec, zbytkářům dvorec."⁹⁹ Diskuse o zákoně o revisi první pozemkové reformy v Ústavodárném Národním shromáždění byla nicméně bouřlivá, avšak zákon byl většinou poslanců přijat, a to 11. července 1947.

Následně byly přijaty zákon č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě, a další právní předpisy, jako například nařízení vlády č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru, zákon č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku, kterými bylo za změněných podmínek po 25. únoru 1948 postupně omezováno soukromé vlastnictví. Tyto právní předpisy však v žádném případě nelze z hlediska oprávněnosti konfiskace majetku stavět na roveň dekretům presidenta republiky, ačkoli se o to řada osob i v současnosti velmi usilovně snaží, vesměs z důvodu umožnit restituce i tohoto majetku; poválečné dekryty presidenta republiky se tyto osoby snaží postavit na roveň komunistickým konfiskacím majetku.

I.5. POLITICKÉ A DALŠÍ PŘEDPOKLADY RESTITUCÍ MAJETKU PO ROCE 1989

Doba bezprostředně po převratných událostech konce roku 1989 s sebou přinesla množství nových nadějí, které se zhmotnily mj. i ve snaze o nápravu starých křivd. Svou roli nepochybně hrálo i to, že přední představitelé nové státní moci se částečně rekrutovali z řad potomků původních vlastníků po druhé světové válce zabavených majetků.¹⁰⁰

Někteří další tehdejší čelní představitelé politické moci – například Pavel Bratinka¹⁰¹ a Jan Ruml¹⁰² – měli naivní, ale v tehdejší euforické době zřejmě částečně ospravedlnitelné představy o tom, že příslušníci bývalých šlechtických rodů pozvednou československý, resp. český stát, a všemožně jim vycházeli vstříc. Že se mnohdy jedná o potomky kolaborantů či dokonce přímo nacistů, jmenovaní podle všeho příliš neřešili. Pavel Bratinka opakovaně rozesílal dopisy, ve kterých intervenoval za udělení občanství příslušníkům bývalých šlechtických rodů, např. „v průběhu minulého půl roku se na naše ministerstvo obrátilo několik bývalých občanů ČSR s informací, že požádali Váš úřad o udělení státního občanství České republiky, které by jim umožnilo podnikatelsky a společensky se plně realizovat. Činnosti těchto žadatelů jsme věnovali pečlivou pozornost a můžeme s potěšením konstatovat,

⁹⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/067schuz/s067001.htm> [20.6.2010]

¹⁰⁰ šlo například o tehdejšího prezidenta Václava Havla, který sice nejprve proklamoval, že o restituce zájem nemá, nicméně když o navrácení majetku požádal jeho bratr, tak svůj názor změnil, nebo jeho tehdejšího kancléře Karla Johannese Nepomuka Schwarzenberga, či tehdejšího poradce ministra průmyslu ČSFR Jiřího Lobkowicze, jehož otec Otakar získal v restituci bývalé panství Mělník

¹⁰¹ tehdejší náměstek ministra mezinárodních vztahů ČR

¹⁰² srv. aktivity Jana Rumla v kauze Des Fours-Walderode, viz podkapitola

že jejich iniciativy dosud uskutečněné ve prospěch České republiky, stejně tak jako jejich připravované projekty, pomáhají zlepšení obrazu ČR v zahraničí. Považujeme za důležité zdůraznit jejich osobní podíl na směřování zahraničních investic do ČR. Došli jsme k závěru, že udělení občanství těmto osobám by bylo z mezinárodního hlediska hodnoceno jako vysoce humanitární gesto¹⁰³ a dále „Věc: Schoeller Ida, narozena 17. 10. 1921, Aehrenthal Schann,¹⁰⁴ narozen 28. 11. 1933, Ulrich Lipp, narozen 28. 9. 1945, p. Geymuller, narozen 2. 9. 1944: udělení čs. občanství. Ve shora uvedené věci sdělujeme, že v uvedeném případě se jedná o osoby, které v ČR mají zájem podnikat a pomáhají při rozvoji různých kulturních aktivit a svou činností by v budoucnu mohli přispět k dobrému obrazu České republiky v zahraničí. Doporučujeme proto jejich žádosti vyhovět (...).“¹⁰⁵

Někteří bývalí příslušníci šlechtických rodů, jako například Karel¹⁰⁶ Schwarzenberg, rovněž v době nesvobody podporovali disidenty, kteří na to po roce 1989 nezapomněli, jak připomínal například i zahraniční tisk, konkrétně např. rakouský týdeník Profil „před 42 roky, 24. listopadu 1960, byl Karel (Kary) Schwarzenberg, „ratolest zchudlé orlické větve,“ adoptován strýcem Jindřichem Karlem Borromäusem, hlavou německo-rakouské schwarzenberské větve rodu. „Když „papá“ Jindřich pět let nato zemřel, zdědil Kary v něžném věku 28 let tři čtvrtiny veškerého jmění, a Jindřichova jediná dcera Alžběta čtvrtinu. V závěti formulovaný úkol pak zdá se být závažnějším, než Kary mohl tušit: že se má snažit o restituci veškerého vyvlastněného majetku v tehdejší Československu.“ Profil uvádí, že Karlu Schwarzenbergovi s českým a švýcarským občanstvím se v Čechách časem podařilo zajistit rodině část dřívějšího vlivu. Stal se stálou veličinou v politickém životě Československa, „zpočátku jako mecenáš disidentů, později jako aktivní politik, dlouhá léta jeden z nejbližších poradců prezidenta Havla“¹⁰⁷

Konečně rovněž většinová představa tehdejší občanské společnosti, spočívající ve značné části v idealismu, byla ideální základnou pro přijetí velmi široce koncipovaných restitučních předpisů.

Přítom skutečnost, že restituce majetku byly v mnoha ohledech kontroverzní, dokládá na konkrétních příkladech již 12. května 1998 na konferenci v Brně Radek Ondruš, když uváděl četné problematické či vysloveně negativní jevy s tím spjaté;¹⁰⁸ negativní ohlasy se však projevovaly i dříve, prakticky od počátku restitucí.¹⁰⁹

I.6. MOŽNÁ ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ

Úvodem je třeba zmínit, že restituce majetku lze rozdělit na několik částí, ke kterým bylo v Československu, potažmo České republice po roce 1989 přistupováno různě. Tyto oblasti lze vymezit následovně: 1. majetek zabavený obětmi holocaustu, 2. majetek zabavený po skončení druhé světové války poraženým státům a jejich státním příslušníkům, jakož i kolaborantům a jejich pomahačům, 3. majetek zabavený komunistickým režimem po 25. únoru 1948, 4. majetek zabavený osobám, které nespádají do kategorie ad 2) výše v období od

¹⁰³ dopis Pavla Bratinky náměstkovi ministra vnitra ČR Jiřímu Křižanovi z 30.11.1992

¹⁰⁴ šlo o evidentní zkomolení jména Johann

¹⁰⁵ dopis Pavla Bratinky Dr. Henychovi z civilně-správního úseku Ministerstva vnitra ČR

¹⁰⁶ rovněž uváděn jako Karl Johannes Nepomuk

¹⁰⁷ srv. článek Schwarzenberkové ve finančních problémech? Českobudějovické listy, 15.11.2002, též na www.silvarium.cz/annopress/les021115_0004.htm [5.6.2003].

¹⁰⁸ ONDRUŠ, R.: Zemědělské restituce a státní zastupitelství. In: PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 14 an., srv. dále v podkapitole I.7 Rozsah a důsledky restitucí, vliv restitucí na jistotu vlastnických vztahů a právní prostředí v České republice

¹⁰⁹ srv. např. MŽYKOVÁ, M.: K otázkám konfiskací a restitucí. In: MŽYKOVÁ, M. (ed.): Navrácené poklady. Restitutio in integrum. Praha: Pragafilm '94, 1994

5. května 1945 do 24. února 1948 na základě speciálních právních předpisů, 5) majetek zabavený po 25. únoru 1948 církvím a náboženským společnostem a 6) majetek zabavený po 25. únoru 1948 obcím.

Zatímco v případech ad 1) a ad 3) bylo přistoupeno v podstatě k totální naturální restituci (byť omezené podmínkami restitučních zákonů) s tím, že tam, kde nebyla naturální restituce možná, nastoupila finanční kompenzace, v případě ad 2) nebylo k restituci až na výjimky (zneužití těchto předpisů) přistoupeno, v případě ad 4) rovněž k restituci přistoupeno nebylo a v případě ad 5) bylo k restituci přistoupeno formou výčtového zákona s tím, že definitivní vyřešení a uzavření těchto záležitostí dosud nebylo provedeno a v případě 6) byla naturální restituce provedena, avšak na rozdíl od případů ad 1) a ad 3) výše bez finanční kompenzace v případě nemožnosti naturální restituce.

Naturální restituce majetku v případech ad 1) a ad 3) byla řešením, které mnozí bývalí vlastníci zabaveného majetku ocenili jako přístup, které se jim zdál nejspravedlivější, nicméně nešlo o řešení jediné, které se na počátku devadesátých let nabízelo.

Alternativními možnostmi bylo naturální restituce majetku v těchto případech vůbec neprovádět a pouze konstatovat, že se v minulosti staly křivdy, za které se současná politická reprezentace státu omlouvá, a eventuálně přistoupení k symbolické finanční kompenzaci. Toto řešení, jak s ohledem na zájmy některých tehdejších politiků, tak i s ohledem na mezinárodní situaci (viz níže), bylo však politicky těžko průchodné.

Další eventualitou by bylo omezit velikost navráceného majetku maximální hodnotou, či maximálním rozsahem v případě navrácení půdy.

V této souvislosti je možné uvést, že na restituci majetku spadajícího pod případy 1), 3), 5) a 6) byl vyvinut tlak ze strany USA, přičemž přístup k restitucím byl rovněž hodnocen jako jedno z kritérií pro přijetí do NATO, což je možné doložit dokumentem ze stránek U.S. Department of State „*The United States has strongly supported efforts to retribute to rightful owners property confiscated by the Nazis 1933-45 and by the subsequent communist governments of Central and Eastern Europe. Positive action on property issues was one of the criteria used to judge the progress of countries that aspired to North Atlantic Treaty Organization (NATO) membership. The European Union (EU) also recognizes the relevance of property issues in applicant countries,*“ v důsledku čehož „*Many countries enacted legislation to provide for the restitution of both private and communal property. (Communal property is property previously owned by religious and other organizations. It includes churches, synagogues, community halls, parochial schools, medical facilities, etc.)*“ a objevilo se rovněž hodnocení, že „*A successful property restitution program is an indicator of the effectiveness of the rule of law in a democratic country.*“¹¹⁰

Při hledání alternativních řešení je možné srovnávat okolní státy. V žádném z nich nebyla restituce majetku provedena v takovém rozsahu, jako v České republice; v některých státech srovnatelných státech (zejména Polsko) prakticky nebyly naturální restituce provedeny.

V Polsku nebyla vydávána v rámci restitucí ani půda, pouze byl přijat zákon ze 4. září 1997, o přeměně práva dlouhodobého užívání fyzických osob na právo vlastnické¹¹¹ na základě kterého byla zavedena možnost transformace institutu „*uzytkowanie wieczyste*“, což je v polském poválečném právu v podstatě dlouhodobé (minimálně 40 a maximálně 99 let) registrované právo užívat nemovitost, resp. pozemek. Tento zákon přiznával stávajícím dlouhodobým uživatelům právo požádat příslušný orgán o převedení nemovitosti do vlastnictví. Zákon byl přijat s ohledem na několik let trvající nátlak uživatelů, jehož příčinou byla především právní nejistota jejich statutu v momentě vstupu Polska do EU. Tato nejistota byla patrna nejvíce u těch polských občanů, kteří obývali území před rokem 1945 osídlená

¹¹⁰ Property Restitution in Central and Eastern Europe, srv. <http://www.state.gov/p/eur/rt/hlcst/c12070.htm> [20.6.2010]

¹¹¹ Dziennik Ustaw z 1997 r., Nr. 123, poz. 781. Zákon nabyt účinnosti 1.1.

Němci, přičemž jejich obavy byly zvyšovány narůstajícím nátlakem původních, především německých, vlastníků na jejich vydání.¹¹² Transformace dlouhodobého užívání byla prováděna cestou správního rozhodnutí a nikoli přímo ze zákona. Pro osoby, které byly dlouhodobými uživateli před 1. lednem 1998, musely podat návrh na převedení pozemku v užívání do vlastnictví u příslušného vedoucího regionálního úřadu,¹¹³ nebo u starosty.^{114, 115} Rozhodnutí těchto orgánů bylo základem pro provedení vkladu vlastnického práva do *pozemkové knihy*.¹¹⁶ Převod byl prováděn zásadně jako úplatný; výše úplaty závisela na době trvání dlouhodobého užívání a byla určena jako násobky roční úplaty, která podléhala každoroční valorizaci o procento vyplývající z ukazatele růstu spotřebitelských cen zboží a služeb za předcházející rok.¹¹⁷

Mimo to byl v Polsku ještě dříve přijat zákon z 19. října 1991, o hospodaření se zemědělskými nemovitostmi státní pokladny, což představovalo nemovitosti pod správou státních statků¹¹⁸ a dále zemědělské nemovitosti státní pokladny převzaté od armády Ruské federace a státního pozemkového fondu, včetně mj. i části nemovitostí, které byly v užívání či držbě zemědělských výrobních družstev a jiných družstev zemědělské výroby a rovněž zemědělské nemovitosti ve správě státních organizačních jednotek bez právní subjektivity, škol.¹¹⁹ Výše uvedený zákon představoval institut pro privatizaci, a nikoli restituci, státní půdy; podle čl. 29 odst. 1 tohoto zákona prodej nemovitosti přicházel v úvahu při zohlednění předkupního práva podle polského občanského zákoníku a při zohlednění tohoto práva u zemědělských družstev, které je užívaly před 31. prosincem 1993. Osoby oprávnění podle tohoto ustanovení mohly koupit nemovitosti bez nabídky, za senu stanovenou AWRSP¹²⁰ podle ustanovení čl. 30 uvedeného zákona.¹²¹ Prodej nemovitostí byl možný jedině při splnění některé z podmínek uvedených v § 2 čl. 695 polského občanského zákoníku nebo v ustanovení čl. 166 § 1, a to v souladu s čl. 29 odst. 1 zákona z 19. října 1991. Nemovitosti, které nebyly prodány po uplatnění předkupního práva podle čl. 29 odst. 1 uvedeného zákona, měly být prodány ve veřejné dražbě nebo v případě uvedeném v čl. 29 odst. 3 na základě veřejné soutěže. Cílem dražby bylo dosažení nejvyšší ceny a cílem soutěže volba nejvýhodnější nabídky. O použití formy prodeje s velkou volností rozhodovala AWRSP; pokud by byl prodej proveden ve formě, kterou zákon nepředepisuje, tedy kdy je způsob stanovení kontrahenta určen zákonem, tento zákon stanovil, že je kupní smlouva neplatná.¹²² Ještě v roce 2007 bylo poukazováno na skutečnost, že Polsko je jedinou významnější zemí bývalého sovětského bloku, která ani 18 let po pádu komunistického režimu nepřijala jakékoli

¹¹² ZAPOTOCZNY, S.: Przekształcenie użytkowania wieczystego w prawo własności – wybrane zagadnienia. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 80-89. Česká anotace tamtéž („Transformace práva dlouhodobého užívání na vlastnické právo“), autor MRKÝVKA, P. (s. 90-91)

¹¹³ pokud se jednalo o pozemek ve vlastnictví státní pokladny

¹¹⁴ wójt, burmistrz, prezydent miasta

¹¹⁵ pokud se jednalo o pozemek ve vlastnictví obce

¹¹⁶ księga wieczysta

¹¹⁷ ZAPOTOCZNY, S.: Przekształcenie użytkowania wieczystego w prawo własności – wybrane zagadnienia. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 80-89. Česká anotace tamtéž („Transformace práva dlouhodobého užívání na vlastnické právo“), autor MRKÝVKA, P. (s. 90-91)

¹¹⁸ Państwowe Gospodarstwo Rolne

¹¹⁹ celková výměra nemovitostí státních statků a zemědělských nemovitostí státní pokladny činila cca 4,5 miliónu hektarů, tj. cca 45,000 km²

¹²⁰ Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, Agentura zemědělského majetku Státní pokladny

¹²¹ stanovenou s ohledem na tržní ceny nebo násobkem přiřazené ceny za hektar podle prováděcích předpisů ap.

¹²² KLAT, E.: Sprzedaż nieruchomości rolnych wchodzących do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 23-53. Česká anotace tamtéž („Prodej zemědělských nemovitostí z Fondu rolnického majetku Státní pokladny“), autor MRKÝVKA, P. (s. 90-91)

zákony, které by původním vlastníkům či jejich dědicům umožnily žádat o majetek zabavený od roku 1939, který je stále na polském území. V září 2006 byl předložen návrh zákona, který předpokládal kompenzace za zabavený majetek, nicméně nepřipouštěl jeho naturální restituci.¹²³

V Maďarsku nebyly naturální restituce majetku provedeny. Byly zde sice snahy - zvláště u zemědělského majetku - o obnovení předkomunistických vlastnických vztahů, avšak převážná většina veřejnosti a také moc zákonodárná považovala majetkový stav, který se utvořil během minulých desetiletí za legální, i když ne legitimní, nebo jej alespoň z praktických důvodů nenapadala. V letech 1991 - 1992 se parlament usnesl na řadě restitučních zákonů, které předpokládaly neúplnou a navíc velmi degresivní náhradu křivd vzniklých soukromým osobám. Maďarský stát sice měl právní povinnost reparace, avšak ta byla omezena "společenskou spravedlností" a "hospodářskou únosností". Stát přitom vyplácel odškodnění "ex gratia" jako svého druhu "novaci" nároků na odškodnění: tak lze vlastně chápat nároky na odškodnění, zakládající se na restitučních zákonech. Restituentům byly vydány "restituční kupóny", ve své podstatě zvláštní cenné papíry, které bylo při privatizaci státního majetku možné použít především k výměně za akcie ke státnímu vlastnictví. Restituční kupóny poskytnuté náhradou za vyvlastnění půdy mohly být použity při dražbách půdy ve vlastnictví státu jako platidlo.¹²⁴

V Maďarsku byl v roce 1991 rovněž přijat Zákon o úpravě majetkových poměrů bývalých církevních nemovitostí, který předpokládal převedení nemovitostí, patřících kdysi církvím, které se v momentě, kdy zákon vstupuje v účinnost, nacházely ve státním nebo v obecním vlastnictví a mají sloužit těmto účelům: životu z víry (výkon náboženského kultu, konference, služební byt, výchova kněžského dorostu, řádový dům), vzdělání a výchově, zdravotnictví a sociálním službám, péči o mládež a kulturu (např. dům náboženské obce, muzeum apod.). Proces restitucí se však zkomplikoval a dodnes není ukončen.

Na Slovensku platily stejné restituční zákony jako v ČR, tedy zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákon o mimosoudních rehabilitacích a zákon o půdě; na Slovensku rovněž platil zákon č. 298/1990 Sb., ovšem nebyl zde již přijat zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé vztahy související se zákonem o půdě. Slovensko tak bylo ušetřeno, na rozdíl od ČR, nároků na vydání majetku zabaveného před 25. únorem 1948. Na Slovensku nebyla rovněž přijata novela zákona o mimosoudních rehabilitacích, která by umožňovala vrácení majetku zabaveného v důsledku rasové perzekuce. Vedle toho přijala Slovenská národní rada zákon č. 338/1991 Zb., kterým byl vrácen majetek církevním řádům, které o jeho vrácení požádaly, a předložily příslušné doklady o svém původním vlastnictví. Tím však nebyly restituce ukončeny. Církev se snažila vyjednáváním s vládou SR vypořádat i další majetky. Výsledkem jednání byl zákon č. 282/93 Zz., o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam.^{125, 126} Zákon pod pojmem „náboženské spoločnosti“ neměl na mysli řeholní řády, ale církevní společnosti v příloze k zákonu č. 308/91 Zb., o slobode viery a postavení cirkví, které nemají v názvu obsaženo slovo „církev.“ Na adresu zákona č. 282/93 Zz. byla vyslovována ze strany

¹²³ „Poland remains the only major country in the former Soviet bloc that, in the 18 years since the fall of Communism, has not taken any measures to help former property owners or heirs recover private property stolen since 1939 that is still within the country's borders. In September 2006, the government of Poland submitted draft legislation proposing compensation for confiscated private property. However, the bill did not provide for the return of any actual property, excluded the substantial and valuable properties located in Warsaw from its reach, and offered limited compensation at best“ http://www.claimscon.org/?url=negotiations/e_europe [20.6.2010]

¹²⁴ SCHANDA, B.: Právní režim bývalého církevního majetku v Maďarsku. Revue pro církevní právo 7/1997, též na <http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/schanda.htm> [23.6.2010]

¹²⁵ tento zákon byl v malé míře novelizován zákonem č. 97/2002 Zz.

¹²⁶ zákon nabyl účinnosti 1.1.1994

některých subjektů, zejména pak věřících, kritika, např. v tom smyslu, že „(...) Zákon 282/93 Zz. (...) je diskriminačný oproti iným reštitučným zákonom. Zákon 403/1990 Zb. o zmiernení niektorých majetkových krívd, ktoré boli spôsobené fyzickým osobám a súkromným právnickým osobám uvádza 11 právnych titulov na vrátenie odňatého majetku. (Zákony odvetvových ministerstiev.) Zákon 229/91 Zz. - zákon o pôde – pozná 18 právnych titulov, kým zákon o reštitúcii cirkevných majetkov uvádza iba 8 právnych titulov.“¹²⁷ Je možné konstatovat, že Slovensko má již řadu let problematiku restitucí církevního majetku vyřešenou, a to na rozdíl od ČR.¹²⁸

V Rumunsku byl restituční zákon k navrácení zkonfiskovaného soukromého majetku přijat teprve v roce 2001, přičemž vyřizování žádostí bylo složité a obecně neefektivní. Po uplynutí lhůty k vznášení nároků byl přijat další zákon, který se zabýval mnoha nedostatky procesu navrácení majetku, nicméně lhůta k podávání žádostí prodloužena nebyla.¹²⁹

I.7. ROZSAH A DŮSLEDKY RESTITUCÍ, vliv restitucí na jistotu vlastnických vztahů a právní prostředí v České republice

Restituce v bývalém Československu byly provedeny v mimořádně velkém rozsahu, a to i v porovnání s ostatními státy střední a východní Evropy, jak to ostatně dokazuje i předchozí kapitola. Na tuto skutečnost poukazoval i předseda Ústavního soudu ČR Pavel Rychetský „Rozsah restitucí – přesněji řečeno zákonů o zmírnění některých krívd – v Československu po roce 1989 nemá ve srovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi obdobu. Navíc si trůufám vyslovit domněnku, že žádná jiná země v dějinách právní civilizace nepřijala tak rozsáhlé restituční normy jako my“¹³⁰

Zprvu předpokládaný rychlý a nekomplikovaný průběh navrácení majetku vyústil v četné sporné kauzy, z nichž některé trvají již téměř dvě desetiletí a u některých z nich je ukončení velmi vzdálené.

Jen do 30. června 1993 bylo vzneseno 173 restitučních žádostí¹³¹ vztahujících se k hradům a zámkům,¹³² oprávněných i pochybných, kdy následně nastoupilo soudní řešení jednotlivých případů. Pokud jde o majetek bývalých šlechtických rodů, byly dohodou vydány rovněž zpřístupněné objekty, jak hrady,¹³³ tvrže,¹³⁴ tak i zámky;¹³⁵ některé další objekty byly převedeny v rámci restitucí do majetku obcí.¹³⁶ Došlo rovněž k vydávání mobiliáře jak z jednotlivých památkových objektů, tak i muzeí a galerií, což s sebou přineslo výraznou proměnu složení¹³⁷ sbírek státních institucí, s fatálním dopadem na sbírkové fondy největších

¹²⁷ <http://www.kultura-fb.sk/new/old/archive/17-3-12.htm> [23.6.2010]

¹²⁸ srv. TANCEROVÁ, B.: Pápež prezidentovi ďakoval za reštitúcie cirkevného majetku. In: SME, 18.6.2005, též na <http://www.sme.sk/c/2264039/papez-prezidentovi-dakoval-za-restitucie-cirkevneho-majetku.html> [23.6.2010]

¹²⁹ „Romania enacted legislation in 2001 establishing a restitution process for confiscated private property. The claims process proved to be complex and, generally, ineffective. After the expiration of the claims filing deadline, Romania passed a new law that addresses many inadequacies in the private property claims program. However, the filing deadline was not reopened.” http://www.claimscon.org/?url=negotiations/e_europe [20.6.2010]

¹³⁰ srv. rozhovor Františka Nováka s Pavlem Rychetským: Rozsah restitucí v ČR nemá v dějinách obdobu, říká Rychetský. In: Hospodářské noviny, 14.2.2005,

¹³¹ MŽYKOVÁ, M.: K otázkám konfiskací a restitucí. In: MŽYKOVÁ, M. (ed.): Navracené poklady. Restitutio in integrum. Praha: Pragafilm '94, 1994, s. 18

¹³² a vedle toho dalších 30 žádostí týkajících se občanských konfiskátů

¹³³ Český Šternberk, Kost, Litice nad Orlicí, Vysoký Chlumeč, Střekov

¹³⁴ Křepence, Tucheraz

¹³⁵ Blatná, Boskovice, Častolovice, Doudleby nad Orlicí, Chlumeč nad Cidlinou, Kaceřov, Mělník, Nelahozeves, Nové Hrady u Vysokého Mýta, Nové Hrady nad Metují, Orlík, Rychnov nad Kněžnou, Skalka, Zalužany, Žďár nad Sázavou

¹³⁶ Loket, Košumberk, Svojanov, Pecka, Humprecht, Náměš' na Hané, Plumov

¹³⁷ rozuměj kvalitativní i kvantitativní snížení hodnoty

galerií v zemi, Národní galerie v Praze,¹³⁸ Moravské galerie v Brně, Krajské galerie ve Zlíně a zejména pak Středočeské galerie, jejíž sbírka starého umění v důsledku restitucí zcela zanikla. Již v roce 1994 bylo poukazováno na „*jsou alarmující jednotlivé, byť vcelku ojedinělé případy rozprodávání částí uměleckých sbírek, i objektů vrácených v restituci. Příznačné je, že k tomu dochází především ze strany dědiců občanského původu. Budování staronových instalací hradů a zámků s využitím původního mobiliáře, vráceného v restitucích, většinou bohužel potvrzuje evidentní přervání kulturních tradic i v této oblasti. Příznivější jsou výsledky stavební obnovy některých sídel, kde osobní stimul a svoboda rozhodování přináší nejefektivnější výsledky.*“¹³⁹

Vznešené cíle restitučních zákonů¹⁴⁰ zůstaly v některých směrech pouze a jenom nenaplněnou proklamací. I když si restituční zákony nevytkly za cíl napravit veškeré majetkové křivdy spáchané na původních vlastnících majetku v tzv. rozhodném období (s určitými výjimkami stanovenými zákonem o mimosoudních rehabilitacích v případě rasové perzekuce a zákonem č. 243/1992 Sb.), nýbrž zmírňovaly jen křivdy některé, otevřel se pod heslem odstraňování těchto křivd prostor pro páchání křivd nových, spočívajících zejména v protiprávních restitucích rozsáhlého majetku, kdy mechanismy porušování zákonů na tomto úseku vlastnických vztahů jsou typově shodné u zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o půdě i zákona č. 243/1992 Sb. Výčet všech typově daných okruhů porušování zákonů při procesu restitucí a jejich stručný popis by vydal na samostatnou odbornou práci, proto jsou níže popsány pouze základní a nejčastěji se vyskytující okruhy nezákonností při restitucích.

V první fázi procesu restitucí dle zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o půdě i zákona č. 243/1992 Sb., docházelo k nezákonnostem již při samotném vydávání nemovitostí oprávněným osobám. Nárok na restituce podle těchto zákonů měli a mají pouze státní občané České a Slovenské Federativní republiky. Další původní podmínku - trvalý pobyt na území České republiky - zrušil svým nálezem¹⁴¹ Ústavní soud ČR. Jak pozemkové úřady, tak i povinné osoby vycházely při posuzování státního občanství oprávněných osob toliko z deklaratorních správních aktů, kterými byly v první řadě občanské průkazy, cestovní pasy, ale např. i rodné listy, osvědčení o státním občanství. V drtivé většině oprávněných osob z okruhu drobných zemědělců to zcela postačovalo. Ne tak jednoznačné to již bylo v případě původních velkých vlastníků půdy z řad emigrantů, zejména pak zahraniční šlechty, jejíž příslušníci disponovali více státními občanstvími, která navíc někteří z nich měnili v přímé závislosti na změnách v politické situaci v České republice. Zde docházelo jednotlivých případech k vydávání nemovitostí tam, kde sice oprávněná osoba deklaratorním aktem prokázala své státní občanství, ale tento deklaratorní právní akt, nejčastěji občanský průkaz nebo pas, byl posléze zrušen a odebrán, neboť se prokázalo, že byl vydán protiprávně.¹⁴² V převážné většině případů si příslušné oprávněné osoby a pozemkové úřady nedaly tu práci, aby přezkoumaly z dostupných dokladů, zda nástupnická linie ohledně státního občanství oprávněných osob vůbec existuje a místo toho se spoléhaly jen na předložené deklaratorní akty. Toto by jim nebylo možno vytknout tam, kde se jednalo nevýznamné nemovitosti, avšak

¹³⁸ např. v „*Koncepci účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003–2008 (koncepte rozvoje muzejnictví)*“, kterou vláda vzala na vědomí usnesením č. 87 ze dne 22. ledna 2003 a kterou uložila realizovat, se konstatovalo, že vydávání sbírkových předmětů na základě restitucí velmi vážně ochudilo sbírku Národní galerie v Praze. Srv. též ŘEPOVÁ, J. (ed.): Výroční zpráva Národní galerie v Praze za rok 2009. Praha: Národní galerie, 2010

¹³⁹ MŽYKOVÁ, M.: K otázkám konfiskací a restitucí. In: MŽYKOVÁ, M. (ed.): Navrácené poklady. Restitutio in integrum. Praha: Pragafilm'94, 1994, s. 18

¹⁴⁰ srv. oddíl II. Legislativní rámec

¹⁴¹ zákon č. 30/1996 Sb.

¹⁴² tato skutečnost je dobře doložitelná rovněž na některých kauzách rozebíraných v této disertační práci

v případech rozsáhlých pozemkových ploch i nemovitostí mimořádného významu by bylo rozsáhlejší ověření existence státního občanství oprávněné osoby zcela na místě.¹⁴³

Nejčastějším případem protiprávních restitucí majetku byly případy, kdy se oprávněné osoby domáhaly vydání nemovitostí z důvodu, že je dárce dle jejich tvrzení daroval v tísní, popř. že byly převedeny v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek. V tomto případě jak povinné osoby, tak příslušné pozemkové úřady v drtivé většině případů vůbec nezkontrolovaly, zda tíseň a nápadně nevýhodné podmínky skutečně existovaly a většinou nemovitosti bez dalšího podrobnějšího zkoumání vydaly. V této době zpravidla postačovalo, pokud oprávněná osoba uvedla, nejčastěji formou čestného prohlášení, že musela věci darovat, např. proto, že z nich neměla žádný užitek, jelikož tyto užívalo družstvo nebo jiná socialistická organizace a u nemovitostí navíc, že neměla prostředků na jejich údržbu. V těchto případech pak byla tíseň spatřována zejména ve formě oslovení, označovaném zpravidla jako vyhrožování či vydírání podpořeném navíc přímou pracovní závislostí prodávajících či darujících na povinné osobě. Tento institut tzv. ekonomické tísně v jednotlivých případech v následujících letech soudy odmítaly s tím, že restituční titul dle ust. 6 odst. 1 písm. h), k) zákona o půdě je dán pouze tehdy, pokud se prokáže, že nemovitost byla darována v tísní, za kterou se považovalo jednání smluvní strany pod přímým fyzickým nebo psychickým nátlakem, či pod bezprávnou vyhrůžkou.¹⁴⁴

Dalším, častějším případem protiprávních restitucí byly případy, kdy nemovitosti přešly na stát ze zákona před 25. únorem 1948, avšak tento přechod byl deklarován správním aktem vydaným po tomto datu. Jak povinné osoby, tak i pozemkové úřady tento deklaratorní akt osvědčující přechod vlastnického práva považovaly za akt konstitutivní, tento přechod zakládající a nemovitosti bez dalšího vydávaly, aniž si většinou uvědomily, že tímto fakticky prolamují restituční hranici danou datem 25. únorem 1948, aniž by k tomu byl dán ospravedlnitelný důvod.¹⁴⁵

Velmi často také docházelo ke ztrátám důležitých dokumentů ze správních a soudních spisů, které mohly oprávněným osobám zabránit v restitucích,¹⁴⁶ či byly tyto dokumenty ničeny přímo v archivech a jiných místech jejich uložení. V rámci sporů o vydání majetku byly některé skutečnosti zdůrazňovány a jiné potlačovány či dokonce zatajovány, aby byla umožněna restituce majetku.¹⁴⁷ Často také docházelo k zastrahování osob, které poukazovaly na neoprávněnost některých restitucí, ať již formou anonymního vyhrožování, podávání občanskoprávních žalob či dokonce trestních oznámení.¹⁴⁸

V případě restitucí podle zákona o půdě byly dále velmi často vydávány stavby, které zásadní přestavbou zcela ztratily svůj původní stavebně-technický charakter a již nesouvisely s předmětem zemědělské výroby. Takto tomu bylo zpravidla v případě nejrůznějších kulturních a rekreačních zařízení zemědělských družstev a jiných subjektů vybudovaných v původních zemědělských usedlostech a stavbách. K dalším nezákonnostem pak docházelo v souvislosti s náhradami za živý a mrtvý inventář. Celá řada osob se nechala zapsat do seznamů soukromě hospodařících rolníků a pak následně uplatnila nárok na náhradu živého s mrtvého inventáře za účelem zajištění provozu zemědělské nebo lesní výroby, přičemž sama tuto výrobu neprováděla, nebo ji prováděla v takovém rozsahu, který byl srovnatelný s hospodařením na

¹⁴³ srv. ONDRUŠ, R.: Zemědělské restituce a státní zastupitelství. In: PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 15

¹⁴⁴ srv. ONDRUŠ, R.: Zemědělské restituce a státní zastupitelství. In: PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 16

¹⁴⁵ tyto skutečnosti jsou doložitelné rovněž na některých kauzách rozebíraných v této disertační práci

¹⁴⁶ i tato skutečnost je doložitelná rovněž na některých kauzách rozebíraných v této disertační práci

¹⁴⁷ i tato skutečnost je dobře doložitelná na některých kauzách rozebíraných v této disertační práci

¹⁴⁸ rovněž tato skutečnost je velice dobře doložitelná na mnoha kauzách rozebíraných v této disertační práci

zahrádkách. Na výrobu v tomto rozsahu pak byly poskytovány někdy až mnohamilionové náhrady. Tam, kde došlo k dohodě mezi oprávněnými osobami a vedením družstva, docházelo k vydávání lukrativních nemovitostí, popř. přímé peněžité nebo lehce zpeněžitelné plnění nejruznějším subjektům mnohde i právnické povahy sdružující oprávněné osoby. Druhým protipólem pak byla snaha vedení některých družstev uchránit nejcennější nemovitosti a finanční hotovost pro družstva a obchodní společnost které samo založilo s cílem na tato převést nejhodnotnější majetek a tak jej uchránit před restitučními zásahy. Extrémem, bohužel často se vyskytujícím, pak bylo vytvoření nových obchodních společností a družstev vedením původních družstev či družstev a obchodních společností transformovaných, na které byly převáděny nejhodnotnější nemovitosti a zařízení sloužící zemědělské výrobě s cílem vyloučit z jejich užívání jiné osoby a tyto používat výlučně ve prospěch úzkého okruhu osob vedení těchto společností.¹⁴⁹

Výše uvedené, ale i celá řada neuvedených typů nezákonností v procesu restitucí majetku podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o půdě a zákona č. 403/1992 Sb. měla za následek následující základní okruhy protiprávních stavů:

1. věci, zejména pak nemovitosti, byly vydány osobám, které nebyly oprávněnými osobami dle ustanovení restitučních zákonů;
2. oprávněným osobám byly vydány věci, zejména nemovitosti, které přešly na stát jiným způsobem, než uvedeným v restitučních zákonech;
3. oprávněným osobám byly vydány nemovitosti, které dle nebylo možno vydat;
4. povinné osoby vydaly náhrady za živý a mrtvý inventář osobám, které neprovozovaly zemědělskou nebo lesní výrobu;
5. aby vyloučily eventuální restituční nároky, převedly povinné osoby konkrétní majetek na jiné obchodní společnosti a družstva;
6. vybraným subjektům byly jako náhrada za živý a mrtvý inventář poskytnuty přednostně v plném rozsahu lukrativní nemovitosti popř. peněžité, či lehce zpeněžitelné plnění ačkoliv jiným oprávněným osobám nebylo vydáno částečné či bezcenné plnění nebo vůbec nic.¹⁵⁰

Již od konce devadesátých let byla s nabývajícím důrazem – i s ohledem na výše uvedené negativní jevy – vznášena otázka, kde je hranice nápravy křivd minulosti, kam až je možné zajít v rámci odčiňování událostí dávno minulých a zda nápravou historických křivd nevzniknou nové, současné. Navíc s postupující dobou ze strany bývalých vlastníků vzrůstala snaha o restituci nikoli jen toho majetku, u kterého to umožňovaly restituční předpisy, ale veškerého majetku, což se projevilo i ve snaze domoci se bývalého majetku za pomoci obecných právních předpisů. Po období jistého váhání byla však přijata soudní rozhodnutí, která tuto cestu vyloučila.¹⁵¹

V této souvislosti je třeba připomenout, že restituce majetku nejsou v některých oblastech zdaleka dořešeny; například eventuelní restituce církevního majetku, jejich způsob a rozsah jsou stále otevřenou a diskutovanou otázkou, která postrádá jasné, rychlé a efektivní řešení; u Ústavního soudu ČR taktéž od 14. května 2007 leží návrh skupiny senátorů Senátu Parlamentu ČR na zrušení § 29 o půdě dnem 21. prosince 2008.¹⁵² Mnohé případy sporných restitucí nejsou taktéž dodnes ukončeny; týká se to rovněž některých kauz detailně analyzovaných v této disertační práci či jen zmiňovaných v jejích přílohách.

¹⁴⁹ srv. ONDRUŠ, R.: Zemědělské restituce a státní zastupitelství. In: PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 16-17

¹⁵⁰ srv. ONDRUŠ, R.: Zemědělské restituce a státní zastupitelství. In: PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 17

¹⁵¹ viz níže v oddílu II. *Legislativní rámec*

¹⁵² sp. zn. Pl. ÚS 9/07; 1.7.2010 se má uskutečnit veřejné ústní jednání

II. LEGISLATIVNÍ RÁMEC

II.1. POSTAVENÍ RESTITUČNÍCH A SOUVISEJÍCÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ V RÁMCI ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU; obcházení smyslu a účelu restitučního zákonodárství: občanskoprávní žaloby na určení vlastnictví

V ústavněprávní rovině nebylo právo na restituce majetku výslovně zakotveno. I přesto však lze z preambule Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod¹⁵³ dovodit záměr ústavodárce vypořádat se s negativními důsledky doby nesvobody¹⁵⁴ i v majetkoprávní rovině.

Lze konstatovat, že v právní úpravě nebyly základní principy restitučního zákonodárství nikdy jmenovitě vymezeny. V počátcích tvorby restitučních právních předpisů, tedy ještě před vznikem samostatné České republiky, v Československu, nebyl přijat žádný rámcový restituční předpis, který by vymezil základní obsah budoucího restitučního zákonodárství, tedy například zákon, který by vymezil „*soustavu restitucí v podobě výčtu relativně uzavřených restitučních oblastí*“.¹⁵⁵

Navíc nebyl na počátku výslovně stanoven ani princip, že majetkové křivdy z minulosti mohou být odstraňovány pouze v případě, že tak stanoví zákon. V důsledku toho se několikrát uplatnila tzv. restituce exekutivní metodou¹⁵⁶. Lze v této souvislosti polemizovat s tím, do jaké míry je metoda, kdy podmínky restituce jsou vymezeny pouze ve formě usnesení vlády, vhodná.

V teoretické rovině se otázkám právních a filozofických základů restitučních předpisů věnovala řada autorů, například prof. Václav Pavlíček¹⁵⁷ a JUDr. Jiří Bičovský, konkrétním restitučním předpisům a z nich vyplývajícím speciálním problémům se věnovali zejména JUDr. Milan Kindl,¹⁵⁸ JUDr. Cyril Svoboda,¹⁵⁹ JUDr. Pavel Varvařovský,¹⁶⁰ JUDr. Luboš Chalupa,¹⁶¹ doc. Milan Pekárek a již zemřelý prof. Viktor Knapp. V aplikační rovině je pak rámcové vymezení restitučních principů zjištělné z judikatury Nejvyššího soudu ČR, Ústavního soudu ČR a v posledních letech rovněž Nejvyššího správního soudu ČR. Je v této souvislosti zdůraznit, že podstata rámcového vymezení a náhledu na problematiku restitučních principů není, jak na to bude poukázáno rovněž níže v dalších kapitolách, jednotná nejen mezi uvedenými soudy, ale ani v rámci jejich jednotlivých senátů. Aplikační rovina se u Ústavního soudu ČR vedle řízení o ústavních stížnostech projevuje rovněž v jednotlivých řízeních o návrzích na zrušení právních předpisů nebo jejich částí, jak na to bude rovněž poukázáno níže v dalších kapitolách této disertační práce.

¹⁵³ a předtím z ústavního zákona č. 100/1990 Sb.

¹⁵⁴ stanovené zákonem č. 480/1991 Sb., o době nesvobody

¹⁵⁵ srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 73

¹⁵⁶ např. ve vztahu k lesním družstvům výlučně složeným z obcí, ve vztahu ke spolkům, ve vztahu k církevnímu majetku

¹⁵⁷ srv. PAVLÍČEK, V.: Náprava křivd nebo návrat minulosti? In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹⁵⁸ v této souvislosti srv. KINDL, M.: Zkoumání platnosti právních úkonů v rozhodném období mimo restituce. Právní praxe 1993, s. 540-546; KINDL, M.: Malá úvaha o sporech o vlastnictví mimo restituce. ČR – Ministerstvo vnitra, 1993; KINDL, M.: Podzemní vody, vlastnictví a restituce. Ústav státu a práva, Právník 1993, s. 463-470; KINDL, M.: Restituce a privatizace. Některé sporné a opomíjené otázky. Ústav státu a práva, Právník 1993, s. 374-384; KINDL, M.: Restituce a vodohospodářská díla. ČR – Ministerstvo vnitra, Správní právo, 1994, s. 140-143, s. 180-182

¹⁵⁹ srv. SVOBODA, C.: Restituce v rámci privatizace v České republice. ČR – Ministerstvo spravedlnosti, Právní praxe, 1994, s. 121-128

¹⁶⁰ srv. VARVAŘOVSKÝ, P.: Věčné téma – restituce. In: Právní fórum č. 9/2006, s. 114-117

¹⁶¹ srv. CHALUPA, L.: Neplatnost smluv uzavřených povinnou osobou v průběhu exekuce a restituce. In: Bulletin advokacie 3/2007, s. 29-30; CHALUPA, L.: Dobré mravy a restituce. In: Právní rozhledy, 11/1999, s. 569-573

Restituční předpisy, svou povahou zákony speciální povahy, je možno rozdělit na obecné restituční předpisy a speciální restituční předpisy. Nejdříve byly přijaty speciální restituční zákony, na jejichž základě došlo k navrácení majetku úzkému okruhu právnických osob (*obcím*,¹⁶² *tělovýchovným organizacím*,¹⁶³ *řeholním řádům, kongregacím a olomouckému arcibiskupství*^{164, 165}). Teprve poté následovaly obecné restituční zákony. Jako zatím poslední samostatná restituční norma byl přijat zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zpočátku nepanovala všeobecná shoda na konstatování, že existence restitučních předpisů vylučuje užití právních norem obecné povahy, tedy v návaznosti na to i aplikaci občanskoprávních žalob na určení vlastnictví, jako projev zásady *lex specialis derogat generali*. Teprve přibližně od roku 2003 je tato zásada všeobecně dodržována, což má svůj původ v několika důležitých soudních rozhodnutích (viz níže).¹⁶⁶

První obecný restituční předpis byl přijat na podzim 1990. Byl jím zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd;¹⁶⁷ oproti pozdějším restitučním právním předpisům řešil poměrně úzkou problematiku. Podle tohoto zákona mohly žádat fyzické a soukromé právnické osoby vydání věcí, které jim byli odňaty podle speciálních právních norem v padesátých a šedesátých letech. Pokud byly takto odňaté stavby zdemolované, předpis zakládal právo na finanční náhradu. Oprávněnou osobou mohl být jak občan ČSFR, tak i cizinec, dříve československý státní občan. Zákon stanovil šestiměsíční prekluzivní dobu na uplatnění nároku, jejím uplynutím právo zaniklo.

Dalším restitučním předpisem byl zákon o mimosoudních rehabilitacích.¹⁶⁸ Jeho přijetí předcházela parlamentní diskuse o významu restitucí v privatizačním procesu. Nakonec převládla myšlenka o tom, že navrácení majetku původním vlastníkům (ev. jejich právním nástupcům) je jednou z nejrychlejších metod privatizace. Tento předpis upravil podmínky odškodnění fyzických osob, které jsou československými státními občany a mají trvalý pobyt na území ČSFR.¹⁶⁹ Podle tohoto zákona byly vydávány věci, které v tzv. rozhodném období¹⁷⁰ přešly do vlastnictví státu některým ze stanovených důvodů (např. znárodněním, vyvlastněním, darováním v tísní, kupní smlouvou uzavřenou v tísní za nápadně nevýhodných podmínek). Pro uplatnění nároků byla stanovena lhůta v délce šesti měsíců (uplynula 1. října 1991 - problémy vznikly v návaznosti na nález Ústavního soudu ČR, kdy šestiměsíční lhůta počala běžet nově oprávněným osobám od účinnosti nálezu, tj. od 1. listopadu 1994).

¹⁶² restituční ustanovení zákona č. 172/1991 Sb., o podmínkách přechodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, v platném znění, (ve vztahu k tzv. historickému majetku obcí)

¹⁶³ zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, v platném znění, ve spojení se zákonem č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., v platném znění,

¹⁶⁴ zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

¹⁶⁵ v případě církevních osob šlo pouze o navrácení přesně specifikovaných nemovitostí

¹⁶⁶ srv. zejm. rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo (31 Cdo/1222/2001) a stanovisko Ústavního soudu Pl. ÚS 21/05 z 1.11.2005, publikované ve sbírce zákonů pod číslem 477/2005 Sb.

¹⁶⁷ zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

¹⁶⁸ zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁶⁹ Ústavní soud nálezem v r. 1994 druhou podmínku zrušil

¹⁷⁰ 25.2.1948-1.1.1990

Samostatně byly řešeny restituční záležitosti v zemědělství, a to zákonem o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku,¹⁷¹ resp. na něj navazujícím zákonem č. 243/1992 Sb. Specifika této oblasti byla dána pokřivením vlastnických vztahů v období kolektivizace (vytváření zemědělských družstev). Proto došlo současně s navrácením pozemků také k poskytování náhrad za mrtvý a živý inventář, který byl v průběhu združstevňování vnesen do zemědělských družstev. Oprávněnými osobami byly původně fyzické osoby, které byly občany ČSFR a měly na jejím území trvalý pobyt.^{172, 173}

V rámci restitučních předpisů lze vysledovat jisté základní principy, které se v jejich rámci uplatňují.¹⁷⁴ Jde o následující:

- specialita
- priorita naturální restituce před reparací
- priorita restituce před jinými formami privatizace
- časová determinovanost
- soudní ochrana

Princip speciality se projevuje hned v několika ohledech. Jednak jsou to vzájemné vztahy mezi samotnými restitučními předpisy, jednak je to vztah restitučních právních předpisů k právním předpisům nerestituční povahy (jak v rovně soukromoprávní, tak případně též v rovně veřejnoprávní). Rozdílnosti, někdy označované za asymetrii mezi jednotlivými restitučními předpisy, nelze přitom automaticky vnímat jako nepřipustnou nerovnost.¹⁷⁵

Jako případ významné odlišnosti jednotlivých restitučních předpisů lze označit například rozdílný okamžik vzniku vlastnického práva osob oprávněných na restituci. V případě zákona č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, v platném znění, a zákona č. 172/1991 Sb., o podmínkách přechodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, v platném znění, jde o vznik vlastnictví *ex lege*; v případě zákona o půdě a zákona č. 243/1992 Sb. o vznik na základě pravomocného rozhodnutí pozemkového úřadu o schválení dohody o vydání nebo rozhodnutí ve věci samé;¹⁷⁶ v případě zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a zákona č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, v platném znění, ve spojení se zákonem č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., v platném znění, provedením vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí na základě dohod o vydání nemovitostí,¹⁷⁷ s účinky ke dni podání návrhu na vklad.

Specifika dále vykazují restituční právní předpisy, týkající se fyzických osob, ve srovnání s restitucemi právnických osob v otázce náhrad v případě, že původní nemovitosti nelze vydat. V případě restituce majetku podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona o půdě a zákona č. 243/1992 Sb.

¹⁷¹ zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

¹⁷² Ústavní soud s účinností od počátku roku 1996 druhou podmínku zrušil

¹⁷³ srv. http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=OC_393.HTM [26.5.2009]

¹⁷⁴ na tyto principy poukázala Ivana Průchová, srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 74

¹⁷⁵ v této souvislosti srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 75

¹⁷⁶ specifika restituce podle § 8 zákona o půdě jsou v této úvaze pominuta

¹⁷⁷ do 31.12.1992 registrací těchto smluv

nastupuje mechanismus náhrad, zatímco zákony sledující restituci právnických osob s náhradami nepočítají.¹⁷⁸

Pokud jde o vztah restitučních právních předpisů k právním předpisům nerestituční povahy jako další rovinou principu speciality, pak tato oblast v sobě skrývala řadu komplikovaných otázek; v soukromoprávní rovině zejména otázku, zda je možné uplatňovat nároky v případě, kdy se jedná o případ podřaditelný pod právní režim některého z restitučních právních předpisů, resp. kdy se jedná o případ, který pod právní režim některého z restitučních právních předpisů podřaditelný není.

Vzhledem k tomu, že na některé případy konfiskací majetku nebylo možné restituční zákony přijaté po roce 1989 vůbec použít a domoci se tak vydání zkonfiskovaného majetku (bylo tomu tak zejména v případech poválečných konfiskací majetku podle dekretů presidenta republiky), snažili se bývalí vlastníci tohoto majetku v některých případech jej i tak domoci, a to cestou zpochybňování samotných konfiskačních aktů poukazováním na jejich údajné či skutečné chyby, nebo tvrzení, že ke konfiskaci vůbec nedošlo, při současné ignoranci faktu, že ke konfiskacím docházelo nikoli na základě příslušného správního rozhodnutí, ale ex lege.¹⁷⁹

Byť v devadesátých letech teorie¹⁸⁰ i praxe (včetně relevantní judikatury Ústavního soudu ČR, který to v některých případech dokonce stěžovatelům doporučoval¹⁸¹) připouštěla, že zejména s ohledem na nepromlčitelnost vlastnického práva nelze obecnou občanskoprávní cestu vyloučit, judikatura postupně cestu těmito směry uzavřela a tím princip speciality restitučních právních předpisů potvrdila.

Stalo se tak jednak rozsudkem¹⁸² velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR¹⁸³ z 11. září 2003, kde tento zaujal právní názor, že oprávněná osoba, jejíž nemovitost převzal stát v rozhodné době, tj. 25. února 1948 až 1. ledna 1990 i bez právního důvodu, nemůže se domáhat ochrany práva podle ustanovení občanského zákoníku¹⁸⁴ a ani formou určení práva či právního vztahu,¹⁸⁵ mohla-li uplatnit nárok podle ustanovení právního předpisu restituční povahy, jednak stanoviskem Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 z 1. listopadu 2005, které se týkalo majetku převzatého státem před 25. únorem 1948. Podrobnější výklad o těchto rozhodnutích je uveden v dalších kapitolách. Taktéž ve veřejnoprávní rovině se vyskytovaly jisté interpretační problémy ve vztazích zvláštního restitučního předpisu a obecné úpravy - např. ve vztahu procesních ustanovení zákona o půdě k zákonu č. 71/1967 Sb., správní řád, pokud šlo o okruh účastníků řízení.

Princip priority naturální restituce před reparací, pokud jde o restituci vlastnického práva k nemovitému majetku, byl uplatněn ve všech restitučních právních předpisech. Zákonodárce jako základní zvolil institut výzvy k vydání předmětných nemovitostí podrobený kontrole ze strany státu;¹⁸⁶ z tohoto institutu existují výjimky v restitučních předpisech týkajících se právnických osob – u církevního majetku, historického majetku obcí, kdy ke vzniku vlastnického práva dochází ex lege. Teprve jako doplňkový, v případě překážek k vydání

¹⁷⁸ srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 75

¹⁷⁹ v této souvislosti srv. např. <http://www.knize-kinsky.cz/?t=2&s=1> [27.6.2010]

¹⁸⁰ srv. např. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 76, která uvedla následující: „V těchto případech jsem toho názoru, že s ohledem na nepromlčitelnost vlastnického práva není možné obecnou občanskoprávní cestu vyloučit.“

¹⁸¹ v této souvislosti srv. např. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01 z 17.7.2002; viz podrobný výklad v rámci kauzy Harrach

¹⁸² sp. zn. 22 Cdo (31 Cdo) 1222/2001

¹⁸³ srv. § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

¹⁸⁴ např. podle § 126 tohoto zákoníku

¹⁸⁵ podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

¹⁸⁶ registrace, vklad, schválení pozemkovým úřadem

nemovitosti, kdy nemovitost zanikla, byla podstatně zhodnocena, drží ji jiná než povinná osoba, se uplatní podmínky pro poskytnutí náhradního plnění, a to pouze u fyzických osob; jak již bylo uvedeno, předpisy týkající se restituce právnických osob s náhradami vůbec nepočítají. Podmínky pro poskytnutí náhradního plnění jsou v jednotlivých restitučních právních předpisech koncipovány odlišně, kdy u zákona o půdě a zákona č. 243/1992 se uplatnil princip věcné náhrady, zatímco ostatní restituční právní předpisy, pokud s náhradami počítají, obsahují konstrukci finanční náhrady.

Princip priority restituce před jinými formami privatizace, v jistém ohledu též transformace majetkových vztahů (viz níže) se v praxi projevuje zejména existencí tzv. blokačních ustanovení v tzv. privatizačních zákonech, konkrétně v zákoně č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, v platném znění, zákoně č. 427/1991 Sb., o převezech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, v platném znění, jakož i v zákoně č. 172/1991 Sb., o podmínkách převodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, v platném znění.

Za snahu o zakotvení zákonné blokace lze rovněž považovat ustanovení § 29 zákona o půdě ve vztahu k majetku církví, které je však obsahově neurčité a nejasné. Díky tomu zjevně nepůsobí tak, jak zákonodárce zamýšlel,¹⁸⁷ když snahy o narovnání vztahu a následnou odstavku státu a církve se doposud nepodařilo uspokojivě dořešit.

Blokační ustanovení jsou problematická v těch případech, kdy následně došlo k novelizaci restitučních právních předpisů,¹⁸⁸ či zákona o mimosoudních rehabilitacích v důsledku nálezu Ústavního soudu ČR č. 164/1992 Sb., v otázce zrušení trvalého pobytu či zákona o půdě v případě nálezu Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb., a navazujícího zákona č. 30/1996 Sb. ve vztahu k zákonu o půdě a zákonu č. 243/1992 Sb.

Zákonodárce pamatoval na ochranu práv nabytých po uplynutí původně stanovených prekluzivních lhůt a proto situace, kdy byl majetek zprivatizován, jsou řešeny zakotvením práva oprávněných osob na „náhradní plnění“. Zjevně však není v souladu se záměrem zákonodárce, aby byl tento princip aplikován i na případy, kdy byl privatizován majetek, na který byly řádně uplatněny restituční nároky, byť k datu privatizace nebylo o restituci rozhodnuto.

Konečně princip priority restituce se projevuje rovněž v prostředí transformace zemědělských družstev na základě zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, v platném znění.

Princip časové determinovanosti, tedy princip vymezení časového období či konkrétního okamžiku právně významného pro restituovatelnost majetku působí nejméně ve třech různých směrech (rovinách). Jednak jde o význam času ve vazbě na tzv. rozhodné období, rozhodný okamžik, tedy určení okamžiku v minulosti, který je právně významný pro restituovatelnost majetku, jednak význam času ve vazbě na stanovení prekluzivních lhůt k uplatnění restitučních nároků a konečně též význam času ve vazbě na určení právních účinků restituce, tedy, zda restituce v souvislosti s obnovením vlastnického práva k původním nemovitostem působí *ex nunc* či *ex tunc*.

Tento princip lze mezi základní principy restitučního zákonodárství zařadit i přes skutečnost, že je v jednotlivých restitučních právních předpisech použita různá metoda pro stanovení časové určitosti okruhu restitučních případů. Zákonodárce přitom použil jednak metodu stanovení přesného data, ke kterému byl konkrétní majetek ve vlastnictví určité osoby¹⁸⁹,

¹⁸⁷ v této souvislosti srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 76

¹⁸⁸ například v případě zákona č. 87/1991 Sb. zákonem č. 116/1994 Sb., ve vztahu k arizovanému majetku

¹⁸⁹ např. v případě historického majetku obcí datum 31.12.1949, k němuž daný majetek obce vlastnily

jednak metodu stanovení časového rozmezí v podobě rozhodného období, v němž k majetkové křivdě došlo.¹⁹⁰

Princip soudní ochrany je jedním ze základních prostředků ochrany zákonnosti při řešení restitučních případů. Právo na soudní ochranu je přitom v jednotlivých restitučních předpisech koncipováno vždy specifickým způsobem, a to zejména s ohledem na nároky, jichž se má eventuální soudní ochrana týkat, jmenovitě zda se jedná o soudní ochranu související přímo s otázkou obnovení vlastnického práva k potenciálně restituovatelným nemovitostem, či o související otázky, jako je náhradní plnění, poskytnutí náhrad za znehodnocené či naopak zhodnocené restituovatelných nemovitostí atd. Se soudní ochranou výslovně počítá zákon o půdě a tím i zákon č. 243/1992 Sb., ovšem ve vztahu k otázce obnovení vlastnického práva k restituovaným nemovitostem¹⁹¹ na rozdíl od ostatních restitučních předpisů v rovině správního soudnictví.¹⁹² Restituční ustanovení zákona č. 172/1991 Sb., o podmínkách přechodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, v platném znění (ve vztahu k tzv. historickému majetku obcí) a zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, v platném znění, (konkrétní církevní majetek) sice výslovně ustanovení o soudní ochraně neobsahují, možnost domáhat se soudní ochrany však nesporně vyplývá z výše uvedeného vztahu obecných a restitučních předpisů.¹⁹³

Následující text pojednává o čtyřech základních restitučních předpisech: zákonu o zmírnění některých majetkových křivd, zákonu o mimosoudních rehabilitacích, zákonu o půdě, zákonu č. 243/1992 Sb., a to včetně veškerých novelizací. Členění je provedeno vždy na původní znění konkrétního zákona s obecnými poznámkami a posléze na jeho aktuální znění, tj. se zahrnutím všech novelizací, ke kterým je připojen obsáhlejší výklad včetně odkazů na relevantní judikaturu.

II.2. ZÁKON O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD – původní znění

Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd byl první velkou restituční právní normou, která byla v polistopadové době přijata, a to normou nejméně rozsáhlou, jak z hlediska vlastního rozsahu právního předpisu, tak z hlediska rozsahu majetku, který byl na jejím základě původními vlastníky nárokován. Federální shromáždění ČSFR se na jeho znění usneslo 2. října 1990; ve sbírce zákonů byl publikován 10. října 1990,¹⁹⁴ účinnosti nabyl 1. listopadu 1990.¹⁹⁵ Jeho význam ve sporných restitucích majetku, tím spíše pak ve sporných restitucích majetku bývalých šlechtických rodů, vždy byl a je minimální.

V preambuli tohoto zákona se, na rozdíl od dvou následujících obecných restitučních zákonů, uvádělo pouze to, že se na jeho znění usneslo Federální shromáždění.¹⁹⁶

¹⁹⁰ U zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona o půdě je vymezeno podle zákona č. 480/1991 Sb., o době nesvobody, tj. od 25.2.1948 do 1.1.1990, u zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd ve vztahu k aplikaci určitých právních předpisů v daném období – od účinnosti nařízení vlády č. 15/1959 Sb., zákona č. 73/1959 Sb., nebo u znárodnovacích předpisů od 1.1.1956. Ohledně zákona č. 243/1992 Sb. je třeba uvést, že jsou podle něj restituovatelné případy, ke kterým došlo před 25.2.1948; tento předpis tedy prolamuje hranici rozhodného období podle zákona č. 480/1991 Sb., o době nesvobody.

¹⁹¹ pomíneme-li specifický právní režim § 8 zákona o půdě

¹⁹² opravný prostředek proti rozhodnutí pozemkového úřadu o neschválení dohody nebo proti rozhodnutí ve věci samé

¹⁹³ srv. PRŮCHOVÁ, I.: Poznámky k principům zemědělského restitučního zákonodárství v ČR. In: Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 75

¹⁹⁴ částka 69/1990

¹⁹⁵ § 26 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

¹⁹⁶ srv. preambuli zákona č. 403/1990., o zmírnění následků některých majetkových křivd

Předmět úpravy zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd se vztahoval na následky majetkových křivd způsobených fyzickým a soukromým právníkem osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým, popřípadě movitým věcem podle vládního nařízení o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru¹⁹⁷, podle zákona o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku¹⁹⁸, a znárodněním zestátněním na základě výměrů některých odvětvových ministerstev, vydaných po roce 1955 a odvolávajících se na znárodnovací předpisy z roku 1948.¹⁹⁹ Za odnětí vlastnického práva ve smyslu tohoto zákona se považoval i přechod vlastnického práva na základě kupní smlouvy podle § 4 odst. 1 a 2 vládního nařízení o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru,^{200, 201} který byl s účinností ke dni nabytí účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd zrušen. Šlo o případy, kdy nájemce koupil najatou věc, jestliže ji nezbytně potřeboval k plnění svých úkolů. Předmětem koupě mohly být jen věci movité v ceně nejvýše 10,000.- Kčs a věci nemovité v ceně nejvýše 50,000.- Kč;²⁰² k platnosti kupní smlouvy bylo třeba souhlasu příslušného orgánu.²⁰³

Oprávněná osoba

Zmírnění následků majetkových křivd podle tohoto zákona spočívalo ve vydání věci fyzické nebo soukromé právníké osobě, které byla odňata (dále jen „vlastník“) na základě předpisů uvedených v § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd (viz výše), v poskytnutí peněžní náhrady²⁰⁴ nebo ve vydání kupní ceny²⁰⁵ anebo v doplatku rozdílu mezi peněžní náhradou a kupní cenou.^{206, 207}

¹⁹⁷ vládní nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

¹⁹⁸ zákon č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku

¹⁹⁹ § 3 zákona č. 114/1948 Sb., o znárodnění některých dalších průmyslových a jiných podniků a závodů a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků.

§ 3 zákona č. 115/1948 Sb., o znárodnění dalších průmyslových a jiných výrobních podniků a závodů v oboru potravinářském a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků tohoto oboru, ve znění zákona č. 108/1950 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského.

§ 6 odst.1 zákona č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků, ve znění zákona č. 64/1951 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění obchodních podniků.

§ 3 zákona č. 120/1948 Sb., o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami.

§ 1 odst.2 zákona č. 121/1948 Sb., o znárodnění ve stavebnictví, ve znění zákona č. 58/1951 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o znárodnění ve stavebnictví.

§ 3 zákona č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických podniků.

§ 6 zákona č. 124/1948 Sb., o znárodnění některých hostinských a výčepních podniků a ubytovacích zařízení.

²⁰⁰ vládní nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

²⁰¹ § 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁰² § 4 odst. 1 vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

²⁰³ § 4 odst. 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

²⁰⁴ § 14 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁰⁵ § 15 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁰⁶ § 16 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁰⁷ § 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

Další oprávněné osoby

Pokud vlastník zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého, stanovil zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd, že se odňatá věc vydá dalším oprávněným osobám v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, dožil-li se dne účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd,
- b) děti vlastníka a jeho manžel, který žil ke dni účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd²⁰⁸; přitom dále konstatoval, že není-li některé z dětí vlastníka v den účinnosti tohoto zákona naživu, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a není-li naživu některé z nich, jeho potomci, což v praxi znamenalo, že nárok měli i pravnuci;
- c) rodiče vlastníka, pokud nebyly naživu osoby uvedené výše pod písmenem b), kteří se dožili dne smrti vlastníka;
- d) sourozenci, kteří žili ke dni účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. V případě, že některý ze sourozenců ke dni účinnosti tohoto zákona nežil, byly za oprávněné osoby určeny jeho žijící děti.²⁰⁹

Nebyly-li žádná osoba uvedená výše pod písmeny a) až d), měla být odňatá věc vydána dědici vlastníka, a nebyly-li ten již naživu, jeho žijícím dětem.²¹⁰ Pokud náležela odňatá věc do spoluvlastnictví více osob, byly oprávněnými osobami spoluvlastníci podle výše svých podílů; nežil-li některý z nich, řídilo se pořadí dalších na jeho místě oprávněných osob ustanoveními § 3 odst. 1 a 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²¹¹

Vydání věci

Vydání podle § 2 a § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se týká věcí, které držely ke dni účinnosti tohoto zákona právnické osoby, označované zde jako organizace (dále jen „organizace“), s výjimkou podniků se zahraniční majetkovou účastí²¹² a obchodních společností,²¹³ jejichž společníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka však neplatí, pokud šlo o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990.²¹⁴ Organizace je povinna neodkladně vydat věc oprávněné osobě na její písemnou výzvu,²¹⁵ přičemž o vydání věci a o vzájemném vypořádání nároků podle tohoto zákona měla být mezi organizací a oprávněnou osobou sepsána dohoda,²¹⁶ která podléhala registraci státním notářstvím. Státní notářství přitom mělo postupovat obdobně jako při registraci smlouvy o převodu nemovitostí.^{217, 218} Pokud by organizace své povinnosti nesplnila, mohla oprávněná osoba uplatnit své nároky u soudu.²¹⁹

Vlastník měl připojit k písemné výzvě o vydání věci potvrzení okresního národního výboru, v jehož územním obvodu se nemovitost nachází (dále jen „okresní národní výbor“), o odnětí věci podle zákona o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku²²⁰

²⁰⁸ 1.11.1990

²⁰⁹ § 3 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹⁰ § 3 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹¹ § 3 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹² zákon č. 173/1988 Sb., o podniku se zahraniční majetkovou účastí

²¹³ část čtvrtá A hospodářského zákoníku č. 109/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech

²¹⁴ § 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹⁵ § 5 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹⁶ § 5 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹⁷ § 61 a násl. zákona č. 95/1963 Sb., o řízení před státním notářstvím (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

²¹⁸ § 5 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²¹⁹ § 5 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²⁰ zákon č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku

nebo potvrzení odvětvového ministerstva o znárodnění po roce 1955 anebo výměr tohoto ministerstva o znárodnění a jeho rozsahu a o tom, komu byla věc odňata. Tyto doklady lze nahradit výpisem z pozemkové knihy nebo jiným věrohodným dokladem, obsahují-li právní důvod odnětí a jméno osoby (osob), které byla věc odňata.²²¹

V případě převodu nemovitosti podle vládního nařízení vládního nařízení o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru²²² se k výzvě připojí potvrzení okresního národního výboru o odnětí věci a o tom, komu byla odňata. Tyto doklady lze nahradit stejným způsobem jako doklady podle § 6 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. K výzvě se dále připojí potvrzení okresního národního výboru

- a) o výši částky, která byla za odňatou věc vlastníkovi vyplacena²²³ (dále jen „vyplacená částka“), s uvedením organizace, která ji zaplatila;
- b) o tom, zda bylo příslušným ministerstvem financí nebo příslušnou Správou pro věci majetkové a devizové za odňaté věci vyplaceno mimořádné odškodnění ze státního rozpočtu (dále jen „odškodnění“), komu bylo vyplaceno a v jaké výši.²²⁴

Další oprávněné osoby k výzvě rovněž připojí doklad osvědčující jejich vztah k vlastníkovi.^{225, 226, 227} Je-li oprávněnou osobou devizový cizozemec, přiloží k výzvě potvrzení příslušné Správy pro věci majetkové a devizové, že nemovitost nebyla vypořádána mezistátními dohodami.²²⁸

Oprávněná osoba je povinna do 60 dnů ode dne uzavření dohody odvést

- a) vyplacenou částku, a to organizaci, která ji vyplatila, nebo jejímu právnímu nástupci;
- b) poskytnuté odškodnění příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci, kterému odvede i vyplacenou částku, zanikla-li organizace bez právního nástupce.²²⁹

K návrhu na registraci dohody je oprávněná osoba povinna předložit státnímu notářství doklad o odvedení částek uvedených v § 7 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, popřípadě o tom, že byla uzavřena dohoda o splátkách.²³⁰

Je-li více oprávněných osob, vyplývá jejich podíl z § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, pokud se písemně nedohodly jinak.²³¹

Věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nachází ke dni uzavření dohody. Sjednala-li organizace před tímto dnem smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci vydávané nemovitosti, popřípadě jinou smlouvu týkající se vydávané věci, musí dohoda obsahovat ujednání o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky z této smlouvy.²³² Je-li vydávaná stavba oproti svému stavu v době odnětí znehodnocena do té míry, že ji nelze užívat pro potřeby bydlení, výroby, obchodu nebo jiných

²²¹ § 6 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²² vládní nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

²²³ § 4 odst. 1 vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru

²²⁴ § 6 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²⁵ § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²⁶ např. rodný nebo oddací list, závěť

²²⁷ § 6 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²⁸ § 6 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²²⁹ § 7 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁰ § 8 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³¹ § 9 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³² § 10 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

služeb bez okamžité stavební úpravy, přísluší oprávněné osobě i peněžní náhrada (§ 14 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd).²³³

Jde-li o stavbu, která byla zhodnocena tak, že její cena určená ke dni uzavření dohody a stanovená podle vyhlášky o cenách staveb v osobním vlastnictví a o náhradách při vyvlastnění nemovitosti²³⁴, převyšuje náhradu podle § 14 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, je na vůli oprávněné osoby, zda se rozhodne pro tuto náhradu nebo zda vyzve organizaci k vydání stavby a uhradí příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci rozdíl mezi takto stanovenou cenou a náhradou podle § 14 odst.1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²³⁵

Pozemek, na němž stojí stavba, která nebyla odňata podle předpisů uvedených v § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, se nevrací; oprávněné osobě přísluší peněžní náhrada podle § 14 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²³⁶

Organizace nemůže proti oprávněným osobám uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti organizaci uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně. K zástavním právům a věcným břemenům, která vážla na věci v době jejího odnětí nebo v době jejího vydání, se nepřihlíží.²³⁷ Dosavadním uživatelům bytu nebo nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech se užívací právo zachovává a nadále se řídí právními předpisy o hospodaření s byty a právními předpisy o nájmu a podnájmu nebytových prostor.²³⁸

Vydání movitých věcí

Nárok na vydání movitých věcí má oprávněná osoba, prokáže-li, že byly odňaty na základě předpisů uvedených v § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a kde se nacházejí ke dni účinnosti tohoto zákona.²³⁹ Movité věci, které slouží k provozu činnosti umístěné ve vydávané nemovitosti, je organizace povinna nabídnout ke koupi nejprve oprávněným osobám za zůstatkovou cenu, a to nejpozději ve lhůtě uvedené v § 19 odst.2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²⁴⁰

Peněžní náhrady

Za stavbu, která byla demolována, a za nemovitosti, za které peněžní náhrada příslušela podle § 10 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, mělo příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci poskytnou oprávněné osobě na její výzvu doloženou podle § 6 tohoto zákona peněžní náhradu (dále jen „náhrada“) ve výši stanovené podle stavu ke dni odnětí; a to s použitím vyhlášky Ministerstva financí o cenách staveb v osobním vlastnictví a o náhradách při vyvlastnění nemovitosti,²⁴¹ s připočtením 3 % z této částky za každý rok od odnětí do dne účinnosti tohoto zákona.²⁴² Náhradu však bylo třeba snížit o vyplacenou částku²⁴³ nebo o odškodnění.^{244, 245} Náhradu poskytovanou podle § 10

²³³ § 10 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁴ vyhláška č. 73/1964 Sb., o cenách staveb v osobním vlastnictví a o náhradách při vyvlastnění nemovitosti

²³⁵ § 10 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁶ § 10 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁷ § 11 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁸ § 12 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²³⁹ § 13 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁰ § 13 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴¹ vyhláška ministerstva financí č. 73/1964 Sb., o cenách staveb v osobním vlastnictví a o náhradách při vyvlastnění nemovitosti

²⁴² § 14 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴³ § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁴ § 6 odst. 2 písm. b) zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁵ § 14 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd bylo třeba dále snížit o cenu vydané nemovitosti, stanovenou podle vyhlášky uvedené v § 14 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, vypočtenou podle stavu nemovitosti uvedeného v § 10 odst.1 tohoto zákona.²⁴⁶

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd rovněž stanovil, že pokud byly nemovitosti v době před účinností tohoto zákona převedeny do vlastnictví jiných fyzických osob než byly osoby oprávněné, zůstalo právo těchto fyzických osob zachováno a oprávněné osobě tak vznikl pouze nárok na vydání kupní ceny buď přímo od organizace, která nemovitost prodala, nebo od jejího právního nástupce; k tomu dále stanovil, že pokud by povinná organizace zanikla bez právního nástupce, má oprávněná osoba možnost svůj nárok uplatnit proti ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Nárok na vydání kupní ceny měla i oprávněná osoba, která nemovitost odkoupila před nabytím účinností zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²⁴⁷ Konečně zachováno zůstalo i vlastnické právo podniku se zahraniční majetkovou účastí a obchodní společnosti, jejímiž společníky byly výhradně fyzické osoby, bylo-li na ně převedeno v době před 1. říjnem 1990. Oprávněné osobě vznikl nárok na vydání náhrady od příslušného ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci.²⁴⁸

Pokud byla kupní cena, na jejíž vrácení měly oprávněné osoby nárok podle § 15 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, nižší než náhrada podle § 14 tohoto zákona, stanovil zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd, že příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci má doplatit těmto osobám rozdíl mezi náhradou a kupní cenou.²⁴⁹ Pokud nemovitost odkoupila pouze některá z oprávněných osob, měly ostatní oprávněné osoby proti osobě, která obdržela celou kupní cenu, nárok na její poměrnou část nebo na poměrnou část doplatku rozdílu mezi náhradou a kupní cenou.²⁵⁰ Za nemovitost, o jejíž vydání Pokud by oprávněné osoby neprojevíly ve lhůtě stanovené v § 19 odst.1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd zájem o některou nemovitost, pak za ni náhrada nepřisloužela.²⁵¹

Lhůty stanovené zákonem o zmírnění následků některých majetkových křivd byly krátké. O vydání věci²⁵² nebo kupní ceny²⁵³ mohla oprávněná osoba vyzvat organizaci do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona; neuplatnění nároku v této lhůtě znamenalo prekluzi práva.²⁵⁴ Organizace následně byla povinna uzavřít dohodu s oprávněnou osobou a vydat jí věc nebo kupní cenu nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty uvedené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²⁵⁵

Ve lhůtě šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd mohla oprávněná osoba vyzvat příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci k poskytnutí náhrady²⁵⁶ nebo k vydání kupní ceny²⁵⁷, popřípadě k doplacení rozdílu.^{258, 259} Příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a

²⁴⁶ § 14 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁷ § 15 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁸ § 15 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁴⁹ § 16 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵⁰ § 17 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵¹ § 18 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵² § 5 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵³ § 15 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵⁴ § 19 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵⁵ § 19 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁵⁶ podle § 14 tohoto zákona

²⁵⁷ podle § 15 tohoto zákona

²⁵⁸ podle § 16 tohoto zákona

²⁵⁹ § 19 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

jeho privatizaci bylo povinno částky podle § 19 odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd vyplatit nejpozději do jednoho roku poté, co výzvu obdrželo.²⁶⁰

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd se vztahoval i na devizového cizozemce, pokud věc, která by měla být převedena do jeho vlastnictví, nebyla vypořádána mezistátními majetkoprávními dohodami;²⁶¹ přitom nezbytné náklady spojené s poskytováním náhrad oprávněným osobám neslo příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci.²⁶²

Organizace byla povinna s odňatými věcmi a s movitými věcmi uvedenými v § 13 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd až do jejich vydání oprávněným osobám nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona tyto věci, jejich součásti a příslušenství nesměla převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání.²⁶³ Právo na náhradu škody, kterou by organizace způsobila porušením této povinnosti, zůstalo ustanovením § 11 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd nedotčeno.²⁶⁴ Pokud by organizace neuspokojila nároky oprávněné osoby podle tohoto zákona ve stanovené lhůtě²⁶⁵, byla povinna uhradit příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci za každý den překročení lhůty částku 3,000.- Kčs. Pokud by oprávněná osoba uplatnila svůj nárok u soudu, měla lhůta skončit uplynutím 30 dnů poté, kdy soudní jeho rozhodnutí nabylo právní moci.²⁶⁶

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd poměrně přísně stanovil, že náklady spojené se sepsáním dohody o vydání věci má nést organizace, která věc vydává;²⁶⁷ a zároveň určil, že notářské a správní poplatky související s vydáním věci podle tohoto zákona se nemají nevyměřovat,²⁶⁸ jakož i to, že osoba, která se podle tohoto zákona domáhala svého práva proti organizaci, má být osvobozena od soudních poplatků.²⁶⁹

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd dále doplnil ustanovení devizového zákona²⁷⁰, hospodářského zákoníku²⁷¹ a zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor.²⁷²²⁷³ a další právní předpisy zrušil,^{274, 275} přičemž dále stanovil, že po nabytí účinnosti zákona o

²⁶⁰ § 19 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶¹ § 20 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶² § 21 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶³ § 22 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁴ § 22 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁵ § 19 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁶ § 22 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁷ § 23 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁸ § 23 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁶⁹ § 23 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁷⁰ ustanovení § 26 odst. 4 zákona č. 162/1989 Sb. devizový zákon, bylo doplněno tak, že za slova „s výjimkou dědění“ byl připojen text: „a nabytí nemovitosti jejím vydáním podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

²⁷¹ Doplněno bylo ustanovení § 125 odst. 2 hospodářského zákoníku, do něhož bylo vloženo nové ustanovení písmene e), ve znění:

„e) jde-li o smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci, popřípadě o jinou smlouvu týkající se nemovitosti vydávané podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

²⁷² Doplněno bylo ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, do něhož bylo vloženo nové ustanovení písmene h), ve znění:

„h) jde o nájem nebytového prostoru v nemovitosti vydané oprávněné osobě podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

²⁷³ § 24 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁷⁴ zrušeny byly celkem čtyři právní předpisy, a sice:

1. vládní nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru;
2. vyhláška ministerstva financí č. 88/1959 Ú.l., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru;

zmírnění následků některých majetkových křivd se nepoužije § 6 odst. 1 zákona o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků,²⁷⁶ kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění obchodních podniků,²⁷⁷ a konstatoval, že uzavřením dohody podle § 5 odst. 2 anebo právní mocí rozsudku²⁷⁸ rozhodnutí o odnětí věci, vydané podle právních předpisů uvedených v § 1 pozbylo platnosti; stejně pozbyla platnosti i kupní smlouva uzavřená podle § 4 odst.1 a 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru.²⁷⁹

II.3. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ZMÍRNĚNÍ NÁSLEDKŮ NĚKTERÝCH MAJETKOVÝCH KŘIVD/ komentář

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd byl novelizován nejméně často ze tří hlavních restitučních právních předpisů, a to celkem osmkrát. Předmětných osm novelizací značně zasáhlo do textu zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, který se tak značně proměnil; přesto však tyto novelizace nebyly tak rozsáhlé, jako v případě zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona o půdě.

První novelou byl zákon č. 458/1990 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd. Jednalo se o čistou novelu, která nabyla účinnosti 1. listopadu 1990, tedy stejně, jako zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd. Publikován byl ve sbírce zákonů částka 76/1990 Sb., která byla rozeslána 30. října 1990.

Další novelu provedl zákon č. 528/1990 Sb., devizový zákon, a to s účinností k 1. lednu 1991. Publikován byl ve sbírce zákonů částka 86/1990 Sb., rozeslané dne 21. prosince 1990. Tento předpis byl s účinností ke dni 1. října 1995 zrušen.

Následující novela byla opět čistou novelou; jednalo se o zákon č. 137/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb. Tento zákon nabyl účinnosti 15. dubna 1991, přičemž publikován byl stejného dne ve sbírce zákonů částka 27/1991 Sb. Třetí čistou novelou byl zákon č. 264/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a mění a doplňují některé další zákony; účinnosti nabyl 1. ledna 1993, publikován byl ve sbírce zákonů částka 56/1992 Sb., rozeslané dne 10. června 1992.

Čtvrtou čistou novelou byl zákon č. 115/1994 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb., zákona č. 528/1990 Sb., zákona č. 137/1991 Sb. a zákona č. 264/1992 Sb., a mění zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 264/1992 Sb., zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 133/1993 Sb.; účinnosti nabyl 8. června 1994, publikován byl ve sbírce zákonů částka 37/1994 Sb., rozeslané téhož dne. Pátou čistou novelou byl zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. Tento

3. zákon č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku;

4. vyhláška ministerstva financí a spravedlnosti č. 236/1959 Ú.l., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku.

²⁷⁵ § 25 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁷⁶ zákon č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků, ve znění zákona č. 64/1951 Sb.

²⁷⁷ § 25 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁷⁸ § 22 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁷⁹ § 25 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

zákon nabyl účinnosti 1. srpna 2002,²⁸⁰ když byl publikován ve sbírce zákonů částka 117/2002 Sb., rozeslané dne 18. července 2002.

Šestou čistou novelou (celkově sedmou novelizací) byl zákon č. 342/2006 Sb., kterým se mění některé zákony související s oblastí evidence obyvatel a některé další zákony. Tento zákon nabyl účinnosti 3. července 2006, když byl publikován ve sbírce zákonů částka 105/2006 Sb., rozeslané téhož dne.

Poslední, sedmou čistou novelou (celkově osmou novelizací) byl zákon č. 229/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech. Tento zákon ke dni 15. června 2010 dosud nenabyl účinnosti.²⁸¹

Preambule zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd i po novelizacích stanovila, že se Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky usneslo na tomto zákoně.

Předmět úpravy

Zákon se po provedených novelizacích vztahuje na následky majetkových křivd způsobených fyzickým i soukromým právnickým osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým, popřípadě movitým věcem podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru, podle zákona č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku, a znárodněním zestátněním na základě výměrů některých odvětvových ministerstev, vydaných po roce 1955 a odvolávajících se na znárodnovací předpisy z roku 1948.²⁸² Za odnětí vlastnického práva ve smyslu tohoto zákona se považuje i přechod vlastnického práva na základě kupní smlouvy podle § 4 odst. 1 a 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru²⁸³

Při řešení dílčích výkladových otázek týkajících se jednotlivých ustanovení zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, je třeba si vyjasnit vzájemné souvislosti mezi ustanoveními těchto tří předpisů. Otázka řádného a včasného uplatnění nároků ve smyslu ustanovení uvedených zákonů, jakož i jejich správného výkladu, má velký význam nejen ve sporných případech, které jsou řešeny soudy v občanském soudním řízení, ale i při naplňování záměrů, které zákonodárce přijetím těchto tří předpisů sledoval: zmírnit,

²⁸⁰ Ustanovení čl. XXV bodu 3, čl. XLV, čl. CXIII bodů 4 a 7 čl. CXVII bodů 3, 4, 5, 9, 10 a 15 a čl. CXVIII bodů 4, 6, 7, 8 a 9 zákona č. 320/2002 Sb., nabývají účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení (tj. 1.8.2002).

²⁸¹ účinnost je stanovena od 1.7.2010

²⁸² § 3 zákona č. 114/1948 Sb., o znárodnění některých dalších průmyslových a jiných podniků a závodů a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků.

§ 3 zákona č. 115/1948 Sb., o znárodnění dalších průmyslových a jiných výrobních podniků a závodů v oboru potravinářském a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků tohoto oboru, ve znění zákona

č. 108/1950 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského.

§ 6 odst. 1 zákona č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků, ve znění zákona č. 64/1951 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění obchodních podniků.

§ 3 zákona č. 120/1948 Sb., o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami.

§ 1 odst. 2 zákona č. 121/1948 Sb., o znárodnění ve stavebnictví, ve znění zákona č. 58/1951 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o znárodnění ve stavebnictví.

§ 3 zákona č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických podniků.

§ 6 zákona č. 124/1948 Sb., o znárodnění některých hostinských a výčepních podniků a ubytovacích zařízení.

²⁸³ § 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

popřípadě je-li to možné, odstranit vzniklé křivdy a učinit to po právní stránce přípustným, důstojným a nepochybným způsobem.²⁸⁴ V této souvislosti mnohé řešila judikatura.²⁸⁵

Zmírnění majetkových křivd podle tohoto zákona spočívá ve vydání věci fyzické nebo soukromé právnické osobě, které byla odňata (dále jen "vlastník") na základě předpisů uvedených v § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, v poskytnutí peněžní náhrady²⁸⁶ nebo v e vydání kupní ceny²⁸⁷ anebo v doplatku rozdílu mezi peněžní náhradou a kupní cenou.^{288, 289}

Vzhledem k obsahu tohoto ustanovení je možné, aby nárok na vydání věci podle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd²⁹⁰ uplatňovala nejen fyzická osoba, ale i soukromá právnická osoba, které byla věc odňata, avšak muselo jít o tutéž soukromou právnickou osobu, která nebyla zrušena před vznikem této majetkové křivdy ve smyslu ustanovení § 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích.^{291, 292}

Další oprávněné osoby

Zemřel-li vlastník nebo byl-li prohlášen za mrtvého, vydá se odňatá věc dalším oprávněným osobám v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, dožil-li se dne účinnosti tohoto zákona;
- b) děti vlastníka a jeho manžel, který žije ke dni účinnosti tohoto zákona; není-li některé z dětí vlastníka v den účinnosti tohoto zákona naživu, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a není-li naživu některé z nich, jeho potomci;
- c) rodiče vlastníka, nejsou-li naživu osoby uvedené pod písmenem b) výše, kteří se dožili dne smrti vlastníka;
- d) sourozenci, kteří žijí ke dni účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. V případě, že některý ze sourozenců ke dni účinnosti tohoto zákona nežije, jsou oprávněnými osobami na jeho místě jeho žijící děti.²⁹³

Nejsou-li osoby uvedené v § 3 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, vydá se odňatá věc dědici vlastníka, a není-li naživu, jeho žijícím dětem.²⁹⁴ Náležela-li odňatá věc do spoluvlastnictví více osob, jsou oprávněnými osobami spoluvlastníci podle výše svých podílů; nežije-li některý z nich, řídí se pořadí dalších na jeho místě oprávněných osob podle § 3 odst. 1 a 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.²⁹⁵

²⁸⁴ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 58

²⁸⁵ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávanou Nejvyšším soudem ČR, 34/1993 s. 103-104 (s. 237-238), s. 105-106 (s. 239-240); Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 55/1995, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 43/1992; Bulletin Vrchního soudu v Praze 3/1994, poř. č. 20; rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 37/93; stanovisko Nejvyššího soudu ČSFR sp. zn. Cpfj 84/91; stanovisko Nejvyššího soudu v Praze sp. zn. Cpfj 131/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cdon 362/96; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cz 112/92; nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 59/95 z 14.9.1995

²⁸⁶ § 14 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁸⁷ § 15 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁸⁸ § 16 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁸⁹ § 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů
²⁹⁰ srv. § 5 tohoto zákona

²⁹¹ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 61

²⁹² srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 107-108 (241-242), rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 362/96, rozsudek Vrchního

²⁹³ § 3 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁴ § 3 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁵ § 3 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

V ustanovení § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd nejde o nárok vyplývající z ustanovení občanského zákoníku o dědění, ale o nárok dalších oprávněných osob založený přímo zákonem o zmírnění následků některých majetkových křivd. Pokud tedy došlo v řízení o dědictví po zemřelé osobě, které byla již dříve věc odňata na základě právních předpisů uvedených v § 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, k odmítnutí dědictví ze strany některé nebo všech oprávněných osob uvedených v ust. § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, které tak učinily jako dědicové zemřelého, nemá to žádný význam pro vznik nároku ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.^{296, 297}

Vydání věci

Vydání podle § 2 a § 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se týká věci, které držely ke dni účinnosti tohoto zákona právnické osoby (dále též "povinná osoba"), s výjimkou cizích států, podniků se zahraniční majetkovou účastí²⁹⁸ a obchodních společností,²⁹⁹ jejichž společníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka však neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990.³⁰⁰

Povinnými osobami jsou též fyzické osoby, jež nabyly věc od státu, který získal oprávnění s ní nakládat za okolností uvedených v § 1 zákona, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele, dále i osoby blízké těmto osob, pokud na ně věc byla těmito osobami převedena.³⁰¹

Povinnost vydat věc, která byla odňata ve smyslu § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, stíhá všechny právnické osoby (organizace), včetně družstevní organizace,³⁰² s výjimkami uvedenými v § 4 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. V této souvislosti je třeba se zabývat tím, zda povinná osoba držela věc v době nabytí účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a v případě soudního řízení i tím, zda věc drží v době podání žaloby. Dohodu o vydání věci může nemůže uzavřít povinná osoba, která ve skutečnosti věc nedrží a tedy ji nemůže vydat. Uzavřením dohody o vydání věci anebo pravomocným rozsudkem soudu ztrácí platnost rozhodnutí o odnětí věci, které bylo vydáno podle právních předpisů uvedených v ustanovení § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.^{303, 304}

Povinná osoba je povinna neodkladně vydat věc oprávněné osobě na její písemnou výzvu.³⁰⁵ Povinná osoba a oprávněná osoba sepíší dohodu o vydání věci a o vzájemném vypořádání

²⁹⁶ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 63

²⁹⁷ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 33/1992; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1992; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1992, s. 108, odst. 5; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 111, odst. 4; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 84/1993; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 114/92; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 111/94

²⁹⁸ zákon č. 173/1988 Sb., o podniku se zahraniční majetkovou účastí, ve znění zákona č. 112/1990 Sb.

²⁹⁹ část čtvrtá A hospodářského zákoníku č. 109/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³⁰⁰ § 4 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁰¹ § 4 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁰² srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 109, odst. 2 a 3

³⁰³ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 66

³⁰⁴ srv. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 21/94; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1992

³⁰⁵ § 5 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

nároků podle tohoto zákona.³⁰⁶ Je-li předmětem dohody o vydání věci nemovitost, použije se § 133 odst. 2 občanského zákoníku.³⁰⁷ Pokud povinná osoba své povinnosti nesplní, oprávněná osoba může uplatnit své nároky u soudu.³⁰⁸

Pojem „*neodkladně*“ je třeba chápat jako obecné stanovení časového rámce, v němž má být uzavřena dohoda o vydání věci a o vzájemném vypořádání.³⁰⁹ Nárok na vydání věci se uplatňuje písemnou výzvou, která musí být uskutečněna ve hmotněprávní lhůtě stanovené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. Písemná dohoda o vydání nemovité věci podléhá vkladu do katastru nemovitostí.^{310, 311}

Vlastník připojí k písemné výzvě o vydání věci potvrzení krajského úřadu, v jehož správním obvodu se nemovitost nachází, o odnětí věci podle zákona č. 71/1959 Sb., nebo potvrzení odvětvového ministerstva o znárodnění po roce 1955 anebo výměr tohoto ministerstva o znárodnění a jeho rozsahu a o tom, komu byla věc odňata. Tyto doklady lze nahradit výpisem z pozemkové knihy nebo jiným věrohodným dokladem, obsahují-li právní důvod odnětí a jméno osoby (osob), které byla věc odňata.³¹²

V případě převodu nemovitosti podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb. se k výzvě připojí potvrzení krajského úřadu o odnětí věci a o tom, komu byla odňata. Tyto doklady lze nahradit stejným způsobem jako doklady podle § 6 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. K výzvě se dále připojí potvrzení

- a) krajského úřadu o výši částky, která byla za odňatou věc vlastníku vyplacena³¹³ (dále jen "vyplacená částka"), s uvedením organizace, která ji zaplatila;
- b) Ministerstva financí o tom, zda bylo příslušným Ministerstvem financí nebo příslušnou Správou pro věci majetkové a devizové za odňaté věci vyplaceno mimořádné odškodnění ze státního rozpočtu (dále jen "odškodnění"), komu bylo vyplaceno a v jaké výši.³¹⁴

Další oprávněné osoby k výzvě rovněž připojí doklad dosvědčující vztah k vlastníku.^{315, 316, 317}

Je-li oprávněnou osobou devizový cizozemec, přiloží k výzvě potvrzení příslušné Správy pro věci majetkové a devizové, že nemovitost nebyla vypořádána mezistátními dohodami.³¹⁸

³⁰⁶ § 5 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁰⁷ § 5 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁰⁸ § 5 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁰⁹ § 5 odst. 2, § 19 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³¹⁰ § 2 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

³¹¹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1992, s. 110, odst. 2 a 3; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 107-108, s. 109 odst. 2 a 3, s. 110, odst. 4, s. 111, s. 112 odst. 4 a 5, s. 114-115; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1992; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 53/1992; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdo 104/97; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cz 100/92; stanovisko Nejvyššího soudu ČSFR sp. zn. Cpfj 164/91; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 106/92; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 40/95 z 11.2.1996

³¹² § 6 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³¹³ § 4 odst. 1 vládního nařízení č. 15/1959 Sb.

³¹⁴ § 6 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³¹⁵ (§ 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd

³¹⁶ např. rodný nebo oddací list, závěť

³¹⁷ § 6 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³¹⁸ § 6 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

I když ustanovení § 6 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd stanoví, které doklady se k písemné výzvě připojí a zároveň stanoví, kterými doklady lze konkrétně uvedené listiny nahradit, ani tu nelze vyloučit, že by některé doklady nebylo možné nahradit dalšími listinami a doklady náhradními. V soudním řízení pak platí právní úprava o dokazování podle ustanovení § 125 an. občanského soudního řádu. Mezistátními dohodami, které jsou myšleny v ustanovení § 6 odst. 4 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, je zejména Dohoda mezi vládou Československa a vládou USA z 29. ledna 1982, o vypořádání určitých otevřených závazků a finančních otázek na právní vztahy mezi uvedenými účastníky, a také obdobná smlouva mezi vládou Československa a vládou Velké Británie z roku 1982.^{319, 320}

Oprávněná osoba je povinna do 60 dnů ode dne uzavření dohody odvést

- a) vyplacenou částku, a to organizaci, která ji vyplatila, nebo jejímu právnímu nástupci;
- b) poskytnuté odškodnění příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci, kterému odvede i vyplacenou částku, zanikla-li organizace bez právního nástupce.³²¹

K poskytnutí odškodnění je příslušné Ministerstvo financí ČR.³²²

K návrhu na vklad do katastru nemovitostí je oprávněná osoba povinna předložit příslušnému orgánu republiky³²³ doklad o odvedení částek uvedených v § 7 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, případně o tom, že se uzavřela dohoda o splátkách.³²⁴

Katastrální úřad před povolením vkladu do katastru nemovitostí vyžaduje pouze předložení dokladu uvedeného v ustanovení § 8 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd; obsah a platnost uzavřené dohody o splátkách nepřezkoumává; nenáleží mu přezkoumávat ani výši odvedených částek uvedených v § 7 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.³²⁵ O opravných prostředcích proti rozhodnutí katastrálního úřadu o zamítnutí návrhu na vklad do katastru nemovitostí je rozhodné ustanovení § 5 a násl. zákona č. 265/1992 Sb.³²⁶

Je-li více oprávněných osob, vyplývá jejich podíl z § 3 tohoto zákona, pokud se písemně nedohodly jinak. Jestliže ve lhůtě podle § 19 uplatní nárok na vydání věci jen některé z nich, vydá se jim věc celá.³²⁷ Osoby, které uplatní nárok ve lhůtě uvedené v § 19 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a jejichž nároky nebudou uspokojeny, mohou vůči osobám, kterým byla věc vydána, uplatnit své nároky u soudu ve lhůtě jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona.³²⁸

Ustanovení § 9 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd lze uplatnit pouze mezi osobami uvedenými v jednotlivých skupinách podle ustanovení § 3 odst. 1 písm.

³¹⁹ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 72

³²⁰ srv. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 31/1989*

³²¹ § 7 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³²² srv. čl. I odst. 2 zákona č. 135/1966 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³²³ zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

³²⁴ § 8 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³²⁵ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 73

³²⁶ zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

³²⁷ § 9 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³²⁸ § 9 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

a), b), c) a d) tohoto zákona, nikoli tedy mezi oprávněnými osobami mimo rámec těchto skupin. Zatímco podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd je připuštěno, aby mezi více oprávněnými osobami došlo k dohodě o podílu na vydání odňaté věci při jejím vrácení, ustanovení § 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích takovou dohodu neumožňuje.^{329, 330} Žaloba podle ustanovení § 9 odst. 2 je žalobou o plnění; nejde tu o reivindikační žalobu, ale o vydání věci jako o zvláštní institut zákona.^{331, 332}

Věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nachází ke dni uzavření dohody. Sjednala-li organizace před tímto dnem smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo modernizaci vydávané nemovitosti, popřípadě jinou smlouvu týkající se vydávané věci, musí dohoda obsahovat ujednání o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky z této smlouvy.³³³

Je-li vydávaná stavba oproti svému stavu v době odnětí znehodnocena do té míry, že ji nelze užívat pro potřeby bydlení, výroby, obchodu nebo jiných služeb bez okamžité stavební úpravy, přísluší oprávněné osobě i peněžní náhrada.^{334, 335} Jde-li o stavbu, která byla podstatně zhodnocena tak, že její cena určená ke dni uzavření dohody a stanovená postupem uvedeným v § 19a zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd převyšuje náhradu podle § 14 odst. 1 tohoto zákona, je na vůli oprávněné osoby, zda se rozhodne pro tuto náhradu, nebo zda vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti a uhradí příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci rozdíl mezi takto stanovenou cenou a náhradou podle § 14 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. Povinná osoba je povinna vydat věc do 30 dnů po oznámení výše jejího zhodnocení příslušným ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci v případě, že se oprávněná osoba rozhodne pro její vydání.³³⁶

Pozemek, na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává; oprávněné osobě přísluší peněžní náhrada.^{337, 338} Povinná osoba je povinna vydat pozemek, na němž byla umístěna zaniklá stavba, pokud nejde o případ podle § 10 odst. 4 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.³³⁹ Pozemek, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání, se nevydává; oprávněné osobě přísluší peněžní náhrada.^{340, 341}

Pokud jde o pozemek, na kterém stojí stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, pak je rozhodující skutečností umístění stavby na pozemku a nikoli to, zda jde o

³²⁹ srv. stanovisko Nejvyššího soudu ČSFR sp. zn. Cpfj 84/91

³³⁰ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 74

³³¹ srv. stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 31/93

³³² srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1992; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 42/1994; rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 1671/91; rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 538/93; nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 113/94 z 27.6.1995

³³³ § 10 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁴ § 14 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁵ § 10 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁶ § 10 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁷ § 14 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁸ § 10 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³³⁹ § 10 odst. 5 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁴⁰ § 14 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁴¹ § 10 odst. 6 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

umístění celé stavby nebo její části (jde-li o stavbu umístěnou např. na dvou pozemcích). V rámci dohody o vydání věci a o vzájemném vypořádání dle § 5 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se však lze dohodnout o vydání po oddělení části pozemku (po oddělení části, která je zastavěna stavbou na základě geometrického oddělovacího plánu). Takto vydělená věc by se stala samostatnou věcí v právním smyslu, způsobilou být předmětem občanskoprávního vztahu.

Pokud jde o podstatné zhodnocení stavby, je třeba je chápat jako výsledek provedených prací a vložených investic, které přesahují běžnou údržbu stavby; nejsou tu míněny zejména práce a vynaložené náklady, jež se při údržbě staveb pravidelně opakují a nevymykají se z rámce běžného hospodaření. Muselo by jít o takové práce a takové vynaložené náklady, kterými se mění stavba, a to podstatně, buď z hlediska jejího rozsahu nebo obsahu.³⁴²

Nárok na úhradu znehodnocení nemovitosti se netýká přímo povinné osoby, která věc drží a má povinnost věc vydat. Nárok na úhradu znehodnocení nemovitosti se týká státu. Ustanovení § 19a odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd umožňuje určit výšku tohoto zhodnocení i po vydání věci. V případech, které jsou myšleny v § 10 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, jde i o ujednání o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky ze smlouvy o dodávce prací, o rekonstrukci nebo modernizaci vydávané nemovitosti; nejde tu o samotnou smlouvu o dodávce stavebních prací, o provedení rekonstrukce nebo modernizace vydávané nemovitosti.^{343. 344}

Povinná osoba nemůže proti oprávněným osobám uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti organizaci uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně. K zástavním právům a věcným břemenům, která vázla na věci v době jejího odnětí nebo v době jejího vydání se nepřihlíží.³⁴⁵

Nepřihlížení k uvedeným právům neznamená, že by tato zanikla; otázka jejich zániku se ve vztahu mezi zástavcem a zástavním věřitelem posoudí podle ustanovení § 151g občanského zákoníku a ve vztahu mezi vlastníkem věci a osobou oprávněnou z věcného břemene podle ustanovení § 151p občanského zákoníku; případně podle zvláštních právních předpisů upravujících zánik věcného břemene.³⁴⁶

Dnem převzetí nemovitosti oprávněná osoba vstupuje do práv a závazků pronajímatele, který uzavřel dohodu o odevzdání a převzetí bytu nebo smlouvu o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti.³⁴⁷ Dosavadním uživatelům bytů a nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech, které slouží pro

- a) činnost diplomatických a konzulárních misí,
- b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,
- c) potřeby školství,
- d) provoz kulturních a tělovýchovných zařízení,
- e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob,

vzniká nárok vůči oprávněné osobě, které byla nemovitost vydána, na uzavření dohody o užívání bytů a nájmu nebytových prostor, které se řídí ustanoveními občanského zákoníku, zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor a předpisy souvisejícími. Oprávněná osoba

³⁴² srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 54/1973, s. 208-209

³⁴³ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 76

³⁴⁴ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 14/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 23/1997; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Co 41/94; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Co 21/94; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 375/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Co 40/93

³⁴⁵ § 11 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁴⁶ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 42/1996

³⁴⁷ § 12 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

může dohodu vypovědět nejdříve po uplynutí 10 let ode dne účinnosti tohoto zákona. Tento závazek oprávněné osoby přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.³⁴⁸

Nedohodne-li se o výši nájemného a podmínkách jeho placení oprávněná osoba s uživatelem bytu nebo nebytových prostor uvedených v § 12 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, rozhodne o výši nájemného příslušný orgán státní správy podle obecně platných cenových předpisů.³⁴⁹

Uživatel bytu nebo nebytových prostor, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimiž se byt nebo nebytové prostory zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, stanovenou podle platných cenových předpisů, od oprávněné osoby, skončí-li mu právo jejich užívání z důvodu výpovědi ze strany vlastníka nemovitosti. Povinná osoba nahradí oprávněné osobě náklady za znehodnocení nemovitosti nad běžné opotřebení.³⁵⁰

Dnem převzetí nemovitosti je buď den jejího převzetí na základě dobrovolného vydání nebo den jejího převzetí při soudním výkonu rozhodnutí.³⁵¹ Ke vstupu do práv a závazků pronajímatelů dochází ze zákona; není třeba tu uzavírat nájemní smlouvy, i když možnost uzavření nové nájemní smlouvy tu není vyloučena.³⁵²

Vydání movitých věcí

Nárok na vydání movitých věcí má oprávněná osoba, prokáže-li, že byly odňaty na základě předpisů uvedených v § 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a kde se nacházejí ke dni účinnosti tohoto zákona.³⁵³ Movité věci, které slouží k provozu činnosti umístěné ve vydávané nemovitosti, je povinná osoba povinna nabídnout ke koupi nejprve oprávněným osobám za zůstatkovou cenu, a to nejpozději ve lhůtě uvedené v § 19 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.³⁵⁴

Ustanovení § 13 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd zakládá bezvýjimečnou povinnost povinné osoby nabídnout oprávněné osobě (či více oprávněným osobám) ke koupi movité věci, které slouží k provozu činnosti umístěné ve vydávané nemovitosti. Nejedná se o předkupní právo, které by zakládalo oprávnění povinné osoby si tyto věci ponechat bez nutnosti nabízet je oprávněné osobě (resp. více oprávněným osobám) ke koupi, nehodlá-li je povinná osoba prodat.^{355, 356}

Peněžní náhrady

Za stavbu, která byla demolována, a za nemovitosti, za něž peněžní náhrada přísluší podle § 10 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, poskytne příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci oprávněné osobě na její výzvu doloženou podle § 6 tohoto zákona (dále jen "náhrada") ve výši stanovené podle stavu ke dni odnětí, a to

³⁴⁸ § 12 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁴⁹ § 12 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵⁰ § 12 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵¹ srv. stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 31/93

³⁵² srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 79

³⁵³ § 13 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵⁴ § 13 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵⁵ srv. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993*, s. 113 odst. 3 a 4

³⁵⁶ srv. *rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1383/91; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993*, s. 109 odst. 2 a 3

postupem uvedeným v § 19a zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, s připočtením 3% z této částky za každý rok od odnětí do dne účinnosti tohoto zákona.³⁵⁷ Náhrada se sníží o vyplacenou částku³⁵⁸ nebo o odškodnění.^{359, 360}

Náhrada poskytovaná podle § 10 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se dále sníží o cenu vydané nemovitosti, stanovenou podle § 14 odst. 1 tohoto zákona, vypočtenou podle stavu nemovitosti uvedeného v § 10 odst. 1 tohoto zákona.³⁶¹

Nárok na peněžní náhradu za demolovanou stavbu je dán tehdy, byla-li tato odstraněna do dne nabytí účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.^{362, 363}

Byly-li nemovitosti v době před účinností tohoto zákona převedeny do vlastnictví jiných fyzických osob, než jsou osoby oprávněné, zůstává právo těchto fyzických osob zachováno a oprávněné osobě vzniká nárok na vydání kupní ceny od organizace, která nemovitost prodala, nebo od jejího právního nástupce. Toto neplatí, jestliže fyzická osoba nabyla věc od státu způsobem uvedeným v § 4 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd. V takovém případě se nemovitost vydá oprávněné osobě, přičemž povinné osobě vznikne právo na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci, a úhradu za zřízení práva osobního užívání pozemku. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného orgánu státní správy republiky.³⁶⁴

Zanikla-li povinná organizace bez právního nástupce, má oprávněná osoba tento nárok proti příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Nárok na vydání kupní ceny má i oprávněná osoba, která nemovitost odkoupila před účinností tohoto zákona.³⁶⁵

Zachováno zůstává i vlastnické právo cizích států, podniku se zahraniční majetkovou účastí a obchodní společnosti, jejímiž společníky jsou výhradě fyzické osoby, bylo-li na ně převedeno v době před 1. říjnem 1990. Oprávněné osobě vzniká nárok na vydání náhrady od příslušného ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci.³⁶⁶

Nároky podle § 15 odst. 1 a 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se uplatňují u Ministerstva financí ČR.^{367, 368}

³⁵⁷ § 14 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵⁸ § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁵⁹ § 6 odst. 2 písm. b) zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶⁰ § 14 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶¹ § 14 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶² tj. do 1.11.1990

³⁶³ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 110-112; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 192/94; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 37/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu v Brně sp. zn. 2 Cdon 104/97

³⁶⁴ § 15 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶⁵ § 15 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶⁶ § 15 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁶⁷ srv. čl. I odst. 2 zákona č. 135/1996 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁶⁸ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1973/97

Je-li kupní cena, na jejíž vrácení mají oprávněné osoby nárok podle § 15 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, nižší než náhrada podle § 14 tohoto zákona, doplatí příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci těmto osobám rozdíl mezi náhradou a kupní cenou.³⁶⁹ I zde je příslušné Ministerstvo financí ČR.³⁷⁰

Odkoupila-li nemovitost pouze některá z oprávněných osob, mají ostatní z nich proti osobě, která obdržela celou kupní cenu, nárok na její poměrnou část nebo na poměrnou část doplatku rozdílu mezi náhradou a kupní cenou.³⁷¹ Za nemovitost, o jejíž vydání oprávněné osoby neprojeví ve lhůtě stanovené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd zájem, náhrada nepřísluší.³⁷² Náhrada za nemovitost nemůže být po uplynutí šestiměsíční prekluzivní lhůty, uvedené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd poskytnuta; i tento nárok zaniká, stejně jako nárok na vydání věci.

K vydání věci³⁷³ nebo kupní ceny³⁷⁴ může oprávněná osoba organizaci vyzvat do 6 měsíců ode účinnosti tohoto zákona, jinak její nárok zaniká.³⁷⁵ Organizace je povinna uzavřít dohodu s oprávněnou osobou a vydat jí věc nebo kupní cenu nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty uvedené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd anebo ve lhůtě uvedené v § 10 odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů.³⁷⁶

Ve lhůtě uvedené v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů může oprávněná osoba vyzvat příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci k poskytnutí náhrady podle § 14 zákona tohoto zákona, ve znění pozdějších předpisů nebo k vydání kupní ceny podle § 15 tohoto zákona, popřípadě k doplacení rozdílu podle § 16 tohoto zákona.³⁷⁷

Příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci je povinno částky podle § 19 odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd vyplatit nejpozději do jednoho roku poté, co výzvu obdrželo.³⁷⁸

Pokud Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci nesplní povinnost ve lhůtě uvedené v § 19 odst. 4 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, zvýší se náhrada o 1% za každý započatý měsíc ode dne uplynutí této lhůty do dne poskytnutí náhrady.³⁷⁹

Lhůta uvedená v § 19 odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd je lhůtou prekluzivní; lhůta uvedená v § 19 odst. 2 tohoto zákona je lhůtou pořádkovou, jak vyplývá z ustanovení § 22 odst. 1 a 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových

³⁶⁹ § 16 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁰ srv. čl. I odst. 2 zákona č. 135/1996 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁷¹ § 17 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷² § 18 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷³ § 5 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁴ § 15 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁵ § 19 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁶ § 19 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁷ § 19 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁸ § 19 odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁷⁹ § 19 odst. 5 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

křivd. Ve lhůtě uvedené v § 19 odst. 1 tohoto zákona musí být uskutečněna písemná výzva dle § 5 odst. 1 uvedeného zákona jako zákonný předpoklad uplatnění nároku na vydání věci; písemná výzva sama není spojena s počátkem běhu nějaké lhůty.^{380, 381} Příslušným ministerstvem dle § 19 odst. 4 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd je, stejně jako v předchozích případech, Ministerstvo financí ČR.³⁸²

Pro oceňování všech staveb pro účely tohoto zákona se použije část I., hlava první vyhlášky č. 73/1964 Sb. (dále jen "vyhláška").³⁸³ Náhrada za pozemek, který se nevrací, se stanoví pětinasobkem sazeb uvedených v § 15 odst. 1 písm. a) vyhlášky podle sazby platné pro výměru pozemků do 800 m² bez ohledu na jeho výměru.³⁸⁴

Peněžní částku, kterou je oprávněná osoba povinna uhradit podle § 10 odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, stanoví příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci současně se stanovením lhůty pro její zaplacení, a to i v případech, kdy byla nemovitost podle tohoto zákona již vydána.³⁸⁵ Způsob ocenění za použití vyhlášky stanoví v jednotlivých případech příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci.³⁸⁶

Stanovení peněžní částky, kterou je oprávněná osoba povinna uhradit, náleží v současnosti Ministerstvu financí.³⁸⁷

Zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd se vztahuje i na devizového cizozemce, pokud věc, která by měla být převedena do jeho vlastnictví, nebyla vypořádána mezistátními majetkovými dohodami.³⁸⁸

Podle ustanovení § 1 písm. c) zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, je devizovým cizozemcem fyzická nebo právnická osoba neuvedená v písmenu b), tj. fyzická osoba, která nemá trvalý pobyt v tuzemsku, nebo právnická osoba, která nemá sídlo v tuzemsku.³⁸⁹

Nezbytné náklady spojené s poskytováním náhrad oprávněným osobám nese příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci.³⁹⁰

Povinná osoba je povinna s odňatými věcmi a s movitými věcmi uvedenými v § 13 odst. 2 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd až do jejich vydání oprávněným osobám nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto

³⁸⁰ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 83

³⁸¹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1992; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 41/94; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 113;

³⁸² srv. čl. I odst. 2 zákona č. 135/1996 Sb. kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁸³ § 19a odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁴ § 19a odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁵ § 19a odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁶ § 19a odst. 4 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁷ srv. čl. I odst. 2 zákona č. 135/1996 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁸ § 20 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁸⁹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 31/1989

³⁹⁰ § 21 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

věci, jejich součástí a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání s výjimkou dohod o odevzdání a převzetí bytu, uzavřených na podkladě dohod o výměně bytu.³⁹¹ Právo na náhradu škody, kterou by povinná osoba způsobila porušením této povinnosti, zůstává ustanovením § 11 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd nedotčeno.³⁹²

Pokud povinná osoba neuspokojí nároky oprávněné osoby podle tohoto zákona ve stanovené lhůtě³⁹³, je povinna uhradit příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci za každý den překročení lhůty částku 3,000.- Kčs. Uplatní-li oprávněná osoba nárok u soudu, končí lhůta uplynutím 30 dnů poté, kdy jeho rozhodnutí nabylo právní moci.³⁹⁴

Peněžní sankci podle ustanovení § 22 odst. 3 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se povinná osoba vystavuje nedodržením lhůty stanovené v ustanovení § 19 odst. 1 a 2 tohoto zákona; vystavuje se také riziku podání žaloby ze strany oprávněné osoby a v případě úspěšnosti této žaloby i povinnosti hradit náklady řízení.³⁹⁵

Náklady spojené se sepsáním dohody o vydání věci nese organizace.³⁹⁶ Notářské a správní poplatky související s vydáním věci podle tohoto zákona se nevyměřují.³⁹⁷ Osoba domáhající se svého práva podle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd proti organizaci je osvobozena od soudních poplatků.³⁹⁸ Zákon o soudních poplatcích³⁹⁹ obsahuje právní úpravu osvobození od soudního poplatku pro navrhovatele, který uplatňuje nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích; v poznámce pod čarou k tomuto ustanovení se výslovně odkazuje i na nároky podle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.

Není-li oprávněné osoby nebo neuplatnila-li žádná z oprávněných osob nárok na vydání věci ve lhůtě stanovené v § 19 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, stává se oprávněnou osobou stát, který uplatní toto své právo nejpozději do osmnácti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona. Postup při uplatnění nároku státu stanoví zvláštním předpisem příslušné orgány republik.⁴⁰⁰ Toto ustanovení je zakotvením zákonného přechodu nároku na stát. Zvláštním prováděcím předpisem je míněn zákon č. 162/1992 Sb., o působnosti orgánů České republiky při provádění zákona č. 403/1990 Sb. Tento zákon⁴⁰¹ stanoví, že pro uplatnění nároku České republiky na vydání věci je příslušný Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

³⁹¹ § 22 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹² § 22 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹³ § 19 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹⁴ § 22 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹⁵ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 86

³⁹⁶ § 23 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹⁷ § 23 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹⁸ § 23 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

³⁹⁹ zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

⁴⁰⁰ § 23a zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰¹ § 5 odst. 1 zákona č. 162/1992 Sb., o působnosti orgánů České republiky při provádění zákona č. 403/1990 Sb.

Působnosti stanovené krajskému úřadu podle tohoto zákona jsou výkonem přenesené působnosti.⁴⁰² Ministerstvo vnitra poskytuje pro účely ověřování údajů o fyzických osobách, které jsou účastníky restitučního řízení a současně jsou státními občany České republiky,⁴⁰³ Ministerstvu financí údaje z informačního systému evidence obyvatel,⁴⁰⁴ a to v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup.⁴⁰⁵

Poskytovanými údaji podle § 23c odst. 1 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd jsou

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné příjmení,
- b) datum narození,
- c) rodné číslo,
- d) zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům,
- e) datum, místo a okres úmrtí,
- f) den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den úmrtí.⁴⁰⁶

Z poskytovaných údajů lze v konkrétním případě použít vždy jen takové údaje, které jsou nezbytné ke splnění daného úkolu.⁴⁰⁷ Novelizace zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd se dotkly ustanovení o doplnění devizového zákona,⁴⁰⁸ které bylo zrušeno; novelizace hospodářského zákoníku⁴⁰⁹ a zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor.⁴¹⁰ ⁴¹¹ zůstaly nedotčeny; stejně tak zůstalo nedotčeno zrušení některých právních předpisů,^{412, 413} i skutečnost, že zákon dále stanovil, že po nabytí účinnosti zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd se nepoužije § 6 odst. 1 zákona č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků, ve znění zákona č. 64/1951

⁴⁰² § 23b odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰³ zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰⁴ zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰⁵ § 23c odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰⁶ § 23c odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰⁷ § 23c odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰⁸ ustanovení § 26 odst. 4 zákona č. 162/1989 Sb. devizový zákon, bylo doplněno tak, že za slova „s výjimkou dědění“ byl připojen text: „a nabytí nemovitosti jejím vydáním podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

⁴⁰⁹ Doplněno bylo ustanovení § 125 odst. 2 hospodářského zákoníku, do něhož bylo vloženo nové ustanovení písmene e), ve znění:

„e) jde-li o smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci, popřípadě o jinou smlouvu týkající se nemovitosti vydávané podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

⁴¹⁰ Doplněno bylo ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, do něhož bylo vloženo nové ustanovení písmene h), ve znění:

„h) jde o nájem nebytového prostoru v nemovitosti vydané oprávněné osobě podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd.“

⁴¹¹ § 24 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

⁴¹² 1. vládní nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru;

2. vyhláška ministerstva financí č. 88/1959 Ú.l., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru;

3. zákon č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku;

4. vyhláška ministerstva financí a spravedlnosti č. 236/1959 Ú.l., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku.

⁴¹³ § 25 odst. 1 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění obchodních podniků,⁴¹⁴ a konstatoval, že uzavřením dohody podle § 5 odst. 2 anebo právní mocí rozsudku⁴¹⁵ pozbývá platnosti rozhodnutí o odnětí věci, vydané podle právních předpisů uvedených v § 1; stejně pozbývá platnosti i kupní smlouva uzavřená podle § 4 odst. 1 a 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb.⁴¹⁶ Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. listopadu 1990.⁴¹⁷

II.4. ZÁKON O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH – původní znění

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích byl druhou velkou restituční právní normou, která byla v polistopadové době přijata. Federální shromáždění ČSFR se na jeho znění usneslo 21. února 1991; účinnosti nabyl o více než měsíc později 1. dubna 1991; příslušná sbírka zákonů byla rozeslána dne 21. března 1991.⁴¹⁸

V preambuli tohoto zákona se uvádělo, že Federální shromáždění se na tomto zákoně usneslo ve snaze zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, k nimž došlo v období let 1948 až 1989, vědomo si, že tyto křivdy tím méně pak různé nespravedlnosti z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti, nelze nikdy zcela napravit, chtějíc však potvrdit svoji vůli, aby k podobným křivdám už nikdy nedocházelo.⁴¹⁹

Předmět úpravy

Zákon o mimosoudních rehabilitacích se vztahuje na zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.^{420, 421} Zákon též upravuje podmínky uplatňování nároků vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků.^{422, 423}

Tohoto zákona se nepoužije na zmírnění křivd, jež jsou předmětem úpravy zvláštního zákona.^{424, 425}

Zákona o mimosoudních rehabilitacích není možné použít na zmírnění křivd, které vznikly převzetím zemědělské půdy, využívané k zemědělské výrobě, včetně souvisejících obytných a hospodářských budov, lesní půdy a vodních ploch.⁴²⁶

⁴¹⁴ § 25 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

⁴¹⁵ § 22 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

⁴¹⁶ § 25 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

⁴¹⁷ § 26 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů
⁴¹⁸ částka 19/1991

⁴¹⁹ srv. preambuli zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²⁰ vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

⁴²¹ § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²² § 23 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.; zákon č. 82/1968 sb., ve znění zákona č. 70/1970 Sb.

⁴²³ § 1 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²⁴ např. zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, zákon č. 403/1991 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb.

⁴²⁵ § 1 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²⁶ § 1 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Zákona o mimosoudních rehabilitacích nelze taktéž použít pro případy, kdy byl majetek získán v době nesvobody osobami státně nespolehlivými nebo v důsledku rasové perzekuce.⁴²⁷

Oblast občanskoprávních a správních vztahů

Zmírnění následků majetkových a jiných křivd způsobených občanskoprávními úkony, správními akty nebo jinými protiprávními postupy, k nimž došlo v rozhodném období, spočívá ve vydání věci nebo v poskytnutí finanční náhrady nebo ve zrušení některých správních aktů, popřípadě v úpravách v oblasti sociálního zabezpečení,

- a) je-li to v zákoně výslovně stanoveno,
- b) došlo-li k nim na základě ustanovení právních předpisů, které tento zákon zrušuje, nebo
- c) byl-li důsledkem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.⁴²⁸

Politickou perzekucí se pro účely tohoto zákona rozumí postižení osob, které vzniklo

- a) v přímé souvislosti s jejich demokraticky motivovaným politickým a společenským jednáním a občanskými postoji, nebo
- b) jako důsledek jejich příslušnosti k určité sociální, náboženské, majetkové nebo jiné skupině či vrstvě.⁴²⁹

Postupem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody se pro účely zákona o mimosoudních rehabilitacích rozumí takové jednání, které je v rozporu se zásadami uvedenými v § 1 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích. V případě, že k odnětí vlastnického práva podle předpisů o znárodnění z let 1945 až 1948 došlo v rozhodném období, aniž byla poskytnuta příslušná náhrada, vzniká osobám oprávněným podle tohoto zákona nárok, který lze uplatnit podle zvláštního zákona.^{430, 431}

Občanskoprávní vztahy

Oprávněné osoby

Oprávněnou osobou je fyzická osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, pokud je státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky a má trvalý pobyt na jejím území.⁴³²

Zemřela-li osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2 tohoto zákona, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky a mají trvalý pobyt na jejím území, fyzické osoby v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl část dědictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části věci, na kterou se vztahuje povinnost vydání podle § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, je oprávněn pouze k této věci,

⁴²⁷ § 1 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²⁸ § 2 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴²⁹ § 2 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁰ zákon č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby

⁴³¹ § 2 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³² § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

- c) děti a manžel osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho potomci, a zemřel-li některý z nich, jeho děti,
- d) rodiče osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích,
- e) sourozenci osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.⁴³³

V případech uvedených v § 6 odst. 1 písm. f) zákona o mimosoudních rehabilitacích jsou oprávněnými osoby tam uvedené; ustanovení § 6 odst. 2 písm. c) až e) zákona o mimosoudních rehabilitacích platí obdobně.⁴³⁴

Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona věc drží, s výjimkou

- a) podniků se zahraniční majetkovou účastí a obchodních společností, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka však neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990,
- b) cizích států.⁴³⁵

Povinnými osobami jsou též fyzické osoby, jež nabyly věc od státu, který získal oprávnění s ní nakládat za okolností uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele, dále i osoby blízké těmto osob, pokud na ně věc byla těmito osobami převedena.⁴³⁶

Vydání věci

Povinná osoba vydá věc na písemnou výzvu oprávněné osobě, jež prokáže svůj nárok na vydání věci a uvede způsob jejího převzetí státem. Jde-li o vydání movité věci, prokáže-li též, kde se věc nalézá. Je-li oprávněných osob více a nárok na vydání věci uplatní ve lhůtě podle § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích jen některé z nich, vydá se jim věc celá.⁴³⁷

K vydání věci vyzve oprávněná osoba povinnou osobu do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, jinak její nárok zanikne.⁴³⁸

Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou dohodu o vydání věci a věc jí vydá nejpozději do třiceti dnů po uplynutí lhůty uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Tato dohoda podléhá, pokud jde o nemovitost, registraci státním notářstvím, které přitom postupuje obdobně jako při registraci smlouvy o převodu nemovitostí.⁴³⁹

Nevyhoví-li povinná osoba výzvě podle § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, může oprávněná osoba uplatnit své nároky u soudu ve lhůtě jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona.⁴⁴⁰

⁴³³ § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁴ § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁵ § 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁶ § 4 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁷ § 5 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁸ § 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴³⁹ § 5 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁰ § 5 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Byla-li věc vydána, mohou osoby, jejichž nároky uplatněné ve lhůtě uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla věc vydána, do jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona.⁴⁴¹

Notářské poplatky z návrhu na registraci dohody podle § 5 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích a správní poplatky související s vydáním nemovitosti se nevyměřují.⁴⁴²

Povinnost vydat věc se vztahuje na ty případy, kdy v rozhodném období věc přešla na stát

- a) podle § 453a občanského zákoníku nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., ve znění zákona č. 67/1952 Sb.,
- b) na základě prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- c) v případech, kdy občan zdržující se v cizině věc zanechal na území republiky,
- d) smlouvou o darování nemovitosti uzavřenou dárce v tísní,
- e) v dražebním řízení provedeném zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
- f) na základě soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky. V takovém případě je však oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- g) na základě kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek,
- h) na základě odmítnutí dědictví v dědickém řízení, učiněného v tísní,
- i) vyvlastněním za náhradu, pokud věc existuje a nikdy nesloužila účelu, pro který byla vyvlastněna,
- j) vyvlastněním bez vyplacení náhrady,
- k) znárodněním vykonaným v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy.⁴⁴³

Povinnost vydat věc se vztahuje i na další případy neuvedené v § 6 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jež spadají pod § 2 odst. 1 písm. c) tohoto zákona, jakož i na případy, kdy stát převzal věc bez právního důvodu.⁴⁴⁴

Věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení písemné výzvy k vydání věci povinné osobě.⁴⁴⁵

Sjednala-li povinná osoba před tímto dnem smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci vydávané nemovitosti, popřípadě jinou smlouvu týkající se této nemovitosti, uzavře se dohoda o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky z této smlouvy.⁴⁴⁶

Je-li vydávaná nemovitost proti svému stavu v době odnětí znehodnocena do té míry, že ji nelze užívat pro potřeby bydlení, výroby, obchodu nebo jiných služeb bez okamžité stavební úpravy, může oprávněná osoba místo vydání nemovitosti požadovat finanční náhradu podle § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁴⁷

Jde-li o nemovitost zhodnocenou tak, že její cena určená ke dni podání písemné výzvy oprávněnou osobou podstatně převyšuje cenu původní věci, je na vůli oprávněné osoby, zda bude požadovat finanční náhradu podle § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebo zda bude požadovat vydání nemovitosti. Pokud bude trvat na vydání nemovitosti, oprávněná osoba nahradí povinné osobě rozdíl mezi cenami uvedenými v předchozí větě. Obě ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona.⁴⁴⁸

⁴⁴¹ § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴² § 5 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴³ § 6 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁴ § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁵ § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁶ § 7 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁷ § 7 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁴⁸ § 7 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Podle § 7 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích se postupuje i v případech, kdy se věc stala neoddelitelnou součástí jiné věci.⁴⁴⁹

Stavby, které zásadní přestavbou ztratily svůj původní stavebně technický charakter, se nevydávají,⁴⁵⁰ avšak povinná osoba je povinna vydat pozemek, na němž byla umístěna zaniklá stavba, pokud nejde o případ podle § 8 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁵¹, který stanoví speciální pravidlo, že pozemek, na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává.⁴⁵²

Pozemek, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání, se oprávněné osobě nevydává.⁴⁵³

V případech uvedených v § 8 odst. 1 až 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích náleží oprávněné osobě finanční náhrada podle § 13 tohoto zákona, pokud jí nebyla věc vydána.⁴⁵⁴

Věc, která je prohlášena za národní kulturní památku, se nevydá až do doby, kdy Česká národní rada a Slovenská národní rada přijmou nový zákon o správě a ochraně kulturních památek.⁴⁵⁵

Povinná osoba je povinna s věcmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto věci, jejich součástí a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání s výjimkou dohod o odevzdání a převzetí bytu, uzavřených na podkladě dohod o výměně bytu. Takové právní úkony jsou neplatné.⁴⁵⁶

Právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí osobě oprávněné porušením svých povinností podle § 9 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, zůstává ustanovením § 10 tohoto zákona nedotčeno.⁴⁵⁷

Povinná osoba nemůže proti oprávněné osobě uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti povinné osobě uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně.⁴⁵⁸

Pokud vázly na nemovitosti ke dni převzetí státem pohledávky peněžních ústavů, zajištěné omezením převodu nemovitosti, vypořádané podle zvláštních předpisů, uhradí oprávněná osoba částku, kterou stát takto vypořádal.⁴⁵⁹

Pokud vázlo na věci v době jejího vydání zástavní právo a věc se vydá, je povinná osoba povinna závazek vypořádat nebo jinak zajistit.⁴⁶⁰

Vyplatil-li stát za převzatou věc kupní cenu nebo náhradu, je osoba, které byla věc vydána, povinna vyplacenou částku vrátit příslušnému orgánu státní správy. Požádá-li oprávněná osoba o finanční náhradu za nevydanou věc, tato částka se od náhrady odečte.⁴⁶¹

Vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.⁴⁶²

⁴⁴⁹ § 7 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁰ § 8 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵¹ § 8 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵² § 8 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵³ § 8 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁴ § 8 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁵ § 8 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁶ § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁷ § 9 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁸ § 10 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁵⁹ § 10 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁰ § 10 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶¹ § 10 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶² § 11 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Dnem převzetí nemovitosti oprávněná osoba vstupuje do práv a závazků pronajímatele, který uzavřel dohodu o odevzdání a převzetí bytu nebo smlouvu o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti.⁴⁶³

Dosavadním uživatelům bytů a nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech, které slouží pro

- a) činnost diplomatických a konzulárních misí,
- b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,
- c) potřeby školství,
- d) provoz kulturních zařízení,
- e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob,

vzniká nárok vůči oprávněné osobě, které byla nemovitost vydána, na uzavření dohody o užívání bytů a nájmu nebytových prostor, které se řídí ustanoveními občanského zákoníku, zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor a předpisy souvisejícími. Oprávněná osoba může smlouvu vypovědět nejdříve po uplynutí deseti let ode dne účinnosti tohoto zákona. Tento závazek oprávněné osoby přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.⁴⁶⁴

Nedohodne-li se o výši nájemného a podmínkách jeho placení oprávněná osoba s uživatelem bytu nebo nebytových prostor uvedených v § 12 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, rozhodne o výši nájemného příslušný orgán státní správy podle obecně platných cenových předpisů.⁴⁶⁵

Uživatel bytu nebo nebytových prostor, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimiž se byt nebo nebytové prostory zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, stanovenou podle platných cenových předpisů, skončí-li mu právo jejich užívání.⁴⁶⁶

Finanční náhrada se oprávněné osobě poskytuje jen za nemovitost, kterou jí nelze vydat, nebo požádá-li tato osoba o finanční náhradu podle § 7 odst.3, 4 a 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁶⁷

V případě, že celý majetek občana, jehož součástí nebyla nemovitost, převzal stát na základě soudního rozhodnutí, které bylo nebo bude zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., popřípadě na základě rozhodnutí, které se zrušuje podle tohoto zákona, přísluší oprávněné osobě náhrada ve výši 60,000.- Kčs, která se vyplatí způsobem uvedeným v § 13 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁶⁸

Písemnou žádost o finanční náhradu je třeba podat u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky nejpozději ve lhůtě jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona nebo ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy právní moci nabyl rozsudek, kterým byl zamítnut návrh na vydání věci.⁴⁶⁹

Na žádost podle § 13 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích poskytne ústřední orgán státní správy republiky oprávněné osobě finanční náhradu nejpozději do šesti měsíců od doručení žádosti.⁴⁷⁰

Finanční náhrada spočívá ve vyplacení hotovosti nejvíce ve výši 30,000.- Kčs a ve vydání cenných papírů, které nemají povahu státního dluhopisu. Výši finanční náhrady v hotovosti upraví vláda České republiky a vláda Slovenské republiky svým nařízením. Finanční náhrada

⁴⁶³ § 12 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁴ § 12 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁵ § 12 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁶ § 12 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁷ § 13 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁸ § 13 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁶⁹ § 13 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁰ § 13 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

podle § 13 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se stanoví podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí ke dni účinnosti tohoto zákona.⁴⁷¹

Není-li oprávněná osoba uvedená v § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, vydá se finanční náhrada osobě oprávněné podle § 3 odst.2 tohoto zákona, a to pouze v cenných papírech, které nemají povahu státního dluhopisu.⁴⁷²

Správní vztahy

Oprávněné osoby

Oprávněnými osobami jsou osoby uvedené v § 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jejichž věc přešla do vlastnictví státu způsobem uvedeným v § 16 tohoto zákona.⁴⁷³

Oprávněnými osobami jsou rovněž fyzické osoby, jimž byla způsobena jiná křivda orgány státní správy, jejichž rozhodnutí jsou podle ustanovení § 16, 17 a 18 zákona o mimosoudních rehabilitacích zrušena.⁴⁷⁴

Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby podle § 4 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích a fyzické osoby podle § 4 odst. 2 tohoto zákona, pokud nabyly věc od státu, který získal oprávnění s věcí nakládat za okolností uvedených v § 16 odst.1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a příslušné ústřední orgány státní správy republiky (§ 16 a § 17 odst. 2 tohoto zákona).⁴⁷⁵

Zrušují se rozhodnutí, jimiž byl uložen podle zákona č. 88/1950 Sb. trest propadnutí jmění.⁴⁷⁶

Byla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle ustanovení předchozích částí tohoto zákona. Nebyla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle § 13 odst.2 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁷⁷

Náhradu za vazbu a výkon trestu odnětí svobody přesahující tři měsíce je v rozsahu a za podmínek stanovených v § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., povinen poskytnout příslušný ústřední orgán státní správy republiky.⁴⁷⁸

Byly zrušeny rozhodnutí o zařazení do tábora nucených prací vyslovená podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, a zařazení do pracovního útvaru vyslovená podle nařízení Slovenské národní rady č. 7/1948 Sb. SNR, o zřízení pracovních útvarů, ledaže by už předchozí potrestání jasně ukazovala, že šlo o osobu soustavně páchající majetkovou trestnou činností.⁴⁷⁹

Příslušný ústřední orgán státní správy republiky je povinen poskytnout peněžní náhradu za dobu strávenou v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru v rozsahu obdobně podle zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.⁴⁸⁰

Zrušují se povolávací rozkazy, kterými byli vojáci zařazeni po dobu základní vojenské služby do pomocných technických praporů, vydané v letech 1950 až 1954, jakož i povolávací rozkazy na výjimečná vojenská cvičení k pomocným technickým praporům podle § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon.⁴⁸¹

⁴⁷¹ § 13 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷² § 13 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷³ § 14 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁴ § 14 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁵ § 15 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁶ § 16 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁷ § 16 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁸ § 16 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁷⁹ § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁰ § 17 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸¹ § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Zrušují se rozhodnutí, jimiž byli žáci a studenti vyloučeni ze studia na školách poskytujících střední nebo vyšší vzdělání a na vysokých školách, pokud se tak stalo v důsledku politické perzekuce nebo postu u porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody. Studijní rehabilitace se řídí pokynem příslušného resortního ministra.⁴⁸²

Oblast trestněprávních vztahů – oprávněné osoby

Oprávněnými osobami jsou osoby rehabilitované podle zákona č. 119/1990 Sb., splňují-li podmínky uvedené v § 3 odst.1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a v případě jejich úmrtí nebo prohlášení za mrtvé osoby uvedené v § 3 odst.2 tohoto zákona.⁴⁸³

Nároky uvedené v § 19 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích mají i osoby, kterým vznikl nárok na odškodnění podle § 27 odst. 1 písm. f) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, pokud jde o nemovité věci, které jim nebyly vráceny.⁴⁸⁴

Povinnými osobami jsou právnické osoby podle § 4 odst. 1 zákona, fyzické osoby podle § 4 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, pokud nabyly věc od státu, který k ní získal oprávnění soudním rozhodnutím, a příslušný ústřední orgán státní správy republiky.⁴⁸⁵

Povinné osoby jsou povinny vydat věci podle ustanovení § 5, 7 až 12 zákona o mimosoudních rehabilitacích; není-li to možné, mají oprávněné osoby právo žádat o poskytnutí náhrady podle § 13 tohoto zákona.⁴⁸⁶

V případech uplatňování nároku na vydání majetku vyplývajícího ze zrušení výroku o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, kde rozhodnutí o zrušení tohoto výroku nabude právní moci po účinnosti tohoto zákona, počne běžet lhůta k uplatnění nároku dnem, kdy se uvedený výrok stane pravomocným.⁴⁸⁷

Oblast pracovněprávních vztahů a vztahů sociálního zabezpečení

Za neplatný se pro účely tohoto zákona považuje právní úkon, jímž došlo v rozhodném období ke skončení pracovního nebo služebního poměru nebo členského poměru k družstvu (dále jen "pracovní vztah") z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody (§ 2 odst.2 a 3), zejména

- a) spočívá-li jeho důvod v odsouzení pro trestný čin (zločin, přečin, přestupek), jestliže soudní rozhodnutí bylo zrušeno podle oddílu druhého a třetího zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a trestní stíhání bylo zastaveno nebo obviněný byl v celém rozsahu zproštěn viny;
- b) byl-li učiněn podle zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb., o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku;
- c) byla-li dána výpověď podle § 46 odst. 1 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákona č. 153/1969 Sb., proto, že pracovník narušil svou činností socialistický společenský řád a neměl proto důvěru potřebnou k zastávání dosavadní funkce nebo svého dosavadního pracovního místa;
- d) byl-li pracovní poměr okamžitě zrušen podle § 53 odst. 1 písm. c) zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákona č. 153/1969 Sb.;

⁴⁸² § 18 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸³ § 19 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁴ § 19 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁵ § 20 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁶ § 20 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁷ § 20 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

- e) dohoda o skončení pracovního vztahu, byla-li pracovníkem uzavřena pod tlakem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.⁴⁸⁸

Zrušují se soudní rozhodnutí, jimiž byly zamítnuty návrhy nebo schváleny smíry ve věcech určení neplatnosti skončení pracovního vztahu v případech uvedených v § 21 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁸⁹

Na žádost toho, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21, vydá mu o tom osvědčení organizace, u níž byl v pracovním vztahu, nebo její právní nástupce, a není-li ani nástupce, ústřední orgán, do jehož působnosti by organizace, popřípadě její činnost v době podání žádosti náležela (dále jen "organizace"). Nežije-li ten, jehož pracovní poměr takto skončil, mohou žádost podat jeho manžel nebo děti.⁴⁹⁰ Žádost podle § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích lze podat do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona.⁴⁹¹

Nevydá-li organizace osvědčení do tří měsíců ode dne, kdy žádost obdržela, může osoba uvedená v § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích podat do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona soudu návrh na určení, že důvodem skončení pracovního vztahu byly okolnosti uvedené v § 21 tohoto zákona.⁴⁹²

Za osvědčení ve smyslu § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se považuje i osvědčení nebo jiný doklad vydaný organizací přede dnem účinnosti tohoto zákona, jakož i soudní rozhodnutí, jestliže z nich vyplývá, že pracovní poměr skončil z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁴⁹³

O tom, že pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích, vydá osvědčení na žádost⁴⁹⁴

- a) u vojáků z povolání federální ministerstvo obrany;
- b) u příslušníků ozbrojených sborů federální ministerstvo vnitra nebo příslušné ústřední orgány státní správy republik;
- c) u soudců předseda Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky nebo příslušné ústřední orgány státní správy republik;
- d) u prokurátorů generální prokurátor České a Slovenské Federativní Republiky nebo generální prokurátoři republik;
- e) u advokátů příslušná advokátní komora.

Ustanovení § 22 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích platí obdobně.⁴⁹⁵ Neplatnost právního úkonu podle § 21 tohoto zákona neobnovuje skončený pracovní vztah a nezakládá nárok na náhradu mzdy, náhradu škody ani na jiná plnění související s trváním pracovního vztahu.⁴⁹⁶

Požádá-li ten, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, aby ho organizace, která byla účastníkem pracovního vztahu, znovu zaměstnala, je tato organizace povinna ho zaměstnat na místě odpovídajícím pracovní smlouvě platné v době skončení pracovního vztahu, pokud splňuje předpoklady a požadavky pro výkon takové práce a organizace má možnost ho zaměstnat.⁴⁹⁷

⁴⁸⁸ § 21 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁸⁹ § 21 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁰ § 22 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹¹ § 22 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹² § 22 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹³ § 22 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁴ § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁵ § 22 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁶ § 22 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁷ § 22 odst. 7 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Neplatné je rozhodnutí, kterým orgán příslušný k provádění sociálního zabezpečení umělců rozhodl z důvodů uvedených v § 2 odst.2 a 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích

- a) o skončení účasti na sociálním zabezpečení umělců,
- b) o tom, že sociální zabezpečení umělce nevzniká.⁴⁹⁸

O neplatnosti rozhodnutí podle § 23 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích rozhoduje na návrh příslušný ústřední orgán státní správy republiky; posouzení toho, kdo se v těchto případech považuje za umělce, náleží do působnosti příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.⁴⁹⁹

Je-li skončení pracovního vztahu neplatné podle § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebo byla-li v řízení podle § 22 tohoto zákona určena neplatnost právního úkonu, na jehož základě skončil pracovní vztah, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba od skončení tohoto pracovního vztahu do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do dne účinnosti tohoto zákona, za dobu zaměstnání.⁵⁰⁰

Je-li rozhodnutí příslušného orgánu podle § 23 zákona o mimosoudních rehabilitacích neplatné, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba ode dne právní moci tohoto rozhodnutí do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do 30. dubna 1990, za dobu zaměstnání.⁵⁰¹

Jestliže zaměstnání, které bylo pro účely důchodového zabezpečení zařazeno do I. (II.) pracovní kategorie, skončilo z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebo na základě neplatného právního úkonu podle § 22 zákona, hodnotí se doba zaměstnání uvedená v odstavci 1 v I. (II.) pracovní kategorii, nejvýše však v rozsahu potřebném pro vznik nároku na důchod z I. (II.) pracovní kategorie. Kategorie funkcí se však hodnotí podle § 24 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁵⁰²

Za účelem zmírnění křivd způsobených osobám uvedeným v § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se doba výkonu vojenské služby včetně vojenského cvičení u pomocných technických praporů hodnotí pro účely důchodového zabezpečení jako dvojnásobná doba zaměstnání, a to v té kategorii, do níž byl výkon práce zařazen.⁵⁰³

Za účelem zmírnění křivd způsobených vyloučením ze studia studentů vysokých škol se doba jejich vysokoškolského studia hodnotí pro účely důchodového zabezpečení tak, že se rok studia včetně let předepsaných pro ukončení tohoto studia, které nebylo možno z důvodů vyloučení absolvovat, započítává jako dva roky zaměstnání.⁵⁰⁴

Průměrný měsíční výdělek pro výpočet důchodů se u občanů, jimž se hodnotí doba zaměstnání podle § 24 odst. 1 nebo 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, zjišťuje ze skutečně dosaženého výdělku v posledním kalendářním roce před skončením zaměstnání, zvýšeného o mzdový nárůst v národním hospodářství za dobu před vznikem nároku na důchod. Způsob zvýšení skutečně dosaženého výdělku stanoví vláda České a Slovenské Federativní Republiky nařízením.⁵⁰⁵

Výpočet důchodu nebo úprava jeho výše podle § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích se provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější než podle obecných předpisů důchodového zabezpečení nebo než podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.⁵⁰⁶

⁴⁹⁸ § 23 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁴⁹⁹ § 23 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁰ § 24 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰¹ § 24 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰² § 24 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰³ § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁴ § 24 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁵ § 24 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁶ § 25 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Důchody přiznané přede dnem účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích se upraví podle § 24 zákona na žádost; důchod se přitom přepočte podle těch předpisů, podle kterých byl přiznán.⁵⁰⁷

Výše důchodu podle předchozích ustanovení se upraví nejdříve od splátky důchodu náležejícího po dni účinnosti tohoto zákona.⁵⁰⁸

Podle § 24 až 27 zákona o mimosoudních rehabilitacích se postupuje též při výpočtu nebo úpravě výše důchodů vdovských a sirotčích.⁵⁰⁹

Občanům, kteří jsou účastni rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., občanům, u nichž bylo odsuzující soudní rozhodnutí pro trestné činy uvedené v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušeno přede dnem jeho účinnosti, a občanům, kteří byli účastni rehabilitace podle § 22 písm. c) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, náleží, s výjimkou nároků v důchodovém zabezpečení, stejný rozsah výhod jako účastníkům odboje.⁵¹⁰

Občanům, kteří byli zařazeni do tábora nucených prací nebo pracovního útvaru rozhodnutím, jež se zrušuje podle § 17 zákona, se přiznávají nároky uvedené v § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb. Ustanovení předchozího § 29 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích přitom platí i zde.⁵¹¹ Ustanovení § 29 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích se použije jen v případě občanů,

- a) na kterých byl vykonán trest smrti,
- b) kteří zemřeli ve vazbě, při výkonu trestu odnětí svobody, při nezákonném zbavení osobní svobody ve smyslu ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., nebo v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru,
- c) kteří vykonali vazbu nebo trest odnětí svobody alespoň v délce 12 měsíců,
- d) kteří byli zařazeni v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru alespoň 12 měsíců.⁵¹²

Došlo-li k neplatnému ukončení služebního poměru vojáků z povolání nebo příslušníků ozbrojených sborů, posuzují se nároky na sociální dávky vyplývající ze zákonů o služebních poměrech těchto osob, jako kdyby byly propuštěny z reorganizačních důvodů. Pro výši těchto dávek se zhodnocuje skutečně vykonaná doba služby a dosažený výdělek (základ pro výpočet dávky). Podrobnosti stanoví v oboru své působnosti federální ministerstvo obrany, federální ministerstvo vnitra a příslušné ústřední orgány státní správy republik.^{513, 514}

Ustanovení společná a závěrečná

Proti rozhodnutím, opatřením a jiným aktům, které byly vydány v rozhodném období v rozporu se zákony a jinými právními předpisy a které směřovaly k politické perzekuci nebo ke zvýhodnění z politických důvodů, může prokurátor podat protest^{515, 516} do 31. prosince 1992.⁵¹⁷

⁵⁰⁷ § 26 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁸ § 27 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁰⁹ § 28 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹⁰ § 29 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹¹ § 29 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹² § 29 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹³ § 29 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹⁴ § 30 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹⁵ § 15 zákona č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹⁶

⁵¹⁷ § 31 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Zmírnění některých majetkových a jiných křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů jen na území Slovenské republiky upraví Slovenská národní rada zvláštním zákonem.⁵¹⁸

Zrušuje se § 453a občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění zákona č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy.⁵¹⁹

§ 390 odst. 2 občanského zákoníku zní:

„(2) O užívání bytu v rodinném domku přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech.“⁵²⁰

§ 493 odst.1 občanského zákoníku zní:

„(1) O užívání bytu v domě v soukromém vlastnictví přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech.“⁵²¹

Zrušuje se vyhláška ministra financí č. 117/1955 Ú. l., kterou se vyhláší některá opatření ministra financí o individuálním důchodovém připojištění. Federální ministerstvo financí se zmocňuje obecně závazným právním předpisem upravit způsob náhrady osobám, kterým byly nároky zkráceny podle této vyhlášky.⁵²²

Není-li oprávněné osoby nebo neuplatní-li žádná z oprávněných osob nárok na vydání věci ve lhůtě stanovené v § 5 odst.2, stává se oprávněnou osobou stát, který uplatní toto své právo nejpozději do 18 měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona. Postup při uplatnění nároku státu stanoví zvláštním předpisem příslušné orgány republik.⁵²³

II.5. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O MIMOSOUDNÍCH REHABILITACÍCH/ komentář

Zákon o mimosoudních rehabilitacích byl novelizován celkem čtrnáctkrát. Jeho první novelizace jako taková a zároveň i první čistá novelizace byla provedena zákonem č. 264/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a mění a doplňují některé další zákony. Tento zákon byl vyhlášen dne 10. června 1992 ve sbírce zákonů částka 56/1992 Sb. a účinnosti nabyl o více než půl roku později, 1. ledna 1993. Druhou novelizací a taktéž druhou čistou novelou byl zákon č. 267/1992 Sb. kterým se mění a doplňuje zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, který byl vyhlášen taktéž 10. června 1992 ve sbírce zákonů částka 56/1992 Sb., avšak účinnosti nabyl téhož dne. Třetí novelizací zákona o mimosoudních rehabilitacích a rovněž třetí čistou novelou byl zákon č. 133/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb., a zákon České národní rady č. 231/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona České národní rady č. 544/1991 Sb. Tento zákon byl rozeslán dne 12. května 1993 ve sbírce zákonů částka 38/1993 Sb., a téhož dne nabyl účinnosti. Čtvrtou novelizací zákona a zároveň i jeho čtvrtou čistou novelizací představoval zákon č. 115/1994 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb., zákona č. 528/1990 Sb., zákona č. 137/1991 Sb. a zákona č. 264/1992 Sb., a mění zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 264/1992 Sb., zákona č. 267/1992 Sb. a

⁵¹⁸ § 32 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵¹⁹ § 33 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵²⁰ § 33 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵²¹ § 33 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵²² § 33 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵²³ § 34 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

zákonu č. 133/1993 Sb. Rozeslán byl 8. června 1994 ve sbírce zákonů částka 37/1994 Sb. a téhož dne nabyl účinnosti. Pátou novelizaci a též pátou čistou novelu představoval zákon č. 116/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, rozeslaný ve sbírce zákonů částka 37/1994 Sb., který nabyl účinnosti téhož dne.

Šestá novelizace zákona o mimosoudních rehabilitacích byla provedena nálezem Ústavního soudu ČR z 12. července 1994 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 3 odst. 1, části ustanovení § 3 odst. 2 a části ustanovení § 5 odst. 2 a odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákonů jej měnících a doplňujících, publikovaného dne 11. srpna 1994 ve sbírce zákonů částka 52/1994 Sb. pod číslem 164/1994 Sb. Tento náleží Ústavního soudu nabyl účinnosti 1. listopadu 1994.

Sedmou novelizací zákona o mimosoudních rehabilitacích a zároveň jeho šestou čistou novelu představoval zákon č. 107/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, rozeslaný dne 30. června 1995 ve sbírce zákonů částka 28/1995 Sb., jenž téhož dne nabyl účinnosti.

Osmá novelizace byla provedena nálezem Ústavního soudu ČR z 4. prosince 1996 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, publikovaným ve sbírce zákonů částka 1/1997 Sb. pod číslem 2/1997 Sb. Nálež byl publikován dne 15. ledna 1997 a téhož dne nabyl účinnosti.

Devátá novelizace (sedmá čistá novela) byla představována zákonem č. 134/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, zákon České národní rady č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, Tento zákon byl publikován dne 26. června 1997 ve sbírce zákonů částka 48/1997 Sb., a nabyl účinnosti o více než půl roku později, 1. ledna 1998.⁵²⁴ Desátá novelizace (osmá čistá novela) byla provedena zákonem č. 78/1998 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů. Tento byl publikován ve sbírce zákonů částka 30/1998 Sb., rozeslané dne 10. dubna 1998, a téhož dne nabyl účinnosti.

Jedenáctou novelizací zákona o mimosoudních rehabilitacích provedl náleží Ústavního soudu z 3. června 1998 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve slovech "*ode dne účinnosti tohoto zákona*". Tento náleží byl publikován dne 8. července 1998 ve sbírce zákonů částka 53/1998 pod číslem 153/1998 Sb. a téhož dne nabyl účinnosti. Dvanáctou novelizací zákona (celkově čtvrtou novelizací provedenou nálezem Ústavního soudu) představoval náleží Ústavního soudu ČR z 10. března 1999 ve věci návrhu na zrušení § 8 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, publikovaný dne 2. dubna 1999 ve sbírce zákonů částka 23/1999 Sb. pod číslem 57/1999 Sb., jenž téhož dne nabyl účinnosti.

Třináctá novelizace (jednalo se o poslední, devátou čistou novelu) zákona o mimosoudních rehabilitacích byla provedena zákonem č. 351/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb. Tento zákon byl publikován 30. prosince 1999 ve sbírce zákonů částka 111/1999 Sb. a nabyl téhož dne účinnosti. Poslední, čtrnáctou novelizací zákona o mimosoudních rehabilitacích provedl zákon č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, který byl publikován dne 19. září 2005 ve sbírce zákonů částka 124/2005 Sb. a téhož dne nabyl účinnosti.⁵²⁵

⁵²⁴ Ustanovení čl. I bodů 37 a 70, čl. III, čl. IV odst. 1 a čl. VI odst. 1 a 4 nabyly účinnosti dnem vyhlášení (26.6.1997)

⁵²⁵ N(1.1.2006, 87/1991 Sb.): Ustanovení části druhé nabylo účinnosti dnem 1.1.2006

I po provedených novelizacích zůstala nedotčena preambule zákona o mimosoudních rehabilitacích, která stanovila, že Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky se na tomto zákoně usneslo ve snaze zmírnit následky některých majetkových a jiných křivd, k nimž došlo v období let 1948 až 1989, vědomo si, že tyto křivdy tím méně pak různé nespravedlnosti z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti, nelze nikdy zcela napravit, chtějíc však potvrdit svoji vůli, aby k podobným křivdám už nikdy nedocházelo.

Předmět úpravy

Zákon se vztahuje na zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.^{526, 527}

Zákon též upravuje podmínky uplatňování nároků vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků.^{528, 529}

Tohoto zákona se nelze použít na zmírnění křivd, jež jsou předmětem úpravy zvláštního zákona.^{530, 531} Tohoto zákona taktéž nelze použít na zmírnění křivd, které vznikly převzetím zemědělské půdy, využívané k zemědělské výrobě, včetně souvisejících obytných a hospodářských budov, lesní půdy a vodních ploch.⁵³² Tohoto zákona rovněž nelze použít pro případy, kdy byl majetek získán v době nesvobody osobami státně nespolehlivými nebo v důsledku rasové perzekuce.⁵³³

Majetková křivda je křivdou (příkořím, nespravedlností) v majetkové sféře. Nelze ji ztotožňovat s pojmem „škoda“ jako majetkovou újmu, vyjádřitelnou v penězích. Zmírnění následků majetkových křivd tu spočívá ve vydání věci, která byla odňata, v poskytnutí peněžní náhrady, ale spočívá také např. v úpravě důchodových nároků (§ 29 zákona o mimosoudních rehabilitacích), eventuálně poskytnutí jiných výhod (§ 22 odst. 7 zákona o mimosoudních rehabilitacích).

I zde je třeba mít na paměti vzájemnou souvislost mezi ustanoveními zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona o půdě a zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby. Otázka řádného a včasného uplatnění nároků ve smyslu ustanovené těchto zákonů, jakož i jejich správného výkladu, má velký význam nejen v soudních sporech, ale i při naplňování záměrů, které byly přijetím těchto právních předpisů sledovány, tj. zmírnit, případně odstranit vzniklé škody a učinit to pro právní strážce přístupným, důstojným a nepochybným způsobem.^{534, 535}

⁵²⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁵²⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵²⁸ § 23 odst.2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.; zákon č. 82/1968 Sb., ve znění zákona č. 70/1970 Sb.

⁵²⁹ § 1 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵³⁰ např. zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákona č. 458/1990 Sb.

⁵³¹ § 1 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵³² § 1 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵³³ § 1 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵³⁴ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 90

⁵³⁵ srv. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993*, s. 103

Při posuzování toho, zda se na konkrétní situaci vztahují ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích nebo zákona o půdě, je rozhodující, o jaký druh majetku šlo v době, kdy došlo k přechodu věci do majetku státu.⁵³⁶ Pokud šlo o zemědělskou půdu užívanou při zemědělské výrobě, včetně souvisejících obytných a hospodářských budov, lesní půdy a vodních ploch, potom se na zmírnění majetkových křivd nepoužijí ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích. Na řešení těchto případů pamatují ustanovení § 6 a § 7 zákona o půdě.⁵³⁷ Pokud jde o zahrady přilehlé k obytnému domu v souvisle zastavěné části obce a využívané k pěstování pro vlastní potřebu, lze na ně použít ustanovení zákona o půdě pouze tehdy, pokud tu byla dána souvislost se zemědělskou výrobou;⁵³⁸ to však nemá negativní důsledek z hlediska nároku na vydání věci podle ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích.^{539,}

⁵⁴⁰

Oblast občanskoprávních a správních vztahů

Zmírnění následků majetkových a jiných křivd způsobených občanskoprávními úkony, státními akty nebo jinými protiprávními postupy, k nimž došlo v rozhodném období, spočívá ve vydání věci nebo v poskytnutí finanční náhrady nebo ve zrušení některých správních aktů, popřípadě v úpravách v oblasti sociálního zabezpečení,

- a) je-li to v zákoně výslovně stanoveno,
- b) došlo-li k nim na základě ustanovení právních předpisů, které tento zákon zrušuje, nebo
- c) byl-li důsledkem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.⁵⁴¹

Politickou perzekucí se pro účely tohoto zákona rozumí postižení osob, které vzniklo

- a) v přímé souvislosti s jejich demokraticky motivovaným politickým a společenským jednáním a občanskými postoji, nebo
- b) jako důsledek jejich příslušnosti k určité sociální, náboženské, majetkové nebo jiné skupině či vrstvě.⁵⁴²

Postupem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody se pro účely tohoto zákona rozumí takové jednání, které je v rozporu se zásadami uvedenými v § 1 odst. 1 zákona. V případě, že k odnětí vlastnického práva podle předpisů o znárodnění z let 1945 až 1948 došlo v rozhodném období, aniž byla poskytnuta příslušná náhrada, vzniká osobám oprávněným podle tohoto zákona nárok, který lze uplatnit podle zvláštního zákona.^{543, 544}

I na další případy, které spadají pod ustanovení § 2 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, se podle ustanovení § 6 odst. 2 vztahuje povinnost vydat věci, které v rozhodném období přešly na stát, a stejně tak na případy, kdy věci přešly na stát bez právního důvodu (např. převzetím věcí, které nebyly uvedeny ve znárodnovacích výměrech,

⁵³⁶ tj. např. zda šlo o zemědělskou půdu využívanou při zemědělské výrobě

⁵³⁷ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 123

⁵³⁸ např. zahrada byla původnímu vlastníku odňata se zemědělskou půdou používanou k zemědělské výrobě

⁵³⁹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 106-107, 123; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 43/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 15/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 65/1995; stanovisko Nejvyššího soudu ČSFR sp. zn. Cpfj 131/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 131/91; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 114/93 z 28.4.1994; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 76/95 z 12.9.1995; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 16/94-2; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1404/96; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Co. 26/93

⁵⁴⁰ srv. POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 92

⁵⁴¹ § 2 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴² § 2 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴³ zákon č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby

⁵⁴⁴ § 2 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

k němuž došlo v souvislosti se znárodněním.⁵⁴⁵ Nárok, který má na mysli ustanovení § 2 odst. 3, lze v rámci privatizace podle zákona č. 92/1991 Sb. realizovat především bez náhrady, popřípadě provést vypořádání takového nároku, a to v rámci privatizačních projektů.⁵⁴⁶

Občanskoprávní vztahy

Oprávněné osoby

Oprávněnou osobou je fyzická osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona, pokud je státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky.⁵⁴⁷ Oprávněnou osobou je též fyzická osoba, která splňuje podmínky stanovené v § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích a která v den přechodu věci na stát podle § 6 měla na ni nárok podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících, pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25.únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁵⁴⁸

Bylo-li v den přechodu věci na stát oprávněných osob uvedených v § 2 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích více, je oprávněnou osobou k celé věci kterákoliv z nich.⁵⁴⁹

Zemřela-li osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích před uplynutím lhůty, nebo osoba, která na věc uvedenou v § 2 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích měla nárok uvedený v § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, v níž mohla nárok na vydání věci uplatnit, nebo, byla-li prohlášena za mrtvou, ke dni předcházejícímu uplynutí této lhůty, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky, fyzické osoby v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl část dědictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části věci, na kterou se vztahuje povinnost vydání podle § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, je oprávněn pouze k této věci,
- c) děti a manžel osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho potomci, a zemřel-li některý z nich, jeho děti,
- d) rodiče osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích,
- e) sourozenci osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.⁵⁵⁰

⁵⁴⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 105, odst. 1

⁵⁴⁶ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 25/1945; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 192/96 z 22.10.1997

⁵⁴⁷ § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴⁸ § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴⁹ § 3 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

V případech uvedených v § 6 odst. 1 písm. f) zákona o mimosoudních rehabilitacích jsou oprávněnými osobami tam uvedené; ustanovení odstavce 2 písm. c) až e) tohoto zákona platí obdobně.⁵⁵¹

Oprávněnou fyzickou osobou podle § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích je i taková fyzická osoba, která založila takové sdružení nebo byla členkou takového sdružení, které nebylo právnickou osobou. Pokud jde o fyzické osoby, které provozovaly pod společnou firmou obchodní činnost v rámci veřejné obchodní společnosti⁵⁵² který nebyla zrušena způsobem uvedeným v čl. 123 a čl. 125 obecného zákoníku obchodního z roku 1863, přičemž majetek této veřejné obchodní společnosti přešel na stát,⁵⁵³ potom u těchto osob může jít o uplatnění návrhu na vydání věci, která představuje jejich prokazatelné majetkové vklady do veřejné obchodní společnosti.⁵⁵⁴ Jde tu o ty případy, kdy některý z jednotlivých přechodů věci na stát postihl celou veřejnou obchodní společnost.⁵⁵⁵

Uspokojení nároku podle § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích zdůrazňuje fakt, že věci, jichž se nárok oprávněné osoby týká, přešly na stát podle ustanovení § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích a že právě v době tohoto přechodu věci na stát měla oprávněná osoba na ně nárok podle ustanovení dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., nebo podle zákona č. 128/1946 Sb. Uspokojení nároku je třeba zde chápat jako faktické uspokojení způsoby, které zákon č. 128/1946 Sb. znal a upravoval, tedy restitucí vlastnických práv k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám nebo poskytnutím odpovídající náhrady.⁵⁵⁶ Toto ustanovení § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích a jeho výklad bylo klíčovým ustanovením v kauze Colloredo-Mannsfeld, konkrétně sporu o vydání zámku v Opočně (viz níže).

Vzhledem k počátku účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích (vydán v době trvání bývalé ČSFR) je nyní právně nerozhodná skutečnost, že ten, kdo činil výzvu k vydání věci, která je v České republice, se následně stal státním občanem Slovenské republiky.

Pokud nárok na vydání věci uplatňoval jen jeden z podílových spoluvlastníků a druhý (resp. další) spoluvlastníci ne, nemůže být celá věc vydána pouze některému z podílových spoluvlastníků. U spoluvlastníků, kde podíly nejsou stanoveny (manželství), postačí, když výzvu uplatní jen jeden z nich, a to s ohledem na skutečnost, že právo k věcem zde není omezeno velikostí.⁵⁵⁷

⁵⁵⁰ § 3 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵¹ § 3 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵² srv. čl. 85 Obecného obchodního zákoníku č. 1/1863 ř. z.

⁵⁵³ popř. na jinou právnickou osobu ve smyslu § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁵⁴ srv. k tomu čl. 85 Obecného zákoníku obchodního č. 1/863 ř. z.

⁵⁵⁵ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 97

⁵⁵⁶ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 727/97

⁵⁵⁷ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 23/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 24/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 28/1996; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1997; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 59/93 z 26.4.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 5/94 z 25.4.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 207/95 z 29.2.1996; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 326/93; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 8/1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 43/94B z 15.3.1995; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 28/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 400/96; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 43/92; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 62/1993; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 330/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 378/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 582/96; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 31/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 237/94; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 37/94

Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona věc drží, s výjimkou

- a) podniků se zahraniční majetkovou účastí a obchodních společností, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka však neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990,
- b) cizích států.⁵⁵⁸

Povinnými osobami jsou též fyzické osoby, jež nabyly věc od státu, který získal oprávnění s ní nakládat za okolností uvedených v § 6 zákona, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele, dále i osoby blízké těmto osob, pokud na ně věc byla těmito osobami převedena.⁵⁵⁹

Jestliže právnické osoby získaly v rozhodném období věci, které patřily osobě, jež je státním občanem České republiky, přičemž šlo o získání těchto věcí v takových případech, které má na zřeteli ustanovení § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, pak tu bylo možné dosáhnout nápravy jen za splnění předpokladů uvedených v § 31 tohoto zákona. Ustanovení § 4 odst. 1 citovaného zákona je třeba vztáhnout i na jiné než právnické osoby, pokud u nich nejde o výjimky uvedené v tomto ustanovení. Oproti tomu fyzická osoba, která nabyla věci od státu, není osobou povinnou k vydání věci podle ustanovení § 4 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Povinnost vydat věc ale stíhá i družstevní organizaci, která věc, jež přešla n stát, koupila od státu.^{560, 561, 562}

Vydání věci

Povinná osoba vydá věc na písemnou výzvu oprávněné osobě, jež prokáže svůj nárok na vydání věci a uvede způsob jejího převzetí státem. Jde-li o vydání movité věci, prokáže-li též, kde se věc nalézá. Je-li oprávněných osob více a nárok na vydání věci uplatní ve lhůtě podle § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích jen některé z nich, vydá se jim věc celá.⁵⁶³ K vydání věci vyzve oprávněná osoba povinnou osobu do šesti měsíců, jinak její nárok zanikne.⁵⁶⁴

Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou dohodu o vydání věci a věc jí vydá nejpozději do třiceti dnů po uplynutí lhůty uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Je-li předmětem dohody o vydání věci nemovitost, použije se § 133 odst. 2 občanského zákoníku.⁵⁶⁵ Nevyhoví-li povinná osoba výzvě podle § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, může oprávněná osoba uplatnit své nároky u soudu ve lhůtě jednoho roku.⁵⁶⁶

Byla-li věc vydána, mohou osoby, jejichž nároky uplatněné ve lhůtě uvedené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla věc vydána.⁵⁶⁷

⁵⁵⁸ § 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵⁹ § 4 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁰ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 109, s. 113

⁵⁶¹ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdo 1030/97; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 148/92; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 310/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 372/1996; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 40/98

⁵⁶² srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 102

⁵⁶³ § 5 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁴ § 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁵ § 5 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁶ § 5 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁷ § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

Notářské poplatky z návrhu na registraci dohody podle § 5 odst. 3 a správní poplatky související s vydáním nemovitosti se nevyměřují.⁵⁶⁸

Stejně jako v zákoně o zmírnění následků některých majetkových křivd a zákoně o půdě se i v případě zákona o mimosoudních rehabilitacích nevychází z předpokladu, že by vyvlastňovací a jiné obdobné akty a všechny právní úkony na ně navazující byly neplatné, takže by se zákonem samotným obnovovalo vlastnické právo původních vlastníků.

Vydání rozsudku o návrhu uplatněném ve smyslu § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích nemá povahu právního prostředku ochrany práva oprávněné osoby proti tomu, kdo neoprávněně zasahuje do jejího vlastnického práva.⁵⁶⁹ Jde tu o zvláštní právní institut rehabilitace obnovením vlastnických práv vlastníka za splnění určitých zákonem stanovených a vymezených předpokladů. Splnění těchto předpokladů musí soud objasnit a posoudit dříve, než vyhoví žalobě o vydání věci ve smyslu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích. Žaloba o vydání věci je tedy plně adekvátním prostředkem k uplatnění zákonného nároku. Rozsudek soudu ukládající vydání věci je pak veřejnou listinou dokládající právní opodstatněnost rehabilitace obnovením práv vlastníka věci; je však i podkladem pro případný výkon rozhodnutí odebráním movité věci.^{570, 571}

Povinnost vydat věc se vztahuje na ty případy, kdy v rozhodném období věc přešla na stát

- a) podle § 453a občanského zákoníku nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., ve znění zákona č. 67/1952 Sb.,
- b) na základě prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- c) v případech, kdy občan zdržující se v cizině věc zanechal na území republiky,
- d) smlouvou o darování nemovitosti uzavřenou dárce v tísní,
- e) v dražebním řízení provedeném zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
- f) na základě soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky. V takovém případě je však oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- g) na základě kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek,
- h) na základě odmítnutí dědictví v dědickém řízení, učiněného v tísní,
- i) vyvlastněním za náhradu, pokud věc existuje a nikdy nesloužila účelu, pro který byla vyvlastněna,
- j) vyvlastněním bez vyplacení náhrady,

⁵⁶⁸ § 5 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶⁹ jak to má na zřeteli ustanovení § 126 odst. 1 občanského zákoníku

⁵⁷⁰ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 104

⁵⁷¹ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 65/1965; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 23/1995; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 28/1996; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 45/1998; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 344/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 607/96; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 127/96 z 11.7.1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 6/95; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 29/1995; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 14/1994; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1030/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1437/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 771/97; stanovisko Nejvyššího soudu ČSFR sp. zn. Cpjř 164/91; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 37/94; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1215/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1256/96; rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1215/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1256/96; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 952/94; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 194/93; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 31/93; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 9/92

k) znárodněním vykonaným v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy.⁵⁷² Povinnost vydat věc se vztahuje i na další případy neuvedené v § 6 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jež spadají pod § 2 odst. 1 písm. c) tohoto zákona, jakož i na případy, kdy stát převzal věc bez právního důvodu.⁵⁷³

Tísni je třeba rozumět hospodářský nebo sociální stav, který doléhá na jednajícího takovým způsobem a s takovou závažností, že za této situace učiní právní úkon, který by jinak neučinil, anebo u dvoustranných (resp. vícestranných) jednání úkon neuzavřel. Vyvlastněním bez náhrady nelze chápat případy, v nichž došlo ke složení náhrady za vyvlastnění do úschovy a k jejímu případnutí státu po uplynutí kauční lhůty.⁵⁷⁴ O zásadní přestavbu stavby jde v souvislosti s tím, že se při ní mění podstata nemovité věci, a to z hlediska druhu, rozsahu a obsahu takové nemovitosti. Jestliže došlo jen k faktickému zmocnění se věci, které nebylo právně podloženo, nedošlo k tomu, že by věc přešla do vlastnictví státu nebo na stát, ale jde o případ, kdy stát získal věc bez právního důvodu.^{575, 576, 577}

Věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení písemné výzvy k vydání věci povinné osobě.⁵⁷⁸

Sjednala-li povinná osoba před tímto dnem smlouvu o dodávce stavebních prací, o rekonstrukci nebo o modernizaci vydávané nemovitosti, popřípadě jinou smlouvu týkající se této nemovitosti, uzavře se dohoda o tom, zda a v jakém rozsahu přejímá oprávněná osoba práva a závazky z této smlouvy.⁵⁷⁹

Je-li vydávaná nemovitost proti svému stavu v době odnětí znehodnocena do té míry, že ji nelze užívat pro potřeby bydlení, výroby, obchodu nebo jiných služeb bez okamžité stavební úpravy, může oprávněná osoba místo vydání nemovitosti požadovat finanční náhradu podle § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁵⁸⁰

Jde-li o nemovitost zhodnocenou tak, že její cena určená ke dni podání písemné výzvy oprávněnou osobou podstatně převyšuje cenu původní věci, je na vůli oprávněné osoby, zda bude požadovat finanční náhradu podle § 13 nebo zda bude požadovat vydání nemovitosti. Pokud bude trvat na vydání nemovitosti, oprávněná osoba nahradí povinné osobě rozdíl mezi

⁵⁷² § 6 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷³ § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷⁴ § 185g odst. 3 občanského soudního řádu

⁵⁷⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993

⁵⁷⁶ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1992; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 15/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 21/1997; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 22/1997; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 9/1998; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 43/1992; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 395/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 170/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 178/93; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 114/93 z 28.4.1994; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 133/96; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 76/95 z 12.9.1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 43/1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3/94 z 25.4.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 108/93 z 30.11.1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1993; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 139/93 z 16.11.1994; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1003/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1138/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 317/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1824/96; rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 278/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1292/97; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSf 98/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1645/96; stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjf 207/91; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 225/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 778/96; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 179/95 z 24.9.1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 279/95 z 19.11.1996

⁵⁷⁷ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 110

⁵⁷⁸ § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷⁹ § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸⁰ § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

cenami uvedenými v předchozí větě. Obě ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona.⁵⁸¹

Podle § 7 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích se postupuje i v případech, kdy se věc stala neoddělitelnou součástí jiné věci.⁵⁸²

Ustanovení § 7 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích zdůrazňuje, že výzva k vydání věci musí být písemná. Lhůta k podání výzvy o vydání věci je stanovena v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích; tato lhůta je hmotněprávní. Stav věci je míněn především jako stav materiální. Ustanovení § 7 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích odkazuje výslovně na ustanovení § 13 tohoto zákona a ustanovení § 13 odst. 1 zase výslovně odkazuje na § 7 odst. 3, 4 a 5 citovaného zákona. Konstatování v § 7 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích o „původní věci“ v souvislosti s jejím zhodnocením které má za následek podstatné převýšení věci, je tím míněna např. vydávaná nemovitost ve stavu před tímto jejím zhodnocením. Zhodnocením je zde míněn rozdíl mezi hodnotou nemovitosti před stavební úpravou a po ní, nikoli cena vynaložených prostředků (nákladů). V této souvislosti je třeba pamatovat rovněž na skutečnost, že v § 7 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích je stanoveno, že jak původní cena, tak i cena ke dni podání výzvy o vydání věci povinné osobě se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona; rozdíl v těchto cenách spočívá např. v amortizaci.^{583, 584, 585}

Stavby, které zásadní přestavbou ztratily svůj původní stavebně technický charakter, se nevydávají.⁵⁸⁶ Povinná osoba je povinna vydat pozemek, na němž byla umístěna zaniklá stavba, pokud nejde o případ podle § 8 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁵⁸⁷

Pozemek, na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává.⁵⁸⁸ Pozemek, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání, se oprávněné osobě taktéž nevydává.⁵⁸⁹

V případech uvedených v § 8 odst. 1 až 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích náleží oprávněné osobě finanční náhrada podle § 13 tohoto zákona, pokud jí nebyla věc vydána.⁵⁹⁰ § 8 odst. 6 byl v rámci novelizací zákona o mimosoudních rehabilitacích zrušen nálezem Ústavního soudu ČR.⁵⁹¹

O zásadní přestavbě stavby tak, jak je míněna v § 8 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, lze uvažovat v tom případě, kdy došlo ke změně podstaty nemovité věci, a to z hlediska druhu, rozsahu či obsahu nemovitosti.^{592, 593}

⁵⁸¹ § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸² § 7 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸³ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 119-120

⁵⁸⁴ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 116

⁵⁸⁵ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 122, odst. 3; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 199/93; rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČR (působícího v rámci ČSFR) sp. zn. 4 Cz 12/92; rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČR (působícího v rámci ČSFR) sp. zn. 4 Cz 10/91; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSf 88/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Cdo 57/94

⁵⁸⁶ § 8 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸⁷ § 8 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸⁸ § 8 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸⁹ § 8 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹⁰ § 8 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹¹ stalo se tak v souvislosti s žádostí o vydání objektu Lobkovického paláce na Pražském hradě.

⁵⁹² srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 121, kde je obsažen rovněž odkaz na Sběrku soudních rozhodnutí a stanovisek 54/1973, s. 208-209

⁵⁹³ srv. též Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1992; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 199/95; nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 142/94 z 7.9.1995; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 9/92; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 48/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1770/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 16/94-2

Povinná osoba je povinna s věcmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto věci, jejich součástí a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání s výjimkou dohod o odevzdání a převzetí bytu, uzavřených na podkladě dohod o výměně bytu. Takové právní úkony jsou neplatné.⁵⁹⁴ Právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí osobě oprávněné porušením svých povinností podle § 9 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, zůstává ustanovením § 10 tohoto zákona nedotčeno.⁵⁹⁵

Ustanovení § 9 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích je kogentní; jeho význam je zdůrazněn poslední větou, stanovící, že právní úkony uzavřené v rozporu s tímto ustanovením jsou neplatné. Při nakládání s péčí řádného hospodáře však není účelné ponechat prázdné místnosti do dne faktického vydání oprávněné osobě, resp. oprávněným osobám. V této souvislosti, při vědomí zákazu přenechání jinému do nájmu (s výjimkou tam uvedenou, pokud jde o odevzdání a převzetí bytu), je možné uvážit možnost a účelnost přenechání těchto místností do užívání přímo oprávněné osobě, resp. oprávněným osobám, ohledně nichž toto přenechání zakázáno není. Uzavření takové smlouvy o jejich přenechání do nájmu⁵⁹⁶ za úplatu je možné, když jde o nemovitost, která je jako národní majetek spravována státní organizací nebo státním orgánem, a nárok oprávněné osoby⁵⁹⁷ nebyl ještě vyřešen. Pokud by oprávněná osoba nechtěla sama věc přenechanou do užívání sama užívat, mohla by ji dále poskytnout do užívání třetí osobě do podnájmu v rámci svého oprávnění k dočasnému užívání.^{598, 599}

Povinná osoba nemůže proti oprávněné osobě uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti povinné osobě uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v zákoně o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁰⁰ Pokud vázly na nemovitosti ke dni převzetí státem pohledávky peněžních ústavů, zajištěné omezením převodu nemovitosti, vypořádané podle zvláštních předpisů, uhradí oprávněná osoba částku, kterou stát takto vypořádal.⁶⁰¹ Pokud vázlo na věci v době jejího vydání zástavní právo a věc se vydá, je povinná osoba povinna závazek vypořádat nebo jinak zajistit.⁶⁰² Vyplatil-li stát za převzatou věc kupní cenu nebo náhradu, je osoba, které byla věc vydána, povinna vyplacenou částku vrátit příslušnému orgánu státní správy. Požádá-li oprávněná osoba o finanční náhradu za nevydanou věc, tato částka se od náhrady odečte.⁶⁰³

Ustanovením § 10 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích není dotčeno právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí oprávněné osobě porušením svých povinností, jak je toto právo zakotveno v § 9 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Omezení převodu nemovitostí uváděné v § 10 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích bylo dříve upraveno v § 58 občanského zákoníku.⁶⁰⁴ § 10 odst. 3 stanoví, že zástavní právo, které nebylo zřízeno oprávněnou osobou, které touto osobou nebylo zřízeno a vázlo na vydávané věci v době jejího vydání, nepřechází na oprávněnou osobu, ale zůstává závazkem povinné osoby

⁵⁹⁴ § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹⁵ § 9 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹⁶ podle ustanovení § 663 občanského zákoníku

⁵⁹⁷ § 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁵⁹⁸ srv. POKORNÝ, M.: Zákon o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.

Praha: C.H.Beck, 1999, s. 119

⁵⁹⁹ srv. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 22 Co14/97

⁶⁰⁰ § 10 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰¹ § 10 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰² § 10 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰³ § 10 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰⁴ ve znění před novelizací zákonem č. 509/1991 Sb.

vůči věřitelům.⁶⁰⁵ Nárok na finanční náhradu podle § 10 odst. 4 se týká právního vztahu mezi oprávněnou osobou a státem a nikoli vztahu mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou; pokud jde o nárok na finanční náhradu za nevydanou věc, pak tento je upraven v § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁰⁶

Vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.⁶⁰⁷

Pojem „jiná osoba“ může znamenat jak osobu fyzickou, tak právnickou. Nárok se týká pouze nemovitostí, nikoli věcí movitých. Příslušným orgánem státní správy nyní je Ministerstvo financí ČR; promlčecí doba ve smyslu ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet od vydání nemovitosti.

Dnem převzetí nemovitosti oprávněná osoba vstupuje do práv a závazků pronajímatele, který uzavřel dohodu o odevzdání a převzetí bytu nebo smlouvu o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti.⁶⁰⁸

Dosavadním uživatelům bytů a nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech, které slouží pro

- a) činnost diplomatických a konzulárních misí,
- b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,
- c) potřeby školství,
- d) provoz kulturních zařízení,
- e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob,

vzniká nárok vůči oprávněné osobě, které byla nemovitost vydána, na uzavření dohody o užívání bytů a nájmu nebytových prostor, které se řídí ustanoveními občanského zákoníku, zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor a předpisy souvisejícími. Oprávněná osoba může smlouvu vypovědět nejdříve po uplynutí deseti let ode dne účinnosti tohoto zákona. Tento závazek oprávněné osoby přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.⁶⁰⁹

Nedohodne-li se o výši nájemného a podmínkách jeho placení oprávněná osoba s uživatelem bytu nebo nebytových prostor uvedených v § 12 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, rozhodne o výši nájemného příslušný orgán státní správy podle obecně platných cenových předpisů.⁶¹⁰

Uživatel bytu nebo nebytových prostor, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimž se byt nebo nebytové prostory zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, stanovenou podle platných cenových předpisů, skončí-li mu právo jejich užívání.⁶¹¹

K přechodu práv a závazků dochází dnem převzetí nemovitosti. U subjektů uvedených v § 12 zákona o mimosoudních rehabilitacích nedochází ze zákona k přechodu práv a závazků, ale je zde založen nárok na uzavření smlouvy. S ohledem na ustanovení § 12 odst. 2 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích, zakládajících mezi uživateli bytů a nebytových prostor v nemovitostech, které jsou vydávány oprávněným osobám, a také uživatelům místností sloužících pro potřeby školství nárok na uzavření smlouvy o nájmu nebytových prostor, je zřejmě třeba i § 15 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, který se týká nájmu místností sloužících k osvětové činnosti, vykládat tak, že se toto

⁶⁰⁵ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 120

⁶⁰⁶ srv. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 22 Co 14/97

⁶⁰⁷ § 11 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰⁸ § 12 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰⁹ § 12 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁰ § 12 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹¹ § 12 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

ustanovení vztahuje také na nájemní vztahy, týkající se školských zařízení.⁶¹² Příslušným orgánem státní správy je v § 12 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích míněn obecní (resp. městský) úřad. Úpravy provedené uživateli bytů a nebytových prostor se oceňují podle předpisů platných v době skončení užívání, nikoli předpisů platných v době vyhlášení zákona o mimosoudních rehabilitacích; nejedná se o náklady, které byly vynaloženy, ale jde o porovnání stavu místností před provedením investic a po něm.⁶¹³

Finanční náhrada se oprávněné osobě poskytuje jen za nemovitost, kterou jí nelze vydat, nebo požádá-li tato osoba o finanční náhradu podle § 7 odst. 3, 4 a 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶¹⁴

V případě, že celý majetek občana, jehož součástí nebyla nemovitost, převzal stát na základě soudního rozhodnutí, které bylo nebo bude zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., popřípadě na základě rozhodnutí, které se zrušuje podle tohoto zákona, přísluší oprávněné osobě náhrada ve výši 60,000.- Kčs, která se vyplátí způsobem uvedeným v § 13 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶¹⁵

Písemnou žádost o finanční náhradu je třeba podat u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky nejpozději ve lhůtě jednoho roku nebo ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy právní moci nabyl rozsudek, kterým byl zamítnut návrh na vydání věci.⁶¹⁶

Finanční náhrada spočívá ve vyplacení hotovosti nejvíce ve výši 30,000.- Kčs a ve vydání cenných papírů, které nemají povahu státního dluhopisu. Výši finanční náhrady v hotovosti upraví vláda České republiky a vláda Slovenské republiky svým nařízením. Finanční náhrada podle § 13 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se stanoví podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí ke dni účinnosti tohoto zákona.⁶¹⁷

Není-li oprávněná osoba uvedená v § 3 odst. 1 nebo 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, vydá se finanční náhrada osobě oprávněné podle § 3 odst. 4 tohoto zákona, a to pouze v cenných papírech, které nemají povahu státního dluhopisu.⁶¹⁸

Nemovitosti, které se nevydávají, jsou určeny v § 8 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Nárok na přiznání náhrady podle § 13 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se uplatňuje u Ministerstva financí ČR; to však nemění nic na tom, že jde o nárok vůči státu. Příslušnost soudu k eventuelnímu projednání této žaloby je dána ustanovením § 85 odst. 3 občanského soudního řádu. Pro podání žádosti o finanční náhradu za nevydanou věc je předepsána písemná forma. Stanovená lhůta jednoho roku neobsahuje konstatování „jinak nárok zanikne,“ jak je tomu např. u lhůty stanovené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Výše finanční náhrady je stanovena nařízením vlády č. 233/1991 Sb.⁶¹⁹

Správní vztahy

Oprávněné osoby

Oprávněnými osobami jsou osoby uvedené v § 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jejichž věc přešla do vlastnictví státu způsobem uvedeným v § 16 tohoto zákona.⁶²⁰ Oprávněnými osobami jsou rovněž fyzické osoby, jimž byla způsobena jiná křivda orgány

⁶¹² Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 121

⁶¹³ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 122

⁶¹⁴ § 13 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁵ § 13 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁶ § 13 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁷ § 13 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁸ § 13 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹⁹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 28/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 37/1996; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 916/97; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 14 Co 771/95; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 836/98

⁶²⁰ § 14 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

státní správy, jejichž rozhodnutí jsou zrušena podle ustanovení § 16, § 17, § 18 a na základě protestu prokurátora podaného podle § 31 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶²¹

Oprávněnými osobami podle § 14 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích jsou nejen oprávnění osoby podle § 3 odst. 1, ale i § 3 odst. 2 tohoto zákona. „Jinou křivdou“ jsou míněny zejména křivdy, které nebyly způsobeny ztrátou věci, ale došlo k nim rozhodnutími, která jsou uvedena např. v § 17 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Oprávněnými osobami v oblasti správních vztahů jsou výhradně osoby fyzické. Mohl by zde však být oprávněnou osobou stát.^{622, 623, 624}

Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby podle § 4 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích a fyzické osoby podle § 4 odst. 2 tohoto zákona, pokud nabyly věc od státu, který získal oprávnění s věcí nakládat za okolností uvedených v § 16 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a příslušné ústřední orgány státní správy republiky (§ 16 a § 17 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích).⁶²⁵

Ústředními orgány státní správy jsou zde míněna ministerstva, která jsou právnickými osobami, a mohou tedy být účastníky občanského soudního řízení.⁶²⁶ Poskytování náhrad, které má na zřeteli ustanovení § 16 a 17, náleží Ministerstvu financí ČR.

Zrušují se rozhodnutí, jimiž byl uložen podle zákona č. 88/1950 Sb., trest propadnutí jmění.⁶²⁷

Byla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle ustanovení předchozích částí zákona o mimosoudních rehabilitacích. Nebyla-li součástí jmění nemovitost, postupuje se podle § 13 odst. 2 tohoto zákona.⁶²⁸ Náhradu za vazbu a výkon trestu odnětí svobody přesahující tři měsíce je v rozsahu a za podmínek stanovených v § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., povinen poskytnout příslušný ústřední orgán státní správy republiky.⁶²⁹

Zákon č. 88/1950 Sb., o přestupcích, umožňoval jako součást výroku o trestu vyslovit i propadnutí jmění; to se týkalo všech movitých i nemovitých věcí, jakož i jiných majetkových hodnot potrestaného. Zrušení rozhodnutí, tak jak jej v § 16 odst. 1 upravil zákon o mimosoudních rehabilitacích, má účinky ex tunc. Souvislost zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, a zákona o mimosoudních rehabilitacích je podstatně širší, než jen přímo uvedené zmínky v § 16 odst. 3, § 17 odst. 2, § 19 odst. 1, § 25 a § 29 zákona o mimosoudních rehabilitacích; týká se i občanskoprávních vztahů, na které se vztahují ustanovení § 3 až § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Vyplývá to zejména z ustanovení § 23 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., podle kterého zvláštní zákon upraví podmínky uplatňování nároků vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, jakož i způsoby náhrady a rozsah těchto nároků. Uvedeným „zvláštním zákonem“ je třeba rozumět právě zákon o mimosoudních rehabilitacích.^{630, 631}

⁶²¹ § 14 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶²² srv. § 34 zákona o mimosoudních rehabilitacích

⁶²³ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 125

⁶²⁴ srv. též rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 55/94

⁶²⁵ § 15 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶²⁶ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 52/1995

⁶²⁷ § 16 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶²⁸ § 16 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶²⁹ § 16 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶³⁰ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 126-127

Zrušují se rozhodnutí o zařazení do tábora nucených prací vyslovená podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, a zařazení do pracovního útvaru vyslovená podle nařízení Slovenské národní rady č. 7/1948 Sb. SNR, o zřízení pracovních útvarů, ledaže by už předchozí potrestání jasně ukazovala, že šlo o osobu soustavně páchající majetkovou trestnou činnost.⁶³² Příslušný ústřední orgán státní správy republiky je povinen poskytnout peněžní náhradu za dobu strávenou v táborech nucených prací nebo v pracovním útvaru v rozsahu a za podmínek stanovených v § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.⁶³³

Ke zrušení rozhodnutí uvedených v § 17 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích dochází přímo ze zákona a není tu třeba vydání žádného správního nebo soudního rozhodnutí. Posouzení skutečnosti, zda „už předchozí potrestání jasně ukazovalo, že šlo o osobu soustavně páchající majetkovou trestnou činnost“ náleží orgánu státní správy při poskytování peněžní náhrady za dobu strávenou v táborech nucených prací nebo v pracovním útvaru. Úvahou o této výjimce se tento zákon zabývá z úřední povinnosti, když tato výjimka je dána tehdy, když postižený byl již před zařazením do tábora nucených prací nebo do pracovního útvaru potrestán alespoň dvakrát (zde lze argumentovat slovy zákona „předchozí potrestání ukazovala“ správním orgánem nebo soudem pro majetkovou trestnou činnost (nikoli však jinou trestnou činnost) uvedenou v trestním zákoně nebo zákoně o přestupcích v jejich tehdejší znění.⁶³⁴ Příslušným ústředním orgánem státní správy nyní je Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Zrušují se rozkazy, kterými byly občané označeni za politicky nespolehlivé zařazení v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle § 39 branného zákona⁶³⁵. Za vojenské tábory nucených prací se pro účely tohoto zákona považují silniční prapory ženijního vojska zřízené od 2. 8. 1948 do 1. 9. 1950 a pomocné technické prapory a vojenské báňské oddíly, jejichž příslušníci byli na důlní práce odvedeni od 25. února 1948 do 1. září 1950 a pracovali v dolech nejméně 12 měsíců bez předepsaného pravidelného střídání. Příslušníci vojenských báňských oddílů uvedených ve větě druhé se považují za osob oprávněné podle § 14 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, i kdyby nebyli do vojenských báňských oddílů zařazení na základě rozkazů.⁶³⁶

Řeholníkům a kněžím internovaným v centralizovaných kláštorech s režimem obdobným táborům nucených prací přísluší nárok na odškodnění za dobu takové internace v rozsahu stanoveném v § 17 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶³⁷

Zrušují se rozhodnutí, jimiž byli žáci a studenti vyloučeni ze studia na školách poskytujících střední nebo vyšší vzdělání a na vysokých školách, pokud se tak stalo v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody. Studijní rehabilitace se řídí pokynem příslušného resortního ministra.⁶³⁸

Rovněž ke zrušení rozkazů uvedených v § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích došlo přímo ze zákona; zmírnění vzniklých křivd pak upravuje § 24 odst. 4 tohoto zákona. Za vojenské tábory nucených prací se považují silniční prapory ženijního vojska zřízené a

⁶³¹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 6/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 13/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1997; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 3/1998; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1865/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1320/97

⁶³² § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶³³ § 17 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶³⁴ POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 129

⁶³⁵ zákon č. 92/1949 Sb., branný zákon

⁶³⁶ § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶³⁷ § 18 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶³⁸ § 18 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

působící od 2. srpna 1948 do 1. září 1950 a pomocné technické prapory.⁶³⁹ Ze zákona se rovněž zrušují rozhodnutí o vyloučení ze studia. Studijní rehabilitace však byla ponechána jen pokynům příslušného resortního ministra (tj. zejména ministra školství).⁶⁴⁰

Oblast trestněprávních vztahů

Oprávněné osoby

Oprávněnými osobami jsou osoby rehabilitované podle zákona č. 119/1990 Sb., splňují-li podmínky uvedené v § 3 odst. 1 nebo 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a v případě jejich úmrtí nebo prohlášení za mrtvého osoby uvedené v § 3 odst. 4 tohoto zákona.⁶⁴¹ Nároky uvedené v § 19 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích mají i osoby, kterým vznikl nárok na odškodnění podle § 27 odst. 1 písm. f) zákona o soudní rehabilitaci,⁶⁴² pokud jde o nemovité věci, které jim nebyly vráceny.⁶⁴³

Zákon o mimosoudních rehabilitacích nic nezměnil na tom, že se v důsledku zrušení trestního rozsudku podle ustanovení zákona č. 119/1990 Sb. a jeho výroku o propadnutí majetku ex tunc obnovilo původní vlastnictví majetku. Zákon o mimosoudních rehabilitacích stanoví postup, jakým se má oprávněná osoba (tj. původní vlastník) domáhat do určité doby vydání svého majetku od povinné osoby.⁶⁴⁴ V § 19 odst. 2 uváděný zákon č. 82/1968 Sb. byl zrušen ustanovením § 35 zákona č. 119/1990 Sb.⁶⁴⁵

Povinnými osobami jsou právnické osoby podle § 4 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, fyzické osoby podle § 4 odst. 2 tohoto zákona, pokud nabyly věc od státu, který k ní získal oprávnění soudním rozhodnutím, a příslušný ústřední orgán státní správy republiky.⁶⁴⁶ Povinné osoby jsou povinny vydat věci podle ustanovení § 5, 7 až 12 zákona; o mimosoudních rehabilitacích; není-li to možné, mají oprávněné osoby právo žádat o poskytnutí náhrady podle § 13 zákona.⁶⁴⁷

V případech uplatňování nároku na vydání majetku vyplývajícího ze zrušení výroku o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, kde rozhodnutí o zrušení tohoto výroku nabude právní moci po účinnosti tohoto zákona, počne běžet lhůta k uplatnění nároku dnem, kdy se uvedený výrok stane pravomocným.⁶⁴⁸

Stanovení běhu lhůty k uplatnění nároku na vydání věci až ode dne, kdy se stane pravomocným výrok o zrušení trestu o propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, k němuž došlo rozhodnutím soudu vydaným podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, je výjimkou z obecného ustanovení o lhůtě k výzvě o vydání věci v § 5 odst. 2

⁶³⁹ Pomocné technické prapory existovaly od 1.9.1950 do 30.4.1954; později existovaly pouze technické prapory a služba v nich se neodškodňuje. Za účelem zmírnění křivd se přiznával příplatek od splátky po 31.3.1991 15.-Kč za každý měsíc služby bez ohledu na pracovní kategorie. Úprava byla provedena nejvýše za tři roky zpětně od podání žádosti.

⁶⁴⁰ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 50/1994

⁶⁴¹ § 19 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴² zákon č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci

⁶⁴³ § 19 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴⁴ náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 117/93 z 2.2.1995, uveřejněný ve svazku 3 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR

⁶⁴⁵ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 326/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 916/97

⁶⁴⁶ § 20 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴⁷ § 20 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴⁸ § 19 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁴⁹ Příslušným orgánem státní správy je nyní především Ministerstvo financí ČR.⁶⁵⁰

Oblast pracovněprávních vztahů a vztahů sociálního zabezpečení

Za neplatný se pro účely tohoto zákona považuje právní úkon, jímž došlo v rozhodném období ke skončení pracovního nebo služebního poměru nebo členského poměru k družstvu (dále jen "pracovní vztah") z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody (§ 2 odst. 2 a 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích), zejména

- a) spočívá-li jeho důvod v odsouzení pro trestný čin (zločin, přečin, přestupek), jestliže soudní rozhodnutí bylo zrušeno podle oddílu druhého a třetího zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a trestní stíhání bylo zastaveno nebo obviněný byl v celém rozsahu zproštěn viny;
- b) byl-li učiněn podle zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb., o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku;
- c) byla-li dána výpověď podle § 46 odst. 1 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákona č. 153/1969 Sb., proto, že pracovník narušil svou činností socialistický společenský řád a neměl proto důvěru potřebnou k zastávání dosavadní funkce nebo svého dosavadního pracovního místa;
- d) byl-li pracovní poměr okamžitě zrušen podle § 53 odst. 1 písm. c) zákoníku práce⁶⁵¹,
- e) dohoda o skončení pracovního vztahu, byla-li pracovníkem uzavřena pod tlakem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.⁶⁵²

Zrušují se soudní rozhodnutí, jimiž byly zamítnuty návrhy nebo schváleny smíry ve věcech určených neplatnosti skončení pracovního vztahu v případech uvedených v § 21 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁵³

Pokud bylo skončení pracovního vztahu neplatné podle § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích, považuje se podle § 24 odst. 1 pro účely důchodového zabezpečení doba od skončení tohoto pracovního vztahu do dne vzniku nároku na starobní důchod za dobu zaměstnání.^{654, 655}

Na žádost toho, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21, vydá mu o tom osvědčení organizace, u níž byl v pracovním vztahu, nebo její právní nástupce, a není-li ani nástupce, ústřední orgán, do jehož působnosti by organizace, popřípadě její činnost v době podání žádosti náležela (dále jen "organizace"). Nežije-li ten, jehož pracovní poměr takto skončil, mohou žádost podat jeho manžel nebo děti.⁶⁵⁶ Žádost podle § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích lze podat do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona.⁶⁵⁷

⁶⁴⁹ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 132

⁶⁵⁰ srv. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 83/96 z 20.8.1996, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR sv. 8, ročník 1997, pod č. 100

⁶⁵¹ zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 153/1969 Sb.

⁶⁵² § 21 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵³ § 21 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1995

⁶⁵⁵ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 121, odst. 5; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 49/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 4/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 47/1994; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cf 124/92

⁶⁵⁶ § 22 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵⁷ § 22 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

Nevydá-li organizace osvědčení do tří měsíců ode dne, kdy žádost obdržela, může osoba uvedená v § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích podat do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona soudu návrh na určení, že důvodem skončení pracovního vztahu byly okolnosti uvedené v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁵⁸ Za osvědčení ve smyslu § 22 odst. 1 tohoto zákona se považuje i osvědčení nebo jiný doklad vydaný organizací přede dnem účinnosti tohoto zákona, jakož i soudní rozhodnutí, jestliže z nich vyplývá, že pracovní poměr skončil z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁶⁵⁹ O tom, že pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 tohoto zákona, vydá osvědčení na žádost (§ 22 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích)

- a) u vojáků z povolání federální ministerstvo obrany;
- b) u příslušníků ozbrojených sborů federální ministerstvo vnitra nebo příslušné ústřední orgány státní správy republik;
- c) u soudců předseda Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky nebo příslušné ústřední orgány státní správy republik;
- d) u prokurátorů generální prokurátor České a Slovenské Federativní Republiky nebo generální prokurátoři republik;
- e) u advokátů příslušná advokátní komora.

Ustanovení § 22 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích platí obdobně.⁶⁶⁰ Neplatnost právního úkonu podle § 21 tohoto zákona neobnovuje skončený pracovní vztah a nezakládá nárok na náhradu mzdy, náhradu škody ani na jiná plnění související s trváním pracovního vztahu.⁶⁶¹ Požádá-li ten, jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, aby ho organizace, která byla účastníkem pracovního vztahu, znovu zaměstnala, je tato organizace povinna ho zaměstnat na místě odpovídajícím pracovní smlouvě platné v době skončení pracovního vztahu, pokud splňuje předpoklady a požadavky pro výkon takové práce a organizace má možnost ho zaměstnat.⁶⁶²

Pokud § 22 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích zakládá možnost podat žalobu na určení, že důvodem skončení služebního poměru byly okolnosti uvedené v ustanovení § 21 tohoto zákona, jde tu o případ, který má na zřeteli § 248 odst. 2 písm. a) občanského soudního řádu a není tu proto místo pro podání žaloby proti správnímu rozhodnutí ve smyslu § 247 a násl. občanského soudního řádu proti opatření státního orgánu, kterým nebylo vydáno požadované osvědčení podle ust. § 22 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, eventuelně bylo vydáno osvědčení vadné.⁶⁶³ Osvědčení podle § 22 odst. 1 tohoto zákona má však povahu dokladu vyvratitelného obsahu; vydává se na žádost postižené fyzické osoby a po její smrti mohou žádost podat manžel nebo děti postižené osoby. Osvědčení se týká nejen pracovních poměrů, ale i jiných pracovních vztahů (např. služebních poměrů, členství v družstvech, ap.).^{664, 665}

Neplatné je rozhodnutí, kterým orgán příslušný k provádění sociálního zabezpečení umělců rozhodl z důvodů uvedených v § 2 odst. 2 a 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích

- a) o skončení účasti na sociálním zabezpečení umělců,
- b) o tom, že sociální zabezpečení umělce nevzniká.⁶⁶⁶

⁶⁵⁸ § 22 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵⁹ § 22 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶⁰ § 22 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶¹ § 22 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶² § 22 odst. 7 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶³ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 122

⁶⁶⁴ POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 136

⁶⁶⁵ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 32/1964; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1553/91

⁶⁶⁶ § 23 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

O neplatnosti rozhodnutí podle § 23 odst. 1 tohoto zákona rozhoduje na návrh příslušný ústřední orgán státní správy republiky; posouzení toho, kdo se v těchto případech považuje za umělce, náleží do působnosti příslušného ústředního orgánu státní správy republiky.⁶⁶⁷

Kompetence ústředních orgánů státní správy uvedených v § 23 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích je rozdělena jednak na samotnou otázku neplatnosti rozhodnutí o skončení účasti na sociálním zabezpečení umělců, případně o tom, že sociální zabezpečení umělců nevzniká, a dále na posouzení toho, kdo se v těchto případech považuje za umělce. Takto rozdělená kompetence náleží Ministerstvu práce a sociálních věcí a Ministerstvu kultury.⁶⁶⁸

Je-li skončení pracovního vztahu neplatné podle § 21 zákona nebo byla-li v řízení podle § 22 zákona určena neplatnost právního úkonu, na jehož základě skončil pracovní vztah, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba od skončení tohoto pracovního vztahu do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do dne účinnosti tohoto zákona, za dobu zaměstnání.⁶⁶⁹ Je-li rozhodnutí příslušného orgánu podle § 23 zákona o mimosoudních rehabilitacích neplatné, považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba ode dne právní moci tohoto rozhodnutí do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do 30. dubna 1990, za dobu zaměstnání.⁶⁷⁰ Jestliže zaměstnání, které bylo pro účely důchodového zabezpečení zařazeno do I. (II.) pracovní kategorie, skončilo z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích nebo na základě neplatného právního úkonu podle § 22 tohoto zákona, hodnotí se doba zaměstnání uvedená v odstavci I. (II.) pracovní kategorii, nejvýše však v rozsahu potřebném pro vznik nároku na důchod z I. (II.) pracovní kategorie. Kategorie funkcí se však hodnotí podle § 24 odst. 1 tohoto zákona.⁶⁷¹

Za účelem zmírnění křivd způsobených osobám uvedeným v § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se k důchodu poskytuje příplatek 15 Kčs za každý měsíc této služby. Příplatek k důchodu se vyplácí jen do výše, která spolu s důchodem nepřevyšuje nejvyšší výměru důchodu stanovenou zvláštními předpisy.⁶⁷² Pro příplatek k důchodu platí obdobně § 58a zákona o sociálním zabezpečení.^{673, 674}

Za účelem zmírnění křivd způsobených osobám uvedeným v § 18 odst. 1 zákona se doba výkonu vojenské služby včetně vojenského cvičení u pomocných technických praporů hodnotí pro účely důchodového zabezpečení jako dvojnásobná doba zaměstnání, a to v té kategorii, do níž byl výkon práce zařazen.⁶⁷⁵ Za účelem zmírnění křivd způsobených vyloučením ze studia studentů vysokých škol se doba jejich vysokoškolského studia hodnotí pro účely důchodového zabezpečení tak, že se rok studia včetně let předepsaných pro ukončení tohoto studia, které nebylo možno z důvodů vyloučení absolvovat, započítává jako dva roky zaměstnání.⁶⁷⁶ Průměrný měsíční výdělek pro výpočet důchodů se u občanů, jimž se hodnotí doba zaměstnání podle § 24 odst. 1 nebo 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, zjišťuje ze skutečně dosaženého výdělku v posledním kalendářním roce před skončením zaměstnání, zvýšeného o mzdový nárůst v národním hospodářství za dobu před vznikem nároku na důchod. Způsob zvýšení skutečně dosaženého výdělku stanoví vláda České a

⁶⁶⁷ § 23 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶⁸ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 13

⁶⁶⁹ § 24 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷⁰ § 24 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷¹ § 24 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷² § 24 odst. 4 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

⁶⁷³ zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č.306/1991 Sb.

⁶⁷⁴ § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷⁵ § 24 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷⁶ § 24 odst. 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

Slovenské Federativní Republiky nařízením. Je-li to pro občana výhodnější, zjišťuje se průměrný měsíční výdělek pro výpočet důchodů z výdělkově nejlepšího kalendářního roku vybraného z rozhodného období, které činí pět po sobě následujících kalendářních roků před rokem, v němž skončilo zaměstnání; zvýšení takto zjištěného průměrného měsíčního výdělku se provede obdobným způsobem jako ve větě první. Při výběru tohoto výdělkově nejlepšího kalendářního roku se postupuje obdobně jako při zjišťování průměrného měsíčního výdělku podle předpisů platných ke dni 31. prosince 1995.⁶⁷⁷

K řízení o neplatnosti skončení pracovního vztahu ve smyslu § 21 a § 22 zákona o mimosoudních rehabilitacích a § 80 písm. c) občanského soudního řádu je příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo tehdejší zaměstnavatel navrhovatele, a to na podkladě návrhu podaného podle § 22 zákona o mimosoudních rehabilitacích; naléhavost právního zájmu na tomto právním určení již není třeba dokládat. V řízení podle § 250 odst. 1 a násl. občanského soudního řádu⁶⁷⁸ se již navrhovatel nemůže úspěšně domáhat započtení jím uváděné doby zaměstnání pro účely důchodového zabezpečení ve smyslu § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích, pokud nepředložil osvědčení nebo soudní rozhodnutí o tom, že jeho pracovní poměr skončil neplatně. V tomto přezkumném řízení není soud oprávněn posuzovat otázku neplatnosti právního úkonu, na jehož podkladě skončil pracovněprávní vztah, a to ani jako předběžnou otázku⁶⁷⁹ Došlo-li k neplatnému skončení zaměstnání v preferované kategorii, hodnotilo se v kategorii, do níž bylo zaměstnání zařazeno před jeho neplatným skončením. Kategorie funkcí příslušníka ozbrojených složek se hodnotily v plném rozsahu. Pokud byla osoba přeřazena ještě před neplatným skončením pracovního vztahu do zaměstnání, které se hodnotí v nižší pracovní kategorii.^{680, 681}

Výpočet důchodu nebo úprava jeho výše podle § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích se provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější než podle obecných předpisů důchodového zabezpečení nebo než podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.⁶⁸²

Větší výhodnost výpočtu důchodu spočívá především ve výši důchodové dávky, případně v posouzení dříve upravených pracovních kategorií.⁶⁸³ Za dobu účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích byly obecnými předpisy důchodového zabezpečení především zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,⁶⁸⁴ který byl od 1. ledna 1996 nahrazen zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Z ustanovení zákona č. 119/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se důsledků soudních rehabilitací pro účely důchodového zabezpečení týkalo především ustanovení § 25 tohoto zákona.⁶⁸⁵

Důchody přiznané přede dnem účinnosti tohoto zákona se upraví podle § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích na žádost; důchod se přitom přepočte podle těch předpisů, podle kterých byl přiznán.⁶⁸⁶ Úprava důchodu se provádí jen na žádost. Česká správa sociálního zabezpečení při posuzování žádosti o tuto úpravu vychází zásadně z toho předpisu o sociálním

⁶⁷⁷ § 24 odst. 7 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷⁸ tj. řízení o opravných prostředcích proti rozhodnutím orgánů důchodového zabezpečení

⁶⁷⁹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 32/1994

⁶⁸⁰ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.*

Praha: C.H.Beck, 1999, s. 139

⁶⁸¹ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 35/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 15/1993; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 7/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 8/1995

⁶⁸² § 25 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸³ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 140

⁶⁸⁴ včetně vyhlášky č. 149/1988 sb., kterou se tento zákon prováděl

⁶⁸⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 38/1993

⁶⁸⁶ § 26 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

zabezpečení (důchodovém pojištění), podle kterého byl přepočítaný důchod přiznán. Rozhodující je, který způsob je pro žadatele výhodnější.⁶⁸⁷

Výše důchodu podle předchozích ustanovení se upraví nejdříve od splátky důchodu náležejícího po dni účinnosti tohoto zákona.⁶⁸⁸ V praxi důchodových orgánů bylo postupováno tak, že jako zaměstnání se započítávala doba od neplatného skončení pracovního vztahu ke dni vzniku nároku na starobní, invalidní a částečný invalidní důchod, který se vyplácel k 1. dubnu 1991; jestliže byl důchod přiznán po 31. březnu 1991, započítávala se uvedená doba nejdéle do 31. března 1991.⁶⁸⁹

Podle § 24 až 27 zákona o mimosoudních rehabilitacích se postupuje též při výpočtu nebo úpravě výše důchodů vdovských, vdoveckých a sirotčích.⁶⁹⁰ Výpočet těchto důchodů se prováděl podle § 7 písm. a) bod č. 5 a č. 6 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, případně pak ještě podle § 49 až § 51 a § 52 a § 53 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Občanům, kteří byli zařazeni do tábora nucených prací nebo pracovního útvaru rozhodnutím, jež se zrušuje podle § 17 zákona a řeholníkům a kněžím internovaným v centralizačních kláštirech s režimem obdobným táborům nucených prací (§ 18 odst. 2 zákona), se přiznávají nároky uvedené v § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.⁶⁹¹

Ustanovení § 29 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se použije jen v případě občanů,

- a) na kterých byl vykonán trest smrti,
- b) kteří zemřeli v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru,
- c) kteří byli zařazeni v táboře nucených prací nebo centralizačních kláštirech s režimem obdobným táborům nucených prací nebo v pracovním útvaru alespoň 12 měsíců.⁶⁹²

Federální ministerstvo obrany odškodní podle vyhlášky č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů, na žádost poškozeného, poškození zdraví občanů uvedených v § 18 odst. 1, ke kterému došlo v souvislosti s výkonem služby ve vojenských táborech nucených prací.⁶⁹³

Došlo-li v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody podle § 16 nebo s výkonem práce v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru podle § 17 anebo s výkonem služby ve vojenském táboře nucených prací podle § 18 odst. 1 k úmrtí občana, poskytne se manželce, dětem, a není-li jich, rodičům poškozeného jednorázové odškodnění ve výši 100,000.- Kčs v hotovosti.⁶⁹⁴

Výhody účastníků, odboje byly upraveny v § 59 až § 70 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a později § 94 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.⁶⁹⁵

Došlo-li k neplatnému ukončení služebního poměru vojáků z povolání nebo příslušníků ozbrojených sborů, posuzují se nároky na sociální dávky vyplývající ze zákonů o služebních poměrech těchto osob, jako kdyby byly propuštěny z reorganizačních důvodů. Pro výši těchto dávek se zhodnocuje skutečně vykonaná doba služby a dosažený výdělek (základ pro výpočet

⁶⁸⁷ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 48/1995

⁶⁸⁸ § 27 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸⁹ srv. POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 143

⁶⁹⁰ § 28 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹¹ § 29 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹² § 29 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹³ § 29 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹⁴ § 29 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 50/1994

dávky). Podrobnosti stanoví v oboru své působnosti federální ministerstvo obrany, federální ministerstvo vnitra a příslušné ústřední orgány státní správy republik.⁶⁹⁶

Obecná úprava o nárocích při propuštění z reorganizačních důvodů byla obsažena ve vyhlášce č. 195/1989 Sb., o zabezpečení pracovníků při organizačních změnách a občanů před nástupem do zaměstnání, a později vyhláškou č. 195/1991 Sb., o odstupném poskytovaném při skončení pracovního poměru.⁶⁹⁷ Zmocnění v § 30 zákona o mimosoudních rehabilitacích se týká orgánů uvedených v § 22 odst. 5 písm. a) zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Ustanovení společná a závěrečná

Proti rozhodnutím, opatřením a jiným aktům státní správy, které byly vydány v rozhodném období v rozporu se zákony a jinými právními předpisy a které směřovaly k politické perzekuci nebo ke zvýhodnění z politických důvodů, může prokurátor podat protest⁶⁹⁸ do 31. prosince 1993.⁶⁹⁹

Možnost prokurátorského protestu byla upravena v § 15 zákona č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, který byl s účinností od 1. ledna 1994 zrušen zákonem č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. Podle § 44 odst. 3 tohoto zákona se protesty prokurátora podané ode dne účinnosti zákona o státním zastupitelství vyřídí podle dosavadních právních předpisů s tím, že místo prokurátora působí státní zástupce; avšak tato možnost byla v případech upravených v § 31 zákona o mimosoudních rehabilitacích, vyloučena lhůtou do 31. prosince 1993.

§ 32 zákona o mimosoudních rehabilitacích byl v souvislosti se zánikem československé federace zrušen.

Zákon o mimosoudních rehabilitacích zrušil 453a občanského zákoníku,⁷⁰⁰ a dále stanovil jednak to, že § 390 odst. 2 občanského zákoníku zní:

*"(2) O užívání bytu v rodinném domku přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech."*⁷⁰¹

jednak to, že § 493 odst. 1 občanského zákoníku zní:

*"(1) O užívání bytu v době v soukromém vlastnictví přenechaném na bydlení jinému občanovi platí přiměřeně ustanovení § 155 až 189, s výjimkou ustanovení § 159 a 188 a ustanovení o družstevních bytech."*⁷⁰²

Zároveň tento zákon zrušil vyhlášku ministra financí č. 117/1955 Ú. l., kterou se vyhláší některá opatření ministra financí o individuálním důchodovém připojištění. Federální ministerstvo financí se zmocňuje obecně závazným právním předpisem upravit způsob náhrady osobám, kterým byly nároky zkráceny podle této vyhlášky.⁷⁰³

Zrušení § 453a občanského zákoníku se nedotýká toho, co je ohledně tohoto zrušovacího ustanovení stanoveno v § 6 odst. 1 písm. a) zákona o mimosoudních rehabilitacích. V § 33 odst. 2 a odst. 3 uváděná ustanovení § 390 odst. 2 a § 493 odst. 1 občanského zákoníku již nejsou po jeho novelizaci zákonem č. 509/1991 Sb. platnými ustanoveními občanského zákoníku.⁷⁰⁴

Není-li oprávněné osoby nebo neuplatní-li žádná z oprávněných osob nárok na vydání věci ve lhůtě stanovené v § 5 odst. 2, stává se oprávněnou osobou stát, který uplatní toto své právo

⁶⁹⁶ § 30 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹⁷ zrušena zákonem č. 74/1994 Sb.

⁶⁹⁸ § 15 zákona č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹⁹ § 31 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰⁰ § 33 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰¹ § 33 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰² § 33 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰³ § 33 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 17/1993; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 9/1995; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 49/1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 38/95 z 24.4.1996

nejpozději do 18 měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona. Postup při uplatnění nároku státu stanoví zvláštním předpisem příslušné orgány republik.⁷⁰⁵ Toto ustanovení mělo své důsledky u věcí, které před tím, než byl uplatněn nárok státem podle tohoto ustanovení, nebyly již ve vlastnictví státu.⁷⁰⁶ Poté, pokud nebylo oprávněných osob nebo žádná z nich neuplatnila nárok na vydání věci, musel stát postupovat podle § 34 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Pokud nebyl nárok na vydání věci uplatněn ani státem, zůstal vlastníkem věci ten, proti němuž nebyl nárok na její vydání uplatněn; obdobně tomu bylo i při neúspěšném uplatnění nároku ze strany státu.⁷⁰⁷

II.6. ZÁKON O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU – původní znění

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“) byl třetí velkou restituční právní normou, která byla v polistopadové době přijata. Federální shromáždění ČSFR se na jeho znění usneslo 21. května 1991; účinnosti nabyl o více než měsíc později rozesláním ve sbírce zákonů dne 24. června 1991.⁷⁰⁸ V preambuli tohoto zákona se uvádělo, že Federální shromáždění se na jeho znění usneslo ve snaze zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, dosáhnout zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí.⁷⁰⁹

Rozsah působnosti zákona

Zákon o půdě vymezil rozsah své působnosti tak, že se vztahuje na:

- a) půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží⁷¹⁰ a v rozsahu stanoveném tímto zákonem i na půdu, která tvoří lesní půdní fond⁷¹¹ (dále jen „půda“),
- b) obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků,
- c) hospodářské budovy a stavby, sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků,
- d) jiný zemědělský majetek uvedený v § 20 zákona o půdě.⁷¹²

Dále zákon o půdě stanovil, že upravuje práva a povinnosti vlastníků, původních vlastníků, uživatelů a nájemců půdy, jakož i působnost státu při úpravě vlastnických a užívacích práv k pozemkům.⁷¹³

Pokud zákon o půdě nestanoví jinak, řídí se právní vztahy k majetku uvedenému v § 1 odst. 1 zákona o půdě zvláštními právními předpisy.⁷¹⁴

⁷⁰⁵ § 34 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰⁶ např. po zrušení trestního rozsudku podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci

⁷⁰⁷ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 147-148

⁷⁰⁸ částka 45/1991

⁷⁰⁹ srv. preambuli zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷¹⁰ § 1 zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 75/1976 Sb.

⁷¹¹ § 2 zákona č. 61/1977 Sb., o lesích

⁷¹² § 1 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷¹³ § 1 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷¹⁴ § 1 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Základní ustanovení

V základním ustanovení zákon o půdě určil, že kromě vlastníka mají právo užívat půdu jiné osoby jen na základě smlouvy uzavřené s vlastníkem nebo na základě smlouvy uzavřené s pozemkovým fondem,⁷¹⁵ přičemž vlastník pozemků je vlastníkem porostů na něm vzešlých; tím není dotčeno vlastnické právo zemědělských družstev k porostům na pozemcích jejich členů podle předpisů o zemědělském družstevnictví.⁷¹⁶ U pozemků daných smluvně do užívání je vlastníkem jiných než trvalých porostů uživatel, pokud se s vlastníkem nedohodne jinak.⁷¹⁷ Půdu nelze převést do vlastnictví devizových cizozemců.^{718, 719}

Oprávněné osoby

Okruh oprávněných osob byl zprvu vymezen tak, že oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky, který má trvalý pobyt na jejím území, a jehož půda, budovy a stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 způsobem uvedeným v § 6 odst. 1 zákona o půdě.⁷²⁰ Zemřela-li osoba uvedená v § 4 odst. 1 zákona o půdě před uplynutím lhůty uvedené v § 13 tohoto zákona, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky a mají trvalý pobyt na jejím území, fyzické osoby v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl vlastnictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti,
- c) děti a manžel osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 13 tohoto zákona, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a zemřelo-li některé z nich, jeho děti,
- d) rodiče osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě,
- e) sourozenci osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.⁷²¹

V případech uvedených v § 6 odst. 1 písm. j) zákona o půdě jsou oprávněnými osobami osoby tam uvedené; ustanovení odstavce 2 písm. c) až e) zákona o půdě platí obdobně.⁷²²

Povinné osoby

Okruh povinných osob byl vymezen tak, že jimi jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona nemovitost drží, s výjimkou

- a) podniků se zahraniční majetkovou účastí a obchodních společností, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990,
- b) cizích států.⁷²³

⁷¹⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷¹⁶ § 46 odst. 4 zákona č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví

⁷¹⁷ § 2 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷¹⁸ § 5 zákona č. 528/1990 Sb., devizový zákon

⁷¹⁹ § 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷²⁰ § 4 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷²¹ § 4 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷²² § 4 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷²³ § 5 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Zároveň bylo stanoveno, že povinná osoba je povinna s nemovitostmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře, ode dne účinnosti zákona o půdě nemůže tyto věci, jejich součásti a příslušenství převést do vlastnictví jiného. Takové právní úkony jsou neplatné. Právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí osobě oprávněné porušením těchto povinností, zůstává ustanovením § 28 zákona o půdě nedotčeno.⁷²⁴

Vydání nemovitosti

Okruh nemovitostí, které byly povinné osoby povinny vydat, určoval § 6 zákona o půdě, a to tak, že oprávněným osobám budou vydány nemovitosti, které přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu v důsledku:

- a) výroku o propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci v trestním řízení, případně v trestním řízení správním podle dřívějších předpisů, jestliže výrok byl zrušen podle zvláštních předpisů,⁷²⁵
- b) odnětí bez náhrady postupem podle zákona o revizi první pozemkové reformy⁷²⁶, nebo podle zákona o nové pozemkové reformě,⁷²⁷
- c) postupu podle § 453a občanského zákoníku⁷²⁸ nebo podle § 287a zákona o trestním řízení soudním (trestní řád),⁷²⁹
- d) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů,⁷³⁰
- e) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů,⁷³¹
- f) prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- g) toho, že občan zdržující se v cizině nemovitost zanechal na území republiky,
- h) smlouvy o darování nemovitostí uzavřené dárce v tísní,
- i) dražebního řízení provedeného na úhradu pohledávky státu,
- j) soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky, popřípadě uznání takovéto smlouvy účastníky za neplatnou; v takovém případě je oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- k) kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek,
- l) odmítnutí dědictví v dědickém řízení učiněného v tísní,
- m) vyvlastnění za náhradu, pokud nemovitost existuje a nikdy nesloužila účelu, pro který byla vyvlastněna,
- n) vyvlastnění bez vyplacení náhrady,
- o) znárodnění vykonaného v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy,
- p) převzetí nemovitostí bez právního důvodu,

⁷²⁴ § 5 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷²⁵ zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.; zákon o mimosoudních rehabilitacích

⁷²⁶ zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy

⁷²⁷ zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě

⁷²⁸ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁷²⁹ zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 67/1952 Sb.

⁷³⁰ zákon SNR č. 81/1949 Sb. SNR, o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů

⁷³¹ zákon SNR č. 2/1958 Sb. SNR, o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů

- r) politické persekuce⁷³² nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody,⁷³³
- s) odevzdání do vlastnictví družstva podle zvláštních předpisů.^{734, 735}

Obdobně se postupuje i v případech, kdy fyzickým osobám vznikl nárok na vynětí zemědělského majetku z konfiskace podle zvláštních předpisů.^{736, 737}

Půdu, která přešla na stát podle § 6 odst. 1 písm. b) zákona o půdě, lze vydat ve výměře nejvýše 150 hektarů zemědělské půdy nebo 250 hektarů půdy veškeré, a to nezávisle na tom, vydá-li se jedné oprávněné osobě nebo společně několika oprávněným osobám.⁷³⁸

Oprávněná osoba je povinna po vydání nemovitosti zaplatit státu nedoplatek přídělové ceny, za kterou ji původně získala; obdobně je povinna vrátit kupní cenu nebo náhradu, která jí byla státem nebo jinou právnickou osobou při převodu nemovitosti vyplacena. Lhůtu k zaplacení určí pozemkový úřad.⁷³⁹

Pokud vázly na nemovitosti ke dni převzetí státem pohledávky peněžních ústavů, zajištěné na nemovitosti a vypořádané podle zvláštních předpisů, uhradí oprávněná osoba částku, kterou stát takto vypořádal.⁷⁴⁰ Jestliže nemovitosti přešly do vlastnictví obce, má oprávněná osoba právo podle tohoto zákona vůči obci.⁷⁴¹ Vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi nemovitosti. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného orgánu státní správy republiky.⁷⁴²

Zmírnění některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů jen na území České republiky nebo Slovenské republiky upraví Česká národní rada nebo Slovenská národní rada zvláštním zákonem.⁷⁴³

Na návrh původního vlastníka může soud rozhodnout, že na něj přechází vlastnické právo k nemovitosti ve vlastnictví nebo v osobním užívání fyzické osoby, jež ji nabyla od státu, který ji získal za okolností uvedených v § 6 odst. 1, a to za předpokladu, že tato fyzická osoba nabyla nemovitost buď v rozporu s tehdy platnými předpisy nebo na základě protiprávního zvýhodnění; toto ustanovení se použije i ve vztahu k osobám blízkým, na něž fyzická osoba majetek převedla. Návrh musí být uplatněn do 31. prosince 1992, jinak právo zaniká.⁷⁴⁴

Fyzická osoba, jejíž vlastnické právo přešlo na původního vlastníka podle § 8 odst. 1 zákona o půdě, má vůči státu nárok na vrácení kupní ceny a na úhradu nákladů účelně vynaložených na nemovitost. Nárok se uplatňuje u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky. Stát má v takovém případě vůči původnímu vlastníkovi nárok na náhradu nákladů účelně vynaložených na nemovitost, kterou uhradil fyzické osobě podle věty první.⁷⁴⁵

⁷³² § 2 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁷³³ § 2 odst. 3 věta první zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

⁷³⁴ např. zákon č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, zákon č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví

⁷³⁵ § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷³⁶ § 6 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷³⁷ např. nařízení Sboru pověřenců č. 26/1948 Sb. SNR, kterým se upravuje vynětí zemědělského majetku osob maďarské národnosti z konfiskace

⁷³⁸ § 6 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷³⁹ § 6 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁰ § 6 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴¹ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴² § 6 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴³ § 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁴ § 8 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁵ § 8 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Nárok uplatní oprávněná osoba u pozemkového úřadu a zároveň vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti. Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou do 60 dnů od podání výzvy dohodu o vydání nemovitosti.⁷⁴⁶

Dohoda podléhá schválení pozemkovým úřadem formou rozhodnutí vydaného ve správním řízení.⁷⁴⁷

Rozhodnutí pozemkového úřadu o neschválení dohody přezkoumá na návrh účastníka soud. Jestliže ani soud dohodu neschválí, vrátí věc pozemkovému úřadu k rozhodnutí ve věci.⁷⁴⁸

Nedojde-li k dohodě podle § 9 odst. 1 zákona o půdě, rozhodne o vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti pozemkový úřad.⁷⁴⁹

Pokud je toho nezbytně třeba, může pozemkový úřad zřídit nebo zrušit na převáděné nemovitosti věcné břemeno, případně uložit jiná opatření k ochraně životního prostředí nebo důležitých zájmů jiných vlastníků.⁷⁵⁰

Rozhodnutí pozemkového úřadu podle § 9 odst. 3, 4 a 5 zákona o půdě přezkoumá na návrh účastníka soud.⁷⁵¹

Správní poplatky související s vydáním nemovitosti se nevyměřují.⁷⁵² Oprávněná osoba domáhající se svého práva podle tohoto zákona proti povinné osobě je osvobozena od soudních poplatků.⁷⁵³ Nezbytné náklady spojené s oceněním věcí, identifikací parcel a vyměření pozemků hradí stát.⁷⁵⁴

Pozemky nebo jejich části nelze vydat v případě, že

- a) k pozemku bylo zřízeno právo osobního užívání, s výjimkou případů, kdy bylo toto právo zřízeno za okolností uvedených v § 8 zákona o půdě,
- b) na pozemku se nachází hřbitov,
- c) pozemek byl po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby zastavěn; pozemek lze vydat, nebrání-li stavba zemědělskému nebo lesnímu využití pozemku,
- d) na pozemku byla zřízena zahrádková nebo chatová osada,⁷⁵⁵
- e) na pozemku jsou tělovýchovná a sportovní zařízení.⁷⁵⁶

V případě uvedeném v § 11 odst. 1 zákona o půdě se oprávněné osobě převedou bezúplatně do vlastnictví jiné pozemky ve vlastnictví státu v přiměřené výměře a kvalitě, jako byly její původní pozemky, a to pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemků původních, pokud s tím oprávněná osoba souhlasí.⁷⁵⁷

V případě, že podle zvláštních předpisů došlo po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby k omezení užívání pozemku tím, že pozemek nebo jeho část je určen pro obranu státu⁷⁵⁸ nebo je určen pro těžbu nerostů⁷⁵⁹ nebo se stal podle zvláštních předpisů⁷⁶⁰) součástí lesního půdního fondu v národním parku nebo je na území státní

⁷⁴⁶ § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁷ § 9 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁸ § 9 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁴⁹ § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵⁰ § 9 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵¹ § 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵² § 10 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵³ § 10 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵⁴ § 10 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵⁵ § 52 až § 58 vyhlášky č. 83/1976 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, ve znění vyhlášky č. 45/1979 Sb.

⁷⁵⁶ § 11 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵⁷ § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁵⁸ § 8 zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech

⁷⁵⁹ § 6 a § 7 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)

⁷⁶⁰ zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů; zákon SNR č. 1/1955 Sb. SNR, o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

přírodní rezervace, chráněného naleziště, chráněného parku, chráněné zahrady, chráněné studijní plochy, pásma hygienické ochrany vodních zdrojů prvního stupně nebo chráněného přírodního výtvaru, anebo jsou významným krajinným prvkem, je na vůli oprávněné osoby, zda bude vyžadovat vydání původního pozemku nebo převod jiného pozemku ve vlastnictví státu. Pokud oprávněná osoba požádá o převod jiného pozemku, postupuje se podle § 11 odst. 2 zákona o půdě.⁷⁶¹

Obytnou budovu, hospodářskou budovu a jinou stavbu, patřící k původní zemědělské usedlosti, nelze vydat v případě, že zásadní přestavbou stavba ztratila svůj původní stavebně technický charakter tak, že již nesouvisí s předmětem zemědělské výroby.⁷⁶²

Nemovitost, která je prohlášena národní kulturní památkou, nelze vydat až do doby přijetí zákonů upravujících správu a ochranu kulturních památek.⁷⁶³

Souběh nároků

Pro případ souběhu nároků oprávněných osob stanovil zákon o půdě, že dojde-li k takovému souběhu nároků podle § 6 odst. 1 zákona o půdě, náleží právo na vydání původních nemovitostí té z nich, která svého vlastnictví pozbyla v důsledku jednostranného aktu státu. Pokud tímto způsobem pozbylo svého vlastnictví postupně více oprávněných osob, náleží toto právo té z nich, která vlastnictví pozbyla dříve, pokud se nedohodnou jinak. Ostatní oprávněné osoby mají v takovém případě právo na převod pozemků podle § 11 odst. 2, popřípadě na finanční náhradu.⁷⁶⁴

Náhrady

Zákon o půdě původně počítal s krátkými lhůtami pro uplatnění nároku na vydání nemovitosti, když stanovil, že právo na vydání nemovitosti podle § 6 zákona o půdě může oprávněná osoba uplatnit do 31. prosince 1992. V případě uvedeném v § 6 odst. 1 písm. a) zákona o půdě počne osmnáctiměsíční lhůta běžet až ode dne právní moci rozhodnutí, kterým byl výrok zrušen, dojde-li k tomuto rozhodnutí po datu účinnosti tohoto zákona. Neuplatněním práva ve lhůtě právo zanikne. Lhůty pro předkládání písemných důkazů v řízení před pozemkovým úřadem se řídí obecnými předpisy o správním řízení.⁷⁶⁵

Byla-li nemovitost vydána podle § 9 zákona o půdě, mohou osoby, jejichž nároky uplatněné ve lhůtě uvedené v § 13 odst. 1 zákona o půdě nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla nemovitost vydána, do šesti měsíců ode dne skončení lhůty uvedené v § 13 odst. 1 zákona o půdě.⁷⁶⁶

Pro případ, že by nemovitost nebylo možné vydat, stanovil zákon o půdě, že oprávněné osobě náleží náhrada za obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, které podle tohoto zákona nelze vydat. Obdobně oprávněné osobě náleží náhrada za pozemek, který se podle tohoto zákona nevydá a za který nebyl poskytnut jiný pozemek.⁷⁶⁷ Je-li obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba, která má být vydána, podstatně zhodnocena tak, že její cena určená ke dni účinnosti tohoto zákona převyšuje cenu budovy v době převzetí státem nebo jinou právníčkou osobou, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme budovu a uhradí povinné osobě rozdíl mezi cenami, nebo požádá o náhradu.⁷⁶⁸

Je-li vydávaná obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba znehodnocena tak, že její cena určená ke dni účinnosti tohoto zákona je podstatně nižší než cena původní budovy v

⁷⁶¹ § 11 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶² § 11 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶³ § 11 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶⁴ § 12 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶⁵ § 13 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶⁶ § 13 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶⁷ § 14 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁶⁸ § 14 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

době převzetí státem nebo jinou právnickou osobou, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme budovu a požádá o náhradu ve výši rozdílu mezi cenou budovy v době převzetí státem nebo jinou právnickou osobou a cenou ke dni účinnosti tohoto zákona, nebo požádá o náhradu.⁷⁶⁹

Podle § 14 odst. 2 zákona o půdě se postupuje i v případech, kdy se obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba stala součástí jiné budovy nebo stavby.⁷⁷⁰

Ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona.⁷⁷¹

V případě, že oprávněná osoba získala nemovitost do vlastnictví přidělem od státu, poskytne se náhrada za nemovitosti uvedené v § 14 odst. 1 zákona o půdě jen do výše uhrazené přidělové ceny.⁷⁷²

Oprávněné osobě náleží právo na náhradu za trvalý porost, který na pozemku byl v době jeho převzetí státem nebo jinou právnickou osobou, jestliže v době vydání pozemku na něm není jiný srovnatelný trvalý porost.⁷⁷³

Jestliže na pozemku, který má být vydán podle tohoto zákona, je trvalý porost, ačkoli v době převzetí pozemku státem nebo jinou právnickou osobou na pozemku srovnatelný trvalý porost nebyl, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme pozemek a uhradí finanční náhradu nebo zda požádá o vydání jiného pozemku; v takovém případě se postupuje podle § 11 odst. 2 tohoto zákona, nedohodnou-li se účastníci smlouvy jinak.⁷⁷⁴

Ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni účinnosti tohoto zákona.⁷⁷⁵

Náhradu za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nebyl poskytnut jiný pozemek, poskytne stát. Výši náhrady v hotovosti upraví vláda České republiky a vláda Slovenské republiky svým nařízením. Hotovost se vyplácí pouze původním vlastníkům vydávaných věcí.⁷⁷⁶

Ostatní náhrady podle § 14 a § 15 zákona o půdě poskytne právnická osoba (právní nástupce), která věc drží nebo ji držela v době zániku nemovitosti anebo ji převedla na osobu, která nemovitost podle tohoto zákona nevydává.⁷⁷⁷

Oprávněná osoba vyzve k vydání náhrady nejpozději ve lhůtách uvedených v § 13. Závisí-li právo na náhradu na rozhodnutí pozemkového úřadu nebo soudu, končí tato lhůta uplynutím šesti měsíců ode dne právní moci rozhodnutí.⁷⁷⁸

Náhrada se poskytne oprávněné osobě do jednoho roku ode dne doručení výzvy. Náhrada spočívá ve věcech, které osoba povinná k poskytnutí náhrady vlastní, popřípadě v podílu na jmění této osoby, a to až do výše hodnoty původních nemovitostí a trvalých porostů, nedohodnou-li se účastníci jinak.⁷⁷⁹

Způsob náhrady musí být dohodnut nebo vypořádán do jednoho roku od podání písemné výzvy oprávněnou osobou, nebyl-li nárok uspokojen dříve. Se souhlasem oprávněné osoby je možno závazky vůči ní vypořádat i po tomto termínu.⁷⁸⁰

⁷⁶⁹ § 14 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁰ § 14 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷¹ § 14 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷² § 14 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷³ § 15 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁴ § 15 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁵ § 15 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁶ § 16 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁷ § 16 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁸ § 16 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁷⁹ § 16 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁸⁰ § 16 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Pozemkové fondy

Nemovitosti ve vlastnictví státu uvedené v § 1 odst. 1 zákona o půdě spravují právnické osoby zřízené zákony České národní rady a Slovenské národní rady (dále jen „pozemkové fondy“), s výjimkou pozemků,

- a) na nichž se nachází hřbitov,
- b) které jsou určeny pro obranu státu,⁷⁸¹
- c) které jsou určeny pro těžbu nerostů,⁷⁸²
- d) chráněných podle zvláštních předpisů,^{783, 784}
- e) které jsou součástí lesního půdního fondu, na které se nevztahuje postup podle § 6 odst. 1 zákona o půdě.

Pokud zákon o půdě nestanoví jinak, postupují pozemkové fondy při převodu nemovitého majetku státu podle zvláštních předpisů.⁷⁸⁵ Do schválení privatizačního projektu anebo v souladu s ním může pozemkový fond nemovitý majetek dát do užívání jiným osobám.⁷⁸⁶

Jestliže má o nemovitosti ve vlastnictví státu zájem více fyzických osob, mají přednost při postupu podle § 17 odst. 2 zákona o půdě dosavadní uživatelé a dále samostatně hospodařící rolníci. Z ostatních zájemců mají přednost osoby trvale bydlící v obci, v jejímž katastrálním území jsou nemovitosti.⁷⁸⁷

V pochybnostech o tom, zda se jedná o nemovitosti, na které se vztahuje tento zákon, rozhodují příslušné ústřední orgány státní správy republiky.⁷⁸⁸

Pokud není znám vlastník nemovitosti, je pozemkový fond oprávněn dát nemovitost do užívání vhodným zájemcům; úplata za toto užívání je příjmem fondu do doby, než vlastník uplatní svá práva k této nemovitosti.⁷⁸⁹

Uplatní-li vlastník svá práva k nemovitosti, pozemkový fond vypoví smlouvu s nájemcem k 1. říjnu běžného roku s jednoletou výpovědní lhůtou, nedohodne-li se s vlastníkem jinak.⁷⁹⁰

Pozemkové úpravy

Pozemkovými úpravami jsou změny v uspořádání pozemků v určitém území provedené za účelem vytvoření půdně ucelených hospodářských jednotek podle potřeb jednotlivých vlastníků půdy a s jejich souhlasem a podle celospolečenských požadavků na tvorbu krajiny, životního prostředí a na investiční výstavbu.⁷⁹¹

O provedení pozemkových úprav a v souvislosti s tím o výměně nebo přechodu vlastnických práv, o určení hranic pozemků nebo o zřízení, popřípadě zrušení věcného břemene k dotčeným pozemkům rozhoduje pozemkový úřad na základě dohody vlastníků. V případě, že se vlastníci nedohodnou, rozhoduje pozemkový úřad za podmínek stanovených zákonem. Rozhodnutí pozemkového úřadu přezkoumá na návrh účastníka soud.⁷⁹²

Řízení o pozemkových úpravách upravují zákony národních rad.⁷⁹³

⁷⁸¹ § 8 zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech

⁷⁸² zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)

⁷⁸³ § 2, § 4 a § 5 zákona ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči; § 2, § 4 a § 5 zákona SNR č. 27/1987 Sb., o státní památkové péči; § 5 a § 6 zákona č. 40/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů; § 7 a § 8 zákona SNR č. 1/1955 Sb. SNR, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸⁴ § 17 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁸⁵ zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

⁷⁸⁶ § 17 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁸⁷ § 17 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁸⁸ § 17 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁸⁹ § 18 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁰ § 18 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹¹ § 19 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹² § 19 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹³ § 19 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Náhrada živého a mrtvého inventáře

K zajištění provozu zemědělské výroby má původní vlastník živého a mrtvého inventáře, jakož i zásob právo na jejich náhradu, pokud je vnesl do zemědělského družstva nebo mu byly odňaty v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Zemřel-li původní vlastník nebo byl-li prohlášen za mrtvého, má právo požadovat náhradu k zajištění provozu zemědělské výroby další oprávněná osoba uvedená v § 4 odst. 2 zákona o půdě.⁷⁹⁴

Povinnost poskytnout náhradu podle § 20 odst. 1 zákona o půdě má právnická osoba, která tyto věci převzala, nebo její právní nástupce, a to ve lhůtě jednoho roku, nedohodnou-li se účastníci jinak. V případě, že tato právnická osoba uhradila státu hodnotu živého a mrtvého inventáře a zásob, má právo na proplacení této částky vůči státu; tento nárok lze uplatnit u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky ve lhůtě jednoho roku od poskytnutí náhrady.⁷⁹⁵

Náhrada se poskytne ve věcech téhož nebo srovnatelného druhu, jakosti a v množství přiměřeném převzaté části nemovitosti k zajištění provozu zemědělské výroby; není-li to možné, poskytne se náhrada ve službách pro zabezpečení zemědělské výroby, případně podílem na jmění právnické osoby uvedené v § 20 odst. 2 zákona o půdě, a to až do výše hodnoty odňatých věcí v cenách ke dni účinnosti tohoto zákona, případně náhrada v jiné formě. Od stanovené náhrady se odečte náhrada za živý a mrtvý inventář a za zásoby, vyplacená před účinností tohoto zákona. Nedojde-li k dohodě, rozhodne na návrh soud.⁷⁹⁶

Právo na náhradu zaniká, nebude-li uplatněno ve lhůtách uvedených v § 13 zákona o půdě.⁷⁹⁷

Vláda České republiky a vláda Slovenské republiky stanoví způsob výpočtu výše náhrad za věci uvedené v § 20 odst. 1 zákona o půdě pro případ, kdy nelze prokázat odnětí nebo vnesení těchto věcí nebo nelze určit jejich současnou hodnotu.⁷⁹⁸

Je-li oprávněných osob více a nárok na vydání věci uplatní jen některé z nich, vydá se jim věc celá.⁷⁹⁹

Zánik některých užívacích práv

Dnem účinnosti zákona o půdě zanikají tato práva k majetku uvedenému v § 1 odst. 1 zákona o půdě:

- a) právo družstevního užívání ke sdruženým pozemkům vlastníků, kteří nejsou členy zemědělského družstva,⁸⁰⁰
- b) právo užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby,⁸⁰¹
- c) právo užívání k zajištění lesní výroby a ostatních funkcí lesa,⁸⁰²
- d) právo bezplatného užívání rybníků,⁸⁰³
- e) právo trvalého užívání nemovitosti ve vlastnictví státu,⁸⁰⁴
- f) právo hospodaření k nemovitostem ve vlastnictví státu.^{805, 806}

Nedošlo-li mezi dosavadním uživatelem a vlastníkem k jiné dohodě, vznikne dnem účinnosti tohoto zákona nebo dnem, kdy byla nemovitost podle části druhé tohoto zákona vydána, mezi

⁷⁹⁴ § 20 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁵ § 20 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁶ § 20 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁷ § 20 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁸ § 20 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁷⁹⁹ § 21 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸⁰⁰ § 46 zákona č. 162/1990, o zemědělském družstevnictví

⁸⁰¹ § 1 zákona č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰² § 12 zákona č. 61/1977 Sb., o lesích

⁸⁰³ § 4 zákona č. 102/1963 Sb., o rybářství

⁸⁰⁴ § 70 hospodářského zákoníku

⁸⁰⁵ § 64 hospodářského zákoníku

⁸⁰⁶ § 22 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

nimi nájemní vztah, který lze vypovědět k 1. říjnu běžného roku. Výpovědní lhůta činí jeden rok, pokud nebude dohodnuto jinak; v případě, že pozemek je pro vlastníka nepřístupný, nemůže výpovědní lhůta skončit dříve, než budou provedeny pozemkové úpravy. V případě, že oprávněné osobě mají být vydány také budovy a stavby nebo poskytnuty náhrady podle tohoto zákona, nemůže výpovědní lhůta u výpovědi dané nájemcem skončit dříve, než tyto nároky vypořádá. V roce 1991 a 1992 mohli vlastníci k provozování zemědělské výroby vypovědět nájemní vztah k 1. říjnu 1991 nebo k 1. říjnu 1992 výpovědí doručenou nejpozději do jednoho měsíce před tímto dnem.⁸⁰⁷

Je-li na pozemku zřízena zahrádková nebo chatová osada, skončí výpovědní lhůta dnem, kdy mělo skončit právo dočasného užívání pozemku. Nájemce má právo na prodloužení nájmu o dalších 10 let, nedohodnou-li se účastníci jinak. Nájemce má po dobu nájmu předkupní právo k pozemku. Výše nájemného a kupní cena se řídí bonitou půdy a kulturou pozemku v době vzniku práva užívání. Ustanovení § 21 vyhlášky ministerstva financí, cen a mezd České socialistické republiky, o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků⁸⁰⁸ a § 21 vyhlášky ministerstva financí, cen a mezd Slovenské socialistické republiky, o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a o náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění pozdějších předpisů,⁸⁰⁹ umožňující zvýšení zjištěné ceny se v tomto případě nepoužijí.⁸¹⁰

Vlastník pozemku uvedeného v § 22 odst. 3 zákona o půdě má právo do tří let od účinnosti tohoto zákona požádat pozemkový fond o výměnu tohoto pozemku za jiný pozemek ve vlastnictví státu. Vymeňovaný pozemek se poskytne v přiměřené výměře a kvalitě, jako byl pozemek původní, a to pokud možno v témže katastrálním území.⁸¹¹

Nájemce je oprávněn užívat pozemek v souladu s jeho určením podle předpisů o evidenci nemovitostí. S užívanou nemovitostí je povinen nakládat s péčí řádného hospodáře a po skončení nájmu vrátit budovy a stavby ve stavu odpovídajícím obvyklému opotřebení.⁸¹²

Právo na náhradu podle ustanovení § 14 a 16 má i vlastník obytné nebo hospodářské budovy, která byla odstraněna v době užívání organizací podle zvláštních předpisů.⁸¹³ V případě, že tuto budovu odstranila jiná právnická osoba než stát, má vlastník právo na finanční náhradu vůči této právnické osobě, pokud se nedohodnou na jiném způsobu náhrady.⁸¹⁴

Náhrady za trvalé porosty

Zákon o půdě řešil rovněž náhrady za trvalé porosty, a to tak, že v případě, že trvalé porosty vzešly na pozemcích v době jejich užívání zemědělskými nebo lesními organizacemi podle zvláštních předpisů,⁸¹⁵ stávají se vlastnictvím vlastníka pozemku dnem skončení práva užívání; uživateli pozemku však náleží užítky z nich po dobu užívání.⁸¹⁶

⁸⁰⁷ § 22 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸⁰⁸ vyhláška ministerstva financí, cen a mezd České socialistické republiky č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění pozdějších předpisů,

⁸⁰⁹ vyhlášky ministerstva financí, cen a mezd Slovenské socialistické republiky č. 205/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a o náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění pozdějších předpisů,

⁸¹⁰ § 22 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹¹ § 22 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹² § 22 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹³ například zákon č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 61/1977 Sb., o lesích

⁸¹⁴ § 23 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹⁵ například zákon č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 61/1977 Sb., o lesích

⁸¹⁶ § 24 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

V případě, že před převzetím do užívání zemědělskou nebo lesní organizací nebyly na pozemku vysazeny jiné srovnatelné porosty, má uživatel právo na náhradu hodnoty nově vysazených trvalých porostů v ceně ke dni účinnosti tohoto zákona.⁸¹⁷

Na návrh vlastníka, který má uhradit dosavadnímu uživateli hodnotu trvalých porostů podle § 24 odst. 2 zákona o půdě, vymění pozemkový fond jeho pozemek za jiný pozemek ve vlastnictví státu. Povinnost nahradit hodnotu trvalých porostů přechází v takovém případě na stát.⁸¹⁸

Nejsou-li na pozemku ke dni skončení práva užívání srovnatelné trvalé porosty, které na něm byly ke dni vzniku práva užívání, vymění pozemkový fond na návrh vlastníka jeho pozemek za jiný pozemek ve vlastnictví státu se srovnatelnými trvalými porosty; není-li výměna možná, má vlastník právo vůči uživateli na finanční náhradu ve výši rozdílu mezi cenami trvalých porostů platnými ke dni účinnosti tohoto zákona.⁸¹⁹

Práva vlastníků a uživatelů budov a pozemků

Pokud se práv vlastníků a uživatelů budov a pozemků týče, stanovil zákon o půdě, že vlastník vstupuje do práv a závazků pronajímatele, plynoucích z dohody o odevzdání a převzetí bytu, z nájmu pozemku nebo ze smlouvy o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti.⁸²⁰

Dosavadní uživatelé bytů, pozemků a nebytových prostor v převáděných nemovitostech, které slouží

- a) činnosti diplomatických a konzulárních misí,
- b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,
- c) školství,
- d) provozu kulturních a tělovýchovných zařízení,
- e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob,

mají nárok vůči vlastníkovi na uzavření dohody o užívání bytu, pozemku nebo nájmu nebytových prostor. V těchto případech může vlastník dohodu vypovědět nejdříve po uplynutí 10 let ode dne účinnosti tohoto zákona, nedohodnou-li se účastníci jinak; tento závazek přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.⁸²¹

Nedohodne-li se o výši nájemného a podmínkách jeho placení vlastník s uživatelem bytu, pozemku nebo nebytových prostor uvedených v § 25 odst. 2 zákona o půdě, rozhodne o výši nájemného příslušný orgán státní správy podle obecně platných cenových předpisů.⁸²²

Ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů bylo zákonem o půdě doplněno tak, že do něj bylo vloženo nové písmeno i), ve znění:

- „i) jde o nájem nebytového prostoru v nemovitosti převedené původnímu vlastníkovi podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.“⁸²³

Na návrh vlastníka obytné budovy patřící k zemědělské usedlosti uplatněný do tří let od účinnosti tohoto zákona zruší příslušný orgán právo užívání k bytu nebo rozhodne o jeho vyklizení, jestliže jej vlastník potřebuje pro sebe a osoby blízké k provozování zemědělské výroby.⁸²⁴

⁸¹⁷ § 24 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹⁸ § 24 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸¹⁹ § 24 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁰ § 25 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²¹ § 25 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²² § 25 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²³ § 26 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁴ § 26 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Uživatel bytu nebo nebytových prostor, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimiž se byt nebo nebytové prostory zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, skončí-li mu právo jejich užívání.⁸²⁵

Jestliže byt nebo nebytový prostor je ke dni skončení práva užívání znehodnocen více, než odpovídá běžnému opotřebení, je uživatel těchto prostor povinen uhradit vlastníkovvi budovy náhradu za toto znehodnocení.⁸²⁶ Náhrady se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni skončení práva užívání.⁸²⁷

Povinná osoba nemůže proti oprávněné osobě uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti povinné osobě uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně.⁸²⁸

Majetek církví

Majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti, řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku.⁸²⁹ Pro postup podle části druhé tohoto zákona se za majetek uvedený v § 1 odst. 1 zákona o půdě považuje i majetek, který byl v době odnětí vlastnického práva k těmto účelům užíván.⁸³⁰ Ustanovení části druhé a § 20 zákona o půdě nelze použít pro případy, kdy byla věc získána v době nesvobody osobami státně nespolehlivými, nebo v důsledku rasové persekuce.⁸³¹

Zvláštní ustanovení o pozemkových reformách

Ode dne účinnosti zákona o půdě nelze použít ustanovení zákona o zabránění velkého majetku pozemkového⁸³², zákona o revizi první pozemkové reformy⁸³³ a zákona o nové pozemkové reformě.^{834, 835}

Z majetku zemědělských družstev budou přednostně uspokojeny nároky vyplývající ze zákonů upravujících zmírnění následků některých majetkových křivd⁸³⁶ a tohoto zákona. Zvláštní zákon upraví způsob stanovení členského podílu, základního členského vkladu nebo jiné majetkové účasti na majetku zemědělských družstev; zemědělská družstva se nemohou se svými členy vypořádat do doby přijetí stanov přizpůsobených tomuto zvláštnímu zákonu.⁸³⁷

Zemědělská družstva nemohou svůj majetek převádět do vlastnictví právnických nebo fyzických osob, nejde-li o převod při dodávce výrobků, provádění prací nebo poskytování jiného plnění (obvyklé hospodaření) v rámci vymezeného předmětu činnosti družstva.⁸³⁸

Se svými majetkovými účastmi na podnikání jiných právnických osob nemohou zemědělská družstva nakládat do doby přijetí zvláštního zákona uvedeného v § 33 odst. 1 zákona o půdě.⁸³⁹

Omezení podle § 33 odst. 2 a 3 zákona o půdě se nevztahují na uspokojení nároků vyplývajících ze zákonů upravujících zmírnění následků některých majetkových křivd⁸⁴⁰ a

⁸²⁵ § 27 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁶ § 27 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁷ § 27 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁸ § 28 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸²⁹ § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³⁰ § 30 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³¹ § 31 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³² zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového, ve znění pozdějších předpisů

⁸³³ zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ve znění pozdějších předpisů

⁸³⁴ zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě.

⁸³⁵ § 31 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³⁶ zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁸³⁷ § 33 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³⁸ § 33 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸³⁹ § 33 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

zákona o půdě.⁸⁴¹ Omezení podle § 33 odst. 2 a 3 zákona o půdě se vztahují i na majetek svěřený družstevnímu podniku⁸⁴² sdružený do společného podniku a na majetek těmito právníky osobami vytvořený, nejde-li o majetek vyloučený podle § 5 odst. 1 písm. a) zákona o půdě.⁸⁴³

Výjimky z ustanovení § 33 odst. 2, 3 a 4 zákona o půdě může v odůvodněných případech udělit vláda České republiky nebo vláda Slovenské republiky. Udělená výjimka nahrazuje povolení podle zvláštních předpisů.⁸⁴⁴

Zákonem o půdě byly zrušeny některé právní předpisy jako celek (zákon o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby⁸⁴⁵, zákon SNR o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů⁸⁴⁶ a zákon SNR o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů),⁸⁴⁷ resp. byly zrušeny některé jejich části (§ 12 až 19 zákona o lesích,⁸⁴⁸ § 4 zákona o rybnářství⁸⁴⁹, § 50 odst. 2, 4 a 5 a § 51 zákona o zemědělském družstevnictví).⁸⁵⁰

II.7. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ÚPRAVĚ VLASTNICKÝCH VZTAHŮ K PŮDĚ A JINÉMU ZEMĚDĚLSKÉMU MAJETKU/ komentář

Zákon o půdě byl novelizován celkem sedmáctkrát, což je nejvíce ze všech velkých restitučních předpisů přijatých po roce 1989. Pět z těchto sedmnácti novelizací bylo novelizacemi provedenými na základě nálezů Ústavního soudu.

První novelizace zákona o půdě byla provedena zákonem č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech. Tento zákon nabyt účinnosti 28. ledna 1992, rozeslán byl téhož dne ve sbírce zákonů částka 9/1992 Sb. Druhá novelizace zákona o půdě byla jeho první čistou novelou, a to zákonem č. 93/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Tento zákon nabyt účinnosti o měsíc později, než předchozí, tedy 28. února 1992, rozeslán byl téhož dne ve sbírce zákonů částka 23/1992 Sb. Třetí novelizaci zákona o půdě provedl zákon České národní rady o pokutách a kaucích za nedodržování zákonů upravujících transformaci zemědělských družstev a nápravu majetkových křivd v oblasti vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který nabyt účinnosti 31. prosince 1992, kdy byl rozeslán ve sbírce zákonů částka 12/1993 Sb. Čtvrtou novelizací zákona o půdě a jeho celkově druhou čistou novelou byl zákon č. 183/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 42/1992 Sb., zákona č. 93/1992 Sb. a zákona České národní rady č. 39/1993 Sb. Tento zákon, rozeslaný 29. června 1993 ve sbírce zákonů částka 46/1993 Sb., nabyt účinnosti 1. července 1993. Následně bylo zákonem č. 193/1993 Sb. vyhlášeno úplné znění zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému

⁸⁴⁰ zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁴¹ § 33 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸⁴² § 43 zákona č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví

⁸⁴³ § 33 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸⁴⁴ § 33 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

⁸⁴⁵ zákon č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění zákona č. 95/1988 Sb. a zákona č. 114/1990 Sb.

⁸⁴⁶ zákon SNR č. 81/1949 Sb. SNR, o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů

⁸⁴⁷ zákon SNR č. 2/1958 Sb. SNR, o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů

⁸⁴⁸ zákon č. 61/1977 Sb., o lesích

⁸⁴⁹ zákon č. 102/1963 Sb., o rybnářství

⁸⁵⁰ zákon č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví

zemědělskému majetku, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění. Nejednalo se tedy o novelizaci zákona o půdě, ale o jeho republikaci, rozeslanou dne 28. července 1993 ve sbírce zákonů částka 49/1993 Sb., která nabyla účinnosti téhož dne a zrušena byla ani ne rok nato s účinností k 21. červnu 1994.

Pátou novelizaci zákona o půdě představoval náleží Ústavního soudu ČR z 24. května 1994 ve věci návrhu na zrušení zákona č. 183/1993 Sb., vyhlášený dne 21. června 1994 s účinností od téhož dne ve sbírce zákonů částka 41/1994 Sb. pod č. 131/1994 Sb., šestou novelizaci pak náleží Ústavního soudu ČR z 14. června 1995 ve věci návrhu na zrušení § 32 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 183/1993 Sb., vyhlášený dne 15. srpna 1995, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 43/1995 Sb. a sedmou novelizaci pak náleží Ústavního soudu ČR z 13. prosince 1995 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 183/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 42/1992 Sb., zákona č. 93/1992 Sb. a zákona České národní rady č. 39/1993 Sb., a zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., vyhlášený dne 9. února 1996, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 11/1996 Sb.

Osmou novelizaci zákona o půdě a jeho třetí čistou novelu představoval zákon č. 30/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhlášený taktéž jako předchozí náleží Ústavního soudu ČR dne 9. února 1996, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 11/1996 Sb.

Devátá novelizace zákona o půdě byla provedena zákonem č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášený dne 15. dubna 2002 ve sbírce zákonů částka 57/2002 Sb. s účinností k 1. lednu 2003.

Desátá novelizace a čtvrtá čistá novela zákona o půdě byla provedena zákonem č. 30/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl rozeslán 9. února 1996 ve sbírce zákonů částka 11/1996 Sb. a nabyl účinnosti téhož dne.

Jedenáctá novelizace a pátá čistá novela zákona o půdě byla představována zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, vyhlášený dne 18. července 2002 ve sbírce zákonů částka 117/2002 Sb., s účinností k 1. srpnu 2002⁸⁵¹. Dvanáctou novelizaci zákona o půdě (šestou čistou novelou) byl zákon, kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony, vyhlášený dne ve sbírce zákonů dne 6. srpna 2003 ve sbírce zákonů částka 86/2003 Sb. s účinností k témuž dni.

⁸⁵¹ Ustanovení čl. XXV bodu 3, čl. XLV, čl. CXIII bodů 4 a 7 čl. CXVII bodů 3, 4, 5, 9, 10 a 15 a čl. CXVIII bodů 4, 6, 7, 8 a 9 nabývají účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení (tj. 1.8.2002).

Třináctá novelizace zákona o půdě byla provedena zákonem č. 354/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, vyhlášený dne 8. června 2004 ve sbírce zákonů částka 115/2004 Sb., s účinností k 1. květnu 2004.⁸⁵²

Čtrnáctou novelizací zákona o půdě představoval náleze Ústavního soudu z 17. května 2005 ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, vyhlášený 7. července 2005, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 99/2005 Sb. pod číslem 272/2005 Sb. Patnáctou novelizací – celkově pátou novelizací provedenou nálezem Ústavního soudu – představoval náleze Ústavního soudu z 13. prosince 2005, vyhlášený 20. prosince 2005, ve věci návrhu na zrušení § 13 odst. 6 a 7 zákona č. 229/1991 Sb., úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 253/2003 Sb., a ustanovení čl. VI. části třetí zákona č. 253/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 253/2001 Sb., a některé další zákony, vyhlášený dne 28. prosince 2005, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 180/2005 Sb. pod číslem 531/2005 Sb.

Šestnáctou novelizací zákona o půdě a zároveň jeho sedmou čistou novelu představoval zákon č. 131/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášený dne 14. dubna 2006, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 45/2006 Sb. Sedmnáctou a prozatím poslední novelizací zákona o půdě byl zákon č. 178/2006 Sb.,⁸⁵³ kterým se mění zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění zákona č. 444/2005 Sb., a některé další zákony, vyhlášený dne 5. května 2006, s účinností k témuž dni, ve sbírce zákonů částka 61/2006 Sb.

Provedenými výše uvedenými novelizacemi byl zákon o půdě značně změněn. I poté však jeho preambule stanovila, stejně jako po přijetí tohoto zákona, že na jeho znění se Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky usneslo ve snaze zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, dosáhnou zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí.

Účelem zákona o půdě tedy jsou tři základní okruhy, a sice:

- zmírnění následků některých majetkových křivd z období let 1948-1989;

⁸⁵² Tento zákon byl přijat dne 4.5.2004 a vyhlášen byl ve Sbírce zákonů dnem 8.6.2004, ale dle čl. IV nabývá účinnosti už dnem 1.5.2004. Dle mého mínění jde o porušení ustanovení § 3 odst. 3 zákona č.309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

⁸⁵³ znění čl. VI zákona č. 178/2006 Sb.

„Čl. VI, Přejíchné ustanovení: Za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout jiný pozemek, náleží peněžítá náhrada, jestliže právo na jiný pozemek před účinností tohoto zákona zaniklo podle § 13 odst. 6 nebo před nabytím účinností tohoto zákona uplynula lhůta pro převod jiného pozemku podle čl. VI zákona č. 253/2003 Sb. Písemná výzva k poskytnutí peněžíté náhrady musí být doručena pozemkovému fondu nejpozději do 6 měsíců ode dne nabytí účinností tohoto zákona, jinak právo na náhradu zanikne. Náhradu poskytne pozemkový fond nejpozději do tří let od převzetí písemné výzvy.“

- obnovení původních vlastnických vztahů k půdě
- úprava některých vlastnických vztahů v uvedených souvislostech, a to vzhledem k zájmům hospodářského rozvoje venkova i vzhledem k ekologickým hlediskům.⁸⁵⁴

Rozsah působnosti zákona

Zákon o půdě se vztahuje na

- a) půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží,⁸⁵⁵ a v rozsahu stanoveném tímto zákonem i na půdu, která tvoří lesní půdní fond,⁸⁵⁶ (dále jen "půda"),
- b) obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků,
- c) obytné a hospodářské budovy a stavby sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků,
- d) jiný zemědělský majetek uvedený v § 20 zákona o půdě.⁸⁵⁷

Zákon o půdě upravuje práva a povinnosti vlastníků, původních vlastníků, uživatelů a nájemců půdy, jakož i působnost státu při úpravě vlastnických a užívacích práv k pozemkům.⁸⁵⁸

Pokud tento zákon nestanoví jinak, řídí se právní vztahy k majetku uvedenému v § 1 odst. 1 zákona o půdě právními předpisy.⁸⁵⁹

Při výkladu ustanovení § 1 o rozsahu působnosti zákona o půdě je třeba mít na zřeteli zájem oprávněných osob, pokud uplatnily výzvu k vydání půdy, budov a staveb patřících k původní zemědělské usedlosti, jakmile se obrátily na organizace, o nichž podle objektivních hledisek byly přesvědčeny, že jejich majetek drží, i když třeba navenek se jevící faktický stav nebyl v souladu s právním stavem správy užívání či vlastnictví k tomuto majetku.⁸⁶⁰

Skutečnost, že oprávněná osoba neuspěla se svým nárokem na vydání věci podle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, nebo že uvedený nárok neuplatnila, sama o sobě neznamená že by její nárok byl vyloučen z uplatnění podle zákona o půdě, pokud jsou tu dány zákonem stanovené předpoklady k vydání nemovitosti podle zákona o půdě.⁸⁶¹

Ustanovení zákona o půdě, jež se vztahují především na půdu, která tvoří zemědělský půdní fond, lze použít na zahrady, přilehlé k obytnému domu v souvisle zastavené části obce a využívané k pěstování plodin pro vlastní potřebu jen tehdy, byla-li tu dána souvislost se zemědělskou výrobou. To však nemá negativní důsledek z hlediska nároku na vydání věci podle ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích.⁸⁶²

K rozlišení toho, zda se na řešený případ vztahují ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích, bude zpravidla sloužit zápis v pozemkové knize (méně už údaje z evidence nemovitostí); rozhodující je stav v době přechodu (převodu) majetku na stát. Rozhodnutí

⁸⁵⁴ Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/96, s. 45

⁸⁵⁵ § 1 zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 75/1976 Sb.

⁸⁵⁶ § 2 zákona č. 61/1977 Sb., o lesích

⁸⁵⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵⁸ § 1 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵⁹ § 1 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶⁰ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 14/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 70/1994

⁸⁶¹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s.45

⁸⁶² Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 122-123

příslušného orgánu o vynětí pozemku ze zemědělského půdního fondu má vždy význam jen *ex nunc*.^{863, 864}

Základní ustanovení

Kromě vlastníka mají právo užívat půdu jiné osoby jen na základě smlouvy uzavřené s vlastníkem nebo na základě smlouvy uzavřené s pozemkovým fondem, není-li zákonem stanoveno jinak.⁸⁶⁵

Vlastník pozemků je vlastníkem porostů na něm vzešlých; tím není dotčeno vlastnické právo zemědělských družstev k porostům na pozemcích jejich členů podle předpisů o zemědělském družstevnictví.⁸⁶⁶ U pozemků daných smluvně do užívání je vlastníkem jiných než trvalých porostů uživatel, pokud se s vlastníkem nedohodne jinak.⁸⁶⁷

Zásada uvedená v § 2 odst. 2 se vztahuje obdobně i na nájemce v případě porostů na pozemcích, ohledně nichž vznikl ze zákona nájemní vztah (§ 22 odst. 3 zákona o půdě), že totiž vlastníkem jiných než trvalých porostů na pozemcích v nájmu je nájemce; pokud se s vlastníkem nedohodl jinak. Tato zásada se uplatňuje u náhrad za trvalé porosty podle ustanovení § 24 zákona o půdě.^{868, 869}

§ 3 zákona o půdě byl provedenými novelizacemi zcela zrušen.

Oprávněné osoby

Oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky, jehož půda, budovy a stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 způsobem uvedeným v § 6 odst. 1 zákona o půdě.⁸⁷⁰

Zemřela-li osoba, jejíž nemovitost přešla v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 do vlastnictví státu, nebo jiné právnické osoby v případech uvedených v § 6 zákona o půdě, před uplynutím lhůty uvedené v § 13 zákona o půdě, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky, fyzické osoby v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl vlastnictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti,
- c) děti a manžel osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 13 tohoto zákona, jsou

⁸⁶³ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 150

⁸⁶⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 46; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 104; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 38/1996; nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 59/95 z 14.9.1995; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 901/94; nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 15/94 z 6.6.1995; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cdo 19/92

⁸⁶⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶⁶ § 46 odst. 4 zákona č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví.

⁸⁶⁷ § 2 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶⁸ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/96, s. 56-57

⁸⁶⁹ srv. též nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 59/95 z 14.9.1995

⁸⁷⁰ § 4 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a zemřelo-li některé z nich, jeho děti,

- d) rodiče osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě,
- e) sourozenci osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti a jeho manžel.⁸⁷¹

V případech, uvedených v § 6 odst. 1 písm. j) zákona o půdě jsou oprávněnými osobami osoby tam uvedené; ustanovení odstavce 2 písm. c) až e) tohoto zákona platí obdobně.⁸⁷²

V případě, že zemřela oprávněná osoba, která uplatnila nárok na vydání majetku před vydáním rozhodnutí podle § 9 zákona o půdě, přechází nárok na dědice.⁸⁷³

Oprávněnou osobou ve smyslu zákona o půdě může být jen fyzická osoba, nikoli právnická osoba. Stejně jako při výkladu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích⁸⁷⁴ je třeba vycházet z toho, že s ohledem na počátek účinnosti zákona o půdě (v době existence ČSFR) je nyní právně nerozhodná skutečnost, kdo učinil výzvu k vydání věci a uplatnil nárok u pozemkového úřadu⁸⁷⁵ ohledně věci, která je v České republice, je po zániku ČSFR nyní občanem SR.⁸⁷⁶

Ustanovení § 4 odst. 4 zákona o půdě upravuje přechod nároku zemřelé oprávněné osoby na dědice, jestliže již před smrtí oprávněné osoby byl z její strany uplatněn nárok na vydání nemovitosti, a to před vydáním rozhodnutí podle § 9 zákona o půdě. Takovou úpravu neobsahuje zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd ani zákon o mimosoudních rehabilitacích. Uvedená úprava znamená zvláštní způsob přechodu nároku ze zákona, nikoli jen odkaz na dědění podle občanského zákoníku. Vyjadřuje také odlišení případů přechodu nároku tohoto druhu a v tomto stádiu realizace nároků na zmírnění následků majetkových křivd od případů, kdy oprávněná osoba zemřela až poté, kdy už bylo vydáno rozhodnutí podle § 9 odst. 2 nebo 4 zákona o půdě, jímž bylo přiznáno vydání nemovitosti a vlastnictví k ní.^{877, 878}

Při prosazování nároku jsou dotčené orgány státní správy a právnické osoby, na které přešlo vlastnické nebo užívací právo, povinny poskytnout tomu, kdo tvrdí, že je oprávněnou osobou, pomoc zejména tím, že jí poskytují výpisy z evidence a kopie listin, jakož i jiné prostředky, které mohou přispět k objasnění věci.⁸⁷⁹

Nemůže-li osoba uvedená v § 4a odst. 1 zákona o půdě jednoznačně prokázat svůj nárok výpisem z úřední evidence, zapíše ji pozemkový úřad jako domnělou oprávněnou osobu.⁸⁸⁰

⁸⁷¹ § 4 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷² § 4 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷³ § 4 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 117

⁸⁷⁵ § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷⁶ v této souvislosti srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/19996, s. 46

⁸⁷⁷ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 154

⁸⁷⁸ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 24/1997; nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 32/96 z 12.12.1996; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 110-111; nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 8/95 z 13.12.1995; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 213/93; rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 62/92; nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 223/95 z 2.5.1997

⁸⁷⁹ § 4a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸⁰ § 4a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Na základě žádosti domnělé oprávněné osoby pozemkový úřad svým rozhodnutím může uznat nárok k pozemkům, porostům a jinému majetku této osobě, jestliže domnělá oprávněná osoba:

- a) předloží rozhodnutí o dědictví nebo smlouvu, kterou dokládá vlastnická práva, doklad o smlouvě nebo doklad o jiném právním úkonu o nabytí vlastnictví touto osobou nebo jejím právním předchůdcem, nedošlo-li k právně účinnému převodu jen pro nedostatek zápisu do pozemkové knihy nebo evidence nemovitostí,
- b) prokáže, že ve skutečnosti došlo k dělbě užívání nemovitosti mezi spoluvlastníky nebo k výměně pozemků, a k převodu nedošlo jen proto, že nebyl zachován předepsaný úřední postup,
- c) prokáže, že sám nebo jeho právní předchůdce měli pozemky, porosty nebo jiný majetek v držbě a doklad o vlastnictví nemůže předložit, protože buď nebylo realizováno zápisové řízení, nebo že došlo ke ztrátě nebo poškození či zničení katastrálních nebo pozemkových operátů.⁸⁸¹

Nárok podle § 4 odst. 3 zákona o půdě je možno uznat, neuplatnila-li nárok jiná oprávněná osoba, která pozbyla věci dříve, neprobíhá-li ve věci soudní řízení a domnělá oprávněná osoba prokazuje nárok k pozemku, k porostům nebo jinému majetku posledním dokladem o vlastnictví svém nebo svého přímého předchůdce a tuto skutečnost doplňuje čestným prohlášením o tom, že je vlastníkem či spoluvlastníkem těchto pozemků, porostů nebo jiného majetku a že na sebe přebírá všechny právní následky uvedení nepravdivých údajů.⁸⁸²

Jestliže pozemkový úřad neuzná nárok podle § 4 odst. 3 zákona o půdě, odkáže domnělou oprávněnou osobu s jejím nárokem na soud. Řízení o tomto nároku a o tom, zda je domnělá oprávněná osoba oprávněnou osobou, soud spojí.⁸⁸³

Žaloba domnělé oprávněné osoby ve smyslu § 4a odst. 5 zákona o půdě mohla směřovat jen k tomu, aby bylo soudem rozhodnuto, že domnělá oprávněná osoba je legitimována k uplatnění nároku na vydání věci u příslušného pozemkového úřadu. Nejde tu o žalobu na vydání věci, když tu ještě nepředcházelo rozhodování pozemkového úřadu podle § 9 odst. 2 a 4 zákona o půdě. Do pravomoci soudu tu nenáleží rozhodovat o uložení povinnosti vydat této osobě nemovitost.^{884, 885}

Povinné osoby

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona nemovitost drží, s výjimkou

- a) podniků se zahraniční majetkovou účastí a obchodních společností, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby. Tato výjimka neplatí, jde-li o věci nabyté od právnických osob po 1. říjnu 1990,
- b) cizích států.⁸⁸⁶

⁸⁸¹ § 4a odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸² § 4a odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸³ § 4a odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸⁴ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 157

⁸⁸⁵ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 31/1996; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 13 Co 830/94; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 9/94-I; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 8 Co 1016/96; rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1531/96

⁸⁸⁶ § 5 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Osobou, která nemovitost podle § 5 odst. 1 zákona o půdě drží, se rozumí:

- a) právnická osoba, která měla ke dni účinnosti tohoto zákona k nemovitosti ve vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky nebo Slovenské republiky právo hospodaření nebo právo trvalého užívání,
- b) u ostatních nemovitostí jejich vlastník.⁸⁸⁷

Povinná osoba je povinna s nemovitostmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře, ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto věci, jejich součástí a příslušenství převést do vlastnictví jiného. Takové právní úkony jsou neplatné. Právo na náhradu škody, kterou povinná osoba způsobí osobě oprávněné porušením těchto povinností, zůstává ustanovením § 28 zákona o půdě nedotčeno.⁸⁸⁸

Povinnou osobou ve smyslu § 5 zákona o půdě mohou být právnické osoby všeho druhu, např. státní statek, zemědělské družstvo, družstevní podnik nebo některá z obchodních společností, s výjimkami uvedenými v § 5 odst. 1 zákona o půdě. Povinnou osobou ve smyslu § 5 zákona o půdě žádném případě není fyzická osoba.

Zákaz převodu věcí, jejich součástí a příslušenství do vlastnictví jiného subjektu dle § 5 odst. 3 zákona o půdě trvá do doby, než byly vydány oprávněné osobě, nebo bylo pravomocně rozhodnuto o tom, že se nároku na vydání nevyhovuje.⁸⁸⁹

Vydání nemovitosti

Oprávněným osobám budou vydány nemovitosti, které přešly na stát nebo jinou právnickou osobu v důsledku

- a) výroku o propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci v trestním řízení, případně v trestním řízení správním podle dřívějších předpisů, jestliže výrok byl zrušen podle zvláštních předpisů,⁸⁹⁰
- b) odnětí bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, nebo podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě,
- c) postupu podle § 463a občanského zákoníku nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 67/1952 Sb.,
- d) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR č. 81/1949 Sb. SNR, o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbaniátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů,
- e) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR č. 2/1958 Sb. SNR, o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbaniátníků, komposesorátů a podobných útvarů,
- f) prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- g) toho, že občan zdržující se v cizině nemovitost zanechal na území republiky nebo jehož majetek přešel na stát podle zákona č. 183/1950 Sb., o majetku zanechaném na území Československé republiky osobami, které optovaly pro Svaz sovětských socialistických republik a přesídlily na jeho území,

⁸⁸⁷ § 5 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸⁸ § 5 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸⁹ srv. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 47/94; rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 15 Ca 448/94; rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 33 Ca 123/94; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 195/97 z 11.12.1997

⁸⁹⁰ zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

- h) smlouvy o darování nemovitostí uzavřené dárce v tísní,
- i) dražebního řízení provedeného na úhradu pohledávky státu,
- j) soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky, popřípadě uznání takovéto smlouvy účastníky za neplatnou; v takovém případě je oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- k) kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek,
- l) odmítnutí dědictví v dědickém řízení učiněného v tísní,
- m) vyvlastnění za náhradu, pokud nemovitost existuje a trvale neslouží účelu, pro který byla vyvlastněna,
- n) vyvlastnění bez vyplacení náhrady,
- o) znárodnění nebo zestátnění⁸⁹¹ vykonaného v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy nebo bez vyplacení náhrady,
- p) převzetí nemovitosti bez právního důvodu,
- r) politické persekuce⁸⁹² nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody,⁸⁹³
- s) odevzdání do vlastnictví družstva podle zvláštních předpisů,⁸⁹⁴
- t) přikázání do užívání právnické osoby na základě zákona č. 55/1947 Sb., o pomoci rolníkům při uskutečňování zemědělského výrobního plánu, nebo vládního nařízení č. 50/1955 Sb., o některých opatřeních k zajištění zemědělské výroby,
- u) převodu společně užívaných singulárních lesů a lesních družstev na území České republiky, pokud členy družstva byly výlučně fyzické osoby.⁸⁹⁵

Obdobně se postupuje i v případech, kdy fyzickým osobám vznikl nárok na vynětí zemědělského majetku z konfiskace podle zvláštních předpisů.⁸⁹⁶ Za osoby, kterým vznikl nárok na vynětí zemědělského majetku z konfiskace podle zvláštních předpisů,⁸⁹⁷ je třeba považovat pro účely tohoto zákona i státní občany České a Slovenské Federativní Republiky, kterým byl konfiskován zemědělský majetek a nebyly odsouzeny podle zvláštních předpisů.⁸⁹⁸ Pokud tento majetek byl už před rozhodným obdobím přidělen v rámci předpisů o pozemkových reformách, řeší se nárok těchto oprávněných osob podle § 12 zákona o půdě.⁸⁹⁹ Oprávněná osoba je povinna po vydání nemovitosti zaplatit státu nedoplatek přídělové ceny, za kterou ji původně získala; obdobně je povinna vrátit kupní cenu nebo náhradu, která jí byla státem nebo jinou právnickou osobou při převodu nemovitosti vyplacena. Lhůtu k zaplacení určí pozemkový úřad. Vyšší nedoplatku přídělové ceny sdělí krajský úřad.^{900, 901}

⁸⁹¹ např. zákon č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech

⁸⁹² § 2 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.

⁸⁹³ § 2 odst. 3 věta první zákona č. 87/1991 Sb.

⁸⁹⁴ např. zákon č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, zákon č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví

⁸⁹⁵ § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹⁶ např. nařízení Sboru pověřenců č. 26/1948 Sb. SNR, kterým se upravuje vynětí zemědělského majetku osob maďarské národnosti z konfiskace

⁸⁹⁷ např. nařízení Sboru pověřenců č. 26/1948 Sb. SNR, kterým se upravuje vynětí zemědělského majetku osob maďarské národnosti z konfiskace

⁸⁹⁸ nařízení SNR č. 33/1945 Sb. SNR, o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹⁹ § 6 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰⁰ § 6 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Pokud vázly na nemovitosti ke dni převzetí státem pohledávky peněžních ústavů, zajištěné na nemovitosti a vypořádané podle zvláštních předpisů, uhradí oprávněná osoba částku, kterou stát takto vypořádal.⁹⁰² Jestliže nemovitosti přešly do vlastnictví obce, má oprávněná osoba právo podle tohoto zákona vůči obci.⁹⁰³ Vydá-li nemovitost jiná osoba než stát, vznikne této osobě nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi nemovitosti. Tento nárok musí být uplatněn u příslušného orgánu státní správy republiky.⁹⁰⁴

Vydání nemovitosti podle § 6 zákona o půdě je novým právním institutem, obdobně jako tomu je u vydání věci podle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd a zákona o mimosoudních rehabilitacích; není totožný s vydáním věci vlastníkovu ze strany toho, kdo mu ji neprávem zadržuje, podle § 126 odst. 1 občanského zákoníku. Nejde tu také o přechod nemovitosti ze zákona, ani o pouhý smluvní převod nemovitosti podle § 132 odst. 1 občanského zákoníku.

Způsoby, jimiž podle § 6 odst. 1 zákona o půdě přešly nemovitosti na stát nebo jinou právnickou osobu, zahrnují v sobě jak případy přechodu nemovitostí, tak i případy převodu nemovitostí,⁹⁰⁵ jakož i případy, kdy nemovitosti byly převzaty bez právního důvodu.⁹⁰⁶

Nápadně nevýhodnými podmínkami dle § 6 odst. 1 písm. k) zákona o půdě nelze rozumět jen rozpor s cenovými předpisy, ale i další okolnosti.⁹⁰⁷

Případy, v nichž nemovitosti přešly na stát nebo jinou právnickou osobu v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná práva a svobody dle § 6 odst. 1 písm. r) zákona o půdě jsou míněny případy, kdy nešlo o ty případy, které jsou uvedeny v § 6 odst. 1 písm. a) až p), s), t) a u). Není tu tedy třeba zabývat se doložením politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody i v těch případech, v nichž je prokazatelně doložen některý ze způsobů, jimiž přešly na stát nebo jinou právnickou osobu nemovitosti, jak jsou uvedeny v § 6 odst. 1 zákona o půdě pod jinými písmeny, než pod písmenem r).^{908, 909}

⁹⁰¹ Vyšší nedoplatku přídělové ceny sdělí okresní úřad. V čl. LXXVII bodu 1. zákona č. 320/2002 Sb. je evidentně chyba, protože text který má nahradit původní větu druhou odpovídá logicky původní větě třetí.

⁹⁰² § 6 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰³ § 6 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰⁴ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰⁵ srv. § 6 odst. 1 písm. h) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰⁶ srv. § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰⁷ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 123

⁹⁰⁸ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 163

⁹⁰⁹ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 116 odst. 1, s. 123, s. 224; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 41/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 72/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 11/1996; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1993; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 636/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 865/97; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 32/95 z 9.11.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 85/95 z 9.10.1995; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 36/1993; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 59/95 z 27.9.1995; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 390/94; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 24 Ca 321/92; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 13 Ca 143/9; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3V Cdo 225/93; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 135/93; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 379/94; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 27/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1292/97; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Iv. ÚS 96/94 z 26.6.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 22/94 z 4.10.1995; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 78/96 z 10.4.1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 221/96 z 8.1.1997

Zmírnění některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů jen na území České republiky nebo Slovenské republiky upraví Česká národní rada nebo Slovenská národní rada zvláštním zákonem.⁹¹⁰

Česká národní rada se zmocňuje, aby zákonem upravila restituci majetku československých občanů, kteří ztratili majetek podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, neprovinili se proti československému státu a nabyli zpět občanství podle zákona č. 245/1948 Sb., o státním občanství osob maďarské národnosti, zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, nebo zákona č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, pokud se tak nestalo již ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.⁹¹¹

Za oprávněnou osobu ve smyslu § 7 odst. 2 zákona o půdě je třeba pokládat osoby, které pozbyly a pak znovu nabyly občanství ČR. Pokud jde o osoby, které občanství nepozbyly a přesto byla vůči nim uplatněna opatření podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., lze poukázat na náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 22/94 z 4. října 1995, ve kterém se uvádí „*Výkladem a maiore ad minus je nutné dovodit, že vrací-li se podle zákona č. 243/1992 Sb. majetek těm, kdo jej podle dekretu pozbyli a byli zbaveni státního občanství a pak jej nabyli, musí být tím spíše vrácen těm, kterým nebylo nutno občanství vracet, protože v důsledku svého určitého chování občanství vůbec nepozbyli*“. Zákonem zmiňovaným v § 7 odst. 1 a odst. 2 zákona o půdě je míněn zákon č. 243/1992 Sb.⁹¹²

Na návrh oprávněné osoby soud rozhodne, že na ni přechází vlastnické právo k nemovitosti ve vlastnictví fyzické osoby, jež ji nabyla od státu nebo jiné právnické osoby, a na kterou by se vztahovalo právo na vydání podle tohoto zákona, a to v případech, kdy fyzická osoba nabyla nemovitost buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo za cenu nižší než cenu odpovídající tehdy platným cenovým předpisům, nebo na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele, dále i osoby blízké této fyzické osobě, pokud na ně přešlo nebo bylo převedeno vlastnictví nebo osobní užívání k těmto nemovitostem.⁹¹³

Návrh podle § 8 odst. 1 zákona o půdě může být uplatněn nejpozději do šesti měsíců ode dne, kdy mohl být uplatněn poprvé nebo do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí pozemkového úřadu o nevydání nemovitosti, jinak právo zanikne.⁹¹⁴

Fyzická osoba, jejíž vlastnické právo přešlo na oprávněnou osobu podle § 8 odst. 1 zákona o půdě, má vůči státu nárok na vrácení kupní ceny a na úhradu nákladů účelně vynaložených na nemovitost. Nárok se uplatňuje u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky. Stát má v takovém případě vůči oprávněné osobě nárok na náhradu nákladů účelně vynaložených na nemovitost, kterou uhradil fyzické osobě podle věty první.⁹¹⁵

⁹¹⁰ § 7 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹¹ § 7 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹² POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 168

⁹¹³ § 8 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹⁴ § 8 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹⁵ § 8 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

V případě, že vlastník pozemku daroval v tísní své pozemky fyzické osobě nebo je bezúplatně převedl v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily, a jsou-li tyto pozemky ve vlastnictví osoby, již byly darovány nebo bezúplatně převedeny, nebo ve vlastnictví osoby této osobě blízké, rozhodne soud na návrh oprávněné osoby:

- a) buď o zrušení smlouvy v té části, kterou byly pozemky darovány, nebo bezúplatně převedeny fyzické osobě, nebo,
- b) že vlastník, jenž nabyl pozemky tímto způsobem, popřípadě jeho dědic uhradí cenu darovaných pozemků; cena pozemku se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni 24. června 1991 s tím, že při stanovení ceny se cena pozemku bude posuzovat podle druhu kultury v době darování.

Nesouhlasí-li vlastník pozemku s úhradou ceny podle písmene b), rozhodne soud o zrušení smlouvy podle písmene a).⁹¹⁶ V případě, že jsou tyto pozemky ve vlastnictví jiné osoby než osoby uvedené v § 8 odst. 3 zákona o půdě, uhradí osoba, již byly pozemky darovány nebo bezúplatně převedeny, nebo její dědic oprávněné osobě cenu, za kterou byly pozemky převedeny na třetí osobu.⁹¹⁷

Zvláštním způsobem upravené právo domáhat se, aby soud rozhodl, že na oprávněnou osobu (§ 4 a § 8 zákona o půdě) přechází vlastnické právo k nemovitosti, jež je ve vlastnictví fyzické osoby, přichází v úvahu jen v těch případech, v nichž je splněn zákonný předpoklad předchozího přechodu nemovitosti na stát nebo na jinou právnickou osobu podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o půdě.⁹¹⁸ Vlastník nemovitosti, proti němuž je uplatňován nárok podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o půdě, není povinnou osobou ve smyslu § 5 ohledně nároku vyplývajícího z § 8 odst. 1; nepřichází v úvahu řízení podle § 9 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Ústavní soud ČR dospěl v nálezu uveřejněném pod č. 131/1994 Sb. k právnímu závěru, že zmírnění křivd podle zákona o půdě má povahu restituce, která je „*odstraněním protiprávnosti při převodu vlastnictví, případně protiprávního zásahu do vlastnického práva, a to navrácením věci do původního právního vztahu s právními účinky ex tunc.*“

Zákonný předpoklad tísně v ustanovení § 8 odst. 3 zákona o půdě se vztahuje jen na darování pozemku, nikoli na bezúplatné převedení pozemku v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovy, k níž pozemky patřily. Žaloba podle ustanovení § 8 odst. 3 zákona o půdě směřuje vždy proti původnímu účastníkovi původní smlouvy o převodu nemovitosti ze státu nebo jiné právnické osoby na fyzickou osobu, i když tento účastník smlouvy později pozemek převedl do vlastnictví osoby blízké a v době uplatnění tohoto práva již vlastníkem nebyl.⁹¹⁹ Rozsudek podle § 8 odst. 1 a odst. 3 zákona o půdě má účinky ex nunc.

Od účinnosti nálezu Ústavního soudu ČR vyhlášeného pod č. 131/1994 Sb. začala běžet lhůta 6 měsíců ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 zákona o půdě, k podání žaloby, jejímuž uplatnění bránilo původní znění ustanovení § 8 odst. 4 zákona o půdě před vydáním tohoto nálezu Ústavního soudu ČR. Pokud jde o žaloby podané před účinností uvedeného nálezu, o nichž ještě nebylo rozhodnuto, musí být o těchto žalobách rozhodnuto již s přihlédnutím k tomu, že ustanovení § 8 odst. 4 zákona o půdě bylo zrušeno uvedeným nálezem Ústavního soudu ČR.^{920, 921}

⁹¹⁶ § 8 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹⁷ § 8 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹⁸ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 170

⁹¹⁹ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 44/1995

⁹²⁰ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 49-51

⁹²¹ srv. též Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 123 odst.4; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 72/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 44/1995; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek

Nárok uplatní oprávněná osoba u pozemkového úřadu a zároveň vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti. Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou do 60 dnů od podání výzvy dohodu o vydání nemovitosti.⁹²² Dohoda podléhá schválení pozemkovým úřadem formou rozhodnutí vydaného ve správním řízení.⁹²³

Rozhodnutí pozemkového úřadu o neschválení dohody přezkoumá na návrh účastníka soud. Jestliže ani soud dohodu neschválí, vrátí věc pozemkovému úřadu k rozhodnutí ve věci.⁹²⁴

Nedojde-li k dohodě podle § 9 odst. 1 zákona o půdě, rozhodne o vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti pozemkový úřad.⁹²⁵ Pokud je toho nezbytně třeba, může pozemkový úřad zřídit nebo zrušit na převáděné nemovitosti věcné břemeno, případně uložit jiná opatření k ochraně životního prostředí nebo důležitých zájmů jiných vlastníků.⁹²⁶

Proti rozhodnutí pozemkového úřadu podle § 9 odst. 3, 4 a 5 zákona o půdě je možno podat opravný prostředek k soudu.⁹²⁷ V rozhodnutí podle § 9 odst. 2 a 4 tohoto zákona musí být uvedena výše pohledávek podle § 6 odst. 3 a 4 zákona o půdě a lhůta k jejich zaplacení. Toto rozhodnutí může pozemkový úřad vydat i dodatečně, nejdéle však do tří let od právní moci rozhodnutí dle § 9 odst. 2 a 6 zákona o půdě.⁹²⁸ Účastníky řízení podle tohoto ustanovení jsou oprávněná osoba, která uplatnila nárok na vydání nemovitosti u pozemkového úřadu, povinná osoba a pozemkový fond.⁹²⁹

Řízení podle § 9 odst. 2 zákona o půdě je zahájeno dnem doručení dohody uzavřené dle § 9 odst. 1 zákona o půdě pozemkovému úřadu. Řízení podle § 9 odst. 4 tohoto zákona je

10/1996; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 32/1996; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 5/1997; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 24/1997; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 4/1998; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 53/1996; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1341/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1035/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1341/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1224/96; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1581/97; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 1890/94; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1744/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cdo 39/93; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1867/93; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 2201/92; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1175/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1175/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1864/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1165/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1267/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 347/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1266/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 865/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1644/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 655/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1288/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1547/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1049/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1909/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1675/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1545/96; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 587/94; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 587/94

⁹²² § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²³ § 9 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁴ § 9 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁵ § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁶ § 9 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁷ § 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁸ § 9 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹²⁹ § 9 odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

zahájeno uplynutím lhůty dle § 9 odst. 1 zákona o půdě nebo oznámením některého účastníka, že k dohodě nedojde.⁹³⁰

Účel, kterému má sloužit vydání rozhodnutí pozemkového úřadu podle ust. § 9 odst. 4 zákona o půdě, je v převážné většině řešených případů dvojí: jednak vyřešit otázku povinnosti k vydání nemovitosti, ohledně níž nedošlo k jejímu vydání na základě dohody oprávněné osoby a povinné osoby, jsou-li k tomu splněny zákonné předpoklady, a v důsledku toho rozhodnout o vlastnictví oprávněné osoby. Zákon o půdě také v § 8 odst. 1 a § 16 odst. 6 uvádí rozhodnutí o vydání nebo nevydání nemovitosti.⁹³¹

Nároky, které byly u pozemkového úřadu uplatněny opožděně⁹³² pozemkový úřad svým rozhodnutím zamítne podle ustanovení správního řádu, popřípadě rozhodne, že se žádosti nevyhovuje. Proti tomuto rozhodnutí je možné podat opravný prostředek k soudu.⁹³³ Není-li pozemkový úřad věcně příslušný k rozhodnutí podle § 9 odst. 2 a odst. 4 zákona o půdě, vysloví svým rozhodnutím věcnou nepříslušnost. Proti takovému rozhodnutí lze podat odvolání ke správnímu orgánu vyššího stupně. Soud proto toto rozhodnutí procesní povahy nepřezkoumává.^{934, 935}

§ 10 zákona o půdě byl novelizacemi přečíslován na § 21a tohoto zákona.

Pozemky nebo jejich části nelze vydat v případě, že

- a) k pozemku bylo zřízeno právo osobního užívání, s výjimkou případů, kdy bylo toto právo zřízeno za okolností uvedených v § 8 zákona o půdě,
- b) na pozemku byl po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby zřízen hřbitov,
- c) pozemek byl po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby zastavěn; pozemek lze vydat, nebrání-li stavba zemědělskému nebo lesnímu využití pozemku, nebo jedná-li se o stavbu movitou,⁹³⁶ nebo dočasnou,⁹³⁷ nebo jednoduchou,⁹³⁸ nebo drobnou⁹³⁹ a nebo stavbu umístěnou pod povrchem země. Za zastavěnou část pozemku se považuje část, na níž stojí stavba, která byla zahájena před 24. červnem 1991, a část pozemku s takovou stavbou bezprostředně související a nezbytně nutná k provozu stavby.

⁹³⁰ § 9 odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹³¹ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 179

⁹³² srv. ustanovení § 9 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹³³ § 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹³⁴ § 248 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu; srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996

⁹³⁵ Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 26/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 28/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 70/1994; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 31/1996; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 25/1997; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 8 Co 1064/96; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 8 Co 1016/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1264/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1412/96; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 86/93; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 509/94; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 30 Ca 97/92; rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 20 Ca 16/93; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 13 Ca 313/93; rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 16 Ca 396/94; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 55/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 152/94; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. 257/96 z 26.11.1997

⁹³⁶ § 119 občanského zákoníku

⁹³⁷ § 1 odst. 2 písm. b) vyhlášky č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebního řádu, ve znění pozdějších předpisů

⁹³⁸ § 2 vyhlášky č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebního řádu, ve znění pozdějších předpisů

⁹³⁹ § 3 vyhlášky č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Zahájením stavby se rozumí datum skutečného zahájení stavby, zapsané do stavebního deníku a oznámené stavebnímu úřadu, pokud byla stavba zahájena do 2 let od vydání stavebního povolení,

- d) na pozemku byla na základě územního rozhodnutí, s výjimkou osad dočasně umístěných, zřízena zahrádková nebo chatová osada⁹⁴⁰ nebo se na pozemku nachází zahrádková nebo chatová osada, která byla zřízena před 1. říjnem 1976,
- e) na pozemku, který byl vyňat ze zemědělského půdního fondu bylo na základě územního rozhodnutí zřízeno tělovýchovné nebo sportovní zařízení nebo se na pozemku nachází tělovýchovné nebo sportovní zařízení, které bylo zřízeno před 1. říjnem 1976,
- f) nelze-li provést identifikaci parcel z důvodu nedokončeného přidělového řízení podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., dekretu presidenta republiky č. 28/1945 Sb., zákona č. 142/1947 Sb. a zákona č. 46/1948 Sb.⁹⁴¹

V případech uvedených v § 11 odst. 1 zákona o půdě může být oprávněné osobě na její žádost převeden lesní pozemek přiměřené výměry a kvality, to vše v cenách ke dni 24. června 1991 a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.^{942, 943}

V případě, že podle zvláštních předpisů došlo po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby k omezení užívání pozemku tím, že pozemek nebo jeho část je určen pro obranu státu⁹⁴⁴ nebo je určen pro těžbu nerostů⁹⁴⁵ nebo se stal podle zvláštních předpisů⁹⁴⁶ součástí lesního půdního fondu v národním parku nebo je na území státní přírodní rezervace, chráněného naleziště, chráněného parku, chráněné zahrady, chráněné studijní plochy, pásma hygienické ochrany vodních zdrojů prvního stupně nebo chráněného přírodního výtvaru, anebo jsou významným krajinným prvkem, nebo má-li překážka bránící vydání pozemku dočasný charakter, je na vůli oprávněné osoby, zda bude požadovat vydání původního pozemku nebo převod jiného pozemku ve vlastnictví státu. Pokud oprávněná osoba požádá o převod jiného pozemku, postupuje se podle § 11a zákona o půdě.⁹⁴⁷

Obytnou budovu, hospodářskou budovu a jinou stavbu, patřící k původní zemědělské usedlosti, nelze vydat v případě, že zásadní přestavbou stavba ztratila svůj původní stavebně technický charakter tak, že již nesouvisí s předmětem zemědělské výroby.⁹⁴⁸

§ 11 odst. 5 zákona o půdě byl zrušen nálezem Ústavního soudu ČR č. 272/2005 Sb.⁹⁴⁹ Pomine-li překážka, pro kterou nelze nemovitost vydat, ke dni rozhodnutí pozemkového úřadu, rozhodne pozemkový úřad o vydání nemovitosti oprávněné osobě dle § 9 odst. 4 zákona o půdě.⁹⁵⁰

⁹⁴⁰ § 52 až 58 vyhlášky č. 83/1976 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, ve znění vyhlášky č. 45/1979 Sb.

⁹⁴¹ § 11 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴² § 2 odst. 10 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁴³ § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴⁴ § 8 zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech.

⁹⁴⁵ § 6 a 7 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)

⁹⁴⁶ zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů; zákon SNR č. 1/1955 Sb. SNR, o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴⁷ § 11 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴⁸ § 11 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴⁹ tento náález byl vydán v souvislosti se sporem o hrad Kokořín

⁹⁵⁰ § 11 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Je-li na pozemku stavba ve vlastnictví povinné osoby, která zajišťuje zemědělskou výrobu, nebo stavba ve vlastnictví státu, a má-li oprávněná osoba vůči povinné osobě nebo státu nevypořádané nároky na poskytnutí náhrad dle tohoto zákona nebo na vydání majetkového podílu dle zákona č. 42/1992 Sb. ve výši nejméně 50 % ceny stavby, může rozhodnout pozemkový úřad na návrh oprávněné osoby o vydání pozemku i se stavbou. Povinná osoba nebo stát má v takovém případě právo na náhradu ve výši, o kterou cena stavby⁹⁵¹ přesáhne nevypořádané nároky oprávněné osoby; u staveb ve správě pozemkového fondu náleží náhrada pozemkovému fondu.⁹⁵²

Uplatnění nároku žalobou u soudu ohledně náhrady za obytné budovy zemědělské usedlosti, hospodářské budovy a jiné stavby, které podle zákona o půdě nelze vydat, nemusí předcházet rozhodnutí pozemkového úřadu o tom, že se uvedené stavby nevydávají. Soud si může otázku jejich nevydání posoudit sám jako předběžnou otázku.⁹⁵³

Pro posouzení toho, zda lze zastavěný pozemek vydat ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě je rozhodující pouze to, zda stavba brání nebo nebrání zemědělskému nebo lesnímu využití pozemku, a nikoli její velikost a hodnota stavby nebo účelnost jejího dalšího využití.^{954, 955}

Postup při převodu jiného zemědělského pozemku

Oprávněným osobám uvedeným v § 4 zákona o půdě, kterým podle tohoto zákona nelze vydat pozemek odňatý způsobem uvedeným v § 6 odst. 1 a 2 zákona o půdě, převádí pozemkový fond jiné pozemky na základě veřejných nabídek, není-li dále stanoveno jinak. Osoby, na které právo oprávněné osoby na bezúplatný převod jiného pozemku přešlo děděním, se pro účely tohoto zákona považují za oprávněné osoby.⁹⁵⁶

Veřejné nabídky sestavuje pozemkový fond z pozemků, které se nacházejí v současně zastavěném území obce⁹⁵⁷ nebo zastavitelném⁹⁵⁸ území takto vymezeném závaznou částí schválené územně plánovací dokumentace, na které nebylo uplatněno právo třetích osob na převod podle zvláštních právních předpisů.⁹⁵⁹ Pozemky, které se nacházejí mimo současně zastavěné území obce nebo zastavitelné území obce takto vymezené závaznou částí územně plánovací dokumentace, budou do veřejné nabídky zařazeny, pokud byly marně nabídnuty k prodeji podle § 7 zákona č. 95/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zbývající pozemky

⁹⁵¹ vyhláška č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb.

⁹⁵² § 11 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵³ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 185

⁹⁵⁴ srv. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 71/1995

⁹⁵⁵ srv. též Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996; Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 26/1995; rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 177/93; rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 15 Ca 538/93; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 168/94; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. .IV. ÚS 68/94 z 15.12.1994; rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 15 Ca 433/93; rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 15 Ca 33/93; rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 13 Ca 334/92; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/93 z 24.5.1994; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 186/95 z 18.9.1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 32/96 z 12.12.1996; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 35/97 z 7.4.1997; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 131/96 z 24.9.1997; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 335/96 z 9.10.1997; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 308/96 z 11.11.1997

⁹⁵⁶ § 11a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵⁷ zákon ČNR č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

⁹⁵⁸ zákon ČNR č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

⁹⁵⁹ Nařízení vlády České republiky č. 504/1992 Sb., o výši náhrady v hotovosti poskytované podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

budou nabídnuty k převodu v obchodní veřejné soutěži podle zvláštního právního předpisu.⁹⁶⁰
961

Ve veřejné nabídce se uvedou

- a) závazné údaje o pozemcích podle katastru nemovitostí,
- b) cena pozemků,
- c) lhůta, ve které mohou oprávněné osoby o pozemky písemně požádat,
- d) adresa organizační složky pozemkového fondu určené k převzetí žádosti.⁹⁶²

Soupis pozemků nabízených k převodu v územním obvodu obce vyvěsí obec na žádost pozemkového fondu na úřední desce obecního úřadu. První den vyvěšení je dnem vyhlášení nabídky.⁹⁶³

Osoba, která žádá o převod pozemku, musí požádat pozemkový fond o převod písemně do jednoho měsíce ode dne vyhlášení prodeje.⁹⁶⁴

Po vyhlášení je možno stáhnout pozemek z nabídky pouze tehdy, jestliže by převod pozemku byl v rozporu se zákonem nebo jestliže k němu bylo uplatněno právo na převod podle zvláštních právních předpisů.⁹⁶⁵ Stažení z nabídky zveřejňuje obec na žádost pozemkového fondu rovněž vyvěšením na úřední desce obecního úřadu.⁹⁶⁶

Žádost o nabídnutý pozemek musí obsahovat nezaměnitelné údaje o nároku, který má být převodem označeného pozemku zcela nebo zčásti uspokojen, musí být doručena na určenou adresu včas a musí mít písemnou formu. Jinak je neplatná. Neplatná je i žádost o pozemky, jestliže celkový nárok v ní uplatněný je nižší než součet cen žádaných pozemků.⁹⁶⁷

S oprávněnou osobou, která o nabídnutý pozemek požádá, uzavře neprodleně pozemkový fond smlouvu o bezúplatném převodu. Smlouvu lze uzavřít pouze k uspokojení nároku uplatněného v žádosti.⁹⁶⁸

Požádá-li o nabídnutý pozemek více oprávněných osob, vyzve je pozemkový fond, aby nabídly za pozemek nárok vyšší, než je cena pozemku stanovená podle § 11a odst. 13 zákona o půdě. Podle výše nabídek stanoví pozemkový fond pořadí, podle kterého bude postupně navrhopvat oprávněným osobám uzavření smlouvy. Lhůta pro přijetí návrhu činí 14 dnů a po jejím marném uplynutí má právo na uzavření smlouvy oprávněná osoba na dalším místě v pořadí.⁹⁶⁹

Žádost o nabídnutý pozemek podle § 11a odst. 7 zákona o půdě mohou na základě veřejné nabídky podat i fyzické nebo právnické osoby, na které bylo právo na bezúplatný převod pozemku převedeno nebo na které přešlo jinak než děděním (dále jen „právní nástupce“). Pozemek z veřejné nabídky, který nebyl převeden na oprávněnou osobu, převede pozemkový

⁹⁶⁰ vyhláška č. (101)119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶¹ § 11a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶² § 11a odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶³ § 11a odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶⁴ § 11a odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶⁵ nařízení vlády České republiky č. 504/1992 Sb., o výši náhrady v hotovosti poskytované podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

⁹⁶⁶ § 11a odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶⁷ § 11a odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶⁸ § 11a odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶⁹ § 11a odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

fond bezúplatně do vlastnictví právního nástupce, který o něj na základě veřejné nabídky požádal. Požádalo-li o pozemek více právních nástupců, postupuje pozemkový fond obdobně podle § 11a odst. 9 zákona o půdě.⁹⁷⁰

Je-li oprávněná osoba vlastníkem nebo spoluvlastníkem stavby, která je nemovitostí, lze jí mimo veřejnou nabídku převést do vlastnictví pozemek, na kterém je tato stavba umístěna, i pozemek, jestliže s touto stavbou funkčně souvisí. Za stejných podmínek lze mimo veřejnou nabídku převést pozemek i na právního nástupce.⁹⁷¹

Smlouvu o bezúplatném převodu pozemku nelze uzavřít, jestliže bylo uplatněno právo na jeho převod podle zvláštních právních předpisů.^{972, 973}

Cena pozemků uvedená ve veřejné nabídce se stanoví podle vyhlášky č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb., přičemž pozemky určené schválenou územně plánovací dokumentací k zastavění budou oceněny jako stavební. Ustanovení § 6 vyhlášky č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebního řádu, ve znění pozdějších předpisů, se nepoužijí. Stejným způsobem se ocení i pozemky převáděné mimo veřejnou nabídku podle § 11a odst. 11 zákona o půdě.⁹⁷⁴

Cena trvalého porostu a oplocení uvedená ve veřejné nabídce nebo stanovená podle § 11a odst. 13 zákona o půdě pro převod pozemku mimo veřejnou nabídku se odečte od ceny pozemku převáděného na osobu, která prokáže, že je na svůj náklad zřídila, pokud k vypořádání nedošlo v souvislosti s ukončením nájmu pozemku podle § 24 odst. 2 zákona o půdě. Stejně se postupuje i v případě, že trvalý porost nebo oplocení zřídil na svůj náklad právní předchůdce nabyvatele.⁹⁷⁵ Pozemek lze do veřejné nabídky zařadit jen jedenkrát.⁹⁷⁶

Souběh nároků

Dojde-li k souběhu nároků oprávněných osob podle § 6 odst. 1 zákona o půdě, náleží právo na vydání původních nemovitostí té z nich, která svého vlastnictví pozbyla v důsledku jednostranného aktu státu. Pokud tímto způsobem pozbylo svého vlastnictví postupně více oprávněných osob, náleží toto právo té z nich, která vlastnictví pozbyla dříve, pokud se nedohodnou jinak. Ostatní oprávněné osoby mají v takovém případě právo na převod pozemků podle § 11 odst. 2 nebo podle § 11a zákona o půdě, popřípadě na finanční náhradu.⁹⁷⁷

Ustanovení § 12 zákona o mimosoudních rehabilitacích řeší pouze otázku pořadí při souběhu nároků oprávněných osob. Ohledně finančních náhrad srv. § 14 zákona o půdě.

⁹⁷⁰ § 11a odst. 10 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷¹ § 11a odst. 11 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷² nařízení vlády České republiky č. 504/1992 Sb., o výši náhrady v hotovosti poskytované podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

⁹⁷³ § 11a odst. 12 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷⁴ § 11a odst. 13 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷⁵ § 11a odst. 14 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷⁶ § 11a odst. 15 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷⁷ § 12 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Lhůty k uplatnění nároku⁹⁷⁸

Byla-li nemovitost vydána podle § 9 zákona o půdě, mohly oprávněné osoby, které splňovaly všechny podmínky oprávněné osoby k 31. lednu 1993 nebo k 1. září 1993 a jejichž nároky uplatněné ve lhůtě podle § 11a odst. 4 zákona o půdě nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla nemovitost vydána, do šesti měsíců ode dne skončení lhůty uvedené v § 13 odst. 4 zákona o půdě. Oprávněná osoba podle § 13 odst. 5 tohoto zákona může u soudu uplatnit nárok vůči osobám, kterým byla nemovitost vydána podle § 9 tohoto zákona, do šesti měsíců od uplynutí lhůty uvedené v § 13 odst. 5 zákona o půdě.⁹⁷⁹

Oprávněná osoba může vyzvat povinnou osobu k vydání nemovitostí a požádat o poskytnutí náhrad podle § 14 až 16 zákona o půdě do 6 měsíců ode dne, kdy se dozvěděla, kdo je povinnou osobou, nejpozději do 5 let ode dne 24. června 1991. Oprávněná osoba podle § 13 odst. 5 zákona o půdě může uplatnit nároky podle tohoto odstavce do 31. prosince 1996. Neuplatněním ve lhůtě tato práva zanikají.⁹⁸⁰

Právo na vydání nemovitosti podle § 6 zákona o půdě mohla oprávněná osoba, s výjimkou oprávněné osoby podle § 13 odst. 5 zákona o půdě, uplatnit do 31. ledna 1993, a pokud jde o nároky vyplývající z čl. II, do 1. září 1993. Náhrady za živý a mrtvý inventář podle § 20 zákona o půdě mohla oprávněná osoba, s výjimkou oprávněné osoby podle § 13 odst. 5 zákona o půdě, uplatnit do 31. března 1993. V případě uvedeném v § 6 odst. 1 písm. a) zákona o půdě počala osmnáctiměsíční lhůta běžet až ode dne právní moci rozhodnutí, kterým byl výrok zrušen, došlo-li k tomuto rozhodnutí po 1. červenci 1993. Neuplatněním práva ve lhůtě právo zaniklo. Lhůty pro předkládání písemných důkazů v řízení před pozemkovým úřadem se řídí obecnými předpisy o správním řízení.⁹⁸¹

Právo na vydání nemovitosti podle § 6 zákona o půdě může po 31. lednu 1996 uplatnit oprávněná osoba, která nebyla do 31. ledna 1993 nebo do 1. září 1993 oprávněnou osobou pouze proto, že nespĺňovala podmínku trvalého pobytu, do šesti měsíců ode dne, kdy toto právo mohla uplatnit poprvé, jinak toto právo zaniká. Tato oprávněná osoba může uplatnit náhradu za mrtvý a živý inventář podle § 20 do 31. prosince 1998. V případě uvedeném v § 6 odst. 1 písm. a) počne osmnáctiměsíční lhůta běžet až ode dne právní moci rozhodnutí, kterým byl výrok zrušen, dojde-li k tomuto rozhodnutí po 31. prosinci 1998.^{982, 983}

Běh šestiměsíční subjektivní lhůty v § 13 odst. 2 nemůže ve své upravené verzi, tj. podle zákona č. 183/1993 Sb., začít dříve než od 1. července 1993, kdy tento zákon nabyl účinnosti.⁹⁸⁴ Od účinnosti nálezu Ústavního soudu ČR vyhlášeného pod č. 131/1994 Sb. začala běžet lhůta 6 měsíců (ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 zákona o půdě) k podání žaloby, jejímuž uplatnění bránilo původní znění ustanovení § 8 odst. 4 zákona o půdě před vydáním citovaného nálezu Ústavního soudu ČR.⁹⁸⁵

⁹⁷⁸ V této souvislosti je vhodné podotknout, že § 13 odst. 1 zákona o půdě byl zrušen.

⁹⁷⁹ § 13 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸⁰ § 13 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸¹ § 13 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸² § 13 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸³ § 13 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku byl zrušen nálezem Ústavního soudu č. 531/2005 Sb., § 13 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku byl zrušen nálezem Ústavního soudu č. 531/2005 Sb.

⁹⁸⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s.52

⁹⁸⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 51; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 71/1994; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 72/1994; rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 22 Ca 129/94

Náhrady

Oprávněné osobě náleží náhrada za obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, které podle tohoto zákona nelze vydat nebo které zanikly nebo byly převedeny na osobu, která není povinna je vydat. Obdobně oprávněné osobě náleží náhrada za pozemek, který se podle tohoto zákona nevydá a za který nebyl poskytnut jiný pozemek.⁹⁸⁶

Je-li obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba, která má být vydána, podstatně zhodnocena tak, že její cena určená ke dni účinnosti tohoto zákona převyšuje cenu budovy v době převzetí státem nebo jinou právníckou osobou, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme budovu a uhradí povinné osobě rozdíl mezi cenami, nebo požádá o náhradu.⁹⁸⁷

Je-li cena vydávané obytné budovy, hospodářské budovy nebo jiné stavby určená ke dni 24. června 1991 nižší než cena původní stavby, má oprávněná osoba právo na poskytnutí náhrady ve výši rozdílu cen.⁹⁸⁸

Pro účely tohoto zákona se za podstatné zhodnocení nepovažuje meliorační zařízení pod povrchem půdy, Oprávněná osoba, které byla vydána nemovitost, na níž je umístěna meliorační stavba, je povinna meliorační stavbu udržovat.⁹⁸⁹

Nestane-li se oprávněná osoba též vlastníkem meliorační stavby, je povinna umožnit kontrolu, údržbu a opravy právnícké nebo fyzické osobě, která odpovídá za její stav a činnost. Do provedení privatizace meliorační stavby, údržbu a opravy hlavních melioračních zařízení, která jsou k účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví státu, hradí ze svých příjmů pozemkový fond.⁹⁹⁰

Hlavním melioračním zařízením se podle § 14 odst. 4 zákona o půdě rozumí u odvodnění čerpací stanice, otevřené a zakryté kanály od světlosti 30 cm včetně, sběrné a otevřené příkopy, stavební objekty na kanálech a příkopech, poldry a obtokové nádrže, u závlah odběrné objekty, nádrže, přivaděče kryté i otevřené s objekty na nich, čerpací stanice, výtlaky a trubní sítě až po hydrant, zpevněné manipulační plochy a cesty sloužící výhradně pro závlahový provoz.⁹⁹¹

Podle § 14 odst. 2 zákona o půdě se postupuje i v případech, kdy se obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba stala součástí jiné budovy nebo stavby.⁹⁹² Ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni 24. června 1991, tedy ke dni vyhlášení zákona o půdě ve sbírce zákonů.⁹⁹³

V případě, že oprávněná osoba získala nemovitost do vlastnictví přidělem od státu, poskytne se náhrada za nemovitosti uvedené v § 14 odst. 1 zákona o půdě jen do výše uhrazené přidělové ceny.⁹⁹⁴

⁹⁸⁶ § 14 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸⁷ § 14 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸⁸ § 14 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸⁹ § 14 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹⁰ § 14 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹¹ § 14 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹² § 14 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹³ § 14 odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹⁴ § 14 odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Finanční náhrada se poskytuje oprávněné osobě nejen za nemovitost, kterou jí nelze vydat, ale i za stavbu zaniklou, včetně stavby, která byla demolována.⁹⁹⁵ Pokud jde o náhrady upravené v § 14, § 15 a § 16 zákona o půdě, pozemky se vydávají oprávněným osobám ve stavu, v jakém jsou, a nevypořádávají se rozdíly v ceně, bonitě atd. Výjimku z tohoto pravidla tvoří náhrady za trvalé porosty stačí jen uplatnit nárok na náhradu, aniž by bylo třeba obligatorně uplatňovat nárok na vydání nemovitosti.⁹⁹⁶

Jinými stavbami ve smyslu § 14 odst. 1 zákona o půdě mohou být např. tzv. domácí vodárny, které jsou někdy zřízeny u obytných staveb na venkově.

Určitým vodítkem pro náhrady za nemovitosti, které oprávněná osoba získala od státu, je ustanovení § 14 odst. 9 zákona o půdě, které váže náhradu „*jen do výše uhrazené přidělové ceny*“.^{997, 998}

Věc nelze vydat, byla-li po 1. září 1993 nabyta do vlastnictví jiné osoby než státu nebo byl-li schválen ohledně této věci privatizační projekt nebo vydáno rozhodnutí o její privatizaci. Oprávněná osoba podle § 13 odst. 5 zákona o půdě má nárok na náhradu, která se poskytne podle § 18a odst. 2 zákona o půdě.⁹⁹⁹

§ 14a zákona o půdě rozšiřuje důvody nevydání věci, jež jsou uvedeny v § 11 zákona o půdě. Toto ustanovení bylo do zákona o půdě včleněno v souvislosti s nálezem Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb.^{1000, 1001}

Při vydání pozemku dle tohoto zákona přecházejí do vlastnictví oprávněné osoby trvalé porosty a vše co tvoří jejich součástí¹⁰⁰² a meliorační zařízení umístěné pod povrchem pozemku, s výjimkou hlavních melioračních zařízení dle § 14 odst. 5 zákona o půdě, které se na tomto pozemku nacházejí v okamžiku jeho vydání.¹⁰⁰³

Jestliže na pozemku nebo jeho části, který má být vydán podle tohoto zákona, byl v době jeho převzetí státem nebo jinou právnickou osobou trvalý porost a jestliže na tomto pozemku není v době jeho vydání cenově srovnatelný trvalý porost. náleží oprávněné osobě náhrada za trvalý porost ve výši rozdílu mezi cenou trvalého porostu, který se na pozemku nacházel v době jeho převzetí státem nebo jinou právnickou osobou a cenou trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku jeho vydání.¹⁰⁰⁴

Jestliže na pozemku nebo jeho části, který má být vydán podle tohoto zákona, byl v době jeho převzetí státem nebo jinou právnickou osobou trvalý porost a jestliže na tomto pozemku není v době jeho vydání žádný trvalý porost, náleží oprávněné osobě náhrada za trvalý porost ve výši ceny trvalého porostu, který se na pozemku nacházel v době jeho převzetí státem nebo jinou právnickou osobou.¹⁰⁰⁵

⁹⁹⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 37/1996

⁹⁹⁶ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 192

⁹⁹⁷ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 124-125

⁹⁹⁸ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 52-53; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1036/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1348/96

⁹⁹⁹ § 14a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰⁰ náleží byl vydán v souvislosti se spory JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode

¹⁰⁰¹ srv. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 195/97 z 11.12.1997

¹⁰⁰² § 120 odst. 1 občanského zákoníku

¹⁰⁰³ § 15 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰⁴ § 15 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰⁵ § 15 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Jestliže se na vydávaném lesním pozemku dle § 15 odst. 3 zákona o půdě nacházel les, je povinná osoba zalesnit tento pozemek na své náklady ve lhůtě stanovené zákonem¹⁰⁰⁶ a dopěstovat les do zajištěné kultury, nedohodnou-li se účastníci jinak. náhrady za trvalý porost dle § 15 odst. 3 zákona o půdě se odečte cena vysazeného a zajištěného trvalého porostu.¹⁰⁰⁷

Jestliže na pozemku nebo jeho části, který má být vydán podle tohoto zákona, nebyl v době jeho převzetí státem nebo jinou právníčkou osobou trvalý porost a jestliže na tomto pozemku je v době jeho vydání trvalý porost s výjimkou lesa, náleží povinné osobě náhrada za trvalý porost ve výši ceny trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku jeho vydání.¹⁰⁰⁸

Jestliže na pozemku nebo jeho části, který má být vydán podle tohoto zákona, byl v době jeho převzetí státem nebo jinou právníčkou osobou trvalý porost a jestliže na tomto pozemku je v době jeho vydání cenově hodnotnější trvalý porost s výjimkou lesa, náleží povinné osobě náhrada za trvalý porost ve výši rozdílu mezi cenou trvalého porostu, který se na pozemku nacházel v době jeho převzetí státem nebo jinou právníčkou osobou a cenou trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku jeho vydání.¹⁰⁰⁹

Jestliže je oprávněná osoba povinna při vydání pozemku dle § 9 zákona o půdě poskytnout povinné osobě náhradu za trvalý porost dle § 9 odst. 5 a 6 tohoto zákona, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme pozemek a uhradí náhradu za trvalý porost nebo zda požádá o vydání jiného pozemku; v takovém případě se postupuje dle § 11 odst. 2 zákona o půdě, nedohodnou-li se účastníci jinak.¹⁰¹⁰

Ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni 24. června 1991.¹⁰¹¹ Je-li vlastníkem trvalých porostů stát, náhrady podle § 15 odst. 5 a 6 se neposkytují.¹⁰¹²

Trvalými porosty jsou zejména ovocné stromy, porosty viniční a chmelniční, lesní porosty a okrasné dřeviny. I u § 15 odst. 1 zákona o půdě (stejně jako u § 24) platí to, co je ohledně porostů vzešlých na pozemku uvedeno v § 2 odst. 2 zákona o půdě. Povinné osobě, která již vydala lesní pozemek oprávněné osobě, nelze již uložit povinnosti uvedené v § 15 odst. 4 zákona o půdě.¹⁰¹³

Za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout jiný pozemek, náleží peněžitá náhrada ve výši ceny odňatého pozemku stanovené podle § 28a, pokud tento zákon nestanoví jinak (§ 14 odst. 9 zákona o půdě). Náhradu poskytne pozemkový fond do tří let po převzetí písemné výzvy

- a) oprávněné osobě nebo jejímu dědici, nebo
- b) osobě, na kterou se vztahuje lhůta pro převod jiného pozemku podle § 13 odst. 6 tohoto zákona nebo lhůta podle čl. VI zákona č. 253/2003 Sb.,¹⁰¹⁴ výzva této

¹⁰⁰⁶ zákon ČNR č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

¹⁰⁰⁷ § 15 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰⁸ § 15 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰⁹ § 15 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹⁰ § 15 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹¹ § 15 odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹² § 15 odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹³ POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 196

¹⁰¹⁴ znění čl. VI zákona č. 253/2003 Sb.: zrušeno nálezem Ústavního soudu č. 531/2005 Sb. Čl. VI, Přechodné ustanovení: Pokud rozhodnutí Pozemkového úřadu nabylo právní moci anebo nárok na převod byl uplatněn před účinností tohoto zákona, lhůta pro převod pozemku končí dnem 31. prosince 2005.

osoby musí být doručena pozemkovému fondu nejpozději do 6 měsíců od uplynutí lhůty pro převod pozemku, jinak právo na peněžitou náhradu zanikne.¹⁰¹⁵

Ostatní náhrady podle § 14 a § 15 zákona o půdě poskytne právnická osoba (právní nástupce), která věc drží nebo ji držela v době zániku nemovitosti anebo ji převedla na osobu, která nemovitost podle tohoto zákona nevydává. Pokud oprávněná osoba odkoupila od státu či právnické osoby nemovitost před účinností zákona, má nárok vůči této osobě na náhrady dle § 14 a § 15 zákona ve výši ceny¹⁰¹⁶ v okamžiku přechodu na stát.¹⁰¹⁷

Oprávněná osoba vyzve k vydání náhrady nejpozději ve lhůtách uvedených v § 13 zákona o půdě. Závisí-li právo na náhradu na rozhodnutí pozemkového úřadu nebo soudu, končí tato lhůta uplynutím šesti měsíců ode dne právní moci rozhodnutí.¹⁰¹⁸

Náhrada se poskytne oprávněné osobě do šesti měsíců ode dne doručení výzvy. Náhrada spočívá ve věcech, které osoba povinná k poskytnutí náhrady vlastní, nebo k nimž měla právo hospodaření¹⁰¹⁹ ke dni 24. června 1991 s výjimkou nemovitostí ve správě pozemkového fondu, popřípadě v podílu na jmění této osoby, a to až do výše hodnoty původních nemovitostí a trvalých porostů, nedohodnou-li se účastníci jinak.¹⁰²⁰

Způsob náhrady musí být dohodnut do 60 dnů od podání písemné výzvy oprávněnou osobou, nebyl-li nárok uspokojen dříve. Se souhlasem oprávněné osoby je možno závazky vůči ní vypořádat i po tomto termínu.¹⁰²¹ Nedojde-li k dohodě o způsobu náhrady podle § 16 odst. 5 zákona o půdě, rozhodne o způsobu náhrady soud.¹⁰²²

Lhůta pro uplatnění nároku na náhrady podle § 14 a § 16 zákona o půdě (která podle § 13 odst. 1 trvala do 31. ledna 1993) je lhůtou pro uplatnění nároků vůči povinné osobě, popř. vůči státu. K uplatnění žaloby u soudu v případě vyhovění nároků ze strany povinné osoby (popř. ze strany státu) potom běží obecná promlčecí doba podle § 101 občanského zákoníku.^{1023, 1024}

Pozemkové fondy

Nemovitosti ve vlastnictví státu uvedené v § 1 odst. 1 zákona o půdě spravují právnické osoby zřízené zákony České národní rady a Slovenské národní rady (dále jen "pozemkové fondy"), s výjimkou pozemků,

- a) na nichž se nachází hřbitov,
- b) které jsou určeny pro obranu státu,¹⁰²⁵
- c) které jsou určeny rozhodnutím o využití území pro těžbu nerostů,¹⁰²⁶

¹⁰¹⁵ § 16 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹⁶ vyhláška č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb.

¹⁰¹⁷ § 16 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹⁸ § 16 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹⁹ vyhláška č. 119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰²⁰ § 16 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰²¹ § 16 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰²² § 16 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰²³ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/96, s. 52

¹⁰²⁴ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 10/1998; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 53; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 123; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1117/96

¹⁰²⁵ § 8 zákona č. 169/1949 Sb.

d) chráněných podle zvláštních předpisů.^{1027, 1028}

Pokud tento zákon nestanoví jinak, postupují pozemkové fondy při převodu nemovitého majetku státu podle zvláštních předpisů.¹⁰²⁹ Do schválení privatizačního projektu anebo v souladu s ním může pozemkový fond nemovitý majetek dát do užívání jiným osobám.¹⁰³⁰

Nemovitosti ve vlastnictví státu, na které nebylo ve lhůtě uvedené v § 13 zákona o půdě uplatněno právo na vydání, může pozemkový fond převést

- a) do vlastnictví oprávněných osob k uspokojení jejich nároku na náhradu podle § 14 až § 16 nebo § 20 zákona o půdě,
- b) na spoluvlastníky těchto nemovitostí za cenových a jiných podmínek platných pro nabyvatele státního majetku převáděného pozemkovým fondem na fyzické osoby postupem podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů, stanovených podle cenových předpisů platných ke dni převodu,
- c) v naléhavých případech na osoby, které mají podle schválené stavební dokumentace uskutečnit výstavbu,
- d) směnou za jiné nemovitosti,
- e) na nabyvatele ze schváleného privatizačního projektu, pokud pozemky uvedené v § 1 odst. 1 tohoto zákona byly z privatizačního projektu vyňaty před jeho schválením a nelze je použít jako pozemky náhradní.¹⁰³¹

Pozemkové úřady jsou povinny poskytnout pozemkovému fondu informace o tom, zda na nemovitost byl uplatněn restituční nárok.¹⁰³²

Jestliže má o nemovitosti ve vlastnictví státu zájem více fyzických osob, mají přednost při postupu podle § 17 odst. 2 zákona o půdě dosavadní uživatelé a dále samostatně hospodařící rolníci. Z ostatních zájemců mají přednost osoby trvale bydlící v obci, v jejímž katastrálním území jsou nemovitosti.¹⁰³³

V pochybnostech o tom, zda se jedná o nemovitosti, na které se vztahuje tento zákon, rozhodují příslušné ústřední orgány státní správy republiky.¹⁰³⁴

Nárok na poskytnutí náhradního pozemku není nárokem na vydání nemovitostí. Nárok na převedení náhradního pozemku neobsahuje v sobě právo oprávněné osoby na výběr tohoto náhradního pozemku.^{1035, 1036}

¹⁰²⁶ zákon č. 44/1988 Sb., § 32 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 10 odst. 2 vyhlášky č. 85/1976 Sb.

¹⁰²⁷ § 2, 4 a 5 zákona ČNR č. (122)20/1987 Sb., o státní památkové péči, § 2, 4 a 5 zákona SNR č. 27/1987 Sb., o státní památkové péči, § 5 a 6 zákona č. 40/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 7 a 8 zákona SNR č. 1/1955 Sb. SNR, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰²⁸ § 17 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰²⁹ zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

¹⁰³⁰ § 17 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³¹ § 17 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³² § 17 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³³ § 17 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³⁴ § 17 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³⁵ POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 200

¹⁰³⁶ srv. rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 35 Ca 18/94; rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1110/96

Pokud není znám vlastník nemovitosti, je pozemkový fond oprávněn dát nemovitost do užívání vhodným zájemcům; úplata za toto užívání je příjmem fondu do doby, než vlastník uplatní svá práva k této nemovitosti.¹⁰³⁷ Tato situace přichází v úvahu např. v situaci, kdy nebylo ještě skončeno dodatečné projednání dědictví.

Uplatní-li vlastník svá práva k nemovitosti, pozemkový fond vypoví smlouvu s nájemcem k 1. říjnu běžného roku s jednoroční výpovědní lhůtou, nedohodne-li se s vlastníkem jinak.¹⁰³⁸

Pozemkový fond poskytuje náhrady oprávněným osobám v případech, kdy je povinnou osobou obec, kraj nebo stát. Poskytla-li náhradu obec před účinností tohoto zákona, poskytnete této povinné osobě náhradu pozemkový fond. Pozemkový fond může převzít závazky povinných osob na poskytnutí náhrad dle § 14 až 16 a § 20 zákona o půdě tam, kde je povinnou osobou státní podnik nebo právnická osoba, jejímž zakladatelem je stát, v tom případě, kdy před privatizací nebo likvidací této právnické osoby nebyly tyto nároky vypořádány.¹⁰³⁹

Náhrada spočívá v poskytnutí nemovitostí ve správě pozemkového fondu nebo v poskytnutí hotovosti ve výši stanovené zvláštním předpisem,¹⁰⁴⁰ popřípadě v cenných papírech, které nemají povahu státních dluhopisů.¹⁰⁴¹

Pasivní legitimace Pozemkového fondu ve smyslu § 18a odst. 1 je dána vždy v případech, jež jsou uvedeny v § 18a odst. 1 věta první a druhá. V případech uvedených ve větě třetí je pasivní legitimace Pozemkového fondu dána tehdy, jestliže je prokázáno, že tento fond převzal závazky povinných osob.^{1042, 1043}

Pozemkové úpravy

Pozemkovými úpravami jsou změny v uspořádání pozemků v určitém území provedené za účelem vytvoření půdně ucelených hospodářských jednotek podle potřeby jednotlivých vlastníků půdy a s jejich souhlasem a podle celospolečenských požadavků na tvorbu krajiny, životního prostředí a na investiční výstavbu.¹⁰⁴⁴

O provedení pozemkových úprav a v souvislosti s tím o výměně nebo přechodu vlastnických práv, o určení hranic pozemků nebo o zřízení, popřípadě zrušení věcného břemene k dotčeným pozemkům rozhoduje pozemkový úřad na základě dohody vlastníků. V případě, že se vlastníci nedohodnou, rozhoduje pozemkový úřad za podmínek stanovených zákonem. Rozhodnutí pozemkového úřadu přezkoumá na návrh účastníka soud.¹⁰⁴⁵ Řízení o pozemkových úpravách upravují zákony národních rad.¹⁰⁴⁶

¹⁰³⁷ § 18 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³⁸ § 18 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³⁹ § 18a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴⁰ nařízení vlády České republiky č. 504/1992 Sb., o výši náhrady v hotovosti poskytované podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹⁰⁴¹ § 18a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴² srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/96, s. 53-54

¹⁰⁴³ srv. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1348/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1816/96

¹⁰⁴⁴ § 19 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴⁵ § 19 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴⁶ § 19 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Zvláštní, přechodná a závěrečná ustanovení ***Náhrada živého a mrtvého inventáře***

K zajištění provozu zemědělské nebo lesní výroby má původní vlastník živého a mrtvého inventáře, jakož i zásob právo na jejich náhradu, pokud je vnesl do zemědělského družstva nebo mu byly odňaty, nebo jinak bezúplatně převedeny, v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Zemřel-li původní vlastník nebo byl-li prohlášen za mrtvého, má právo požadovat náhradu k zajištění provozu zemědělské nebo lesní výroby další oprávněná osoba uvedená v § 4 odst. 2 zákona o půdě.¹⁰⁴⁷

Povinnost poskytnout náhradu podle § 20 odst. 1 zákona o půdě má právnická osoba, která tyto věci převzala, nebo její právní nástupce, a to ve lhůtě 60 dnů, nedohodnou-li se účastníci jinak. V případě, že tato právnická osoba uhradila státu hodnotu živého a mrtvého inventáře a zásob, má právo na proplacení částky, kterou jako náhradu zaplatila, vůči státu; tento nárok lze uplatnit u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky ve lhůtě 60 dnů od poskytnutí náhrady. Nelze-li zjistit právnickou osobu, která věci převzala, nebo jejího právního nástupce nebo jestliže tato právnická osoba zanikla, poskytne náhradu dle § 20 odst. 1 zákona o půdě pozemkový fond způsobem uvedeným v § 18a odst. 2 tohoto zákona.¹⁰⁴⁸

Náhrada se poskytne ve věcech téhož nebo srovnatelného druhu, jakosti a v množství přiměřeném převzaté části nemovitosti k zajištění zemědělské nebo lesní výroby; není-li to možné, poskytne se náhrada ve službách pro zabezpečení zemědělské nebo lesní výroby, případně podílem na jmění právnické osoby uvedené v § 20 odst. 2 zákona o půdě, a to až do výše hodnoty odňatých věcí v cenách ke dni účinnosti tohoto zákona, případně náhrada v jiné formě. Od stanovené náhrady se odečte náhrada za živý a mrtvý inventář a za zásoby, vyplacená před účinností tohoto zákona. Nedojde-li k dohodě, rozhodne na návrh soud.¹⁰⁴⁹

V případě, že nemovitosti nejsou v užívání právnické osoby podle § 20 odst. 2 zákona o půdě, která má poskytnout náhradu podle § 20 odst. 1 zákona o půdě, může oprávněná osoba žádat od této právnické osoby náhradu odňatého živého a mrtvého inventáře k zajištění zemědělské výroby bez omezení uvedených v § 20 odst. 3 zákona o půdě.¹⁰⁵⁰

Právo na náhradu zaniká, nebude-li uplatněno ve lhůtách uvedených v § 13 zákona o půdě. Závisí-li právo na náhradu na rozhodnutí pozemkového úřadu nebo soudu, končí tato lhůta uplynutím šesti měsíců ode dne právní moci rozhodnutí.¹⁰⁵¹ Vláda České republiky a vláda Slovenské republiky stanoví způsob výpočtu výše náhrad za věci uvedené v § 20 odst. 1 zákona o půdě pro případ, kdy nelze prokázat odnětí nebo vnesení těchto věcí nebo nelze určit jejich současnou hodnotu.¹⁰⁵²

Rozhodnutí ministerstva zemědělství České republiky o určení povinné osoby podle zákona ČNR č. 243/1992 Sb., ve znění zákona ČNR č. 441/1992 Sb., je uplatněním nároku podle tohoto zákona, na které se nevztahuje lhůta dle § 20 odst. 5 zákona o půdě.¹⁰⁵³

Při odnětí živého a mrtvého inventáře, jakož i zásob (ve smyslu § 20 odst. 1 zákona o půdě) není rozhodné, zda tento inventář a zásoby byly v minulosti proplaceny nebo ne; vyplacené

¹⁰⁴⁷ § 20 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴⁸ § 20 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴⁹ § 20 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵⁰ § 20 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵¹ § 20 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵² § 20 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵³ § 20 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

částky peněz za ně se ovšem od náhrady odečtou.¹⁰⁵⁴ Pojem „převzetí věci“ v § 20 odst. 2 je obdobný tomu, co je uvedeno o převzetí věci v ustanovení § 133 odst. 1 občanského zákoníku. Míjí se tím faktické (fyzické, hmotné) uchopení, přebrání věci „z ruky do ruky.“ Je třeba poznamenat, že § 133 odst. 1 občanského zákoníku připouští i to, že může být právním předpisem stanoveno či mezi účastníky dohodnuto o převzetí věci i něco jiného.¹⁰⁵⁵

Zajištěním provozu zemědělské výroby se rozumí zemědělská výroba provozovaná osobně vlastníkem nebo za pomoci jiných osob (jak fyzických, tak i právnických) a také např. i zajištění provozu zemědělské výroby nájemní smlouvou s nájemcem.¹⁰⁵⁶

Zákon o půdě nestanoví, jaké konkrétní listinné důkazy mají oprávněné osoby předkládat k doložení svých nároků směřujících ke zmírnění následků majetkových křivd, které má zákon na mysli. Např. soud by při rozhodování podle § 20 odst. 1 věta třetí nemohl vycházet jen z toho, zda se oprávněné osobě podařilo předložením listinných důkazů prokázat nárok na náhradu živého a mrtvého inventáře, ale musel by v součinnosti s oběma účastníky řízení se snažit spolehlivě zjistit skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné (§ 6 občanského soudního řádu), a to s využitím účetních a evidenčních materiálů právnické osoby, která tyto věci převzala.¹⁰⁵⁷

Předpokladem pro uplatnění nároku na náhradu živého a mrtvého inventáře je zpravidla již zahájený provoz zemědělské nebo lesní výroby (§ 20 odst. 1 zákona o půdě). Postačí však i přesvědčivé doložení toho, že žadatel je připraven uvedený provoz zahájit.¹⁰⁵⁸

Ustanovením § 9 zákona č. 243/1992 Sb. je založena pravomoc Ministerstva zemědělství ČR rozhodnout o tom, kdo je povinnou osobou k poskytnutí náhrady podle hmotněprávní úpravy obsažené v § 20 odst. 2 zákona o půdě.¹⁰⁵⁹

Je-li oprávněných osob více a nárok na vydání věci uplatní jen některé z nich, vydá se jim věc celá.¹⁰⁶⁰ U žalob podle § 8 odst. 3 zákona o půdě však nejde o žalobu na vydání věci; ustanovení § 21 zákona o půdě zde proto neplatí.^{1061, 1062}

Správní poplatky související s vydáním a výměnou nemovitostí a poskytnutím náhrad se nevyměřují.¹⁰⁶³ Oprávněná osoba domáhající se svého práva podle tohoto zákona proti povinné osobě je osvobozena od soudních poplatků. Osvobozená od soudních poplatků je též

¹⁰⁵⁴ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 125, odst. 3

¹⁰⁵⁵ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 125, odst. 4

¹⁰⁵⁶ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 125, odst. 7

¹⁰⁵⁷ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 34/1993, s. 126, odst. 3

¹⁰⁵⁸ POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 205

¹⁰⁵⁹ srv. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 11/1998; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSf 108/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 31/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSf 108/91; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 31/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26/94; stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 36/95; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 37/94; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 6 Co 1000/93; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2812/96; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1206/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 295/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 638/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1273/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1219/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 766/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 91/97; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 12 Co 15/93; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 181/93; rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 12 Co 315/95; rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Co 97/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1219/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 377/98

¹⁰⁶⁰ § 21 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶¹ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 26/94

¹⁰⁶² srv. též Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 245/95 z 18.9.1996; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1289/97

¹⁰⁶³ § 21a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

osoba domáhající se svého práva podle § 8 zákona o půdě.¹⁰⁶⁴ Nezbytné náklady spojené s oceněním věcí, identifikací parcel a vyměřením pozemků hradí stát.¹⁰⁶⁵

§ 21a odst. 3 zákona o půdě není speciálním ve vztahu k ustanovení občanského soudního řádu (zejména k § 148 odst. 1 tohoto zákona) a neaplikuje se při rozhodování o nákladech občanského soudního řízení. § 21a zákona o půdě se vztahuje i na osoby domáhající se svého práva podle § 23 odst. 1 zákona o půdě, takže i tyto osoby jsou osvobozeny od placení soudního poplatku.^{1066, 1067}

Zánik některých užívacích práv

Dnem účinnosti tohoto zákona zanikají tato práva k majetku uvedenému v § 1 odst. 1 zákona o půdě:

- a) právo družstevního užívání ke sdruženým pozemkům vlastníků, kteří nejsou členy zemědělského družstva,¹⁰⁶⁸
- b) právo užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby,¹⁰⁶⁹
- c) právo užívání k zajištění lesní výroby a ostatních funkcí lesa,¹⁰⁷⁰
- d) právo bezplatného užívání rybníků,¹⁰⁷¹
- e) právo trvalého užívání nemovitostí ve vlastnictví státu,¹⁰⁷²
- f) právo hospodaření k nemovitostem ve vlastnictví státu.^{1073, 1074}

Nedošlo-li mezi dosavadním uživatelem a vlastníkem zemědělského pozemku k jiné dohodě, vznikne dnem účinnosti tohoto zákona nebo dnem, kdy byl pozemek podle části druhé tohoto zákona vydán, mezi nimi nájemní vztah, který lze vypovědět k 1. říjnu běžného roku. Výpovědní lhůta činí jeden rok, pokud nebude dohodnuto jinak; v případě, že pozemek je pro vlastníka nepřipustný, nemůže výpovědní lhůta skončit dříve, než budou provedeny pozemkové úpravy. V případě, že oprávněné osobě mají být vydány také budovy a stavby nebo poskytnuty náhrady podle tohoto zákona, nemůže výpovědní lhůta u výpovědi dané nájemcem skončit dříve, než tyto nároky vypořádá. V roce 1991 až 1993 mohou vlastníci vypovědět nájemní vztah k 1. říjnu výpovědí doručenou nejpozději do jednoho měsíce před tímto dnem. Po nabytí právní moci rozhodnutí pozemkového úřadu o schválení dohody o vydání nemovitosti nebo rozhodnutí o vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti může vlastník vypovědět nájem k této nemovitosti k 1. říjnu výpovědí doručenou nejpozději 1 měsíc před tímto dnem.¹⁰⁷⁵

Je-li na pozemku na základě územního rozhodnutí zřízena zahrádková nebo chatová osada nebo se na pozemku nachází zahrádková nebo chatová osada, která existovala před 1. říjnem 1976, končí výpovědní lhůta dnem, kdy mělo skončit právo dočasného užívání pozemku. V

¹⁰⁶⁴ § 21a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶⁵ § 21a odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶⁶ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 211

¹⁰⁶⁷ srv. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1048/96

¹⁰⁶⁸ § 46 zákona č. 162/1990 Sb.

¹⁰⁶⁹ § 1 zákona č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷⁰ § 12 zákona č. 61/1977 Sb.

¹⁰⁷¹ § 4 zákona č. 102/1963 Sb., o rybářství

¹⁰⁷² § 70 hospodářského zákoníku

¹⁰⁷³ § 64 hospodářského zákoníku

¹⁰⁷⁴ § 22 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷⁵ § 22 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

případě trvalého užívání pozemku a dočasného užívání na dobu neurčitou, skončila výpovědní lhůta dnem 24. června 1991. Nájemce má právo na prodloužení nájmu o dalších 10 let, nejdéle však do roku 2001, nedohodnou-li se účastníci jinak. Nájemce má po dobu nájmu předkupní právo k pozemku. Výše ročního nájemného u těchto pozemků činí 10 % z ceny pozemku, odvozené z bonitovaných půdně-ekologických jednotek, vydaných vyhláškou ministerstva zemědělství pro účely daně z nemovitostí.¹⁰⁷⁶

Nachází-li se na pozemku v užívání šlechtitelské stanice trvalé kultury patřící k nezbytnému rostlinnému genofondu nebo slouží-li pozemek v užívání šlechtitelské stanice výlučně k pěstování nových šlechtěných odrůd,¹⁰⁷⁷ nemůže výpovědní lhůta, u výpovědi podané vlastníkem, skončit dříve, než bude dosaženo účelu, k němuž byl pozemek užíván ke dni 1. února 1992.¹⁰⁷⁸

Vlastník pozemku uvedeného v § 22 odst. 4 a 5 zákona o půdě má právo do tří let požádat pozemkový fond o výměnu tohoto pozemku za jiný pozemek ve vlastnictví státu. Vyměňovaný pozemek se poskytne v přiměřené výměře a kvalitě, jako byl pozemek původní, a to pokud možno v témže katastrálním území.¹⁰⁷⁹

Nájemce je oprávněn užívat pozemek v souladu s jeho určením podle předpisů o evidenci nemovitostí. S užívanou nemovitostí je povinen nakládat s péčí řádného hospodáře a po skončení nájmu vrátit budovy a stavby ve stavu odpovídajícím obvyklému opotřebení.¹⁰⁸⁰

Je-li na pozemku vlastníka stavba ve vlastnictví jiné právnické osoby, která zajišťuje zemědělskou výrobu, nebo stavba ve vlastnictví státu, a má-li vlastník pozemku nevypořádané nároky na poskytnutí náhrad dle tohoto zákona nebo na vydání majetkového podílu dle zákona č. 42/1992 Sb., ve výši nejméně 50 % ceny stavby vůči vlastníkovi stavby, může na návrh vlastníka pozemku rozhodnout soud o převodu stavby vlastníkovi pozemku. Vlastník budovy má v takovém případě právo na náhradu ve výši, o kterou cena stavby¹⁰⁸¹ převyšuje nároky vlastníka pozemku. Pokud vlastník pozemku nevyužije tohoto práva,

- a) vymění pozemkový fond na návrh vlastníka jeho pozemek za jiný pozemek ve vlastnictví státu, v tomto případě uhradí vlastník stavby cenu pozemku pozemkovému fondu, nebo
- b) na návrh vlastníka prodá zastavěný pozemek vlastníku budovy nebo stavby, nebo
- c) na návrh vlastníka pronajme zastavěný pozemek vlastníku budovy nebo stavby bez možnosti výpovědi. Nájemce má předkupní právo k tomuto pozemku.¹⁰⁸²

Nedošlo-li mezi dosavadním uživatelem a vlastníkem nemovitostí, s výjimkou zemědělské půdy, k jiné dohodě, vznikne dnem účinnosti tohoto zákona nebo dnem, kdy byla nemovitost podle části druhé tohoto zákona vydána, mezi nimi nájemní vztah, který lze kdykoliv vypovědět. Výpovědní lhůta je tři měsíce. Výpovědní lhůta začne běžet prvního dne měsíce následujícího po doručení výpovědi.¹⁰⁸³

¹⁰⁷⁶ § 22 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷⁷ § 6 odst. 1 zákona č. 61/1964 Sb., o rozvoji rostlinné výroby

¹⁰⁷⁸ § 22 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷⁹ § 22 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸⁰ § 22 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸¹ vyhláška č. 182/1988 Sb., o cenách staveb, pozemků, trvalých porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb.

¹⁰⁸² § 22 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸³ § 22 odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Roční nájemné za pozemky, náležející do zemědělského půdního fondu, s výjimkou pozemků lesního půdního fondu, činí 1 % z ceny pozemků,¹⁰⁸⁴ pokud se vlastník s nájemcem nedohodnou jinak.¹⁰⁸⁵

Lhůta podle § 22 odst. 6 zákona o půdě počne běžet ode dne účinnosti tohoto zákona. Návrh podle § 22 odst. 8 zákona o půdě lze podat nejpozději do 31. prosince 1996 a může tak učinit oprávněná osoba uvedená v § 13 odst. 5 tohoto zákona.¹⁰⁸⁶

Také v případech porostů na pozemcích, ohledně nichž vznikl ze zákona nájemní vztah (§ 22 odst. 1 zákona o půdě) je nutno na nájemce vztáhnout obdobně to, co je uvedeno v § 2 odst. 2 zákona o půdě, tj. že vlastníkem jiných než trvalých porostů na pozemcích v nájmu je nájemce, pokud se s vlastníkem nedohodl jinak.^{1087, 1088}

Právo na náhradu podle ustanovení § 14 a 16 zákona o půdě má i vlastník obytné nebo hospodářské budovy, která byla odstraněna nebo znehodnocena v době užívání organizací podle zvláštních předpisů.¹⁰⁸⁹ V případě, že tuto budovu odstranila nebo znehodnotila jiná právnická osoba než stát, má vlastník právo na finanční náhradu vůči této právnické osobě, pokud se nedohodnou na jiném způsobu náhrady.¹⁰⁹⁰

Povinnou osobou k poskytnutí náhrad je právnická osoba, která budovu užívá nebo ji naposledy užívala před jejím odstraněním, opuštěním nebo vrácením vlastníkovi.¹⁰⁹¹

V případě, že vlastník získal nemovitost přidělem od státu, je povinen uhradit státu nedoplatek přidělové ceny. Jeho výši stanoví krajský úřad. K přijetí nedoplatku se zmocňuje ministerstvo zemědělství České republiky.¹⁰⁹²

Ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o půdě je vlastníkem obytné nebo hospodářské budovy, která byla odstraněna nebo znehodnocena, míněna v § 23 odst. 1 jen fyzická osoba, ne právnická osoba.^{1093, 1094}

¹⁰⁸⁴ vyhláška ministerstva zemědělství ČR č. (136)613/1992 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů, luk a pastvin odvozenými z bonitovaných půdně ekologických jednotek

¹⁰⁸⁵ § 22 odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸⁶ § 22 odst. 10 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸⁷ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.*

Praha: C.H.Beck, 1999, s. 214

¹⁰⁸⁸ srv. též nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 258/96 z 15.1.1997; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1176/96; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1363/96; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 101/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 93/95; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. NcSn 37/94; rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cdo 28/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1308/96; rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČR, působícího v rámci ČSFR, sp. zn. 3 Cdo 45/92

¹⁰⁸⁹ například zákon č. 123/1975 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1977 Sb.

¹⁰⁹⁰ § 23 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹¹ § 23 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹² § 23 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹³ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.* Praha: C.H.Beck, 1999, s. 217

¹⁰⁹⁴ srv. též Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 54/1996; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1150/96; Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 55; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 15 C 611/95; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 1209/96; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 8 Co 2556/95

Náhrady za trvalé porosty¹⁰⁹⁵

Jestliže na pozemku nebo jeho části, na kterém má být ukončen nájem, byl ke dni vzniku práva užívání trvalý porost a jestliže na tomto pozemku není v době ukončení nájmu cenově srovnatelný trvalý porost, náleží vlastníkovu pozemku náhrada za trvalý porost ve výši rozdílu mezi cenou trvalého porostu, který se na pozemku nacházel v době vzniku práva užívání s cenou trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku ukončení nájmu.¹⁰⁹⁶

Jestliže na pozemku nebo jeho části, na kterém má být ukončen nájem, byl ke dni vzniku práva užívání trvalý porost a jestliže na tomto pozemku není v době ukončení nájmu žádný trvalý porost, náleží vlastníkovu pozemku náhrada za trvalý porost ve výši ceny trvalého porostu, který se na pozemku nacházel ke dni vzniku práva užívání.¹⁰⁹⁷

Jestliže se na lesním pozemku, na kterém má být ukončen nájem, nacházel ke dni vzniku práva užívání les, je nájemce povinen zalesnit tento pozemek na své náklady ve lhůtě stanovené zákonem¹⁰⁹⁸ a dopěstovat les do zajištěné kultury, nedohodnou-li se účastníci jinak. Od náhrady za trvalý porost dle § 24 odst. 3 zákona o půdě se odečte cena zajištěné kultury.¹⁰⁹⁹

Jestliže na pozemku nebo jeho části, na kterém má být ukončen nájem, nebyl ke dni vzniku práva užívání trvalý porost a jestliže na tomto pozemku je v době ukončení nájmu trvalý porost s výjimkou lesa, náleží nájemci náhrada za trvalý porost ve výši ceny trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku ukončení nájmu.¹¹⁰⁰

Jestliže na pozemku nebo jeho části, na kterém má být ukončen nájem, byl ke dni vzniku práva užívání trvalý porost, a jestliže na tomto pozemku je v době ukončení nájmu cenově hodnotnější trvalý porost s výjimkou lesa, náleží nájemci náhrada za trvalý porost ve výši rozdílu mezi cenou trvalého porostu, který se na pozemku nacházel ke dni vzniku práva užívání, a cenou trvalého porostu, který se na pozemku nachází v okamžiku ukončení nájmu.¹¹⁰¹

Jestliže je vlastník pozemku povinen při ukončení nájmu dle § 22 zákona o půdě poskytnout nájemci náhradu za trvalý porost dle § 24 odst. 5 a 6 tohoto zákona, je na vůli vlastníka, zda převezme pozemek a uhradí náhradu za trvalý porost nebo zda požádá o výměnu pozemku za jiný pozemek ve vlastnictví státu; v takovém případě se postupuje dle § 11 odst. 2 nebo podle § 11a zákona o půdě, nedohodnou-li se účastníci jinak.¹¹⁰²

Ceny se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni 24. června 1991.¹¹⁰³ Je-li vlastníkem trvalých porostů stát, náhrady podle § 24 odst. 5 a 6 zákona o půdě se neposkytují.¹¹⁰⁴

¹⁰⁹⁵ § 24 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů byl zrušen

¹⁰⁹⁶ § 24 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹⁷ § 24 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹⁸ zákon ČNR č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

¹⁰⁹⁹ § 24 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰⁰ § 24 odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰¹ § 24 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰² § 24 odst. 7 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰³ § 24 odst. 8 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰⁴ § 24 odst. 9 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Také u náhrad za trvalé porosty podle § 24 zákona o půdě platí to, co je uvedeno o trvalých porostech v § 2 odst. 2 zákona o půdě. Zvláštní nárok na zalesnění pozemku obsažený v § 24 odst. 4 zákona o půdě lze při změně (úpravě) žalobního návrhu přiznat, i když byla žaloba podána před účinností zákona č. 183/1993 Sb. a zněla jen na zaplacení náhrady za trvalý porost; předpokladem tu ovšem je, že nájemní vztah v době rozhodování soudu trvá.¹¹⁰⁵ § 24 odst. 9 zákona o půdě je kogentní.^{1106, 1107}

Práva vlastníků a uživatelů budov a pozemků

Vlastník vstupuje do práv a závazků pronajímatele, plynoucích z dohody o odevzdání a převzetí bytu, z nájmu pozemku nebo ze smlouvy o nájmu nebytového prostoru v převzaté nemovitosti. Je-li smlouva uzavřena na dobu určitou, mění se změnou osoby pronajímatele na smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou.¹¹⁰⁸

Dosavadní uživatelé bytů, pozemků a nebytových prostor v převáděných nemovitostech, které slouží

- a) činnosti diplomatických a konzulárních misí,
- b) poskytování zdravotnických a sociálních služeb,
- c) školství,
- d) provozu kulturních a tělovýchovných zařízení,
- e) pracovní rehabilitaci a zaměstnání zdravotně postižených osob,

mají nárok vůči vlastníkovi na uzavření dohody o užívání bytu, pozemku nebo nájmu nebytových prostor. V těchto případech může vlastník dohodu vypovědět nejdříve po uplynutí 10 let ode dne účinnosti tohoto zákona, nedohodnou-li se účastníci jinak; tento závazek přechází na všechny další vlastníky v uvedené době.¹¹⁰⁹

Ustanovení § 25 odst. 2 se nevztahuje na pozemky školních statků, středních zemědělských škol a vysokých škol. V těchto případech může vlastník vypovědět dohodu o nájmu pozemků nejdříve ke dni 1. října 1995.¹¹¹⁰

Nedohodnou-li se o výši nájemného a podmínkách jeho placení vlastník s uživatelem bytu, pozemku nebo nebytových prostor uvedených v § 25 odst. 2 zákona o půdě, rozhodne o výši nájemného příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, Magistrát hl. m. Prahy a magistráty měst Brna, Ostravy a Plzně podle obecně platných cenových předpisů.¹¹¹¹

§ 25 odst. 3 zákona o půdě stanoví i výjimku z § 25 odst. 2 tohoto zákona v případě pozemků sloužících školství (písm. c)). Chráněný desetiletý nájem se nevztahuje na pozemky školních statků, středních zemědělských škol a vysokých škol. Tyto nájmy bylo možné vypovědět nejdříve k 1. říjnu 1995.

Působnosti stanovené krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, Magistrátu hlavního města Prahy nebo magistrátům měst Brno, Ostrava a Plzeň podle tohoto zákona jsou výkonem přenesené působnosti.¹¹¹²

¹¹⁰⁵ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.*

Praha: C.H.Beck, 1999, s. 219

¹¹⁰⁶ srv. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek 16/1996, s. 56-57

¹¹⁰⁷ srv. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 1058/93; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1140/97

¹¹⁰⁸ § 25 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰⁹ § 25 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁰ § 25 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹¹ § 25 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹² § 25a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Doplňuje se ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů, tak, že se vkládá nové písmeno i), které zní:

"i) jde o nájem nebytového prostoru v nemovitosti převedené původnímu vlastníkovi podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku."¹¹¹³

Na návrh vlastníka obytné budovy patřící k zemědělské usedlosti uplatněný do tří let zruší příslušný orgán právo užívání k bytu nebo rozhodne o jeho vyklizení, jestliže jej vlastník potřebuje pro sebe a osoby blízké ke provozování zemědělské výroby.¹¹¹⁴

Lhůta podle § 26 odst. 2 zákona o půdě počne běžet ode dne účinnosti tohoto zákona, a to pro oprávněné osoby uvedené v § 13 odst. 5 zákona o půdě.¹¹¹⁵

Uživatel bytu, nebytových prostor, budovy nebo stavby, který v souladu se stavebními předpisy provedl vlastním nákladem úpravy, jimiž se byt, nebytový prostor, budova nebo stavba zhodnotily, má nárok na náhradu zhodnocení, skončí-li mu právo jejich užívání.¹¹¹⁶

Jestliže byt, nebytový prostor, budova nebo stavba jsou ke dni skončení práva užívání znehodnoceny více, než odpovídá běžnému opotřebení, je uživatel těchto prostor povinen uhradit vlastníkovi bytu, nebytových prostor, budovy nebo stavby náhradu za toto znehodnocení.¹¹¹⁷

Náhrady se stanoví podle cenových předpisů platných ke dni skončení práva užívání.¹¹¹⁸

Protože v § 27 odst. 1 není stanovena zvláštní lhůta k uplatnění práva na zhodnocení nebo znehodnocení bytu nebo nebytového prostoru, je tedy toto právo možné uplatnit podle § 106 občanského zákoníku anebo podle § 101 občanského zákoníku vzhledem k povaze uplatňovaného nároku. Vzhledem k § 27 odst. 3 zákona o půdě je tu rozhodné skončení práva užívání a ne zániku práva užívání podle § 22 odst. 1 tohoto zákona.¹¹¹⁹

Povinná osoba nemůže proti oprávněné osobě uplatňovat žádné finanční nebo jiné nároky související s vydávanými věcmi. Rovněž oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemůže proti povinné osobě uplatňovat jiné nároky související s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně.¹¹²⁰

Pokud zákon o půdě nestanoví jinak, poskytují se náhrady podle tohoto zákona v cenách platných ke dni 24. června 1991, a to u věcí nemovitých v cenách podle vyhlášky č. 182/1988 Sb., ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb., a u věcí movitých v zůstatkových účetních cenách, u věcí movitých s nulovou zůstatkovou cenou ve výši 10 % pořizovací ceny.¹¹²¹

K upřesnění právní úpravy toho, v jakých cenách mají být poskytovány náhrady podle zákona o půdě došlo zákonem č. 183/1993 Sb. Tato právní úprava se však netýká již poskytnutých náhrad vyplacených před jeho účinností.

¹¹¹³ § 26 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁴ § 26 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁵ § 26 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁶ § 27 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁷ § 27 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁸ § 27 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹⁹ srv. POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990.

Praha: C.H.Beck, 1999, s. 221

¹¹²⁰ § 28 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²¹ § 28a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Pokud došlo k přechodu vlastnictví k nemovitostem podle zákonů o zemědělském družstevnictví a prováděcích předpisů nebo podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb. a tato změna nebyla zaevidována v pozemkových knihách nebo na Listu vlastnictví u příslušného střediska geodézie, je vlastníkem těchto nemovitostí osoba, která byla k 24. červnu 1991 zapsána jako vlastník v katastru nemovitostí.¹¹²²

Pokud nedošlo k přechodu vlastnictví na kupujícího proto, že nebyl udělen souhlas nebo dodatečný souhlas ministerstvem zemědělství podle § 13 zákona č. 46/1948 Sb., považuje se za původního vlastníka kupující, pokud prokáže, že k uzavření kupní smlouvy došlo a že na jejím základě byla uhrazena kupní cena, a pokud nemovitosti nepřešly již na základě tohoto zákona na jiné oprávněné osoby.¹¹²³

Přechody vlastnictví k nemovitostem podle zákonů o zemědělském družstevnictví souvisely se zákonem č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, nahrazeným později zákonem č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, a dále pak zákonem č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví.

Majetek církví

Majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku.¹¹²⁴ Jediným zákonem, který byl ohledně majetku církví zatím vydán, je zákon č. 298/1990 Sb. o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého. Jiné zákony o majetku církví zatím v ČR přijaty nebyly.

Pro postup podle části druhé tohoto zákona se za majetek uvedený v § 1 odst. 1 zákona o půdě považuje i majetek, který byl v době odnětí vlastnického práva k těmto účelům užíván.^{1125, 1126}

Ustanovení části druhé a § 20 nelze použít pro případy, kdy byla věc získána v době nesvobody osobami státně nespolehlivými, nebo v důsledku rasové persequce.¹¹²⁷

Doba nesvobody je zmíněná v tomto ustanovení je časově vymezena dřívějšími právními předpisy.¹¹²⁸ Osobami státně nespolehlivými byly osoby uvedené v dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹¹²⁹

Zvláštní ustanovení o pozemkových reformách

Ode dne účinnosti tohoto zákona se nepoužijí ustanovení zákona č. 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě.¹¹³⁰

¹¹²² § 28b odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²³ § 28b odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²⁴ § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²⁵ § 30 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²⁶ srv. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 59/95 z 14.9.1995

¹¹²⁷ § 31 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹²⁸ srv. např. dekret presidenta republiky č. 11/1944 Sb. Ústředního věstníku ČSR a vládní nařízení č. 31/1945 Sb.

¹¹²⁹ dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkových jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů

¹¹³⁰ § 32 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů; jde o období od 30.9.1938 do 4.5.1945

Za okamžik přechodu na stát nebo jinou právnickou osobu postupem podle zákona č. 142/1947 Sb. se považuje den faktického převzetí nemovitostí státem nebo jinou právnickou osobou.¹¹³¹ § 32 odst. 3, stejně tak jako § 33 zákona o půdě, byly novelizacemi zrušeny.

V § 32 odst. 1 zákona o půdě sice nedochází k výslovnému zrušení zákonů o pozemkových reformách (tedy zákonů č. 215/1919 Sb., č. 142/1947 Sb. a č. 46/1948 Sb., ale zákon o půdě již napříště nedovoluje jejich použití. I z nálezu Ústavního soudu ČR, uveřejněného pod č. 166/1995 Sb., vyplývá správnost praxe soudů přihlížejících k tomu, co bylo po vydání zákonů č. 142/1947 Sb. a č. 46/1948 Sb. stanoveno v později vydaných právních předpisech. Jestliže tedy např. pozdější právní předpis již nevyžadoval pro účinné nabytí vlastnictví nemovitostí zápis do pozemkové knihy, potom smlouva o převodu nemovitostí, uzavřená před 1. lednem 1951,¹¹³² u níž chyběl jen zápis do pozemkové knihy, se stala účinnou dnem 1. ledna 1951 i bez tohoto zápisu;¹¹³³ stejně to platilo i v případě vydání přídelové listiny o přidělení pozemku, převzatého do držby přidělcem.^{1134, 1135}

Vypořádání nároků

Veškeré nároky na poskytnutí náhrad podle tohoto zákona a nároky na vydání podílu podle zákona č. 42/1992 Sb. (dále jen "*zákona*") jsou pohledávkami, které lze smluvně převádět na jiné osoby (dále jen "*pohledávky*"). Nabyvatel má postavení oprávněné osoby podle tohoto zákona a podle zákona.¹¹³⁶

Povinná osoba podle tohoto zákona nebo její právní nástupce, s výjimkou státního podniku, transformované družstvo nebo právnická osoba vzniklá podle zákona (dále jen "*dlužník*") je povinna vypracovat soupis všech věcí nebo souborů věcí v jejím vlastnictví s výjimkou nemovitostí, na které byl uplatněn nárok na vydání podle tohoto zákona, včetně jejich ocenění v zůstatkových účetních cenách; u věcí s nulovou účetní hodnotou se cena stanoví ve výši 20 % z pořizovací ceny. Dále je povinna umožnit osobám oprávněným k poskytnutí náhrady podle tohoto zákona nebo oprávněným osobám, které mají právo na vydání podílu podle zákona, nebo osobám, na které tyto oprávněné osoby tyto nároky převedly (dále jen "*věřitel*"), přístup k tomuto seznamu.¹¹³⁷

Pohledávky téhož věřitele vůči dlužníkovi lze sčítat. Věřitelé mohou své pohledávky sdružovat.^{1138, 1139}

Výroby oprávněných osob

Nedošlo-li do 30 dnů od uplynutí lhůty k převzetí pozemku ve vlastnictví věřitele nebo jiné oprávněné osoby k dohodě o vypořádání pohledávek dlužníka, může se ustavit výbor pro jejich vypořádání (dále jen "*výbor*"). Členy výboru jsou věřitelé, u kterých nedošlo od uplynutí lhůty k převzetí pozemku ve vlastnictví věřitele nebo jiné oprávněné osoby k

¹¹³¹ § 32 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³² tj. před účinností zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

¹¹³³ srv. § 562 zákona č. 141/1950 Sb., který platil do 1.4.1964, kdy nabyl účinnosti zákon č. 40/1964 Sb., tj. občanský zákoník

¹¹³⁴ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 225

¹¹³⁵ srv. též nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 1/95 z 14.6.1995

¹¹³⁶ § 33a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³⁷ § 33a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³⁸ § 33a odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³⁹ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Odon 80/97; nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/93 z 24.5.1994

vypořádání pohledávek, a oprávněné osoby s majetkovými vklady či podíly u dlužníka. Zastoupení obou skupin musí být stejné.¹¹⁴⁰

Ohledně třicetidenní lhůty uvedené v první větě ustanovení § 33b je třeba připomenout, že tato lhůta k převzetí pozemku ve vlastnictví věřitele bude u každého jednotlivého případu převzetí rozdílná. Pojem „*pohledávky dlužníka*“ je třeba vykládat a aplikovat tak, že tu jde o „*vypořádání pohledávek věřitele a dlužníka*.“ Výbory pro vypořádání pohledávek jsou orgány specifickými, vytvořenými ad hoc. Nejsou stanovena žádná procesní pravidla pro postup těchto výborů oprávněných osob.¹¹⁴¹

Řízení o vypořádání pohledávky

Výbor řeší jednotlivé případy vypořádání pohledávek buď na základě dohody, nebo v případě, že nelze dohody dosáhnout pomocí dražby, jejímiž účastníky jsou věřitelé, kteří zajišťují zemědělskou výrobu, a dlužník (dále jen „*dražba*“). Způsob vyhlášení a provedení dražby stanoví vláda nařízením, které vydá do 30 dnů od účinnosti tohoto zákona.¹¹⁴²

Jednotlivé případy vyřizuje výbor na základě došlých žádostí věřitelů. Podaná žádost musí být vyřízena do 30 dnů od jejího podání buď dohodou, nebo vyhlášením dražby.¹¹⁴³

Ohledně způsobu vyhlášení a provedení dražby srv. nařízení vlády č. 239/1993 Sb., kterým se stanoví způsob vyhlášení a provedení dražby zemědělského majetku. Z § 33c zákona o půdě ani z nařízení vlády č. 239/1993 Sb. nelze dovozovat, že by těmito ustanoveními byly vyloučeny jiné způsoby k uplatnění a vypořádání nároků podle zákona o půdě např. přímým uzavřením dohod mezi oprávněnými a povinnými osobami, popř. uplatněním nároků žalobou u soudu.¹¹⁴⁴

Zrušovací ustanovení

Zákonem o půdě byla zrušeny některé právních předpisy jako celek (zákon o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby¹¹⁴⁵, zákon SNR o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů¹¹⁴⁶ a zákon SNR o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů),¹¹⁴⁷ resp. byly zrušeny některé jejich části (§ 12 až 19 zákona o lesích¹¹⁴⁸, § 4 zákona o rybářství,¹¹⁴⁹ § 50 odst. 2, 4 a 5 a § 51 zákona o zemědělském družstevnictví).¹¹⁵⁰

¹¹⁴⁰ § 33b zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴¹ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 227

¹¹⁴² § 33c odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴³ § 33c odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴⁴ srv. POKORNÝ, M.: *Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990*. Praha: C.H.Beck, 1999, s. 229

¹¹⁴⁵ zákon č. 123/1975 Sb., o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby, ve znění zákona č. 95/1988 Sb. a zákona č. 114/1990 Sb.

¹¹⁴⁶ zákon SNR č. 81/1949 Sb. SNR, o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných právních útvarů

¹¹⁴⁷ zákon SNR č. 2/1958 Sb. SNR, o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů

¹¹⁴⁸ zákon č. 61/1977 Sb., o lesích

¹¹⁴⁹ zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství

¹¹⁵⁰ zákon č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví

II.8. ZÁKON č. 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 229/1991 Sb. – původní znění

V souvislosti se zákonem o půdě přijala Česká národní rada zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky, související se zákonem č. 229/1991 Sb. Tento zákon jako první prolamoval restituční hranici 25. února 1948 a v podstatě se jednalo o čtvrtou velkou restituční právní normu; na tomto zákoně byla následně založena podstatná část sporných restitucí majetku bývalých šlechtických rodů. Uvedený zákon nelze kritizovat jako špatný nebo nemorální; vycházel ze skutečnosti, že doba mezi skončením druhé světové války a 25. únorem 1948 byla relativně krátká, a mohlo v ní docházet k majetkovým křivdám. Tento zákon chtěl napravit případné křivdy, kdy státní orgány kteří v krátkém úseku mezi koncem druhé světové války a 25. únorem 1948 nestačily rozhodnout o odvolání, a tak vyvázat konkrétní fyzickou osobu z postihu, který ji hrozil. Nejdůležitějším paragrafem tohoto zákona je §2. Za účelem zmírnění následků majetkových křivd stanoví tento paragraf nový okruh oprávněných osob. Rozšiřuje ho v tom směru, že od nabytí jeho účinnosti nebude oprávněnou osobou pouze ten, komu byl majetek znárodněn po 25. únoru 1948, ale i ten, kdo jej pozbyl podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb., nebo 108/1945 Sb. Taková osoba se stává osobou oprávněnou, ovšem za podmínky, že se za války neprovinila proti československému státu a za podmínky, že v letech 1945 – 1953 nebyla zpět podle jednoho ze čtyř taxativně vyjmenovaných zákonů československé občanství, které podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. pozbyla.

Účelem zákona č. 243/1992 Sb. je zmírnění následků některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů na území České republiky a stanovení působnosti orgánů České republiky při provádění některých ustanovení zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jiném zemědělském majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.¹¹⁵¹

Oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky, trvale žijící¹¹⁵² na území České republiky, který ztratil majetek podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondch národní obnovy, neprovinil se proti československému státu a nabyl opět občanství osob maďarské národnosti, zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, nebo zákona č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, pokud se tak nestalo již ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, a jehož majetek v rozsahu určeném zvláštním předpisem¹¹⁵³ přešel na stát.¹¹⁵⁴

Zemřela-li osoba, uvedená v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. před uplynutím lhůty, uvedené v § 11 zákona č. 243/1992 Sb., nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky a trvale žijí¹¹⁵⁵ v České republice, fyzické osoby v tomto pořadí:

¹¹⁵¹ § 1 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁵² § 7 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., zákon č. 135/1982 Sb., o evidenci pobytu občanů

¹¹⁵³ § 1 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁵⁴ § 2 odst. 1 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁵⁵ § 7 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., zákon č. 135/1982 Sb., o evidenci pobytu občanů

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl vlastnictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu. To neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva. Byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti,
- c) děti a manžel osoby uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., všichni rovným dílem. Zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 11, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a zemřelo-li některé z nich, jeho děti,
- d) rodiče osoby uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.,
- e) sourozenci osoby uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.¹¹⁵⁶

Oprávněným osobám budou vydány nemovitosti, které přešly na stát za podmínek uvedených v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.¹¹⁵⁷ Postup při uplatňování nároku je stanoven zvláštním předpisem.^{1158, 1159}

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby určené zvláštním předpisem.¹¹⁶⁰ Povinnými osobami však nejsou podniky se zahraniční majetkovou účastí a obchodní společnosti, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby, které nabyly nemovitost v období od 24. června 1991 do 27. února 1992.¹¹⁶¹

Dojde-li k souběhu nároků oprávněných osob podle zvláštního předpisu¹¹⁶² a oprávněných osob podle § 2 tohoto zákona, náleží právo na vydání nemovitosti té z nich, která svého vlastnictví pozbyla v důsledku jednostranného aktu státu. Pokud tímto způsobem pozbylo svého vlastnictví postupně více oprávněných osob, náleží toto právo té z nich, která vlastnictví pozbyla dříve, pokud se nedohodnou jinak.¹¹⁶³

Ustanovení § 5 odst. 1 se neužije, uplatnila-li před účinností tohoto zákona právo na vydání nemovitosti osoba oprávněná podle zvláštního předpisu; ¹¹⁶⁴ právo na vydání nemovitosti náleží v takovém případě této osobě.¹¹⁶⁵

Nemovitosti, které nelze vydat, a postup v těchto případech stanoví zvláštní předpis.¹¹⁶⁶ Smlouvy o darování nemovitosti uzavřené v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990,

¹¹⁵⁶ § 2 odst. 2 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁵⁷ § 3 odst. 1 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁵⁸ § 9 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁵⁹ § 3 odst. 2 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶⁰ § 5 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁶¹ § 4 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶² zákon č. 229/1991 Sb.

¹¹⁶³ § 5 odst. 1 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶⁴ zákon č. 229/1991 Sb.

¹¹⁶⁵ § 5 odst. 2 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

kterými fyzická osoba darovala nemovitosti státu nebo jiné právnické osobě, jsou považovány za akty učiněné v tísni, pokud se tyto nemovitosti nacházely v prostorech užívaných německými armádami jako vojenské střelnice.¹¹⁶⁷

V případě pochybnosti zda jde o území bývalé vojenské střelnice podle § 7 zákona č. 243/1992 Sb. rozhodne na návrh ministerstvo zemědělství České republiky ve správním řízení.¹¹⁶⁸ V případech, kdy nelze jednoznačně určit, která právnická osoba je povinnou osobou k poskytnutí náhrady za vnesený živý a mrtvý inventář,¹¹⁶⁹ rozhodne ministerstvo zemědělství České republiky ve správním řízení, která z nástupnických organizací je povinnou osobou.¹¹⁷⁰

Působnost orgánů České republiky

Ministerstvo zemědělství České republiky je příslušné k:

- a) přijetí nedoplatku přidělové ceny, za kterou oprávněná osoba nemovitost původně získala, kupní ceny nebo náhrady, která byla oprávněné osobě státem nebo jinou právnickou osobou při převodu nemovitosti vyplacena, náhrady za vypořádání pohledávek peněžních ústavů,¹¹⁷¹
- b) poskytnutí finanční náhrady,¹¹⁷²
- c) proplacení hodnoty živého a mrtvého inventáře a zásob,¹¹⁷³
- d) vrácení kupní ceny,¹¹⁷⁴
- e) vrácení kupní ceny a k úhradě nákladů účelně vynaložených na nemovitost,¹¹⁷⁵
- f) přijetí náhrady za účelně vynaložené náklady¹¹⁷⁶ vůči původnímu vlastníkovi, jemuž byla nemovitost vydána podle zvláštního předpisu,¹¹⁷⁷
- g) vypořádání finančních náhrad mezi státem a zemědělskými družstvy,¹¹⁷⁸
- h) úhradě nezbytných nákladů spojených s oceněním věcí,¹¹⁷⁹
- i) poskytnutí náhrady za pozemky, které se podle zvláštního předpisu nevydávají oprávněným osobám a za které se neposkytl jiný pozemek,¹¹⁸⁰
- j) poskytnutí náhrady hodnoty trvalých porostů.^{1181, 1182}

Nároky podle zákona č. 243/1992 Sb. mohla oprávněná osoba uplatnit do 31. prosince 1992. Neuplatněním práva ve lhůtě právo zanikne.¹¹⁸³ Nároky osob oprávněných podle tohoto zákona upravuje zvláštní předpis,¹¹⁸⁴ pokud tento zákon nestanoví jinak.¹¹⁸⁵

¹¹⁶⁶ § 6 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶⁷ § 7 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶⁸ § 8 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁶⁹ § 20 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁰ § 9 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁷¹ § 6 odst. 3 a 4 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷² § 14 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷³ § 20 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁴ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁵ § 8 odst. 2 první věta zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁶ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁷ zákon č. 229/1991 Sb.

¹¹⁷⁸ § 3 zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech

¹¹⁷⁹ § 21a zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁸⁰ § 16 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁸¹ § 24 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁸² § 10 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

II.9. NOVELIZOVANÉ ZNĚNÍ ZÁKONA č. 243/1992 Sb., KTERÝM SE UPRAVUJÍ NĚKTERÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZÁKONEM č. 229/1991 Sb.

Zákon č. 243/1992 Sb. byl celkem šestkrát novelizován. První novelizace a zároveň první čistá novela byla provedena zákonem České národní rady, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění zákona č. 93/1992 Sb., zveřejněný dne 18. září 1992 ve sbírce zákonů částka 88/1992 Sb., který téhož dne nabyl účinnosti.

Druhou novelizací zákona představoval nálezn Ústavního soudu ČR z 13. prosince 1995 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 183/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 42/1992 Sb., zákona č. 93/1992 Sb. a zákona České národní rady č. 39/1993 Sb., a zákona České národní rady č. 243/1992, který byl zveřejněn 9. února 1996 ve sbírce zákonů částka 11/1996 Sb. pod číslem 29/1996 Sb. a téhož dne nabyl účinnosti.

Třetí novelizace zákona (a druhá čistá novela) byla představována zákonem č. 30/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který byl zveřejněn 9. února 1992 ve sbírce zákonů částka 11/1996 a téhož dne nabyl účinnosti, tedy stejného dne, jako výše uvedený nálezn Ústavního soudu ČR.

Čtvrtou novelizací provedl zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který byl zveřejněn ve sbírce zákonů částka 64/2000 Sb. 21. července 2000 a téhož dne nabyl účinnosti.¹¹⁸⁶

Pátou novelizací zákona (druhou čistou novelu) představoval zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, který byl zveřejněn ve sbírce zákonů částka 117/2002 Sb. 18. července 2002 a téhož dne nabyl účinnosti.¹¹⁸⁷ Šestou a poslední novelizací zákona č. 243/1992 (a jeho třetí čistou novelu) představoval zákon č. 178/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění zákona č. 444/2005 Sb., a některé další zákony, zveřejněný 5. května 2006 ve sbírce zákonů částka 61/2006 Sb., jenž téhož dne nabyl účinnosti.

Účelem zákona je zmírnění následků některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů na území České republiky a stanovení působnosti orgánů České republiky při

¹¹⁸³ § 11 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁸⁴ zákon č. 229/1991 Sb.

¹¹⁸⁵ § 12 zákona České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

¹¹⁸⁶ Ustanovení části první tohoto zákona nabývá účinnosti prvním dnem druhého měsíce následujícího po dni vyhlášení (t.j. 1.9.2000). Ustanovení části druhé tohoto zákona nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

¹¹⁸⁷ Ustanovení čl. XXV bodu 3, čl. XLV, čl. CXIII bodů 4 a 7 čl. CXVII bodů 3, 4, 5, 9, 10 a 15 a čl. CXVIII bodů 4, 6, 7, 8 a 9 nabývají účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení (tj. 1.8.2002).

provádění některých ustanovení zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.¹¹⁸⁸

Oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky,¹¹⁸⁹ který ztratil majetek podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, neprovinil se proti československému státu a nabyl zpět občanství podle zákona č. 245/1948 Sb., o státním občanství osob maďarské národnosti, zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, nebo zákona č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, pokud se tak nestalo již ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, a jehož majetek v rozsahu určeném zvláštním předpisem¹¹⁹⁰ přešel na stát.¹¹⁹¹

Oprávněnou osobou je dále státní občan České republiky, který pozbyl majetek v rozsahu určeném zvláštním předpisem¹¹⁹² v období od 29. září 1938 do 8. května 1945 a vznikly mu majetkové nároky podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a jiných zásahů do majetku vzcházejících, avšak tento majetek nebyl oprávněně osobě vrácen, ani nebyla podle těchto předpisů odškodněna, ač podle nich odškodněna měla být, ani nebyla odškodněna podle mezinárodních smluv uzavřených mezi Československou republikou a jinými státy po druhé světové válce.¹¹⁹³

Zemřela-li osoba, uvedená v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. před uplynutím lhůty, uvedené v § 11a, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky, fyzické osoby v tomto pořadí:

- a) dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyl celé dědictví,
- b) dědic ze závěti, který nabyl vlastnictví, avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu. To neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva. Byl-li dědic závěti ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti,
- c) děti a manžel osoby uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., všichni rovným dílem. Zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v § 11a, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a zemřelo-li některé z nich, jeho děti,

¹¹⁸⁸ § 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁸⁹ § 7 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., zákon č. 135/1982 Sb., o evidenci pobytu občanů.

¹¹⁹⁰ § 1 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁹¹ § 2 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹² § 1 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁹³ § 2 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

- d) rodiče osoby uvedené v § 2 odst. 1 nebo 2 zákona č. 243/1992 Sb.,
- e) sourozenci osoby uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. a zemřeli některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti.¹¹⁹⁴

Oprávněná osoba podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. může uplatnit nárok na vydání nemovitosti, jestliže k 31. lednu 1996 je občanem České republiky, kterým se stala podle zákona č. 245/1948 Sb., zákona č. 194/1949 Sb. nebo zákona č. 34/1953 Sb., pokud se tak nestalo již ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb., a která do 1. ledna 1990 takto nabyté občanství nepozbyla.¹¹⁹⁵

Oprávněným osobám se vydají nemovitosti, které přešly na stát nebo jinou právnickou osobu za podmínek uvedených v § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 243/1992 Sb.¹¹⁹⁶ Postup při uplatňování nároku je stanoven zvláštním předpisem.^{1197, 1198}

Povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby určené zvláštním předpisem.¹¹⁹⁹ Povinnými osobami však nejsou podniky se zahraniční majetkovou účastí a obchodní společnosti, jejichž společníky nebo účastníky jsou výhradně fyzické osoby, které nabyly nemovitost v období od 24. června 1991 do 27. února 1992.¹²⁰⁰

Dojde-li k souběhu nároků oprávněných osob podle zvláštního předpisu¹²⁰¹ a oprávněných osob podle § 2 tohoto zákona, náleží právo na vydání nemovitosti té z nich, která svého vlastnictví pozbyla v důsledku jednostranného aktu státu. Pokud tímto způsobem pozbylo svého vlastnictví postupně více oprávněných osob, náleží toto právo té z nich, která vlastnictví pozbyla dříve, pokud se nedohodnou jinak.¹²⁰²

Ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. se neužije, uplatnila-li před účinností tohoto zákona právo na vydání nemovitosti osoba oprávněná podle zvláštního předpisu;¹²⁰³ právo na vydání nemovitosti náleží v takovém případě této osobě.¹²⁰⁴

Věc nelze vydat,

- a) byla-li již vydána podle zvláštního zákona,
- b) byl-li ke dni účinnosti tohoto zákona ohledně ní schválen privatizační projekt,
- c) bylo-li ke dni účinnosti zákona vydáno rozhodnutí o její privatizaci,

¹¹⁹⁴ § 2 odst. 3 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹⁵ § 2 odst. 4 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹⁶ § 3 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹⁷ § 9 zákona č. 229/1991 Sb.

¹¹⁹⁸ § 3 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹⁹ § 5 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²⁰⁰ § 4 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰¹ zákon č. 229/1991 Sb.

¹²⁰² § 5 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰³ zákon č. 229/1991 Sb.

¹²⁰⁴ § 5 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

- d) byl-li na její vydání uplatněn nárok na vydání do právní moci rozhodnutí o tomto nároku.¹²⁰⁵

Oprávněná osoba má nárok na náhradu, která se poskytne podle zvláštního právního předpisu.¹²⁰⁶ Náhrady za nemovitosti, které nelze vydat, a postup při uplatňování náhrad stanoví zvláštní právní předpis.^{1207, 1208}

Smlouvy o darování nemovitostí uzavřené v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990, kterými fyzická osoba darovala nemovitosti státu nebo jiné právnické osobě, jsou považovány za akty učiněné v tísni, pokud se tyto nemovitosti nacházely v prostorech užívaných německými armádami jako vojenské střelnice.¹²⁰⁹

V případě pochybnosti zda jde o území bývalé vojenské střelnice podle § 7 zákona č. 243/1990 Sb. rozhodne na návrh ministerstvo zemědělství České republiky ve správním řízení.¹²¹⁰

V případech, kdy nelze jednoznačně určit, která právnická osoba je povinnou osobou k poskytnutí náhrady za vnesený nebo odňatý živý a mrtvý inventář, jakož i zásob,¹²¹¹ rozhodne ministerstvo zemědělství České republiky ve správním řízení, která z nástupnických organizací je povinnou osobou.¹²¹² Nelze-li právního nástupce určit podle § 9 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., rozhodne ministerstvo zemědělství České republiky ve správním řízení, že k poskytnutí náhrady za vnesený nebo odňatý živý a mrtvý inventář, jakož i zásob, je povinná právnická osoba, která užívala pozemky oprávněné osoby ke dni účinnosti zákona o půdě.¹²¹³

Působnost orgánů České republiky

Ministerstvo zemědělství České republiky je příslušné k:

- a) přijetí nedoplatku přidělové ceny, za kterou oprávněná osoba nemovitost původně získala, kupní ceny nebo náhrady, která byla oprávněné osobě státem nebo jinou právnickou osobou při převodu nemovitosti vyplacena, náhrady za vypořádání pohledávek peněžních ústavů,¹²¹⁴
- b) poskytnutí finanční náhrady,¹²¹⁵
- c) proplacení hodnoty živého a mrtvého inventáře a zásob,¹²¹⁶
- d) vrácení kupní ceny,¹²¹⁷

¹²⁰⁵ § 6 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰⁶ § 18a odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 183/1993 Sb.

¹²⁰⁷ zákon č. 229/1991 Sb.

¹²⁰⁸ § 6 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰⁹ § 7 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²¹⁰ § 8 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²¹¹ § 20 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²¹² § 9 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²¹³ § 9 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²¹⁴ § 6 odst. 3 a 4 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²¹⁵ § 14 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²¹⁶ § 20 zákona č. 229/1991 Sb.

- e) vrácení kupní ceny a k úhradě nákladů účelně vynaložených na nemovitost,¹²¹⁸
- f) přijetí náhrady za účelně vynaložené náklady¹²¹⁹ vůči původnímu vlastníkovi, jemuž byla nemovitost vydána podle zvláštního předpisu,¹²²⁰
- g) vypořádání finančních náhrad mezi státem a zemědělskými družstvy,¹²²¹
- h) *novelizacemi zrušeno*
- i) poskytnutí náhrady hodnoty trvalých porostů.^{1222, 1223}

K úhradě nezbytných nákladů spojených s oceněním věci¹²²⁴ jsou příslušné pozemkové úřady.¹²²⁵

§ 11 zákona č. 243/1992 Sb. byl novelizacemi zrušen.

Osoba, která splňovala podmínky oprávněné osoby k 29. květnu 1992, mohla nároky podle tohoto zákona uplatnit do 31. prosince 1992. Neuplatněním práva v této lhůtě její právo zaniklo.¹²²⁶ Oprávněná osoba, která nebyla trvale žijící na území České republiky k 31. prosinci 1992 a tedy nebyla k tomuto dni oprávněnou osobou, může uplatnit nároky podle tohoto zákona do 15. července 1996. Neuplatněním práva v této lhůtě právo zanikne.¹²²⁷

Osoba oprávněná podle § 2 odst. 2 zákona č. 243/1992 Sb. může uplatnit právo na vydání nemovitosti podle tohoto zákona nejpozději do 30. června 2001.¹²²⁸

Nároky osob oprávněných podle tohoto zákona upravuje zvláštní předpis,¹²²⁹ pokud tento zákon nestanoví jinak.¹²³⁰

¹²¹⁷ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²¹⁸ § 8 odst. 2 první věta zákona č. 229/1991 Sb.

¹²¹⁹ § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²²⁰ zákon č. 229/1991 Sb.

¹²²¹ § 3 zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech

¹²²² § 24 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²²³ § 10 odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²²⁴ § 21a odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb.

¹²²⁵ § 10 odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²²⁶ § 11a odst. 1 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²²⁷ § 11a odst. 2 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²²⁸ § 11a odst. 3 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²²⁹ zákon č. 229/1991 Sb.

¹²³⁰ § 12 zákona České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

III. RESTITUCE MAJETKU BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V LETECH 1989 - 2010

III.1. RESTITUCE OBECNĚ; jejich rozčlenění (restituce církevního majetku, židovského majetku, majetku bývalých šlechtických rodů a ostatního majetku), vymezení sporných a nesporných případů restitucí majetku bývalých šlechtických rodů
Charakteristika restitučních právních předpisů byla podrobně provedena výše v podkapitole *II.1 postavení restitučních a souvisejících právních předpisů v rámci českého právního řádu; obcházení smyslu a účelu restitučního zákonodárství: občanskoprávní žaloby na určení vlastnictví*, proto není účelné ji zde znovupakovat; je však vhodné velmi krátce a rámcově připomenout základní rozčlenění restitucí

Pokud jde o navrácení majetku právníckým osobám, pak církvím, řeholním řádům a náboženským společnostem byl majetek vrácen pouze zákonem č. 298/1990 Sb., a to výčtovou formou; vypořádání ostatního majetku dosud nebylo, i přes několik pokusů, provedeno.

Dále byl vydán historický majetek obcí, a to v souvislosti s převodem státního majetku na obce speciálním zákonem¹²³¹ a majetek tělovýchovných organizací taktéž speciálním zákonem¹²³²

Významnější restituce majetku právníckých osob jsou shrnuty v příloze *X.3 RESTITUCE MAJETKU PRÁVNICKÝCH OSOB – shrnutí*.

Pokud jde o navrácení majetku fyzickým osobám, je třeba nejprve zmínit restituce obětem rasové persekuce, zejména pak majetku židovského. Na počátku devadesátých let nebyl za tímto účelem zpočátku přijat speciální restituční zákon, ale do existujících obecných restitučních předpisů byla inkorporována příslušná ustanovení; teprve v roce 2000 byl přijat příslušný speciální zákon.¹²³³ Česká republika přistupovala k navrácení židovského majetku velmi citlivě a ve všech případech, kdy to bylo možné, volila cestu naturální restituce; na internetu je mj. dostupná databáze uměleckých děl z majetku obětí holocaustu.¹²³⁴

Pokud jde o restituce ostatního majetku fyzickým osobám, pak jeho navrácení probíhalo na základě obecných restitučních předpisů (zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona o mimosoudních rehabilitacích, zákona o půdě a zákona č. 243/1992).

Pokud jde o restituce majetku bývalých šlechtických rodů, tak tyto probíhaly současně s navrácením ostatního zkonfiskovaného majetku fyzickým osobám; výjimkou byl pouze velký rozsah majetkových celků. Lze zde vysledovat dvě základní skupiny, které však nemají svou povahu v restitučních právních předpisech, ale v průběhu vydávání majetku, tj. zda byl vydán dohodou, či zda byly o jeho vydání vedeny soudní spory.

Co se první základní skupiny týče, řada majetkových celků byla vydána na základě dohod ihned po nabytí účinnosti restitučních právních předpisů. Drtivá většina jich je shrnuta v příloze *X.1 NESPORNÉ RESTITUCE – shrnutí*. O vydání majetku tedy nebyly vedeny jakékoli spory, vše proběhlo hladce a bez komplikací.

¹²³¹ zákon č. 172/1991 Sb., o podmínkách přechodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, v platném znění

¹²³² zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, v platném znění, ve spojení se zákonem č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., v platném znění

¹²³³ zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹²³⁴ <http://www.restitution-art.cz/> [29.6.2010]

Jiná situace ovšem byla tam, kde o oprávněnosti žádostí o vydání majetku vznikly pochybnosti. V takových případech začaly být vedeny komplikované soudní spory, a to buď podle restitučních právních předpisů, nebo podle restitučních právních předpisů a v případě neúspěchu podle obecných právních předpisů, či výhradně podle obecných právních předpisů. Ty tvoří druhou základní skupinu. Přehledný souhrn sporů poskytuje příloha X.2. *SPORNÉ RESTITUCE – shrnutí*. Tyto spory ve své drtivé většině potvrdily, že žádosti o vydání majetku byly neoprávněné, a majetek vydán nebyl. Případů, kdy bylo žadatelům o restituci nakonec právo přiznáno, bylo poskrovnu; konkrétně se tak stalo v případě národních kulturních památek, které podle původního znění relevantních restitučních právních předpisů nebylo možné vydávat (hrad Kokořín, Lobkovický palác v areálu Pražského hradu), resp. zámků Dobříš, Zbiroh a souvisejících lesních a polních pozemků v kauze Colloredo-Mannsfeld; na konkrétní okolnosti posledně jmenovaného případu bude poukázáno v rámci příslušné kapitoly níže.

III.2. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU RESTITUČNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Cílem tohoto oddílu je podat detailní deskripci a právní analýzu čtyř významných sporných kauz: Des Fours-Walderode, Colloredo-Mannsfeld, Salm-Reifferscheidt a Trauttmansdorff-Weinsberg, kdy o majetek bylo ze strany původních vlastníků, resp. jejich dědiců, usilováno podle ustanovení restitučních právních předpisů, zejména zákona o půdě, zákona č. 243/1992 Sb. a zákona o mimosoudních rehabilitacích. U každé jednotlivé kauzy (resp. v případě kauz Des Fours-Walderode a Colloredo-Mannsfeld každé její části) je závěrem shrnut rovněž její mediální obraz.

III.2.A. KAUZA DES FOURS-WALDERODE

Úvodem je třeba podotknout, že tato kauza má dvě části, a to podle dvou větví rodiny Des Fours-Walderode. První částí kauzy je majetek dřínovské větve rodiny, druhou částí pak majetek větve smržovko-hruborohozecké. O obou částech této restituční kauzy je pojednáno odděleně.

Nejstarší doložitelní předkové rodiny Des Fours pocházejí z Brabantsku ve střední Belgii, relativně záhy však rod přesídlil do Lotrinska. Do Čech přišli příslušníci této rodiny na počátku 17. století, bezprostředně po bitvě na Bílé hoře. Lotrinská větev rodu později vymřela, zakladatelem české větve byl Nikolaus Des Fours, který za třicetileté války bojoval na straně císařských vojsk, stal císařským generálem a později říšským hrabětem. Ve dvacátých letech a na počátku let třicátých velel vojskům Albrechta z Valdštejna; od něj koupil panství Hrubý Rohozec. V 18. století se jeden z příslušníků rodu Des Fours oženil s dcerou posledního hraběte Walderode z Eckhausenu.

Německá rodina Walderode se v českých zemích usadila v první polovině 17. století a k jejímu majetku patřilo panství a zámky Potštát a Vrchoslavice na Moravě.

Po spojení obou rodů se jméno rodiny později ustálilo ve tvaru „*hrabě Des Fours Walderode z Montu a Athienville, svobodný pán na Eckhausenu*“.¹²³⁵ Jejím tradičním sídlem v Čechách byl zámek Hrubý Rohozec.¹²³⁶

¹²³⁵ srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46364 [14.3.2010]

¹²³⁶ srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46364 [24.3.2010]

III.2.A.1. majetek dřínovské větve rodiny Des Fours-Walderode

III.2.A.1.a) historie konfiskace

Posledním vlastníkem majetku dřínovské větve rodiny Des Fours-Walderode byl Kuno Des Fours-Walderode¹²³⁷, kterému připadla moravská část majetku rodiny Des Fours-Walderode. Během války měl dobré vztahy s okupační mocí, jak o tom nasvědčují opakované návštěvy u říšského protektora Konstantina von Neuratha, kterého navštívil 23. října 1940 a opakovaně 10. března 1941.¹²³⁸ Kunovi Des Fours-Walderode byl majetek po skončení druhé světové války zkonfiskován podle dekretů presidenta republiky a on sám vystěhován z Československa. V závěti odkázal svůj majetek synovci Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode a svému sluhovi.

III.2.A.1.b) nárokovaný majetek

renesanční zámek Dřínov¹²³⁹ na Kroměřížsku, bývalé panství Dřínov - zahrnuje cca 360 hektarů polních a především lesních pozemků, statek v Srnově, dvůr ve Vrchoslavicích na Prostějovsku, cihelnu a několik rybníků.

III.2.A.1.c) osoby vznášející majetkové nároky

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode¹²⁴⁰. Jediný dědic majetku rodiny Des Fours-Walderode. Narodil se ve Vídni, vystudoval práva. Dále pracoval jako koncipient u JUDr. Adama Sterbergra, v letech 1937–1939 byl konceptním úředníkem Svazu německých velkostatkářů v Praze.¹²⁴¹ Při sčítání lidu v roce 1930 se přihlásil k německé národnosti. Byl členem Henleinovy Sudetoněmecké strany, již 4. července 1939 vyplnil dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti.¹²⁴² Bývalé panství Hrubý Rohozec převzal v roce 1941 po smrti otce Nikolause¹²⁴³ Wladimira Des Fours-Walderode.^{1244, 1245} Ten se za svého života dvakrát oženil: nejprve s Helene Wydenbruck,¹²⁴⁶ se kterou měl syna JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, podruhé s Gabriele Wydenbruck-Loë,¹²⁴⁷ sestřenicí Helene, se kterou měl dva syny, Maximiliana Josefa¹²⁴⁸ a Louise Wilhelma Des Fours-Walderode.¹²⁴⁹ Zemřel 6. února 2000 ve Vídni ve věku devadesáti pěti let.

Nevlastní bratři JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode zemřeli za druhé světové války, resp. bezprostředně poté. Louis Wilhelm byl nejprve členem Hitlerjugend, později se stal příslušníkem Reichsarbeitsdienst, kde byl od 19. května 1943 do 18. srpna 1943. Posléze se stal příslušníkem SS a padl v roce 1943 nebo 1944 v Rusku; přesné datum úmrtí přitom není známo.¹²⁵⁰ Maximilian Josef se taktéž stal členem Hitlerjugend, následně vstoupil do

¹²³⁷ (1879 – 60. léta). Byl strýcem restituenta JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode.

¹²³⁸ srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹²³⁹ zámek v Dřínově byl státem po roce 1989 převeden na obec

¹²⁴⁰ (4.5.1904 - 6.2.2000)

¹²⁴¹ otec JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode byl Nikolaus Wladimir byl členem Svazu českých velkostatkářů

¹²⁴² Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit

¹²⁴³ některé prameny uvádějí jeho jméno též ve formě Nicolaus Wladimir Des Fours-Walderode

¹²⁴⁴ (28.8.1877-5.3.1941)

¹²⁴⁵ Nikolaus Wladimir Theodor August Franz Maria Des Fours-Walderode

¹²⁴⁶ (nar. 29.5.1881, datum úmrtí nezjištěno). Nikolaus Wladimir Des Fours-Walderode se s ní rozvedl necelé dva měsíce po narození syna Karla Friedricha; církevní rozvod se však uskutečnil až 5.11.1920, srv. STEHLÍK, P.: Pravda o Karlu Des Fours-Walderode. www.virtually.cz/clanky2/0560.html [22.3.2010]

¹²⁴⁷ zemřela 22.10.1955 ve Vídni

¹²⁴⁸ Maximilian Josef Karl Nikolaus Septim Theodor August Maria Des Fours-Walderode (*6.9.1923 - +16.5.1945)

¹²⁴⁹ Louis Wilhelm Nikolaus Ladislav Septim Maria Des Fours-Walderode (*27.6.1925 +00.00.1943)

¹²⁵⁰ Okresním soudem v Semilech byl 27.5.1992 za mrtvého dnem 30.6.1944

Nationalsozialistische Volkswohlfahrt¹²⁵¹ Posléze se stal příslušníkem SS a zemřel 16. května 1945, tedy těsně po skončení druhé světové války, v Josefově Dole.¹²⁵²

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se po druhé světové válce oženil se Sylvíí Marií Anicou Galliovou,¹²⁵³ bývalou aktivní nacistkou a vedoucí Hitlerjugend.¹²⁵⁴ Z manželství se mu narodilo jeho jediné dítě, syn Karl Alfred Des Fours-Walderode;¹²⁵⁵ jeho univerzální dědičkou se však místo něj stala jeho druhá manželka Johanna Kammerlander (viz níže).

III.2.A.1.d) restituční kauza

Restituční kauza byla zahájena v září 1992, kdy JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode požádal o vydání bývalého panství Dřínov na Kroměřížsku, zahrnující vedle zámku a jeho mobiliáře 360 hektarů polních a především lesních pozemků. Svůj nárok opíral o závěť posledního soukromého vlastníka dřínovského majetku, svého strýce Kuna Des Fours-Walderode. Ten zemřel v šedesátých letech dvacátého století a v závěti odkázal majetek synovci Karlovi a svému sluhovi.¹²⁵⁶ Dřínovské panství bylo zkonfiskováno na základě Benešových dekretů v roce 1945, zahrnovalo také cihelnu, statek v Srnově a dvůr ve Vrchoslavicích na Prostějovsku.

V červnu 1995 zamítl Pozemkový úřad v Kroměříži žádost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o vydání nemovitostí tvořících bývalé panství Dřínov, tj. velkostatku a zámku v Dřínově, neboť žadatel podle úřadu nedodal zákonem stanovené doklady. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se proti rozhodnutí v zákonné lhůtě neodvolal a to tak nabylo právní moci.

III.2.A.1.e) mediální obraz

Kauza prakticky nebyla medializována, byla vždy ve stínu velmi známé kauzy smržovsko-hruborohozecké větve rodu Des Fours-Walderode, nebyl v médiích tento případ příliš prezentován. V Mladé frontě DNES bylo několik článků věnováno historii zámku v Dřínově a jeho majitelům; restituční nároky JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode však v nich uvedeny nebyly,¹²⁵⁷ pouze jeden článek uváděl, že „*Katolíci Walderode získali dřínovské panství po Bílé hoře, kdy se konfiskoval majetek po protestantech. O tři století později pak o něj přišli na základě Benešových dekretů pro údajnou kolaboraci s nacisty.*“¹²⁵⁸

Přímé zmínky o kauze přinesla Mladá fronta DNES teprve v roce 2008, a to v člancích referujících o sporech o majetek hruborohozecké větve rodu, když bylo zjevné, že se novináři v kauze neorientují a předpokládají, že se rodina domáhá i majetku, jehož vrácení bylo již dříve pravomocně zamítnuto: „*Rod vlastnil v severovýchodních Čechách obrovský majetek. V žalobách se domáhá třeba zámku Hrubý Rohozec u Turnova (na snímku). Požaduje i zámeček Smržovka na Jablonecku nebo 3 600 hektarů půdy ve stejném regionu. Soudí se také o několik bývalých velkostatků a bývalé panství v Dřínově na Kroměřížsku. Součástí panství byly i rozsáhlé lesy a pole.*“¹²⁵⁹ Korekce se objevila teprve o řadu týdnů později: „*Šlechtický rod*

¹²⁵¹ číslo členské legitimace 16.048.496. Zjištění MUDr. Petra Stehlíka

¹²⁵² STEHLÍK, P.: Pravda o Karlu Des Fours-Walderode. www.virtually.cz/clanky2/0560.html [22.3.2010]

¹²⁵³ nar. 2.6.1921

¹²⁵⁴ STEHLÍK, P.: Pravda o Karlu Des Fours-Walderode. www.virtually.cz/clanky2/0560.html [22.3.2010]

¹²⁵⁵ nar. 31.3.1949

¹²⁵⁶ z dostupných zdrojů není zřejmé, jak bylo postupováno v případě sluhy a ev. jeho dědiců. Jediný dostupný zdroj v této věci uvádí, že „*Sluha zemřel a žádost jeho dědiců o restituci byla později zamítnuta.*“ – srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46364 [24.3.2010]

¹²⁵⁷ ŽÁKOVÁ, S.: ZAPOMENUTÁ MÍSTA: Historie zámku v Dřínově. In: Mladá fronta DNES, Seriál z jihovýchodní Moravy, 23.6.2000, str. 6, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=813518> [24.3.2010]

¹²⁵⁸ TOMAN, K. ml.: Dřínovští si kdysi užili s manýrami šlechticů své. In: Mladá fronta DNES, Východní Morava, 7.12.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=984737> [24.3.2010]

¹²⁵⁹ VACA, J. – HOŘENÍ, J.: Soud vrací šlechticům první majetek. In: Mladá fronta DNES, Z domova, 2.9.2008, str. 4, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=123806> [24.3.2010]

Walderode vyhrál u Nejvyššího soudu spor o les, který mu před válkou patřil. Rodina tak má velkou šanci vysoudit i ostatní rozsáhlá panství, (...). Jedním z těchto panství je i Dřínov na Kroměřížsku zahrnující velkostatek a cihelnu s rybníkem v Dřínově, dvůr ve Vrchoslavicích na Prostějovsku a statek v Srnově. Tak o tom alespoň 1. září informovala agentura ČTK, od níž informaci převzala i MF DNES. Podle všeho jde ale o nedorozumění. O majetek po dnes už zesnulém Karlovi Des-Fours Walderode se soudí jeho vdova Johanna Kammerlanderová. A podle jejího právního zástupce Romana Heyduka dřínovské panství předmětem soudního sporu o navrácení majetku není. Dřínovské panství totiž v minulosti patřilo strýci Karla Des-Fours Walderode hraběti Kuno Des-Fours Walderode. Zatímco Nejvyšší soud v nedávném zlomovém rozsudku uznal, že Karel byl z kolaborace s nacisty obviněn neprávem, Kuno s Němci spolupracoval aktivně. Benešovy dekrety tedy Kunovi, narozdíl od jeho synovce Karla, sebraly panství právem. Stejně věc hodnotí i starosta Dřínova Josef Palíšek a majitel tamního zámku a znalec historie obce i rodu Walderode Jaroslav Sviták. „Rod Walderode měl několik větví. Kuno byl strýcem mého zesnulého klienta Karla. Nám se jedná jen o panství Hrubý Rohozec, ke kterému patřil statek v Jablonci nad Nisou. To je vše. Některá média uvedla, že toho je podstatně víc, ale to je velký omyl,“ tvrdí advokát Heyduk.¹²⁶⁰

III.2.A.2. majetek smržovsko-hruborohozecké větve rodiny Des Fours-Walderode

III.2.A.2.a) historie konfiskace

Posledním vlastníkem bývalého panství Hrubý Rohozec byl JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode (viz výše). Celá rodina Des Fours-Walderode udržovala dobré styky s okupační mocí, jak o tom svědčí návštěva Karla Friedricha (4. července 1939)¹²⁶¹ i opakované návštěvy jeho otce Nikolause Wladimira společně s manželkou Gabriele (10. října 1939 a znovu 25. listopadu 1940)¹²⁶² jakož i opakované návštěvy strýce Kuna (viz výše) u říšského protektora Konstantina von Neuratha.

Od 15. května 1940 do 1. května 1942 byl JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode vedoucím „určitého organizačního“¹²⁶³ útvaru na ředitelství Zbrojovky Brno (se sídlem v Praze). Od 15. května 1942 do 25. listopadu 1943 působil ve Wehrmachtu, a to jednak ve výcviku u pancéřového oddílu v německém Neuruppin do října 1942, potom do listopadu 1943 ve vojenském svazku jako tlumočnick českého a anglického jazyka v Praze. Po propuštění z vojenského svazku vymohl si vedení polního hospodářství při zámku Hrubý Rohozec.¹²⁶⁴ Dne 6. června 1944 umožnil říšskému zmocněnci pro archivy (dr. Prochne) a archivnímu komisaři (dr. Čarkovi) uskladnit v objektu zámku Hrubý Rohozec i archiválie francouzské zpravodajské služby a Abwehru.

Majetek JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl konfiskován na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o čemž bylo vydáno rozhodnutí¹²⁶⁵ Okresního národního výboru v Turnově z 6. srpna 1945. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode odvolání proti tomuto rozhodnutí nepodal a prohlásil, že by ani nikdy nesouhlasil s tím, aby se některý jeho právní zástupce o odvolání pokusil, neboť on sám jako právník viděl bezvyslednost takového kroku. V protokolu z 19. srpna 1945 rovněž prohlásil, že mu je přednější občanství než majetek, neboť při ztrátě občanství se obával vysídlení. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se domáhal u Místního národního výboru domovské obce Daliměřice u Turnova

¹²⁶⁰ Rod Walderode Dřínov nedostane. In: Mladá fronta DNES, Východní Morava, 5.9.2008, str. 1, též na <http://mf.dnes.newton.cz/default.asp?cache=673717> [24.3.2010]

¹²⁶¹ srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹²⁶² srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹²⁶³ MUDr. Petr Stehlík uvádí, že byl vedoucím právního útvaru

¹²⁶⁴ KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁶⁵ č.j. 10177/45

pouze doporučení žádosti o československé státní občanství. Uvedl, že potom už projde jeho žádost příznivě instanční cestou i u vyšších úřadů¹²⁶⁶ a že míní odcestovat do ciziny, přičemž cestu do Německa a Rakouska výslovně vyloučil.

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode dále podal 17. listopadu 1945 podal žádost o zachování československého státního občanství¹²⁶⁷ na Magistrátu Hlavního města Prahy.¹²⁶⁸ Tuto žádost podal na tiskopise s poučením o tom, že v ní bude postupováno podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a oběžníku Ministerstva vnitra ČSR z 26. srpna 1945,¹²⁶⁹ že bude vyšetřeno, zda žadatel zůstal věren ČSR, zda se nikdy neprovinil proti národu českému a slovenskému, zda se činně zúčastnil boje za osvobození ČSR či zda trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem, a jakým způsobem. Dále že bude posouzeno chování žadatele po celou dobu nesvobody, zejména též po dobu vzestupu německých úspěchů a německé vojenské moci. Po dvouletém posuzování Ministerstvo vnitra ČSR 12. srpna 1947 usnesením¹²⁷⁰ žádost JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode zamítlo, když v odůvodnění uvedlo, že jmenovaný nespĺňuje podmínky pro zachování československého státního občanství podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. S písemným rozhodnutím mu byly vráceny všechny doklady, které připojil k žádosti.

Následně zaměstnanec Magistrátu Hlavního města Prahy, Steklý,¹²⁷¹ nejprve Berní správě – trestnímu oddělení v Praze 1 písemně¹²⁷² 3. září 1947 potvrdil výše uvedené rozhodnutí Ministerstva vnitra ČSR z 12. srpna 1947, avšak vzápětí se začal osobně angažovat ve zcela odlišné záležitosti. Podle všeho si byl náležitým způsobem vědom, že Ministerstvo vnitra ČSR o státním občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode nezrušilo, že tak neučinil ani jiný orgán. Steklý po ústní dohodě s ministerským radou Skořepou 16. prosince 1947 ještě téhož dne kurýrní cestou – osobním dopisem¹²⁷³ požádal Skořepu o vystavení osvědčení o zachování československého státního občanství pro JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode. Tento dokument datovaný 16. prosince 1947 je sice opatřen signaturou,¹²⁷⁴ ale není zapsán v registratuře ani v záznamních listech Ministerstva vnitra ČSR, které plní funkci protokolu k jednotlivým signaturám. Dokument navíc není na předepsaném, přísně zúčtovatelném tiskopisu typu „D“¹²⁷⁵ a je v přímém rozporu s nikdy nezrušeným původním zamítavým rozhodnutím Ministerstva vnitra ČSR z 12. srpna 1947. Ministerstvo vnitra ČR proto po roce 1989 sdělilo, že pravost výše uvedeného osvědčení nelze potvrdit.

I další postup úředníka Steklého z Magistrátu Hlavního města Prahy vzbuzuje pochybnosti. 22. prosince 1947¹²⁷⁶ vydal a podepsal JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode další pochybné „osvědčení“. Zůstává minimálně sporné, zda kdy vůbec JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode získal zpět československé občanství ve smyslu ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Uvedené skutečnosti nasvědčují závěru, že nikoli.

Podobně tomu je i s vydáním osvědčení o státní a národní spolehlivosti. Obvodní rada pro Prahu 1–6 vydala JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode toto osvědčení datované až 11. listopadu 1948¹²⁷⁷ na základě místopřísežného prohlášení, které za Obvodní radu pro

¹²⁶⁶ KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁶⁷ podle § 2, odst. 1 a 2 ústavního dekretu presidenta republiky 33/1945 Sb.

¹²⁶⁸ č.j. IV.St.4714/45

¹²⁶⁹ č.j. A-4600-16/8-45

¹²⁷⁰ č.j. A 4605- 0/5 -1947-VI/2

¹²⁷¹ z ref. IV.

¹²⁷² spisem č.j. IV St 4.714/45

¹²⁷³ č.j. IV. St 4.714/45

¹²⁷⁴ A 4605-16/12-47-VI/2

¹²⁷⁵ dle oběžníku MV A-4600-16/8-45

¹²⁷⁶ č. St 4714/45Pe

¹²⁷⁷ č.j. 20122/4 Ls

Prahu 1-6 podepsaly pouze dvě fyzické osoby, jistí Lamač a Stýblo. Zapisovatelka Obvodní rady Výborná potom sepsala v jiném úředním dopise 11. listopadu 1948 protokol s JUDr. Karlem Friedrichem Des Fours-Walderode s tím, že se tento dostavil na úřad a předložil osvědčení o státní a národní spolehlivosti, podepsané jmenovanými Lamačem a Stýblem. Výborná v protokolu uvedla, že originál osvědčení o státní a národní spolehlivosti po zapsání vrátila JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode.¹²⁷⁸

Podle podmínek Oběžníku Ministerstva vnitra ČSR¹²⁷⁹ se osvědčení o státní a národní spolehlivosti ve smyslu § 1, odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. vydávalo zásadně na přísně zúčtovatelném tiskopisu – vzor „A“. Vydával ho příslušný správní orgán, tedy Okresní národní výbor. Po prozkoumání podkladů a skutečností muselo osvědčení o státní a národní spolehlivosti následně schvalovat Ministerstvo vnitra ČSR. Jen takové osvědčení mělo být jedním z prvních dokumentů k posuzování žádosti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode z 17. listopadu 1945. Osvědčení o státní a národní spolehlivosti jmenovaného z 11. listopadu 1948 je tedy až dodatečně vydaným osvědčením, přičemž postup měl být přesně opačný – nejprve vydat osvědčení typu „A“ o státní a národní spolehlivosti, a teprve poté žádat o zachování československého státního občanství.

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode přitom ve svém životopise uvedl, že rakouské státní občanství získal již 16. června 1948 a že Československo opustil až koncem roku 1949. K tomu dodal, že při opuštění republiky muselo být jeho zavazadlo zabalené podle předpisu a že, aby je nezatížil, zničil veškerý velmi četný průkazní materiál, vztahující se k § 2 ústavního dekretu presidenta republiky 33/1945 Sb., že si ponechal jen málo dokumentů, které pro něj měly hodnotu ze sentimentálních důvodů. V životopise se dále zmiňuje jen stručně o pobytu na italské Sardinii.¹²⁸⁰

Posledními vlastníky bývalého panství Smržovka byli nevlastní matka JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode Gabriele¹²⁸¹ a její děti Maximilian Josef a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode,¹²⁸² kteří jej získali ze stejného právního titulu, jako JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode získal bývalé panství Hrubý Rohozec.

Bývalé panství Smržovka bylo zkonfiskováno na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a v roce 1945 na ně byla uvalena národní správa. Gabriele Des Fours-Walderode byl usnesením Ústředního národního výboru hlavního města Prahy z 22. září 1948,¹²⁸³ konfiskován veškerý majetek podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. Gabriele Des Fours-Walderode byla německé národnosti, nikdy nenabyla zpět československé státní občanství a zemřela jako rakouská státní občanka. Německé národnosti¹²⁸⁴ byli i její synové Maximilian Josef a Louis Wilhelm, kteří také v době války sloužili v německé armádě. Správní řízení o konfiskaci majetku bylo vedeno pouze v souvislosti s majetkem Gabriele Des Fours-Walderode a bylo završeno výše uvedenými rozhodnutím Ústředního národního výboru hlavního města Prahy. V případě Maximiliana Josefa a Louise Wilhelma Des Fours-Walderode nebylo zjištěno, že by správní řízení v rámci konfiskace ve vztahu k nim bylo vůbec kdy vyvoláno. Jen u některých pozemků je v pozemkové knize uvedeno vyvlastnění pod čísly z roku 1962.

Ani Louis Wilhelm, ani Maximilian Josef Des Fours-Walderode nezanechali závěť. Gabriele Des Fours-Walderode zemřela 22. října 1955 ve Vídni jako rakouská státní občanka; závětním

¹²⁷⁸ KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁷⁹ A 4600-16/8-45

¹²⁸⁰ KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁸¹ vlastnila ideální polovinu majetku

¹²⁸² každý vlastnil ideální čtvrtinu majetku

¹²⁸³ č.j. 59634-NS-48-K-B

¹²⁸⁴ a v důsledku toho konečně i německými státními občany

dědicem ustanovila JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a zároveň se vzdala svých dědických práv po Louisovi Wilhelmovi a Maximilianu Josefovi v jeho prospěch.

III.2.A.2.b) nárokovaný majetek

Bývalé panství Hrubý Rohozec: zahrnuje zámek Hrubý Rohozec u Turnova, cca 300 hektarů lesů a dalších pozemků na Semilsku a další nemovitosti, mj. bývalé objekty strojní a traktorové stanice a zeleniny Hradec Králové v Hrubém Rohozci (v řízení; část majetku vypadla z restituace mimosoudními dohodami). Dále bývalé panství Smržovka na Jablonecku, zahrnující zámeček Smržovka, cca 3600 hektarů polních a především lesních pozemků na Jablonecku, nemovitosti v Josefově Dolu na Jablonecku (pravomocně nevydáno).

III.2.A.2.c) osoby vznášející majetkové nároky

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode (viz výše)

Johanna Kammerlander. Rakouská občanka, vdova po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode¹²⁸⁵ a jeho univerzální dědička. Je právnička. Po smrti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode 6. února 2000 pokračuje v soudních sporech i mimosoudních jednáních v kauze Des Fours-Walderode.

III.2.A.2.d) restituční kauza

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nejprve žádal o udělení československého státního občanství. Již 16. dubna 1991 navštívil ministra vnitra Jana Rumla, který ho ujistil, že je stále československým občanem. Učinil tak, aniž si prověřil dokumenty o jeho minulosti. Následně byl JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydán občanský průkaz¹²⁸⁶ s datem 24. července 1991; s tímto občanským průkazem jednal jmenovaný o vrácení majetku s pozemkovými úřady, s Ministerstvem zemědělství i s jednotlivými soukromými vlastníky, kteří konfiskovaný majetek získali od státu.¹²⁸⁷ Necelý rok poté, 22. června 1992, zrušilo Ministerstvo vnitra ČR osvědčení o československém státním občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, a to s odůvodněním, že se tento 22. prosince 1947 prokázal neplatným osvědčením o československém státním občanství z Magistrátu Hlavního města Prahy. Zároveň vyzvalo Policii ČR, aby JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode odebral občanský průkaz. V dopise adresovaném Okresnímu úřadu Semily Ministerstvo vnitra sdělilo, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode není československým státním občanem a že se mu občanský průkaz odebírá.¹²⁸⁸

To však neznamenalo konec tahanic o občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode. Ministr vnitra ČR Jan Ruml ignoroval i rozhodnutí civilního úseku Ministerstva vnitra ČR z 22. června 1992. Ministr vnitra ČR Jan Ruml se nezabýval posuzováním případu, včetně dobových souvislostí i s ohledem na ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Místo toho 25. srpna 1992 využil své pravomoci a osobně udělil JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode československé státní občanství, a to listinou o udělení státního občanství jako osobě hodné zvláštního zřetele podle zákona č. 9/1969 Sb., tj. zákona z období normalizace, který byl určen k udělování občanství osobám z řad sovětských okupantů. 10. prosince 1993 podala Generální prokuratura ČR proti rozhodnutí ministra vnitra ČR Jana Rumla protest, přičemž navrhla odebrat JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode

¹²⁸⁵ Podle Haló novin z 3.4.2002 s ní JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode uzavřel sňatek v roce 1992. Z předchozího manželství měla Johanna Kammerlander syna.

¹²⁸⁶ číslo AD 228822, vydala Policie ČR, obvodní oddělení pro Prahu 5

¹²⁸⁷ KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituace II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁸⁸ KUNETKA, J.: Údaje ze soudního spisu ke sporu Des Fours-Walderode vs. ČR. In: Virtually.cz, též na http://virtually.cz/clanek_tisk.php3?art=11448 [17.5.2010]

občanský průkaz; upozornila rovněž na pochybnost osvědčení z 16. prosince 1947 o zachování československého občanství, protože bylo vydáno jinak, než tehdy obvyklým způsobem. O protestu mělo rozhodovat Ministerstvo vnitra ČR, resp. ministr vnitra ČR v případě, že by ministerstvo ve věci nekonalo. Tak se také stalo; Jan Ruml, který v té době stále byl ministrem vnitra, však protestu generální prokuratury proti svému vlastnímu rozhodnutí nevyhověl. Rozhodnutím¹²⁸⁹ z 18. února 1994 protest zamítl a tak se s konečnou platností odmítl občanstvím JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode dále zabývat. V dopise krátce nato, 8. března 1994¹²⁹⁰, tvrdil, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode obdržel po roce 1945 osvědčení o zachování československého státního občanství, což nebyla (viz výše uvedené) pravda.

Politické zásahy bezprostředně po roce 1989 značně ovlivnily kauzu Des Fours-Walderode i její řešení. Ve věci se aktivně angažoval nejen ministr vnitra Jan Ruml, ale i jiní tehdy vlivní politici, například náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Bratinka,¹²⁹¹ a v případě zrušení rozhodnutí o vydání lesa v k.ú. Daliměřice a k.ú. Bukovina pak ministr zemědělství Josef Lux. Důkazy o politických intervencích v dlouholetém sporu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode jsou doložitelné v příslušných soudních spisech.¹²⁹²

Již v průběhu tahanic o československé, resp. české státní občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode se naplno rozeběhly restituční spory. 30. března 1992 podal jmenovaný u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou, Okresního soudu v Semilech a Okresního soudu v Liberci žaloby na vydání nemovitého majetku, sestávajícího z tří tisíc šesti set hektarů lesních pozemků, zemědělské půdy, hospodářských budov a zámku Hrubý Rohozec u Turnova;¹²⁹³ soudní řízení však bylo vzápětí zastaveno.

Necelé tři měsíce poté, 25. června 1992, uplatnil JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode tytéž restituční nároky u Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech a Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Liberci; žádal kromě zámku Hrubý Rohozec o vydání majetku patřícího do bývalých panství Hrubý Rohozec a Smržovka, a to podle ustanovení zákona č. 243/1992 Sb., který v tu dobu jako jediný prolamoval hranici tzv. rozhodného období.¹²⁹⁴

Rozhodnutím Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou z 6. února 1995¹²⁹⁵ bylo určeno, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode vlastníkem nemovitostí tvořících bývalé panství Smržovka není; přitom o nemovitostech patřících do bývalého panství Hrubý Rohovec a ležících na území okresu Jablonec nad Nisou Pozemkový úřad v tomto rozhodnutí nerozhodoval. Při svém rozhodování vycházel Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou ze zjištění blíže popsanych v podkapitole *III.2.A.2.a) historie konfiskace*; dále uvedl, že Maximilian Josef a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode nenabylí po skončení druhé světové války zpět československé státní občanství a rovněž Gabriele Des Fours-Walderode zemřela v roce 1955 v Rakousku jako rakouská státní občanka. Dále Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou v této souvislosti konstatoval, že Gabriele Des Fours-Walderode se chovala jako pravá nacistka a po skončení druhé světové války; podmínky pro vynětí osob německé národnosti z konfiskace zjištěny nebyly. Její dva synové

¹²⁸⁹ č.j. II/s-LK-22/94-2

¹²⁹⁰ č.j. II/s-OSOM/5 /1 85/91

¹²⁹¹ písemné intervence z 30.12.1992 a 22.12.1992

¹²⁹² KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

¹²⁹³ V tehdejších cenách to představovalo majetek v hodnotě 1,7 miliard korun, srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46364 [24.3.2009]

¹²⁹⁴ 25.2.1948

¹²⁹⁵ č.j. poz/5220/262/95

Maximilian Josef a Louis Wilhelm byli příslušníky zbraní SS a jeden z nich padl na frontě. Neprovinění původních vlastníků¹²⁹⁶ proti československému státu tedy nebylo prokázáno. Proti tomuto rozhodnutí podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žalobu k Městskému soudu v Praze. V ní poukazoval na skutečnost, že pozemkový úřad vydal rozhodnutí na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu a tím v rozporu s příslušnými ustanoveními správního řádu. Měl dle tvrzení jmenovaného vzít v úvahu to, že dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. nabyt účinnosti dne 21. června 1945, tedy v době, kdy Maximilian Josef a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode již byli po smrti, a proto nemohl být vůči nim uplatněn. Dále JUDr. Karl Des Fours-Walderode tvrdil, že v případě Louise Wilhelma je třeba vzít v úvahu, že na území ČSR, okupovaném Němci, platil německý právní řád a tedy také jeho ustanovení o tom, že dědictví přechází na dědice okamžikem smrti zůstavitele. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se tedy okamžikem smrti Louise Wilhelma Des Fours-Walderode stal vlastníkem jedné čtvrtiny majetku tvořícího bývalé panství Smržovka k 30. červnu 1944. V případě Maximiliana Josefa Des Fours-Walderode, který zemřel 16. května 1945, tedy rovněž před účinností dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., nastal stav, kdy dědictví nebylo vypořádáno a mělo charakter ležící pozůstalosti. Ležícímu dědictví nelze přisoudit národnost, a proto se oprávněnými dědici stali Gabriele Des Fours-Walderode a JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode. Protože Gabriele se v obou případech smrti svých synů Maximiliana Josefa a Louise Wilhelma vzdala dědictví, přešel její podíl na JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode. Ten dále namítal, že se Gabriele Des Fours-Walderode nechovala jako pravá nacistka a že Maximilian Josef a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode nebyli příslušníky SS, ale jen řadovými vojáky německé armády. Městský soud v Praze rozsudkem z 16. dubna 1996¹²⁹⁷ rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou potvrdil.¹²⁹⁸ Podle Městského soudu v Praze nebylo prokázáno, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl vlastníkem bývalého panství Smržovka, které bylo konfiskováno dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a v době konfiskace bylo zapsáno jako majetek Louise Wilhelma a Maximiliana Josefa Des Fours-Walderode. Městský soud v Praze vycházel ze skutečnosti, že ústavní dekret presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, stanovil, že ústavní a jiné právní předpisy československého státu, vydané do 29. září 1938 včetně, představují československý právní řád. Na dědictví nevlastních bratrů JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode tedy nebylo možné aplikovat právo německé, jak tvrdil jmenovaný, nýbrž právo československé, protože majetek se nacházel na území Československa. Předpisy vydané v době nsvobody nebyly a nejsou součástí československého právního řádu. Předpisem z doby nsvobody je i Nařízení o nabytí německé státní příslušnosti dřívějšími česko-slovenskými státními příslušníky německé národní příslušnosti z 20. dubna 1939, č. 8 Věstníku nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě. Dále konstatoval, že pro posouzení státní příslušnosti Louise Wilhelma, Maximiliana Josefa a Gabriele Des Fours-Walderode je rozhodující ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, který stanovil, že českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československé státní občanství. Z toho vyplývá, že Louis Wilhelm, Maximilian Josef a Gabriele Des Fours-Walderode nabyli nejpozději 16. března 1939 německé státní občanství. Na Louise Wilhelma, Maximiliana Josefa Des Fours-Walderode dopadal Obecný zákoník občanský pro veškeré německé země dědičné¹²⁹⁹, který platil na území ČSR až do

¹²⁹⁶ z hlediska dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹²⁹⁷ sp. zn. 28 Ca 90/95

¹²⁹⁸ rozsudek nabyt právní moci doručením 2.5.1996

¹²⁹⁹ vyhlášený patentem z 1.6.1811, č. 946 Sb.z.s., s účinností od 1.1.1812

roku 1950. Podle tohoto zákoníku dědic nabýval dědictví a stal se jeho vlastníkem teprve odevzdáním dědictví. Okamžik smrti zůstavitele a okamžik nabytí dědictví tedy nespadal do stejného časového okamžiku. Městský soud v Praze uvedl, že Obecný zákoník občanský znal ležící pozůstalost, která měla charakter účelového jmění s vlastní právní subjektivitou. Před přijetím dědictví se hledělo na pozůstalost tak, jako by ji zemřelý dosud držel. Pro posouzení, komu majetek patřil v době konfiskace, bylo tedy rozhodující, ve které fázi dědického řízení ke konfiskaci došlo. Ve sporné věci došlo ke konfiskaci v době, kdy sice Louis Wilhelm a Maximilian Josef Des Fours-Walderode již nežili, avšak byli ještě fiktivními držiteli pozůstalosti, neboť k přijetí pozůstalosti nedošlo. Řízení o projednání pozůstalosti ani po Louisovi Wilhelmovi, ani po Maximilianu Josefovi neproběhlo. Pokud by dnes byla projednána pozůstalost, muselo by projednávání proběhnout podle předpisů platných v době jejich smrti, tedy podle již zmíněného Obecného zákoníku občanského. Louis Wilhelm, Maximilian Josef ani Gabriele Des Fours-Walderode nesplňovali podmínky ust. § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., nelze JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode přiznat postavení oprávněné osoby.

Proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou a rozsudku Městského soudu v Praze podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode 25. června 1996 ústavní stížnost, doplněnou 2. října 1996 a 12. listopadu 1996. Ústavní stížnost obsahovala řadu ne zcela úplných tvrzení, což lze doložit srovnáním se skutečnostmi uvedenými v podkapitole *III.2.A.2.a) historie konfiskace*. V ní především poukazyval na to, že předmětem rozhodování Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou byly nemovitosti patřící do celého bývalého panství Smržovka celého a části bývalého panství Hrubý Rohozec¹³⁰⁰. Dále uvedl, že bývalé panství Smržovka bylo původně ve vlastnictví jeho otce Nikolause Wladimira, který odkázal předmětný velkostatek svou závětí z poloviny své druhé manželce¹³⁰¹ Gabriele Des Fours-Walderode a po čtvrtině svým dvěma synům z druhého manželství (nevlastním bratrům JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode) Maximilianu Josefovi a Louisi Wilhelmovi Des Fours-Walderode. Pokud se týče konfiskace bývalého panství Smržovka, byly zmíněny skutečnosti uvedené v podkapitole *III.2.A.2.a) historie konfiskace*. Bývalé panství Hrubý Rohozec přešlo po smrti Nikolause Wladimira Des Fours-Walderode na základě zákona č. 179/1924 Sb., o zrušení svěřenství, na JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, který byl zaknihován jako vlastník. Rozhodnutím Okresního národního výboru v Turnově¹³⁰² bylo bývalé panství Hrubý Rohovec zkonfiskováno na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

Vedle toho JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode tvrdil, že mu bylo 16. prosince 1947 vydáno osvědčení o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., když zároveň uvedl, že následně byl „*přinucen opustit území republiky*“. 16. dubna 1991 potvrdilo tehdejší Federální ministerstvo vnitra ČSFR, že je stále československým občanem; k trvalému pobytu se přihlásil v Praze. V roce 1992 dostalo Federální ministerstvo vnitra ČSFR dokument, ze kterého vyplývalo, že v roce 1949 JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode československého státního občanství pozbyl. Dne 25. srpna 1992 mu bylo proto československé státní občanství uděleno znovu; řádně a včas uplatnil svůj restituční nárok u pozemkového úřadu v Jablonci nad Nisou, který však rozhodl pouze o nároku na bývalé panství Smržovka tak, že tento nárok odmítl, když zároveň o bývalém panství Hrubý Rohozec nerozhodl.

S ohledem na uvedené proto vůči rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žalobu, o které následně rozhodoval Městský soud v Praze. Ten se neztotožnil s jeho námitkou, že o dědictví se mělo

¹³⁰⁰ zbývajících částí tohoto bývalého panství leží na území okresů Semily a Liberec

¹³⁰¹ nevlastní matce JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode

¹³⁰² č. 10177/45

rozhodovat podle německého práva, přičemž vycházel z ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode dále rozsáhle polemizoval s právními závěry Městského soudu v Praze a navrhoval, aby rozsudek Městského soudu v Praze¹³⁰³ z 16. dubna 1996 byl zrušen, protože jím byly porušeny čl. 1, čl. 3, čl. 4 odst. 3 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i § 1 odst. 1 a odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a § 1 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. Protože k porušení základních práv mělo dojít aplikací některých zákonů, navrhl JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode zároveň zrušení čl. II, bod 2 zákona č. 30/1996 Sb., § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., změnu § 9 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb. a § 3 odst. 2 zákona č. 243/1992 Sb. tak, že se umožňuje opravný prostředek proti rozsudku soudu prvního stupně a doplnění zákona č. 243/1992 Sb. v tom smyslu, že obdobně k § 6 odst. 1 písmena o), p) a r) se musí vyvlastnění s odvoláním na dekrety presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., ale v rozporu s těmito dekrety, subsumovat pod zákon č. 243/1992 Sb.

Ústavní soud ČR si vyžádal vyjádření účastníků řízení, tedy Městského soudu v Praze a Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou. Městský soud v Praze¹³⁰⁴ uvedl, že ústavní stížnost není důvodná, obsahuje nepravdivá tvrzení a jsou v ní účelově vykládány právní předpisy. Dále polemizoval s vývody, uvedenými v ústavní stížnosti, blíže vysvětloval své úvahy, uvedené v odůvodnění rozsudku a navrhl zamítnutí ústavní stížnosti.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou ve svém vyjádření z 23. července 1996, odkázal na své výše uvedené rozhodnutí z 6. února 1995¹³⁰⁵.

Ústavní soud ČR si v projednávané věci vyžádal příslušný spis Městského soudu v Praze¹³⁰⁶. Nejprve se zabýval námitkou JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, že nebylo rozhodováno o bývalém velkostatku Hrubý Rohozec, přičemž v této souvislosti odkázal na výše uvedené rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou¹³⁰⁷ z 6. února 1995, ze kterého je zjistitelné, že Pozemkový úřad s ohledem na složitost případu vydal rozhodnutí týkající se pouze bývalého panství Smržovka; ve stejném rozsahu přirozeně potom rozhodoval i Městský soud v Praze.

Následně Ústavní soud ČR posoudil obsah ústavní stížnosti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a 5. června 1997 ji usnesením¹³⁰⁸ jako zjevně neopodstatněnou zamítl¹³⁰⁹, když v odůvodnění uvedl, že Ústavní soud ČR si je vědom skutečnosti, že není vrcholem soustavy obecných soudů¹³¹⁰. Nemůže proto na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností. To ovšem jen potud, pokud tyto soudy ve své činnosti postupují ve shodě s obsahem hlavy páté Listiny základních práv a svobod¹³¹¹ a pokud napadeným rozhodnutím nebylo porušeno základní právo nebo svoboda zaručené ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy ČR. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode ve své ústavní stížnosti též namítal, že Městský soud v Praze porušil při svém jednání čl. 1, čl. 3, čl. 4 odst. 3 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod; Ústavní soud ČR se proto podanou stížností zabýval právě z hlediska těchto ustanovení. Následně uvedl, že čl. 1 Listiny základních práv a svobod napadenými rozhodnutími Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou a Městského soudu v Praze nebyl porušen. Rozhodnutí Městského soudu v Praze o tom, zda někdo má nebo nemá určitá práva, nelze považovat za omezení základního práva vlastnit

¹³⁰³ sp. zn. 28 Ca 90/95

¹³⁰⁴ ve svém vyjádření z 1.8.1996

¹³⁰⁵ č.j. poz/5220/262/95

¹³⁰⁶ sp. zn. 28 Ca 90/95

¹³⁰⁷ č.j. poz/5220/262/95

¹³⁰⁸ sp. zn. III.ÚS 171/96

¹³⁰⁹ podle ust. § 82 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹³¹⁰ čl. 81, čl. 90 Ústavy ČR

¹³¹¹ čl. 38 Listiny základních práv a svobod

majetek. Čl. 3 Listiny základních práv a svobod rovněž nemohl být napadenými rozhodnutími porušen. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nebyl žádným způsobem diskriminován oproti jiným osobám. Za porušení tohoto článku Listiny základních práv a svobod není možno považovat skutečnost, že příslušné orgány dospěly, zákonem stanoveným postupem, k závěru, že jeho tvrzené právo neexistuje. Čl. 4 odst. 3 Listiny základních práv a svobod je především poukazem ústavního zákonodárce pro zákonodárce "obyčejného", jak má postupovat v případě, že z nějakých důvodů zákonem omezuje základní práva a svobody, nemohl tedy být rozhodnutím Městského soudu v Praze porušen. Čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod rovněž nebyl rozhodnutím Městského soudu v Praze porušen. Nebylo zpochybněno právo JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode vlastnit majetek, ani nebyl dán tomuto právu nějaký zvláštní zákonný obsah. Městský soud v Praze pouze konstatoval, zda postupem správního orgánu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, bylo nebo nebylo porušeno právo, což je koneckonců jeho povinností.

Ústavní soud ČR proto s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou ani Městský soud v Praze svým postupem, ani rozhodnutími neporušily žádné základní právo nebo svobodu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, dané mu ústavními zákony nebo mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy, které tento namítal.

Ústavní soud ČR dále konstatoval, že při právním posouzení věci bylo třeba vycházet z ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku¹³¹², který právní formou vyjadřuje kontinuitu československého právního řádu. Tento dekret mimo jiné stanovil, že právní předpisy pocházející z doby nesvobody¹³¹³ nejsou součástí československého právního řádu. Jen na zcela přechodnou dobu umožnil tento dekret použití předpisů vydaných na území ČSR v době nesvobody, pokud se nepřičily svým obsahem znění nebo demokratickým zásadám ústavy ČSR. Zcela byly vyloučeny z použití předpisy z oboru soudního práva trestního, soudního řízení trestního, práva osobního a práva rodinného. Následně zákon č. 195/1946 Sb., o použitelnosti předpisů z doby nesvobody, zrušil použitelnost všech předpisů, které byly v době nesvobody vydány pro území českých zemí. Takovým předpisem byl i Výnos Vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava, z 16. března 1939, na který ve své ústavní stížnosti odkázal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode. Podle čl. 2 tohoto výnosu se obyvatelé protektorátu, kteří byli příslušníky německého národa, stali německými státními příslušníky a podléhali německé soudní pravomoci. Jak Ústavní soud ČR dovodil, předpisem z doby nesvobody je nepochybně i Nařízení o nabývání německé státní příslušnosti dřívějšími česko-slovenskými státními příslušníky německé národní příslušnosti¹³¹⁴. Oba tyto předpisy se přičí svým obsahem znění československé ústavy, a proto nemohly ve smyslu ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl. nikdy na území ČSR působit. Námitka JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, že občanskoprávní záležitosti německých občanů trvale žijících na území bývalých tzv. Sudet byly až do účinnosti zákona č. 195/1946 Sb. posuzovány podle německého práva, je irelevantní. Území tzv. Sudet bylo Československem postoupeno Velkoněmecké říši na základě od počátku neplatné Mnichovské dohody. Z mezinárodněprávního hlediska tato území nikdy nepřestala být územím Československé republiky. Zákon č. 195/1946 Sb. pouze zrušil dočasnou možnost používat některé předpisy z doby nesvobody, které se nepřičily znění nebo demokratickým zásadám československé ústavy. Právní vztahy na území celé ČSR se tedy musely řídit platným právem ČSR. Pro oblast občanskoprávní to mimo jiné byl i obecný zákoník občanský. Podle § 33 a dalších Obecného zákoníku občanského podléhali Louis Wilhelm i Maximilian Josef Des Fours-

¹³¹² publikován pod č. 30/1945 Sb.

¹³¹³ tj. z doby od 30.9.1938 do 4.5.1945

¹³¹⁴ č. 8 Věstníku nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě

Walderode v době své smrti právu československému. Tyto skutečnosti ostatně již ve svém rozhodnutí uvedl Městský soud v Praze a Ústavní soud ČR nenalezl důvod, který by ho vedl k jinému názoru.

Poněkud jiný závěr však Ústavní soud ČR dovodil z ustanovení obecného zákoníku občanského i patentu č. 208/1854 ř.z., které se vztahovaly k ležící pozůstalosti. Podle ustanovení obecného zákoníku občanského dědic nabýval dědictví a stal se jeho vlastníkem teprve odevzdáním dědictví. Okamžik smrti zůstavitele a okamžik nabytí dědictví tedy nespádaly ve stejný časový moment. Podle ustanovení obecného zákoníku občanského bylo třeba k přechodu vlastnického práva zvláštního řízení. Toto řízení o projednání pozůstalosti se zahajovalo ex offo, příslušný byl okresní soud. Soudní řízení probíhalo podle patentu č. 208/1854 ř.z., o řízení nesporném, a zákona č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného¹³¹⁵. Pokud soud o dědictví nerozhodl, mělo právní status ležící pozůstalosti.¹³¹⁶ Dědicové, kteří chtěli napadlé dědictví nabýt, museli v rámci tohoto řízení podat dědickou přihlášku. Před přijetím dědictví dědicem se tedy hledělo k pozůstalosti tak, jako by ji dosud zemřelý držel.

Pro posouzení otázky, kdo byl vlastníkem majetku v době konfiskace, bylo proto rozhodující, ve které fázi dědického řízení ke konfiskaci došlo. Ve sporné věci došlo ke konfiskaci v době, kdy zůstavitelé Maximilian Josef a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode již nežili, o pozůstalosti však doposud nebylo rozhodnuto. Z dostupných dokladů i tvrzení JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode vyplývalo, že dědické řízení ve smyslu hlavy osmé, § 531 a dalších Obecného zákoníku občanského neproběhlo a tedy podle tehdy platného práva k přechodu vlastnictví na JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode nikdy nedošlo.

Podle úmrtního listu Ústavní soud ČR zjistil, že je nepochybné, že Maximilian Josef Des Fours-Walderode zemřel 16. května 1945. Louis Des Fours-Walderode byl rozhodnutím Okresního soudu v Semilech¹³¹⁷ z 27. května 1992¹³¹⁸ prohlášen za mrtvého k 30. červnu 1994. Soud tento důkaz akceptoval ve smyslu ust. § 63 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním¹³¹⁹. S ohledem na uvedené bylo dle zjištění Ústavního soudu ČR nepochybné, že Maximilian Josef i Louis Wilhelm Des Fours-Walderode zemřeli před účinností dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa¹³²⁰ a dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy¹³²¹. Bylo proto nutno uzavřít, že jak Maximilian Josef, tak i Louis Wilhelm Des Fours-Walderode nejsou ve smyslu ust. § 4 zákona o půdě oprávněnými osobami. Za této situace pochopitelně nemohl být oprávněnou osobou ve smyslu téhož ustanovení ani JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode. V této souvislosti Ústavní soud ČR poznamenal, že zvláštním způsobem upravené právo domáhat se, aby soud rozhodl, že na oprávněnou osobu přechází vlastnické právo k nemovitosti, přichází v úvahu jen v těch případech, v nichž je splněn zákonný předpoklad předchozího přechodu nemovitosti na stát nebo na jinou právnickou osobu podle ust. § 6 odst. 1 zákona o půdě.

Ústavní soud ČR rovněž zkoumal i okolnost, zda Městský soud v Praze neporušil principy spravedlivého procesu, zakotvené v hlavě páté Listiny. V tomto směru rovněž nezjistil nic, co by nasvědčovalo tomu, že by v průběhu řízení došlo k porušení práv v uvedené hlavě zakotvených. Provádění dokazování probíhalo způsobem zákonem předpokládaným a pokud

¹³¹⁵ oba předpisy byly zrušeny v roce 1950

¹³¹⁶ hereditas iacens

¹³¹⁷ č.j. 72 II 6/91

¹³¹⁸ nabylo právní moci dne 28.7.1992

¹³¹⁹ zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

¹³²⁰ nabyl účinnosti dne 23.6.1945

¹³²¹ nabyl účinnosti od 30.10.1945

jde o samotné hodnocení důkazů, pak ani jejich hodnocení nevybočilo, podle přesvědčení Ústavního soudu, z rámce § 132 občanského soudního řádu, i když, jak již bylo řečeno, Ústavní soud ČR rozhodl i na podkladě úvah, kterými se Městský soud v Praze zřejmě nezabýval.

K dalším návrhům JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode na zrušení či změnu právních předpisů Ústavní soud ČR uvedl, že není orgánem zákonodárným, ale¹³²² soudním orgánem ochrany ústavnosti; nemůže tedy zákony vydávat, ani je měnit či doplňovat. Zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu.¹³²³ Z tohoto hlediska posoudil jako zmatečné návrhy JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode na změnu § 9 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb. a § 3 odst. 2 zákona č. 243/1992 Sb. a doplnění zákona č. 243/1992 Sb.

Pokud šlo o návrh na zrušení čl. II, bod 2 zákona č. 30/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 229/1991 Sb., a § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., s tím, že jsou protiústavní, konstatoval Ústavní soud ČR, že opakovaně judikoval, že aktivně legitimován k podání návrhu na zrušení zákona nebo jeho části¹³²⁴ je pouze ten, kdo podal ústavní stížnost za podmínek uvedených v § 74 zákona o Ústavním soudu, a to tehdy, je-li stížnost shledána jako oprávněná. V daném případě zůstává podstatným to, že navrhované zrušení části zákona č. 30/1996 Sb., jak uvedeno shora, nebylo v projednávané věci uplatněno¹³²⁵ a tedy ani nenastala skutečnost, která musí být předmětem ústavní stížnosti. V posuzované věci tomu tak nebylo¹³²⁶, a proto ani Ústavní soud ČR nenalezl důvod k postupu podle ust. § 78 zákona č. 182/1993 Sb., když navrhované zrušení čl. II., bod 2 zákona č. 30/1996 Sb. a § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., souvislost s napadenými rozhodnutími¹³²⁷ zjevně postrádalo.

Tím skončilo na území ČR řízení o vydání bývalého panství Smržovka, ne však absolutně; JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal stížnost¹³²⁸ k Evropskému soudu pro lidská práva, obsahující námitky na porušení čl. 1 Protokolu č.1 k Evropské úmluvě o lidských právech a základních svobodách, když zároveň uvedl, že po konfiskaci v roce 1945 byl majetek předán a užíván několika fyzickými osobami a členové jeho rodiny neměli žádnou praktickou možnost s ním nakládat. Byli proto zbaveni vlastnictví před 18. březnem 1992, datem vstupu Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách v platnost¹³²⁹ a proto stížnost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode 4. března 2003 odmítl.^{1330, 1331}

Řízení o vydání bývalého panství Hrubý Rohozec však bylo mnohem komplikovanější a zdoluhavější a nebylo do 15. června 2010 ukončeno.

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se snažil o vydání nárokovaného majetku dohodou. Podářilo se mu to však pouze v jediném případě: 24. listopadu 1992 uzavřel smlouvu o vydání 89,3 hektarů lesa v k.ú. Daliměřice a k.ú. Bukovina¹³³² s Lesy České republiky, s.p., Lesní závod Harrachov, kterou následně, po její úpravě 3. února 1992,

¹³²² ve smyslu čl. 83 Ústavy

¹³²³ čl. 15 Ústavy

¹³²⁴ ve smyslu § 64 odst. 2 písmeno d) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹³²⁵ a tedy soudem aplikováno

¹³²⁶ občanstvím JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode se žádné rozhodnutí v tu dobu ve věci nezabývalo

¹³²⁷ nastalou skutečností, která je předmětem ústavní stížnosti

¹³²⁸ vedena jako Stížnost č. 40057/98

¹³²⁹ Podobně bylo rozhodnuto v případě princ Hans-Adam II. Lichtenštejnský v. Německo, rozsudek z 13.7.2001, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 2001-VIII

¹³³⁰ informovalo o tom rovněž Ministerstvo spravedlnosti ČR, srv. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti Karla Des Fours Walderode proti ČR, též na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=377&o=23&j=33&d=625> [8.10.2008]

¹³³¹ stručná reference o kauze byla zveřejněna rovněž v článku HUBÁLKOVÁ, E.: Novinky z judikatury ESLP ve stížnostech podaných proti ČR, Bulletin advokacie 9/2003, str. 14-16

¹³³² Hodnota pozemků tehdy představovala částku 20 miliónů korun. Srv. Hradecké noviny, 8.1.1994

potvrdil¹³³³ 10. března 1993 Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech. Odvolání města Turnov bylo zamítnuto rozhodnutím¹³³⁴ Ústředního pozemkového úřadu z 30. července 1993. Vlastnické právo JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode bylo vloženo do katastru nemovitostí 28. září 1993.

22. prosince 1994 podalo Okresní státní zastupitelství v Semilech u Okresního soudu v Semilech návrh podle § 42 zákona č. 283/1993 Sb. na prohlášení rozhodnutí pozemkového úřadu z 10. března 1993 za nicotné. 28. listopadu 1995 oznámil Josef Kunetka jako mluvčí Petičního výboru města Turnova, že Okresní státní zastupitelství v Semilech kauzu¹³³⁵ vyšetřuje z důvodu zpochybnění JUDr. Karlem Friedrichem Des Fours-Walderode předložených dokladů o oprávněnosti nároku na uzavření smlouvy na vydání 89 hektarů lesa. 29. prosince 1994 Okresní soud v Semilech návrh Okresního státního zastupitelství v Semilech zamítl. Následně po odvolání byla věc vrácena prvoinstančnímu orgánu.

V kauze následně začal jednat Petiční výbor města Turnova¹³³⁶, který prostřednictvím turnovského zastupitele Josefa Kunetky podal 7. srpna 1995 žádost o přezkoumání rozhodnutí, jímž bylo JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydán uvedený les, k Ústřednímu pozemkovému úřadu Ministerstva zemědělství ČR; tuto žádost však jmenovaný úřad 17. října 1995 zamítl. Nicméně krátce poté, 2. listopadu 1995, však Ústřední pozemkový úřad vyrozuměl JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, že zahájí přezkum tohoto rozhodnutí. Přibližně o měsíc později, 23. listopadu 1995, však uvedené rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech zrušil ministr zemědělství ČR Josef Lux, a to mimo jiné s odkazem na nesplněnou podmínku trvalého pobytu jmenovaného v České republice.¹³³⁷

Záležitost však měla hlubší dopad. Již 12. ledna 1996 uvedl deník Právo, že vláda chce zamezit restitučním nárokům JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a dalších osob, jež na základě výjimky dostalo po listopadu 1989 od Ministerstva vnitra ČR občanství; hodlá to prý udělat „*novelou zemědělských restitučních zákonů*“.¹³³⁸ Uvedená novela pak byla Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR skutečně přijata, a to 8. února 1996, kdy tato schválila novelu¹³³⁹ zákona o půdě a zákona č. 243/1992 Sb.; ze zákona o půdě byla vypuštěna podmínka trvalého pobytu, kterou zrušil Ústavní soud ČR 13. prosince 1995; o majetek v rámci restituce však zároveň podle novely může požádat pouze ten, kdo do ledna 1990 nepozbyl české státní občanství.¹³⁴⁰

Po doručení písemného vyhotovení rozhodnutí ministra zemědělství ČR ve věci zrušení vydání lesa v k.ú. Daliměřice a k.ú. Bukovina podal 22. ledna 1996 JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode proti tomuto rozhodnutí žalobu k Vrchnímu soudu v Praze. Ten uvedenou žalobu 25. srpna 1997 zamítl s tím, že jeho žalobní námitky neshledal důvodnými. V prohlášení pro veřejné sdělovací prostředky a v odůvodnění rozsudku však Vrchní soud¹³⁴¹ uvedl¹³⁴² „*že i nad rámec žaloby (která řešila jen právní otázku) musel pečlivě se seznámit s celým obsahem správních spisů, který obsahuje desítky podání, která opakovala stále táž*

¹³³³ č.j. PO-R 806/93- č.j. 1244/92

¹³³⁴ č.j. 1391/93-50

¹³³⁵ konkrétně JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a pracovníky Lesy České republiky, s.p., závod Harrachov, neboť dostatečně neprošetřili JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode jako oprávněnou osobu

¹³³⁶ turnovské občanského sdružení kauzy Des Fours-Walderode

¹³³⁷ zákon č. 243/1992 Sb., na jehož základě JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žádal o pozemky, obsahuje podmínku "občan trvale žijící na území České republiky"

¹³³⁸ srv. Právo, 12.1.1996

¹³³⁹ zákon č. 30/1996 Sb.

¹³⁴⁰ Právo, 14.2.1996

¹³⁴¹ respektive předseda senátu tohoto soudu, který dotčené rozhodnutí vydal

¹³⁴² KUNETKA, J.: Údaje ze soudního spisu ke sporu Des Fours-Walderode vs. ČR. Virtually.cz, http://virtually.cz/clanek_tisk.php3?art=11448 [17.5.2010]

tvrzení i s doklady, která tato tvrzení měla podporovat, seznámil se také s tvrzeními žalobce a s písemnostmi, které žalobce k nim přikládal,“ přičemž dále uvedl, „že ze spisů i z jiných poznatků je zřejmé, že celá věc je předmětem výrazného zájmu veřejnosti a sdělovacích prostředků a také předmětem politických diskusí, že soud je orgánem, u kterého posláním a postavením zákon nepředpokládá účast na politickém životě, že soud nepoužívá politických prostředků a metod – přesto se však stává, že výrok soudu zasahuje do politických debat, bývá používán jako argument v boji politických stran (...)“ a dále dodal, „že Vrchní soud v Praze považuje – mimo rámec jakéhokoli závazného právního názoru – za příkaz nikoli práva, ale své profesionální cti i obyčejné lidské slušnosti uvést, že nezjistil v obsáhlém spise žádné právně přesvědčivé podklady pro to, aby se mohl ztotožnit s tvrzením, že

- že žalobce¹³⁴³ byl členem Henleinovy SdP,
- že žalobce byl důstojníkem Wehrmachtu, příslušníkem SS nebo Abwehru,
- že žalobce by byl za války jako dohlížitel v podniku zbrojní výroby¹³⁴⁴,
- že žalobce v roce 1939 nebo kdykoli jindy žádal o udělení říšskoněmeckého státního občanství,
- že by jeho činnost ve Svazu německých velkostatkářů byla činností politickou nebo činností namířenou proti zájmům českého národa nebo českého státu,
- že by podvrhl dokumenty, jimiž by podpořil svůj restituční nárok.“

Řada skutečností v tomto prohlášení uvedených nebyla pravdivá, resp. nebyla úplná. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode, resp. Dr. Johanna Kammerlander na tato tvrzení Vrchního soudu ve svých argumentacích pochopitelně využili. Lze uzavřít, že se tímto nepodloženým prohlášením (příslušné důkazy tehdy ve spisu byly, resp. byly obstaratelné) jen prodloužilo ukončení sporu.

Necelý rok předtím, 21. listopadu 1996, zaslal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode své podání k Výboru OSN pro lidská práva, sídlícímu v Ženevě. Obsahovalo řadu nepravdivých tvrzení, jako například, že „*Jelikož jeho¹³⁴⁵ mateřštinou byla němčina, stal se v roce 1939 automaticky německým občanem na základě Hitlerova dekretu ze dne 16. března 1939 zřizujícího Protektorát Čechy a Morava.*“, když ve skutečnosti získal říšskoněmecké občanství na základě vyplněného Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti, nebo že „*3. března 1996 Pozemkový úřad v Semilech použil novelizovaný zákon ke zrušení dohody o vydání majetku z 24. listopadu 1992 s tím, že Dr. Des Fours nesplňuje novou podmínku nepřetržitosti občanství,*“ když uvedená dohoda byla zrušena rozhodnutím Ministra zemědělství ČR již 23. listopadu 1995, a chybně (např. tvrzení o udělení československého státního občanství 20. srpna 1992, když se tak ve skutečnosti stalo 25. srpna 1992), jakož i to, že některé skutečnosti byly obtížně prokazatelné (tvrzení jmenovaného „*že docházelo k úmyslným průtahům v řízení vzhledem k jeho věku a také proto, že bylo možné očekávat nepříznivý výsledek*“) a jiné zatajil a Česká republika na to nepoukázala (např. problematiku „*zachování státního občanství z 16. prosince 1947, činnost ve Wehrmachtu, vedoucí postavení ve Zbrojovce Brno, atd.*“).

Výbor na podání JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode¹³⁴⁶ reagoval Názorem Výboru pro lidská práva podle článku 5 odst. 4 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ohledně Oznámení č. 747/1997¹³⁴⁷ z 30. října 2001, ve kterém poukázal na to, že „*požadavek občanství jako nezbytný předpoklad vydání majetku*

¹³⁴³ tj. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode

¹³⁴⁴ Treuhänder

¹³⁴⁵ tj. JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode

¹³⁴⁶ Názor Výboru pro lidská práva podle článku 5 odst. 4 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ohledně Oznámení č. 747/1997 (CCPR/C/73/D/747/1997), text též na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=391> [17.5.2010]

¹³⁴⁷ CCPR/C/73/D/747/1997

dříve zkonfiskovaného úředním postupem zakládá svévolné, a tedy diskriminační, rozlišování mezi jednotlivci, kteří jsou všichni stejnými oběťmi dřívějších konfiskací provedených státní mocí, a je porušením článku 26 Paktu.¹³⁴⁸ Toto porušení je dále prohloubeno zpětnou účinností napadeného zákona.“

V bodu 9.1 názoru bylo uvedeno, že „Výbor pro lidská práva v souladu s článkem 5 odst. 4 Opčního protokolu je toho názoru, že Vysoká smluvní strana porušila článek 26 spolu s článkem 2 Paktu.“ a v čl. 9.2. názoru pak, že „V souladu s článkem 2 odst. 3 (a) Paktu je Vysoká smluvní strana povinna zajistit vdově po předkladateli, Dr. Johanně Kammerlander, účinnou ochranu, což v jejím případě znamená neprodlené vydání dotyčného majetku či náhrady za něj, a dále příslušné odškodnění vzhledem ke skutečnosti, že předkladatel a jeho manželka byli zbaveni užití práva ke svému majetku v důsledku zrušení restituce v roce 1995. Vysoká smluvní strana by měla přezkoumat své právní předpisy a správní praxi s cílem zajistit rovnost před zákonem, jakož i stejnou ochranu zákona pro všechny,“¹³⁴⁹ a současně požádal, aby ČR veřejně informovala o přijatých opatřeních.¹³⁵⁰

Uvedený Názor výboru OSN pro lidská práva následně používala a jeho obsahem argumentovala Dr. Johanna Kammerlander i v řízeních před českými soudy, i když právně závazný a vymahatelný v ČR není. Nakolik to ovlivnilo jejich rozhodování, těžko posoudit, žádné rozhodnutí neobsahovalo, pokud jde o vlastní výrok, přímou referenci na uvedený Názor.

V souvislosti se zveřejněním Názoru Výboru pro lidská práva podle článku 5 odst. 4 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ohledně Oznámení č. 747/1997 zaslal mluvčí Petičního výboru města Turnova 27. prosince 2001 místopředsedovi vlády Janu Kavanovi a předsedovi PSP ČR Václavu Klausovi otevřený dopis, v němž nabízel důkazy o neoprávněnosti těchto restitučních nároků.¹³⁵¹ 2. ledna 2002 to registrovala i ČTK.¹³⁵²

Řízení o vydání majetku spadajícího do bývalého panství Hrubý Rohozec bylo předmětem tří řízení, neboť se nacházel na území tří okresů: Jablonec nad Nisou, Semily a Liberec.

Nejprve ve věci rozhodoval Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, který 17. června 1996 vydal rozhodnutí,¹³⁵³ kterým určil, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode není vlastníkem nemovitostí patřících do bývalého panství Hrubý Rohozec a ležících na území okresu Jablonec nad Nisou. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou konstatoval, že konstatoval, že jmenovaný sice splňuje podmínky zákona č. 243/1992 Sb. z hlediska způsobu konfiskace jeho majetku, nikoli však podmínky pro jeho vydání. Podle jeho názoru nesplnil podmínku znovunabytí státního občanství zákonem stanoveným způsobem, neboť je nabyt podle zákona č. 39/1969 Sb., který však není v § 2 zákona č. 243/1992 Sb. jako důvod pro restituci uveden, neboť toto ustanovení výslovně požaduje zpětné vrácení československého občanství podle tam taxativně uvedených právních předpisů.

¹³⁴⁸ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966; Československo ratifikovalo Pakt v prosinci 1975 a Opční protokol v březnu 1991. 22.2.1993 Česká republika oznámila právní nástupnictví vůči Paktu a Opčnímu protokolu.

¹³⁴⁹ čl. 8.4. Názoru Výboru pro lidská práva podle článku 5 odst. 4 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ohledně Oznámení č. 747/1997 (CCPR/C/73/D/747/1997)

¹³⁵⁰ srv. např. též www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-lidska-prava-cr/zprava2001_1.pdf [30.5.2010]

¹³⁵¹ KUNETKA, J.: Otevřený dopis ing. Janu Kavanovi a ing. Václavu Klausovi z 27.12.2001, též na <http://media.novinky.cz/archiv/Index/Politika/9835.html> [17.5.2010], KUNETKA, J.: Otevřený dopis vládním činitelům, <http://www.turnovsko.net/node/2600> [17.5.2010]

¹³⁵² http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46364 [17.5.2010]

¹³⁵³ č.j. POZ/5220/1042/96

Proti tomuto rozhodnutí podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žalobu k Městskému soudu v Praze, který ji 25. března 1998 rozsudkem¹³⁵⁴ zamítl a rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou potvrdil. V odůvodnění uvedl, že nelze dovodit, že restituce náleží k základním lidským právům. Je věcí státu, zda vůbec a jaké restituční předpisy vydá. Proto bylo výhradně na uvážení státu, jaký nárok a komu přizná. Městský soud v Praze v této souvislosti zdůraznil, že zákon č. 243/1992 Sb. je jediným restitučním předpisem, který prolamuje hranici 25. února 1948. V § 2 odst. 1 v původním znění stanovil podmínky pro restituci majetku, s tím, že podmínka trvalého žití byla zrušena nálezem Ústavního soudu č. 29/1996 Sb., a zákonem č. 30/1996 Sb. bylo naopak toto ustanovení doplněno o nový odstavec 3, který stanoví, že *"oprávněná osoba podle odstavce 1 může uplatnit nárok na vydání nemovitosti, jestliže k 31. lednu 1996 je občanem České republiky, kterým se stala podle zákona č. 245/1948 Sb., zákona č. 194/1949 Sb. nebo zákona č. 34/1953 Sb., pokud se tak nestalo již ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb., a která do 1. ledna 1990 takto nabyté občanství nepozbyla."* Přitom nebyla změněna podmínka znovunabytí státního občanství způsobem uvedeným v § 2 odst. 1 zákona ČNR č. 243/1992 Sb. V této právní věci však podle názoru Městského soudu v Praze JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode opětovně nabyté občanství znovu pozbyl. Byl sice občanem ČR, avšak nikoli způsobem požadovaným v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. Zákon č. 243/1992 Sb. do vydání zákona č. 30/1996 Sb. podle názoru Městského soudu v Praze otázku pozbytí znovunabytého občanství neřešil, avšak jen proto, že k tomu nebyl důvod. Stanovil totiž jako další podmínku *"trvalé žití"* na území ČR, takže lze těžko předpokládat ztrátu občanství osoby trvale žijící na území státu. Tento stav se změnil až zrušením podmínky trvalého žití nálezem č. 29/1996 Sb. Protože už by tuto podmínku¹³⁵⁵ nebylo možno z § 2 odst. 1 cit. zákona dovodit, stanovil ji zákonodárce novelou v zákoně č. 30/1996 Sb. výslovně. Protože jak náleží, tak novela zákona č. 243/1992 Sb., zákonem č. 30/1996 Sb. byly vyhlášeny současně, nepovažuje soud nový odstavec 3 v § 2 zákona č. 243/1992 Sb. za normu retroaktivní. Nejde proto o dodatečnou etnickou čistku vůči občanům německé a maďarské národnosti, jak ve své žalobě tvrdil JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode. Tuto podmínku podle Městského soudu v Praze stanovil zákon č. 243/1992 Sb. bez ohledu na národnost, neboť ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. se vztahoval i na bývalé státní občany jiných národností. Stejně tak Městský soud v Praze odmítl názor JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, že další restituční zákony¹³⁵⁶ požadovaly pouze to, aby žadatelé o vydání majetku byli v době uplatnění nároku státními občany.

Jak proti rozhodnutí Městského soudu v Praze, tak i proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode ústavní stížnost. Shrnul v ní svou argumentaci před oběma institucemi a dále tvrdil, že Pozemkový úřad převzal skutková zjištění od Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech, aniž mu byla poskytnuta možnost zaujmout podle § 33 odst. 1 správního řádu stanovisko k plánovanému rozhodnutí. Městskému soudu v Praze dále vytkl jeho výklad zákona č. 30/1996 Sb. jako nikoli retroaktivního zákona a dále jeho názor, že stát v restitucích postupuje podle volného uvážení, aniž by respektoval principy státoprávnosti, spočívající v rovnosti všech občanů před zákonem a v zákazu diskriminace. Výklad pojmu trvalého žití, jak jej provedl Městský soud v Praze, byl přitom dle názoru JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode v rozporu s výkladem tohoto pojmu, který je obsažen v nálezu Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb., kde se dle jeho tvrzení naopak vycházelo z jednoty restitučních zákonů a z toho, že národnost restituentů nemá žádný význam. Stejně tak se v nálezu nikde nehovoří o tom, že by podmínka bydliště zahrnovala období před 1. lednem 1990. Dále tvrdil, že principu

¹³⁵⁴ č.j. 28 Ca 276/96-59

¹³⁵⁵ být od znovunabytí občanství trvale občanem

¹³⁵⁶ č. 87/1991 Sb. a č. 229/1991 Sb.

státoprávnosti odporuje nejen rozsudek soudu, nýbrž i nově vložený § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., který byl přijat „výslovně ve vztahu k jeho osobě.“¹³⁵⁷ Jeho výklad v rozhodnutí Městského soudu v Praze je přitom nelogický a v rozporu s ústavou. Proto podle názoru JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode rozsudek Městského soudu v Praze porušil čl. 1, čl. 3 a čl. 10 Ústavy ČR, čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 2 a 3, čl. 11 odst. 1, čl. 14 odst. 1 a 2, čl. 24, čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 14 Evropské úmluvy o lidských právech a čl. 1 odst. 1 jejího Dodatkového protokolu a čl. 12, čl. 14 a čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech; stejně tak uvedená ustanovení porušují i nový nově vložený § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb. zákonem č. 30/1996 Sb. K tomu dále uvedl, že v případě, kdy by Ústavní soud ČR dospěl k závěru, že ustanovení § 2 odst. 3 zákona ČNR č. 243/1996 Sb., ve znění zákona č. 30/1996 Sb., nebylo aplikováno, navrhl in eventum zrušit § 2 zákona ČNR č. 243/1992 Sb., ve znění před vstoupením v platnost zákona č. 30/1996 Sb.¹³⁵⁸

Ústavní soud ČR posoudil ústavní stížnost jako včasnou a přípustnou; následně požádal Městský soud v Praze a Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, jakož i vedlejší účastníky řízení, aby k ní zaslali svá vyjádření. V návaznosti na to Městský soud v Praze uvedl, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode argumentoval zneužitím dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., ačkoli to v soudním řízení nenamítal. Stejně tak nepřesně používal pojmy použité v jednotlivých dekretch presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. a směřoval je s úpravou státního občanství podle dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., kde byla úprava ztráty občanství formulována jinak než podmínky konfiskace majetku. Městský soud v dané věci dospěl k závěru, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nesplňuje podmínku zpětného nabytí státního občanství a podmínku nepřetržitosti takto nabytého občanství. Pokud šlo o námitku procesního pochybení správního orgánu, odkázala na § 250i odst. 3 občanského soudního řádu, podle kterého se k takovým vadám přihlédne, jen když by mohly mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, což nebyl daný případ. Navrhl proto zamítnutí ústavní stížnosti. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, ve svém vyjádření odkázal na své stanovisko v soudním řízení a ztotožnil se se závěry Městského soudu v Praze.¹³⁵⁹

Ústavní soud ČR následně posoudil ústavní stížnost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a dospěl k závěru, že důvodná. V této souvislosti uvedl, že jedinou otázkou, na kterou se soustředil jak Městský soud v Praze, tak Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, byla otázka splnění podmínky státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a výkladu příslušných ustanovení restitučních předpisů ve vztahu k této podmínce. S jejich názory se však Ústavní soud ČR neztotožnil, naopak výslovně uvedl, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nepozbyl státní občanství podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., neboť získal Osvědčení o

¹³⁵⁷ v periodickém tisku i jinde byla změna označována jako tzv. lex Walderode

¹³⁵⁸ Ve věci bylo nařízeno ústní jednání na 16.2.2000. Při jeho zahájení JUDr. Felix Nevřela jako právní zástupce JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode předložil úmrtí list, vydaný 8.2.2000 a zapsaný pod č. 209/2000 v knize úmrtí, kterou vede Standesamt Wien-Landstrasse, ze kterého plyne, že jmenovaný zemřel 6.2.2000. Proto Ústavní soud ČR usnesením č.j. II. ÚS 326/98-52, řízení přerušil. 4.4.2001 byla Ústavnímu soudu ČR doručena plná moc pro JUDr. Felixe Nevřelu, kterou mu udělila jako zvláštní moc pro řízení před Ústavním soudem ČR Dr. Johanna Kammerlander, univerzální dědička JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode na základě projednání dědictví notářem z 7.3.2001. Ústavní soud ČR proto podle § 107 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu ve spojení s § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, rozhodl usnesením č.j. II. ÚS 326/98-59, o tom, že v řízení o ústavní stížnosti bude pokračováno s Dr. Johannou Kammerlander, která vstoupila do práv JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode z titulu právního nástupnictví založeného děděním.

¹³⁵⁹ Z vedlejších účastníků řízení o ústavní stížnosti se vzdali svého postavení město Železný Brod, obec Malá Skála, obec Jenišovice, Pozemkový fond ČR, územní pracoviště Jablonec nad Nisou a Správa a údržba silnic Jablonec nad Nisou. Lesy České republiky, s.p., se ztotožnilo s rozhodnutím správního orgánu i rozsudkem soudu. Další vedlejší účastníci se k návrhu nevyjádřili.

zachování československého státního občanství z 16. prosince 1947. Státního občanství se vzdal na základě vlastní žádosti 26. února 1949. Občanství ČR, a tím i ČSFR, znovu nabyl 25. srpna 1992. Ústavní soud ČR dále uvedl, že podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. platí, že pro restituce tohoto druhu je relevantní pouze znovunabytí státního občanství podle tam taxativně uvedených státoobčanských předpisů. Tento výčet nelze žádným výkladem rozšířit. V tomto směru Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou nepochybil, ustanovení § 2 odst. 1 zákona ČNR č. 243/1992 Sb. však nevyložil ústavně konformním způsobem. Konkrétně relevantní část ustanovení § 2 odst. 1 citovaného zákona stanoví, že: *"oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky, který (...) nabyl zpět občanství podle zákona č. 245/1948 Sb., o státním občanství osob maďarské národnosti, zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, nebo zákona č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, pokud se tak nestalo již ústavním dekretem prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské."* Jak ústavní soud ČR uvedl, z hlediska legislativní techniky uvedené ustanovení obsahuje tzv. statický odkaz. Přímo v textu zákona je odkázáno na konkrétní znění právního předpisu a tento odkaz platí bez ohledu na to, zda předpis, na který je odkazováno, byl změněn, doplněn či zrušen. Je proto zásadní právní rozdíl mezi (tzv. dynamickým) odkazem např. na "občanský zákoník" - pak se vždy použije platného znění občanského zákoníku v době aplikace odkazující normy a mezi odkazem na "*zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*" - pak se musí vždy použít znění původního textu občanského zákoníku z dubna 1964, bez ohledu na jeho nastalé změny. Obdobná je situace v citovaném § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. Odkazuje se staticky na předpisy tam uvedené a nelze proto použít jejich změn, které byly do jejich textu vneseny.¹³⁶⁰ V žádném případě ale nelze z tohoto ustanovení dovodit, že by bylo nutnou restituční podmínkou, aby takto znovunabyté nebo podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. zachované státní občanství¹³⁶¹ nemohlo již být následně znovu pozbyto. Takový výklad by znamenal, že by byli zákonodárcem zbaveni možnosti restituovat svůj bývalý majetek ti, kteří byli nuceni a donuceni opustit československé území a v důsledku nových životních poměrů požádali o propuštění ze státního svazku, nebo jim dokonce svévolným zásahem orgánů bývalého režimu bylo československé, popř. české občanství odňato, ačkoli restituční zákony směřují mimo jiné právě naopak alespoň k částečnému zmírnění křivd, které oprávněným osobám takovým postupem a tlakem vznikly. Jak Ústavní soud ČR dále uvedl, argumentace Městského soudu v Praze se dále opírala o specifický význam pojmu "trvalé žití", který byl použit v původním znění § 2 odst. 1 zákona ČNR č. 243/1992 Sb. Tento postup je v rozporu s nálezem Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb., který použití tohoto pojmu v cit. ustanovení prohlásil za neústavní. Stejně tak proto byla v rozporu s ústavními předpisy argumentace Městského soudu v Praze, která byla založena na použití neústavního ustanovení části § 2 odst. 1 zákona ČNR č. 243/1992 Sb., které již bylo navíc v době rozhodování soudu Ústavním soudem ČR zrušeno a příslušný nálezn byl vyhlášen ve Sbírce zákonů.

Dále Ústavní soud ČR konstatoval, že neobstojí ani výklad Městského soudu v Praze, který podmínku nepozbytí znovunabytého občanství dovozoval z čl. II bod 2 zákona č. 30/1996 Sb. Je sice správný závěr Městského soudu v Praze, že restituce nejsou založeny na nějakém základním lidském právu a je věcí státu, jakým způsobem a v jakém rozsahu se křivdy minulosti pokusí napravit. Jeho postup však přitom nesmí odporovat ústavně zakotveným pravidlům a principům právního státu. Jestliže proto 8. února 1996 zákonodárce stanovil vložním nového odstavce 3 do zákona ČNR č. 243/1992 Sb. další podmínku, v žádném případě se nemohla týkat těch osob, které svůj restituční nárok uplatnily podle původního

¹³⁶⁰ např. čl. I zákona č. 72/1958 Sb. do zákona č. 194/1949 Sb.

¹³⁶¹ ve smyslu nálezu Ústavního soudu č. 121/1996 Sb.

znění cit. zákona v roce 1992, v době jeho uplatnění splňovaly všechny tímto zákonem stanovené a ústavním předpisům vyhovující podmínky, a o jejichž nároku nebylo v době nabytí účinnosti zákona č. 30/1996 Sb. ještě rozhodnuto. Takovýto postup státu by nebyl přípustnou nepravou zpětnou působností, nýbrž naopak zásahem do nabytých práv, a to konkrétně do práva vymoci si uplatnění restitučního nároku u toho, kdo je povinen mu vyhovět. Jednalo by se proto o případ pravé zpětné působnosti. Ta je v rozporu s principy právního státu, jak již Ústavní soud ČR vícekrát konstatoval ve své judikatuře.¹³⁶²

Pokud JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode v době uplatnění svého nároku tehdy stanovené podmínky splňoval, vzniklo mu z hlediska hmotného práva subjektivní právo na uspokojení takového restitučního nároku. Žádné dodatečně stanovené podmínky se jej již, s ohledem na princip právního státu a z něj plynoucí princip právní jistoty, nemohly dotknout či dokonce jeho pozici dodatečně zhoršit. Proto ani tvrzení JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o tom, že byl přijat jakýsi „*lex Walderode*“, neměla ústavní podklad již z toho důvodu, že tento svůj nárok uplatnil v roce 1992 a dodatečně stanovená podmínka se na něj proto nemůže vztahovat. Opačný postup by byl v rozporu s principem právního státu podle čl. 1 Ústavy ČR. Tento princip musí proto Česká republika a její orgány respektovat, pokud se rozhodla k provedení restitucí na základě zákona. Takový zákon sice nemá povinnost vydat, pokud se tak ale stane, musí restituční předpisy odpovídat požadavkům na obsah a formu zákonů v podmínkách právního státu.

Z tohoto důvodu také Ústavní soud ČR odmítl návrhy JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode na zrušení nového odstavce 3 vloženého do § 2 zákona ČNR č. 243/1992 Sb. zákonem č. 30/1996 Sb., popř. na zrušení ustanovení § 2 zákona ČNR č. 243/1992 Sb., ve znění před vstoupením v platnost zákona č. 30/1996 Sb. V prvním případě vůči němu nemohlo být napadené ustanovení aplikováno. I kdyby se tak stalo, bylo by dostačující¹³⁶³ zrušení takového rozsudku a provedení ústavně konformního výkladu. To plně platí i pro druhý návrh učiněný *in eventum*. Proto Ústavní soud ČR konstatoval, že návrh na zrušení § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., ve znění čl. II bod 2 zákona č. 30/1996 Sb. nesplňuje podmínky § 74 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, a tento návrh odmítl jako zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Městský soud v Praze sice tímto ustanovením argumentoval, avšak neústavním způsobem, který sám o sobě nezaložil nutnost se ústavností tohoto ustanovení zabývat. Jinak řečeno, nárok na přezkum ústavnosti právního předpisu podle § 74 zákona o Ústavním soudu nevzniká tam, kde orgán veřejné moci takového předpisu použil, ačkoli jej použít neměl, a právě v tomto použití spočívá neústavnost jeho rozhodnutí, kterou lze napravit ústavně konformním výkladem Ústavního soudu ČR, kterým je podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR orgán veřejné moci vázán.

Podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu včetně soudního přezkumu zákonnosti rozhodnutí orgánu veřejné správy. Tomu nutně odpovídá povinnost soudu v případě, že shledá zásah do práv a oprávněných zájmů účastníků řízení tuto ochranu právům poskytnout. V daném případě byl sice veden spor o výklad zákonného předpisu, nicméně způsob, jakým byl vyložen a jakým bylo rozhodnuto, zasáhl do oblasti ústavně zaručených subjektivních veřejných práv fyzických a právnických osob tak extrémním způsobem, že bylo nutno konstatovat porušení čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 Ústavy ČR.

¹³⁶² srov. nálezy Pl. ÚS 16/93, Pl. ÚS 9/95, Pl. ÚS 17/96, uvedené ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 1, č. 25, sv. 5, č. 16, sv. 7, č. 46, nejnověji pak nález II. ÚS 401/97 z 18.9.1999

¹³⁶³ v rámci principu minimalizace zásahů Ústavního soudu ČR do rozhodování obecných soudů

Ze všech výše uvedených důvodů proto Ústavní soud ČR rozsudek Městského soudu v Praze z 25. března 1998¹³⁶⁴ i rozhodnutí Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou, okresního pozemkového úřadu, z 17. června 1996¹³⁶⁵ nálezem¹³⁶⁶ 13. června 2001 zrušil, když zároveň odmítl návrh na zrušení § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 30/1996 Sb., a eventuální návrh na zrušení § 2 zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Přitom dospěl k názoru, že postupem Městského soudu v Praze bylo porušeno výše uvedené základní právo JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode zakotvené v čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, a dále čl. 1 Ústavy ČR, který v rámci principu právního státu obsahuje i princip právní jistoty a ochrany nabytých práv. Protože již tyto důvody dle mínění Ústavního soudu ČR dostačovaly k vyhovění návrhu, nebylo nutné zabývat se namítaným porušením dalších ústavních předpisů obsahujících základní práva a svobody JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode.¹³⁶⁷

Ústavní soud ČR při této příležitosti připomněl, že rozhodoval pouze o opodstatněnosti námitky neústavnosti hodnocení podmínky státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, nikoli o tom, zda tento splňuje další podmínky pro uplatnění restitučního nároku, neboť to jednak nebylo předmětem řízení, ze kterého vzešlo ústavní stížností napadené rozhodnutí orgánů veřejné moci a jednak to je věcí, jejíž hodnocení Ústavnímu soudu nepřísluší. Stejně tak nebyla předmětem řízení ústavnost čl. II bodu 2 zákona č. 30/1996 Sb.

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR vyvolalo velkou reakci veřejnosti. 13. června 2001 uvedly Petiční výbor města Turnova a turnovská pobočka Konfederace politických vězňů, zřejmě z neznalosti právního rámce věci, nepřipouštějící opravný prostředek proti rozhodnutí Ústavního soudu ČR, že se hodlají „odvolat“ proti nálezu Ústavního soudu ČR z téhož dne v kauze nároků na restituce po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode. O týden později, 20. června 2001, uvedl tehdejší ministr kultury Pavel Dostál v deníku Právo, že rozhodnutí Ústavního soudu ČR o tom, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl českým občanem, nevypovídá nic o tom, zda bude Dr. Johanna Kammerlander restituovat nebo ne. *"Platnost dekretů prezidenta Beneše nikdo do této doby nezrušil a jak jsem věc mohl prověřit, plně se na jeho osobu vztahují"*, řekl tehdy Dostál, když zároveň poznamenal, že si nedovede představit, aby se člověku, který svými činy v době protektorátu plně odpovídal podmínkám dekretů prezidenta republiky, mělo cokoli vracet.¹³⁶⁸

V srpnu 2001 proběhla tiskem informace, že Petiční výbor města Turnova, který si kladl za cíl zabránit vydání zkonfiskovaného majetku rodu Des Fours-Walderode na Semilsku, shromáždil podklady o tom, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode není oprávněnou osobou ve smyslu restitučních zákonů. *"Jde o archivní doklady, z nichž vyplývá, že konfiskace byla opodstatněná, že Walderode nesplnil podmínky pro udělení občanství a nemá na restituci nárok,"* upřesnil Kunetka. Materiál hodlal Petiční výbor města Turnova předat povinným osobám, jež Ústavní soud ČR požádal o vyjádření k ústavní stížnosti Dr. Johanny Kammerlander.¹³⁶⁹

¹³⁶⁴ č.j. 28 Ca 276/96-59

¹³⁶⁵ č.j. POZ/5220/1042/96

¹³⁶⁶ sp. zn. II.ÚS 326/98

¹³⁶⁷ zde Ústavní soud zčásti odkázal na odůvodnění nálezu III. ÚS 171/96 - Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 8, nález č. 70

¹³⁶⁸ srv. Právo, 20.6.2001

¹³⁶⁹ srv. Právo, 8.8.2001

Jako druhý rozhodoval ve věci nemovitostí patřících do bývalého panství Hrubý Rohozec Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech, který 4. září 1998 rozhodnutím¹³⁷⁰ rovněž určil, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode, není vlastníkem nemovitostí, původně zapsaných v zemských deskách č. 1193 pro bývalé panství Hrubý Rohozec, ležících na území bývalého okresu Semily. Proti tomuto rozhodnutí podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žalobu k Městskému soudu v Praze, který ji 28. ledna 2000 rozsudkem¹³⁷¹ zamítl, když v odůvodnění uvedl, že jmenovaný nesplňuje podmínku nepřetržitosti státního občanství nabytého taxativně stanoveným způsobem.¹³⁷²

Vzhledem k tomu, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode mezitím zemřel, podala proti uvedeným rozhodnutím ústavní stížnost k Ústavnímu soudu ČR Dr. Johanna Kammerlander společně se svým synem,¹³⁷³ a to 7. března 2001. Spolu s ústavní stížností Dr. Johanna Kammerlander a její syn podali návrh na zrušení § 2 odst. 3 zák.č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., s tvrzením, že odporuje Ústavě ČR. Tento návrh byl při ústním jednání 14. března 2002 dále upraven, a to tak, že právní zástupce Dr. Johannya Kammerlander Felix Nevřela nejprve tvrdil, že věc byla tendenčně vylíčena ve veřejnoprávní televizi a poukázal na údajnou politizaci této restituce, ačkoliv Dr. Johanna Kammerlander podle něj vždy argumentovala v rovině čistě právní. K politizaci došlo údajně zejména v roce 1995, kdy na základě poslanecké interpelace se tehdejší ministr zemědělství zasadil o doplnění odst. 3 do § 2 zákona č. 243/1992 Sb. Toto nové ustanovení je ve vztahu k restituentům, kteří řádně uplatnili své nároky přede dnem účinnosti novelizace provedené zákonem č. 30/1996 Sb., je dle jeho názoru jednoznačně diskriminující. Je jisté věcí státu, zda přistoupí k restitucím či nikoli, rozhodne-li však o nápravě některých křivd, měly by všechny osoby splňující nároky mít stejné podmínky. Felix Nevřela upozornil též na zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu, s tím, že nemůže být přičítáno k tíži nikoho, jestliže odmítl v tomto režimu žít, zemi opustil a případně přijal jiné občanství. Také z tohoto pohledu je třeba hodnotit požadavek nepřetržitosti občanství. V závěru pak právní zástupce upřesnil stížnostní petit tak, že se domáhal, aby Ústavní soud ČR buď a) zrušil kromě napadených rozhodnutí též ustanovení § 2 odst. 3 zák. č. 243/1990 Sb., ve znění zákona č. 30/1996 Sb., eventuálně b) zrušil kromě napadených rozhodnutí ustanovení § 2 zákona č. 243/1992 Sb., v původním znění před novelou, eventuálně c) zrušil pouze napadená rozhodnutí.

Dr. Johanna Kammerlander tvrdila, že výše uvedený rozsudek Městského soudu v Praze je nezákonný a že jím byla porušena ústavně zaručená základní práva zakotvená v čl. 1, čl. 3 a čl. 10 Ústavy, jakož i čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 2 a 3, čl. 11 odst. 1, čl. 14 odst. 1 a 2, čl. 24 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 14 „*Evropské konvence o lidských právech*“¹³⁷⁴ a čl. 1 odst. 1 Doplnkového¹³⁷⁵ protokolu k této Úmluvě, čl. 12 odst. 1 a 2, čl. 14 a čl. 26

¹³⁷⁰ č.j. PÚ 1244/92

¹³⁷¹ č.j. 28 Ca 317/98-35

¹³⁷² § 2 odst. 3 zák.č. 243/1992 Sb.

¹³⁷³ V návrhu společně uvedli, že dědictví po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode se ještě projednává a že jako dědicové nebyli dosud potvrzeni. Sdělením z 29.6.2001 JUDr. Felix Nevřela jako jejich právní zástupce uvedl, že dědictví po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode nabyla pouze Johanna Kammerlander na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 z 16.5.2001, č.j. 18 D 431/2000-149, a tudíž že její syn Johannes Kammerlander svůj návrh bere výslovně zpět. Usnesením Ústavního soudu ČR z 23.1.2002, č.j. IV. ÚS 143/01-71, bylo řízení o ústavní stížnosti Johannese Kammerlander zastaveno s tím, že v řízení bude nadále pokračováno pouze s jeho matkou Dr. Johannou Kammerlander.

¹³⁷⁴ zřejmě tím byla myšlena Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹³⁷⁵ zřejmě dodatkového

Mezinárodní úmluvy¹³⁷⁶ o občanských a politických právech, jakož i čl. 11 Doplnkového protokolu k této Úmluvě.

V odůvodnění své stížnosti Dr. Johanna Kammerlander zrekapitulovala dosavadní průběh řízení ve věci a uvedla, že předmětný majetek, jehož vydání se dosud neúspěšně domáhal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode, byl zkonfiskován na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Tvrdila, že československé státní občanství jmenovanému však zůstalo zachováno podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Po změně režimu v únoru 1948 se rozhodl emigrovat. Aby mohl legálně vycestovat, musel se 26. února 1949 československého státního občanství vzdát. Události v roce 1989 byly pro něj podnětem k tomu, aby k 24. červenci 1991 obnovil své trvalé bydliště v tehdejší ČSFR a aby znovu požádal o české¹³⁷⁷ státní občanství, jež mu bylo uděleno 25. srpna 1992¹³⁷⁸ Po nabytí účinnosti zákona č. 243/1992 Sb.,¹³⁷⁹ požádal o restituci svého bývalého zemědělského majetku. Ve věci bylo několikrát rozhodováno ve více samostatných řízeních. Původně Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech rozhodnutím z 10. března 1993,¹³⁸⁰ potvrdil dohodu uzavřenou s Lesy České republiky, s.p. 24. listopadu 1992, pozměněnou dne 3. února 1993, o vydání některých nemovitostí, jež byly převedeny do vlastnictví JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode 28. září 1993 a vlastnické právo bylo zapsáno do katastru nemovitostí. Toto rozhodnutí se stalo pravomocným. Následně však ministr zemědělství ČR rozhodnutím z 23. listopadu 1995, vydaným v řízení o přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení, pravomocné rozhodnutí pozemkového úřadu z 10. března 1993 zrušil. Dr. Johanna Kammerlander přitom tvrdila, že k tomu došlo „v důsledku silných politických intervencí.“

Dr. Johanna Kammerlander dále poukazovala na vývoj právní úpravy a uvedla, že současně s publikací nálezu Ústavního soudu ČR 9. února 1996 pod č. 29/1996 Sb.¹³⁸¹ byla pod č. 30/1996 Sb. vyhlášena novela, kterou mj. bylo ustanovení § 2 zákona č. 243/1992 Sb. doplněno o nový odst. 3, obsahující také podmínku nepřetržitého státního občanství. Dr. Johanna Kammerlander byla toho názoru, že předmětná novela byla účelová a její zpětnou aplikací měly být odvráceny restituční nároky JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, jak se také napadeným rozsudkem stalo. Nesouhlasila s právním názorem Městského soudu v Praze, uvedeným v napadeném rozsudku, dle něhož zákon č. 30/1996 Sb. není retroaktivní, a že podmínka nepřetržitosti trvání státního občanství byla implicitně obsažena již v zákoně č. 243/1992 Sb., v původním znění, tj. před novelou provedenou zákonem č. 30/1996 Sb., a vyplývala údajně ze vzájemného účinku podmínky trvalého žití a podmínky československého státního občanství. Teprve v důsledku zrušení podmínky trvalého žití nálezem Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb. vznikla nutnost podmínku nepřetržitosti státního občanství stanovit výslovně. Dr. Johanna Kammerlander ve svém rozsáhlém odůvodnění tvrdila, že takový výklad je účelový a neústavní, neboť v původním znění zákona č. 243/1992 Sb. byla stanovena jen podmínka znovunabytí státního občanství, když zároveň měla za to, že oprávněnost restitučního nároku je nutno posoudit na základě znění zákona, který platil v okamžiku uplatnění nároku. Aplikace citované novely se dle jejího názoru rovná aktu zvuře, je potlačením vlastnického práva a v podstatě vyvlastněním. Poukázala na rozsudek Vrchního soudu v Praze z 25. srpna 1998,¹³⁸² z něhož plynulo, že nárok uplatněný v roce 1992 se musí posuzovat podle zákona č. 243/1992 Sb., v tehdy platném znění. Zpětná aplikace § 2 odst. 3

¹³⁷⁶ zřejmě Mezinárodního paktu

¹³⁷⁷ tehdy však šlo o občanství československé

¹³⁷⁸ podle § 10 odst. 3 zákona č. 39/1969 Sb.

¹³⁷⁹ 29.5.1992

¹³⁸⁰ č.j. PO-R 806/93- č.j. 1244/92

¹³⁸¹ kterým v § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 243/1992 Sb., byla zrušena podmínka trvalého žití na území České republiky

¹³⁸² sp. zn. 6 A 11/96

tohoto zákona, ve znění novely č. 30/1996 Sb., na nároky uplatněné již v roce 1992, dle jejího přesvědčení porušuje princip právní jistoty, rovnosti před zákonem a právo na spravedlivé řízení před nestranným soudem. Argumentaci soudu, že podmínka nepřetržitého státního občanství nepředstavuje retroaktivitu, neboť byla požadována nepřímo již v původním znění zákona č. 243/1992 Sb., považovala za neústavní, neboť výkladem právních norem nelze klást nové podmínky.

Ústavní soud ČR následně požádal účastníky a vedlejší účastníky řízení¹³⁸³ o jejich vyjádření k ústavní stížnosti. Městský soud v Praze uvedl, že jeho právní názor je obsažen v odůvodnění ústavní stížností napadeného rozsudku. Ve věci se jednalo o posouzení oprávněnosti nároku na restituci vlastnického práva, proto nelze hovořit o porušení vlastnického práva osoby uplatňující restituční nárok, či dokonce o vyvlastnění. Podmínky restituce, stanovené zákonem č. 243/1992 Sb., dle názoru tohoto soudu nepředstavují neodůvodněné znevýhodnění restituentů náležejících k národnostním menšinám. Odlišnost je dána tím, že tento zákon zmírňuje některé další majetkové křivdy, které vznikly před tzv. rozhodným obdobím. Městský soud v Praze projednal žalobu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode ve veřejném jednání, vypořádal se s jeho námitkami, a skutečnost, že dospěl k odlišnému právnímu závěru než Dr. Johanna Kammerlander, nelze považovat za porušení práva na soudní ochranu. Z uvedených důvodů ústavní stížnost nepovažoval za důvodnou a navrhl její zamítnutí.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že nesdílí přesvědčení Dr. Johanny Kammerlander o zásahu do jejích ústavních práv. Byl toho názoru, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze se podrobně zabýval otázkou československého státního občanství a ve svém odůvodnění tuto problematiku velmi přesvědčivě vysvětlil. Navrhl, aby ústavní stížnost byla zamítnuta jako neoprávněná. V doplnění svého vyjádření z 14. června 2001 ke svému vyjádření vyslovil názor, že osvědčení JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o československém státním občanství¹³⁸⁴ nemá náležitosti veřejné listiny, neboť předložená kopie osvědčení svým obsahem a formou nevyhovuje podmínkám stanoveným zákonem.

Státní památkový ústav v Pardubicích jako vedlejší účastník uvedl, že dle jeho názoru ústavní stížnosti nelze vyhovět. Vyjádřil nesouhlas se skutečnostmi v ní uváděnými ohledně okolností vzdání se a zachování státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode. Dle jeho názoru významnou roli sehrála skutečnost, že tento byl domovskou příslušností v Daliměřicích, okres Turnov, bytem však v Praze.¹³⁸⁵ Byl toho názoru, že JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode nemohlo být československé občanství zachováno, a to hned z několika důvodů: jednak ukončil československé státní občanství a dobrovolně žádal a přijal občanství Velkoněmecké říše 16. července 1939, a to spolu s celou rodinou; byl členem SdP, což vyplývalo ze seznamu členů uloženého v archivu Ministerstva vnitra ČR; byl příslušníkem nepřátelské branné moci – Wehrmachtu a řídicím pracovníkem hospodářského podniku, který podporoval nepřátelské válečné úsilí; osvědčení o československém státním občanství z 16. prosince 1947 nelze považovat za věrohodné, neboť není vyhotoveno na predepsaném tiskopisu, spis dané signatury nebyl nalezen a navíc je v rozporu s konceptem

¹³⁸³ vedlejšími účastníky bylo celkem 13 subjektů, konkrétně: 1) Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech, 2) Lesy České republiky, s.p. se sídlem v Hradci Králové, 3) Státní památkový ústav v Pardubicích, Zámek 4, Pardubice, 4) Správa a údržba silnic Semily, Vysocká 576, Semily, 5) Státní podnik zemědělské techniky, s.p. v likvidaci, STS, odštěpný závod, Turnov, 6) Zelenina Hradec Králové, s.p. v likvidaci, 7) Zemědělské družstvo Český ráj, Všeň, 8) Tělovýchovná jednota Turnov, 9) Vodovody a kanalizace Turnov, s.p., 10) Okresní podnik služeb, Semily, 11) město Turnov, 12) České dráhy, st. org., a 13) Pozemkový fond ČR, územní pracoviště Semily

¹³⁸⁴ č.j. St. IV-4714/45-Pe

¹³⁸⁵ Praha III/229 Úvoz 3

dopisu v téže věci. Svá tvrzení Státní památkový ústav v Pardubicích odůvodnil, připojil fotokopie písemností a navrhl, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

Správa a údržba silnic Semily uvedla, že pokud jde o restituční nároky JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, resp. Johnny Kammerlander, věc se jí dotýká pouze nepřímo ve vztahu k pozemkům, které byly po převzetí československým státem zastavěny a jsou součástí silnic.¹³⁸⁶ Jejich vydání proto nepřicházelo v úvahu. Dále odkázala na správní spis pozemkového úřadu, kde je uveden podrobný výčet pozemků.

Město Turnov ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedlo, že údaje obsažené v části I./1. ústavní stížnosti Dr. Johnny Kammerlander, týkající se JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, jsou účelové. Dále argumentovalo podobně jako Státní památkový ústav v Pardubicích.¹³⁸⁷ Uvedlo, že se neztotožňuje s názorem Ústavního soudu ČR vyjádřeným v nálezu z 13. června 2001¹³⁸⁸ a naopak plně souhlasí s právními názory Městského soudu v Praze obsaženými v odůvodnění jeho rozsudku. Je přesvědčeno, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nezpochybnitelným způsobem neprokázal splnění podmínky k úspěšnému uplatnění restitučních nároků dle zák.č. 229/1991 Sb., stanovené v § 2 zák.č. 243/1992 Sb., a navrhl, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

Lesy České republiky, s.p., shrnuly dosavadní průběh řízení a vyjádřily přesvědčení, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze nepředstavuje namítaný zásah do ústavních práv Dr. Johnny Kammerlander. Z mezinárodních smluv ani z Listiny základních práv a svobod nelze dovodit, že restituce náleží k základním lidským právům a nikde není stanoveno, že by stát byl povinen odstraňovat křivdy dříve (v období totality) spáchané. Není-li povinností státu restituční předpisy vydat, zůstává na jeho volné úvaze, zda vůbec a jaké restituční předpisy vydá. Zákon č. 243/1992 Sb. je jediným restitučním předpisem, který prolomuje hranici 25. února 1948 a napravuje majetkové křivdy, které nezpůsobil komunistický režim. Z těchto důvodů má i odlišně upravené podmínky pro vydání nemovitostí než ostatní restituční zákony. Vedlejší účastník se ztotožnil s právním názorem Městského soudu v Praze v odůvodnění napadeného rozsudku a závěrem navrhl, aby Ústavní soud ČR ústavní stížnost zamítl.

Pozemkový fond ČR se svého postavení vedlejšího účastníka vzdal a k ústavní stížnosti se nevyjádřil. Okresní podnik služeb Semily, s. p. v likvidaci se svého postavení vedlejšího účastníka rovněž vzdal. Stejně učinily i České dráhy, státní organizace. Další vedlejší účastníci, tj. Státní podnik zemědělské techniky, s.p. v likvidaci, STS, odštěpný závod, Turnov, Zelenina Hradec Králové, s.p. v likvidaci, Zemědělské družstvo Český ráj, Všeň, Tělovýchovná jednota Turnov a Vodovody a kanalizace Turnov, s.p., se k ústavní stížnosti Dr. Johnny Kammerlander nevyjádřili.

20. listopadu 2001 zaslal JUDr. Felix Nevřela¹³⁸⁹ Ústavnímu soudu ČR originální anglickou verzi Názoru Výboru pro lidská práva podle článku 5 odst. 4 Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ohledně Oznámení č. 747/1997¹³⁹⁰ kterým tato sdělila České republice a JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode svůj názor na projednávanou věc. Ústavní soud ČR se seznámil s obsahem tohoto stanoviska a vzal je na vědomí.

Po posouzení ústavní stížnosti Dr. Johnny Kammerlander, kdy Ústavní soud ČR studoval i spis ve věci, kdy bylo rozhodováno o majetku patřícího do bývalého panství Hrubý Rohozec a ležícího v okrese Jablonec nad Nisou¹³⁹¹ jí Ústavní soud ČR vyhověl a 14. března 2002

¹³⁸⁶ I/10 Turnov - Harrachov a III/28719 Hrubý Rohozec - Jenišovice

¹³⁸⁷ viz výše

¹³⁸⁸ sp. zn. II. ÚS 326/98

¹³⁸⁹ právní zástupce Dr. Johnny Kammerlander

¹³⁹⁰ Views Communication No. 747/1997

¹³⁹¹ sp. zn. II. ÚS 326/98

nálezem¹³⁹² zrušil rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech¹³⁹³ i rozsudek Městského soudu v Praze z 28. ledna 2000.¹³⁹⁴ Dle posouzení Ústavního soudu ČR napadený rozsudek Městského soudu v Praze byl založen především na právním názoru, že státní občan ČR, který nabyl zpět občanství způsobem taxativně stanoveným v § 2 odst. 1 zák.č. 243/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ale na vlastní žádost ho poté pozbyl a občanem ČR se znovu stal až dne 25. srpna 1992 na základě jiného, než zde výslovně uvedeného zákona, nespĺňuje podmínku nabytí občanství taxativně stanoveným způsobem.

K této otázce druhý senát Ústavního soudu ČR ve svém nálezu z 13. června 2001¹³⁹⁵ uvedl, že ustanovení § 2 odst. 1 zák.č. 243/1992 Sb. obsahuje tzv. statický odkaz na předpisy upravující nabývání státního občanství. V žádném případě však nelze z tohoto ustanovení dovodit, že by bylo nutnou restituční podmínkou, aby takto znovunabyté nebo podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. zachované státní občanství nemohlo již být následně znovu pozbyto (podrobnou argumentaci viz výše).

Rozsudek Městského soudu v Praze dále dle názoru Ústavního soudu ČR vycházel z názoru, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nespĺňoval podmínku § 2 odst. 3 zák.č. 243/1992 Sb., v platném znění, tedy podmínku nepřetržitosti státního občanství nabytého taxativně stanoveným způsobem, o kterou byl cit. Zákon doplněn zákonem č. 30/1996 Sb., s účinností od 9. února 1996. K této otázce druhý senát Ústavního soudu v již zmíněném nálezu z 13. června 2001,¹³⁹⁶ uvedl, že jestliže zákonodárce stanovil vložení nového odstavce 3 do zákona č. 243/1992 Sb. další podmínku (tj. nepřetržitost trvání nabytého státního občanství do 1. ledna 1990), v žádném případě se nemohla týkat těch osob, které svůj restituční nárok uplatnily podle původního znění cit. zákona v roce 1992, v době jeho uplatnění spĺňovaly všechny tímto zákonem stanovené a ústavním předpisům vyhovující podmínky, a o jejich nároku nebylo v době nabytí účinnosti zákona č. 30/1996 Sb. ještě rozhodnuto. Druhý senát ve svém nálezu dále uvedl, že takovýto postup státu by nebyl přípustnou nepravou zpětnou působností, nýbrž naopak zásahem do nabytých práv, a to konkrétně do práva domoci se uplatnění restitučního nároku u toho, kdo je povinen mu vyhovět. Jednalo by se proto o případ pravé zpětné působnosti, která je v rozporu s principy právního státu. Pokud tedy zesnulý v době uplatnění svého nároku stanovené podmínky spĺňoval, vzniklo mu z hlediska hmotného práva subjektivní právo na uspokojení takového restitučního nároku. Žádné dodatečně stanovené podmínky se ho již, s ohledem na princip právního státu a z něj plynoucí princip právní jistoty, nemohly dotknout či dokonce jeho pozici dodatečně zhoršit. Tento princip musí proto Česká republika a její orgány respektovat, pokud se rozhodla přikročit k provedení restitucí na základě zákona. Takový zákon sice nemá povinnost vydat, pokud se tak ale stane, musí takový předpis odpovídat požadavkům na obsah a formu zákonů v podmínkách právního státu. Výše uvedenými právními závěry nálezu II. senátu byl IV. senát vázán. Pouze pokud by dospěl k právnímu názoru odchylnému, má dle ustanovení § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu možnost předložit otázku k posouzení plénu Ústavního soudu ČR. V daném případě však rozhodující IV. senát k odchylnému názoru od názoru vysloveného v nálezu z 13. června 2001,¹³⁹⁷ nedospěl a plně se ztotožnil s právními názory tohoto senátu. Čtvrtý senát pouze doplnil, že výše uvedený právní názor, odmítající rozdělení restituentů prakticky na dvě kategorie, tj. na ty, kterým byla restituce vyřízena ještě do vydání novely č. 30/1996 Sb., a na skupinu, na kterou by na základě faktické nahodilosti měla retroaktivně dopadnout nová podmínka nepřetržitosti občanství, stanovená touto novelizací, je dostatečným důvodem pro

¹³⁹² sp. zn. IV.ÚS 143/01

¹³⁹³ č.j. PÚ 1244/92

¹³⁹⁴ č.j. 28 Ca 317/98-35

¹³⁹⁵ sp. zn. II. ÚS 326/98, viz výše

¹³⁹⁶ sp. zn. II. ÚS 326/98

¹³⁹⁷ sp. zn. II. ÚS 326/98

vyhovění ústavní stížnosti, neboť každý jiný závěr by byl rozporný s principy právního státu,¹³⁹⁸ jakož i se zásadou rovnosti v právech.¹³⁹⁹ Ústavní soud ČR při této příležitosti připomněl, že již dříve vydal jiný nález,¹⁴⁰⁰ ve kterém z obdobných důvodů odmítl rozdílné posuzování nároků restituentů, ke kterým docházelo po rozdělení ČSFR.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ČR, který se v dané věci však, a to je třeba připomenout s ohledem na další výklad, zabýval pouze otázkou ústavně konformního výkladu specifikovaných zákonných ustanovení, nikoli tedy meritorně, ústavní stížnosti¹⁴⁰¹ vyhověl a napadená rozhodnutí¹⁴⁰² tohoto zákona zrušil. Alternativní petity uplatněné v závěrečné řeči právním zástupcem Dr. Johannym Kammerlander Ústavní soud ČR neakceptoval, a to z následujících důvodů. Pokud jde o návrh na zrušení § 2 odst. 3 zákona ČNR č. 243/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nemělo být, jak výše uvedeno, toto ustanovení vůči ní aplikováno. Pokud přesto k tomu došlo, je v daném případě k nápravě zásahu do jejích ústavních práv dostačující zrušení napadených rozhodnutí a provedení ústavně konformního výkladu, kterým je podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR orgán veřejné moci vázán. Ústavní soud ČR tak respektuje již vícekrát deklarovaný princip minimalizace zásahů do právního řádu, v situaci, kdy je možné vzniklou neústavnost odstranit interpretací. Bylo-li alternativně navrhováno zrušení § 2 zákona č. 243/1992 Sb., ve znění před novelou, pak projednání takového návrhu brání ustanovení § 66 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ČR, kterým je Ústavní soud ČR vázán.¹⁴⁰³

Několik týdnů po vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. IV.ÚS 143/01, a to konkrétně 23. dubna 2002, naznačila poslankyně ČSSD Hana Orgoníková, že prezident Václav Havel jmenoval¹⁴⁰⁴ Elišku Wagnerovou místopředsdkyní Ústavního soudu ČR proto, aby napomohla zrušení Benešových dekretů. Orgoníková se totiž obávala, že Ústavní soud ČR, který vrátil k novému projednání kauzu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, nerozhodoval zcela v souladu s dekrety presidenta republiky. Činnost Ústavního soudu ČR v kauze zpochybňoval i Josef Kunetka z Petičního výboru města Turnova, který se restituční kauzou zabývá od samého počátku. Orgoníková s Kunetkou žádali, aby Dr. Johanna Kammerlander dokázala, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl antifašistou, vzpouzel se proti Wehrmachtu, nebyl v SdP nebo trpěl nacistickým útlakem. Wagnerová označila zpochybňování svého jmenování do ÚS za nesmysl. Podobně se vyjádřil i prezidentův mluvčí Ladislav Špaček.

Jako třetí a poslední rozhodoval ve věci nemovitostí patřících do bývalého panství Hrubý Rohozec Pozemkový úřad Okresního úřadu v Liberci, a to tak, že rozhodnutím¹⁴⁰⁵ z 9. prosince 1998 nárok JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode zamítl. Je při této příležitosti třeba připomenout, že předmětem sporu byl pouhý jediný lesní pozemek o výměře 2554 m², nacházející se v k.ú. Žďárek v okrese Liberec.¹⁴⁰⁶ Tento spor je určitým milníkem v restitučních sporech, neboť v jeho případě šlo spíše spor o princip než o spor o majetek, jelikož pouhé náklady na soudní poplatky a vedení sporu převýšily vysoce cenu sporného pozemku (viz níže).

¹³⁹⁸ čl. 1 Ústavy

¹³⁹⁹ čl. 1 Listiny základních práv a svobod

¹⁴⁰⁰ sp. zn. IV. ÚS 215/94 (Sb. n. u. ÚS, sv. 3, č. 30)

¹⁴⁰¹ podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹⁴⁰² podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹⁴⁰³ čl. 88 odst. 2 Ústavy

¹⁴⁰⁴ Eliška Wagnerová byla prezidentem Václavem Havlem jmenována soudkyní Ústavního soudu ČR až 20.3.2002

¹⁴⁰⁵ č.j. PÚ-R-6041/Hk/98

¹⁴⁰⁶ pozemková parcela č. 217/2 – lesní pozemek – o výměře 2554 m², zapsané na listu vlastnictví č. 1 pro katastrální území Žďárek u Semil, obec Žďárek, okres Liberec, u Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj, Katastrální pracoviště Liberec

Proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Liberci podal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode žalobu k Městskému soudu v Praze, který ji 28. ledna 2000, tedy stejný den, jako v případě nemovitostí patřících do bývalého panství Hrubý Rohozec a ležících na území okresu Semily, rozsudkem¹⁴⁰⁷ zamítl.

V tu dobu již jmenovaný několik týdnů nežil a na pořad dne přišlo projednání dědictví. Proti oběma rozhodnutím podali 7. března 2001¹⁴⁰⁸ Dr. Johanna Kammerlander spolu se svým synem Johannesem Kammerlander ústavní stížnost, ve které uvedli obdobná tvrzení, která se předtím již objevila v jejich ústavní stížnosti proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech a souvisejícímu rozsudku Městského soudu v Praze; současně navrhli zrušení ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb. Podáním z 5. září 2002 upřesnil JUDr. Felix Nevřela petit ústavní stížnosti tak, že se domáhal, aby Ústavní soud ČR zrušil kromě napadených rozhodnutí též ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., ve znění před vstoupením v platnost zákona č. 30/1996 Sb., eventuálně zrušil pouze napadená rozhodnutí. Zároveň uvedli, že dědictví po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode se ještě projednává a že jako dědicové nebyli dosud potvrzeni. Podáním z 28. června 2001 bylo Ústavnímu soudu ČR sděleno, že dědictví po jmenovaném nabyla pouze Dr. Johanna Kammerlander na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 z 16. května 2001¹⁴⁰⁹ a tudíž že její syn Johannes Kammerlander svůj návrh bere v celém rozsahu zpět. Usnesením Ústavního soudu ČR z 18. listopadu 2002¹⁴¹⁰ bylo řízení o ústavní stížnosti Johannese Kammerlander zastaveno s tím, že v řízení bude nadále pokračováno pouze s jeho matkou Dr. Johannou Kammerlander.

Dr. Johanna Kammerlander tvrdila, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze v této věci je nezákonný a že jím byla porušena její ústavně zaručená základní práva zakotvená v čl. 1, 3 a 10 Ústavy, jakož i čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 2 a 3, čl. 11 odst. 1, čl. 14 odst. 1 a 2, čl. 24 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 1 odst. 1 „Doplňkového“¹⁴¹¹ protokolu k této Úmluvě, čl. 12 odst. 1 a 2, čl. 14 a čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, jakož i čl. 11 „Doplňkového“ protokolu k této Úmluvě. V obsáhlém odůvodnění své stížnosti Dr. Johanna Kammerlander zrekapitulovala dosavadní průběh řízení ve věci a zejména uvedla, že předmětný majetek, jehož vydání se dosud neúspěšně domáhal JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode, byl zkonfiskován na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Československé státní občanství jmenovanému zůstalo však zachováno podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Po změně režimu v únoru 1948 se rozhodl emigrovat. Aby mohl legálně vycestovat, musel se dne 26. února 1949 československého státního občanství vzdát. Události v roce 1989 byly pro něj podnětem k tomu, aby k 24. červenci 1991 obnovil své trvalé bydliště v tehdejší ČSFR a aby znovu požádal o české státní občanství, jež mu bylo uděleno dne 25. února 1992 podle § 10 odst. 3 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky. Poté, co nabyl účinnosti zákon č. 243/1992 Sb.,¹⁴¹² požádal o restituci svého bývalého zemědělského majetku. Ve věci bylo několikrát rozhodováno ve více samostatných řízeních. Původně Pozemkový úřad v Semilech rozhodnutím z 10. března 1993,¹⁴¹³ potvrdil dohodu uzavřenou s Lesy České republiky, s.p. o vydání některých nemovitostí, jež byly převedeny do vlastnictví JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode 28. září 1993. Následně však ministr

¹⁴⁰⁷ sp. zn. 28 Ca 3/99

¹⁴⁰⁸ tedy ve stejný den, jako v předchozím případě ústavní stížnosti proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech

¹⁴⁰⁹ č.j. 18 D 431/2000-149

¹⁴¹⁰ sp. zn. I. ÚS 145/01

¹⁴¹¹ zjevně Dodatkového

¹⁴¹² 29.5.1992

¹⁴¹³ č.j. PÚ-R 806/93 - č.j. 1244/92

zemědělství rozhodnutím z 23. listopadu 1995 vydaným v řízení o přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení pravomocné rozhodnutí pozemkového úřadu z 10. března 1993 zrušil. Dr. Johanna Kammerlander uvedla, že je toho názoru, že k tomu došlo „*v důsledku silných politických intervencí*“.

Dr. Johanna Kammerlander též poukázala na vývoj právní úpravy a uvedla, že současně s publikací nálezu Ústavního soudu ČR 9. února 1996 ve Sbírce zákonů pod č. 29/1996 Sb.¹⁴¹⁴ byla pod č. 30/1996 Sb. vyhlášena novela, kterou mj. bylo ustanovení § 2 zákona č. 243/1992 Sb. doplněno o nový odst. 3, obsahující také podmínku nepřetržitého státního občanství. K tomu doplnila, že je toho názoru, že uvedená novela byla účelová a její zpětnou aplikací měly být odvráceny restituční nároky JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, jak se také napadeným rozsudkem stalo. Nesouhlasila s právním názorem Městského soudu v Praze uvedeným v napadeném rozsudku, dle něhož zákon č. 30/1996 Sb. není retroaktivní, a s tvrzením že podmínka nepřetržitosti trvání státního občanství byla implicitně obsažena již v zákoně č. 243/1992 Sb., v původním znění, tj. před novelou provedenou zákonem č. 30/1996 Sb., a vyplývala údajně ze vzájemného účinku podmínky trvalého žití a podmínky československého státního občanství. Teprve v důsledku zrušení podmínky trvalého žití nálezem Ústavního soudu ČR č. 29/1996 Sb. vznikla nutnost podmínku nepřetržitosti státního občanství stanovit explicitně. Dr. Johanna Kammerlander ve svém obsírném odůvodnění zejména tvrdila, že takový výklad je účelový a neústavní, neboť v původním znění zákona č. 243/1992 Sb. byla stanovena jen podmínka znovunabytí státního občanství. Měla v této souvislosti za to, že oprávněnost restitučního nároku je nutno posoudit na základě znění zákona, který platil v okamžiku uplatnění nároku. Argumentaci Městského soudu v Praze, že pozdější podmínka nepřetržitého státního občanství nepředstavuje retroaktivitu, neboť byla požadována nepřímo již v původním znění zákona č. 243/1992 Sb., tak považovala za neústavní, neboť výkladem právních norem nelze klást nové podmínky.

Ústavní soud ČR následně požádal Městský soud v Praze a Pozemkový úřad Okresního úřadu v Liberci jako účastníky a Pozemkový fond ČR a obec Žďárek jako vedlejší účastníky řízení o jejich vyjádření. Městský soud v Praze uvedl, že jeho právní názor je obsažen v odůvodnění napadeného rozsudku. Ve věci se jednalo o posouzení oprávněnosti nároku na restituci vlastnického práva, proto nelze hovořit o porušení vlastnického práva osoby uplatňující restituční nárok, či dokonce o vyvlastnění. Podmínky restituce stanovené zákonem č. 243/1992 Sb. dle názoru Městského soudu v Praze nepředstavovaly neodůvodněné znevýhodnění restituentů náležejících k národnostním menšinám. Odlišnost je dána tím, že tento zákon zmírňuje některé další majetkové křivdy, které vznikly před tzv. rozhodným obdobím. Městský soud v Praze projednal opravný prostředek JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode ve veřejném jednání, vypořádal se s jeho námitkami, a skutečnost, že dospěl k odlišnému právnímu závěru než Dr. Johanna Kammerlander, nelze považovat za porušení práva na soudní ochranu. Z uvedených důvodů ústavní stížnost nepovažuje za důvodnou a navrhl její zamítnutí.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Liberci uvedl, že důvodem negativního rozhodnutí o vlastnictví k předmětné nemovitosti byl postup podle § 2 zákona č. 243/1992 Sb., který obsahuje podmínku, že původní vlastník je oprávněnou osobou, jestliže je státním občanem a občanství nabyt zpět podle zákonů v tomto ustanovení taxativně uvedených. V daném případě sice žadatel občanství stanoveným způsobem nabyt, ale poté je znovu pozbyl. V době vydání rozhodnutí byl sice JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode sice znovu občanem České republiky, toto občanství však nabyt až po účinnosti zákona č. 243/1992 Sb. na základě jiného

¹⁴¹⁴ kterým v § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 243/1992 Sb. byla zrušena podmínka trvalého žití na území České republiky

zákon¹⁴¹⁵ než v citovaném zákoně taxativně stanoveného, a podle názoru pozemkového úřadu tak nebyl občanem, který by získal občanství zpět požadovaným způsobem.

Pozemkový fond České republiky se svého postavení vedlejšího účastníka řízení vzdal. Obec Žďárek se jako další vedlejší účastník řízení k ústavní stížnosti vůbec nevyjádřila.¹⁴¹⁶

Ústavní soud ČR uvedl, že ve zkoumaném případě je nutno nejdříve konstatovat, že totožnou problematikou se Ústavní soud již zabýval v řízeních o ústavních stížnostech Dr. Johanny Kammerlander, vedených pod sp. zn. II. ÚS 326/98 a sp. zn. IV. ÚS 143/01;¹⁴¹⁷ věci se v zásadě lišila pouze napadenými rozhodnutími orgánů veřejné moci. S ohledem na to posoudil podanou ústavní stížnost jako důvodnou, a rozhodnutí¹⁴¹⁸ Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Liberci z 9. prosince 1998 a rozsudek¹⁴¹⁹ Městského soudu v Praze z 28. ledna 2000 nálezem¹⁴²⁰ 14. ledna 2003 zrušil, když konstatoval, že I. senát Ústavního soudu ČR, který danou věc řešil, neshledal žádný důvod, pro který by se musel odchýlit od právního názoru obsaženého v citovaných rozhodnutích a předložit věc k posouzení plénu.¹⁴²¹ Na uvedená rozhodnutí v odůvodnění odkázal a v podstatě převzal v nich uvedené právní závěry.

V návaznosti na to uvedl, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze je založen především na právním názoru, že státní občan České republiky, který nabyt zpět občanství způsobem taxativně stanoveným v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ale na vlastní žádost je poté pozbyl a občanem České republiky se znovu stal až dne 25. srpna 1992 na základě jiného než zde výslovně uvedeného zákona, nesplňuje podmínku nabytí občanství taxativně stanoveným způsobem. K této otázce Ústavní soud ČR konstatoval, že již ve svém nálezu z 13. června 2001¹⁴²² uvedl, že ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. obsahuje tzv. statický odkaz na předpisy upravující nabývání státního občanství, a nelze proto použít změn, které byly později do jejich textu vneseny. Z tohoto ustanovení však dle názoru Ústavního soudu ČR nelze ani dovodit, že by bylo nutnou restituční podmínkou, aby takto znovunabytý nebo podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. zachované státní občanství nesmělo již být následně znovu pozbyto. Takový výklad by znamenal, že by byli zákonodárcem zbaveni možnosti restituovat svůj bývalý majetek ti, kteří byli donuceni opustit československé území a v důsledku nových životních poměrů požádali o propuštění ze státního svazku, nebo jim dokonce svévolným zásahem orgánů bývalého režimu bylo státní občanství odňato. Takový výklad by byl v rozporu s účelem restitučních zákonů.

Jak posoudil Ústavní soud ČR, rozsudek Městského soudu v Praze dále vycházel z názoru, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nesplňoval podmínku § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., v platném znění, tedy podmínku nepřetržitosti státního občanství nabytého taxativně stanoveným způsobem, o kterou byl uvedený zákon později doplněn zákonem č. 30/1996 Sb. s účinností od 9. února 1996. K této otázce Ústavní soud ČR v již zmíněném nálezu uvedl, že jestliže zákonodárce stanovil vložení § 2 odst. 3 do zákona č. 243/1992 Sb. další podmínku,¹⁴²³ v žádném případě se nemohla týkat těch osob, které svůj restituční nárok uplatnily podle původního znění citovaného zákona v roce 1992, v době jeho uplatnění splňovaly všechny tímto zákonem stanovené a ústavním předpisům vyhovující podmínky, a to i když o jejich nároku nebylo v době nabytí účinnosti zákona č. 30/1996 Sb. ještě rozhodnuto. Takovýto postup státu by nebyl přípustnou nepravou zpětnou působností, nýbrž naopak

¹⁴¹⁵ zákona č. 39/1969 Sb.

¹⁴¹⁶ doručení vykázáno 5.6.2002

¹⁴¹⁷ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 22, náleží č. 88; svazek 25, náleží č. 31

¹⁴¹⁸ sp. zn. 28 Ca 3/99

¹⁴¹⁹ č.j. PÚ-R-6041/Hk/98

¹⁴²⁰ sp. zn. I.ÚS 145/01

¹⁴²¹ podle § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

¹⁴²² sp. zn. II. ÚS 326/98

¹⁴²³ tj. nepřetržitost trvání nabytého státního občanství do 1.1.1990

zásahem do nabytých práv, a to konkrétně do práva domoci se uplatnění restitučního nároku u toho, kdo je povinen mu vyhovět. Jednalo by se proto o případ pravé zpětné působnosti, která je v rozporu s principy právního státu. Pokud tedy JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode v době uplatnění svého nároku stanovené podmínky splňoval, vzniklo mu z hlediska hmotného práva subjektivní právo na uspokojení jeho restitučního nároku. Žádné dodatečně stanovené podmínky se ho již, s ohledem na princip právního státu a z něj plynoucí princip právní jistoty, nemohly dotknout či dokonce jeho pozici dodatečně zhoršit. Tento princip musí proto Česká republika a její orgány respektovat, pokud se rozhodla přikročit k provedení restitucí na základě zákona. Takový zákon sice nemá povinnost vydat, pokud se tak ale stane, musí takový předpis odpovídat požadavkům na obsah a formu zákonů v podmínkách právního státu. Ústavní soud k uvedeným právním závěrům ve svém dalším nálezu z 14. března 2002¹⁴²⁴ pouze doplnil, že výše uvedený právní názor odmítající rozdělení restitucentů prakticky na dvě kategorie, tj. na ty, kterým byla restituce vyřízena ještě do vydání novely č. 30/1996 Sb., a na skupinu, na kterou by na základě faktické nahodilosti měla retroaktivně dopadnout nová podmínka nepřetržitosti občanství stanovená touto novelizací, je dostatečným důvodem pro vyhovění ústavní stížnosti, neboť každý jiný závěr by byl rozporný s principy právního státu¹⁴²⁵, jakož i se zásadou rovnosti v právech.¹⁴²⁶ Ústavní soud ČR zde rovněž v této souvislosti připomněl svůj nálezn sp. zn. IV. ÚS 215/94,¹⁴²⁷ ve kterém z obdobných důvodů odmítl rozdílné posuzování nároků restitucentů, ke kterým docházelo po rozdělení ČSFR. Postupem orgánů veřejné moci tak ve zkoumaném případě došlo k porušení ústavně zaručených základních práv Dr. Johanny Kammerlander zakotvených v čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a dále čl. 1 Ústavy, který v rámci principu právního státu obsahuje i princip právní jistoty a ochrany nabytých práv.

Z uvedených důvodů Ústavní soud ČR, který opětovně¹⁴²⁸ neprojednával věc meritorně, ale zabýval se pouze otázkou ústavně konformního výkladu specifikovaných zákonných ustanovení, ústavní stížnosti¹⁴²⁹ vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil. Pokud jde o návrh na zrušení § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, postačí pro stručnost rovněž odkázat na ústavně konformní výklad tohoto ustanovení a na výše citovaná rozhodnutí Ústavního soudu ČR, který se již stejným návrhem opakovaně zabýval. Tento návrh byl posouzen jako zjevně neopodstatněný¹⁴³⁰ a byl proto odmítnut. Nárok na přezkoumání ústavnosti nevzniká, jestliže orgán veřejné moci aplikoval určitý předpis, ačkoli jej použít neměl. Tuto okolnost lze dle názoru Ústavního soudu ČR napravit ústavně konformním výkladem.

Všechna tři výše podrobně citovaná a komentovaná rozhodnutí Ústavního soudu ČR vzbudila velkou mediální pozornost.¹⁴³¹ Uvedenými rozhodnutími se kauza vydání bývalého panství Hrubý Rohozec vrátila na úplný začátek. Následně ve věci opětovně rozhodovaly správní i soudní orgány; žádný majetek však nebyl, s jedinou výjimkou, kterou je již zmíněný lesní pozemek v k.ú. Žďárek u Semil v okrese Liberec, vydán. O zmíněné výjimce bude podrobně pojednáno dále, protože vykazuje některé velmi pozoruhodné aspekty a velmi zvláštní skutková zjištění i právní posouzení jak Nejvyššího soudu ČR, tak i Ústavního soudu ČR.

Rozhodnutím¹⁴³² Pozemkového úřadu v Liberci bylo 15. března 2004 určeno, že Dr. Johanna Kammerlander není vlastníkem předmětného lesního pozemku v k.ú. Žďárek u Semil. Proti

¹⁴²⁴ sp. zn. IV. ÚS 143/01

¹⁴²⁵ čl. 1 Ústavy

¹⁴²⁶ čl. 1 Listiny základních práv a svobod

¹⁴²⁷ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, nálezn č. 30

¹⁴²⁸ již potřetí

¹⁴²⁹ podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³⁰ podle § 43 odst. 2 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů,

¹⁴³¹ jak už bylo ostatně výše uvedeno a dále viz níže v podkapitole *III.2.A.2.e) mediální obraz*

¹⁴³² č.j. PÚ-R-7748/04/Hk

tomuto rozhodnutí Pozemkového úřadu v Liberci podala Dr. Johanna Kammerlander žalobu k Okresnímu soudu v Liberci, doplněnou o návrh na určení vlastnictví k pozemku a o vydání pozemku, která byla 29. prosince 2005 rozsudkem¹⁴³³ Okresního soudu v Liberci zamítnuta, když v odůvodnění bylo uvedeno, že věc je třeba posoudit při splnění dvou podmínek a to státního občanství, kdy tato podmínka byla vyřešena nálezem Ústavního soudu ČR a Okresnímu soudu v Liberci nepřísluší s tímto rozhodnutím polemizovat. Další podmínkou je neprovinění se proti československému, kterou JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nesplňoval. Neprovinění se proti československému státu lze řešit pouze v intencích ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a Výnosu ministerstva vnitra ČSR č. 20 uveřejněného ve věstníku č. 33/1945 Sb., který je prováděcím předpisem citovaného dekretu presidenta republiky. Podle těchto norem se pak proviněním proti československému státu rozumí i členství v sudetoněmecké straně, příslušnost k Wehrmachtu nejméně v poddůstojnické hodnosti, jakož i postavení řídicí osoby hospodářského podniku, který podporoval značnou měrou nepřátelské úsilí. Jak vyplynulo ze všech listinných důkazů, které byly předloženy správním orgánem, členství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode v sudetoněmecké straně, jeho činnost ve Svazu německých velkostatkářů a vedoucí postavení ve Zbrojovce Brno vylučují to, že by byla splněna podmínka neprovinění se proti československému státu. Nutno uvést, že německou státní příslušnost nenabyl jmenovaný automaticky, jak tvrdila Dr. Johanna Kammerlander, ale sám se k této příslušnosti přihlásil, když vyplnil žádost přihlášení se k německé státní příslušnosti 4. července 1939, jak bylo předloženo správním orgánem. V tomto dotazníku, jak je doloženo, potvrzuje i svoje členství v sudetoněmecké straně SdP.¹⁴³⁴

Proti tomuto rozsudku podala jmenovaná odvolání ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, který jí vyhověl a rozsudek Okresního soudu v Liberci změnil 31. ledna 2007 rozsudkem¹⁴³⁵ tak, že žalobě vyhověl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že vyšel ze skutkových zjištění Okresního soudu v Liberci, neztotožnil se však s jeho právním posouzením věci. Podle obsahu spisu byl restituční nárok uplatněn „*Dr. Johannou Kammerlander*“¹⁴³⁶ podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, ve znění zákona č. 243/1992 Sb., a to 23. listopadu 1992 u Pozemkového úřadu v Liberci. K uplatnění nároku tedy došlo v otevřené zákonné lhůtě. Státní občanství bylo JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode znovu uděleno dne 25. srpna 1992 listinou vystavenou Ministerstvem vnitra.¹⁴³⁷ Následně byly rekapitulovány některé skutečnosti uvedené v podkapitole *III.2.A.2.a) historie konfiskace*. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci se zabýval zejména otázkou, zda JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode svědčila restituční podmínka zpětného nabytí či nepozbytí československého státního občanství¹⁴³⁸ a zda, při kladném vyřešení této otázky, je třeba samostatně zkoumat rovněž otázku „*neprovinění se proti československému státu*“ ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci vycházel z nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 82/95, aplikujícího ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské. Dřívějším československým státním občanům národnosti německé nebo maďarské, kteří podle okupačních předpisů nabyli německou nebo maďarskou státní příslušnost a tak pozbyli čs. státní občanství,¹⁴³⁹ bylo zachováno československé státní občanství za podmínek uvedených v § 2 odst. 1 ústavního dekretu

¹⁴³³ č.j. 24 C 167/2004-188

¹⁴³⁴ srv. str. 4 odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Liberci č.j. 24 C 167/2004-188

¹⁴³⁵ č.j. 35 Co 556/2006-251

¹⁴³⁶ ve skutečnosti však byl uplatněn JUDr. Karlem Friedrichem Des Fours-Walderode

¹⁴³⁷ č.j. VSC/2-53/1385/91-288 (číslo listu 31 spisu Okresního soudu v Liberci)

¹⁴³⁸ z hlediska § 2 odst. 1, 3 zákona č. 243/1992 Sb.

¹⁴³⁹ § 1 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Tyto osoby musely prokázat, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci přitom dovedl, že „*pozitivní závěr o neprovinění se¹⁴⁴⁰ proti československému státu se promítl do rozhodnutí o zachování státního občanství.*“ To vzal jmenovaný soud za prokázané z Osvědčení o zachování československého státního občanství, z 16. prosince 1947.¹⁴⁴¹ Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci tak nebyl podle svého právního názoru oprávněn znovu přezkoumávat podmínky, za nichž došlo k vydání osvědčení. Dovedl též s odkazem na náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04, tedy sporný náleží z kauzy Salm-Reifferscheidt, který se stal terčem rozsáhlé kritiky a protestovaly proti němu četné osoby, viz dále v kapitole Salm-Reifferscheidt, že s ohledem na časový odstup od vydání osvědčení a tedy i rozhodnutí orgánů obeznámených s tehdejší realitou je třeba vycházet z existence zachovaného státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, což podle jeho názoru znamená i naplnění podmínky neprovinění se proti č. státu ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. Vzhledem k tomu bylo dle posouzení jmenovaného soudu třeba žalobě v celém rozsahu vyhovět.¹⁴⁴²

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci napadli v celém rozsahu dovoláním všichni tři žalovaní, tedy Ministerstvo zemědělství ČR ve věci Pozemkového úřadu v Liberci, Lesy České republiky, s.p. ve věci Krajského inspektorátu Liberec a obec Žďárek.

Ministerstvo zemědělství ČR ve svém dovolání namítalo, že se JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode provinil proti československému státu, nesplnil podmínky ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a nemělo mu být zachováno československé státní občanství. V důsledku toho nelze jmenovaného považovat za oprávněnou osobu ve smyslu restitučního ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl osobou německé národnosti v souladu se svým mateřským jazykem a vzděláním, získaným převážně na rakouských a německých školách. Byl členem Sudetendeutsche Partei (SdP), která byla v roce 1938 včleněna do NSDAP Adolfa Hitlera. Ještě předtím v roce 1937 se stal členem Svazu německých velkostatkářů v Praze, kde byl v letech 1937 – 1939 také zaměstnán. V roce 1939 se stal na svou výslovnou žádost německým (říšským) státním občanem. V letech 1940 – 1942 vykonával vedoucí funkci v právním oddělení na pražském ředitelství Zbrojovky Brno, tedy v podniku hospodářsky podporujícím válečné úsilí Německé říše. V letech 1942 – 1943 vykonával vojenskou službu ve Wehrmachtu. V době vojenské služby působil v privilegovaném postavení tlumočnicka. Na zámku Hrubý Rohozec přijímal návštěvy osob jako byl Alain Rohan, vlastník bývalého panství Sychrov.¹⁴⁴³ Po smrti svého otce¹⁴⁴⁴ se stal dědicem fideikomisu, jehož součástí byl i předmětný pozemek. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal po osvobození Československa žádost o zachování státního občanství, nejprve, jak uvedlo Ministerstvo zemědělství ČR, „oprávněně zamítnutou“. Pozdější Osvědčení o zachování československého státního občanství z 16. prosince 1947 bylo JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydáno nikoli na formuláři typu „B“ a nikoli Ústředním národním výborem v Praze jako oprávněným orgánem; obdobnou kompetenční vadu pak vykazují i osvědčení o československém státním občanství z 22. prosince 1947. Další osvědčení o státní a národní

¹⁴⁴⁰ myšleno JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode

¹⁴⁴¹ č.j. A-4605-16/12-47-VI/2

¹⁴⁴² tj. kromě určení vlastnictví k pozemku a jeho vydání (I.) též nahradit výrokem II. rozhodnutí pozemkového úřadu (§ 250j odst. 1, 2 občanského soudního řádu)

¹⁴⁴³ člen NSDAP a příslušník SS

¹⁴⁴⁴ 1.3.1941

spolehlivosti bylo jmenovanému vydáno na nesprávném formuláři¹⁴⁴⁵ a Obvodní radou pro Prahu I – VI, tedy v rozporu s náležitostmi § 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Ministerstvo zemědělství ČR proto žádalo, aby Nejvyšší soud ČR zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Lesy České republiky, s.p., podobně jako Ministerstvo zemědělství ČR, ve svém dovolání namítaly, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nespĺňoval a ani vzhledem k předloženým důkazům nemohl splnit podmínku zachování státního občanství, jak se nesprávně stvrzuje osvědčením z 16. prosince 1947. Poukázaly na fakt, že tomuto osvědčení předcházelo usnesení Ministerstva vnitra z 12. srpna 1947, že se žádosti JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode o zachování státního občanství nevyhovuje. Lesy ČR dále tvrdily, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nemohl splnit požadavky na oprávněnou osobu podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., a žádal, aby byl rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci v celém rozsahu zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

V dovolání obce Žďárek byly v obširném popisu aktivit JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, jeho statusu v poválečných letech i průběhu tehdejších řízení o jeho osobě uváděny obdobné okolnosti, jako v dovoláních Ministerstva zemědělství ČR a Lesů ČR. Dále byly podrobně rozepisovány požadavky, které na obsah, resp. formulářový vzor osvědčení o zachování státního občanství a osvědčení o státní a národní spolehlivosti kladly tehdejší správní předpisy;¹⁴⁴⁶ těmto požadavkům oba správní akty nevyhověly a proto nemohly mít účinky ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb. předvídané. Při vydávání osvědčení z 16. prosince 1947 nebyl respektován formulář typu „B“ ani tiskopis typu „D“, při vydávání osvědčení o národní spolehlivosti v roce 1948 měl být použit vzor „A“. Rovněž obec Žďárek navrhla zrušit rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a vrátit mu věc k dalšímu řízení.

Ke všem dovoláním se Dr. Johanna Kammerlander vyjádřila,¹⁴⁴⁷ a to. Vyslovila názor, že již v roce 1945 bylo rozhodnuto o tom, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl státně spolehlivou osobou. Osvědčení o státním občanství, jež zpochybňovalo Ministerstvo zemědělství ČR, Lesy ČR i obec Žďárek, nalezlo oporu v rozhodování Ústavního soudu ČR v posuzované věci. Dr. Johanna Kammerlander navrhla, aby Nejvyšší soud ČR všechna tři dovolání zamítl.

Následně Nejvyšší soud ČR posuzoval podaná dovolání. Dospěl přitom k některým naprosto pozoruhodným závěrům, které jsou blíže rozebrány níže. Nejprve posuzoval zda byly splněny procesní předpoklady k připuštění dovolání;¹⁴⁴⁸ přípustnost všech dovolání byla dána diformitou rozsudků nižších instancí.¹⁴⁴⁹ Dále uvedl, že hmotněprávní podstata projednávané věci tkví v právním posouzení podmínek restituce podle zákona č. 243/1992 Sb., jak jsou uvedeny v § 2 odst. 1 citovaného zákona. Stručně shrnuto, těmito podmínkami jsou

- uplatnění nároku oprávněnou osobou – československým státním občanem, pozbyvším majetek (nemovitosti) ve prospěch státu podle tehdejších zvláštních předpisů,
- tato osoba musela nabýt zpět občanství podle v textu zákona citovaných předpisů,
- nesměla se provinit proti čs. státu za německé okupace.

¹⁴⁴⁵ měl být použit vzor A

¹⁴⁴⁶ věstník č. 20, příslušný oběžník, viz též níže

¹⁴⁴⁷ prostřednictvím svého advokáta JUDr. Romana Heyduka

¹⁴⁴⁸ všichni dovolatelé podali svá dovolání ve lhůtě podle § 240 odst. 1 občanského soudního řádu. Všichni byli buď zastoupeni advokátem, nebo bylo dovolání podáno fyzickou osobou s právníkem vzděláním za právníkem osobu (srv. § 241 odst. 1, odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu).

¹⁴⁴⁹ § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu

JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode uplatnil nárok na vydání mj. předmětného pozemku u příslušného pozemkového úřadu v zákonné lhůtě 23. listopadu 1992. Šlo o nárok, který se stal předmětem dědění ve prospěch Dr. Johann Kammerlander.¹⁴⁵⁰ Pozemek byl jmenovanému, spolu s jinými nemovitostmi, konfiskován Okresním národním výborem v Turnově 6. srpna 1945 podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Nejvyšší soud ČR k tomu uvedl, že tato podmínka potenciální restituce je tedy splněna a pochybnosti o ní v průběhu řízení nenastaly.

Předmětem právního posouzení věci a spornými otázkami tak zůstaly právní aspekty splnění podmínky zpětného nabytí (nepozbytí) státního občanství, platnosti osvědčení o zachování státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a jeho (ne)provinění se proti československému státu. Podmínka zpětného nabytí státního občanství byla kladně zodpovězena – a v této podobě následně nižšími instancemi respektována – Ústavním soudem v jeho relevantních nálezech sp. zn. IV. ÚS 143/01 a I. ÚS 145/01. K tomu Nejvyšší soud ČR překvapivě uvedl, že „Lze též extenzivně dovodit, že v těchto nálezech Ústavní soud prejedikoval existenci platného osvědčení o zachování státního občanství právního předchůdce žalobce ze dne 16. 12. 1947,“ což však ani z jednoho jmenovaného nálezu explicitně nevyplývá, naopak se v nich uvádí, že Ústavní soud ČR neposuzoval věc meritorně (viz výše v části této podkapitoly věnované oběma nálezům Ústavního soudu ČR). Dále Nejvyšší soud ČR uvedl, že Ústavní soud ČR se v těchto a dalších nálezech vypořádal s právním stavem, navozeným zákonem č. 30/1996 Sb., jímž byl mj. doplněn § 2 zákona č. 243/1992 Sb. o odst. 3, podle něhož nemělo být státní občanství oprávněnou osobou do 1. ledna 1990 pozbyto. Právě v nyní projednávané věci došlo k situaci, při níž byl JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode, jemuž dle Nejvyššího soudu ČR „bylo státní občanství rozhodnutím ze dne 16. 12. 1947 zachováno“, ze státního svazku 26. února 1949 propuštěn a poté toto občanství nabyt zpět 25. srpna 1992. Podle závěrů Ústavního soudu ČR nemohlo jít původnímu žalobci k tíži přerušení jeho státoobčanského období mezi léty 1949 a 1992, jak by tomu mohl nasvědčovat text § 2 odst. 3 citovaného zákona, neboť by se připustila zpětná účinnost novelizace z roku 1996 a vytvořily by se dvě skupiny restituentů. Podstatným tedy zůstalo, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode potenciálně splňoval podmínku „zpětného nabytí“, resp. zachování státního občanství podle „zákona č. 33/1945 Sb.“¹⁴⁵¹ bezprostředně po osvobození republiky (na základě osvědčení z 16. prosince 1947).

Jak dále konstatoval Nejvyšší soud ČR, proti interpretaci Ústavního soudu ČR však již Ministerstvo zemědělství ČR, Lesy ČR a obec Žďárek neargumentovali. Soustředili se jednak na zpochybnění právní platnosti již zmíněného osvědčení o zachování státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode z 16. prosince 1947, a to ve spojení s osvědčením o státní a národní spolehlivosti z 11. listopadu 1948. Dále namítali, že v důsledku své osobní angažovanosti v n. organizacích (viz výše), v říšské branné moci a v ř. hospodářství se jmenovaný ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. provinil proti čs. státu.

K zodpovězení první z obou v rámci dovolacích důvodů položených otázek je žádoucí se věnovat textu relevantních ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a jejich změnám. Podle § 1 odst. 1 citovaného dekretu pozbyli českoslovenští státní občané mj. n. národnosti, kteří podle předpisů okupační moci nabyli německou státní příslušnost, dnem nabytí takové státní příslušnosti československé státní občanství.¹⁴⁵² Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. však umožňoval v ustanovení § 2 odst. 1, aby osoby spadající pod § 1 (viz předchozí odstavec), měly, slovy zákona, „zachováno“ československé státní občanství, prokáží-li, že zůstaly čs. republice věrny, neprovinily se nikdy proti českému či slovenskému

¹⁴⁵⁰ vdovy a univerzální závětní dědičky po JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode

¹⁴⁵¹ nešlo však v žádném případě o zákon, ale o ústavní dekret presidenta republiky

¹⁴⁵² k tomu došlo u JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode 4.7.1939

národu a buď se činně zúčastnily boje za osvobození republiky, nebo trpěly pod nacistickým terorem. Výchozí podmínkou bylo podle odst. 2 § 2 dekretu podání žádosti o zachování státního občanství místně příslušnému národnímu výboru do šesti měsíců od účinnosti tohoto dekretu; dekret nabyl účinnost 10. srpna 1945, JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal žádost 6. října 1945. Podle téhož ustanovení § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. rozhodovalo o žádosti Ministerstvo vnitra ČSR na návrh Zemského národního výboru v Praze. Toto znění odst. 2 § 2 dekretu o rozhodovací pravomoci ministerstva vnitra v souvislosti se zachováním státního občanství platilo až do 8. června 1949, kdy nabylo účinnost vládní nařízení č. 116/1949 Sb., o dalších přesunech působnosti ve veřejné správě. Cestou § 1 odst. 3, § 2 a přílohy A položky 25 tohoto nařízení byla ve věcech rozhodování o žádostech za zachování československého státního občanství přesunuta působnost Ministerstva vnitra ČSR na příslušné krajské národní výbory. To se však stalo již v období, které pro účely řešení případu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode nejsou podstatné.

Dalším ustanovením, které se stalo – kontroverzně – součástí argumentace stran, byl odst. 4 § 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. o vydání osvědčení o národní (v praxi i státní) spolehlivosti; toto osvědčení bylo vydáváno příslušným okresním národním výborem (okresní správní komisí) po schválení Ministerstvem vnitra ČSR poté, co byly okolnosti rozhodné pro národní spolehlivost náležitě posouzeny. Toto osvědčení bylo vydáváno – viz znění citovaného ustanovení – Čechům, Slovákům a příslušníkům jiných slovanských národů, kteří se pod nátlakem nebo donucením jinými okolnostmi zvláštního zřetele hodnými přihlásili za Němce nebo Maďary. To však, jak konstatoval Ústavní soud ČR, není případ JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, který byl osobou německé národnosti. V nyní posuzované věci tedy podle názoru Nejvyššího soudu ČR postrádá významu, že jmenovanému bylo dne 11. listopadu 1948¹⁴⁵³ vydáno osvědčení o národní (a státní) spolehlivosti. Tímto osvědčením, jakož i argumentací Ministerstva zemědělství ČR, Lesů ČR a obce Žďárek v souvislosti s ním, se proto Nejvyšší soud odmítl zabývat.

V rámci analýzy první z obou skupin dovolacích tvrzení (důvodů) uvedl Nejvyšší soud ČR, že je nutné se vypořádat s právní platností osvědčení o zachování č. státního občanství, jež bylo vydáno ministerstvem vnitra dne 16. prosince 1947 a již jen stvrzeno osvědčením o státním občanství, tj. o jeho existenci, vydaným Magistrátem hlavního města Prahy dne 22. prosince 1947, což byl v podstatě jen stvrzující či deklaratorní akt. Nejvyšší soud ČR podotkl, že věcné důvody, které vedly tehdejší ústřední orgán státní správy - v rámci jeho kompetence a limitované diskrece¹⁴⁵⁴ - k vydání osvědčení o zachování státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, zmíní podrobněji při pojednání o druhé části dovolacích tvrzení, týkající se restituční podmínky (ne)provinění se proti československému státu.

Dále Nejvyšší soud ČR uvedl, že Ministerstvo zemědělství ČR, Lesy ČR i obec Žďárek převážně namítali,¹⁴⁵⁵ že již 12. srpna 1947 nebylo vyhověno žádosti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o vystavení osvědčení o zachování státního občanství. Mělo se tak stát (snad) rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR. To by znamenalo, že bez případné změny takového rozhodnutí,¹⁴⁵⁶ by další vydání osvědčení o zachování státního občanství z 16. prosince 1947 bylo správním aktem v již předtím rozhodnuté věci, nesoucím průvodní znaky nicotnosti (nulity).

Tato interpretace, dílem přímo a dílem nepřímo plynoucí z argumentace dovolatelů, však podle Nejvyššího soudu ČR nepřichází v úvahu. Je to naopak listina z 12. srpna 1947, kterou

¹⁴⁵³ tedy až po vydání osvědčení o zachování státního občanství jmenovaného

¹⁴⁵⁴ srv. podrobnou úpravu v § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

¹⁴⁵⁵ soudy nižších instancí se s tímto právním aspektem věci přímo nevypořádaly

¹⁴⁵⁶ srov. § 83 vládního nařízení č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení)

je oprávněně možné označit co do účinků vůči JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode za nicotný právní akt. Nejvyšší soud ČR tak neuznal, že výše uvedená listina představuje platný dokument. To je mimořádně pozoruhodné, a ještě pozoruhodnější jsou i další závěry Nejvyššího soudu ČR, kdy tento tvrdil, že „*Jde spíše o jakési rámcové sdělení, jímž se oznamuje negativní skutečnost blíže neurčenému počtu žadatelů (ministerstvo „nevyhovuje žádostem“ osob, „poněvadž neprokázaly“, atd.); jméno „Dr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode“ je pouze dopsáno nad text zřejmě opakovaně užívaného „vzoru“.*“, když tyto své pozoruhodné vývody doplnil ještě větou „*Za těchto okolností nebránila žádná procesněprávní překážka ministerstvu vnitra, aby rozhodlo dne 16. 12. 1947 o vystavení osvědčení o zachování státního občanství JUDr. Karla Des Fours-Walderode.*“

Ke splnění podmínek pro vydání předmětného osvědčení, opakovaně zmiňovaných v tomto odůvodnění, je podle mínění Nejvyššího soudu ČR třeba citovat rovněž právní názor Ústavního soudu ČR z nálezu „*sp. zn. I. ÚS 98/2004*“:¹⁴⁵⁷ „*Při úvahách o možnosti a vůbec přípustnosti tzv. „nápravy“ rozhodnutí orgánů veřejné moci, aplikujících v letech 1945 až 1948 dekret č. 33/1945 Sb., byla-li navíc tato rozhodnutí předběžné povahy pro žadatele příznivá, Ústavní soud zastává názor, že nelze abstrahovat od skutečnosti, že se jednalo o rozhodnutí orgánů, které byly dobře obeznámeny s tehdejší realitou a neměly od tehdejších bezesporu tragických událostí nepřiměřený časový odstup. Byly tedy způsobilé, více či méně, bezprostředního hodnocení skutečností relevantních podle příslušných ustanovení dekretu č. 33/1945 Sb. Při dnešním hodnocení těchto skutečností, za situace dnes již velmi obtížného dohledávání skutkových podkladů pro rozhodnutí orgánu veřejné moci, po uplynutí téměř šesti dekád od konce druhé světové války, je nezbytné postupovat s největší obezřetností.*“ Tím spíše je tedy prý podle Nejvyššího soudu ČR třeba respektovat osvědčení o zachování státního občanství JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode z 16. prosince 1947 jako platné a považovat adekvátní restituční podmínku podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. za splněnou. To, že citované pravidlo, navíc z nálezu Ústavního soudu ČR, který je svým obsahem jedním z nejkontroverznějších v celé historii judikatury Ústavního soudu ČR, vůbec nerespektoval – viz postoj Nejvyššího soudu ČR k rozhodnutí Ministerstva vnitra ČSR z 12. srpna 1947 – Nejvyšší soud ČR zcela pominul.

Nejvyšší soud ČR dále uváděl, že námitky Ministerstva zemědělství ČR, Lesů ČR a obce Žďárek v těchto souvislostech směřovaly proti osvědčení samotnému, proti postupu úředníků Ministerstva vnitra ČSR při jeho vydávání a konkrétně zejména proti nesprávnému použití úředních vzorů při vystavování správních dokumentů. Měly být nerespektovány vzory „B“, „D“, nepoužit vzor „A“ atd. Na podporu těchto tvrzení byly v dovoláních jmenovaných citovány dobové podzákoné normy a interní instrukce jako Výnos Ministerstva vnitra ČSR č. 42 z 2. května 1946 nebo „Oběžník“ téhož ministerstva z 24. srpna 1945.¹⁴⁵⁸ Ministerstvo zemědělství ČR, Lesy ČR a obec Žďárek však podle posouzení Nejvyššího soudu ČR prý nepostihují podstatný aspekt tehdejšího správního rozhodování: zatímco jimi zmiňované vzory byly určeny pro osvědčování významných skutečností či dílčí rozhodování národních výborů v řízeních podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., pro klíčový a završující správní akt – vydání rozhodnutí (osvědčení) Ministerstvem vnitra ČSR o zachování státního občanství podle § 2 odst. 2 citovaného dekretu – žádný vzor či formulář buď nebyl publikován nebo nebyl předložen – k tomu Nejvyšší soud tvrdil, že „*ostatně by nemohl být závazný, jde o rozhodovací pomůcku*“. Je zároveň podle posouzení Nejvyšším soudem ČR „*přinejmenším překvapivé*“, že jmenovaní vznášejí námitku nedostatku kompetence Ministerstva vnitra ČSR vydat předmětné osvědčení, a že tuto kompetenci měl údajně¹⁴⁵⁹ mít jen Ústřední národní výbor v Praze. Pak ovšem nelze než dospět k závěru, že jmenovaní, a to

¹⁴⁵⁷ správně sp. zn. I. ÚS 98/04

¹⁴⁵⁸ Věstník MV č. 3/1945

¹⁴⁵⁹ zde Nejvyšší soud ČR odkázal na dovolání Ministerstva zemědělství ČR a obce Žďárek

je pozoruhodné, nesprávně aplikují při vyslovení takových názorů nikoli relevantní (původní) znění ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.¹⁴⁶⁰, ale jeho text až po změnách působnosti ve veřejné správě v roce 1949.¹⁴⁶¹

Dle posouzení Nejvyššího soudu ČR tak zbylá druhá otázka nastolená v podaných dovoláních, která se zabývala tvrzeným proviněním se JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode proti československému státu.¹⁴⁶² Nejvyšší soud ČR zde uvedl, že sdílí právní názor Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, že v rozhodnutí o zachování státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. se promítá pozitivní závěr o neprovinění se proti československému státu. Takový závěr byl totiž podmínkou zachování státního občanství.¹⁴⁶³ Tento závěr Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci vyhlíží poněkud pragmaticky, ale ve světle výše citovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 98/2004 i výkladu posledně citovaného ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. je prý podle názoru Nejvyššího soudu ČR zcela odůvodněný. Jestliže by měl v současnosti soud dojít k jinému závěru o (ne)provinění se proti československému státu, než jaký implikovalo tehdejší rozhodnutí (osvědčení) o zachování státního občanství, nastal by nepřeklenutelný právní rozpor mezi restitučními podmínkami. Nejvyšší soud ČR dále v této souvislosti velmi pozoruhodně uvedl, že není toho názoru, že by zákonodárce v roce 1992 zamýšlel nový autonomní soudní přezkum podmínky (ne)provinění se proti československému státu, navíc nezávisle na podmínce zachování státního občanství. Záměry zákonodárce je nezdání – a platí to v neztenčené míře pro hektickou legislativu počátku 90. let minulého století – obtížné vystopovat. Lze však předpokládat, že zákonodárce chtěl „zdvojením“ restituční podmínky neprovinění se proti československému státu spíše zdůraznit žádoucí osobní integritu oprávněného subjektu, než že by chtěl vytvářet problém eventuální kontradikce restitučních podmínek. Přesto však stojí za to, jak již avizováno shora, alespoň shrnout skutečnosti hovořící podle obsahu spisu pro či proti provinění se vůči československému státu ze strany JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode; to tím spíše, že se s nimi Okresní soud v Liberci,¹⁴⁶⁴ vypořádal jen zhruba a Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci preferoval samotnou existenci osvědčení o zachování státního občanství jmenovanému.

Ve spise je – dle tvrzení Nejvyššího soudu ČR – založena celá řada listin¹⁴⁶⁵ (zejména), z nichž vyplývají pozoruhodné skutečnosti. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode měl být členem německé SdP; o tom je však zmínka ve formuláři „Fragebogen“ ze 4. července 1939, v němž jmenovaný přeškrtl (zde v českém překladu) slovo „členství“ a nahradil je výrazem „příslušnost“. Pokud jde o Svaz německých velkostatkářů ještě před druhou světovou válkou, pak tam byl JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode zaměstnán.¹⁴⁶⁶ Na pražském ředitelství Zbrojovky Brno, což mu podle Ministerstva zemědělství ČR, Lesů ČR a obce Žďárek též přitěžuje, pracoval podle potvrzení závodní rady Zbrojovky z 22. června 1945 jako „vedoucí určitého organizačního útvaru“¹⁴⁶⁷; dělo se tak po dobu jednoho roku od května 1940 do června 1941, pak byl jmenovaný na jednorocní neplacené dovolené a v květnu 1942 byl propuštěn. V potvrzení a. s. Zbrojovka z roku 1945 se vyzdvihuje vztah jmenovaného k

¹⁴⁶⁰ k tomu Nejvyšší soud ČR uváděl, že to svěřovalo kompetenci rozhodnout o zachování státního občanství ministerstvu vnitra, viz § 2 odst. 2

¹⁴⁶¹ na tomto místě Nejvyšší soud ČR odkazoval na svůj výklad k vládnímu nařízení č. 116/1949 Sb.

¹⁴⁶² § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.

¹⁴⁶³ § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

¹⁴⁶⁴ aplikoval v řízení za souhlasu stran § 115a občanského soudního řádu

¹⁴⁶⁵ zde Nejvyšší soud ČR odkázal na čísla listů 22 – 105 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁶⁶ podle vlastních údajů jako konceptní úředník

¹⁴⁶⁷ v jiných listinách jsou zmínky o právnické činnosti

českým spoluzaměstnancům, včetně užívání výhradně češtiny atd.¹⁴⁶⁸ JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode nastoupil v letech 1942 – 1943 přibližně na rok službu u Wehrmachtu, kde zůstal vojínem, nejprve krátce v týlu v Německu a později jako tlumočnick v Praze Pravdivosti jeho již dřívějších tvrzení, že měnil obsah výpovědí vyslýchaných českých občanů tak, aby to pro ně nemělo fatální důsledky, potvrzuje vyjádření Jana Hübla z 5. července 1945.¹⁴⁶⁹ Za pozornost podle Nejvyššího soudu ČR „*dále stojí zjevně spontánní a věrohodná písemná svědectví o postoji JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode k nacismu, jak je učinili Jindřich Kolovrat-Krakovský a JUDr. Františka Schwarzenberga.*“¹⁴⁷⁰ Ida Czernin byla jmenovanému vděčna za pomoc při transportu smrtelně nemocného Humprechta Czernina z koncentračního tábora¹⁴⁷¹ (č.l. 64). JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode prý „*více než toleroval ilegální přechovávání zbraně zejména v závěru německé okupace na zámku Hrubý Rohozec*“, jak o tom vypovídá jeho klíčnick Mlejnek.¹⁴⁷² Zejména je pak třeba zdůraznit, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode umožnil od srpna 1944 umístění či ukrytí podstatné části archivu hl. města Prahy, archivních fondů čs. legií v Rusku a 1. československého odboje na zámku Hrubý Rohozec.¹⁴⁷³ Neuvěřitelné závěry z rozsudku Nejvyššího soudu ČR byly korunovány tvrzením, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode byl původem Francouz. Pro toto tvrzení těžko najít oporu byt' v jediném listinném důkazu – Nejvyšší soud ČR přitom výslovně uvedl, že „*Názory na osobnost a chování jmenovaného (původem Francouze) za německé okupace, a to výrazně v jeho prospěch, vyslovily podle předložených listin takřka desítky lidí, několik institucí a organizací a v ještě daleko pozdější době roku 1956 dokonce i zpráva Okresního oddělení ministerstva vnitra v Turnově při šetření v rámci „akce R.*““¹⁴⁷⁴ Druhý neuvěřitelný závěr byl obsažen v tvrzení, že „*A to šlo o komunistický režim, jenž připravil jmenovaného o veškerý majetek (z tehdejší korespondence ve spise založené je patrné, že JUDr. Des Fours za vzniklých politických poměrů nevěřil v udržení majetku po roce 1945 ve svých rukou, nepodnikal právní kroky proti jeho konfiskaci a soustředil se na zachování svého č. státního občanství, což pokládal za věc osobní cti.*“ Dlužno podotknout, že majetek jmenovaného byl, jak již bylo výše mnohokrát uvedeno, zkonfiskován podle dekretů presidenta republiky, nikoli komunistickým režimem. Závěrem se Nejvyšší soud ČR ptal: „*Bylo by adekvátní za takto zjištěných okolností učinit závěr, že se JUDr. Karel Des Fours Walderode „provinil proti československému státu“ v intencích § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.? Nejvyšší soud je přesvědčen, že nikoli. Lze naopak konstatovat jako zarážející fakt, že - na rozdíl od mnoha pozitivních hodnocení bezprostředně po roce 1945 – zaujaly k předchozímu žalobci orgány demokratického právního státu (s výjimkou navrácení státního občanství) zejména v restitučních věcech, eufemisticky řečeno, zdrženlivý postoj. V nyní projednávané věci to byl Ústavní soud ČR, kdo svými rozhodnutími umožnil, byt' jen ohledně dílčího restitučního nároku, JUDr. Karlu Des Fours Walderode a nynější žalobkyni Dr. Johanně Kammerlander pokračovat v řízení.*“ Toto konstatování Nejvyššího soudu ČR je naprosto překvapivé a neuvěřitelné, i s ohledem na fakt, že nálezy Ústavního soudu ČR, které Nejvyšší soud ČR v této věci citoval, se týkaly výhradně bývalého panství Hrubý Rohozec. Pokud Nejvyšší soud ČR měl na mysli, že bývalé panství Hrubý Rohozec je oním „*dílčím restitučním nárokem*“, pak byl tedy přesvědčen, že se JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode měly vracet i bývalá panství Dřínov a Smržovka, která měli v držení jeho příbuzní, aktivní nacisté? Mimo to – viz výše – existuje řada dokladů

¹⁴⁶⁸ obsah listiny z 22. 6. 1945, nazvané „Dobrozdání“, je prý podle Nejvyššího soudu ČR pozoruhodný i v dalších detailech

¹⁴⁶⁹ číslo listu 72 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁷⁰ čísla listu 48 a 49 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁷¹ číslo listu 64 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁷² číslo listu 65 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁷³ čísla listu 78 až 80 spisu Okresního soudu v Liberci

¹⁴⁷⁴ číslo listu 105 spisu Okresního soudu v Liberci

o tom, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode proti československému státu opakovaně provinil; jejich obsah však Nejvyšší soud ČR zlehčoval, resp. některé se ani neobtěžoval uvést.

Podle posouzení Nejvyššího soudu ČR tak Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl v dané věci správně a Nejvyšší soud ČR všechna dovolání žalovaných 12. června 2008 rozsudkem¹⁴⁷⁵ zamítl,¹⁴⁷⁶ když navíc uvedl, že v celém řízení nebyly po stránce procesní shledány ani tzv. zmatečnostní vady.¹⁴⁷⁷ Je také zvláštní, že Nejvyšší soud ČR uznal Ministerstvo zemědělství ČR, Lesy ČR a obec Žďárek povinnými k náhradě nákladů řízení, když v případě, kdy jiné restituční nároky zamítl, náhradu nákladů nepřiznal. Rozhodování 28. senátu Nejvyššího soudu vykazuje v některých případech značně nestandardní kroky (viz poznámky k podrobně citovanému rozsudku Nejvyššího soudu ČR výše a též v případě sporu o zámek v Opočně v kauze Colloredo-Mannsfeld níže), kdy některé závěry tohoto senátu nahrávají tvrzení, že nadržuje restituentům. Tendence rozhodování Nejvyššího soudu ČR dobře dokazuje i označování JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode jako „*JUDr. Des Fourse*“, což má snad napomoci prokazovat, že jde o „*původem Francouze*“.

Po doručení písemného vyhotovení rozsudku Nejvyššího soudu ČR podala obec Žďárek 13. října 2008 proti rozsudku Nejvyššího soudu z 12. června 2008¹⁴⁷⁸ a rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci, z 31. ledna 2007¹⁴⁷⁹ ústavní stížnost.

Ústavní soud ČR nejprve rekapituloval předchozí řízení ve věci samé, když shrnul předchozí rozhodování ve věci samé, počínaje rozhodnutím Pozemkového úřadu v Liberci, a dále uvedl, že obec Žďárek tvrdila, že postupem Nejvyššího soudu ČR bylo porušeno její "*právo na přezkoumání zákonnosti rozhodnutí*" dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a že postupem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci byl porušen čl. 90 Ústavy ČR, čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Dále obec Žďárek vyjádřila přesvědčení, že ústavní stížností napadená rozhodnutí obecných soudů byla založena na nesprávném právním posouzení a nesprávném hodnocení provedených důkazů, zejména pokud jde o posouzení otázky, zda právní předchůdce žalobkyně byl oprávněnou osobou a splňoval podmínky pro restituci majetku podle zákona o půdě. Obec Žďárek rovněž uvedla, že napadená rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a Nejvyššího soudu ČR vykazují vážné závady v hodnocení důkazů, a své tvrzení podrobněji konkretizovala.

Ústavní soud ČR však ústavní stížnost shledal zjevně neopodstatněnou a 27. listopadu 2008 ji usnesením¹⁴⁸⁰ mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků jako zjevně neopodstatněnou odmítl¹⁴⁸¹; meritorně se tedy věcí opětovně nezabýval. V odůvodnění uvedl množství citací z Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod. Pokud šlo o porušení práva na spravedlivý proces, spočívající v tvrzení obce Žďárek, že projednávaná restituční věc byla obecnými soudy nesprávně právně posouzena, zejména v důsledku nesprávného hodnocení v řízení provedených důkazů, pak Ústavní soud ČR v této souvislosti uvedl, že hlava pátá Listiny základních práv a svobod, zakotvující ústavní principy spravedlivého procesu, stejně jako čl. 90 Ústavy, konkrétně nic neuvádí (jak je z jejich znění zřejmé) o tom, jak mají být posouzeny v řízení shromážděné důkazy a jak má být následně ta která věc obecnými soudy právně posouzena. Zakládají obecně "*právo na spravedlivé projednání*" věci, jehož obsahem však

¹⁴⁷⁵ sp. zn. 28 Cdo 4419/2007

¹⁴⁷⁶ § 243b odst. 2 věta před středníkem občanského soudního řádu

¹⁴⁷⁷ ve smyslu § 242 odst. 3 občanského soudního řádu

¹⁴⁷⁸ č.j. 28 Cdo 4419/2007-298

¹⁴⁷⁹ č.j. 35 Co 556/2006-251

¹⁴⁸⁰ sp. zn. IV.ÚS 2557/08

¹⁴⁸¹ podle ust. § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů,

není, jak se obec Žďárek mylně domnívá, právo na projednání věci v souladu s právním názorem některé strany. Jinak řečeno, Ústavní soud ČR není povolán přezkoumávat, zda obecné soudy z provedených důkazů vyvodily správná či nesprávná skutková zjištění a následně i správnost z nich vyvozených právních závěrů - s výjimkou případů, což ale projednávaná věc není (viz níže), kdy dospěje k závěru, že takové omyly mohly porušit ústavně zaručená práva či svobody.¹⁴⁸² Tomu odpovídá i dosavadní judikatura Ústavního soudu, podle níž není jeho úkolem "přehodnocovat" hodnocení důkazů provedených obecnými soudy a nahrazovat hodnocení obecných soudů, tj. skutkové a právní posouzení věci, svým vlastním.¹⁴⁸³

Ústavní soud ČR konstatoval, že ve věci obce Žďárek rozhodovaly Okresní soud v Liberci i Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci; věc meritorně posoudil i Nejvyšší soud ČR. Z hlediska požadavků spravedlivého procesu zakotvených v hlavě páté Listiny proces vedený před těmito soudy¹⁴⁸⁴ musel mít kontradiktorní charakter a musil zajišťovat rovnost zbraní mezi stranami, což implikovalo možnost strany seznámit se s připomínkami nebo důkazy předloženými protistranou a vyjádřit se k nim. Ústavní soud ČR byl toho názoru, že v projednávaném případě všem stranám sporu byly v řádně vedeném kontradiktorním řízení dány veškeré možnosti k uplatnění jejich práv. Proces, na základě něhož obecné soudy dospěly k závěru, že Dr. Johanna Kammerlander byla oprávněnou osobou, jejíž uplatněný nárok na vydání majetku splňoval všechny zákonné podmínky, proto Ústavní soud ČR podle svých vlastních slov shledal spravedlivým. Tvrzení obce Žďárek o nespravedlivosti řízení je proto podle jeho názoru zjevně neopodstatněné.

Obec Žďárek v závěru své ústavní stížnosti tvrdila, že byla nezákonným a protiústavním způsobem poškozena na svých majetkových právech.¹⁴⁸⁵ Dovolávala se základního práva na ochranu vlastnictví zakotveného v článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto ustanovení však nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut. V projednávaném případě byl Ústavní soud ČR toho názoru, že obec Žďárek měla majetek ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny, resp. čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, neboť se stala jeho vlastníkem dne 24. května 1991 na základě zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, a její vlastnické právo bylo zapsáno v katastru nemovitostí. Obec Žďárek ztratila vlastnický titul k pozemku v důsledku rozhodnutí obecných soudů nařizujících restituci majetku Dr. Johanně Kammerlander, jako dědičce JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode. Podle názoru Ústavního soudu ČR tím došlo ke zjevnému zásahu do základního práva obce Žďárek na pokojné užívání majetku garantovaného shora uvedenými články Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. Ústavní soud ČR dále uvedl, že základní právo na pokojné užívání majetku dle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě ovšem není absolutní, neboť druhá věta prvního odstavce tohoto článku umožňuje do tohoto základního práva zasáhnout ve veřejném zájmu a za podmínek, které stanoví zákon. Bylo proto potřebné dále zkoumat, zda zásah do základního práva byl zákonný, zda byl ve veřejném zájmu a zda byla zajištěna "spravedlivá rovnováha" mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky ochrany základních práv obce Žďárek.

¹⁴⁸² srv. např. nález z 29.5.1997 ve věci III. ÚS 31/97, Sb. n. u., sv. 8, str. 149 (161); nález z 29.8.2006 ve věci I. ÚS 398/04, Sb. n. u., sv. 42, str. 257 (261)

¹⁴⁸³ nález z 1.2.1994 ve věci III. ÚS 23/93, Sb. n. u., sv. 1, str. 41 (45-46)

¹⁴⁸⁴ zejména ovšem před Okresním soudem v Liberci i Krajským soudem v Ústí nad Labem – pobočkou v Liberci

¹⁴⁸⁵ Ústavní soud ČR však tvrdil, že „aniž by ovšem toto své tvrzení doplnila podrobnější ústavněprávní argumentací“

V daném případě titul obce Žďárek k jejímu majetku se odvíjel z aktů učiněných v roce 1945 státem, který se majetku zmocnil konfiskací bez náhrady.¹⁴⁸⁶ V roce 1991 tehdejší Federální shromáždění ČSFR přijalo restituční zákony, které založily možnost napadnout znárodnovací akty poskytnutím žalobního titulu původním vlastníkům, resp. jejich právním nástupcům. V projednávaném případě právní nástupkyně původního vlastníka této možnosti využila a žádala vydání (restituci) majetku podle zákona o půdě. Obecné soudy projednávající její žalobu přezkoumaly akt konfiskace a po zjištění, že ve věci byly bezezbytku splněny podmínky stanovené v § 2 odst. 1 zák. č. 243/1992 Sb., rozhodly - vzdor výhradám Ministerstva zemědělství ČR, Lesů ČR a obce Žďárek – ve prospěch Dr. Johannya Kammerlander, jak je výše uvedeno. Postupovaly tudíž podle zákona, z čehož podle Ústavního soudu ČR nutno dovodit, že jejich zásah do základního práva obce Žďárek na pokojné užívání majetku byl zákonný ve smyslu druhé věty prvního odstavce čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Při zkoumání, zda zásah do práva obce Žďárek byl ve veřejném zájmu, Ústavní soud ČR uvedl, že přiznává zvláštní význam okolnostem tvořícím pozadí restitučních zákonů. Cílem zákona o půdě bylo mj. zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, jak vyplývá z jeho preambule. Tento cíl lze podle názoru Ústavního soudu ČR považovat za legitimní a ve veřejném zájmu. Z toho nutno dovodit, že jak samotný zákon o půdě, tak postup a rozhodnutí obecných soudů podle tohoto zákona, byly ve veřejném zájmu ve smyslu druhé věty prvního odstavce čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Při aplikaci restitučních zákonů, zákon o půdě nevyjímaje, je vždy nezbytné zabránit opakování křivd v minulosti způsobených. Jinak řečeno, v jednotlivých případech zákonného zásahu do základního práva na pokojné užívání majetku musí být zajištěna „spravedlivá rovnováha“ mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky ochrany základních práv jednotlivce. S ohledem na skutečnost, že v projednávaném případě ke konfiskaci předmětného majetku došlo bez náhrady, je Ústavní soud ČR toho názoru, že tato spravedlivá rovnováha mezi požadavkem obecného zájmu na restituci majetku vyplývajícím ze zákona o půdě na straně jedné a ochranou základního práva Dr. Johannya Kammerlander na pokojné užívání svého majetku na straně druhé, zachována byla, a to zvláště pokud se vezme v úvahu, že v projednávaném případě nejde o střet zájmů fyzických osob,¹⁴⁸⁷ nýbrž o nalézání rovnováhy mezi zájmem obce hospodařící s majetkem, jehož se stát v roce 1945 zmocnil „způsobem neaprobovatelným“, a zájmem fyzické osoby - právní nástupkyně osoby, na jejíž úkor k tomuto zmocnění došlo.

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR v této věci bylo naprosto nekvalifikované. Jak je zjistitelné z výše uvedeného a jak uvedl i prof. Václav Pavlíček v rozhovoru pro Právo¹⁴⁸⁸, Ústavní soud ČR jako argument pro své rozhodnutí uvedl, že se stát zmocnil tohoto majetku konfiskací bez náhrady podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a dovolával se pro své stanovisko ustanovení protokolu k Evropské úmluvě o lidských právech a základních svobodách ohledně ochrany vlastnictví a konfiskaci bez náhrady označuje za neaprobovatelnou. Tento protokol k úmluvě však vstoupil v platnost teprve v roce 1954 a pro Československo v roce 1992, tedy řadu let po vydání dekretů presidenta republiky. Ani mezinárodní smlouvy nelze aplikovat zpětně. Poválečné konfiskace měly oporu v mezinárodním právu včetně Pařížské reparační dohody a jsou ze samotného pojmu uskutečňovány bez náhrady, neboť šlo o sankce vůči nepřátelskému majetku.

¹⁴⁸⁶ srov. ust. § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁴⁸⁷ srov. rozsudek Evropského soudu z 5.11.2002 ve věci Pincová a Pinc proti České republice, stížnost č. 36548/97, <http://www.echr.coe.int>

¹⁴⁸⁸ srv. rozhovor Jana Kovaříka s prof. Václavem Pavlíčkem v Právu: Profesor ústavního práva na Univerzitě Karlově Václav Pavlíček pro Právo: Konfiskace měly oporu v mezinárodním právu. In: Právo, 25.2.2009, str. 14

Poskytnout náhradu za reparace poraženému nepříteli by bylo absurdní. Takové úvahy Ústavního soudu ČR znamenají převrat v právním řádu. Přijmout obecně takový výklad by znamenalo oprávněnost obav, že i Lisabonská smlouva by se mola týkat zpětně i dekretů. Tímto stanoviskem se překračuje hranice února 1948 a za druhé je nepochybné, že jde o sankcionování nepřátelského jednání vůči československému státu. Tento názor je v rozporu již s plenárním rozhodnutím ve věci Dreithaller, kdy se uvádělo, že jsou takové akty uzavřenou minulostí a že není důvodů je zpochybňovat a v současné době soudit minulost.

V této souvislosti prof. Pavlíček připomněl rovněž fakt, že část příslušníků historické české šlechty předložila v září 1939 protektorátnímu prezidentu Emilu Háchovi Prohlášení, v němž se přihlásili „k národu německému, který je u vědomí jejich německého smýšlení velmi ochotně za své syny uznává a v jejich českém původu žádné překážky nevidí“.¹⁴⁸⁹

19. března 2003 vydal Pozemkový úřad v Semilech rozhodnutí¹⁴⁹⁰, kterým zamítl nároky Dr. Johnny Kammerlander na vydání majetku patřícího do bývalého panství Hrubý Rohozec, který se nacházel na území okresu Semily. Po doručení písemného vyhotovení tohoto rozhodnutí jmenovaná podala na počátku dubna 2003 prostřednictvím svého právního zástupce nejprve správní žalobu ke Krajskému soudu v Hradci Králové; po jejím odmítnutí usnesením¹⁴⁹¹ z 20. dubna 2003 jako nepřípustné pak kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu ČR; a zároveň podala proti rozhodnutí Pozemkového úřadu v Semilech žalobu k Okresnímu soudu v Semilech; tomu byla tato doručena v červenci 2003. Právní zástupce Dr. Johnny Kammerlander Felix Nevřela k tomu uvedl, že „celou dobu se hovoří o majetku zhruba za 3,5 miliardy korun. Je to však nesmysl. Jeho hodnota dosahuje přibližně 120 milionů korun. Patří do něj především zámek Hrubý Rohozec, 300 hektarů lesa a nějaké pozemky u Turnova.“

Nejvyšší správní soud ČR kasační stížnost Dr. Johnny Kammerlander 25. listopadu 2003 rozsudkem¹⁴⁹² z formálních důvodů (viz níže) zamítl. Jmenovaná proti tomuto rozhodnutí podala 7. ledna 2004 ustavní stížnost, přičemž současně navrhla, aby Ústavní soud ČR rozhodl tak, že se v zákoně č. 151/2002 Sb. doplňuje ustanovení § 5 o zákon č. 229/1991 Sb., § 9, in eventum žádala, aby Ústavní soud ČR v zákoně č. 229/1991 Sb. změnil § 9 odst. 6 tak, že proti rozhodnutí pozemkového úřadu podle odst. 3, 4 a 5 je možno podat opravný prostředek k Ministerstvu zemědělství ČR, Ústřednímu pozemkovému úřadu.

Dr. Johanna Kammerlander byla přesvědčena, že Nejvyšší správní soud ČR napadeným rozsudkem porušil čl. 3 a čl. 10 Ústavy ČR, jakož i čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 3, čl. 24 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod; konkrétně pak proti uvedenému rozsudku namítala, že rozhodnutí Pozemkového úřadu v Semilech se týkalo restitučního nároku, který byl projednáván podle zákona č. 229/1991 Sb., přičemž tento zákon nebyl zákony, jimiž byla provedena reforma správního soudnictví,¹⁴⁹³ výslovně zrušen, a tudíž je třeba mít zato, že stále platí. Proto polemizovala s názorem Nejvyššího správního soudu ČR, podle kterého ustanovení § 129 odst. 1 soudního řádu správního představovalo nepřímou novelizaci zákonů, které opravné prostředky zakládaly, a v případech, kdy zvláštní zákony k 31. prosinci 2002 zakládaly možnost opravného prostředku podle části páté, hlavy třetí občanského soudního řádu, lze po 1. lednu 2003 napadnout rozhodnutí správního orgánu žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního soudního řádu správního. To se však podle Nejvyššího správního soudu ČR týkalo věcí, které spadají do pravomoci soudů ve správním soudnictví, tedy věcí, v nichž se jedná o ochranu subjektivních veřejných práv. Pokud zvláštní zákon zakládal

¹⁴⁸⁹ srv. rozhovor Jana Kovaříka s prof. Václavem Pavlíčkem v Právu: Profesor ústavního práva na Univerzitě Karlově Václav Pavlíček pro Právo: Konfiskace měly oporu v mezinárodním právu. In: Právo, 25.2.2009, str. 14

¹⁴⁹⁰ č.j. PÚ 1244/92

¹⁴⁹¹ č.j. 30 Ca 45/2003-58

¹⁴⁹² sp. zn. 3 As 31/2003

¹⁴⁹³ zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, zákon č. 151/2002 Sb.

opravný prostředek proti rozhodnutí správního orgánu ve věci soukromoprávní, lze se v takovém případě domáhat soudní ochrany žalobou podle části páté občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. ledna 2003.

Ústavní soud ČR si následně vyžádal vyjádření Nejvyššího správního soudu ČR; ten uvedl, že případ Dr. Johanný Kammerlander byl projednáván podle § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., který se evidentně dotýká soukromého práva, které vyžaduje vyšší stupeň ochrany, než jaký mu byl poskytován ve správním soudnictví do 31. prosince 2002. Nová právní úprava poskytuje soukromým právům vyšší právní ochranu, neboť soud podle občanského soudního řádu nebude provádět přezkum rozhodnutí, ale je povolán k tomu, aby případně o věci sám rozhodl.

Proti tomuto názoru Nejvyššího správního soudu ČR Dr. Johanna Kammerlander namítala, že žádným zákonným rozhodnutím nebyla upravena možnost přezkoumání rozhodnutí pozemkového úřadu, které doposud podle zákona o půdě vykonávaly krajské soudy. Převod této agendy z oblasti správního práva do oblasti "*civilního zákoníku*" tedy nemá podle jmenované charakter přezkumu, nýbrž umožňuje účastníkům uplatnit své nároky u soudu. Rovněž je třeba podle Dr. Johanný Kammerlander odmítnout odkaz na § 129 odst. 1 soudního řádu správního, který "*jako by byl schopen pokrýt novelizaci ustanovení, aniž tato byla zakotvena ve zrušovacím ustanovení zákona.*" Podle názoru jmenované se ruší nebo mění ustanovení zákona dosud platné teprve zrušovacím ustanovením. Tato derogující ustanovení jsou obsažena v části VII. - XXIV. zákona č. 151/2002 Sb., avšak zrušení či změna ust. § 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb. v zákoně chybí. Dr. Johanna Kammerlander se proto domnívala, že celý tento postup je diskriminační, a to v poměru mezi osobami, o jejichž nárocích bylo rozhodnuto podle původní zákonné úpravy, a osobami, které se domáhají svých nároků způsobem předepsaným novou právní úpravou. Takové řešení navíc podle jmenované otevírá cestu řízení v celé hierarchii soudů, čímž se doba tohoto řízení prodlužuje.

Její ústavní stížnost však Ústavní soud ČR posoudil jako nepřijatelnou a mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ji usnesením¹⁴⁹⁴ jako nepřijatelný návrh usnesením¹⁴⁹⁵ ji 15. ledna 2004 odmítl. V souvislosti s tím pak odmítl také návrh týkající se zásahů do zákona č. 151/2002 Sb. a zákona o půdě, neboť k jeho podání¹⁴⁹⁶ by byl aktivně legitimován pouze ten, kdo podal meritorně projednatelnou ústavní stížnost. Jinými slovy, je-li ústavní stížnost odmítnuta jako nepřijatelná, musí být odmítnut také návrh týkající se právního předpisu, který byl s ústavní stížností podle ust. § 74 zákona o Ústavním soudu spojen. Ústavní soud ČR však k tomu navíc poznamenal, že i v případě připuštění ústavní stížnosti by byl takto formulovaný návrh odmítnut pro nepřislusnost; Ústavní soud ČR je totiž v rámci konkrétní i abstraktní kontroly norem oprávněn neústavní právní úpravu toliko zrušit, nikoliv sám formulovat konkrétní znění právních předpisů.

V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že Ústavní soud ČR musí především konstatovat, že představuje soudní orgán ochrany ústavnosti,¹⁴⁹⁷ který stojí mimo soustavu obecných soudů, jimž není instančně nadřazen; nepřislusí mu v řízení o ústavní stížnosti bez dalšího posuzovat výklad jednoduchého práva zastávaný obecnými soudy a to potud, pokud takovým výkladem soud nezasáhl do základních práv a svobod stěžovatele ústavně zaručených ústavním zákonem. Ústavní stížnost je založena na principu subsidiarity, tj. představuje takový prostředek k ochraně práv, který lze využít až poté, kdy stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon poskytuje. Nepřijatelnost ústavní stížnosti¹⁴⁹⁸ je dána tím, že

¹⁴⁹⁴ podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁹⁵ sp. zn. I.ÚS 10/04

¹⁴⁹⁶ byť toliko ve formě návrhu na zrušení ustanovení zákona

¹⁴⁹⁷ čl. 83 Ústavy ČR

¹⁴⁹⁸ rozhodovalo se na sklonku roku 2003

stěžovatel před jejím podáním nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje,¹⁴⁹⁹ přičemž z hlediska zákona o Ústavním soudu nutno procesními prostředky k ochraně práva rozumět nejen prostředky opravné, ale také (všechny) ty, které jsou způsobilé ochranu práva v příslušných řízeních přivodit.¹⁵⁰⁰

Ústavní soud ČR se proto domníval, že ač Dr. Johanna Kammerlander určité prostředky, proti nimž argumentovala v ústavní stížnosti, již vyčerpala, poskytuje jí zákon procesní prostředek, jehož prostřednictvím se může domáhat ochrany svých práv u nestranného a nezávislého soudu efektivněji a jehož uplatnění zajišťuje vyšší míru ochrany jejím právům. V tomto směru byla jmenovaná také poučena v napadeném rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR, s jehož závěry se Ústavní soud ČR ztotožnil, a konstatoval, že ochranu základních práv a svobod je třeba vždy chápat v dimenzi materiální, nikoliv v dimenzi formální. Existuje-li v právním řádu prostředek, jehož prostřednictvím lze dosáhnout ochrany práva před podáním ústavní stížnosti, je třeba, aby Ústavní soud ČR trval na vyčerpání takového prostředku, pokud napadený postup orgánu veřejné moci nezaložil přípustnost ústavní stížnosti z jiného důvodu.

K dílčím námitkám Dr. Johanny Kammerlander pak Ústavní soud ČR uvedl, že nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/99¹⁵⁰¹ byla s účinností k 31. prosinci 2002 zrušena celá část pátá občanského soudního řádu upravující správní soudnictví. Ústavní soud ČR shledal rozpor této právní úpravy s ústavním pořádkem ČR, zejména s čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a to z toho důvodu, že tato úprava postrádala naplnění požadavku plné jurisdikce soudu a spravedlivého procesu ve správním soudnictví. Zákonodárce na tento náleží reagoval přijetím nové koncepce správního soudnictví, která je založena na principu úplného přezkumu rozhodnutí správních orgánů. Požadavek specializace správního soudnictví si však současně s tím vyžádal vyčlenění těch právních věcí, v nichž rozhodují o hmotných právech soukromoprávní povahy správní orgány, do jurisdikce civilních soudů, jejichž pravomoc je nově založena ustanovením § 7 odst. 2 občanského soudního řádu. Cílem zákonodárce proto bylo, aby s účinností od 1. ledna 2003 probíhala všechna řízení podle nové právní úpravy, tj. v režimu plnohodnotného přezkumu rozhodnutí správních orgánů nezávislým a nestranným soudem. Dokončení přezkumu správních rozhodnutí podle zákonných ustanovení občanského soudního řádu upravujících správní soudnictví do 31. prosince 2002, jak navrhovala Dr. Johanna Kammerlander, by totiž naopak prodlužovalo neústavní stav a znamenalo by potenciálně porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále Ústavní soud ČR poznamenal, že cílem přijaté právní úpravy bylo zajistit, aby s nabytím účinnosti nové právní úpravy správního soudnictví bylo zajištěno, že ve všech případech bude probíhat přezkum v souladu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V případě Dr. Johanny Kammerlander to pak znamenalo, že soudy ve správním soudnictví žalobu jmenované odmítly jako nepřípustnou a v souladu se zněním soudního řádu správního ji odkázaly na příslušný prostředek, jímž se může domáhat ochrany svého práva. Ústavní soud ČR měl proto zato, že Dr. Johanna Kammerlander dosud nevyčerpala tento prostředek, který jí zákon k ochraně práva poskytuje a který je podle názoru Ústavního soudu ČR zcela konformní s právem jmenované na spravedlivý proces, když naopak bude tímto postupem zajištěna větší garance jejích práv cestou plnohodnotného rozhodování nezávislým soudním orgánem.

Ke květnu 2010 jsou spory o majetek náležející do bývalého panství Hrubý Rohozec po zamítnutí na úrovni pozemkových úřadů a rozdrobení na spory s jednotlivými vlastníky nemovitostí v různém stádiu projednávání před Okresním soudem v Semilech a Okresním soudem v Jablonci nad Nisou (prvoinstanční spory) resp. Krajským soudem v Hradci Králové

¹⁴⁹⁹ § 75 odst. 1 zákona

¹⁵⁰⁰ srov. např. usnesení ve věci sp. zn. III. ÚS 119/2000, sp. zn. III. ÚS 252/01

¹⁵⁰¹ publ. pod č. 276/2001 Sb.

a Krajským soudem v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (řízení o odvoláních); pravomocné soudní rozhodnutí v žádném sporu vyjma výše podrobně rozebraného sporu o lesní pozemek v k.ú. Žďárek u Semil zatím nepadlo.

III.2.A.2.e) mediální obraz

Kauza Des Fours-Walderode byla jednou z nejvíce medializovaných kauz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, bylo o ní referováno v desítkách článků již od počátku devadesátých let, ponejvíce pak v souvislosti s jednotlivými soudními, resp. správními rozhodnutími.

28. dubna 1994 informovaly Lidové noviny, že řízení o vydání zámku Hrubý Rohozec bylo dle informace přednostky Okresního úřadu v Semilech přerušeno.¹⁵⁰²

O usnesení Ústavního soudu ČR, kterým byly zamítnuty nároky JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode na vydání bývalého panství Smržovka, informovalo Právo: „*Ústavní soud zamítl stížnost Karla Des Fours-Walderode proti rozsudku Městského soudu v Praze, který potvrdil rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou zamítající Walderodův nárok na restituci bývalého panství Smržovka na Jablonecku (k velkostatku patřilo 3600 hektarů půdy, zámeček ve Smržovce, zámek v Josefově Dole a další nemovitosti); Velkostatek a další nemovitosti patřily jeho nevlastním bratrům Louisovi a Maxmiliánovi, kteří zahynuli 30. června 1944 a 16. května 1945, a dále jeho nevlastní matce Gabriele, která po válce zemřela v Rakousku. Všichni měli německé občanství, a proto tyto majetky po válce zkonfiskoval stát.*“¹⁵⁰³ a Mladá fronta DNES, která konstatovala, že „*(...) rozhodnutí ÚS se ale nedotýká Walderodeho požadavků na vrácení jiného majetku v okrese Semily (např. památkově chráněného zámku Hrubý Rohozec), který Walderode získal do vlastnictví jako přímé dědictví po svém otci.*“¹⁵⁰⁴

27. srpna 1997 uveřejnily ZN Zemské noviny informaci o tom, že 25. srpna 1997 zamítl Vrchní soud v Praze „*odvolání, které podal Karel Des Fours Walderode proti rozhodnutí ministra zemědělství Josef Luxe, jež zamítl vrácení 89 hektarů půdy na Semilsku.*“¹⁵⁰⁵

31. ledna 2000 otisklo Právo informaci o tom, že „*Městský soud v Praze zamítl restituční nároky Karla Des Fours Walderode na rozsáhlé majetky bývalého panství Hrubý Rohozec na Turnovsku. Šlo o zamítnutí dvou Walderodových odvolání proti nepřiznaným restitučním nárokům. Walderode údajně neprokázal, že byl občanem Československa.*“¹⁵⁰⁶

20. března 2003 uvedlo Právo, že „*19. března 2003 Pozemkový úřad v Semilech zamítl veškeré restituční nároky na majetek Karla Friedricha Des Fours Walderode. Hlavním důvodem bylo šlechticovo prokázané členství v Henleinově straně SDP (Sudetoněmecká strana Konráda Henleina).*“¹⁵⁰⁷ Mladá fronta DNES k tomu uvedla že „*Právník rodiny Walderode Felix Nevřela se odvolal k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech z března 2003 nevrátit majetek rodu. Do čtrnácti dnů chce navíc podat žalobu u Okresního soudu v Semilech.*“¹⁵⁰⁸

Mladá fronta DNES informovala rovněž o zamítnutí kasační stížnosti Dr. Johanný Kammerlander Nejvyšším správním soudem ČR 25. listopadu 2003 „*Nejvyšší správní soud v Brně z formálních důvodů zamítl stížnost šlechtické rodiny Walderode na postup Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech. Ten odmítl dědičce rodu Johanně Kammerlanderové vydat majetek, jehož hodnota se odhaduje na půl až tři miliardy korun.*“

¹⁵⁰² Lidové noviny, 28.4.1995

¹⁵⁰³ Právo, 6.6.1997

¹⁵⁰⁴ Mladá fronta DNES, 6.6.1997

¹⁵⁰⁵ ZN Zemské noviny, 27.8.1997

¹⁵⁰⁶ Právo, 31.1.2000

¹⁵⁰⁷ Právo, 20.3.2003

¹⁵⁰⁸ Mladá fronta DNES, 10.6.2003

*Zamítnutí stížnosti neznamená konec nároků na vrácení majetku této rodiny. O tom, zda dědičce rodu Kammerlanderové lze vydat požadovaný majetek bude rozhodovat Okresní soud v Semilech. U něj vdova po Karlu Friedrichu Des Fours Walderode vede současně stejný spor, ale v občanskoprávním soudním řízení.*¹⁵⁰⁹

O tom, že neukončené spory s sebou přinášejí komplikace, informovala 9. června 2010 Mladá fronta DNES v rozhovoru s místostarostou Turnova Jaromírem Pekařem „Zmínil jste, že vás trápí nedořešené spory s hraběcím rodem Walderode ohledně pozemků v průmyslové zóně. To je pravda, bohužel tak nemáme případným zájemcům co nabídnout. Pozemky tam sice jsou, ale zablokované, takže zónu nemůžeme rozšiřovat dál, dokud se restituice nevyřeší.“¹⁵¹⁰

III.2.B. KAUZA COLLOREDO-MANNSFELD

Úvodem je třeba podotknout, že i tato kauza, stejně jako kauza Des Fours-Walderode, má dvě části. První částí je majetek opočenské větve rodiny, druhou částí je majetek dobříšsko-zbirožské větve rodiny. O obou částech této restituční kauzy je pojednáno odděleně, kdy u obou částí je zároveň odděleně pojednáno i o otázce mobiliáře.

Původně italský rod Colloredo, o kterém jsou první zmínky v 11. století,¹⁵¹¹ se do Čech dostal v době třicetileté války, ve které jeho členové bojovali na straně císařských vojsk. Opočenské panství, oceněné na 394,885.- zlatých rýnských, bylo podle patentu Ferdinanda II. z 29. března 1634 konfiskováno rodině Trčků z Lípy a podle císařské rezoluce z 31. května 1635 a 28. prosince 1635 postoupeno k správě Rudolfu Colloredo a jeho bratru Hieronymu Colloredo jako odměna za to, že zajali ve Slezsku generála Schaffgotsche¹⁵¹² a 10. října 1636 jim bylo darováno s tím, že měli vyplatit 30,000.- zlatých Maximiliáně Trčkové, vdově po Adamu Erdmanu Trčkovi z Lípy z titulu věna pojištěného na opočenském panství.¹⁵¹³ Příslušné peníze jí však nikdy nevyplatili.¹⁵¹⁴

V roce 1771 se Franz de Paula Gundakar Colloredo oženil s Maria Isabelle Mannsfeld, sňatkem získal rozsáhlý majetek, zejména pak panství Dobříš a Obořiště. a spolu se svými potomky se začal psát z Colloredo-Mannsfeld. Další příslušníci rodu většinou sloužili ve vojsku nebo působili ve státních službách. V roce 1879 koupila rodina Colloredo-Mannsfeld bývalé panství Zbiroh, a to od Vídeňské hypoteční banky, která byla největším věřitelem zkrachovalého podnikatele Dr. Strousberga.¹⁵¹⁵

Hieronymus Ferdinand Rudolf Colloredo-Mannsfeld¹⁵¹⁶ měl dva syny, Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld¹⁵¹⁷, pozdějšího vlastníka bývalého panství Opočno, a Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld,¹⁵¹⁸ pozdějšího vlastníka bývalých panství Dobříš a Zbiroh. Zatímco Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld¹⁵¹⁹ zemřel bezdětný,¹⁵²⁰ Hieronymus Hubert

¹⁵⁰⁹ Mladá fronta DNES, 29.11.2003

¹⁵¹⁰ Radnici trápí nedořešené spory s rodem Walderode. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 9.6.2010, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=724727> [9.6.2010]

¹⁵¹¹ Údajně nejstarší známý předek se připomíná roku 1025 nebo 1031 ve Furlansku. Srv. ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 257

¹⁵¹² účastník spiknutí Albrechta z Valdštejna

¹⁵¹³ BÍLEK, T. V.: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. II. Praha: 1883, s. 681-683

¹⁵¹⁴ ŠŮLA, J.: Dva kšafy Jana Rudolfa Trčky z Lípy. Stopami dějin Náchodska. Sborník státního okresního archivu Náchod. Náchod: 1999, s. 159-169

¹⁵¹⁵ srv. <http://www.lesyzbiroh.cz/> [9.6.2010]

¹⁵¹⁶ (1842-1881)

¹⁵¹⁷ (1866-1957) http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=204203 [9.6.2010]

¹⁵¹⁸ (3.11.1870-29.8.1942) http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=139183 [9.6.2010]

¹⁵¹⁹ V některých odborných pracích je Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld označován jako Josef Colloredo-Mannsfeld st.

Collaredo-Mannsfeld měl čtyři syny: Dr. Josefa Leopolda,¹⁵²¹ Hieronyma Medarda,¹⁵²² Weikharda Karla¹⁵²³ a Friedricha Hieronyma.^{1524, 1525}

Obě větve rodiny Collaredo-Mannsfeld, opočenská i dobříšsko-zbirožská, o svůj majetek přišly již v roce 1942, kdy byl zabaven na základě nařízení německé Tajné státní policie. V roce 1945 byli příslušníci rodiny Collaredo-Mannsfeld označeni za osoby státně nespolehlivé a jejich majetek převzal stát na základě dekretů presidenta republiky. Po roce 1948 emigrovali všichni členové rodiny do Rakouska, někteří z nich dočasně pobývali i v jiných zemích, zejména USA a Kanadě.

III.2.B.1. majetek opočenské větve rodiny Collaredo-Mannsfeld

III.2.B.1.a) historie konfiskace

Poslední majitel zámku Opočno, Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld,¹⁵²⁶ získal zámecký areál v Opočně v rámci majetkového vypořádání – Dohody o zrušení reálného svěřenectví Collaredo-Mannsfeldského v Opočně¹⁵²⁷ - v roce 1925 od svého strýce a adoptivního otce¹⁵²⁸ Josefa Hieronyma Collaredo-Mannsfeld. Ten si ponechal šperky, různé hotovosti a z mobiliáře zámku Opočno kolekci vybraných obrazů; Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld – tehdy čtrnáctiletý – získal vlastnické právo k nemovitostem, jakož i prakticky veškerý inventář zámku v Opočně. Právo užívat a požívat výtěžky z velkostatku Opočno zůstalo Josefu Hieronymu Collaredo-Mannsfeld; v době jeho nepřítomnosti byl správcem jeho mladší bratr Hieronymus Hubert Collaredo-Mannsfeld, jenž byl pro tento případ vybaven generální plnou mocí. Jemu byl také podřízen správce panství, Němec Georg Beck, který působil na velkostatku Opočno již před vznikem Československé republiky. Rozložení majetkových a správních práv bylo v té době praktické – Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld byl tehdy nedospělý a navíc byl finančně zajištěn majetkem svého otce Hieronyma Huberta Collaredo-Mannsfeld.¹⁵²⁹

Dětství strávil Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld v Berlíně; v průběhu dvacátých let 20. století docházel na německé reálné gymnázium v Praze¹⁵³⁰ a vysoké školy absolvoval v německém Mnichově a rakouském Innsbrucku, kde také v prosinci 1933 absolvoval získáním doktorátu politických věd. V letech 1934 až 1937 pobýval v Čechách a ve Štýrsku. Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld se na sklonku třicátých let seznámil s Annou Maria Rabl,¹⁵³¹ s ní se následně v závěru třicátých let, 25. března 1939, oženil.¹⁵³² Z tohoto

¹⁵²⁰ Byl však dvakrát ženatý, jednak s Lucy Jonquet (nar. 1878), jednak s Maria von Smit (nar. 1877) http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=204203 [9.6.2010]

¹⁵²¹ (1910-1990)

¹⁵²² (1912-1998)

¹⁵²³ (1914-1946)

¹⁵²⁴ (1916-1994)

¹⁵²⁵ ŠŮLA, J.: Collaredové a opočenští Collaredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 261-262

¹⁵²⁶ Josef Hieronymus Collaredo-Mannsfeld žil po dobu druhé světové války ve Francii, konkrétně v nacisty okupované Paříži. Dle dostupných informací se zdá, že Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti nevyplnil, ani jinak nekolaboroval s nacisty. Po skončení druhé světové války mu byl jeho bývalý majetek v Československu navrácen.

¹⁵²⁷ Dohoda o zrušení reálného svěřenectví Collaredo-Mannsfeldského v Opočně z 25.4.1925 a usnesení Zemského civilního soudu v Praze ze 14.11.1925

¹⁵²⁸ Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld byl nejstarším synovcem Josefa Hieronyma Collaredo-Mannsfelda

¹⁵²⁹ ŠŮLA, J.: Collaredové a opočenští Collaredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 265-266

¹⁵³⁰ maturoval v roce 1928

¹⁵³¹ tehdy již rozvedená Menzelová (její bývalý manžel byl úspěšný rakouský tenista); sestra SS-Hauptscharführera Helmuta Rabla (SS-Nr. 275743), který byl po celou dobu okupace Československa rádcem a přítelem rodiny Collaredo-Mannsfeld. Ve svém německy psaném životopisu, datovaném 28.3.1942, Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld zdůrazňuje nacistické zásluhy svého švagra, když uvádí, že Ing. Helmut Rabl „hat

manželství se následně 19. prosince 1940 narodila dcera Christine Colloredo-Mannsfeld, která byla zároveň jejich dítětem jediným. 8. října 1940, společně se svými bratry Hieronymem Medardem¹⁵³³ a Weikhardem Karlem vyplněním Dotazníku ke stanovení německé státní příslušnosti požádal Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld o říšskoněmecké občanství, a to údajně na doporučení svého otce Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld, který příslušný Dotazník¹⁵³⁴ rovněž vyplnil.¹⁵³⁵ Ačkoli se originál Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld v letech bezprostředně po druhé světové válce ztratil, uvedl fakt, že požádal o říšskoněmecké občanství, ve svém česky psaném a vlastnoručně podepsaném životopise,¹⁵³⁶ který se – na rozdíl od Fragebogen – dochoval do současnosti. 5. ledna 1941 navštívil Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld společně s Annou Maria Colloredo-Mannsfeld říšského protektora Konstantina von Neuratha.¹⁵³⁷

Dokument, vypracovaný služebnou Pozemkového úřadu¹⁵³⁸ v Hradci Králové 16. dubna 1940, konstatuje komplikované vlivy na obhospodařování opočenského velkostatku v důsledku složitých majetkoprávních vztahů, „*takže výsledkem je horší hospodaření, než by bylo na tomto podniku možné.*“¹⁵³⁹ Proto zpráva navrhuje zavedení nucené správy na opočenský velkostatek. Dalším dopisem ze 17. října 1940 vedoucímu Pozemkovému úřadu v Praze urgovala královéhradecká služebna zavedení nucené správy, která byla následně zavedena.¹⁵⁴⁰ Prvním nuceným správcem se stal Paul-Joachim Hillermann, který 12. května 1941 podával Pozemkovému úřadu zprávu o stavu zaměstnanců, kteří připadají (či nepřipadají) k propuštění nebo penzionování. V únoru 1942 byl již nuceným správcem

sich in den Jahren vor dem Anschluss Oessterreichs sehr für den Nationalsozialismus eingesetzt und war aus diesem Grunde auch langere Zeit in der politischer Haftung. Er ist seit langer Zeit Angehöriger der SS (...)“
Archiv Ministerstva vnitra České republiky v Praze, sign. Colloredo-Mannsfeld

¹⁵³² stalo se tak v Reithu u Kitzbühelu v Rakousku.

¹⁵³³ Toto Fragebogen se, na rozdíl od Fragebogen vyplněného Dr. Josefem Leopoldem Colloredo-Mannsfeld, dochovalo do současnosti, srv. faksimile dotazníku vyplněného Hieronymem Hubertem Colloredo-Mannsfeld např. in: VAŇURA, O.: Kauza Colloredo-Mannsfeld. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 102-103

¹⁵³⁴ Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit. V tomto dotazníku, na jehož základě se udílela německá státní příslušnost se všemi právy a povinnostmi, vyplňoval dotazovaný celkem 14 bodů a vlastnoručně ho podepisoval. Kromě běžných dotazů (nacionále, mateřský jazyk, jazykové znalosti, vojenská služba) podepsaný uváděl i členství v německých nebo českých spolcích, sdruženích, profesních organizacích atd., ale také (bod 11) jakou národní příslušnost má nebo měli podepsaného manžel(ka), zda německou či českou, a bod 12 už zněl: *Který údaj o vaší příslušnosti k německému národu chcete dále uvést?* (jako např. školní docházka atd.). Bod č. 13 se týkal příslušnosti předků do čtvrtého kolena k židovské víře. Rozhodující byl bod č. 14: *„Ich versichere, dass ich mich zum deutschen Volkstum bekenne“* (ujišťuji, že se znám k německému lidu). Následoval pak vlastnoruční podpis. V případě, že tento dotazník byl pozitivně přijat nacistickými kádrovými orgány, znamenalo to, že žádajícímu bylo přiznáno německé občanství (státní příslušnost) a dotazník byl opatřen razítkem potvrzujícím přidělení dokladu o státním občanství. ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 267

¹⁵³⁵ I toto Fragebogen se dochovalo do současnosti, srv. faksimile dotazníku vyplněného Hieronymem Hubertem Colloredo-Mannsfeld např. in: VAŇURA, O.: Kauza Colloredo-Mannsfeld. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 102-103

¹⁵³⁶ datovaném 1.8.1945

¹⁵³⁷ srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹⁵³⁸ Bodenamt; jednalo se o pozemkový úřad, který řídil provádění pozemkové reformy v době Československé republiky a byl převzat pod německou kontrolu již v květnu 1939 a postupně se přeměnil v nástroj německé kolonizační a germanizační politiky. Do konce druhé světové války bylo pro kolonizační účely zabaveno celkem půl milionu hektarů zemědělské půdy.

¹⁵³⁹ *„Durch die ungeklärte und komplizierte Einflussnahme verschiedener Mitglieder des Hauses Colloredo-Mannsfeld ist die Bewirtschaftung der Gutes Opotschno behindert, sodass eine schlechte Bewirtschaftung resultiert, als auf diesem Betrieb möglich wäre.“*

¹⁵⁴⁰ Přesné datum není z dostupných materiálů zjištělné, stalo se tak v rozmezí prosince 1940 až dubna 1941.

osvědčený ústřední ředitel Georg Beck. 9. února 1942 říšský ministr vnitra výnosem¹⁵⁴¹ po dohodě s říšským protektorem v Čechách a na Moravě rozhodl o zabavení opočenského velkostatku ve prospěch Německé říše, které bylo následně provedeno konfiskačním nařízením¹⁵⁴² německé Tajné státní policie, Velitelství Praha z 16. února 1942.¹⁵⁴³ Tím byl konfiskován majetek šesti¹⁵⁴⁴ v něm uvedeným příslušníkům rodiny Colloredo-Mannsfeld, mezi nimi i Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld. V odůvodnění tohoto rozhodnutí se uvádí, že všichni jmenovaní jsou *osoby nepřátelské říši*.¹⁵⁴⁵ Krátce poté, 4. března 1942, byla žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld o přiznání říšskoněmeckého státního občanství odmítnuta.¹⁵⁴⁶

Konfiskaci majetku ze strany se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld snažil bránit. 28. března 1942 sepsal v německém jazyce proti konfiskaci podání,¹⁵⁴⁷ ke kterému připojil svůj životopis, který vlastnoručně podepsal. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld v tomto německy psaném podání, resp. připojeném životopise uvedl, že zjištění „*že moje snažení měla být Říši nepřátelská*“ (...) „*vychází z nesprávných předpokladů*“ „*(...) Prosím o sdělení proti mně svědčících svědeckých výpovědí, abych měl příležitost prokázat nevěrohodnost případných proti mně zaměřených výpovědí, a bylo-li by to nutné, proti osobám, které mně připsaly snahy Říši nepřátelské, podat žalobu pro urážku na cti* (...) „*Moje snažení mohou být prohlašována za Říši nepřátelská a můj majetek může být zabaven jen potom, jestliže bych se já osobně podílel na nějakých Říši nepřátelských snahách*“ (...) *připojuji svůj veskrze pravdivý životopis (...) skutečnost, že se můj bratr hrabě Weikhard Colloredo-Mannsfeld připojil k takzvané Benešově deklaraci, nemůže být v žádném případě důvodem, abych byl považován za Říši nepřátelského. Jednal tehdy v mladické nerozvážnosti proti mé vůli. Také skutečnost, že můj strýc kníže Josef Colloredo-Mannsfeld se zdržuje ve Francii, nezakládá žádný důvod k zákroku proti mně. Oba postižení se budou muset s těmito proti nim vyhodnocenými skutečnostmi vyrovnat, já jsem ostatně přesvědčen, že se jim to podaří a že jejich způsob jednání v žádném případě neslouží snahám, které by Říše mohla posuzovat jako státu nepřátelská* (...) *Heil Hitler!*“¹⁵⁴⁸ V připojeném životopisu poukazoval na zdravotní obtíže své ženy a nezapomněl zmínit zásluhy svého švagra SS Hauptscharführera Helmuta Rabla o národně-socialistické hnutí v Rakousku. Opis obou dokumentů zaslal rovněž říšskému ministru vnitra do Berlína.¹⁵⁴⁹

Ve věci Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld se angažoval i jeho švagr SS-Hauptscharführer Helmut Rabl, který se obrátil na Majetkový úřad říšského protektora vlastnoručně podepsaným dopisem datovaným 15. dubna 1942.¹⁵⁵⁰ V něm uvedl, že dr. Josef

¹⁵⁴¹ Č. S IV D I b-B, č. 2096-41 g – 222

¹⁵⁴² Einziehungsverfügung

¹⁵⁴³ č.j. 572/41-VI, vydaného na základě Nařízení o propadnutí jmění v Protektorátu Čechy a Morava, které bylo vydáno 4. 10. 1939 a které podepsal říšský ministr vnitra a ministr financí a bylo označeno jako říšský zákon I., str. 1998

¹⁵⁴⁴ Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld, Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld a Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld

¹⁵⁴⁵ reichsfeindlich

¹⁵⁴⁶ Státní ústřední archiv Praha, fond Německé státní občanství; Magistrát hlavního města Prahy – Evidence obyvatel (sign. I-3a/S-č- 4144-1946)

¹⁵⁴⁷ Eingabe

¹⁵⁴⁸ srv. dopis Dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda německé tajné státní policii, kterým žádá o navrácení majetku, originální německý text viz VAŇURA, O.: Kauza Colloredo-Mannsfeld. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 113-115 a český překlad s. 116-118

¹⁵⁴⁹ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 273

¹⁵⁵⁰ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 274

Leopold Colloredo-Mannsfeld podle „svého původu je ale jen v nejmenší části Čech. Žádost o přiznání německého státního občanství podal teprve na podzim 1940.“, přičemž připomněl i fakt, že jeho sestra Anne Maria je německou státní příslušnicí – „(...) má jako Němka německé státní občanství. Je stejně jako já árijského původu“, i německé státní občanství své neteře Christine Colloredo-Mannsfeld.¹⁵⁵¹ Zmínil i skutečnost, že „Moje sestra porodila v prosinci 1940 dítě /Christine/. Po porodu moje sestra onemocněla srdeční chorobou (...) a je dodnes, tedy 16 měsíců, trvale ležící a má stále horečku.“, což je velmi pozoruhodné konstatování s ohledem na skutečnost, že Anne Maria Colloredo-Mannsfeld byla 5. ledna 1941, tedy přibližně tři týdny po porodu, společně s Dr. Josefem Colloredo-Mannsfeld na návštěvě u říšského protektora Konstantina von Neuratha.¹⁵⁵²

Po konfiskaci velkostatku Opočno byl v listopadu 1942 Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vykázán pobyt v Rozběčicích, kam se 3. března 1943 i s rodinou přestěhoval.¹⁵⁵³ Byl tam ubytován ve vile Ing. Dr. Františka Skořepy, který byl deportován do koncentračního tábora a vilu 1. ledna 1942 zabrala královéhradecká německá Tajná státní policie. Zdá se, že se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld se ženou a dcerou ve vile nechoval adekvátně, neboť po se po jeho odstěhování zjistila ztráta čtyř pokojových kamen, nezaplacení účtů za odebranou elektřinu a zničení tří pokojů houbou, takže vlastník vily Ing. Dr. František Skořepa, který se po válce vrátil z koncentračního tábora a vilu si nechával opravit, vyčíslil 28. února 1946 škodu způsobenou na svém majetku Colloredo-Mannsfeld částkou 79,572.60 Kčs, kterou marně vymáhal ještě v červenci 1949.¹⁵⁵⁴ Po přesídlení do Rozběčic musel Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld pracovat na stavbě Škodových závodů v Plotišti,¹⁵⁵⁵ – nejednalo se však v době druhé světové války o cokoli neobvyklého.

Dva měsíce po skončení druhé světové války, 12. července 1945, byl v Rudém právu otištěn článek *Záhada národnosti Colloredo-Mansfeldů*,¹⁵⁵⁶ ve kterém bylo uvedeno, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld a jeho bratr Weikhard Karl žádali o německou státní příslušnost, že se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld několik dnů po okupaci oženil s Němkou, uváděl se i obsah jeho podání německé Tajné státní policii a životopis, jakož i některé výroky jeho bratra Weikharda Karla, zaměřené proti ČSR a prezidentu Benešovi. Celkově článek vyzněl v tom smyslu, že Colloredo-Mannsfeldové jsou německá šlechta. Po uveřejnění tohoto článku došlo na plenárním zasedání MNV v Opočně k bouřlivé diskusi, bylo zrušeno rozhodnutí z května 1945, kterým byl Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld ustanoven národním správcem velkostatku Opočno a národní správou byl pověřen lesní rada Hugo Konias.¹⁵⁵⁷ Zřejmě v návaznosti na článek uveřejněný v Rudém právu adresoval Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld Ministerstvu vnitra ČSR svůj životopis, datovaný 1. srpna 1945, ve kterém mj. uvádí, že rodina Colloredo-Mannsfeld byla prohabsbursky orientována („jsme byli do roku 1918 Rakušani i svým cítěním, v širokém, věru evropském smyslu“), avšak on sám se cítí být Čechem a jako takový v době okupace jednal. Přitom přiznal, že v říjnu 1940 podal žádost o německé státní občanství.

17. září 1945 vydalo Ministerstvo vnitra ČSR příkaz k zajištění Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld a k jejich vyhoštění z ČSR

¹⁵⁵¹ Archiv Ministerstva vnitra ČR v Praze

¹⁵⁵² srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹⁵⁵³ V Rozběčicích Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld bydlel do 22.5.1945, kdy se opět přihlásil k pobytu v Opočně

¹⁵⁵⁴ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 278

¹⁵⁵⁵ srv. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z 17.3.2004, č.j. 18 Co 488/2003-545

¹⁵⁵⁶ Rudé právo 12.7.1945, č. 55, s. 4, pod šifrou *jm*

¹⁵⁵⁷ POTOČEK, V.: Předúnorové období v Opočně. In: Od Května k Únoru v rychnovském okrese. Sborník vzpomínek a dokumentů v letech 1945-1948. Rychnov nad Kněžnou, 1968, s. 50

s odůvodněním, že oba pozbyli československé státní příslušnosti podle §5 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.: „Josef Colloredo-Mannsfeld si podle zachované korespondence, která je v držení Ministerstva vnitra, podal žádost o německou státní příslušnost na podzim roku 1940 (...) Dalším důvodem pro vyhoštění z území československé republiky obou těchto osob jsou jejich písemná prohlášení o věrnosti německé říši a o jejich věrně německém smýšlení. Oba mají výhradně německé školy a vždy se podle vlastních prohlášení cítili více Němci než Čechy.“¹⁵⁵⁸ Oba bratři byli zajištěni; Weikhard Karl byl propuštěn¹⁵⁵⁹ 21. prosince 1945 pro nemoc; Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld o tři dny později, 24. prosince 1945.

Zemský národní výbor rozhodl výměrem ze 5. prosince 1945,¹⁵⁶⁰ že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld „(...) je osobou německé národnosti ve smyslu ustanovení § 1, odst. 1 písm. a) a § 2 odst. 1 dekretu pres. rep. ze dne 12. VI. 1945 a spadá zároveň pod ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) téhož dekretu.“. Tímto výměrem tak bylo deklarováno, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld jednak je osobou německé národnosti, jednak podle znění ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. patří mezi „osoby, které kolektivně nebo individuálně vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svésti hleděly a záměrně a aktivně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty“ a proto je třeba jej považovat za „zrádce a nepřítele Československé republiky“.

Proti výše uvedenému výměru Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945 podal Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld¹⁵⁶¹ 25. prosince 1945 odvolání k Ministerstvu zemědělství ČSR.¹⁵⁶² V odvolání omlouval své jednání za okupace, opětovně přiznal vyplnění Dotazníku k německé národní příslušnosti a odmítl nařčení, že by byl zrádce; argumentoval přitom svou ctí, avšak v opačném smyslu, než v dopise německé Tajné státní policii z 28. března 1942.¹⁵⁶³ Jeho odvolání bylo odmítnuto výměrem Ministerstva zemědělství ČSR z 30. ledna 1946¹⁵⁶⁴ s odůvodněním, že opravný prostředek proti uvedenému výměru Zemského národního výboru v Praze není přípustný.

Proti tomuto rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČSR podal Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld 5. března 1946 stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu ČSR. V té argumentoval, že ke zjištění národnosti je kompetentní místní národní výbor, v jehož obvodu leží konfiskovaný majetek. Řízení před Nejvyšším správním soudem ČSR¹⁵⁶⁵ však není spolehlivě doloženo v žádném soudním spise. Zmínka o něm je obsažena pouze v písemném vyjádření Ministerstva zemědělství ČSR, adresovaném Nejvyššímu správnímu soudu ČSR v Praze, z 18. května 1946;¹⁵⁶⁶ toto vyjádření si této soud vyžádal 18. března 1946. Vzhledem k tomu, že ve stížnosti Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld uváděl mj. to, že rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČSR je nezákonné a trpí podstatnými vadami řízení; přitom uvedl, že rozhodovat o tom, kdo je národnosti německé či maďarské, může místní národní výbor podle bydliště dotyčné osoby; vyslovení konfiskace majetku pak přísluší tomu stupni národního výboru,

¹⁵⁵⁸ Archiv Ministerstva vnitra ČR v Praze

¹⁵⁵⁹ rozhodnutím Ministerstva vnitra ČSR č.j. Z-I-42 899

¹⁵⁶⁰ č.j. 613/4-45-III-Pk, str. 12-14 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

¹⁵⁶¹ zastoupený advokátem JUDr. Jaroslavem Čulíkem

¹⁵⁶² příslušnost tohoto ministerstva byla dovozována z toho, že konfiskace se měla týkat zejména zemědělského majetku. Některé prameny uvádějí jako datum odvolání 24.12.1945, zřejmě však nesprávně

¹⁵⁶³ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 281

¹⁵⁶⁴ č.j. 11017/46-IX/1, list č. 145 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

¹⁵⁶⁵ bylo vedeno patrně pod č.j. 82/46/1

¹⁵⁶⁶ č.j. 44.533/46-IX/A-22, list č. 97 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

v jeho obvodě se zemědělský majetek nalézá,¹⁵⁶⁷ když proti konfiskaci majetku dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. je přípustné odvolání, konstatovalo Ministerstvo zemědělství ČSR, že místní národní výbor je podle vládních nařízení č. 44/1945 Sb. a č. 45/1945 Sb. orgánem obecní samosprávy a nestal se orgánem správy státní. Výslovně pak uvedlo, že „V tomto směru nutno právní názor stížnosti, který tvrdí výlučnou příslušnost místních národních výborů při rozhodování otázky, zda určitá osoba jest národnosti německé či maďarské, označiti za právně neodůvodněný. Rovněž celá další konstrukce stížnosti, opírající své námitky o volbě a pravomoci národních výborů, jest proto v zásadě pochybena a nenalézá opory v zákoně.“ a dále zmínilo, že tvrzení stížnosti, že naříkané rozhodnutí je nezákonné a trpí vadami řízení, není právně odůvodněno a Ministerstvo zemědělství ČSR navrhuje stížnost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld proto zamítnout jako bezdůvodnou.

Rozhodnutí o vyřízení stížnosti Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld u Nejvyššího správního soudu ČSR však nebylo dohledáno. Jisté je, že se věcí opětovně zabývalo Ministerstvo zemědělství ČSR, které dalším výměrem z 3. ledna 1947¹⁵⁶⁸ zrušilo svůj předchozí výměr o odmítnutí odvolání z 30. ledna 1946¹⁵⁶⁹ s tím, že odvolací řízení před Ministerstvem zemědělství ČSR bude pokračovat.¹⁵⁷⁰ O odvolání Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld pak Ministerstvo zemědělství ČSR znovu rozhodovalo, přičemž výměrem z 16. prosince 1948¹⁵⁷¹ bylo rozhodnuto tak, že: „I. Výměr Zemského národního výboru v Praze ze dne 5. 12. 1945 č.j. 613 4-45-III-Pk se zrušuje. 2. Odvolání Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda ze dne 24.12.1945 se odmítá.“¹⁵⁷² Výrok o zrušení výměru Zemského národního výboru v Praze byl Ministerstvem zemědělství ČSR zdůvodněn tím, že „Zemský národní výbor rozhodoval o majetku osoby, která v rozhodný den tento majetek v knihovním vlastnictví neměla“, neboť „knihovním vlastníkem velkostatku Opočno byla dne 23.6.1945 Říše německá, které bylo vlastnictví knihovně vtěleno na základě vyvlastňovacího nálezu německé policie ze dne 16.2.1942, č. B N 572/41-IV/3“¹⁵⁷³ Výrok o odmítnutí odvolání Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda je zdůvodněn tím, že „(...) meritorní posouzení odvolacích námitek, resp. otázky, zda odvolatel jest či není osobou spadající pod vpředu uvedená ustanovení dekretu č. 12/45 Sb. (...) stalo se (...) bezpředmětným a nebylo třeba se tím zabývat, protože otázka by byla akutní k řešení jen v tom případě, kdyby stěžovatel vlastníkem tohoto zemědělského majetku byl“.

V informaci pro ministra vnitra ČSR z 11. ledna 1946¹⁵⁷⁴ se uvádí, že „Po právní stránce je (třeba) pohlížet na Josefa Colloredo-Mannsfelda jako na osobu, která ztratila čl. občanství podle § 1 odst. 4 dekr. č. 33/45 Sb., protože se přihlásila za války za Němce. Dokud mu nebude vydáno osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 č. 4 č. 33/45 Sb. a pokud toto osvědčení nebude schváleno ministerstvem vnitra je pro nás Němcem. Ta okolnost, že se hlásil k němc. národnosti proto, aby zachránil své statky, nemůže být považována za okolnost zvláštního zřetele hodna, nebo za nátlak podle cit. zákona ustanovení, proto (že) dobří vlastenci raději nechali se uvěznit a trpěli v koncentračních táborech, nebo dokonce podstoupili smrt, než by zradili jazyk a národ. Myslím, že Josef Colloredo-Mannsfeld patřil

¹⁵⁶⁷ v tom se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld opíral o vládní nařízení č. 44/1945 Sb. a vládní nařízení č. 45/1945 Sb.

¹⁵⁶⁸ č.j. 21.009/47-IX/A-22

¹⁵⁶⁹ č.j. 11017/46-IX/1

¹⁵⁷⁰ srv. list č. 146 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

¹⁵⁷¹ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁵⁷² srv. listy č. 18-20 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

¹⁵⁷³ Ústavní soud ČR k tomu v nálezu sp. zn. III. ÚS 107/04 z 16.12.2004 uvádí, že „datum 23.6.1945 je patrně zmíněno proto, že k tomuto dni nabyl účinnosti dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb.“, srv. www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁵⁷⁴ zřejmě jde o překlep a správně má být uvedeno 11.1.1947

mezi ty býv. rakouské šlechtice, usazené v Čechách, kteří hleděli s úctou nanejvýše jen na svého císaře ve Vídni, ale nenašli za staletí kladný poměr k lidu, který pro ně na panstvích dělal. Je to šlechta mezinárodní a mluvit o národnosti je nemožné. Za první republiky za 20 let měli negativní poměr k Republice a po válce nenávidí lidově-demokratickou republiku, v níž vidí nepřitele ještě většího. Za války chovali se lokálně k Němcům a kdyby jim nebyly konfiskovány statky Němci, zůstali by dobrými německými občany. Po něm. konfiskaci a po tom, když porážka Němců byla jasná, začali mluvit česky a stýkat se s některými občany, kteří nyní za ně svědčí.“ Tento dokument reagoval na žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld o cestovní povolení do Rakouska, kde se dle jeho tvrzení nacházel jeho statek.¹⁵⁷⁵

Mohl by totiž obdržet prozatímní pas, pokud by prokázal, že podal žádost o československé státní občanství podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945, předložil doporučení ONV a prokázal důležitost cesty, nebo by mohl obdržet „laissez passer“, když by se spokojil s jednorázovým dokladem pro vycestování bez povolení návratu.¹⁵⁷⁶

Dále, Okresní národní výbor v Novém Městě nad Metují rozhodl vyhláškou z prosince 1945,¹⁵⁷⁷ že majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld podléhá konfiskaci podle § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Tato konfiskační vyhláška nebyla dohledána,¹⁵⁷⁸ nicméně její existenci lze dovodit mj. z písemného vyjádření Ministerstva zemědělství ČSR z 18. května 1946,¹⁵⁷⁹ adresovaného Nejvyššímu správnímu soudu ČSR v Praze.¹⁵⁸⁰ V tomto vyjádření Ministerstvo zemědělství ČSR uvádí, že konfiskační vyhláška Okresního národního výboru v Novém Městě nad Metují byla vydána 19. prosince 1945; v usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II ÚS 18/97 je však uvedeno, že „konfiskační vyhláška č.j. ORK-818/45 byla vydána ONV v Novém Městě nad Metují dne 17. 12. 1945.“¹⁵⁸¹

22. prosince 1945 vydal Zemský národní výbor v Praze Výměr o zavedení národní správy na velkostatek Opočno ve smyslu ustanovení § 2 až § 7 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹⁵⁸² Proti tomuto výměru podal Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld 21. ledna 1946 témuž orgánu stížnost, v tvrdil, že výměr je nezákonný a trpí podstatnými vadami řízení, které spatřoval v tom, že výměr Zemského národního výboru v Praze z 22. prosince 1945 neuvádí konkrétně okolnosti, podle kterých dospěl k názoru, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld je německé národnosti, a proto „není pochybnosti o tom, že rozhodnutí jest naprosto vadné“.¹⁵⁸³ Ve své argumentaci dále odmítl, že by byl německé národnosti; přitom sice připustil, že se jeho otec Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld při sčítání lidu 1. prosince 1930 přihlásil k německé národnosti, ale uvedl, že jeho matka Bertha Henrieta Katherina Nadine Kolowrat-Krakowsky byla české národnosti. Otec ale byl prý svým povoláním a prostředím nucen používat německý jazyk a pro nedostatek příležitostí a pokročilý věk již plynule nezvládl češtinu. Je prý proto přirozené, že při sčítání lidu uvedl jako obcovací řeč němčinu. V této stížnosti se již nezmínil o tom, že vyplnil Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti, jak učinil ve svém vlastnoručně podepsaném

¹⁵⁷⁵ Jeho otec Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld, zemřelý v roce 1942, tam koupil v roce 1929 statek Oeblarn.

¹⁵⁷⁶ Dokument v archivu Ministerstva vnitra ČR v Praze

¹⁵⁷⁷ různé zdroje uvádějí datum této konfiskační vyhlášky buď 17.12.1945, nebo 19.12.1945

¹⁵⁷⁸ není založena ani ve spisu Okresního soudu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95

¹⁵⁷⁹ č.j. 44.533/46-IX/A-22

¹⁵⁸⁰ srv. list č. 98 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁵⁸¹ není však zcela zřejmé, zda se jedná o tutéž vyhlášku, vztahující se k témuž majetku (v tomto duchu srv. též nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04 z 16.12.2004, www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010])

¹⁵⁸² jak uvádí Jaroslav Šůla ve své obsáhlé studii (srv. ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 282), stala se zde chyba, která následně zbytečně zatížila celý případ na měsíce a léta, když důvod konfiskace měl být určen podle § 3, odst. 1 písm a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁵⁸³ Státní ústřední archiv Praha, fond Zemský národní výbor

životopisu datovaném 1. srpna 1945 a odvolání z 25. prosince 1945 proti výměru Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945.

17. ledna 1946 povolil Krajský soud civilní „na majetek dříve Josefa Colloredo-Mannsfeld v Opočně, naposledy zapsaný pro německou říši – říšského protektora ve vložce 1031 desk zem. panství Opočno tento zápis: Podle dožádání a výměru Zemského národního výboru v Praze ze dne 22. XII. č.j. (...)“ zaznamenat národní správu jako nového majitele podle ustanovení § 15 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹⁵⁸⁴

Národním správcem velkostatku Opočno se stal lesní rada Hugo Konias, který dopisem z 16. ledna 1946 upozornil Zemský národní výbor v Praze, že při velkostatku Opočno jsou obhospodařovány další pozemky Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld a pozemky původně náležející zemřelému Hieronymu Hubertu Colloredo-Mannsfeld.

Zřejmě v přímé souvislosti s dopisem národního správce velkostatku Opočno Huga Koniasa pak byla dodatečným výměrem Zemského národního výboru v Praze z 26. ledna 1946 zavedena národní správa i na další majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, zapsaného v rustikálních vložkách soudního okresu Opočno, Nové Město nad Metují a Hradec Králové, a dále též na nemovitý majetek Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld, Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld a Josefa Colloredo-Mannsfeld, zapsaný v rustikálních vložkách. O uvedení národního správce do úřadu byl 2. února 1946 vyhotoven podrobný zápis.¹⁵⁸⁵ Ředitelství státních lesů a statků v Praze oznámilo, že převzetí konfiskovaného velkostatku Opočno se uskuteční v listopadu 1946.¹⁵⁸⁶

14. července 1947 vydala Obvodní rada pro Prahu I-VI dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld Osvědčení o státní a národní spolehlivosti; to však není opatřeno razítkem a podpisem o schválení ministerstvem vnitra ČSR. O několik týdnů později, 5. srpna 1947, mu vystavil Okresní národní výbor v Dobrušce osvědčení o československém státním občanstvím. Stalo se tak s ohledem na skutečnost, že mu tehdy nebylo známo, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vyplnil v roce 1940 Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti; když tato skutečnost vyšla později najevo, prohlásil 4. února 1949 toto osvědčení vydané Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld za neplatné. Z korespondence mezi Ministerstvem vnitra ČSR a Zemským národním výborem v Praze ze září a listopadu 1947, týkající se udělení československého státního občanství Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld je zjistitelné, že se originál jeho Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti nachází na Zemském národním výboru, v oddělení pro vydávání československé státní příslušnosti. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld v říjnu 1947 obdržel prozatímní cestovní pas pro cestu do Rakouska, Francie a Švýcarska; tento dokument byl platný do 30. června 1948. V tomto dokumentu nebyla vyplněna kolonka o existenci „*Osvědčení o stát. občanství čís.*“.¹⁵⁸⁷ Následně Ministerstvo ČSR vnitra dopisem z 21. října 1947, kterým se povolovalo vydání prozatímního společného cestovního pasu i pro manželku Annu Maria a dceru Christine, opět uvedlo, že držitel pasu nemá státní příslušnost dosud určenou¹⁵⁸⁸ a tento pas měl být opatřen doložkou „*neprodlužitelný*“.

¹⁵⁸⁴ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 288

¹⁵⁸⁵ dokument v archivu Ministerstva zemědělství ČSR

¹⁵⁸⁶ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 289

¹⁵⁸⁷ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 284

¹⁵⁸⁸ dopis Ústřednímu národnímu výboru v Praze, úřadovna národní bezpečnosti – pasové oddělení

Na podzim roku 1948 kabinet ministra vnitra ČSR žádal o zprávu týkající se Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld; v reakci na to Dr. Mudra za přednostu Ústb sděluje,¹⁵⁸⁹ že „Věc Colloredo-Mansfeldů byla vyřízena podle sdělení V. odboru a podle zdejších záznamů tak, že bylo rozhodnuto, že nikdo z Colloredo-Mansfeldů neobdrží čl. státní občanství, neboť Colloredo-Mansfeldové jsou německé národnosti a na zachování čl. státního občanství nárok nemají. Proto nestojí podle zdejšího názoru definitivnímu a úplnému provedení konfiskace zemědělského majetku rodiny Colloredo-Mansfeldů nic v cestě, neboť podle zdejších zjištění jsou Colloredo-Mansfeldové naprosto nespolehliví z hlediska státního a národního.“ Ministerstvo vnitra ČSR následně v tomto duchu sděluje¹⁵⁹⁰ 21. října 1948 Zemskému národnímu výboru v Praze, že „(...) nikoho z rodiny Colloredo-Mansfeldů nelze považovati za osoby státně a národně spolehlivé (...) Jejich celý majetek nutno po právu a bezvýhradně zkonfiskovati a navrátiti českým zemědělcům (...).“

27. října 1948 zaslalo Ministerstvo zemědělství ČSR Národnímu pozemkovému fondu sdělení, ve kterém je uvedeno, že „(...) jedná se o zrušení konfiskačního výměru zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945 č.j. 613/4-45-III-Pk, kterým bylo rozhodnuto, že Dr. Josef Colloredo-Mannsfeld v Opočně spadá pod ustanovení § 1, odst. 1, písmeno a/, § 2, odst. 1 a § 3, odst. 1, písm a/ dekretu č. 12/45 Sb. Ze správních spisů jest totiž prokázáno, že knihovním vlastníkem zemědělského majetku ke dni 23. 6. 1945 byla Říše německá a že tedy knihovním vlastníkem zemědělského majetku prohlášeného uvedeným rozhodnutím zemského národního výboru za zkonfiskovaný není stěžovatel. Poněvadž pak podle dekretu č. 12/45 byl ex lege zkonfiskován zemědělský majetek osob v cit. dekretu uvedených s okamžitou platností, při čemž rozhodujícím byl stav k n i h o v n í (nálezn. nss č. 428/45 a č. 277/46), rozhodoval zemský národní výbor o majetku osoby, která v rozhodný den tento majetek v knihovním vlastnictví neměla. Rozhodnutí toto bylo proto zákonem neodůvodněné a bylo jej pro podstatnou vadu z důvodů formálních jako takové ex offio zrušiti. Z téhož důvodu bylo pak i odvolání Dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda v Opočně odmítnuto. Tímto výměrem ministerstva zemědělství schváleného ministerstvem vnitra se pak na stavu zkonfiskovaného velkostatku v Opočně nic nemění, protože tento majetek z e m ě d ě l s k ý jest konfiskován e x l e g e podle dekretu č. 12/45 Sb. i když jeho knihovním vlastníkem jest dosud Říše německá a původní vlastník neprovedl řízení restituční. Neplatí totiž v oblasti dekretu č. 12/45 Sb. ustanovení dekretu č. 108/45 Sb. (§2, odst. 3) o restitučním majetku nehledě ani k tomu, že zůstává nadále nerozhodnuta otázka, zda Dr. Josef Colloredo-Mannsfeld v Opočně jest osobou spadající pod ustanovení dekretu č. 12/45 Sb. či nikoliv, za předpokladu, že by byl knihovním vlastníkem zemědělského majetku (arg. § 1, odst. 1 dekretu č. 12/45 Sb.) Bývalý vlastník sice neztrácí ani touto skutečností, t. j. konfiskací ex lege restitučního majetku z důvodu knihovního stavu až do doby zákonem preklusivně určené nárok restituční, který bude moci uplatňovati podle zákona č. 128/1946 Sb. ve znění zákona č. 79/1948 Sb., nikoliv ovšem proti přídělcům, ledaže by i tento nárok restituční byl zkonfiskován podle dekretu č. 108/45 Sb.“¹⁵⁹¹ S mírně odlišnou stylizací, avšak v téměř stejné formulaci, pak toto stanovisko obdržel – datované 16. prosince 1948 – právní zástupce Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, JUDr. Jaroslav Čulík. Ministerstvo zemědělství současně o tomto řešení informovalo Státní obvodovou úřadovnu pro pozemkovou reformu v Hradci Králové

¹⁵⁸⁹ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), s.129

¹⁵⁹⁰ dopisem Dr. Mudry

¹⁵⁹¹ srv. sdělení Ministerstva zemědělství ČSR Národnímu pozemkovému fondu z 27.10.1946

s tím, že přidělový plán může být schválen a že nová konfiskační vyhláška již nevyjde. Likvidace národní správy velkostatku Opočno byla provedena k 6. listopadu 1948.¹⁵⁹²

V tu dobu již byl Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld v Rakousku, kam i s rodinou vycestoval a kde 8. listopadu 1948 získal státní občanství. Z 20. dubna 1949 pak pochází zpráva cizineckého oddělení, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld byl v tamější evidenci cizinecky evidován jako německý státní příslušník a jeho žádost o udělení československého státního občanství byla zamítnuta výnosem Ministerstva vnitra ČSR z 16. června 1948.¹⁵⁹³

Majetek konfiskovaný Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeldovi přešel pod tzv. národní správy, kterou vykonával Národní pozemkový fond při Ministerstvu zemědělství ČSR,¹⁵⁹⁴ a to rozhodnutím Ministerstva zemědělství ČSR z 30. dubna 1947,¹⁵⁹⁵ kterým byl zámecký objekt v Opočně a další nemovitosti prohlášen za státní kulturní majetek a byl odevzdán na základě § 2 a § 3 zákona č. 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku do správy a užívání Národní kulturní komise.¹⁵⁹⁶ Později byly tyto nemovitosti usnesením Lidového soudu v Dobrušce z 10. listopadu 1959¹⁵⁹⁷ zapsány do vložky č. 1207 pozemkové knihy k.ú. Opočno pod Orlickými horami a bylo vloženo vlastnické právo pro československý stát – školskou správu.¹⁵⁹⁸ Movitý majetek, nacházející se na zámku Opočno, byl opatřením Státní památkové péče v Praze 1 z 26. srpna 1960¹⁵⁹⁹ převeden do správy Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích.^{1600, 1601}

III.2.B.1.b) nárokovaný majetek

Zámecký areál v Opočně¹⁶⁰² (pravomocně nevydáno, soudní spory však nejsou zcela ukončeny), mobiliář zámku v Opočně (68 obrazů pravomocně vydáno v roce 2001, zbytek mobiliáře, včetně několika stovek obrazů a celoevropsky významné sbírky zbraní, pravomocně nevydán, soudní spory však nejsou ukončeny),¹⁶⁰³ soubor zbraní z Vojenského muzea, soubor hudebních nástrojů z Národního muzea (vše vydáno dohodou) cca 5,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou), cca dvě desítky nemovitostí v okolí Opočna pod Orlickými horami (vše pravomocně vydáno v letech 1999-2002).

¹⁵⁹² ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 288

¹⁵⁹³ č.j. A-4617-28-5-48-V/I

¹⁵⁹⁴ zřízený podle § 6 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁵⁹⁵ č.j. 33.219/47-IX A 3

¹⁵⁹⁶ srv. list č. 60 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁵⁹⁷ č.d. 20/59

¹⁵⁹⁸ srv. list č. 56 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁵⁹⁹ č.j. 1360/60

¹⁶⁰⁰ srv. list č. 10 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁶⁰¹ Z výpisu z katastru nemovitostí bylo přitom zřejmé, že k 6.6.2002 bylo na listu vlastnictví 82 pro obec a katastrální území Opočno pod Orlickými horami zapsáno vlastnické právo České republiky, přičemž příslušnost hospodařit s tímto majetkem měl Státní památkový ústav v Pardubicích (srv. listy č. 168-170 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000).

¹⁶⁰² zahrnuje zámek, přílehlý park (oboru), oranžerii, jízdárnu, blízký letohrádek, starou hájovnu a historický domovní trakt na Trčkově náměstí v Opočně pod Orlickými horami.

¹⁶⁰³ Celková hodnota nemovitostí a sbírek, o něž rodina Colloredo-Mannsfeld usiluje, není vyčíslena; podle odborníků se podobná suma pohybuje v řádech miliard korun. Srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46360 [17.4.2010]

III.2.B.1.c) osoby vznášející majetkové nároky

Účastníkem soudních sporů jsou Christine Colloredo-Mannsfeld (nemovitosti včetně zámeckého areálu v Opočně) a Christine Colloredo-Mannsfeld a Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld; po smrti druhého jmenovaného v roce 1998 Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld (mobiiliář zámku v Opočně a další předměty původně mobiiliář zámku v Opočně tvořící).

Christine Colloredo-Mannsfeld.¹⁶⁰⁴ Jediné dítě Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda. Po roce 1947 vyrůstala v Kanadě, později se usadila poblíž rakouského Salzburgu. Žije střídavě v Rakousku, Řecku a Čechách. Věnuje se malířství. Byla třikrát vdaná a je matkou tří synů.¹⁶⁰⁵

Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld.¹⁶⁰⁶ Mladší bratr Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld. Původní restituent majetku rodiny Colloredo-Mannsfeld na Příbramsku, Berounsku a Rokycansku; zemřel bezdětný. Byl mu vydán zámek Dobříš s přílehlým parkem a bývalé panství Zbiroh na Rokycansku. Kromě toho spravoval rozsáhlý rodový majetek na Podbrdsku a ve středozápadních Čechách, patřící do bývalého panství Dobříš. Po proběhlých restitucích mu patřilo více než 12,500 hektarů lesů, 241 hektarů rybníků a 310 hektarů zemědělské půdy. Podle anket v médiích z druhé poloviny devadesátých let byl řazen k největším vlastníků pozemků v České republice.¹⁶⁰⁷

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld¹⁶⁰⁸ (vlastním jménem Hieronymus Weikhard Maria Colloredo-Mannsfeld).¹⁶⁰⁹ Prvorozený syn Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, synovec Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld a jeho univerzální dědic, bratranec Christine Colloredo-Mannsfeld. Žije v Rakousku, po smrti Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfelda na sklonku roku 1998 na něj přešlo vlastnictví zámku Dobříš na Příbramsku, bývalého panství Zbiroh na Rokycansku, obnášející zhruba 12,500 hektarů lesních pozemků v okresech Rokycany a Beroun.¹⁶¹⁰ Hodnota pozemků činí několik miliard korun. Dále měl od roku 2004, po předchozích dlouholetých soudních sporech, v podílovém spoluvlastnictví s Christine Colloredo-Mannsfeld 8,000 hektarů lesních pozemků, dalších pozemků a budov¹⁶¹¹ v okrese Příbram, spadajících do bývalého panství Dobříš. Tyto lesy však již byly

¹⁶⁰⁴ Narodila se 19.12.1940 v Praze. Christine má tři syny, nejstarší je Leonhard Colloredo-Mannsfeld, narozený roku 1963 ve Vídni. V roce 1988 adoptoval Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld všechny tyto tři syny, a ti tak dál nesou jméno rodiny. Leonhard vyrůstal v Kanadě a poté na rakouském panství rodiny poblíž Salzburgu. Vystudoval lesní hospodářství.

¹⁶⁰⁵ Christine Colloredo-Mannsfeld měla rovněž dceru Diegu Fürstenberg (nar. 1961), ta se však zabila při autonehodě. http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=61053 [17.6.2010]

¹⁶⁰⁶ celým jménem Hieronymus Medard Alexander Felicianus Maria Colloredo-Mannsfeld, srv. http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=385277 [17.6.2010]

¹⁶⁰⁷ Tržní cena těchto pozemků se podle tehdejších zpráv v tisku pohybovala mezi dvěma až pěti miliardami korun., srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46360 [17.4.2010]

¹⁶⁰⁸ Nar. 16.3.1949 v Monmouthu, Illinois, USA. Vlastním jménem Hieronymus Weikhard Maria Colloredo-Mannsfeld; s ohledem na zaužívané jméno je v textu této práce používáno označení „Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld“. S manželkou Livií mají tři děti, dva syny a dceru ([Paul-Josef Colloredo-Mannsfeld](#), nar. 8.7.1981; [Lelio Friedrich Georg Colloredo-Mannsfeld](#), nar. 24.1.1985, [Anna-Livia Colloredo-Mannsfeld](#), nar. 19.1.1997). Srv. ŠVĚDOVÁ, P.: Majitel zámku občas utíká do lesa. In: Mladá fronta DNES, Střední Čechy, 14.5.2009, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=80364> [17.4.2010], srv. též http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=139156 [17.6.2010]

¹⁶⁰⁹ http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=139156 [17.6.2010]

¹⁶¹⁰ srv. <http://www.lesyzbiroh.cz/mutace/deutsche/index.html> [24.3.2010]: „Die Forst- und Teichverwaltung bewirtschaftet im Raum Zbiroh 12.500 ha Waldungen, die sich überwiegend auf dem Gebiet des früheren Bezirkes Rokycany ausbreiten, teilweise auch auf dem Gebiet des ehemaligen Bezirkes Beroun.“

¹⁶¹¹ srv. <http://www.lesyzbiroh.cz/mutace/deutsche/index.html> [24.3.2010]: „Langjährige rechtliche Streitverfahren beendete erst das Verfassungsgericht im Jahre 2004 durch gerichtlichen Rechtspruch, der eine Verfassungsbeschwerde der Tschechischen staatsforste ablehnte und dadurch den Befund von Gerichten niedriger Stufe bestätigte: An Dipl. Ing. Jerome Colloredo - Mannsfeld und seine Kusine Christine Colloredo - Mannsfeld werden 8.000 ha Waldungen, Ländereien und weitere Realitäten zurückerstattet.“

rozděleny: dohodami uzavřenými v prosinci 2005 mezi oběma spoluvlastníky a od 1. ledna 2006 hospodaří na polesí Svatá Anna Lesní a rybníční správa Zbiroh a na polesí Obora Správa lesů Kristiny Colloredo-Mannsfeldové Opočno.¹⁶¹²

III.2.B.1.d) restituční kauza

a) nemovitý majetek

Christine Colloredo-Mannsfeld se bývalého majetku svého otce Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda domáhala několika způsoby. Nejprve v roce 1991¹⁶¹³ uplatnila nárok na vydání bývalého majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda podle zákona o půdě, a to třemi podáními u místně příslušných Pozemkových úřadů Okresních úřadů v Náchodě, Rychnově nad Kněžnou a Hradci Králové.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Náchodě rozhodoval ve věci dvakrát. Nejprve svým rozhodnutím z 22. září 1995¹⁶¹⁴ rozhodl, že Christine Colloredo-Mannsfeld není vlastnící nárokovaného majetku v k.ú. Nový Hrádek a Dlouhé. Toto rozhodnutí bylo následně potvrzeno rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové z 17. října 1996.¹⁶¹⁵ Proti oběma rozhodnutím podala Christine Colloredo-Mannsfeld ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ČR z 29. září 1999¹⁶¹⁶ odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

Zjevná neopodstatněnost přitom spočívala v tom, že:

- Christine Colloredo-Mannsfeld se domáhala ochrany vlastnických práv, ve skutečnosti však šlo o pouhý restituční nárok podle zákona č. 128/1946 Sb., který nebyl ve stanovené lhůtě uplatněn předepsaným způsobem. Taková situace nezakládá podle zákona o půdě samostatná restituční nárok a proto v této části svého rozhodnutí Krajský soud v Hradci Králové nemohl zasáhnout do základních práv Christine Colloredo-Mannsfeld z hlediska ústavních pravidel řízení ve věcech správního soudnictví podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny, jsa kromě toho vázán opravným prostředkem, a tudíž pouze těmi námitkami proti rozhodnutí Pozemkového úřadu v Náchodě, které Christine Colloredo-Mannsfeld uplatnila, a nikoli těmi, které pominula,
- dle ustálené judikatury Ústavního soudu ČR se čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod nemohou dovolat restitučníci jako nevlastníci, neboť vlastnické právo dosud nebylo konstituováno,
- výtku diskriminace podle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nebyla Christine Colloredo-Mannsfeld nijak zdůvodněna. K tomu Ústavní soud ČR uvedl, že zákon o půdě mezi osobami, kterým vznikl nárok na restituci zemědělského majetku podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a podle zákona č. 128/1946 Sb., žádné rozdíly nečiní, protože jim žádná oprávnění nepřiznává. Odstranění případných rozdílů mezi takovými osobami podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 116/1994 Sb. a podle zákona o půdě by nemohlo mít pro Christine Colloredo-Mannsfeld žádný vliv, neboť v případě Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld se nejednalo o případ rasové perzekuce. Ani v opačném případě, argumentoval Ústavní soud ČR, by Ústavní soud ČR neměl v rámci své kompetence

¹⁶¹² „Die Bewirtschaftung dieses gesamten Landeigentums wurde bis Ende des Jahres 2005 durch die Forst - und Teichverwaltung Zbiroh (LRS) ausgeübt. Durch Vereinbarung beider Miteigentümer, die im Dezember 2005 getroffen wurde, sind die Waldungen geteilt worden. Das Waldrevier Svatá Anna bewirtschaftet ab 1. 1. 2006 LRS Zbiroh, das Waldrevier Obora bewirtschaftet die Forstverwaltung KCM in Opočno.“ <http://www.lesyzbiroh.cz/mutace/deutsche/index.html> [17.4.2010]

¹⁶¹³ srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46360 [17.4.2010]

¹⁶¹⁴ č.j. PÚ 2365/95-Kf

¹⁶¹⁵ č.j. 19 Ca 480/95-20

¹⁶¹⁶ sp. zn. II. ÚS 18/97

možnost, jak vyrovnat tento rozdíl, když není založen pozitivní právní úpravou a jeho řešení je možné pouze zásahem pozitivního zákonodárce.¹⁶¹⁷

Následně pozemkový úřad Okresního úřadu v Náchodě svým rozhodnutím z 20. listopadu 1996¹⁶¹⁸ rozhodl, že Christine Colloredo-Mannsfeld není vlastnící nárokovaného majetku v k.ú. Nový Hrádek, Dlouhé, Rovné a Zlatý potok. Toto rozhodnutí následně potvrdil Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze 4. ledna 1999.¹⁶¹⁹ Proti oběma rozhodnutím podala Christine Colloredo-Mannsfeld ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ČR z 30. září 1999¹⁶²⁰ odmítnuta.

V odůvodnění svého rozhodnutí Ústavní soud ČR konstatoval, že Christine Colloredo-Mannsfeld nebylo odepřeno právo na soudní ochranu, vyplývající z čl. 90 Ústavy ČR a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, proces byl také veden při dodržení ústavních principů zakotvených v hlavě páté Listiny základních práv a svobod, zaručující právo na spravedlivý proces. V rámci volného hodnocení důkazů učinil Krajský soud v Hradci Králové závěr o tom, že Christine Colloredo-Mannsfeld není oprávněnou osobou, neboť v rozhodném období předmětný majetek Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld nevlastnil, protože svůj nárok na vrácení nemovitostí konfiskovaných v roce 1942 neuplatnil u soudu podle zákona č. 128/1946 Sb. Podle názoru obecných soudů tedy k přechodu majetku na stát došlo před rozhodným obdobím uvedeným v § 4 odst. 1 zákona o půdě.

Dále Ústavní soud ČR konstatoval, že zásada, že Ústavní soud ČR nepřehodnocuje dokazování, provedené obecnými soudy, je prolomena pouze tehdy, jestliže jsou právní závěry obecného soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají. Takový nesoulad v daném případě Ústavní soud ČR neshledal; přitom zdůraznil, že je orgánem ochrany ústavnosti a z tohoto pohledu není v podstatě rozhodné, zda sdílí či nesdílí právní názory obecných soudů, pokud se pohybují v ústavních mezích. V této souvislosti však Ústavní soud ČR zároveň konstatoval, že se ztotožňuje s právními názory obsaženými v odůvodnění usnesení Ústavního soudu z 29. září 1999,¹⁶²¹ jímž byla odmítnuta obdobná ústavní stížnost Christine Colloredo-Mannsfeld, týkající se jiných nemovitostí v k.ú. Nový Hrádek a k.ú. Dlouhé. V dané souvislosti Ústavní soud poukázal též na judikaturu obecných soudů, např. na rozsudek Vrchního soudu v Praze z 29. listopadu 1994,¹⁶²² podle které oprávněnou osobou ve smyslu restitučních zákonů může být jen osoba, která řádně uplatnila své (poválečné) restituční nároky podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. nebo podle zákona č. 128/1946 Sb. způsobem v těchto předpisech uvedeným u příslušných státních orgánů. Stejně tak Ústavní soud ČR neshledal namítané porušení čl. 3 odst. 1 Listiny, zaručujícího rovnost v právech a v tomto směru ústavní stížnost neobsahovala jakoukoliv ústavně právní argumentaci. Namítané porušení čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod pojmově nepřicházelo v úvahu, neboť, jak vyplývá z konstantní a obecně dostupné judikatury Ústavního soudu ČR, pokud je v čl. 11 Listiny základních práv a svobod chráněno vlastnické právo jako takové, musí jít o vlastnické právo již konstituované a tedy již existující, a nikoli pouze o tvrzený nárok na ně.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou svým rozhodnutím z 3. června 1996¹⁶²³ rozhodl, že Christine Colloredo-Mannsfeld není vlastnící nárokovaného majetku. Příslušné rozhodnutí bylo potvrzeno rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové z 4. ledna

¹⁶¹⁷ srv. str. 9 a 10 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 18/97

¹⁶¹⁸ č.j. PÚ 2659/96-Kf

¹⁶¹⁹ č.j. 30 Ca 3/97-25

¹⁶²⁰ sp. zn. IV. ÚS 178/99

¹⁶²¹ sp. zn. II. ÚS 18/97

¹⁶²² sp. zn. 3 Cdo 352/93, uveřejněný mj. i v Právních rozhledech č. 4/1995

¹⁶²³ č.j. PÚ 2530/96-318 7HA (1315/00/11)

1999.¹⁶²⁴ Proti oběma rozhodnutím podala Christine Colloredo-Mannsfeld ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ČR z 14. ledna 2000 odmítnuta.¹⁶²⁵

V odůvodnění svého rozhodnutí Ústavní soud ČR konstatoval, že k porušení ústavně zaručených práv a svobod Christine Colloredo-Mannsfeld zjevně nedošlo. Ta sice namítala porušení svých vlastnických práv, nicméně ve skutečnosti se jednalo toliko o restituční nárok podle zákona č. 128/1946 Sb., který však nebyl ve stanovené lhůtě Dr. Josefem Leopoldem Colloredo-Mannsfeld náležitě uplatněn. Taková situace podle zákona o půdě nezakládá samostatný restituční nárok a v této části svého rozhodnutí proto Krajský soud v Hradci Králové do základních práv Christine Colloredo-Mannsfeld ve smyslu čl. 36 listiny základních práv a svobod a čl. 90 Ústavy ČR nemohl zasáhnout. Pokud Christine Colloredo-Mannsfeld namítala porušení čl. 11 odst. 1 a odst. 4 Listiny základních práv a svobod, připomněl Ústavní soud ČR, že – podle jeho již ustálené judikatury – tato ustanovení chrání toliko vlastnictví již konstituované, existující, a nikoliv i pouhý tvrzený nárok na ně. Christine Colloredo-Mannsfeld rovněž nebyla napadenými rozhodnutími orgánů veřejné moci v rozporu s čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod diskriminována, neboť zákon o půdě nečiní rozdíl mezi osobami, kterým vznikl nárok na restituci zemědělského majetku podle dekretu presidenta republika 5/1945 Sb. a podle zákona č. 128/1946 Sb., neboť jim nepřiznává žádná oprávnění. Odstranění případných rozdílů mezi takovými osobami podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 116/1994 Sb., a podle zákona o půdě by nemohlo mít pro Christine Colloredo-Mannsfeld žádný vliv, neboť v případě jejího otce se nejednalo o případ rasové perzekuce.¹⁶²⁶

Pozemkový úřad v Hradci Králové 18. ledna 1996 svým rozhodnutím¹⁶²⁷ podle § 9 odst. 4 zákona o půdě rozhodl, že Christine Colloredo-Mannsfeld není vlastnící pozemku¹⁶²⁸ v k.ú. Štěnkov, když v odůvodnění uvedl, že k pozbytí majetku Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, od něhož Christine Colloredo-Mannsfeld odvozovala své nároky jako jeho vnučka, došlo před rozhodným obdobím, tj. před 25. únorem 1948, a to v důsledku jejich záboru státem již podle zákona č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového, a dále s poukazem na to, že knihovní vložka č. 36 pro k.ú. Štěnkov byla 18. března 1949 zrušena. S ohledem na to tedy Pozemkový úřad Okresního úřadu v Hradci Králové dospěl k závěru, že nebyla splněna jedna ze základních zákonných podmínek restituce podle zákona o půdě. Za této situace se podle odůvodnění rozhodnutí pozemkového úřadu nemohl realizovat 6. května 1949 výměr bývalého ONV v Dobrušce – rozhodnutí o výkupu podle § 1 odst. 3 zákona č. 46/1948 Sb.¹⁶²⁹, v jeho části týkající se okresu Hradec Králové, katastrálního území Štěnkov knihovní vložky č. 36, parc. č. 69 o výměře 0,4683 ha, když *zmíněným rozhodnutím bývalého ONV v Dobrušce není prokázáno vlastnické právo původního vlastníka*. Proti tomuto rozhodnutí podala Christine Colloredo-Mannsfeld žalobu ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který ji 13. prosince 1996 rozsudkem¹⁶³⁰ zamítl.

Proti zamítavému rozhodnutí podala Christine Colloredo-Mannsfeld ústavní stížnost, ve které tvrdila, že orgány veřejné moci svým procesním postupem, ale i způsobem věcného rozhodnutí její věci, porušily článek 90 Ústavy ČR a dále čl. 3 odst. 3, čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v důsledku toho jí bylo znemožněno v rozporu se zákonem domoci se vlastnického práva, když dále poukazovala na rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947,¹⁶³¹ týkající se zrušení národní správy, v němž

¹⁶²⁴ spis sp. zn. 30 Ca 238/96

¹⁶²⁵ sp. zn. I. ÚS 180/99

¹⁶²⁶ srv. str. 8 nálezů Ústavního soudu ČR sp. zn. 180/99 Sb.

¹⁶²⁷ č.j. RP 1 3877/1529/R-828/96/B/Bu

¹⁶²⁸ dle bývalé PK č. kat. 69 (v KN sloučeném do parc.č. 68/1 a 360/1)

¹⁶²⁹ č.j. Zn 611/29-2/5-1949

¹⁶³⁰ č.j. 30 Ca 48/96-22

¹⁶³¹ č. III NS-380/96-1946

byla sporná nemovitost uvedena jako vlastnictví Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld; stejně tak poukazovala na to, že sporná nemovitost je uvedena ve výkazu půdy v soupisu pozemkového majetku podléhajícího revizi podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, v platném znění, a konečně na to, že předmětná nemovitost byla zahrnuta do přidělové listiny č.j. 188239/48- 24 jako konfiskovaný majetek podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

Ústavní soud ČR její ústavní stížnost posoudil a nálezením¹⁶³² jí 9. října 1998 vyhověl, rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové zrušil, když v odůvodnění uvedl, že pokud Krajský soud v Hradci Králové nepřiznal Christine Colloredo-Mannsfeld postavení oprávněné osoby z důvodu, že Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld ztratil vlastnictví mimo rozhodné období vymezené zákonem o půdě, a opřel tento závěr výlučně o poznámku záboru tohoto majetku vyznačenou v příslušné knihovní vložce pozemkové knihy, zatím stěžovatelce neposkytl dostatečnou ochranu jejích práv, čímž došlo k porušení čl. 36 odst. 1, nikoli však čl. 11 odst. 1 Listiny, předpokládající již vlastnictví konstituované. Závěrem však uvedl, že *„Ústavní soud nikterak nepředjímá, zda ke ztrátě vlastnického práva původního vlastníka došlo v rámci nebo mimo rozhodné období, posouzení této otázky, byť eventuálně s výsledkem nepříznivým pro postavení stěžovatelky jako osoby, která tvrdí, že je oprávněnou osobou podle zákona o půdě, spadá do výlučné pravomoci orgánů veřejné moci, které však musí při posuzování okamžiku ztráty vlastnického práva původního vlastníka vycházet i z obsahu právních předpisů platných v době tvrzené ztráty vlastnického práva, tedy právních předpisů týkajících se tzv. I. pozemkové reformy v celém jejich systému.“*

Následně Christine Colloredo-Mannsfeld předložila nárok na vydání majetku dle zákona o mimosoudních rehabilitacích, a to na základě skutečnosti, že se pokládala za oprávněnou osobu dle ustanovení § 3 odst. 2 tohoto zákona, tedy *„která splňuje podmínky stanovené v odstavci 1 a která v den přechodu věci na stát podle § 6 měla na ni nárok podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově- právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících, pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona.“* Christine Colloredo-Mannsfeld vyzvala 9. listopadu 1994 Státní památkový ústav v Pardubicích k vydání zámeckého areálu v Opočně.¹⁶³³ Jelikož tento odmítl uzavřít dohodu o vydání věcí, podala na něj žalobu,¹⁶³⁴ ve které se domáhala, aby soud uložil Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích povinnost uzavřít dohodu o vydání věcí. V této žalobě mj. uvedla, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld nikdy nepozbyl československého občanství, protože se nikdy nehlásil k německé národnosti, ani ne žádal o

¹⁶³² sp. zn. IV ÚS 87/97

¹⁶³³ tj. nemovitosti dříve vedené v deskách zemských č. 1031, později ve vložce č. 1207 pozemkové knihy pro katastrální území Opočno a dnes na listu vlastnictví č. 82 pro katastrální území Opočno pod Orlickými horami jako pozemky parc. č. 9, parc. č. 10, parc. č. 11/1, parc. č. 11/2, parc. č. 13, parc. č. 14, parc. č. 15, parc. č. 16, parc. č. 17, parc. č. 18, parc. č. 19, parc. č. 20, parc. č. 21, parc. č. 22, parc. č. 23, parc. č. 24, parc. č. 25, parc. č. 26, parc. č. 27, parc. č. 28, parc. č. 31/2, parc. č. 32, parc. č. 33, parc. č. 1469/2, parc. č. 1470/2, parc. č. 1471, parc. č. 1472, parc. č. 1473, parc. č. 1474, parc. č. 1475/1, parc. č. 1476, parc. č. 1477, parc. č. 1478, parc. č. 1479, parc. č. 1480, parc. č. 1481, parc. č. 1486/2, parc. č. 1489/2, parc. č. 1492/1, parc. č. 1750, parc. č. 1751, parc. č. 1752 a parc. č. 1754 a dále jako budovy bez čísla popisného na pozemku parc. č. 23, na pozemku parc. č. 27 a na pozemku parc. č. 9, jako i budova čp. 1 v Opočně pod Orlickými horami na pozemku parc. č. 26, budova čp. 37 v Opočně pod Orlickými horami na pozemku parc. č. 10, budova čp. 142 v Opočně pod Orlickými horami na pozemku parc. č. 13, budova čp. 275 na pozemku parc. č. 1481, budova čp. 377 v Opočně pod Orlickými horami na pozemku parc. č. 31/2 a budova čp. 378 v Opočně pod Orlickými horami na pozemku parc. č. 28

¹⁶³⁴ žaloba byla u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou projednávána pod č.j. 6 C 63/95

udělení německého občanství. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozhodl 27. září 1995 tak, že rozsudkem¹⁶³⁵ žalobu zamítl, když v odůvodnění uvedl, že řada pozemků, které jsou předmětem řízení, je svým charakterem zemědělskou a lesní půdou, resp. vodními plochami, proto se na restituci tohoto majetku nemůže zákon o mimosoudních rehabilitacích vůbec vztahovat, což vyplývá mj. z ustanovení § 1 odst. 4 tohoto zákona. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou dále konstatoval, že po konfiskaci majetku německou tajnou státní policií tento přešel do vlastnictví Německé říše a jako takový byl konfiskován československým státem poválečnými dekrety presidenta republiky. Protože Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vůbec nikdy neuplatnil nárok na vrácení tohoto majetku postupem podle zákona č. 128/1946 Sb., nebyla ani naplněna podmínka stanovená v § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, totiž že nárok na vydání věci nebyl uspokojen po 25. únoru 1948 z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.¹⁶³⁶ Dále Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou shledal, že není splněna podmínka, že k převodu nebo přechodu vlastnického práva¹⁶³⁷ došlo z důvodu rasové perzekuce.¹⁶³⁸

Christine Colloredo-Mannsfeld se proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou odvolala ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který 17. října 1997 usnesením¹⁶³⁹ zrušil rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení. Přitom mu uložil, aby náležitě objasnil povahu a způsob vyžití staveb a pozemků a podle toho posoudil, zda se na uplatněný restituční nárok vztahuje zákon o půdě či zákon o mimosoudních rehabilitacích, což umožní posoudit, zda projednání a rozhodnutí věci přísluší do pravomoci soudu nebo příslušného pozemkového úřadu.

Vzhledem ke skutečnosti, že v tu dobu souběžně probíhalo u Krajského soudu v Hradci Králové řízení¹⁶⁴⁰ o opravném prostředku, který podala Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou (viz výše), rozhodl Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou svým usnesením datovaným 7. července 1998, že se řízení u něj vedené přerušuje podle § 109 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu.¹⁶⁴¹

Státní památkový ústav v Pardubicích následně navrhl Okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou, aby bylo řízení u něj vedené zastaveno pro překážku věci již pravomocně rozhodnuté, a to s ohledem na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 4. ledna 1999,¹⁶⁴² kterým bylo potvrzeno rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou z 3. června 1996.¹⁶⁴³ Námitku věci pravomocně rozhodnuté však Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou neuznal za oprávněnou, a to z důvodu, že nárok uplatněný ve výše uvedeném pravomocně skončeném řízení byl opřen o zákon o půdě, zatímco nárok v nynějším řízení uplatněný se řídí zákonem o mimosoudních rehabilitacích.

Následně tento soud doplnil dokazování a dospěl k závěru, že předmětné nemovitosti nebyly využívány k zemědělskému nebo lesnímu hospodaření a že na jejich restituci se nevztahuje zákon o půdě.¹⁶⁴⁴ Proto žalobu 16. března 1999 rozsudkem¹⁶⁴⁵ zamítl a v odůvodnění uvedl,

¹⁶³⁵ č.j. 6 C 63/95-127

¹⁶³⁶ § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁶³⁷ tj. ke konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld

¹⁶³⁸ tedy z důvodu uvedeného v § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁶³⁹ č.j. 23 Co 177/96-171

¹⁶⁴⁰ pod sp. zn. 30 Ca 238/96

¹⁶⁴¹ srv. list č. 208 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁶⁴² č.j. 30 Ca 238/96

¹⁶⁴³ č.j. PÚ 2530/96-318 7HA

¹⁶⁴⁴ Tuto skutečnost následně kritizoval Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. III. ÚS 107/04, kdy uvedl, že aniž by chtěl v této věci zaujímat konečné stanovisko, pokládá obiter dictum za vhodné poznamenat, že závěr, že zámecký areál v Opočně neměl souvislost se zemědělským hospodařením, není Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou v rozsudku z 16.3.1995 č.j. 6 C 63/95-231 přesvědčivě zdůvodněn. K tomu uvedl, že potřeba důkladné argumentace by byla zvláště potřebná proto, že v souběžně probíhajícím řízení podle zákona o půdě

že nejsou splněny všechny podmínky, které zákon o mimosoudních rehabilitacích pro vydání majetku stanoví. Konkrétně pak dovedl, že není splněna podmínka přechodu věci na stát podle § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, protože stát nakládal s předmětným majetkem již před začátkem období uvedeného v § 1 odst. 1 tohoto zákona. Dále shledal, že není splněna podmínka uvedená v § 3 odst. 2 tohoto zákona, tj. že ke konfiskaci majetku německou tajnou státní policií došlo z důvodu rasové perzekuce. Konečně pak Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou uvedl, že nebyla naplněna ani podmínka, že nárok na vydání věci nebyl uspokojen z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody dle § 2 odst. 1 písm. c) tohoto zákona, protože Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld nárok na vydání majetku po válce vůbec neuplatnil.

Po doručení rozsudku Okresní soudu v Rychnově nad Kněžnou se Christine Colloredo-Mannsfeld odvolala ke Krajskému soudu v Hradci Králové. Ten 23. března 2000 rozsudkem¹⁶⁴⁶ napadený rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou potvrdil. V odůvodnění však uznal řadu argumentů Christine Colloredo-Mannsfeld, mj. že k přechodu věci na stát došlo v rozhodném období, protože dle názoru Krajského soudu v Hradci Králové ke zrušení „konfiskačního výměru“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945 došlo až rozhodnutím Ministerstva zemědělství ČSR 16. prosince 1948. Přitom tento soud zdůraznil, že povinnost vydat věc podle § 6 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích se vztahuje i na případy, kdy stát převzal věc v rozhodném období bez právního důvodu. Díle považoval za splněnou i podmínku uvedenou v § 2 odst. 1 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích, tedy že k odnětí majetku státem v rozhodném období bylo důsledkem politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná práva a svobody.

Ačkoli ve výše uvedeném podpořil Krajský soud v Hradci Králové argumenty přednesené Christine Colloredo-Mannsfeld, přesto odvolání zamítl a potvrdil rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, a to z důvodu, že nebyla naplněna podmínka stanovená v § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a sice, že ke konfiskaci majetku nařízením německé tajné státní policie došlo z důvodu rasové perzekuce, přičemž připustil ohledně této otázky dovolání k Nejvyššímu soudu ČR.

Christine Colloredo-Mannsfeld následně příslušné dovolání podala; Nejvyšší soud ČR mu 31. srpna 2000 rozsudkem¹⁶⁴⁷ vyhověl a zrušil jak rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 23. března 2000, tak rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 16. března 1999. V odůvodnění rozsudku Nejvyšší soud ČR uvedl, že konfiskační nařízení německé tajné státní policie z 16. února 1942 bylo proti Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld vydáno jako proti příslušníku českého národa, který byl nacistickými orgány považován za méněcennou rasu; dále dovedl, že rasová diskriminace tzv. Třetí říše byla postavena na ideji nadřazenosti nordické rasy a postihovala mnohem větší skupinu lidí, než jen těch, kteří byli perzekuováni rasovými Norimberskými zákony. Z tohoto důvodu považoval Nejvyšší soud ČR za neúnosné, aby pojem *rasová perzekuce* byl vykládán restriktivně; následně aplikací tohoto názoru dovedl, že v případě Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld byla splněna podmínka uvedená v § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Christine Colloredo-Mannsfeld naopak tvrdila, že jde o zemědělský majetek a jako o takovém o něm rozhodoval též Pozemkový úřad Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou (č.j. PÚ 2530/96-318 7HA – 1315/00/11) a Krajský soud v Hradci Králové (sp. zn. 30 Ca 238/96). Protože o povaze věci existovaly pochybnosti, měl Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou postupovat podle § 17 odst. 2 zákona o půdě a vyžádat si rozhodnutí ústředního orgánu státní správy a z takového rozhodnutí měl podle ustanovení § 135 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb. vycházet. Sdělení Ministerstva zemědělství a lesního hospodářství z 27.5.1957, ze kterého Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou vycházel, nelze dle názoru Ústavního soudu ČR za takové rozhodnutí ve smyslu § 17 odst. 2 zákona o půdě pokládat.

¹⁶⁴⁵ č.j. 6 C 63/95-229

¹⁶⁴⁶ č.j. 26 Co 358/99-253

¹⁶⁴⁷ č.j. 28 Cdo 1733/2000-275

Na základě výše uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu ČR obeslala Christine Colloredo-Mannsfeld osoby držící majetek, který patřil Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld, s výzvou, aby s ní uzavřely příslušné dohody o vydání věci. Tyto oslovené osoby tak učinily, s výjimkou Státního památkového ústavu v Pardubicích. V letech 2001-2002 tak Christine Colloredo-Mannsfeld získala od Vojenského historického ústavu část zbraní z původního mobiliáře zámku Opočno tam uloženou a z Národního muzea – muzea hudby kolekci hudebních nástrojů.¹⁶⁴⁸

Dále, na základě nálezů Ústavního soudu ČR z 9. října 1998 získala Christine Colloredo-Mannsfeld v letech 1999-2001 od Pozemkového úřadu Okresního v Hradci Králové část pozemků a s poukazem na údajnou rasovou perzekuci Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, mj. odkazem na rozsudek¹⁶⁴⁹ Nejvyššího soudu ČR z 31. srpna 2000 dohodami od Lesů ČR cca 5,000 hektarů lesních pozemků v Orlických horách a na dvě desítky nemovitostí v okolí Opočna.

Následně ve věci znovu rozhodoval Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, který – po změně soudce – tentokrát žalobě Christine Colloredo-Mannsfeld rozsudkem¹⁶⁵⁰ vyhověl a uložil Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích uzavřít s ní dohodu o vydání věci. V odůvodnění svého rozsudku uvedl, že Christine Colloredo-Mannsfeld splňuje všechny předpoklady pro vydání majetku podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, mj. to, že je občankou České republiky; Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld měl na věci nárok podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., případně podle zákona č. 128/1946 Sb., přičemž k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů¹⁶⁵¹ došlo z důvodu rasové perzekuce; nárok Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld na vrácení věcí podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., případně podle zákona č. 128/1946 Sb., nebyl uspokojen po 25. únoru 1948 z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody, přičemž politická perzekuce Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld byla důsledkem jeho příslušnosti k určité sociální, náboženské, majetkové nebo jiné skupině či vrstvě; a konečně, že nárokovaný majetek převzal stát bez právního důvodu v rozhodném období, tj. v období mezi 25. únorem 1948 až 1. lednem 1990.¹⁶⁵²

Státní památkový ústav v Pardubicích podal proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou odvolání ke Krajskému soudu v Hradci Králové. K tomuto odvolání přiložil expertízu¹⁶⁵³ prof. Václava Pavlíčka z ledna 2003, ve které se mj. uvádělo, že zámecký areál v Opočně byl postižen podle dekretů presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a č. 12/1945 Sb. Závěr expertízy konstatoval, že „V době, která byla rozhodná pro určení národnosti a státní příslušnosti, byl vzhledem ke své žádosti z roku 1940 Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld i příslušnice jeho rodiny považováni podle vnitrostátních předpisů za Němce. Vyplněním vpředu uvedených úředních dokladů dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld deklaroval svou vůli získat německou státní příslušnost a přispěl tak k strategickým cílům nacistického režimu germanizovat české území. Pokud měl on i jeho rodina po válce i rakouskou státní příslušnost, po jejich vycestování do Rakouska je bylo možno považovat za rakouské státní příslušníky, pokud to odpovídalo rakouským předpisům. Případné majetkové důsledky opatření vůči rakouským státním příslušníkům (tzv. Starorakušanům) byly řešeny mezistátní dohodou mezi

¹⁶⁴⁸ JAKL, M. – VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Problematika restituce státního zámku Opočno. In: Výroční zpráva Národního památkového ústavu – územního odborného pracoviště v Pardubicích za rok 2003. Pardubice: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Pardubice, 2004

¹⁶⁴⁹ č.j. 28 Cdo 1733/2000-275

¹⁶⁵⁰ č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁶⁵¹ tj. ke konfiskaci majetku nařízením německé tajné státní policie

¹⁶⁵² srv. odůvodnění rozsudku č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁶⁵³ „Právní expertiza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku Dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda, narozeného 4.6.1910, podle dekretů presidenta republiky.“

Československem a Rakouskem. Majetkové nároky osob odsunutých jako Němci do Rakouska (Novorakušané) byly řešeny dohodou mezi Německem a Rakouskem.

Aniž by bylo třeba zkoumat, zda a k jaké kategorii těchto osob se rodina Colloredo-Mannsfeldů v Rakousku případně hlásila, je třeba posuzovat majetkové nároky Colloredo-Mannsfeldů vůči českému státu či jeho institucím z hlediska norem československého (českého) vnitrostátního práva i mezinárodního práva tak, že nejsou oprávněné.“, jakož i některé nově objevené důkazy, z nichž nejdůležitější byly vyplněné Dotazníky ke stanovení německé národní příslušnosti Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld a Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld.

Krajský soud v Hradci Králové však odvolání Státního památkového ústavu v Pardubicích, mezitím transformovaného na Národní památkový ústav (když rozhodnutím Ministerstva kultury ČR z 1. ledna 2003¹⁶⁵⁴ přešla příslušnost hospodařit s majetkem České republiky ze Státního památkového ústavu v Pardubicích na státní příspěvkovou organizaci Národní památkový ústav),¹⁶⁵⁵ i přesto nevyhověl a 13. května 2003 rozsudkem¹⁶⁵⁶ odvolání zamítl a potvrdil předchozí rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou; v odůvodnění se pak ztotožnil i s jeho odůvodněním. Vzhledem k tomu, že vykonatelnost tohoto rozhodnutí nebyla odložena, uzavřel Národní památkový ústav s Christine Colloredo-Mannsfeld 16. července 2003 dohodu o vydání zámeckého areálu v Opočně. Současně uvedl, že hodlá pokračovat v soudním sporu a uplatnit mimořádné opravné prostředky. O dva týdny později, 29. července 2003, bylo oznámeno, že expozice na zámku v Opočně bude dále provozovat Památkový ústav v Pardubicích, a to na základě nájemní smlouvy¹⁶⁵⁷ s nájemným ve výši čtvrtiny vstupného. Tuto smlouvu každá z jejích stran interpretovala jinak – Christine Colloredo-Mannsfeld jako smlouvu, která má platit do doby, než soud vyřeší několik soudních sporů, které strany vedou o cenné umělecké sbírky (tj. s předpokladem vítězství Christine Colloredo-Mannsfeld), památkáři jako smlouvu, jejíž platnost může skončit v důsledku zvratu ve sporu o zámecký areál v Opočně.

V tutéž dobu¹⁶⁵⁸ se v tisku objevily zprávy o tom, že Národní památkový ústav podal proti rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové dovolání k Nejvyššímu soudu ČR. Usnesením z 4. prosince 2003¹⁶⁵⁹ však tento soud dovolání odmítl jako nepřípustné s odkazem na ustanovení § 243b odst. 5, § 218 písm. c) a § 234a odst. 1 věta první občanského soudního řádu. Ve zdůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší soud ČR argumentoval následovně:

- dovolací důvod, uplatněný Národním památkovým ústavem, tj. že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld usiloval o říšskoněmecké občanství a že tato skutečnost měla znamenat zánik československého státního občanství, je zpochybňováním skutkového závěru soudů, nemá charakter posouzení otázky zásadního právního významu a není tudíž způsobilým dovolacím důvodem,
- námitku Památkového ústavu v Pardubicích, že Krajský soud v Hradci Králové nerespektoval pravidlo, podle kterého osvědčení o národní spolehlivosti muselo být vystaveno před vydáním správního aktu o konfiskaci majetku, a tím se odvolací soud dostal do rozporu s nálezem Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 187/98, neshledal Nejvyšší soud ČR důvodnou,
- další námitku Památkového ústavu v Pardubicích, že k majetkové křivdě ve vztahu k Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeldovi došlo před rozhodným obdobím,

¹⁶⁵⁴ sp. zn. 11.617/2002

¹⁶⁵⁵ srv. list č. 228 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁶⁵⁶ č.j. 22 Co 646/2002-275

¹⁶⁵⁷ předmětem nájemní smlouvy bylo další provozování zámecké expozice, a to „ode dne 28. 7. 2003 do doby pravomocného ukončení soudních sporů o vydání mobiliáře vedených mezi Kristinou Colloredo-Mannsfeld a Národním památkovým ústavem“

¹⁶⁵⁸ stalo se tak ve zprávě ČTK z 29.7.2003

¹⁶⁵⁹ č.j. 28 Cdo 1833/2003-303

taktéž neuznal Nejvyšší soud ČR důvodnou; k tomu uvedl – ve shodě s předchozími rozsudky Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou a Krajského soudu v Hradci Králové - , že k přechodu věci na stát údajně došlo v rozhodném období, jelikož stát převzal věci bez právního důvodu až po 16. prosinci 1948, tj. poté, kdy byl výměrem Ministerstva zemědělství zrušen „*konfiskační výměr*“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1948. K převzetí věci státem bez právního důvodu podle názoru Nejvyššího soudu ČR došlo proto, že „(...) *po zrušení předchozího konfiskačního výměru měl být předmětný majetek po 16.12.1948 původnímu vlastníku Dr. Josefu Colloredo-Mannsfedovi vrácen,*“¹⁶⁶⁰ což se však nestalo.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR bylo Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích doručeno 22. prosince 2003.¹⁶⁶¹ V tutéž dobu bylo ze strany Ministerstva vnitra ČR sděleno Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích, že rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR o státním občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda bylo nulitním aktem,¹⁶⁶² a to na základě žádosti Státního památkového ústavu v Pardubicích z 26. března 2002.¹⁶⁶³

Poslední možností, kterou bylo možno ke zvrácení předchozích rozhodnutí využít, byla ústavní stížnost. Národní památkový ústav jí využil a 18. února 2004 odeslal Ústavnímu soudu ČR ústavní stížnost proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 12. června 2002,¹⁶⁶⁴ rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 13. května 2003¹⁶⁶⁵ a usnesení Nejvyššího soudu ČR z 4. prosince 2003;¹⁶⁶⁶ navrhl, aby je Ústavní soud ČR zrušil, a to z důvodu porušení ústavně zaručených práv Národního památkového ústavu.¹⁶⁶⁷ Přitom specifikoval, kde především spatřuje pochybení obecných soudů:

- obecné soudy v restitučním řízení nesprávně hodnotily provedené důkazy, když nepokládaly za prokázané, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld usiloval v roce 1940 o přiznání německého státního občanství; Národní památkový ústav se však domnívá, že z jím předložených důkazů, zejména pak z vlastnoručně podepsaného životopisu Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, datovaného 1. srpna 1945 a odeslaného 5. srpna 1945 Ministerstvu vnitra ČSR, je tato skutečnost dostatečně prokázána,
- obecné soudy neumožnily Národnímu památkovému ústavu předložit nový důkaz týkající se občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, když odmítly jeho návrh aby ve smyslu ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu přerušily občanské soudní řízení a vyčkaly rozhodnutí správních orgánů o přezkumu existence jeho občanství,
- nesprávným zhodnocením důkazů dospěly obecné soudy k nepodloženému závěru, že ke konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld došlo z důvodů rasové perzekuce,
- nesprávný je rovněž, dle názoru Národního památkového ústavu, též závěr obecných soudů o tom, že údajná majetková křivda byla způsobena akty učiněnými

¹⁶⁶⁰ srv. str. 7 usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1833/2003-303

¹⁶⁶¹ 23.12.2003 uvedly Noviny Rychnovska, že „*dovolání pardubického pracoviště Národního památkového ústavu proti rozsudku královéhradeckého krajského soudu o vydání zámku v Opočně bylo neúspěšné*“.

¹⁶⁶² Deník Právo 23.12.2003 uvedl, že „*ministerstvo vnitra vydalo zprávu, podle níž je potvrzení o českém státním občanství Josefa Colloredo-Mannsfelda vydané stejným úřadem v roce 1992 neplatné*“.

¹⁶⁶³ Žádost Státního památkového ústavu v Pardubicích byla adresována Oddělení státních občanství a matrik Ministerstva vnitra ČSR.

¹⁶⁶⁴ č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁶⁶⁵ č.j. 22 Co 646/2002-275

¹⁶⁶⁶ č.j. 28 Cdo 1833/2003-303

¹⁶⁶⁷ konkrétně právo na soudní ochranu, zakotvené v čl. 90 Ústavy ČR, právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu, zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na ochranu vlastnictví, zakotvené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

v rozhodném období, tedy v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990; tento závěr přitom obecné soudy vyvodily ze skutečnosti, že výnosem Ministerstva zemědělství ČSR z 16. prosince 1948 byl zrušen předchozí „konfiskační výměr“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945; Národní památkový ústav uvedl, že se domnívá, že k přechodu vlastnictví zámeckého areálu v Opočně na stát došlo 30. října 1945, kdy nabyl účinnosti dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., tedy již před rozhodným obdobím.

Své podání Národní památkový ústav ještě doplnil dvěma dodatečnými podáními. V prvním z nich, datovaném 8. července 2004, poukázal na podporu své argumentace na dvě rozhodnutí Ústavního soudu,¹⁶⁶⁸ které mj. jednoznačně uváděly, že v případě konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda se nejednalo o případ rasové perzekuce. Národní památkový ústav v Pardubicích je získal teprve po odeslání ústavní stížnosti, protože nebyl účastníkem příslušných řízení, proto odkaz na ně neobsahovala ani samotná ústavní stížnost.¹⁶⁶⁹ Ve svém druhém podání z 10. září 2004 zpochybňoval Národní památkový úřad restituční nárok Christine Colloredo-Mannsfeld odkazem na její sporné české občanství, když konstatoval, že v matrice Německého stavovského úřadu v Praze byl objeven záznam, kde se zapisovaly osoby nabývající německou státní příslušnost zrozením,¹⁶⁷⁰ přičemž je zde uvedena Christine Colloredo-Mannsfeld. Matrika výše uvedeného úřadu byla zavedena záhy po okupaci zbytku Československa německými vojsky 15. března 1939. Uvedené skutečnosti doložil Národní památkový ústav příslušnými listinami.¹⁶⁷¹

K ústavní stížnosti se vyjádřily všechny tři obecné soudy, které kauzu rozhodovaly, a taktéž Christine Colloredo-Mannsfeld. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou ve svém vyjádření datovaném 11. května 2004 vyslovil názor, že svým postupem a rozhodnutím nijak nezkrátil Národní památkový ústav na kterémkoli z ústavních práv a pokud jde o zdůvodnění, odkazuje na svůj napadený rozsudek z 12. června 2002. Krajský soud v Hradci Králové ve svém vyjádření datovaném zcela odkázal na zdůvodnění svého napadeného rozsudku z 13. května 2003 a navrhl zamítnutí ústavní stížnosti. Nejvyšší soud ČR ve svém vyjádření zpochybňoval přípustnost ústavní stížnosti odkazem na svůj názor, že v ní Národní památkový ústav pouze opakuje argumentaci předestřenu již v řízení před obecnými soudy; v této souvislosti připomněl, že vzhledem k povaze uplatněného dovolacího důvodu bylo vyloučeno, aby Nejvyšší soud přezkoumával správnost a úplnost skutkových zjištění. Návazně proto Nejvyšší soud ČR nepovažuje námitky uplatněné Národním památkovým ústavem za důvodné a ve zbytku odkazuje na odůvodnění svého napadeného usnesení.

Christine Colloredo-Mannsfeld se k ústavní stížnosti Národního památkového úřadu vyjádřila celkem třikrát. Ve svém *prvním* vyjádření datovaném 12. května 2004 uvedla, že nesouhlasí s tvrzením Národního památkového ústavu, že Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld zaniklo československé občanství podle dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. z důvodu vyplnění přihlášky ke stanovení německé národní příslušnosti; o skutečnosti, že jeho občanství nezaniklo, údajně svědčí potvrzení vydané 1. prosince 2003 odborem matrik Úřadu městské části Praha 1.¹⁶⁷² V *druhém* vyjádření z 2. listopadu 2004 zpochybňovala Christine Colloredo-Mannsfeld, zda byla Národním památkovým úřadem dodržena lhůta 60 dnů stanovené v § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu¹⁶⁷³ a proto navrhla, aby byla ústavní stížnost jako opožděná odmítnuta podle § 43 odst. 1 písm. b) tohoto zákona. Ve *třetím*

¹⁶⁶⁸ sp. zn. I. ÚS 180/99 a sp. zn. II. ÚS 18/97

¹⁶⁶⁹ srv. Doplnění ústavní stížnosti ke sp. zn. III. ÚS 107/04, též in „*Dodatek k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*“, s. 109

¹⁶⁷⁰ sv. 1, ročník 1940, str. 68, řádek 9

¹⁶⁷¹ kopií z matricy narozených Německého stavovského úřadu v Praze, kopií nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě č. 13/41, kopií dopisu SS-Hauptscharführera Helmuta Rabla z 15.4.1942

¹⁶⁷² konstatující, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld byl ke dni svého úmrtí občanem České republiky

¹⁶⁷³ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění

vyjádření, datovaném 5. listopadu 2004, předložila Christine Colloredo-Mannsfeld vyjádření odboru matrik Úřadu městské části Praha 1, kde je uvedeno, že tento úřad nemůže poskytnout přesné informace o tom, zda do matrik Německého stavovského úřadu byli zapisováni pouze němečtí občané. K tomu Christine Colloredo-Mannsfeld zdůraznila, že tvrzení Národního památkového úřadu, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vyplnil přihlášku k získání německé národní příslušnosti, nebylo nikdy prokázáno, naopak prý bylo zjištěno, že se oba její rodiče hlásili v době německé okupace k české národnosti; proto bylo dle jejího názoru správné, že obecné soudy posoudily konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld v roce 1942 jako akt rasové perzekuce. Středobod argumentace Christine Colloredo-Mannsfeld spočíval v tvrzení, že zámecký areál v Opočně nepřešel na československý stát konfiskací podle dekretů presidenta republiky, neboť pro to nebyly podmínky; konfiskační řízení řádně neproběhlo, takže Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld nepřestal být jeho vlastníkem před 25. únorem 1948. Československý stát prý převzal tento majetek bez právního důvodu teprve v rozhodném období, tedy poté, co Ministerstvo zemědělství ČSR výměrem z 16. prosince 1948¹⁶⁷⁴ zrušilo „*konfiskační výměr*“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945.¹⁶⁷⁵

Ústavní soud ČR se nejprve zabýval námitkou Christine Colloredo-Mannsfeld, že ústavní stížnost byla podána opožděně; přitom dospěl k závěru, že tato námitka není důvodná.¹⁶⁷⁶ Následně přezkoumal rozhodnutí obecných soudů napadená ústavní stížností Národního památkového úřadu a dospěl k závěru, že je důvodná. Zohlednil přitom všechny dostupné důkazy, a poukázal rovněž na skutečnost, že některé ještě nebyly dohledány. Na základě toho zrušil nálezem z 16. prosince 2004¹⁶⁷⁷ usnesení Nejvyššího soudu z 4. prosince 2003,¹⁶⁷⁸ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 13. května 2003¹⁶⁷⁹ a rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 12. června 2002.¹⁶⁸⁰ V odůvodnění nálezu nešetřil ústavní soud kritikou na rozhodnutí obecných soudů. Přitom konstatoval, že posuzovaná věc je mimořádně složitá, o čemž svědčí mj. to, že byla opakovaně projednávána v několika správních a občanskoprávních řízeních, v níž různé státní orgány a opravné instance docházely k rozdílným závěrům. Tím spíše však bylo podle názoru Ústavního soudu ČR třeba požadovat, aby zjišťování skutkového stavu věci i právní kvalifikaci byla věnována velmi důkladná pozornost. Tomuto požadavku, jak Ústavní soud ČR uzavřel, obecné soudy nedostály.¹⁶⁸¹

Z procesního hlediska pokládal Ústavní soud ČR za základní nedostatek řízení v této věci skutečnost, že *si obecné soudy¹⁶⁸² neopatřily pro svá rozhodnutí dostatek relevantních a věrohodných skutkových podkladů*. Ústavní soud ČR přitom zdůraznil, že si je samozřejmě vědom toho, že sporné občanské soudní řízení je převážně ovládáno zásadou projednací, v němž tvrdit skutečnosti a navrhopat pro ně důkazy je věcí účastníků řízení a na nich též zásadně leží iniciativa při shromažďování důkazů, avšak zároveň podotkl, že i přesto je všeobecně uznáváno, že česká právní úprava občanského soudního řízení ani ve sporném

¹⁶⁷⁴ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁶⁷⁵ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁶⁷⁶ Z dodejky, která je založena na listu č. 306 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000 je patrné, že Národní památkový ústav převzal usnesení Nejvyššího soudu ČR z 4.12.2003, č.j. 28 Cdo 1833/2003-303 22.12.2003. Ústavní stížnost byla podána k poštovní přepravě 18.2.2004, tedy v zákonné lhůtě 60 dnů. Doručena Ústavnímu soudu ČR byla 20.2.2004.

¹⁶⁷⁷ III. ÚS 107/04

¹⁶⁷⁸ č.j. 28 Cdo 1833/2003

¹⁶⁷⁹ č.j. 22 Co 646/2002

¹⁶⁸⁰ č.j. 6 C 192/2000

¹⁶⁸¹ srv. str. 12 nálezů Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁶⁸² tj. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, Krajský soud v Hradci Králové a Nejvyšší soud ČR

řízení neopouští zásadu materiální pravdy, jejíž dodržování je předpokladem pro dosažení účelu soudního řízení, totiž „zajistit spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků řízení.“¹⁶⁸³ „Soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci,“¹⁶⁸⁴ a proto je povinen v konkrétních souvislostech poučit účastníky při jednání o neúplnosti jejich tvrzení a nedostatečnosti jejich důkazů;¹⁶⁸⁵ zejména pak nesmí připustit, aby přesouval břemeno tvrzení a důkazní břemeno na účastníka sporu, který takovými břemeny není zatížen. V tomto případě byly dle názoru Ústavního soudu ČR tyto zásady porušeny, takže zjištěný skutkový stav vykazoval nedostatky neopravňující dojít k přesvědčivému závěru o správnosti předchozích soudních rozhodnutí.¹⁶⁸⁶ Podle názoru Ústavního soudu ČR bylo k posouzení oprávněnosti restitučního nároku nezbytně nutné vyčerpat všechny dostupné informační zdroje týkající se přechodu zámeckého areálu v Opočně na stát; zejména pak bylo třeba zjišťovat, kdy k tomuto přechodu mělo dojít, jakým způsobem a na základě jakého právního titulu. Ve spisech obecných soudů v této právní věci jsou zmínky o tom, že existují (resp. existovaly) ještě další důkazy, z nichž by s největší pravděpodobností bylo možno tyto otázky ozřejmit; není však vůbec patrné, proč tyto důkazy nebyly předloženy soudu a zda se o jejich obstarání účastníci či soudy alespoň pokusili; šlo přitom hlavně o následující dokumenty:

1. konfiskační vyhláška vydaná ONV v Novém Městě nad Metují 17. prosince 1945;¹⁶⁸⁷
2. spis, resp. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, který vedl¹⁶⁸⁸ řízení o stížnosti Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld proti výměru Ministerstva zemědělství z 30. ledna 1946.¹⁶⁸⁹

Stejně tak ovšem Ústavní soud ČR vytkl obecným soudům v této právní věci i to, že dokazování jimi prováděné je zatíženo i dalšími nedostatky, týkajícími se hodnocení důkazů. Přitom zdůraznil, že podstatnou okolností, kterou se obecné soudy při dokazování zabývaly, byla otázka, zda Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld patřil mezi osoby, jejichž majetek byl konfiskován podle dekretů presidenta republiky, a to buď podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. proto, že patřil mezi „*zrádce a nepřátele republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projeviviši toto nepřátelství zejména za krise a války v letech 1938 až 1945*“;¹⁶⁹⁰ nebo proto, že „*se v době zvýšeného ohrožení republiky (...) ucházel o udělení německé nebo maďarské státní příslušnosti, aniž k tomu byl donucen nátlakem anebo zvláštními okolnostmi*“, a proto pozbyl československého státního občanství,¹⁶⁹¹ nebo proto, že byl „*osobou státně nespolehlivou*“, a proto se jeho majetek pokládá za zkonfiskovaný podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.¹⁶⁹²

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou i Krajský soud v Hradci Králové přitom v napadených rozhodnutích dospěly k závěru, že takové skutečnosti nebyly prokázány. Podle těchto soudů prý „*nebylo prokázáno, že by se otec žalobkyně někdy hlásil za Němce*“, zejména

¹⁶⁸³ § 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁶⁸⁴ § 153 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁶⁸⁵ § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁶⁸⁶ srv. str. 12-13 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁶⁸⁷ nebo 19. 12. 1945, asi pod č.j. ORK-818/45; zmínka o ní je ve spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 98

¹⁶⁸⁸ patrně pod č.j. 82/46/1

¹⁶⁸⁹ zmínka, že takové řízení před Nejvyšším správním soudem mělo probíhat, se nachází v písemném vyjádření Ministerstva zemědělství adresovaném Nejvyššímu správnímu soudu v Praze z 18.5.1946 č.j. 44.533/46-IX/A-22, srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 197

¹⁶⁹⁰ § 1 odst. 1 písm. b) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁶⁹¹ § 5 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

¹⁶⁹² § 5 zákona č. 128/1946 Sb.

prý „v tomto řízení se neprokázalo, že by otec žalobkyně tento dotazník¹⁶⁹³ vyplnil.“¹⁶⁹⁴ Ústavní soud ČR však k tomu uvedl, že taková úvaha Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou – a v návaznosti na to i Krajského soudu v Hradci Králové – je nesprávná, a to mj. s odkazem na skutečnost, že v českém právním systému neplatí tzv. *zákonná teorie průvodní*, vyžadující, aby určitá skutečnost byla prokázána právě jen určitým druhem důkazu. Naopak platí obecná zásada, že „*Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci*“.¹⁶⁹⁵ „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“¹⁶⁹⁶ Z faktu uváděného v napadeném rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou,¹⁶⁹⁷ že totiž „*žalovaný ani neprokázal, že právě takový dotazník Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vyplnil,*“¹⁶⁹⁸ nelze vyvozovat, jako to učinil Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, že konfiskace majetku podle dekretů presidenta republiky v roce 1945 byla neodůvodněná či nezákonná.¹⁶⁹⁹

Ústavní soud ČR při této příležitosti dále konstatoval, že existenci (*shora uvedených*) podmínek pro konfiskaci majetku podle uvedených dekretů presidenta republiky posuzovaly ty orgány, které o konfiskaci rozhodovaly bezprostředně po skončení druhé světové války. Po více než padesáti letech po skončení války je téměř nemožné rekonstruovat veškerá tehdy učiněná skutková zjištění. Existence faktu, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld vyplnil Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti,¹⁷⁰⁰ byla v době, kdy byl jeho majetek konfiskován, dovozována z několika skutečností zjištěných úředním šetřením provedeným Zemským odborem bezpečnosti II Zemského národního výboru v Praze, zmiňovaným v odůvodnění výměru Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945.¹⁷⁰¹ Z úředních záznamů a z korespondence vedené mezi Zemským národním výborem v Praze a Ministerstvem vnitra v letech 1947 a 1948 je zřejmé, že již v roce 1947 se Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti v úředních spisech nenacházel a bylo vyslovováno podezření, že k jeho zmizení došlo v poválečném období při manipulaci se spisy. Bylo však zároveň dovozováno, že tento dokument dříve existoval, což dosvědčoval dr. Mužík,¹⁷⁰² který dokument viděl spolu s německy psaným záznamem, že žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda byla německými úřady 4. března 1942 odmítnuta.¹⁷⁰³ Na existenci tohoto vyplněného dotazníku lze spolehlivě usuzovat také z vlastnoručně podepsaného, česky psaného životopisu Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, odeslaného 5. srpna 1945 Ministerstvu vnitra ČSR. V tomto životopise jmenovaný uvádí, že na žádost svého otce Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfelda zmíněný dotazník v říjnu 1940 vyplnil.¹⁷⁰⁴ Také v dopise jeho švagra SS-Hauptscharführera Helmuta Rabla z 15. dubna 1942, adresovaném Majetkovému úřadu Říšského protektora,¹⁷⁰⁵ se uvádí, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld podal na podzim 1940 žádost o přiznání německého státního občanství. S existencí

¹⁶⁹³ Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit, Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti

¹⁶⁹⁴ srv. odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 12.6.2002, sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 197

¹⁶⁹⁵ § 125 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁶⁹⁶ § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁶⁹⁷ č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁶⁹⁸ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 197

¹⁶⁹⁹ srv. str. 14 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷⁰⁰ Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit

¹⁷⁰¹ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁷⁰² referent odd. I/3/b/S

¹⁷⁰³ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 92

¹⁷⁰⁴ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 58

¹⁷⁰⁵ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, čísla listů 47-50

těchto důkazů se Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou ani Krajský soud v Hradci Králové ve svých ústavní stížnostech napadených rozhodnutích řádně nevypořádaly. Ústavní soud ČR mimo to dále uvedl, že je mu z úřední činnosti známo, že existuje historická studie pracovníka Oblastního archivu v Hradci Králové PhDr. Jaroslava Šůly, CSc., „*Colloredové a opočenští Colloredové*“,¹⁷⁰⁶ v níž existence podání dotyčného Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti je dovozována také z toho, že v archivních materiálech ke kartotéce osob německé státní příslušnosti¹⁷⁰⁷ se nachází tzv. „*záznamní list*“, z něhož vyplývá, že žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda byla 4. března 1942 odmítnuta;¹⁷⁰⁸ to by nasvědčovalo tomu, že taková žádost byla Dr. Josefem Leopoldem Colloredo-Mannsfeld skutečně podána. Obecným soudům však tento listinný důkaz nebyl předložen. Návrh Státního památkového ústavu v Pardubicích, aby soud PhDr. Jaroslava Šůlu, CSc., vyslechl jako svědka, byl Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou zamítnut.¹⁷⁰⁹ Existence „*záznamního listu*“ je přitom zmiňována také ve spise Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou.¹⁷¹⁰

Evidentně nesprávný je pak dle posouzení Ústavního soudu ČR závěr Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, vyslovený v odůvodnění jeho rozsudku,¹⁷¹¹ že „*vůbec není prokázáno, že by v případě vyplnění tohoto dotazníku Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld*“¹⁷¹² kolonky vyplnil ve smyslu, že se hlásí k německému národu.“¹⁷¹³ V této souvislosti Ústavní soud ČR poukázal na to, že ze znění formuláře Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti¹⁷¹⁴ je zřetelně patrné, že text obsahuje formulaci „*Ujišťuji, že se znám k německému lidu.*“ Smysl vyplnění tohoto dotazníku byl československými orgány, které bezprostředně po skončení druhé světové války a nacistické okupace v dané záležitosti rozhodovaly, interpretován zcela jednoznačně tak, že žadatel tím žádal o přiznání německého státního občanství. Tyto orgány vycházely z bezprostřední znalosti reálií, které se odehrávaly za okupace, ze znalostí toho, že vyplnění dotyčného Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti mělo v době nesvobody jednoznačný cíl, tj. ucházet se o získání německého říšského občanství. O faktu, že takto vyplněný dotazník, adresovaný okupačním německým úřadům, sloužil jako žádost o přiznání německého občanství a že tvořil součást příslušného úředního spisu, v němž se o přiznání občanství rozhodovalo, svědčí poznámka připojená na českém překladu dotazníku, uvádějící, že „*V případě, že je německé občanství přiznáno, dotazník je na tomto místě opatřen razítkem potvrzujícím přidělení dokladu o státním občanství.*“¹⁷¹⁵

Ústavní soud ČR výslovně podotkl, že soudci, který věc posuzuje dnes, tj. více než padesát let po skončení války, nemusí být pravý smysl vyplnění Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti zcela zřejmý; v takovém případě je však jeho povinností si tuto věc

¹⁷⁰⁶ in: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989, 2. vydání, Pardubice: Národní památkový ústav, 2004, s. 114)

¹⁷⁰⁷ Státní ústřední archiv Praha, fond Německé státní občanství; Magistrát hlavního města Prahy – Evidence obyvatel, sg. I-3a/S-č. 4144-1946

¹⁷⁰⁸ abgelehnt

¹⁷⁰⁹ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, čísla listů 37, 73

¹⁷¹⁰ na čísle listu 131 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁷¹¹ č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁷¹² v rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 6 C 192/2000-181 byl použit termín „*žalovaný*“, což je však zjevná písařská chyba, jak podotkl Ústavní soud ČR; ve skutečnosti je míněn Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld, tedy „*otec žalobkyně*“)

¹⁷¹³ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 197

¹⁷¹⁴ Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit; dotazník je založen rovněž na číslech listů 140-143 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000

¹⁷¹⁵ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 143; není však patrné, kdo tuto poznámku na listinu Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti vepsal

ozřejmit dokazováním.¹⁷¹⁶ Přitom konstatoval, že chce-li dnešní soud hodnotit události, které se staly před více než půl stoletím, nemůže odhlédnout od dobových souvislostí válečného a poválečného období, které podmiňovaly konfiskační praxi československých orgánů po skončení nacistické okupace. Jestliže příslušník protektorátu Čechy a Morava se v době druhé světové války, kdy německý nacistický stát prováděl politiku genocidy, holocaustu, germanizace a zotročení jiných národů, přihlásil k německému národu, aby získal německou státní příslušnost, bylo to v té době chápáno jako projev ochoty přispět k realizaci této zločinné politiky, jako projev zrady československého státu a nepřátelství k němu. Takové počínání bylo podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. posuzováno jako důvod ke ztrátě československého státního občanství. Z hlediska tehdejšího posuzování pak nebylo rozhodné, zda německé úřady žádosti o přiznání německého občanství vyhověly či nikoliv, podstatným byl samotný projev vůle takových osob. Poválečné dekrety presidenta republiky připouštěly výjimky při posuzování podmínek konfiskačních opatření proti nepřátelskému majetku pro případy osob, které prokázaly, že o německé občanství usilovaly pod vlivem nátlaku nebo jiných důvodů zvláštního zřetele hodných, takové okolnosti však musely prokázat ony samy. Pro poválečné přezkumné řízení v těchto případech byl stanoven právní rámec odpovídající tehdejšímu procesním standardům.¹⁷¹⁷

Ústavní soud ČR rovněž zmínil, že celá praxe konfiskací nepřátelského majetku v období od května 1945 do února 1948 byla sice ovlivněna zvláštnostmi poválečného období, nicméně probíhala v relativně demokratických podmínkách pluralitní demokracie a za dodržení elementárních právních garancí, umožňujících spravedlivé rozhodování. K objasnění historického a právního rámce poválečných konfiskací, založených na dekretch presidenta republiky, byla soudům Národním památkovým ústavem předložena expertiza, která je ve spise založena;¹⁷¹⁸ ta však nebyla Krajským soudem v Hradci Králové ani Nejvyšším soudem ČR jako důkaz nijak zohledněna; ani v protokolu o jednání před odvolacím soudem 13. května 2003 ani v odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z téhož dne není žádná zmínka o tom, zda byl tento Národním památkovým ústavem předložený důkaz proveden a jak byl hodnocen.

Ústavní soud ČR rovněž výslovně zdůraznil, že zcela nesprávná a chronologicky nelogická je pak argumentace Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou,¹⁷¹⁹ že i případné vyplnění Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti v říjnu 1940 by bylo třeba posuzovat tak, že k němu byl Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld donucen okolnostmi zvláštního zřetele hodnými, přičemž za takové okolnosti soud pokládá konfiskaci jeho majetku německou Tajnou státní policií, nemoc ženy a péči o dítě. Soudu při této argumentaci uniklo, že ke všem těmto okolnostem došlo až poté, co měl zmíněný Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti vyplnit.¹⁷²⁰

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, Krajský soud v Hradci Králové i Nejvyšší soud ČR ve svých rozhodnutích¹⁷²¹ dovozovaly, že byly splněny všechny podmínky pro uplatnění tvrzeného restitučního nároku vedlejší účastnice stanovené zákonem o mimosoudních rehabilitacích, zejména pak podmínka tzv. rozhodného období, v němž mělo dojít k majetkové křivdě. Tento zákon v § 1 odst. 1 říká: „*Zákon se vztahuje na zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony*

¹⁷¹⁶ např. expertízou z oboru archivnictví či historie

¹⁷¹⁷ srv. str. 16 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷¹⁸ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, čísla listů 239, 251-266

¹⁷¹⁹ srv. str. 18 rozsudku č.j. 6 C 192/2000-181

¹⁷²⁰ srv. str. 16 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷²¹ rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 6 C 192/2000-181, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 646/2002-275 a usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1833/2003-303

a správními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen „rozhodné období“) v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.“. V preambuli k tomuto zákonu zákonodárce uvádí, že si je vědom toho, „že tyto křivdy, tím méně pak různé nespravedlnosti z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti, nelze nikdy zcela napravit“.

Ústavní soud ČR ve svých předchozích rozhodnutích opakovaně zdůrazňoval, že v restitučních zákonech vydávaných po roce 1989¹⁷²² je vyjádřena vůle zákonodárce k nápravě těch křivd, ke kterým došlo v letech 1948 – 1989, tedy v době vymezené jako doba nesvobody zákonem o době nesvobody,¹⁷²³ v době totalitního systému, nikoliv křivd jiných. Tato vůle státu je jasně vyjádřena právě restitučními zákony a jen ve věcném i časovém rozsahu těmito zákony vymezeném je náprava přípustná.

Správné určení toho, zda ke způsobení tvrzené majetkové újmy došlo či nedošlo v rozhodném období, má v restitučních sporech naprosto zásadní význam, a proto mu musí být věnována mimořádná pozornost. V posuzované věci Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, Krajský soud v Hradci Králové i Nejvyšší soud ČR pochybily, pokud z provedených důkazů vyvodily závěr, že československý stát převzal majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda bez právního důvodu až v rozhodném období, tj. poté, co Ministerstvo zemědělství výměrem z 16. prosince 1948¹⁷²⁴ zrušilo „konfiskační výměr“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945.¹⁷²⁵

Podle názoru Ústavního soudu ČR přitom došlo k převzetí zámeckého areálu v Opočně československým státem již v roce 1945, tedy před rozhodným obdobím, a to ex lege konfiskací podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. nebo č. 108/1945 Sb. V této souvislosti Ústavní soud ČR poznamenal, že pro konfiskaci majetku v poválečném období přicházelo v úvahu několik právních titulů; v případě Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda mohly být tehdejšími československými orgány zvažovány různé důvody, které dopadají pod skutkové podstaty stanovené ve čtyřech právních předpisech:

1. dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb.¹⁷²⁶ konfiskoval majetek „všech osob německé a maďarské národnosti, bez ohledu na státní příslušnost“, v ustanovení § 1 odst. 1 písm. b) konfiskoval majetek „zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projevivších toto nepřátelství zejména za krise a války v letech 1938 až 1945;“¹⁷²⁷

¹⁷²² zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, spolu s předpisy vydanými k jejich provedení, a v některých svých aspektech rovněž zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, případně zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹⁷²³ zákon č. 480/1991 Sb., o době nesvobody; tímto zákonem byla doba nesvobody vymezena jako období od 25.2.1948 do 1.1.1990

¹⁷²⁴ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁷²⁵ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁷²⁶ v ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁷²⁷ dekret byl účinný od 23.6.1945

2. dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. konfiskoval¹⁷²⁸ mj. majetek „*Německé říše*“ a majetek „*osob fyzických národnosti německé nebo maďarské, s výjimkou osob, které prokáží, že zůstaly věrný Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem*“, jakož i „*osob fyzických a právnických, které vyvíjely činnost proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky*“;¹⁷²⁹

3. dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹⁷³⁰ dával majetek osob státně nespolehlivých pod národní správu;¹⁷³¹

4. zákon č. 128/1946 Sb.¹⁷³² stanovil, že majetek, který byl v době nesvobody konfiskován Německou říší, a nárok na něj by jinak příslušel osobám státně nespolehlivým, se pokládá za majetek konfiskovaný Československou republikou podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.¹⁷³³

Ústavní soud ČR dále zmínil, že je pravdou, že rozhodnutí vydávaná v poválečném období ohledně konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld se různila v posuzování toho, podle jakého právního předpisu byla tato konfiskace provedena. Zatímco podle výměru Zemského národního výboru v Praze ze 5. prosince 1945¹⁷³⁴ byl jako důvod zvažované konfiskace uváděn dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., potom výměr Ministerstva zemědělství z 16. prosince 1948¹⁷³⁵ uváděl, že použití dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. nepřicházelo v úvahu, protože „*knihovním vlastníkem velkostatku Opočno byla dne 23. 6. 1945 Říše německá*“.¹⁷³⁶ Z logiky tohoto posledně uváděného výměru vyplývá závěr, že dle názoru Ministerstva zemědělství ČSR měl být majetek zřejmě konfiskován jako majetek Německé říše podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., protože nárok na něj by jinak příslušel osobě státně nespolehlivé ve smyslu § 4 zákona č. 128/1946 Sb.¹⁷³⁷

Jak Ústavní soud ČR poznamenal, v dnešní době se zdá být téměř nemožné určit, podle které varianty konfiskačních důvodů a podle kterého z výše uvedených právních předpisů byla konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld formálně provedena. Je však mimo veškerou pochybnost, že v té době československé orgány dospěly k závěru, že důvod ke konfiskaci je každopádně dán, buď proto, že majetek patří „*osobě německé národnosti*“ nebo „*zrádci a nepřáteli republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projevivšímu toto nepřátelství zejména za krise a války v letech 1938 až 1945*“,¹⁷³⁸ nebo proto, že převodem v době nesvobody přešel na Německou říši, přičemž však nemohl být vydán původnímu vlastníku, protože byl osobou státně nespolehlivou, a proto ve smyslu § 4 zákona č. 128/1946 Sb. přísluší nárok na něj státu, přičemž na tento majetek se pohlíží jako na majetek konfiskovaný podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

Účinnost všech čtyř shora uvedených právních předpisů nastala v roce 1945, resp. v roce 1946. Ke konfiskaci nebo k nařízení nucené správy podle těchto předpisů docházelo ex lege

¹⁷²⁸ podle § 1 odst. 1 bodů 1, 2 a 3 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

¹⁷²⁹ dekret byl účinný od 30.10.1945

¹⁷³⁰ podle § 2 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.

¹⁷³¹ dekret byl účinný od 23.5.1945

¹⁷³² v § 4 odst. 1 zákona č. 128/1946 Sb.

¹⁷³³ zákon č. 128/1946 Sb. byl účinný od 17. 5. 1946

¹⁷³⁴ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁷³⁵ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁷³⁶ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95, číslo listu 19

¹⁷³⁷ srv. str. 18 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷³⁸ jak stanovil dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

okamžikem jejich účinnosti. Případné konfiskační výměry nebo vyhlášky, které byly zpravidla vydávány později, měly pouze deklaratorní charakter a toliko stvrzovaly již dříve nabyté vlastnictví československého státu nebo uvalení národní správy. Československý stát tedy převzal majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld do svého vlastnictví buď 23. června 1945¹⁷³⁹ nebo 30. října 1945.¹⁷⁴⁰ Tato skutečnost je přesvědčivě deklarována též rozhodnutím Ministerstva zemědělství z 30. dubna 1947,¹⁷⁴¹ podle něhož byl zámecký objekt Opočno prohlášen za státní kulturní majetek a byl odevzdán na základě § 2 a § 3 zákona o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku,¹⁷⁴² do správy a užívání Národní kulturní komise.¹⁷⁴³

Úvahy Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR o tom, že k převzetí majetku došlo bez právního důvodu až v rozhodném období, tj. poté, co Ministerstvo zemědělství ČSR výměrem z 16. prosince 1948¹⁷⁴⁴ zrušilo „konfiskační výměr“ Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945,¹⁷⁴⁵ jsou neodůvodněné z těchto důvodů:

1. z faktu, že tento výměr zemského národního výboru byl zrušen až v rozhodném období, a to výměrem Ministerstva zemědělství z 16. prosince 1948,¹⁷⁴⁶ nelze nikterak dovozovat, že tím byla zrušena samotná konfiskace majetku; ke konfiskaci totiž došlo ex lege již v roce 1945. Rozhodně pak nelze tvrdit, že právě tento výměr Ministerstva zemědělství z 16. prosince 1948 způsobil, že došlo k převzetí majetku státem bez právního důvodu, a to až v rozhodném období. Předmětný výměr Ministerstva zemědělství ČSR nelze tedy vůbec pokládat za úkon, jímž by byla páchána majetková křivda v období let 1948 až 1989, tedy taková křivda, k jejímuž odstranění má sloužit zákon o mimosoudních rehabilitacích.¹⁷⁴⁷

2. výměrem Ministerstva zemědělství ČSR z 16. prosince 1948¹⁷⁴⁸ navíc nebyla nijak dotčena platnost konfiskační vyhlášky vydané Okresním národním výborem v Novém Městě nad Metují dne 19. prosince 1945;¹⁷⁴⁹ ostatně i tato vyhláška, k jejíž existenci Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, Krajský soud v Hradci Králové ani Nejvyšší soud ČR vůbec nepřihlédly, měla výhradně deklaratorní charakter.¹⁷⁵⁰

Ústavní soud ČR dále uvedl, že nesdílí ani názor Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR, že ke konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld v roce 1942 došlo z důvodu rasové perzekuce a že jsou tedy naplněny podmínky stanovené v zákoně o mimosoudních rehabilitacích pro úspěšnou restituci.¹⁷⁵¹ K tomu poznamenal, že takový názor je zastáván již v rozsudku Nejvyššího soudu ČR z 31. srpna 2000,¹⁷⁵² předcházejícím vydání rozhodnutí napadených nynější ústavní stížností, kde je výslovně uvedeno, že rasová diskriminace realizovaná tzv. Třetí říší „postihovala mnohem větší skupinu lidí, než jen těch, kteří byli perzekvováni rasovými norimberskými zákony“, a že se uplatnila i v případě konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda

¹⁷³⁹ pokud došlo ke konfiskaci podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁷⁴⁰ pokud došlo ke konfiskaci podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

¹⁷⁴¹ č.j. 33.219/47-IX A 3

¹⁷⁴² zákon č. 137/1946 Sb., Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku

¹⁷⁴³ srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95, číslo listu 60

¹⁷⁴⁴ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁷⁴⁵ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁷⁴⁶ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁷⁴⁷ srv. preambuli zákona o mimosoudních rehabilitacích

¹⁷⁴⁸ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁷⁴⁹ resp. 17.12.1945, viz výše

¹⁷⁵⁰ srv. str. 19 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷⁵¹ § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁷⁵² č.j. 28 Cdo 1733/2000-275

Colloredo-Mannsfeld německou Tajnou státní policií. K tomu Ústavní soud ČR uvedl, že zákon o mimosoudních rehabilitacích omezil¹⁷⁵³ možnost přezkoumávání převodů majetku odehrávajících se mimo rozhodné období¹⁷⁵⁴ výhradně na nejextrémnější případy bezpráví, tedy jestliže ke konfiskaci majetku „došlo z důvodu rasové perzekuce“. Extenzivní výklad pojmu rasová perzekuce použitý Nejvyšším soudem ČR není v souladu se smyslem restitučního zákonodárství a nemůže obstát.

Ústavní soud ČR současně přisvědčil názoru, že konfiskační praxe německých úřadů v době okupace Československé republiky byla protiprávní a zločinná a že postihovala příslušníky mnoha národů včetně národa českého. Poválečné československé zákonodárství, vyjádřené zejména v dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹⁷⁵⁵ a v zákoně č. 128/1946 Sb.,¹⁷⁵⁶ se pokusilo napravit majetkové křivdy způsobené německými okupanty. Tyto předpisy¹⁷⁵⁷ stanovily právní postup, jímž se oprávněné osoby mohly domoci vrácení svého majetku, pokud ovšem nepatřily mezi „osoby státně nespolehlivé“. Je nutno připustit, že v krátkém poválečném období se nepodařilo zhojit všechny válečné majetkové křivdy a že dokončení tohoto procesu právní cestou znemožnil totalitní režim, nastoupivší po 25. únoru 1948. Jinou otázkou však je, nakolik je možné požadovat, aby náprava křivd páchaných nacistickým režimem, za něž odpovědnost nesl tehdejší německý stát, eventuálně jeho právní nástupci, se realizovala prostředky restitučních zákonů vydávaných po roce 1989. V původním znění zákona o mimosoudních rehabilitacích, přijatém dne 21. února 1991, se s dodatečnou nápravou křivd, které nastaly již za nacistické okupace, nepočítalo. Teprve novelizací tohoto zákona, k níž došlo dne 29. dubna 1994,¹⁷⁵⁸ byla v novém znění § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích připuštěna dodatečná majetková restituce u fyzických osob, které v den přechodu věci na stát měly na ni nárok podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva v době nacistické okupace došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona. Z okolností, za nichž byla tato novelizace zákona o mimosoudních rehabilitacích v roce 1994 přijímána, je zřejmé, že k této výjimce, překračující dosah tzv. rozhodného období, sáhl český zákonodárce ve snaze odčinit s ničím nesrovnatelné křivdy, páchané nacistickým režimem především na Židech, kteří se stali obětí holocaustu; rozsah a intenzita těchto křivd jsou zcela mimořádné a český zákonodárce citovanou novelou zákona o mimosoudních rehabilitacích reagoval právě na tuto mimořádnou skutečnost.¹⁷⁵⁹

Jak Ústavní soud ČR v předmětném nálezu uvedl, argumentace Nejvyššího soudu ČR v rozsudku Nejvyššího soudu ČR z 31. srpna 2000¹⁷⁶⁰ vyznívající v tom smyslu, že „restriktivní interpretace předmětného pojmu by zakládala nerovnost mezi těmi, kteří byli v době nesvobody postiženi“ a že „zvýhodnění jedné skupiny osob na základě rasového rozlišování by bylo v rozporu jak s Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace (čl.

¹⁷⁵³ srv. § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁷⁵⁴ 25.2.1948 – 1.1.1990

¹⁷⁵⁵ dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů

¹⁷⁵⁶ zákon č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících

¹⁷⁵⁷ konkrétně zmíněný zákon č. 128/1946 Sb.

¹⁷⁵⁸ zákonem č. 116/1994 Sb.

¹⁷⁵⁹ O tom, že pojem rasová perzekuce použil zákonodárce v tomto konkrétním užším smyslu, svědčí mj. průběh diskuse, vedené na 18. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 29.4.1994 při projednávání zákona č. 116/1994 Sb.; k tomu srv. stenografický záznam dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/018schuz/s018025.htm> [24.3.2010]

¹⁷⁶⁰ č.j. 28 Cdo 1733/2000-275

1), tak s Listinou základních práv a svobod (s čl. 1, čl. 3 odst. 1 a čl. 11 odst. 1)“, není korektní. Ústavní soud ČR se komplexně zabýval otázkou rovnosti v množství vlastních rozhodnutí¹⁷⁶¹ Ztotožnil se¹⁷⁶² s chápáním ústavního principu rovnosti, jak byl vyjádřen Ústavním soudem ČSFR:¹⁷⁶³ „Je věcí státu, aby v zájmu zabezpečení svých funkcí rozhodl, že určité skupině poskytne méně výhod než jiné. Ani zde však nemůže postupovat libovolně (...), může se tak stát jenom na základě odvolání se na veřejné hodnoty.“

Ústavní soud ČR tímto odmítl absolutní chápání principu rovnosti, přičemž dále konstatoval: „Rovnost občanů nelze chápat jako kategorii abstraktní, nýbrž jako rovnost relativní, jak ji mají na mysli všechny moderní ústavy.“¹⁷⁶⁴ Obsah principu rovnosti tím posunul do oblasti ústavněprávní akceptovatelnosti hledisek odlišování subjektů a práv vyloučením libovůle¹⁷⁶⁵ při daném odlišování.¹⁷⁶⁶

Ústavní soud ČR konstatoval, že zastává názor, že pojem rasová perzekuce¹⁷⁶⁷ je třeba pro restituční účely interpretovat tak, že zahrnuje pouze nejkřiklavější formy rasismu, páchané zejména formou holocaustu, avšak nikoli jiné formy perzekuce z důvodů národnostních. Přitom podotkl, že taková interpretace nijak nenarušuje ústavní princip rovnosti v právech, zakotvený v čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

Ústavní soud ČR dále konstatoval, že pro úplnost je možno dodat, že argumentace obsažená v citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ČR, totiž že konfiskační nařízení německé Tajné státní policie „bylo proti Dr. Josefu Colloredo-Mannsfeld vydáno jako proti příslušníku národa českého“, a odtud vyvozený závěr, že ke konfiskaci majetku „došlo z důvodu rasové perzekuce“, nemá ani dostatečnou oporu v provedeném dokazování. Toto konfiskační nařízení společně postihovalo majetek celkem šesti příslušníků rodu Colloredo-Mannsfeld, z nichž někteří nebyli české, nýbrž německé národnosti. Jako důvod konfiskace bylo v předmětném nařízení uvedeno, že jde o „osoby nepřátelské Říši.“¹⁷⁶⁸ Ve zprávě služebny Sicherheitsdienst v Hradci Králové z 20. března 1940,¹⁷⁶⁹ která patrně sloužila jako jeden z podkladů pro konfiskaci, se o Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld uvádělo, že je „silně česky orientován.“¹⁷⁷⁰ Ústavní soud ČR konstatoval, že dovozovat z těchto skutečností, že ke konfiskaci majetku „došlo z důvodu rasové perzekuce“, jak požaduje ustanovení § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, nelze. Stejně tak nelze za projev rasové perzekuce bez dalšího pokládat další praktiky, jichž se německé úřady vůči Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-

¹⁷⁶¹ srv. zejména nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 33/96, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 8, nález č. 67; vyhlášen pod č. 185/1997 Sb., dále pak rovněž nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 4/99, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 14, nález č. 93; vyhlášen pod č. 192/1999 Sb., nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 7/03, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 34, nález č. 113; vyhlášen pod č. 512/2004 Sb.

¹⁷⁶² srv. zejména nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/93, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 1, nález č. 25; vyhlášen pod č. 131/1994 Sb., dále pak rovněž nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 36/93, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, Sběrka rozhodnutí, svazek 1, nález č. 24; vyhlášen pod č. 132/1994 Sb., nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 5/95, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 4, nález č. 74; vyhlášen pod č. 6/1996 Sb. a nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 9/95, zveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 5, nález č. 16; vyhlášen pod č. 107/1996 Sb.

¹⁷⁶³ srv. nález Ústavního soudu ČSFR sp. zn. Pl. ÚS 22/92, Sběrka usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR, č. 11

¹⁷⁶⁴ srv. sp. zn. Pl. ÚS 36/93

¹⁷⁶⁵ resp. svévole

¹⁷⁶⁶ srv. str. 20-22 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷⁶⁷ obsažený v § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁷⁶⁸ reichsfeindlich

¹⁷⁶⁹ č.j. Ma./Schu. B.Nr. 372/40; srv. spis Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000, číslo listu 30

¹⁷⁷⁰ stark tschechisch eingestellt

Mannsfeld dopouštěly, jako bylo jeho přestěhování do jiné obce, tzv. nucené nasazení do práce či přiznání přidělových potravinových lístků pro české obyvatele Protektorátu. Jakkoli se dnes jeví všechny tyto praktiky jako diskriminační a jsou zajisté odsouzeníhodné, přece jen nedosahují intenzity srovnatelné s rasovou perzekucí, jakou měl na mysli restituční zákonodárce.

Ústavní soud ČR při této příležitosti zdůraznil, že nelze vůbec pochybovat o tom, že konfiskační praxe prováděná nacistickými německými úřady byla zločinná. K tomu ale zároveň uvedl, že se československý stát v poválečném období snažil napravovat důsledky těchto nezákonných majetkových převodů z doby nesvobody. Půl století po skončení války,¹⁷⁷¹ je však taková reparace mimořádně obtížná, ne-li nemožná. I z toho důvodu omezil zákon o mimosoudních rehabilitacích možnost přezkoumávání převodů majetku odehrávajících se mimo rozhodné období toliko na nejextrémnější případy, tj. na případy, kdy ke konfiskaci majetku „došlo z důvodu rasové perzekuce“. Extenzivní výklad tohoto pojmu použitý Nejvyšším soudem ČR není v souladu se smyslem restitučního zákonodárství a nemůže obstát, jak výslovně připomněl Ústavní soud ČR.

V závěru své argumentace Ústavní soud ČR připomněl, že již ve svém dřívějším usnesení z 14. ledna 2000¹⁷⁷² vyslovil názor, že v případě konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, provedené německou Tajnou státní policií, nešlo o případ rasové perzekuce.

Jak Ústavní soud ČR ve svých rozhodnutích předcházejících nálezu o zámeckém areálu v Opočně z 16. prosince 2004¹⁷⁷³ již mnohokrát zdůraznil, zásadně není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy.¹⁷⁷⁴ Ústavní soud nemůže tyto orgány ani nahrazovat. Pokud soudy postupují v souladu s ústavními předpisy, nemůže na sebe Ústavní soud atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností.¹⁷⁷⁵ Ústavní soud opakovaně judikoval, že důvod ke zrušení rozhodnutí obecných soudů je dán pouze tehdy, pokud jejich právní závěry jsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními.¹⁷⁷⁶

Na druhé straně je však Ústavní soud ČR oprávněn, ale i povinen posoudit, zda řízení jako celek bylo spravedlivé a zda v něm nebyla porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele, v tomto případě Národního památkového ústavu. Podle Ústavy ČR „Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.“¹⁷⁷⁷ Podle Listiny základních práv a svobod „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“¹⁷⁷⁸ Ústavní soud ČR ve světle tohoto ústavního rámce přezkoumal rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR napadená ústavní stížností Národního památkového ústavu a shledal, že jimi byla porušena ústavně zaručená práva Národního památkového úřadu. Výslovně přitom konstatoval, že skutková zjištění učiněná Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou i Krajským soudem v Hradci Králové jsou neúplná a provedené důkazy jsou nesprávně a nepřesvědčivě zhodnoceny po stránce skutkové i právní. Národnímu památkovému ústavu nebyla poskytnuta náležitá ochrana jeho vlastnického práva. Tyto nedostatky řízení neodstranil ani Nejvyšší soud ČR. Tímto postupem obecných soudů došlo k

¹⁷⁷¹ nálezu Ústavního soudu ČR je z 16.12.2004

¹⁷⁷² sp. zn. I. ÚS 180/99

¹⁷⁷³ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁷⁷⁴ srv. čl. 81 a 90 Ústavy

¹⁷⁷⁵ srv. čl. 83 Ústavy ČR

¹⁷⁷⁶ srv. např. nálezu sp. zn. III. ÚS 84/94, zveřejněný rovněž ve Sbírka rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 3, nálezu č. 34, str. 257

¹⁷⁷⁷ srv. čl. 90 Ústavy ČR

¹⁷⁷⁸ srv. čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

porušení ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 36 odst. 1 a v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ČR ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ČR vyhověl a napadená rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.¹⁷⁷⁹ Příslušný nálezn Ústavního soudu ČR byl vyhlášen 13. ledna 2005; byla k němu rovněž vydána příslušná tisková zpráva.¹⁷⁸⁰

Média rozhodnutí Ústavního soudu ČR široce citovala a hodnotila ho jako nečekané,¹⁷⁸¹ přičemž dost často k němu zaznívaly velmi příkré odsudky, a to nejen v rámci publicistiky, ale i zpravodajství.¹⁷⁸² Na některých internetových stránkách a diskusích docházelo až k hysterickým reakcím.¹⁷⁸³ Negativní medializace vyústila až v reakci místopředsedy Ústavního soudu ČR v Hospodářských novinách.¹⁷⁸⁴

Mimo to podala Christine Colloredo-Mannsfeld proti nálezu Ústavního soudu ČR stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku „(...) není vyloučeno, že do hry mezitím zasáhne Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku. Ten totiž stížnost Colloredů přijal už před posledním rozhodnutím rychnovského soudu.“ Právní zástupce Christine Colloredo-Mannsfeld k tomu uvedl, že „Je možné, že se rozhodne dříve tam než u nás. Naši stížnost zaregistrovali, nyní musíme čekat“¹⁷⁸⁵ Dle dostupných informací však o této stížnosti nebylo k 15. červnu 2010 dosud rozhodnuto.¹⁷⁸⁶

Následně Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozsudkem z 13. září 2005¹⁷⁸⁷ zamítl žalobu Christine Colloredo-Mannsfeld o uložení povinnosti Národnímu památkovému ústavu uzavřít do 3 dnů od právní moci rozsudku dohodu o vydání zámeckého areálu v Opočně, přičemž rozhodl, že žádný z obou účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Proti tomuto rozsudku se oba účastníci odvolali ke Krajskému soudu v Hradci Králové: Christine Colloredo-Mannsfeld proti výroku rozsudku soudu prvního stupně ve věci samé, a Národní památkový ústav proti výroku o nákladech řízení. O žalobě ve věci určení vlastnictví k nemovitostem – zámeckému areálu v Opočně,¹⁷⁸⁸ podanou Národním památkovým ústavem proto, že i po zrušovací nález Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004 byla v katastru

¹⁷⁷⁹ srv. str. 22-24 nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04, též na www.concourt.cz, <http://nalus.usoud.cz> [24.3.2010]

¹⁷⁸⁰ Zpráva k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 16.12.2004 sp. zn. III. ÚS 107/04, veřejně vyhlášenému dne 13.1.2005, www.concourt.cz/cs_verze/aktuality.html [21.1.2005]

¹⁷⁸¹ To i díky neznalosti předchozích rozhodnutí Ústavního soudu ČR v právních sporech opočenské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld – sp. zn. I. ÚS 180/99, sp. zn. II. ÚS 18/97 a sp. zn. IV. ÚS 178/99.

¹⁷⁸² HRUDKA, J.: Zámek Opočno opět patří státu. In: Mladá fronta DNES, 14.1.2005, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/tisk.asp?cache=380714> [14.1.2005], Ústavní soud rozhodl o zámku v Opočně. In: Právo, 13.1.2005, str. 1, též na <http://pravo.newton.cz/tisk.asp?cache=667487> [13.1.2005], viz detailně v podkapitole III.2.B.1.e) mediální obraz

¹⁷⁸³ například na internetových stránkách KORUNY ČESKÉ - Monarchistické strany Čech, Moravy a Slezska, kde vyšly dva příspěvky, nejprve 16.1.2005 článek „Český právní stát - absurdní sen“, srv. www.korunaceska.cz/aktuality.asp?soubor=Zamek_opocno.txt [15.4.2010] a následně 18.2.2005 článek „Právo a svoboda v České republice – nic neříkající pojmy“, který začínal textem „Ostudným Náletem ÚS ČR ze dne 16.12.2004 zrušil Ústavní soud ČR rozsudky nižších soudů včetně rozsudku Nejvyššího soudu ČR a tím po třetí zkonfiskoval zámek v Opočně patřící po téměř 400 let rodině Colloredo Mansfeldů a to její současné majitelce pí. Kristině Colloredo-Mannsfeldové.“ srv. www.korunaceska.cz/aktuality.asp?soubor=Causa_Opocno.txt [15.4.2010]

¹⁷⁸⁴ Pavel Holländer: Strohá fakta ke kauze „Opočno“, In: Hospodářské noviny, 25.1.2005, též na [http://www.ihned.cz/index.php?p=000000_print&article\[id\]=1554790](http://www.ihned.cz/index.php?p=000000_print&article[id]=1554790) [25.1.2005]

¹⁷⁸⁵ NAVARA, L.: Vyhraji, věř Colloredová. Dědiče zámku v Opočně řekl o prohraném soudu syn. In: Mladá fronta DNES, Z domova, 15.9.2005, str. 4, též na <http://mfndnes.newton.cz/tisk.asp?cache=253623> [30.4.2005]

¹⁷⁸⁶ V databázi Evropského soudu

¹⁷⁸⁷ č.j. 8 C 13/2005-464

¹⁷⁸⁸ sp. zn. 3 C 35/2005

nemovitostí stále jako vlastníků zapsána Christine Colloredo-Mannsfeld, rozhodl Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou dne 23. prosince 2005 tak, že vlastníkem je Česká republika a Národní památkový ústav má právo hospodaření s předmětnými nemovitostmi.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem z 5. června 2006¹⁷⁸⁹ obě odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 13. září 2005 zamítl s odůvodněním, že nejsou opodstatněná, a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích potvrdil, přičemž ve shodě s Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.¹⁷⁹⁰ V odůvodnění svého rozsudku Krajský soud v Hradci Králové konstatoval, že Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou v dalším řízení po zrušovacím nálezu Ústavního soudu ČR¹⁷⁹¹ doplnil dokazování, jehož neúplnost Ústavní soud ČR vytýkal; provedl přitom všechny účastníky navržené důkazy, „pokud byly navrženy k prokázání právně relevantních skutečností“. Podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové hodnotil Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou provedené důkazy každý důkaz zvlášť i v jejich vzájemné souvislosti, přihlížející ke všemu, co v řízení vyšlo najevo, včetně toho, co uvedli účastníci řízení;¹⁷⁹² tento soud dospěl také, jak dovodil Krajský soud v Hradci Králové, ke správným a úplným skutkovým zjištěním, proti nimž Christine Colloredo-Mannsfeld ve svém odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou žádné námítky nevznesla a za nesprávné pokládala pouze právní posouzení věci.

Pokud se právního posouzení věci týče, Krajský soud v Hradci Králové (stejně jako předtím Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou) vzal v potaz pouze některé z argumentů, které Ústavní soud ČR uvedl ve svém nálezu z 16. prosince 2004¹⁷⁹³ (viz níže), přičemž některé vyložil jinak, než tomu bylo v uvedeném nálezu Ústavního soudu. Pokud jde o konfiskaci zámeckého areálu v Opočně, byl (ve shodě s Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou) toho názoru, že tento byl Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld konfiskován nařízením německé Tajné státní policie¹⁷⁹⁴ z 16. února 1942, o propadnutí jmění, jež bylo vydáno na základě nařízení tehdejšího říšského protektora pro Čechy a Moravu z 4. října 1939, přičemž takový majetkový přechod, jak dovodil Krajský soud v Hradci Králové, byl po ukončení doby nesvobody¹⁷⁹⁵ prohlášen za neplatný;¹⁷⁹⁶ když oprávněným osobám byl založen nárok na vrácení majetku postupem podle § 4 zákona č. 128/1946 Sb., k čemuž však v daném případě nedošlo. Krajský soud v Hradci Králové zároveň v rozsudku tvrdil, že nebyla prokázána existence jiných skutečností, z nichž by bylo možné učinit spolehlivý závěr o tom, že zámecký areál v Opočně mohl být pokládán za konfiskovaný podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

Krajský soud v Hradci Králové měl (shodně s Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou) pouze za to, že Christine Colloredo-Mannsfeld nelze pokládat za oprávněnou osobu k vydání nemovitostí podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. Ta by totiž mohla být pokládána za oprávněnou osobu pouze za splnění podmínek stanovených v § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, mezi něž patří též podmínka, aby k převodu nebo k přechodu vlastnického práva v době nacistické okupace došlo z důvodu rasové perzekuce; tato podmínka však, podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové, v posuzované právní věci není splněna, a odkázal na výše uvedený nález Ústavního soudu ČR.

¹⁷⁸⁹ sp. zn. 24 Co 30/2006

¹⁷⁹⁰ odkázal přitom na § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve spojení s § 224 odst. 1 téhož zákona, umožňující z důvodů zvláštního zřetele hodných nepřiznat náklady řízení i v řízení úspěšnému účastníku řízení

¹⁷⁹¹ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁷⁹² srv. § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

¹⁷⁹³ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁷⁹⁴ č.j. 572/41-VI

¹⁷⁹⁵ 29.9.1938 – 4.5.1945

¹⁷⁹⁶ viz § 1 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., respektive § 1 a § 2 zákona č. 128/1946 Sb.

Proti výše uvedenému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové podala Christine Colloredo-Mannsfeld 4. září 2006 dovolání k Nejvyššímu soudu ČR, které dále doplnila 5. prosince 2006. Jako dovolací důvod uváděla, že rozhodnutí tohoto soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.¹⁷⁹⁷ V dovolání konstatovala, že poukazovala na to, že „*odvolací soud přisvědčil žalobkyni, že ke konfiskaci nemovitostí došlo v daném případě v rozhodné době, jak to požaduje zákon č. 87/1991 Sb.*“¹⁷⁹⁸ ale neshledal splnění podmínek tzv. rasových důvodů na straně otce žalobkyně. K tomu dále zopakovala známé skutečnosti ohledně konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a vyslovila názor, že v této otázce nález Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004¹⁷⁹⁹ je v rozporu s tím, co je stanoveno v zákoně č. 116/1994 Sb., když zde Christine Colloredo-Mannsfeld zastává názor, že „*(...) propadnutí jmění, které vychází ze stejného nařízení jak ohledně osob židovské národnosti, tak i české národnosti, je třeba stavět na roveň, a proto je třeba podle ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. (ve znění zákona č. 116/1994 Sb.) rovněž posuzovat konfiskaci (propadnutí jmění) v Protektorátu Čechy a Morava ohledně majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld (...).*“¹⁸⁰⁰ K tomu dále uvedla, že ještě uváděla, že spolu s dovoláním předkládá údajný důkaz o tom, že matka Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, Bertha Henrieta Katherina Nadine Kolowrat-Krakowsky, byla židovka. Christine Colloredo-Mannsfeld proto závěrem uvedla, že je „*přesvědčena, že splňuje požadavek, který požadoval Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze 16. 12. 2004, III. ÚS 107/04, když zúžil rasové důvody ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. jen na osoby židovského původu*“.¹⁸⁰¹

Národní památkový ústav ve svém vyjádření k dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld uvedl, že „*(...) je nucen otevřít polemiku s názorem, že v dosavadním řízení v této právní věci nebyl nalezen jiný titul, podle něhož by stát převzal dotčené nemovitosti před rozhodným obdobím (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990). Zatím co odvolací soud se ztotožňoval s názorem soudu prvního stupně v tom, že se neprokázalo, že by se otec žalobkyně ucházel o získání státního občanství Německé říše a že tedy nepozbyl čs. státního občanství ve smyslu ustanovení § 5 dekretu č. 33/1945 Sb. V tomto směru má žalovaný nadále za to, že oba soudy nesprávně hodnotily listinné důkazy, předložené žalovaným, jmenovitě vlastnoručně podepsaný životopis otce žalobkyně z 1. 8. 1945 (v němž přiznává, že žádost o získání říšsko-německého občanství podal), jakož i záznamní list ze 4. 3. 1943, ze kterého plyne, že žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld o udělení říšsko-německého občanství byla odmítnuta. Rovněž osvědčení o státním občanství a národní spolehlivosti otce žalobkyně, vystavené 14. 7. 1947 Obvodní radou Praha I. a VI., postrádá schválení Ministerstvem vnitra.*“¹⁸⁰²

Národní památkový ústav uváděl také ve svém vyjádření k dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld svůj názor, že „*je vyloučeno, aby podle ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. (ve znění zákona č. 116/1994 Sb.) byla posuzována konfiskace majetku otce žalobkyně, provedená německými státními orgány v roce 1942. Konfiskování majetku podle konfiskačního nařízení německé státní policie ze dne 16. 2. 1942, č. j. 572/1941-VI, se týkalo všech osob bez rozdílu rasy a národnosti, ale na rozdíl od všech těchto osob, podléhající jurisdikci v tehdejší Protektorátu Čechy a Morava, byly židovské osoby vystaveny přímému působení nařízení RP č. 14/39 z 21. 6. 1939 o židovském majetku. Toto nařízení (ve spojení s prováděcími předpisy RP 08/40 a RP 18/40) znamenalo, že židovští občané byli de facto*

¹⁷⁹⁷ § 241a odst. 2 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

¹⁷⁹⁸ srv. dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5.6.2006

¹⁷⁹⁹ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁸⁰⁰ srv. dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5.6.2006

¹⁸⁰¹ srv. dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5.6.2006

¹⁸⁰² srv. vyjádření Národního památkového ústavu k dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5.6.2006

zbavení nejen svého vlastnického práva, ale i práva jakékoliv dalšího nabytí majetkového vlastnictví. K přechodu majetku těchto osob na Německou říši pak docházelo buď na základě nařízení RP 29/39, nebo tím, že po fyzické likvidaci původního vlastníka bylo obvykle využito institutu odúmrti, případně při vystěhování původního vlastníka bylo využito převzetí opuštěné věci. U otce žalobkyně nešlo tedy o konfiskaci majetku z důvodu rasových.“¹⁸⁰³ S ohledem na tyto skutečnosti by dle názoru Národního památkového ústavu nemělo být vyhověno dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld.

Nejvyšší soud ČR rozhodl o dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld 8. listopadu 2007 tak, že jej jako nepřipustné usnesením odmítl,¹⁸⁰⁴ přičemž rozhodl zároveň tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.¹⁸⁰⁵ V odůvodnění uvedl, že přípustnost dovolání bylo možné posoudit pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.¹⁸⁰⁶ Dále zdůraznil, že v tomto řízení o dovolání bylo třeba mít na zřeteli skutečnost, že se téže právní věci týká rovněž nález Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004.¹⁸⁰⁷ Ohledně tohoto rozhodnutí platí, co bylo již dříve vyloženo např. v nálezu Ústavního soudu ČR z 14. února 1996,¹⁸⁰⁸ tedy že „rozhodnutí Ústavního soudu ČR je podle ústavního článku 89 odst. 2 Ústavy ČR závazné pro všechny orgány i osoby s tím, že za situace, kdy je Ústavní soud ČR nejvyšším orgánem ochrany ústavnosti (srov. hlavu čtvrtou, články 83 a článek 87 Ústavy ČR) jsou obecné soudy per analogiam vázány právním názorem Ústavního soudu ČR rovněž podle ustanovení § 226 občanského soudního řádu“. Pro Nejvyšší soud ČR jako dovolací soud pak platí i ustanovení § 243d občanského soudního řádu, podle něhož pro dovolací soud platí rovněž ustanovení § 226 občanského soudního řádu.¹⁸⁰⁹

V nálezu Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004¹⁸¹⁰ došlo nejen k posouzení rozhodnutí uvedených obecných soudů a jejich postupu v řízení z hlediska jejich rozporu s ústavněprávními předpisy, ale byl na rozdíl od právního názoru soudu prvního stupně, odvolacího soudu i dovolacího soudu přímo zaujat právní názor k základní právní otázce tohoto sporu.¹⁸¹¹ Rovněž bylo i jmenovitě vytknuto, na základě jakých konkrétních důkazů bylo nutno „ozřejmit přechod nárokovaného majetku na stát, kdy k tomuto přechodu mělo dojít, jakým způsobem a na základě jakého právního titulu“. Pro další průběh řízení po výše uvedeném nálezu Ústavního soudu ČR byl tedy jednoznačně závazně vymezen postup obecných soudů v tomto řízení, aby „řízení jako celek bylo spravedlivé a aby v něm nebyla porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody“ účastníků řízení.¹⁸¹²

¹⁸⁰³ srv. vyjádření Národního památkového ústavu k dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5.6.2006

¹⁸⁰⁴ sp. zn. 28 Cdo 2873/2006

¹⁸⁰⁵ ohledně nákladů řízení vynaložených žalovaným Národním památkovým ústavem na vyjádření k dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld použil Nejvyšší soud ČR ve smyslu ustanovení § 243b odst. 6 a § 224 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ustanovení § 150 téhož právního předpisu

¹⁸⁰⁶ nikoli tedy tvrzeného § 237 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu, jak bylo uvedeno v dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld

¹⁸⁰⁷ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁸⁰⁸ sp. zn. II. ÚS 156/95, uveřejněném pod č. 9 ve svazku 5 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR (který byl pro informaci obecných soudů publikován i jako příloha v ročníku 1997 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem)

¹⁸⁰⁹ § 226 odst. 1: „Bylo-li rozhodnutí zrušeno a věc byla vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu.“

¹⁸¹⁰ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁸¹¹ „Ústavní soud ČR nesdílí názor obecných soudů, že ke konfiskaci majetku Dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda v roce 1942 došlo z rasové perzekuce a že jsou naplněny podmínky stanovené v § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.“

¹⁸¹² srv. str. 23 nálezu Ústavního soudu ČR z 16.2.2004, sp. zn. III. ÚS 107/04

Nejvyšší soud ČR v řízení o dovolání, v němž lze provádět dokazování jen k prokázání důvodů dovolání,¹⁸¹³ což se týká tedy posouzení jen dovolání přípustného, se s přihlédnutím k již zdůrazněné vázanosti názory, vyjádřenými ve zrušovacím nálezu Ústavního soudu ČR, před posouzením přípustnosti dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld zaměřil na to, zda Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou a Krajský soud v Hradci Králové v dalším průběhu řízení postupovaly v souladu se závěry Ústavního soudu ČR a v jejich smyslu zjišťovaly skutkový stav věci a teprve pak na tomto základě přistupovaly k hodnocení důkazů a k právnímu posouzení věci. Nejvyšší soud ČR následně měl za to, že z obsahu soudního spisu v této právní věci¹⁸¹⁴ nelze přesvědčivě dovodit, že by Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, resp. Krajský soud v Hradci Králové takto nepostupovaly a že by se v řízení odchylovaly od uváděných závěrů pro další řízení po výše uvedeném nálezu Ústavního soudu ČR.¹⁸¹⁵

Pokud jde o zákonné předpoklady přípustnosti dovolání¹⁸¹⁶ v tomto případě, konstatoval Nejvyšší soud ČR, že je zřejmé, že Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku napadeném dovoláním Christine Colloredo-Mannsfeld, neřešil žádnou právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo odvolacím soudem,¹⁸¹⁷ ani některou právní otázku v rozporu s hmotným právem (zejména s ustanoveními zákona o mimosoudních rehabilitacích), když výklad zásadních právních otázek¹⁸¹⁸ tu již byl zaujat Ústavním soudem ČR v jeho zrušovacím nálezu, z něhož soudy obou stupňů vycházely, a nešlo tu také o řešení právní otázky Krajským soudem v Hradci Králové nedořešené, když řešení základní právní otázky této právní věci je již obsaženo ve výše uvedeném nálezu Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004, jehož závěry tu byly soudy obou stupňů i Nejvyšší soud ČR vázány. Proto Nejvyšší soud ČR konstatoval, že za uvedených okolností nemohl dospět k závěru, že by u dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld byly dány zákonné předpoklady přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu.¹⁸¹⁹

Z veřejně dostupných zdrojů není zjištělné, zda byla ze strany Christine Colloredo-Mannsfeld podána proti usnesení Nejvyššího soudu ČR z 8. listopadu 2007¹⁸²⁰ ústavní stížnost; je to však velmi pravděpodobné. Pokud byla ústavní stížnost podána, nebylo o ní do 15. června 2010 rozhodnuto.

8. února 2007, tedy ještě v době, kdy Nejvyšší soud ČR rozhodoval o jí podaném dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 5. června 2006 a rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou z 13. září 2005 podala Christine Colloredo-Mannsfeld návrh na obnovu řízení, při kterém argumentovala stejným tvrzením, jako v řízení u Nejvyššího soudu ČR, tedy, že matka Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld Bertha Henrieta Katherina Nadine Kolowrat-Krakowsky byla židovské národnosti. Návrh na obnovu řízení byl však Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou zamítnut. Z veřejně dostupných zdrojů není zjištělné, zda se Christine Colloredo-Mannsfeld proti tomuto rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou odvolala; je však téměř jisté, že ne.

Následně 10. dubna 2007 protokolárně vrátila Christine Colloredo-Mannsfeld zámecký areál v Opočně zástupcům Národního památkového ústavu, a to v souvislosti ze zápisem změny vlastnického práva k zámeckému areálu v Opočně do katastru nemovitostí.

¹⁸¹³ § 243a odst. 2 občanského soudního řádu

¹⁸¹⁴ sp. zn. 8 C 13/2005 Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou

¹⁸¹⁵ srv. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2873/2006

¹⁸¹⁶ ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu

¹⁸¹⁷ resp. jednotlivými senáty odvolacího soudu

¹⁸¹⁸ jmenovitě výklad ustanovení § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích

¹⁸¹⁹ Proto Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu, a to jako dovolání nepřipustné.

¹⁸²⁰ sp. zn. 28 Cdo 2873/2006

b) mobiliář zámku v Opočně

Spor o mobiliář zámku Opočno je neméně komplikovaný, než spor o bývalý nemovitý majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld. Je tomu tak proto, že na základě Dohody o zrušení reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925 měl mobiliář zámku v Opočně dva vlastníky, Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda a jeho strýce a adoptivního otce Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld.¹⁸²¹ I osoby vznášející majetkové nároky jsou zde hned dvě: Christine Colloredo-Mannsfeld (nárokuje bývalý movitý majetek Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda i Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda) a Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, po jehož smrti v roce 1998 pokračoval v soudních sporech jeho závětní dědic Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld (nárokuje bývalý majetek Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda).

Kauza o vydání mobiliáře zámku v Opočně započala již v roce 1992. Tehdy Christine Colloredo-Mannsfeld podala společně s Hieronymem Medardem Colloredo-Mannsfeld žalobu proti Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích o vydání všech movitých věcí představujících mobiliář zámku v Opočně. V průběhu řízení, v květnu 1995, však byla žaloba vzata Christine Colloredo-Mannsfeld zpět¹⁸²² a řízení bylo pravomocně ukončeno. Následně Christine Colloredo-Mannsfeld podala 7. srpna 1995 novou samostatnou žalobu, kterou se proti Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích domáhala vydání všech movitých věcí z mobiliáře zámku v Opočně. V roce 1998 byly obě žaloby spojeny do společného řízení. Tehdy Christine Colloredo-Mannsfeld a Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld podali u Okresního soudu v Pardubicích – každý samostatně – žaloby, ve kterých požadovali, aby Okresní soud v Pardubicích uložil Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích povinnost uzavřít s výše uvedenými do tří dnů od právní moci rozsudku dohodu o vydání 68 obrazů specifikovaných v žalobním návrhu do rovnodílného podílového spoluvlastnictví a dále aby soud uložil Památkovému úřadu v Pardubicích povinnost uzavřít s Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání zbývajících movitých věcí.¹⁸²³

V návaznosti na provedené dokazování uložil Okresní soud v Pardubicích rozsudkem z 2. července 1999¹⁸²⁴ Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích povinnost uzavřít s Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld požadovanou dohodu o vydání movitých věcí – 68 obrazů,¹⁸²⁵ s tím, že žalobu o povinnosti Památkového ústavu v Pardubicích uzavřít do tří dnů od právní moci rozsudku s výše uvedenými dohodu o vydání zbývajících movitých věcí vyloučil k *samostatnému projednání*.¹⁸²⁶

Státní památkový ústav v Pardubicích se proti rozsudku odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který však 1. června 2000 rozsudkem¹⁸²⁷ rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích potvrdil, pokud jde o povinnost Památkového ústavu v Pardubicích uzavřít s Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání 68 obrazů,¹⁸²⁸ avšak změnil výrok Okresního soudu v Pardubicích týkající se zbylé části mobiliáře, a to tak, že o další části předmětu řízení bude rozhodnuto v *konečném rozsudku*.¹⁸²⁹

Vzhledem k tomu, že Státní památkový ústav v Pardubicích před vyhlášením rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové učinil protokolární návrh na připuštění dovolání pro posouzení otázky, „*zda majetkovou křivdu spáchanou před rozhodným obdobím, kterou nebylo možno odčinit před rozhodným obdobím a v rozhodném období, t.j. mezi 25. únorem*

¹⁸²¹ nar. 1866

¹⁸²² V této souvislosti je třeba zdůraznit, že žaloba nebyla vzata zpět ze strany Hieronyma Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸²³ vyjmenovaných v žalobním návrhu na listu číslo 6 až 90 spisu Okresního soudu v Pardubicích

¹⁸²⁴ č.j. 5 C 207/98 - 120

¹⁸²⁵ výrok I. rozsudku Okresního soudu v Pardubicích č.j. 5 C 207/98-120

¹⁸²⁶ srv. výrok IV. rozsudku Okresního soudu v Pardubicích č.j. 5 C 207/98-120

¹⁸²⁷ č.j. 26 Co 351/99-164

¹⁸²⁸ srv. výrok I. rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 351/99-164

¹⁸²⁹ srv. výrok IV. rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 351/99-164

1948 a 1. lednem 1990, lze odčinit podle zákona č. 87/1991 Sb. Tedy zda ustanovení § 1 odst. 1 tohoto zákona rozhodné období váží se k pojmu „vzniklé majetkové křivdy“ lze vztáhnout rovněž na pojem „nemožnost odčinnění majetkové křivdy“¹⁸³⁰, rozhodl Krajský soud v Hradci Králové o tomto návrhu Státního památkového ústavu v Pardubicích na založení přípustnosti dovolání, a to tak, že jej zamítl, když v odůvodnění uvedl, že návrh svou formulací nemíří na důvody potvrzujícího rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové.

Úvodem charakteristiky odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové je třeba říci, že toto obsahuje množství chyb a nepřesností, včetně zaměňování Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda s Dr. Josefem Leopoldem Colloredo-Mannsfeld a Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld s Josefem Hieronymem Colloredo-Mannsfeld, což ve spojení s pochybným hodnocením právních předpisů a poválečných správních rozhodnutí (viz níže) vznáší oprávněné pochybnosti, do jaké míry se jednalo o rozhodnutí kompetentní, založené na komplexním zhodnocení skutkového stavu věci.

Krajský soud v Hradci Králové vyšel při posuzování této věci ze zjištění, že „původní vlastník movitých věcí“¹⁸³⁰ Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld splňoval podmínku českého státního občanství a za svou osobu uplatnil včas nárok na vydání předmětných věcí jak u Státního památkového ústavu v Pardubicích, tak u soudu. Byl oprávněnou osobou podle § 3 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Po jeho smrti vstoupil do jeho práv Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, přičemž toho je třeba považovat za právního nástupce z titulu dědického práva, když jeho nárok se opírá o ustanovení § 460 a násl. občanského zákoníku, nikoliv o ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích. Proto dle posouzení Krajského soudu v Hradci Králové nebylo zapotřebí zkoumat podmínku státního občanství České republiky u Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.

Stejně tak převzal Krajský soud v Hradci Králové skutková zjištění a z nich vyplývající právní posouzení, že původním vlastníkem sbírky byl Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld. V tomto směru převzal Krajský soud v Hradci Králové výsledky dokazování provedené před Okresním soudem v Pardubicích, zejména pak závěry z listinných důkazů, z nichž dovedl, že ohledně 68 obrazů neposkytují listinné důkazy závěr, že tato nebyla předmětem Dohody o zrušení reálného svěřenství Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z „15.“¹⁸³¹ dubna 1925,¹⁸³² takže původní majitel Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld vlastnictví ke sbírce nepozbyl.

Pokud šlo o dobu kdy a způsob jímž došlo k odnětí sbírky státem z vlastnictví „původního žalobce“¹⁸³³ vyšel Krajský soud v Hradci Králové z důkazů provedených Okresním soudem v Pardubicích a doplněných výsledkem svědkyně Růženy Valáškové a dalšími listinnými důkazy a dospěl k závěru, že „původnímu vlastníku sbírky obrazů Josefu Colloredo-Mannsfeld st. byla nejdříve sbírka včetně nemovitého majetku konfiskována orgány německé Říše v roce 1942. Ten pak docílil zvrácení tohoto aktu v řízení, které neproběhlo sice podle zákona č. 126/1946 Sb., nýbrž v řízení o konfiskaci majetku Josefa Colloredo-Mannsfeld st. V něm byl nejdříve vydán výměr Zemského národního výboru v Praze ze dne 5. května 1945,¹⁸³⁴

¹⁸³⁰ Jednalo se o evidentní chybu, neboť původním vlastníkem 68 obrazů byl Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld, nikoli jeho synovec Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸³¹ Evidentní překlep, Dohoda o zrušení reálného svěřenství Colloredo-Mannsfeldského v Opočně je datována 25.4.1925

¹⁸³² Jednalo se opět o chybu, neboť tento majetek předmětem Dohody o zrušení reálného svěřenství Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25.4.1925 byl, a sice v části majetkových hodnot taxativně uvedených v čl. VI. předmětné Dohody o zrušení reálného svěřenství Colloredo-Mannsfeldského v Opočně.

¹⁸³³ Opětovně šlo o evidentní chybu, neboť původním vlastníkem 68 obrazů byl Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld a nikoli jeho synovec Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸³⁴ Jednalo se o evidentní chybu, neboť rozhodnutí není z 5.5.1945, ale 5.12.1945, navíc se rozhodnutí týká majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a nikoli majetku Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸³⁵ jímž bylo rozhodnuto o konfiskaci zemědělského majetku jmenovaného. Výměrem ministerstva zemědělství z 16. prosince 1948¹⁸³⁶ pak byl předmětný výměr zrušen a odvolání Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda bylo odmítnuto.“ Podle odůvodnění tohoto rozhodnutí byla knihovním vlastníkem velkostatku Opočno ke dni 23. června 1945 Říše německá, nikoliv Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld. Proto bylo třeba rozhodnutí o konfiskaci pro jeho podstatnou vadu z formálních důvodů zrušit.“¹⁸³⁷ Krajský soud v Hradci Králové dále vyšel ze zjištění učiněného z dopisu oblastního inspektorátu Národní kulturní komise, zámek Hrádek u Nechanic, z 6. března 1950, adresovaného Národní kulturní komisi v Praze, jímž byl zaslán soupis inventáře, stříbra, prádla a jiných věcí v zámku v Opočně a soupis inventáře převzatého lesní správou v Opočně s tím, že soupis provedla soupisová komise Národního pozemkového fondu v Praze ve dnech od 13. února 1950 do 3. března 1950. Tato zjištění zhodnotil Krajský soud v Hradci Králové tak, že „původní vlastník sice neuplatnil své nároky postupem podle zákona č. 128/1946 Sb., stalo se tak však z toho důvodu, že se důvodně domníval, že takový postup je již nadbytečný vzhledem k obsahu sdělení Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947 a existenci dalších listin osvědčujících, že stát nejen ruší národní správu nad jeho majetkem, ale též uznává jeho vlastnictví k inventáři, zařízení a sbírkám na opočenském zámku. Pokud tedy stát úředním rozhodnutím deklaroval obnovení vlastnického práva Josefa Colloredo-Mannsfeld st., nelze jmenovanému přičítat k tíži, že se poté již nedomáhal soudního rozhodnutí, jehož vydání předpokládal dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákon č. 128/1946 Sb. Tento postup nebyl namíste tím spíše, že ve vztahu k movitým věcem nebylo zapotřebí docílit obnovení knihovního stavu, pro které by pouhé správní rozhodnutí takovéto povahy ve smyslu tehdy platných předpisů nepostačovalo.“¹⁸³⁸

Konečně Krajský soud v Hradci Králové vzal za prokázané, že výkon vlastnického práva Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld mu byl umožněn při jeho návštěvě zámku v Opočně v létě 1947,¹⁸³⁹ nikoliv však v roce 1948. Za jednoznačný projev vůle československého státu neumožnit nadále Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld výkon jeho vlastnického práva k movitým věcem umístěným v zámku považoval Krajský soud v Hradci Králové způsob, jakým bylo rozhodnuto o odvolání „jmenovaného“¹⁸⁴⁰ proti konfiskačnímu výměru, ve spojení s faktem, že ani po formálním zrušení konfiskačního rozhodnutí¹⁸⁴¹ mu nebylo umožněno se domoci vlastnictví nemovitosti, přičemž s ohledem na politickou atmosféru po únoru 1948 bylo zřejmé, že podání soudní žaloby podle zákona č. 128/1946 Sb. již nemělo smysl. Obsah odůvodnění výměru ministerstva zemědělství z 16. prosince 1948,¹⁸⁴² který se vyhnul řešení rozhodujících otázek pro uplatnění jeho dalších nároků na vrácení majetku, byl dle názoru Krajského soudu v Hradci Králové „sám o sobě dostatečným dokladem o vědomém porušování lidských práv a svobod a destrukci tradičních principů vlastnického práva, jehož se stát po 25. únoru 1948 dopouštěl.“¹⁸⁴³ S tím souviselo podle Krajského soudu v Hradci Králové i zjištění, že po únoru 1948 nebyly již Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld

¹⁸³⁵ č.j. 613/4-45-III-Pk

¹⁸³⁶ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁸³⁷ Je třeba upozornit na skutečnost, že odůvodnění Krajského soudu v Hradci Králové je zjevně nesmyslné a pramení z nepochopení předložených listin, neboť v citovaných rozhodnutích vůbec nešlo o Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, ale o jeho synovce Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸³⁸ srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 351/99-164

¹⁸³⁹ Jak se však zjistilo (viz níže), při návštěvě zámku v Opočně Josefem Hieronymem Colloredo-Mannsfeld 23.6.1947 mu přístup do zámku umožněn nebyl.

¹⁸⁴⁰ Zde však šlo o Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a nikoli Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸⁴¹ Uvedení této věci vyplývalo z nepochopení faktu, že ke konfiskaci docházelo ex lege, tudíž nešlo o „formální zrušení konfiskačního rozhodnutí“, navíc nemovitosti tvořící zámecký areál v Opočně byly po roce 1925 ve vlastnictví Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld.

¹⁸⁴² č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁸⁴³ srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 351/99-164

návštěvy zámku povoleny a následný postup státu ohledně veškerého majetku tvořícího velkostatek Opočno, jako by byl předmětem konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Tyto skutečnosti byly podle Krajského soudu v Hradci Králové dostatečně patrné ze soupisu inventáře v roce 1950 provedeného Národním pozemkovým fondem, i z jednostranného opatření Státní památkové péče a ochrany přírody v Praze z roku 1960. Krajský soud v Hradci Králové proto dospěl k závěru, že s movitými věcmi (sbírkou obrazů), které byly nesporně ve vlastnictví Josefa Colloredo-Mannsfeld, nar. 1866, začal stát po 25. únoru 1948 nakládat jako se svým vlastnictvím, aniž by k tomu měl jakýkoli právní důvod. K majetkové křivdě ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, tak došlo v rozhodném období stanoveném tímto zákonem.

Proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové podal Státní památkový ústav v Pardubicích včas dovolání;¹⁸⁴⁴ nesouhlasil přitom se skutkovými závěry Krajského soudu v Hradci Králové, podle nichž měl údajně Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld pozbýt možnosti nakládat s movitými věcmi teprve po 25. únoru 1948 a že stát teprve po tomto datu začal s těmito věcmi nakládat jako se svým vlastnictvím. Přitom dále uvedl, že provedení soupisu sbírek v roce 1950 neznámá, že stát nenakládal s věcmi movitými už před 25. únorem 1948 jako se svým vlastnictvím. Ani jednostranné opatření Státní památkové péče a ochrany přírody v Praze z roku 1960 nemělo charakter konfiskačního správního aktu, nýbrž jen deklarovalo změnu státního správce sbírkových předmětů na zámku v Opočně. Sdělení Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947 nemělo povahu správního aktu a nezprošťovalo původního vlastníka povinnosti uplatnit své nároky postupem podle zákona č. 126/1946 Sb. Dále uvedl, že v řízení nebyl podán žádný důkaz podporující závěry Krajského soudu v Hradci Králové o tom, že ke konfiskaci movitým věcí došlo v rozhodném období. Proto Státní památkový ústav v Pardubicích za otázku zásadního právního významu považoval posouzení, zda majetkovou křivdu spáchanou před 25. únorem 1948 lze odčinit podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, tedy zda ustanovení § 1 tohoto zákona o rozhodném období váží se k pojmu „*spáchání majetkové křivdy*“ lze aplikovat rovněž na pojem „*nemožnost odčinění majetkové křivdy*“. Podle tvrzení Památkového ústavu v Pardubicích bylo v řízení toliko prokázáno, že majetková křivda nebyla v rozhodném období odčiněna, avšak nikoliv že by k ní v rozhodném období došlo, a proto navrhl proto zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.¹⁸⁴⁵

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld navrhli zamítnutí dovolání Státního památkového úřadu v Pardubicích. Tvrdili, že majetek Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, tak jako majetek celé rodiny Colloredo-Mannsfeld, byl konfiskován na základě rozhodnutí německé Tajné státní policie. Pro zrušení tohoto opatření platila vyhláška č. 2032 ministerstva vnitra z roku 1946, která určovala, že na základě žádosti podané Ministerstvu financí ČSR rozhodne toto ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČSR a ministerstvem práce a sociálních věcí ČSR o zrušení tohoto konfiskačního aktu. Tak se také stalo, Ministerstvo financí ČSR této žádosti plně vyhovělo, čímž byl formálně uskutečněn zpětný převod majetku z vlastnictví Německé říše na Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld a rovněž na Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld. V důsledku tohoto správního aktu nepřipadalo již ustanovení zákona č. 128/1946 Sb. v úvahu. Poukazovali na výslovné znění přípisu Zemského národního výboru v Praze, podle kterého inventář, zařízení a sbírky na zámku v Opočno jsou majetkem Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld. Proti tomu, jak tvrdili, neexistuje žádný doklad o tom, že by stát svými orgány toto vlastnictví zrušil a převedl

¹⁸⁴⁴ přípustnost dovolání dovozoval Památkový ústav v Pardubicích z ustanovení § 239 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, když současně tvrdil existenci dovolacích důvodů podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) občanského soudního řádu

¹⁸⁴⁵ srv. dovolání Státního památkového ústavu v Pardubicích proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 1.6.2000, č.j. 26 Co 351/99-164 a rozsudku Okresního soudu v Pardubicích z 2.7.1999, č.j. 5 C 207/98 - 120

sám na sebe. Proto převzetí sbírek státem je nutno označit jako převzetí bez právního titulu.¹⁸⁴⁶

Nejvyšší soud ČR dovolání Památkového ústavu v Pardubicích usnesením z 24. dubna 2001¹⁸⁴⁷ odmítl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že při posuzování dovolání Státního památkového ústavu v Pardubicích vycházel ze zákonného ustanovení,¹⁸⁴⁸ podle kterého „dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních předpisů, se projednají a rozhodne se o nich podle dosavadních předpisů. Proto v tomto rozsudku jsou uváděna ustanovení občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.“ a v návaznosti na to příslušného ustanovení občanského soudního řádu,¹⁸⁴⁹ které stanovilo, že „nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.“

Dále Nejvyšší soud ČR zmínil, že v usnesení Ústavního soudu ČR z 23. srpna 1995^{1850, 1851} bylo uvedeno, že „(...) za rozhodnutí po právní stránce zásadního významu je nutno považovat zejména ta rozhodnutí, která se odchyľují od ustálené judikatury nebo přinášejí judikaturu novou, a to s možným dopadem na rozhodování soudů v obdobných případech. Dovolání může být podle tohoto ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu“. Přitom podotkl, že přípustnost dovolání podle ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu není založena již tím, že Státní památkový ústav v Pardubicích tvrdí, že napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové má po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání tedy nastává teprve tehdy, jak podotkl Nejvyšší soud ČR, jestliže rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové po právní stránce zásadní význam skutečně má. Samozřejmým předpokladem pro uplatnění této úvahy je ovšem skutečnost, že rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové vůbec spočívalo na posouzení otázky, jejíž správnost d Státní památkový ústav v Pardubicích považuje za otázku zásadního právního významu.¹⁸⁵²

To však v tomto případě Nejvyšší soud ČR neshledal, když konstatoval, že po porovnání odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové a návrhu Státního památkového ústavu v Pardubicích na připuštění dovolání bylo zjizitelné, že rozhodnutí tohoto soudu nespočívá na posouzení otázky navržené k dovolacímu přezkumu.¹⁸⁵³ V této souvislosti poznamenal Nejvyšší soud ČR, že Krajský soud v Hradci Králové založil své rozhodnutí na zjištění, že postupem státních orgánů po únoru 1948 došlo k převzetí sbírek na zámku Opočno, aniž pro takový postup existoval právní důvod. Skutková zjištění Krajského soudu v Hradci Králové, z nichž vyplývá, že po roce 1948 byl původnímu vlastníku sbírky znemožněn vstup na zámek v Opočně, kde se sbírky nacházely, sbírky byly inventárně sepsány a od té doby s nimi stát prostřednictvím příslušných organizací nakládal,

¹⁸⁴⁶ srv. vyjádření Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld k dovolání Státního památkového ústavu v Pardubicích

¹⁸⁴⁷ sp. zn. 28 Cdo 2446/2000

¹⁸⁴⁸ část dvanáctá, hlava 1, bod 17 zákona č. 30/2000 Sb.

¹⁸⁴⁹ § 239 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁵⁰ sp. zn. III. ÚS 181/95

¹⁸⁵¹ uveřejněném pod č. 19 /usnesení/ ve svazku 4 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR

¹⁸⁵² srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2446/2000

¹⁸⁵³ V tom se Nejvyšší soud ČR shodl s odůvodněním Krajského soudu v Hradci Králové, pokud šlo o důvody nepřipuštění otázky navržené k dovolacímu přezkumu

nemohou být přitom předmětem dovolacího přezkumu v této věci.¹⁸⁵⁴ Pokud pak Krajský soud v Hradci Králové vyšel ze zjištění, že k převzetí 68 obrazů došlo československým státem bez právního důvodu po 25. únoru 1948, nevztahuje se otázka formulovaná Státním památkovým ústavem v Pardubicích¹⁸⁵⁵ podle posouzení Nejvyššího soudu ČR vůbec k důvodům, o které své rozhodnutí opřel Krajský soud v Hradci Králové. Základní podmínka aplikace ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu tak podle názoru Nejvyššího soudu ČR nebyla v této věci dána a dále z obsahu spisu nevyplývá a Státní památkový ústav v Pardubicích to nadto ani netvrdil, že by řízení bylo zatíženo některou z vad řízení uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 občanského soudního řádu.¹⁸⁵⁶

Z uvedeného vyplynul dle zjištění Nejvyššího soudu ČR závěr, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, ohledně něhož nelze dovodit přípustnost dovolání z žádného ustanovení občanského soudního řádu. Nejvyšší soud proto dovolání Státního památkového ústavu v Pardubicích odmítl,¹⁸⁵⁷ aniž dle svých slov „*mohl přistoupit*“ k meritornímu zkoumání dovolacích námitek v dovolání uvedených.^{1858, 1859}

Okresní soud v Pardubicích následně 8. února 2002 vynesl částečný rozsudek, týkající se kočáru landauer jako nezpochybnitelné součásti mobiliáře zámku v Opočně,¹⁸⁶⁰ a to tak, že vyhověl žalobám Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld. V rozsudku přitom ve výroku I. uvedl, že se Státnímu památkovému úřadu v Pardubicích ukládá povinnost uzavřít se jmenovanými dohodu o vydání 1 kočáru landaueru slavnostního,¹⁸⁶¹ který tito přijímají do podílového spoluvlastnictví tak, že podíly obou jsou stejné, a v dalších výrociích stanovil, že rozhodnutí o povinnosti uzavřít dohodu o vydání ostatních movitých věcí, které nejsou dosud předmětem řízení, jakož o povinnosti k náhradě nákladů řízení, bude rozhodnuto v konečném rozsudku. V odůvodnění svého částečného rozsudku odkázal na rozsudek Okresního soudu v Pardubicích z 2. srpna 1999,^{1862, 1863} potvrzený rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové 1. června 2000.¹⁸⁶⁴ Dále uvedl, že v řízení bylo prokazováno a prokázáno, že jmenovaní jsou „*vnuky*“¹⁸⁶⁵ Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld a jsou proto oprávněnými osobami ve smyslu zákona o mimosoudních rehabilitacích, podali včas výzvu k vydání věcí i žalobu k soudu a že stát začal po 25. únoru 1948 nakládat s věcmi ve vlastnictví Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld bez právního

¹⁸⁵⁴ Ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu totiž míří na posouzení, zda otázka navržená k dovolacímu přezkumu je skutečně otázkou činící rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadně významným. Pojmově je proto vyloučeno, aby v rámci zkoumání přípustnosti podle tohoto ustanovení došlo k posuzování otázek správnosti skutkových zjištění, na něž jinak pamatuje v rámci úpravy dovolání ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) občanského soudního řádu.

¹⁸⁵⁵ podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu

¹⁸⁵⁶ důvody zmatečnosti

¹⁸⁵⁷ podle § 243b odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, za použití § 218 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁵⁸ O nákladech dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243b odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád za použití § 221 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 151 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a § 142 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád To je zajímavé zejména z hlediska toho, že ve srovnatelných restitučních případech Nejvyšší soud ČR náhradu nákladů dovolacího řízení zpravidla nepřiznával, pokud šlo o neúspěšné restituenty, ale naopak ukládal, pokud šlo o neúspěšné státní instituce.

¹⁸⁵⁹ srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2446/2000

¹⁸⁶⁰ Tento kočár musel být součástí opočenského velkostatku; na jeho dveřích se nachází Colloredo-mannsfeldský erb.

¹⁸⁶¹ nové i. č. 11243, dříve 7279

¹⁸⁶² č.j. 5 C 207/98-120

¹⁸⁶³ tedy výše uvedený rozsudek ve věci vydání 68 obrazů z mobiliáře zámku Opočno

¹⁸⁶⁴ č.j. 26 Co 351/99-164

¹⁸⁶⁵ Šlo o evidentní chybu, neboť Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld byl prasnovcem a Christine Colloredo-Mannsfeld praneteří Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld

důvodu jako se svým vlastnictvím. Proto Okresní soud v Pardubicích uzavřel, že Státní památkový ústav v Pardubicích je ve smyslu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích povinnou osobou.

Proti tomuto rozsudku Okresního soudu v Pardubicích podal Státní památkový ústav v Pardubicích včas odvolání ke Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, ke kterému přiložil četné důkazy, mj. i výklad výše uvedené Dohody o zrušení reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925, vypracovaný 5. června 2002 Doc. JUDr. Jiřím Mikešem¹⁸⁶⁶ V tomto posudku se závěrem konstatuje, že „(...) se zřetelem k zákonem vyvolanému řešení svěřeneckého jmění Colloredo-Mannsfeldského, nacházejícího se na území Československé republiky, jakož i k systematickému i logickému výkladu textu dohody, jsem dospěl k tomuto závěru:

- 1) dosavadnímu držiteli svěřenectví Josefu Colloredo-Mannsfeldovi, nar. 1866, případly ze svěřenectví do výlučného vlastnictví jen majetkové hodnoty taxativně uvedené v čl. VI. dohody,
- 2) tehdy nezletilému Josefu Colloredo-Mannsfeldovi, nar. 1910, připadl do vlastnictví všechno ostatní majetek svěřenectví nalézající se na území Československé republiky, a to velkostatek Opočno včetně zámku spolu se všemi věcmi, které v době uzavření dohody tvořily příslušenství těchto objektů v podobě hospodářského inventáře a zařízení budov, a to podle stavu těchto věcí ke dni uzavření dohody, tj. k 15.4.1925, popřípadě ke dni 23.10.1925 (podle usnesení Zemského soudu civilního v Praze odd. IX. z téhož data).“¹⁸⁶⁷

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením z 5. srpna 2002¹⁸⁶⁸ rozsudek Okresního soudu v Pardubicích zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění svého rozhodnutí vyslovil závazný právní názor k výkladu Dohody o zrušení reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z roku 1925; když konstatoval, že „Krajský soud předeseílá, že se neztotožňuje s výkladem obsahu dohody ze dne 15.¹⁸⁶⁹4.1925, upravující poměry zrušeného reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně, jež byla schválena Zemským civilním soudem v Praze dne 23.9.1925, jak jej učinil v odůvodnění svého částečného rozsudku okresní soud. Předmětná dohoda o vypořádání reálného svěřenectví vychází z ustanovení § 2 odst. 1 zákona 179/1924 Sb., o zrušení svěřenectví, jež umožňovalo upravit dohodou poměry, vyplývající ze zrušovaných reálných svěřenectví. Účelem dohody tedy bylo vypořádat veškeré svěřenské jmění Colloredo-Mannsfeldských, nacházejících se na území Československé republiky, tj. velkostatek Opočno včetně zámku s příslušenstvím. Podle článku I. této dohody nabývá (Dr.) Josef Colloredo-Mannsfeld (...) vlastnictví k velkostatku Opočno s veškerým příslušenstvím, zejména s inventářem hospodářským a se zařízením zámku v Opočně, jako příslušenství toto zjištěno bylo v poslední inventuře a separačním protokolu ze dne 12.9.1896...“. Dále uložil Okresnímu soudu v Pardubicích povinnost zkoumat národnost a občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld ke dni účinnosti „zákona“¹⁸⁷⁰ č. 33/1945 Sb.¹⁸⁷¹

Okresní soud v Pardubicích následně ve věci opětovně rozhodoval a rozsudkem z 27. června 2003¹⁸⁷² opětovně žalobám Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld vyhověl a uložil Národnímu památkovému ústavu stejnou povinnost, jakou 8.

¹⁸⁶⁶ pracovník katedry občanského práva Univerzity Karlovy

¹⁸⁶⁷ srv. Rozbor Dohody o zrušení reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 15.4.1925, vypracovaný Doc. JUDr. Jiřím Mikešem

¹⁸⁶⁸ č.j. 24Co 181-2002-392

¹⁸⁶⁹ překlep, má být uvedeno 25.4.1925

¹⁸⁷⁰ ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

¹⁸⁷¹ tj. k 10.8.1945; srv. odůvodnění usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č.j. 24 Co 181/2002-392 z 5.8.2002

¹⁸⁷² č.j. 5 C 147/92-501

února 2002 uložil Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích. V odůvodnění rozsudku kromě skutečností již uvedených v odůvodnění svého rozsudku z 8. února 2002 dále uvedl, že se zabýval otázkou, zda kočár landauer náležel vlastnický Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld, nebo Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld. Za tímto účelem interpretoval obsah Dohody o zrušení reálného svěřenství Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925, nerespektoval závazný výklad Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích vyslovený ve zrušovacím usnesení z 5. srpna 2002 a dospěl k závěru, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld získal do svého vlastnictví z movitých věcí, náležejících ke svěřenskému majetku rodiny Colloredo-Mannsfeld, pouze ty, jež jsou výslovně uvedeny v separačním protokolu z 12. září 1896. Existenci vlastnictví Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda k inventáři zámku v Opočně dokazovalo dle názoru Okresního soudu v Pardubicích též sdělení Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947,¹⁸⁷³ ve kterém je vlastnictví k inventáři zámku v Opočně přisuzováno jemu. Z uvedeného Okresní soud v Pardubicích dovodil, že kočár landauer vlastnický patřil Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld. Dále tento soud zkoumal ve smyslu pokynu z předchozího zrušovacího usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích národnost a občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld k 10. srpnu 1945,¹⁸⁷⁴ přičemž dovodil, že „nebylo prokázáno, že by se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld v době od 21. května 1938¹⁸⁷⁵ do 31. prosince 1946 ucházel o udělení německé státní příslušnosti nebo že by se přihlásil k německé národnosti.“ Dále měl Okresní soud v Pardubicích za prokázané, že Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld byl nařízením tajné státní policie z 16. února 1942 zkonfiskován veškerý majetek ve prospěch Německé říše, a to s odůvodněním, že snahy osob v konfiskačním nařízení uvedených jsou nepřátelské Říši; z toho Okresní soud v Pardubicích dovodil, že majetek byl zkonfiskován z rasových důvodů. Dále pak uvedl, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld byl se svého bydliště s rodinou přestěhován do Rozběhic u Hradce Králové, nuceně nasazen na stavbu Škodových závodů v Plotišti a do Opočna se vrátil až po skončení války v roce 1945. K tomu Okresní soud v Pardubicích dále uvedl, že zemědělský majetek byl Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld konfiskován dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a tento konfiskační výměr byl zrušen výměrem Ministerstva zemědělství ČSR až 16. prosince 1948.

Proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích podal Národní památkový ústav včas odvolání. V něm Okresnímu soudu v Pardubicích vytkl, že učinil na základě provedených důkazů nesprávný závěr o skutkovém stavu věci¹⁸⁷⁶ a že věc nesprávně posoudil po právní stránce.¹⁸⁷⁷ Především vyjádřil nesouhlas se závěrem Okresního soudu v Pardubicích, že předmětný kočár patřil v rozhodné době vlastnický Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld; přitom odkázal mj. na rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z 5. srpna 2002¹⁸⁷⁸ v téže věci; dle jeho názoru kočár landauer vlastnil Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld, který však v době druhé světové války pozbyl československého státního občanství tím, že se přihlásil k německé národnosti a německé státní příslušnosti. K tomu Národní památkový ústav uvedl, že je přesvědčen o tom, že existuje Dr. Josefem Leopoldem Colloredo-Mannsfeld vyplněný dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti;¹⁸⁷⁹ ačkoli tato listina nebyla dohledána, existují odkazy na ni a mj. žádost o udělení německého státního občanství připustil i Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld ve svém životopise z 1.

¹⁸⁷³ č.j. III NS-380/96-1946

¹⁸⁷⁴ tj. ke dni účinnosti ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

¹⁸⁷⁵ 20.5.1938 mu Okresní úřad v Rokycanech listinou osvědčil státní občanství Československé republiky v platnosti na dobu deseti let.

¹⁸⁷⁶ § 205 odst. 2 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁷⁷ § 205 odst. 2 písm. g) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁷⁸ č.j. 24 Co 181/2002-392

¹⁸⁷⁹ Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit

srpna 1945. Jeho majetek byl konfiskován německou Tajnou státní policií a po skončení druhé světové války přešel do vlastnictví československého státu. Předmětná věc tak nepřešla na stát v rozhodném období.¹⁸⁸⁰ Z těchto důvodů pokládal Národní památkový ústav rozsudek Okresního soudu v Pardubicích za nesprávná a navrhl, aby byl změněn tak, že nárok Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld bude zcela zamítnut.

Jerome Colloredo-Mannsfeld v reakci na podané odvolání navrhl potvrzení napadeného rozsudku jako správného, když uvedl, že výklad Dohody o zrušení reálného svěření Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925 tak, jak jej provedl Okresní soud v Pardubicích, je dle jeho názoru správný. Sbírky a inventář nesloužící provozu zemědělského velkostatku zůstaly vlastnictvím Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, jehož majetek byl taktéž konfiskován nařízením německé Tajné státní policie v roce 1942 a v roce 1945 opětovně zkonfiskován vyhláškou Okresního národního výboru v Příbrami. Tato vyhláška byla zrušena výměrem Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947,¹⁸⁸¹ ve kterém se výslovně uvádí, že se „obnovuje a potvrzuje vlastnictví Josefa Colloredo-Mannsfelda st. k jeho majetku, zahrnuje v to inventář, zařízení a sbírky na zámku Opočenském“. Ohledně státního občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, uvedl Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, že v tomto řízení nebylo prokázáno, že by se ucházel o německé státní občanství a již v roce 1947 mu bylo vydáno potvrzení o československém státním občanství, které bylo následně potvrzeno i oddělením matrik Obvodního úřadu v Praze 1.

Shodně se k odvolání Národního památkového ústavu vyjádřila i Christine Colloredo-Mannsfeld, když uvedla, že pokládá rozsudek Okresního soudu v Pardubicích za správný a navrhla proto jeho potvrzení.

V návaznosti na to Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích přezkoumal napadené rozhodnutí včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a to i z důvodů, které v odvolání nebyly výslovně uplatněny.¹⁸⁸² Odvolání Národního památkového ústavu shledal důvodným, i když, jak uvedl, převážně z jiných, než jím uplatněných důvodů.

V první řadě Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích uvedl, že se neztotožňuje se závěrem Okresního soudu v Pardubicích, že vlastníkem kočáru landauer byl v době jeho odnětí státem Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích uvedl, že Dohodu o zrušení reálného svěření Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925 je třeba vykládat tak, že dle ní nabyly celé svěřenské jmění Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld, s výjimkou věcí výslovně v čl. VI. dohody vyjmenovaných, které zůstaly ve vlastnictví Josefa Colloredo-Mannsfelda. Protože se předmětný kočár mezi vyjmenovanými věcmi nenacházel, nabyly vlastnictví k němu Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld. Zároveň vytkl Okresnímu soudu v Pardubicích, že již výklad výše uvedené dohody provedl ve svém předchozím rozhodnutí z 5. srpna 2002,¹⁸⁸³ avšak tento závazný právní názor odvolacího soudu nerespektoval.

K uvedenému závěru Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích doplnil, že Dohody o zrušení reálného svěření Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925 byla uzavřena podle ustanovení zákona č. 179/1924 Sb., kterým byly rodinné fideikomisy všeho druhu zrušeny a podle kterého musely být tyto rodinné majetky vypořádány zcela. Proto není možné konstatovat, že by se tato dohoda týkala pouze předmětů uvedených v separačním protokolu z 12. září 1896, ale naopak je třeba konstatovat, že jí musel být vypořádán veškerý colloredo-mannsfeldský majetek.¹⁸⁸⁴ Přitom podle § 17 odst. 1

¹⁸⁸⁰ 25.2.1948 – 1.1.1990

¹⁸⁸¹ č.j. III NS-380/96-1946

¹⁸⁸² podle § 212 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a § 212a odst. 1 téhož zákona

¹⁸⁸³ č.j. 24Co 181/2002-392

¹⁸⁸⁴ Míněno veškerý majetek opočenské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld.

zákonu o zrušení svěření¹⁸⁸⁵ pokud sbírkové předměty nepřešly podle jiných zákonů nebo dohodou ve vlastnictví neb uschování státu, mají být ponechány v uschování nabyvatele svěření, není-li jiné úmluvy. Podle tohoto ustanovení předmětný zákon předpokládal, že sbírky, archiválie a věci historické hodnoty¹⁸⁸⁶ mohly buďto podle jiných zákonů nebo dohodou přejít do vlastnictví neb uschování státu a pokud se tak nestalo, případně pokud o nich nebyla jiná úmluva, měly být ponechány v uschování nabyvatele svěření. Z toho vyplývá, že zákon č. 179/1924 Sb. neponechával osud sbírkových předmětů náhodě a upravil ve výše zmíněném ustanovení speciální postup, aby byly vyloučeny pochybnosti o tom, kdo je vlastníkem takových věcí, u koho budou uschovány a jak s nimi bude nakládáno. Je přitom nepochybné, že v pochybnostech nebo při absenci jiné dohody přešly tyto věci na nabyvatele svěření. Dohoda o zrušení reálného svěření Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25. dubna 1925 o sbírkových předmětech¹⁸⁸⁷ výslovně nepojednává, není známo nic o tom, že by přešly na základě zákona nebo z jiného důvodu do vlastnictví státu, ani se nepodává, že by přešly na základě zákona nebo z jiného důvodu do vlastnictví státu, ani se nepodává, že by o nich bylo jiné výslovné dohody. I proto s ohledem na výklad výše uvedené dohody a za použití ustanovení § 17 odst. 1 zákona č. 179/1924 Sb. byl Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích přesvědčen, že původním vlastníkem kočáru landauer byl Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld. S ohledem na fakt, že univerzálním závětním dědicem po něm je Christine Colloredo-Mannsfeld, dovodil tento soud, že pouze ona může být, za předpokladu, že splní zákonem o mimosoudních rehabilitacích stanovené předpoklady, oprávněnou osobou k vydání předmětného kočáru.¹⁸⁸⁸ K závěru Okresního soudu o údajném vlastnictví sbírek na zámku Opočno ze strany Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda. uzavřel Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, že konfiskační vyhláška ONV v Příbrami ani výměr Zemského národního výboru v Praze nemohou prokázat vlastnické právo k věcem. To, že se Okresní národní výbor v Příbrami domníval, že vlastníkem věcí byl Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld, ještě neprokazuje, že tomu tak skutečně bylo. Ve skutečnosti byl tento vlastníkem pouze věcí výslovně vyjmenovaných v článku VI. Dohody o zrušení reálného svěření Colloredo-Mannsfeldského z 25. dubna 1925, proto mu nebylo možné věci, které nevlastnil, konfiskovat, Z tohoto pohledu nemají konfiskační vyhláška ONV v Příbrami ani výměr Zemského národního výboru v Praze pro posouzení vlastnického práva ke kočáru landauer žádný význam.

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích dále konstatoval, že Okresní soud v Pardubicích v návaznosti na jeho přímý pokyn provedl rozsáhlé dokazování ve věci občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda, nepostupoval však ani v této věci zcela důsledně. Přitom uvedl, že z doposud provedeného dokazování je zjevné, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld „byl osobou hlásící se trvale k české národnosti a také osobou československého státního občanství, jak o tom svědčí potvrzení vydané mu v roce 20. května 1938 Okresním úřadem v Rokycanech, protože v řízení doposud nebyl předložen spolehlivý důkaz o tom, že by se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld přihlásil k německé národnosti nebo že by požádal o udělení německého státního občanství.“ V této souvislosti Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích však nepřehlédl, že k této skutečnosti již v minulém odvolání nabízel Národní památkový ústav k důkazu listinu – životopis Dr. Josefa

¹⁸⁸⁵ zákon č. 179/1924 Sb., o zrušení svěření

¹⁸⁸⁶ Ty ostatně také podle citovaného § 17 odst. 1 zákona č. 179/1924 Sb. měly být podchyceny a evidovány Ministerstvem školství a národní osvěty ČSR.

¹⁸⁸⁷ vyjma těch, které jsou konkrétně vyjmenovány v čl. VI. dohody

¹⁸⁸⁸ K tomu ovšem dovodil, že toto konstatování je dání přednějším pořadím, které vylučuje osobu pozdějšího pořadí. Pokud by Christine Colloredo-Mannsfeld uplatnila svůj nárok opožděně, přešel by tento na nástupce z další skupiny (tj. nástupce v pozdějším pořadí), pokud by také nárok uplatnili a splnili zákonem o mimosoudních rehabilitacích stanovené předpoklady (tj. vedle Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfelda též jeho bratr Leonhard Colloredo-Mannsfeld).

Leopolda Colloredo-Mannsfelda z 1. srpna 1945, ve které měl tento připustit, že požádal o udělení německého státního občanství. Tento důkaz neměl Okresní soud v Pardubicích k dispozici; proto bylo namístě, aby vyzval Národní památkový ústav, aby označil konkrétní důkazy a tyto soudu předložil.¹⁸⁸⁹ Jmenovaný soud tak však neučinil a tím neosvětlil dostatečným způsobem zásadní hmotněprávní podmínku, jež je podstatná pro posouzení důvodnosti nároku Christine Colloredo-Mannsfeld a popřípadě (jak je výše uvedeno) též Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, ev. Leonharda Colloredo-Mannsfeld.¹⁸⁹⁰

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích dále vytýkal Okresnímu soudu v Pardubicích, že vůbec nezkoumal, zda Christine Colloredo-Mannsfeld včas vyzvala Státní památkový ústav k vydání movitých věcí, ačkoli má o této skutečnosti ve spisu důkaz – dopis Christine Colloredo-Mannsfeld Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích. Stejně tak Okresní soud v Pardubicích nezjišťoval a neposuzoval¹⁸⁹¹ zda Christine Colloredo-Mannsfeld včas podala žalobu u soudu. Pokud by totiž tomu tak nebylo, její nárok by zanikl prekluzí a žalobě by nebylo možné vyhovět.

V souvislosti s tím vytýkal Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích Okresnímu soudu v Pardubicích i to, že se dopustil i procesních vad v řízení, zejména tím, že nevyzval účastníky řízení, aby doplnili svá skutkově významná tvrzení.¹⁸⁹² Protože se nezabýval včasností podání žaloby u Okresního soudu v Pardubicích ze strany Christine Colloredo-Mannsfeld, nevyzval ji k tomu, aby jednoznačně uvedla, na které adrese se trvale zdržovala v období před podáním žaloby a aby k tomuto tvrzení navrhla Okresnímu soudu v Pardubicích důkazy, když zároveň Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích konstatoval, že se zdá být pravděpodobné, že Christine Colloredo-Mannsfeld měla v ČR bydliště pouze formální, které jí neumožňovalo uplatnit úspěšně svůj nárok u soudu před vydáním nálezu Ústavního soudu ČR č. 116/1994 Sb.¹⁸⁹³ Okresní soud v Pardubicích rovněž nevyzval Národní památkový ústav, aby soudu předložil důkaz o svém tvrzení, že se Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld měl přihlásit k německé národnosti a požádat o německé státní občanství.

Vedle toho Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích vytkl Okresnímu soudu v Pardubicích i to, že neposoudil, zda může v řízení pokračovat; o tom s kým bude v řízení pokračováno, rozhodne usnesením;¹⁸⁹⁴ to s ohledem na skutečnost, že rozhodnutím Ministerstva kultury ČR¹⁸⁹⁵ zanikl Státní památkový ústav v Pardubicích¹⁸⁹⁶ a to splynutím s dalšími v citovaném rozhodnutí Ministerstva kultury uvedenými státními příspěvkovými organizacemi, v Národní památkový ústav.¹⁸⁹⁷ Okresní soud v Pardubicích však podle ustanovení občanského soudního řádu nepostupoval, nevydal rozhodnutí o tom, s kým bude nadále v řízení pokračováno, a bez dalšího označoval za žalovaného Národní památkový ústav.

Dále Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rovněž konstatoval, že se jak Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, tak i Christine Colloredo-Mannsfeld domáhali proti Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích vydání všech movitých věcí. Žádným usnesením Okresního soudu v Pardubicích nebyla připuštěna změna žaloby, podle níž by se

¹⁸⁸⁹ postupem dle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁹⁰ bratr Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld

¹⁸⁹¹ ačkoliv mu to zrušovací usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č.j. 24Co 181/2002-392 z 5.8.2002 ukládalo

¹⁸⁹² podle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁹³ Christine Colloredo-Mannsfeld v žalobě uvedla adresu bydliště v ČR a při jednání před Krajským soudem v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích odpověděla, že se trvale zdržovala v Rakousku.

¹⁸⁹⁴ § 107 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁸⁹⁵ rozhodnutí Ministerstva kultury ČR je založeno na str. 447 spisu sp. zn. 5 C 147/92

¹⁸⁹⁶ IČO 00088439

¹⁸⁹⁷ IČO 75032333

každý ze jmenovaných domáhal vydání ideální poloviny každé předmětné věci. Přesto však tento chybně rozhodl tak, že má být kočár landauer vydán do podílového spoluvlastnictví obou jmenovaných. Protože změna žaloby nebyla připuštěna, bylo třeba i nadále vycházet z toho, že se Christine Colloredo-Mannsfeld domáhá vydání celku všech v její žalobě označených věcí a taktéž činí i Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld. Tomu však neodpovídal výrok napadeného rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích.

Konečně Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích vytkl Okresnímu soudu v Pardubicích, že po smrti původního žalobce Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld měl pokračovat v řízení s jeho nástupci,¹⁸⁹⁸ přičemž podle tohoto soudu „v úvahu přichází vedle Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld též jeho bratr Leonhard Colloredo-Mannsfeld. Z odůvodnění napadeného rozsudku soudu prvního stupně přitom není zjistitelné, jak dospěl tento k závěru, že právním nástupcem po zemřelém Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld je pouze Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.“¹⁸⁹⁹

S ohledem vše výše uvedené uzavřel Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, že rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích je postiženo vadami, které zakládají důvodnost mnoha odvolacích důvodů: nebyly splněny podmínky řízení,¹⁹⁰⁰ Okresní soud v Pardubicích neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností,¹⁹⁰¹ Okresní soud v Pardubicích dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním¹⁹⁰² a konečně rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích spočívá na nesprávném právním posouzení věci.¹⁹⁰³ Mimo to je dán ještě jeden odvolací důvod, a sice, že řízení je postiženo jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,¹⁹⁰⁴ kterou Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích spatřoval mj. v tom, že rozsudek Okresního soudu v Pardubicích je nepřezkoumatelný, pokud jde o závěry o splnění základních podmínek pro vyhovění nároku ze strany Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld, konkrétně o lhůtu k podání žaloby a o náležitosti řádné výzvy k vydání věci.

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích proto 17. března 2004 rozsudkem¹⁹⁰⁵ rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích zrušil¹⁹⁰⁶ a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení.¹⁹⁰⁷ Přitom Okresní soud v Pardubicích zavázal řadou svých právních názorů a stanovil mu závazný procesní postup.¹⁹⁰⁸ Mimo to uvedl, že je namístě, aby se rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích týkalo nejenom kočáru, ale i dalších věcí, u kterých není mezi účastníky řízení sporu o tom, že tvořily součást colloredo-mannsfeldských sbírek v době, kdy tyto sbírky přešly na stát. K tomu podotkl, že není správný názor Okresního soudu v Pardubicích, že by měl Národní památkový ústav prokazovat, že se případně některé konkrétní věci do tohoto seznamu dostaly jiným způsobem a že je tedy nabyly

¹⁸⁹⁸ jeho nástupci se stali jeho závětní dědici, a to postupem dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (srv. str. 282 spisu sp. zn. 5 C 147/92

¹⁸⁹⁹ Zde je však třeba poznamenat základní fakt, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld žádného bratra nemá; má pouze sestru Elisabeth. Jediný Leonhard Colloredo-Mannsfeld je nejstarší syn Christine Colloredo-Mannsfeld. K tomu srv. http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=139181 [19.6.2010]

¹⁹⁰⁰ § 205 odst. 2 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰¹ § 205 odst. 2 písm. d) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰² § 205 odst. 2 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰³ § 205 odst. 2 písm. g) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰⁴ § 205 odst. 2 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰⁵ č.j. 18Co 488/2003-545

¹⁹⁰⁶ podle ust. § 221 odst. 1 písm. a), písm. c) a písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰⁷ podle ust. § 221 odst. 2 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁹⁰⁸ přitom stanovil, že pokud by Okresní soud v Pardubicích nedodržel v novém rozhodnutí v této věci závazné právní názory Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, bylo by možné uvažovat při eventuelním dalším přezkumu jeho rozhodnutí o aplikaci ustanovení § 221 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

jinak než z colloredo-mannsfeldských sbírek. Je naopak na Christine Colloredo-Mannsfeld, aby prokázala (navrhla k tomu důkazy), že určitá konkrétní věc, jejíž vydání se domáhá, byla jejímu otci odňata a nyní se nachází v držení Národního památkového ústavu.¹⁹⁰⁹

Proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z 17. března 2004¹⁹¹⁰ podal Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld dovolání. V něm navrhoval, aby Nejvyšší soud ČR zrušil uvedený rozsudek „v části týkající se“ jeho žalobního návrhu a aby „potvrdil v tomto směru rozsudek Okresního soudu v Pardubicích z 27. června 2003¹⁹¹¹ v části týkající se žalobce Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.“¹⁹¹² Právně šlo o zjevně nesmyslný návrh, neboť občanský soudní řád neumožňuje rušit rozsudek odvolacího soudu a současně stejným rozhodnutím potvrzovat rozsudek soudu první instance. Místo toho, aby Nejvyšší soud ČR uvedl, že se jedná o evidentní exces, který česká právní úprava vůbec nepřipouští, pouze konstatoval, že dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld není přípustné, a jako takové ho 19. ledna 2005 usnesením¹⁹¹³ odmítl.

Okresní soud v Pardubicích následně doplnil dokazování¹⁹¹⁴ a svým částečným rozsudkem z 27. října 2006,¹⁹¹⁵ uložil Národnímu památkovému ústavu, aby do 15 dnů od právní moci rozsudku uzavřel s Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání „slavnostního kočáru landauer s tím, že žalobci ho přijímají do podílového spoluvlastnictví tak, že jejich podíly jsou stejné.“¹⁹¹⁶ Dalším výrokem uvedeného rozsudku bylo Národnímu památkovému ústavu uloženo uzavřít s Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání (do podílového spoluvlastnictví se stejnými podíly) 38 obrazů, označených názvy a inventárními čísly podle soupisu majetku rodiny Colloredo-Mannsfeld z roku 1953.¹⁹¹⁷ Následujícím výrokem téhož částečného rozsudku bylo uloženo Národnímu památkovému ústavu, aby s oběma žalobci uzavřel dohodu o vydání (do podílového spoluvlastnictví se stejnými podíly) 15 svítidel (lustrů), označených konkretizovaným označením a inventárními čísly podle seznamu majetku rodiny Colloredo-Mannsfeld z roku 1953; „ohledně povinnosti žalovaného uzavřít se žalobci dohodu o vydání těchto svítidel (lustrů) každému ze žalobců jednou polovinou byla žaloba žalobců zamítnuta“. Dalším následujícím výrokem bylo Národnímu památkovému ústavu uloženo uzavřít s Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání jednoho malého starožitného skleněného lustru, jednoho velkého starožitného skleněného lustru, jednoho pozlaceného lustru z drátu a jednoho skleněného lustru s knížecí korunkou.¹⁹¹⁸ Ještě také dalším výrokem uvedeného částečného rozsudku bylo Národnímu památkovému ústavu uloženo uzavřít s oběma jmenovanými dohodu o vydání (do podílového spoluvlastnictví žalobců se stejnými podíly)

¹⁹⁰⁹ srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č.j. 18Co 488/2003-545

¹⁹¹⁰ sp. zn. 18 Co 488/2003

¹⁹¹¹ č.j. 5 C 147/92-501

¹⁹¹² srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1891/2004

¹⁹¹³ sp. zn. 28 Cdo 1891/2004

¹⁹¹⁴ mj. 12.5.2004 vyzval Národní památkový ústav k prokázání jeho tvrzení, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld v roce 1945 nebyl občanem Československa. Národní památkový ústav následně doložil řadu důkazů společně se sborníkem „*Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989*“ a „*Dodatek k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*“ (str. 47-109). Dodatečně pak zaslal i usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 180/99 a sp. zn. II. ÚS 18/97, ve kterých Ústavní soud ČR posoudil otázku možné rasové perzekuce Dr. Josefa Colloredo-Mannsfeld odlišně od Nejvyššího soudu ČR a jiných obecných soudů

¹⁹¹⁵ č.j. 5 C 147/92-1123

¹⁹¹⁶ Současně co do jedné poloviny této věci pro každého ze jmenovaných byly zamítnuty jejich žaloby u uložení povinnosti Národního památkového ústavu uzavřít dohodu o jejím vydání.

¹⁹¹⁷ Současně byla ohledně povinnosti Národního památkového ústavu uzavřít se jmenovanými dohodu o vydání těchto obrazů byla jejich žaloba co do jedné poloviny zamítnuta.

¹⁹¹⁸ Současně byla však zamítnuta žaloba Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld „na povinnost Národního památkového ústavu uzavřít také s ním dohodu o vydání uvedených čtyř lustrů.“

223 zbrojních předmětů s konkrétními označeními a čísly podle seznamu majetku rodiny Colloredo-Mannsfeld z roku 1953.¹⁹¹⁹ Následujícím výrokem téhož částečného rozsudku Okresního soudu v Pardubicích bylo Národnímu památkovému ústavu uloženo uzavřít s oběma jmenovanými dohodu o vydání (do jejich podílového spoluvlastnictví každému stejným dílem) šesti loveckých trofejí (paroží).¹⁹²⁰ Posléze ještě výrokem uvedeného částečného rozsudku soudu prvního stupně bylo Národnímu památkovému ústavu uloženo uzavřít s Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání 155 předmětů (převážně jídelního vybavení a příborů).¹⁹²¹

Národní památkový ústav se proti částečnému rozsudku Okresního soudu v Pardubicích z 27. října 2006¹⁹²² odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích. V odvolání uvedl, že Okresní soud v Pardubicích dovodil nesprávný právní závěr zejména v oblasti původního vlastnického práva k věcem, ve věci státního občanství oprávněných osob, ve věci přechodu vlastnického práva na stát a napadl i další nepřímé důkazy.¹⁹²³ Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozhodl 18. října 2007 rozsudkem¹⁹²⁴ tak, že částečný rozsudek Okresního soudu v Pardubicích změnil tak, že žaloby o uložení povinnosti Národního památkového ústavu uzavřít s Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání všech věcí¹⁹²⁵ zamítl. V odůvodnění Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích uznal mnohé z námitek žalovaného Národního památkového ústavu, když shledal odvolání Národního památkového ústavu opodstatněným,¹⁹²⁶ že totiž napadené rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích spočívá podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích na nesprávném právním posouzení věci. Krajský soud v Hradci Králové přitom konstatoval, že jak Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, tak i Christine Colloredo-Mannsfeld náležejí do okruhu oprávněných osob uvedených v § 3 odst. 2 až 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, že podali výzvu k vydání věcí ve lhůtě stanovené tímto zákonem, že doložili osvědčením, vydaným státním orgánem, že splňují podmínku státního občanství ČR, a že věci, o něž jde v tomto řízení, patřily původnímu vlastníku Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld. Podle názoru tohoto soudu bylo třeba se ještě soustředit na objasnění toho, kdy a jakým způsobem došlo ve smyslu ustanovení § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích k přechodu vlastnictví Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld na stát, nebo zda a kdy stát věci Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld převzal bez právního důvodu. Krajský soud v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích poukazoval na to, že v daném případě došlo ohledně majetku Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld ke konfiskaci nařízením německé státní policie, velitelství Praha, z 16.

¹⁹¹⁹ Současně ohledně povinnosti Národního památkového ústavu uzavřít se jmenovanými dohodu o vydání těchto věcí každému ze jmenovaných jednou polovinou byla žaloba jmenovaných zamítnuta.

¹⁹²⁰ Současně ohledně povinnosti Národního památkového ústavu uzavřít se jmenovanými dohodu o vydání uvedených paroží každému jednou polovinou byla žaloba jmenovaných zamítnuta.

¹⁹²¹ Byla však zamítnuta žaloba Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, aby také s ním žalovaný uzavřel dohodu o vydání těchto 155 předmětů.

¹⁹²² č.j. 5 C 147/92-1123

¹⁹²³ Národní památkový ústav dospěl k názoru, že právní předchůdci Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld (Hieronymus Colloredo-Mannsfeld, Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld a Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld) nespĺňují existenci státního občanství ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, že ke konfiskaci majetku právních předchůdců Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld došlo před rozhodným obdobím uvedeným v ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích a že k odnětí majetku nedošlo ani jedním ze způsobů uvedených v ustanovení § 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁹²⁴ sp. zn. 18 Co 148/2007

¹⁹²⁵ vyznačených v příloze (o sedmi stranách) rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích

¹⁹²⁶ ve smyslu ustanovení § 205 odst. 2 písm. g) občanského soudního řádu

února 1942,¹⁹²⁷ jež bylo vydáno na základě nařízení tehdejšího říšského protektora o případnutí jmění v protektorátu Čechy a Morava ze 4. října 1939. K žádosti Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld bylo opatření německé státní policie z 16. února 1942 zrušeno rozhodnutím Zemského národního výboru v Praze z 29. dubna 1947.¹⁹²⁸ Ohledně majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld byla v roce 1945 na tento majetek zavedena národní správa a výměrem Zemského národního výboru v Praze z 5. prosince 1945,¹⁹²⁹ byl jeho zemědělský majetek konfiskován podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. pro účely pozemkové reformy. Konfiskační výměr byl ale zrušen výměrem Ministerstva zemědělství z 16. června 1948.¹⁹³⁰ Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích pak konstatoval, že nebylo prokázáno, že by Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld podal návrh na vrácení věcí postupem a ve lhůtě stanovené zákonem č. 128/1946 Sb.

Ohledně Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda tento soud dovodil, že tento ztratil své vlastnické právo již před rozhodným obdobím podle zákona o mimosoudních rehabilitacích¹⁹³¹ a k obnovení jeho vlastnického práva podle zákona č. 128/1946 Sb. nedošlo. Krajský soud v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích v této souvislosti s poukazem na ustanovení § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích se zabýval i tím, zda tu ke konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda došlo z důvodu rasové perzekuce za války, ale dospěl k závěru, že v tomto případě nešlo zjevně o rasovu perzekuci ve formě holocaustu nebo jiných křiklavých forem rasismu a pojem rasové perzekuce nezahrnuje perzekuci z důvodu národnostního či politického – v tom se přidržel nálezu Ústavního soud ČR z 16. prosince 2004¹⁹³² a jeho rozhodnutí se v tomto ohledu významně liší od jeho předchozího rozhodnutí.¹⁹³³

Pokud šlo o původního vlastníka Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda, došlo ohledně jeho majetku k „obnovení“ jeho vlastnického práva postupem podle vládního nařízení č. 110/1945 Sb. a podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.¹⁹³⁴ ještě před 25. únorem 1948. Avšak již v této době tomuto původnímu vlastníku stát neumožnil nakládat s majetkem nacházejícím se v zámku Opočno¹⁹³⁵ a budovu zámku v Opočně stát převzal.

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích proto dospěl k závěru, že stát převzal movité věci Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda i Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, jejichž vydání se Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld domáhali, již v roce 1945 a ani po odpadnutí důvodu konfiskace a ani po obnovení vlastnictví Josefa Colloredo-Mannsfeld stát neumožnil uvedeným osobám převzít majetek nacházející se v zámku Opočno a nakládat s ním, a to ještě před 25. únorem 1948. Tento movitý majetek, o němž jde v tomto řízení, podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, sledoval osud zámku v Opočně, který byl rozhodnutím Ministerstva zemědělství z 30. dubna 1947,¹⁹³⁶ prohlášen za státní kulturní majetek a odevzdán do správy a užívání Národní kulturní komise,¹⁹³⁷ a to včetně movitých věcí, které se v zámku Opočno nacházely. Podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ani skutečnost, že tento kulturní majetek byl několikrát převáděn do správy jiných státních orgánů

¹⁹²⁷ č. 572/41-VI

¹⁹²⁸ č.j. III NS – 380/9b 1946

¹⁹²⁹ č. 613/4 – 45 – III. –Pk.

¹⁹³⁰ č.j. 114637/48-IX/A-23

¹⁹³¹ tj. před 25.2.1948

¹⁹³² sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁹³³ č.j. 18 Co 488/2003-545

¹⁹³⁴ tj. k vynětí jeho majetku z národní správy zrušením konfiskačního opatření z doby nesvobody

¹⁹³⁵ ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.

¹⁹³⁶ č.j. 33.219/47 – IX A 3

¹⁹³⁷ ve smyslu ustanovení § 2 a § 3 zákona č. 137/1946 Sb.

i v rozhodném období,¹⁹³⁸ nemůže být vykládána jako okamžik převzetí věci státem v rozhodném období. Odvolací soud proto vyslovoval své přesvědčení, že ohledně vydání majetku po původních vlastnících nejsou v daném případě splněny podmínky podle ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích byl dále toho přesvědčen, že tu není potřeba zabývat se tím, zda ob stojí výklad dohody o vypořádání reálného svěřenství Opočno, tedy tím, který konkrétní majetek náležel některému z obou původních vlastníků movitých věcí, o něž jde v tomto řízení (tj. Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld a Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld). Námitky Národního památkového ústavu ohledně další náležité identifikace movitých věcí, uváděných v žalobě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld, neshledal tedy důvodnými.

Z výše uvedených důvodů proto Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích změnil odvoláním napadený částečný rozsudek Okresního soudu v Pardubicích¹⁹³⁹ tak, že žaloba jmenovaných ohledně vydání věcí, jak byly uvedeny v seznamu věcí, který je přílohou rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích byla zamítnuta.

Po doručení rozsudku Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld podali tito 25. ledna 2008 dovolání k Nejvyššímu soudu ČR. Oba uplatňovali ve svých dovoláních, že rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích spočívá na nesprávném právním posouzení věci.¹⁹⁴⁰

Nejvyšší soud ČR k tomu konstatoval, že nesprávné právní posouzení věci spočívá buď v tom, že soud posoudí projednávanou právní věc podle nesprávného právního předpisu anebo si použitý právní předpis nesprávně vyloží.¹⁹⁴¹ Přitom zdůraznil, že Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích posoudil tuto projednávanou právní věc¹⁹⁴² zejména podle ustanovení § 1 odst. 1, § 3 odst. 1 a § 6 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Nejvyšší soud ČR k tomu vyložil, že podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se tento zákon vztahuje na zmírnění následků některých majetkových křivd, vzniklých občanskoprávními a pracovně právními úkony i správními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990¹⁹⁴³ v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektujícími práva občanů vyjádřená v Chartě OSN, dále v rozporu Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech. Zákon o mimosoudních rehabilitacích též upravuje podmínky uplatňování nároků, vyplývajících se zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabavení věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků.¹⁹⁴⁴

Podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích se povinnost vydat věci oprávněným osobám¹⁹⁴⁵ vztahuje na ty případy, kdy v rozhodném období¹⁹⁴⁶ věc přešla na stát, jak jsou tyto případy taxativně uvedeny v § 6 odst. 1 písm. a) až k) zákona o mimosoudních rehabilitacích. Podle ustanovení § 6 odst. 2 tohoto zákona se však povinnost povinných osob¹⁹⁴⁷ vydat věc vztahuje i na další případy neuvedené v § 6 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jež spadají pod § 2 odst. 1 písm. c) tohoto zákona, jakož i na

¹⁹³⁸ 25.2.1948 až 1.1.1990

¹⁹³⁹ podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu

¹⁹⁴⁰ § 241a odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu

¹⁹⁴¹ srv. k tomu z rozhodnutí uveřejněného pod č. 3/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem, text na str. 13 /45/

¹⁹⁴² vedenou u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 5 C 147/92

¹⁹⁴³ „rozhodné období“

¹⁹⁴⁴ § 1 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁹⁴⁵ § 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹⁹⁴⁶ 25.2.1948 – 1.1.1990

¹⁹⁴⁷ § 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

případy, kdy stát převzal věc bez právního důvodu. V nálezu Ústavního soudu ČR z 19. prosince 1996¹⁹⁴⁸ byl zaujat právní názor, že „*podmínka nabytí vlastnictví státem je nezbytná pro úspěšnost uplatněného nároku podle zákona č. 87/1991 Sb. ze strany oprávněné osoby (při splnění ostatních zákonných podmínek) v případech uvedených v § 6 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.; nemusí však být uplatněna v případech uvedených v odstavci 2 tohoto ustanovení*“.

Nejvyšší soud ČR pak dále argumentoval, že právního vztahu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld na straně jedné a Památkového ústavu v Pardubicích ohledně vydání věcí se týkalo občanské soudní řízení vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 5 C 207/98. V tomto řízení bylo rozsudkem tohoto soudu, potvrzeným i rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích z 1. června 2000¹⁹⁴⁹ uloženo Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích uzavřít dohodu o vydání movitých věcí.¹⁹⁵⁰ Na základě dovolání Památkového ústavu v Pardubicích se uvedenou právní věcí zabýval i Nejvyšší soud ČR;¹⁹⁵¹ dovolání jím bylo přitom odmítnuto s odůvodněním, že: „*Skutková zjištění odvolacího soudu, z nichž vyplynulo, že po roce 1948 původnímu vlastníku sbírky obrazů znemožněn vstup na zámek v Opočně, kde se sbírka nacházela (a byla inventárně sepsána), a od té doby s ní stát prostřednictvím příslušných organizací nakládal, nemohou být přitom předmětem dovolacího přezkumu v této právní věci; dovolacím soudem aplikované ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu (ve znění před novelizací zákonem č. 30/2000 Sb.) totiž míří pouze na posouzení toho, zda otázka navržená k dovolacímu přezkumu je otázkou činící rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadně významným; pojmově proto v rámci zkoumání přípustnosti podle tohoto ustanovení nedošlo k posuzování otázek správnosti skutkových zjištění, na něž jinak pamatuje v rámci úpravy dovolání ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) občanského soudního řádu*“.

Bylo nutno mít na zřeteli, že v této právní věci, nyní projednávané pod sp. zn. 5 C 147/92 Okresního soudu v Pardubicích, Krajský soud v Hradci Králové – Pobočka v Pardubicích¹⁹⁵² vycházel z toho, že movitý majetek v zámku Opočno byl rozhodnutím Ministerstva zemědělství z 30. dubna 1947¹⁹⁵³ prohlášen za státní kulturní majetek a byl odevzdán podle § 2 a § 3 zákona č. 137/1946 Sb. („*včetně movitých věcí v zámku se nacházejících*“) do správy a užívání Národní kulturní komise.

Rovněž bylo třeba mít na zřeteli i závěry z uveřejněné judikatury soudů ohledně toho, jak je v dovolacím řízení posuzováno vycházení odvolacího soudu ze skutkového zjištění nemajícího případně oporu v dokazování. Např. v rozhodnutí uveřejněném pod č. 8/1994 Sbírky soudních rozhodnutí, vydávané Nejvyšším soudem ČR, byl zaujat právní názor: „*Rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, jež nemá v podstatné části oporu v dokazování, jen tehdy, jestliže soud vzal za zjištěno něco, co ve spise vůbec není, anebo jestliže soud nevezal za zjištěnou podstatnou skutečnost (právně významnou), která bez dalšího naopak z obsahu spisu vyplývá*“.

Za těchto uvedených okolností dovolací soud při posuzování přípustného dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld, směřujícího proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, jímž byl výrok částečného rozsudku Okresního soudu v Pardubicích ve věci samé změněn, nemohl přesvědčivě dospět k závěru, že by odvolací soud posuzoval věc podle nesprávného právního předpisu (nebo s

¹⁹⁴⁸ sp. zn. IV. ÚS 279/95, uveřejněném pod č. 121 ve svazku 6 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR

¹⁹⁴⁹ č.j. 26 Co 351/99-164

¹⁹⁵⁰ 68 obrazů do rovnodílného spoluvlastnictví Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld

¹⁹⁵¹ sp. zn. 28 Cdo 2446/2000

¹⁹⁵² shodně s Okresním soudem v Pardubicích

¹⁹⁵³ č.j. 33.219/47- IX A 3

použitím nesprávného výkladu aplikovaného právního předpisu, lišícím se od závěrů z uveřejněné judikatury obecných soudů či z nálezů a stanovisek Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány), anebo že by se Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích nedůvodně (např. v případech, kdy nedošlo k novým skutkovým zjištěním, by se odchýlil od právního závěrů Nejvyššího soudu ČR ve stejném či obdobném právním vztahu, případně že by tento soud vycházel ve svém rozhodnutí z něčeho, co ve spise vůbec není. Nebyly tu proto předpoklady k posouzení přípustného dovolání Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld i jako dovolání důvodného, neboť dovoláním napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích nebylo shledáno nesprávným tak, aby bylo na místě jeho zrušení podle ustanovení § 243b odst. 2 občanského soudního řádu. Proto Nejvyšší soud ČR svým rozsudkem 11. února 2009¹⁹⁵⁴ podle ustanovení § 243b odst. 6 a § 243b odst. 2 občanského soudního řádu zamítl dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld, a to jako dovolání nedůvodné.

Z veřejně dostupných informací není zjistitelné, zda byla ze strany Christine Colloredo-Mannsfeld a/nebo Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld podána ústavní stížnost proti rozsudku Nejvyššího soudu ČR z 11. února 2009,¹⁹⁵⁵ je to však velmi pravděpodobné. Pokud tak bylo učiněno, jisté je, že do 15. června 2010 nebylo o žádné takové ústavní stížnosti rozhodnuto.

III.2.B.1.e) mediální obraz

Jedná se o kauzu, která byla pravděpodobně nejvíce medializována; v titulech celostátního denního tisku jí v průběhu let byly věnovány stovky článků. Sdělovací prostředky, zejména pak některé tituly celostátního denního tisku (Mladá fronta DNES, Lidové noviny, v jisté míře rovněž Hospodářské noviny) o kauze zejména v době vydání nálezu Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004,¹⁹⁵⁶ ale i předtím a poté, neinformovaly nestranně, naopak, jednotlivé příspěvky byly ve své většině tendenční a stranící restituentům. Mimo to, i přes zrušení šlechtických titulů v roce 1918,¹⁹⁵⁷ byla Christine Colloredo-Mannsfeld označována jako „hraběnka“ a její otec jako „hrabě.“

Vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR z 16. prosince 2004¹⁹⁵⁸ vyvolalo skutečnou mediální hysterii. Řada novinářů neváhala – jak v rámci publicistiky, tak i zpravodajství – vyjadřovat kategorické odsudky k tomuto rozhodnutí, aniž však znala jen základní fakta případu. Často se také objevovalo nepravdivé tvrzení o tom, že zámek byl zabaven po roce 1948. Tak například v Mladé frontě DNES bylo uvedeno, že „Unikátní zámek v Opočně vzali Colloredům nacisté, později komunisté. Nyní jim ho zase odebral soud.“, když v témže článku byly uváděny polopravdy, např. „(...) Kristina Colloredo-Mansfeldová. Podle prohlášení ministerstva vnitra prý byla zapsána jako říšská (tedy německá) občanka a její otec se prý tedy pokusil vyplnit přihlášku k německé národní příslušnosti. Jenže vyplněný dotazník se nikdy nenašel. „Můj otec říšské Němce nesnášel“ říká dnes naopak Kristina.“¹⁹⁵⁹

„Křížové tažení proti potomkům šlechtických rodů v Česku přineslo první viditelný výsledek: Ústavní soud obrátil restituci Colloredo-Mansfeldů naruby jak králičí kůži.

¹⁹⁵⁴ sp. zn. 28 Cdo 5328/2008

¹⁹⁵⁵ sp. zn. 28 Cdo 5328/2008

¹⁹⁵⁶ sp. zn. III. ÚS 107/04

¹⁹⁵⁷ zákonem č. 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly, v platném znění

¹⁹⁵⁸ např. v Mladé frontě DNES vyšel 15.1.2005 rozhovor Luďka Navary s Christine Colloredo-Mannsfeld nazvaný „Český právní stát – absurdní sen“, taktéž v Mladé frontě DNES vyšel 3.2.2005 rozhovor Tomáše Poláčka a Ladislava Vereckého s Christine Colloredo-Mannsfeld nazvaný „Kristina Colloredo-Mannsfeldová. Jsem starý cikán“, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=733024> [7.2.2005]

¹⁹⁵⁹ NAVARA, L.: Věčná válka o majetek Colloredů. In: Mladá fronta DNES, 19.1.2005, str. 6, rubrika Publicistika, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=3501> [7.2.2005]

*Jen si připomeňme, že součástí tohoto státem organizovaného útoku proti šlechtě (tituly byly mimochodem zrušeny v roce 1918) byl i pokyn pozemkovým úřadům, aby prověřovaly restituční šlechtického majetku. Samozřejmě, že šlo o diskriminaci skupiny osob podle původu, a samozřejmě, že je to v rozporu s ústavními principy.*¹⁹⁶⁰ Mladá fronta DNES v tu dobu zveřejňovala rovněž dopisy čtenářů, které vyjadřovaly výhradně podporu Christine Colloredo-Mannsfeld: *„Zámek Opočno patří rodině Colloredo-Mannsfeldů jim šalamounským rozhodnutím soudu znovu nepatří. I když je plno důkazů, že jak nacisté, tak komunisté sebrali této šlechtické rodině majetek neprávem, nic se v podstatě nezměnilo - nedostanou nic. V naší zemi nemáme šlechtu rádi. Proč? Protože u nás převládá normální česká vlastnost - závist.*¹⁹⁶¹

V některých titulech celostátního denního tisku vycházely rozsáhlé rozhovory s Christine Colloredo-Mannsfeld, kde tato kritizovala nález Ústavního soudu ČR „(...) vypravila se mi ta scéna, kdy si ty Popelčiny nevlastní sestry řezou nohy, aby se jim vešly do střevíčku a mohly získat prince. To stejné dělal soud. Snažil se udělat všechno, aby své rozhodnutí „napasoval“ na náš případ, Tak jsem to cítila. To není demokracie, to je politika;“¹⁹⁶² byly též zveřejňovány staré rodinné fotografie Colloredo-Mannsfeldů,¹⁹⁶³ někdy s dovětky, jako např. *„Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld, otec Kristiny. Jeho majetky zabrali nacisté i komunisté.“* Přitom však nebyl poskytnut odpovídající prostor protistraně, tedy Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích, resp. po roce 2002 Národnímu památkovému ústavu, ani jejím argumentům. Věcné reálie v médiích byly přitom často omezeny pouze na prostou referenci o výsledku toho kterého soudního sporu, bez elementární znalosti alespoň základů konkrétní kauzy.

Pozoruhodný, věcný a z obecné novinářské hysterie naprosto vystupující byl článek, který vyšel v Hospodářských novinách 14. ledna 2005,¹⁹⁶⁴ ve kterém bylo mj. uvedena řada nových a předtím nezveřejněných skutečností, které se později naplnily, např. ve věci majetku zabaveného státem před 25. únorem 1948, či sporů Franze Ulricha Kinskyho (o tom blíže v příslušné podkapitole): *„Rozhodnutí Ústavního soudu, podle kterého by mohl zámek v Opočně opět patřit státu, je jen předehra k důležitějšímu verdiktu. K argumentům, jimiž tříčlenný tým soudců včera zpochybnil, že zámek patří Colloredo-Mannsfeldům, může brzy sáhnout velké plénum Ústavního soudu. Soudci je chtějí použít i při definitivním ukončení pokusů o prolomení Benešových dekretů. (...) „Je to taktika založená na zpochybňování konfiskací, ke kterým došlo před 25. únorem 1948. Restituční nároky se totiž vztahují pouze na poúnorové zabavování majetku. Ale prolamování Benešových dekretů spočívá v tom, že se třeba kvůli formálním chybám napadají poválečné konfiskace z let 1945 až 1947“ (...)“*, kdy *„Datum únorového znárodnění bylo při posuzování kauzy Opočno klíčové. „Tato skutečnost se do argumentů a zdůvodnění verdiktu promítla velmi silně. Zámek byl totiž Colloredo-Mannsfeldům zabaven před únorem 1948.“ (...) A právě podle této části bezmála třicetistránkového zdůvodnění by mělo plénum soudců rozhodovat i o dalších sporech státu a šlechty. „Spory Františka Jáského s Českou republikou by se měly z malého tříčlenného senátu přesunout na projednávání celého pléna. Vše nasvědčuje tomu, že po nález v kauze Opočno se i tady použije zdůvodnění založené na pevné únorové hranici. Protože takový*

¹⁹⁶⁰ NAVARA, L.: Jsem šlechtic, kdo je míš. In: Mladá fronta DNES, Názory, 14.1.2005, str. 7, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=211315> [7.6.2010]

¹⁹⁶¹ PYSZCZYK, O.: Šlechta v nemilosti. In: Mladá fronta DNES, 25.1.2005, Názory, str. 7, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=204006> [7.6.2010]

¹⁹⁶² NAVARA, L.: Jestli je tady demokracie, vyhrajeme. In: Mladá fronta DNES, 15.1.2005, str. 2, rubrika Události a politika, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=209861> [30.4.2010]

¹⁹⁶³ srv. např. článek v Magazínu Mladé fronty DNES 3.2.2005 na str. 9 „Z rodinného alba Kristiny Colloredo-Mannsfeldové“, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=277946> [7.2.2005]

¹⁹⁶⁴ MACHÁČEK, D.: Opočno dalo návod na restituční. In: Hospodářské noviny, 14.1.2005, str. 3, též na <http://ihned.cz> [7.3.2005]

verdict by ale šel proti našim dřívějším nálezům, musí ho odsouhlasit alespoň devět členů pléna. Hlasování v senátu na to nestačí.“, uvedl soudce Ústavního soudu, který si přál zůstat v anonymitě, protože jde o ještě nerozhodnutý případ. Zamýšlené posouzení těchto sporů podle „pravidla Opočno“ by bylo v rozporu nejméně se dvěma dřívějšími rozhodnutími soudu z let 1998 a 2001. Tyto nálezy v podstatě dávaly možnost nadřadit obecné zákony nad restituční. Pokud byl někomu zabaven majetek nesprávně, mohla být podána žaloba i v situaci, kdy se to stalo před únorem 1948. To by měl nový výrok pléna definitivně změnit. „Náprava starších křivd zůstane výjimečná. Třeba při rasové genocidě“ (...).¹⁹⁶⁵

Výjimečným byl i článek Miloslava Bednáře v Mladé frontě DNES, který věcně a jasně vyložil základní „Právně u bývalých československých Němců reparační opatření a vysídlení nevycházely z principu kolektivní viny, jak lživě tvrdí sudetoněmecký landsmanšaft a s ním někteří čeští publicisté, ale z jejich volby občanství (nebo navíc i členství v nacistické straně NSDAP). Ta byla výrazem svobodné vůle, a jednotlivci za ni proto nesli plnou individuální odpovědnost, jako otec paní Colloredo-Mansfeldové. Reparace jako trest za mravní a politickou vinu i další spojenecká opatření včetně vyhoštění v Evropě znovu umožnily vládu práva a moderní demokratickou civilizaci jako takovou. Vysídlení mělo Německu zabránit vést opět válku směrem na východ pod záminkou ochrany nedemokraticky zaměřených německých menšin. Rozhodnutí k němu vznikalo již od počátku války hlavně v britských politických kruzích, nikoli v naší exilové vládě a v Sovětském svazu, jak naznačuje pan Mandler a říká landsmanšaft. Komunistická podpora odsunu byla pozdější a sledovala jiné cíle;“¹⁹⁶⁶ jeho článek byl reakcí na hysterický článek Emanuela Mandlera, otištěný o dva dny dříve: „Nálezem českého Ústavního soudu, který de facto znovu zkonfiskoval Colloredo-Mansfeldům jejich majetek, začíná konečná fáze vytvoření českého národního státu. Lze ji vyjádřit úslovím - co nám nepatří, to zkonfiskujeme. Všechno uvnitř pohraničních hor je naše, české. Tímto způsobem postupovala česká politika hned po druhé světové válce - zejména přes tzv. Benešovy dekrety. Bylo tu tehdy cizí, třímilionové německé etnikum. Sudetští Němci byli po první světové válce k Československu připojeni násilím. Ve snaze dosáhnout národní samostatnosti se dopustili té hloupé nemorálnosti, že se v třicátých letech spojili s třetí říší proti ČSR. Po válce ona hloupá nemorálnost (rozbití Československa) pomohla české exilové vládě (...).“¹⁹⁶⁷

Když pak Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou vynesl 13. září 2005 rozsudek, kterým zamítl žalobu na vydání zámeckého areálu v Opočně, rozpoutala se mediální hysterie nanovo. Periodický tisk opětovně citoval Christine Colloredo-Mannsfeld, která opětovně vyjadřovala své rozladění ze soudního rozhodnutí „„Věřím, že nakonec vyhraji, jinak to vůbec nevidím.“ Říká „Nevím, jak by to mohlo dopadnout jinak, když máme všechna práva na naší straně. Je to politické rozhodnutí. Vždyť jsme ten zámek už měli, to je groteskní;“¹⁹⁶⁸ v předmětném článku přitom nebyl poskytnut prostor druhé straně, tedy zástupcům Národního památkového ústavu.

V květnu 2007 vyšla v Mladé frontě DNES další série článků, týkajících se pro změnu snahy zvrátit restituci lesních pozemků Christine Colloredo-Mannsfeld ze strany Lesů České republiky, s.p.¹⁹⁶⁹ Uvádělo se v nich, že „Na Kristinu Colloredo-Mansfeldovou, která před

¹⁹⁶⁵ MACHÁČEK, D.: Opočno dalo návod na restituce. In: Hospodářské noviny, 14.1.2005, str. 3, též na <http://ihned.cz> [7.3.2005]

¹⁹⁶⁶ BEDNÁŘ, M.: Ztráta paměti. In: Mladá fronta DNES, 26.1.2005, Názory, str. 7, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=787227> [7.3.2005]

¹⁹⁶⁷ MANDLER, E.: Etnická čistka je amorální. In: Mladá fronta DNES, Názory, 24.1.2005, str. 6, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=352642> [30.4.2005]

¹⁹⁶⁸ NAVARA, L.: Vyhraji, věř! Colloredová. In: Mladá fronta DNES, 15.9.2005, str. 4, rubrika Z domova, též na <http://mfndnes.newton.cz/tisk.asp?cache=253623> [30.4.2005]

¹⁹⁶⁹ Lesy České republiky, s.p., IČ: 42196451, se sídlem Hradec Králové, Přemyslova 1106, PSČ 50168. zdroj: www.justice.cz [11.5.2010]

měsícem přišla o zámek v Opočně, si po prohrané při se státem troufaly i Lesy České republiky. Státní podnik zpochybnil, zda hraběnka získala lesní pozemky na Rychnovsku právem, ale u úřadů neuspěl. Možná se o to pokusí znovu.¹⁹⁷⁰, jakož i „Správci majetku Colloredů tvrdí, že úsilí Lesů o znovuzískání půdy povzbudil přelomový nálezný Ústavního soudu, který se však týkal pouze zámku. Ten hraběnka získala podle jednoho restitučního zákona, lesy zase podle jiného zákona.“¹⁹⁷¹ Z článků bylo evidentní, že se novináři neorientují v právnickém jazyku (zaměňování slov „zpochybnil“ a „zpochybňuje“), nicméně zmínky byly objektivní, prostor byl poskytnut i zástupcům Lesů ČR, byť jazyk obou článků byl nepříliš vhodně zvolený. Teprve přibližně od roku 2007 začal postupný přechod od tendenčních článků k větší objektivitě.¹⁹⁷² Objektivitu svých článků si tradičně drželo Právo, které nesklouzávalo k laciným útokům; ovšem ne vždy bylo referováno v Právu faktograficky správně – například v momentě vynesení rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích o mobiliáři zámeckého areálu v Opočně 18. října 2007 bylo v Právu uvedeno, že příslušný soud „(...) včera odpoledne už po třetí zrušil rozsudek Okresního soudu v Pardubicích, který přisoudil žalujícímu šlechtickému rodu Colloredo-Mansfeldů mobiliář opočenského zámku,“ když zároveň bylo uvedeno, že „Objekty opočenského zámku už byly dědičce Kristině Colloredo-Mannsfeldové Krajským soudem v Hradci Králové vydány v květnu 2003, ale dlouho je neužívala. Ústavní soud v prosinci 2004 rozhodl o jejich navrácení státu. Pravomocné rozsudky se opírají o to, že majetek byl konfiskován Josefu II. Colloredo-Mansfeldovi¹⁹⁷³ na základě Benešových dekretů a oprávněně.“¹⁹⁷⁴ O rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z 18. října 2007, týkajícího se mobiliáře zámku v Opočně informovaly i další tituly celostátního denního tisku, Hospodářské noviny¹⁹⁷⁵ a Mladá fronta DNES;¹⁹⁷⁶ v obou případech se jednalo o převzatou zprávu ČTK. V Lidových novinách se však krátce po uvedeném rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích objevil hysterický článek místopředsdkyně PSP ČR Lucie Talmanové, jejíž matka vydala Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeldovi a Franzi Ulrichu Kinskému osvědčení o československém (resp. českém) státním občanství, ve kterém tato uváděla z kontextu vytržená fakta a subjektivní tvrzení beze slova o tom, že restituce Christine Colloredo-Mannsfeld je nanejvýš sporná „V mnohém tisku se rozjíždějí štvavé kampaně proti „cizácké šlechtě“ a komentátoři brojí proti vydávání majetku (...) Dnešní, již demokratický stát před pár lety, tehdy pod vedením ČSSD, podporuje sestavení podivných komisí „Majetek“, pracujících přímo pro ministry, kteří mají za úkol všemi prostředky zabraňovat vrácení rodových majetků. Do podobných akcí se zapojují policejní složky, vyrábějí se tisíce stránek nesmyslných spisů. (...) Advokát Kinského dr. Čapek by mohl vyprávět. Podpořen ve svých právech našim Ústavním soudem (a velký dík za jeho rozhodnutí) ve snaze o odškodnění možná vyprávět bude - na soudních dvorech evropských. Nespěje Česká republika tímto přístupem k mezinárodní ostudě? Situace v restitucích pozemkového majetku, včetně památkových objektů dosud ve vlastnictví státu, začíná být pro

¹⁹⁷⁰ TŮMOVÁ, Š.: Po zámku stát sahá na lesy. In: Mladá fronta DNES, východní Čechy (Hradec Králové) 5.5.2007, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=253623> [11.5.2007]

¹⁹⁷¹ TŮMOVÁ, Š.: Po zámku v Opočně chce stát i lesy. In: Mladá fronta DNES, pardubický kraj, 5.5.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=205482> [11.5.2007]

¹⁹⁷² srv. např. článek HRUDKA, J.: Opočno vrátili, spory trvají v Mladé frontě DNES 17.4.2007, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=384818> [17.3.2010]

¹⁹⁷³ tj. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld (1910-1990)

¹⁹⁷⁴ SEINER, Z.: O sbírkách Colloredo-Mansfeldů za 15 let není jasno. In: Právo, 19.10.2007, str. 10, regionální mutace Právo – Východní Čechy, též na <http://pravo.newton.cz/tisk.asp?cache=772849> [22.10.2007]

¹⁹⁷⁵ Podle soudu nemusí stát vracet mobiliář v Opočně Colloredo-Mannsfeldům. In: Hospodářské noviny, 18.10.2007, též na <http://domaci.ihned.cz/c1-22252590-podle-soudu-nemusi-stat-vcracet-mobiliiar-v-opocne-colloredo-mansfeldum> [22.10.2007]

¹⁹⁷⁶ Soud: stát nemusí vracet sbírky v Opočně. In: Mladá fronta DNES, 19.10.2007, str. 2, regionální mutace-východní Čechy (Hradec Králové), též na <http://pravo.newton.cz/tisk.asp?cache=509559> [22.10.2007]

český stát zřetelně nedůstojná. Restituční spory se vlekou více než jedno a půl desetiletí, stát vynakládá velké prostředky na právní služby, výsledky jsou velmi nepřesvědčivé, měníci se instanci od instance. (...) Drtivá většina oprávněných potenciálních restituentů jsou pravděpodobně slušní a odpovědní lidé, jejichž předkové se v řadě případů zasloužili o stát. Mám na mysli samozřejmě ten český, resp. československý. (...) Kdybychom všichni byli tak věkovitě srostlí s naší zemí jako rod Colloredo-Mansfeld. Přeji paní Kristině Colloredo-Mansfeld, aby svůj majetek dostala co nejdříve zpět. Jsem si jistá, že naplní svůj zámek mnohazjazyčnou, tradiční kulturou Bohemie.¹⁹⁷⁷

Ke kauze se neobjektivně vyjadřoval rovněž bývalý soudce Ústavního soudu ČR Antonín Procházka – například pro Mladou frontu DNES „Podle někdejšího soudce Ústavního soudu Antonína Procházky jsou šance Colloredů vysoké. „Rozhodnutí Ústavního soudu trpí podle mého názoru vadami, například soudci měnili předchozí rozhodování Ústavního soudu“, upozorňuje Procházka.¹⁹⁷⁸

V momentě, kdy se u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou rozhodovalo o obnově řízení ve sporu o zámek v Opočně, vyšel 19. března 2008 v Mladé frontě DNES článek *Soud odmítl obnovit spor o Opočno, na nové důkazy neslyšel*, ve kterém po několika letech byl dán prostor oběma stranám sporu a hodnocení bylo objektivní „Advokát památkářů Miloš Hošek si nebral servítky a kritizoval snahu Colloredů doložit židovský původ na základě dokumentů německé tajné policie. "Paradoxem je, že to, co dřív zametali pod koberec, nyní vytahují, když se to hodí," narážel Hošek na to, jak se Colloredové snažili zpochybnit, že otec Kristiny kdysi požádal o říšskoněmecké občanství." Přijde mi nevkusné dovolávat se židovských předků s ohledem na lidi, kteří za holocaustu skutečně trpěli," řekl Hošek. Podle něj předložené důkazy vůbec nesouvisejí s konfiskacemi majetku mezi 25. únorem 1948 až 1. lednem 1990, jak vyžaduje restituční zákon.¹⁹⁷⁹

Když Christine Colloredo-Mannsfeld na základě pravomocného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové předávala zámek v Opočně zpět Národnímu památkovému ústavu, vyšly o tom četné články v celostátním denním tisku. Některé z nich zřetelně vybočovaly z obvyklých mezí, a to i publicistiky, například v Lidových novinách „Český způsob restitucí je opravdu kouzelný: nám všechno, cizákům nic. Podstatou sporu o majetek Colloredo-Mansfeldů je spor o to, byl-li zesnulý hrabě Čech nebo ne. Prý se přihlásil o říšské občanství, příslušný dokument se ovšem nedochoval. To je ovšem ještě celkem nevinná záležitost. V roce 1945 zabavily české úřady veškerý majetek hraběti Kinskému, kterému ten majetek jednak nepatřil a jednak byl v té době už sedm let po smrti. Když se zjistil omyl, napravili to tak, že tentýž majetek zabavili jeho synovi, který byl tehdy ještě dítě. Ted' mu ho nechtějí vrátit. Olupování mrtvol a dětí bylo v temném středověku předmětem hlubokého opovržení. My jsme, jak se zdá, pokročili.“¹⁹⁸⁰

Periodický tisk informoval rovněž o skončení sporů o zámek v momentě odmítnutí dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld, a to například v řadě článků v Mladé frontě DNES.¹⁹⁸¹

¹⁹⁷⁷ TALMANOVÁ, L.: Vraťte majetek šlechtici, který nehajloval. In: Lidové noviny, 26.10.2007, též na http://www.lidovky.cz/vratte-majetek-po-slechtici-ktery-nehajloval-fn9-/ln_noviny.asp?c=A071026_000005_ln_noviny_sko&klic=222119&mes=071026_0 [27.10.2007]

¹⁹⁷⁸ NAVARA, L.: Vyhraji, věří Colloredová. In: Mladá fronta DNES, 15.9.2005, str. 4, rubrika Z domova, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=253623> [30.4.2005]

¹⁹⁷⁹ http://zpravy.idnes.cz/soud-odmitl-obnovit-spor-o-opocno-na-nove-dukazy-neslysel-p3w-/domaci.asp?c=A080319_115402_domaci_jte [30.4.2010]

¹⁹⁸⁰ DOLEŽAL, B.: Šlechtická holota musí vrátit zámek. In: Lidové noviny, 11.4.2007, též na http://www.lidovky.cz/slechticka-holota-musi-vratit-zamek-d7i-/ln_nazory.asp?c=A070411_131136_ln-dolezal_hrn [3.5.2010]

¹⁹⁸¹ HRUDKA, J.: Soud: Zámek je státu, definitivně. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 7.12.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=540386> [22.11.2009]; HRUDKA, J.: Zámek nadobro státní. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 7.12.2007, str. 1 též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=122570> [22.11.2009]; HRUDKA, J.: Opočno patří definitivně státu. In: Mladá fronta DNES, Události a

III.2.B.2. majetek dobříšsko-zbirožské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld

III.2.B.2.a) historie konfiskace

Posledním soukromým vlastníkem zámku v Dobříši, jakož i bývalého panství Dobříš, byl Weikhard¹⁹⁸² Karl Colloredo-Mannsfeld. Posledním soukromým vlastníkem zámku Zbiroh včetně bývalého panství Zbiroh byl Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld. 16. února 1942 bylo vydáno rozhodnutí o odnětí tohoto vlastnického práva ve prospěch Německé říše s tím, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld byl prohlášen, spolu s dalšími příslušníky rodiny Colloredo-Mannsfeld, za osoby Německé říši nepřátelské. Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld zemřel 29. srpna 1942, v tu dobu ale již vlastníkem bývalého panství Zbiroh nebyl. 13. července 1945 byl vydán výměr Okresního národního výboru v Příbrami o odnětí vlastnického práva Weikharda Karla Colloredo-Mannsfelda na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.,¹⁹⁸³ kterým byl tento označen za zrádce českého a slovenského národa a jeho zemědělský majetek byl konfiskován pro účely pozemkové reformy. Odvolání Weikharda Karla Colloredo-Mannsfelda bylo 19. října 1945 zamítnuto rozhodnutím Zemského národního výboru¹⁹⁸⁴ s tím, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld spadá pod ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) citovaného dekretu.

Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld zemřel 17. června 1946 ve Francii na rakovinu; jeho závětním dědicem se stal jeho mladší bratr Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld, který zemřel 29. července 1991. Závětním dědicem Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld se stal Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, který zemřel 2. prosince 1998. Jeho univerzálním závětním dědicem se stal Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, syn Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld. Dva posledně jmenovaní se aktivně dožadovali restituce majetku dobříšsko-zbirožské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld.

V mezidobí bylo na základě pravomocného usnesení Zemského soudu v Praze¹⁹⁸⁵ z 11. března 1947 rozhodnuto o oprávněnosti stížnosti vlastnického práva pro československý stát a tento vklad byl 14. června 1947 vymazán. Současně s výmazem vlastnického práva pro československý stát byl vymazán i vklad vlastnického práva pro Německou říši. Nejednalo se však o poslední rozhodnutí v otázce konfiskace majetku dobříšské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld, jak bude patrné z níže uvedeného.

Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld bydlel během druhé světové války na zámku Zbiroh. 8. října 1940 vyplnil¹⁹⁸⁶ – stejně jako jeho otec Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld¹⁹⁸⁷ a bratr Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti. Když byl Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld v roce 1941 v Praze u Krajského soudu trestního vyslýchán kvůli své údajné homosexualitě, hned při prvním výslechu prohlásil, že je osobou německé národnosti, a proto podle tehdy platných předpisů může být souzen pouze německým soudem. Spis byl proto postoupen německému soudu.¹⁹⁸⁸ Jeho žádost o říšskoněmecké občanství však byla, stejně jako žádosti ostatních členů rodiny

politika, 7.12.2007, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=636135> [22.11.2009]; HRUDKA, J.: Soud: Zámek je státu, definitivně. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 7.12.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=159511> [22.11.2009];

¹⁹⁸² Pokud jde o psaní prvního křestního jména Weikharda Karla Colloredo-Mannsfelda, bylo v této disertační práci použito znění uvedené ve sčítacím archu Československé republiky z roku 1930. Jiné dokumenty uvádějí znění „Weikhart“ či „Weikhardt“.

¹⁹⁸³ č.j. 11465/45

¹⁹⁸⁴ č.j. III-PK-309/3/45

¹⁹⁸⁵ č.j. 5/16/47

¹⁹⁸⁶ Faksimile dotazníku např. VAŇURA, O.: Kauza Colloredo-Mannsfeld. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 104-105

¹⁹⁸⁷ Faksimile dotazníku např. VAŇURA, O.: Kauza Colloredo-Mannsfeld. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 102-103

¹⁹⁸⁸ ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 263

Collaredo-Mannsfeld, na jaře 1942 odmítnuta a jeho majetek zkonfiskován. To však nic nemění na tom, že jak Hieronymus Hubert, Hieronymus Medard i Weikhard Karl byli hosty říšského protektora Konstantina von Neuratha – Hieronymus Hubert ho navštívil 10. září 1940, Weikhard Karl 19. listopadu 1940 a Hieronymus Medard 12. ledna 1941.¹⁹⁸⁹ Nebyli z rodiny Collaredo-Mannsfeld jediní; 5. ledna 1941 navštívil Konstantina von Neuratha rovněž Dr. Josef Leopold Collaredo-Mannsfeld se svou ženou Anne Maria, jak již bylo uvedeno výše.¹⁹⁹⁰

Když pak byl Hieronymus Medard Collaredo-Mannsfeld vyslýchán trestní komisí nalézací Okresního národního výboru v Rokycanech, prohlásil, že je české národnosti;¹⁹⁹¹ zřejmě účelově měnil výpovědi podle svého názoru, že prokazatelné dokumenty, které by svědčily proti němu, jsou ztracené.¹⁹⁹²

Výměrem Zemského národního výboru z 5. srpna 1948¹⁹⁹³ bylo rozhodnuto, že Hieronymus Medard Collaredo-Mannsfeld spadá pod ustanovení § 3, odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a že jeho zemědělský majetek byl dnem účinnosti tohoto dekretu zkonfiskován pro účely pozemkové reformy. Výslovně se ve výměru uvádí, že „Zemský národní výbor zjistil, že jmenovaný (tj. Hieronymus Medard Collaredo-Mannsfeld) podal dne 8. října 1940 přihlášku k německé národní příslušnosti (...) Collaredo-Mannsfeld slyšen protokolárně v úřadě okresního národního výboru v Rokycanech dne 22. července 1948 vypověděl, že přihlášku k německé státní příslušnosti vyplnil současně se svým otcem a to proto, že již od roku 1939 po okupaci byl Němci přemlouván, aby se k německé státní příslušnosti přihlásil. Dotazník vlastnoručně podepsal, v zásadě nevznáší proti jeho obsahu žádných námitek, jenom tvrdí, že v bodě 10. tohoto dotazníku chybí tam vedle uvedeného členství v národním souručenství, členství v Sokole a v České myslivecké jednotě. Před vyplněním dotazníku, pokud se Collaredo-Mannsfeld pamatuje, obrátil se jeho otec na protektorátního prezidenta Dra Háchu a žádal ho o pomoc a radu, co má on se svým synem dělati ve věci ucházení se o německou státní příslušnost. Žádná rada jim však udělena nebyla. Collaredo-Mannsfeld dále uvádí, že na něho nebyl činěn přímo žádný nátlak, ani mu nebylo vyhrožováno (...) Jeroným Collaredo-Mannsfeld sám pak se obával, že by mu byl v případě, že by se byl nepřihlásil k Němcům, konfiskován majetek.” Ve výměru je dále uvedeno, že Hieronymus Medard Collaredo-Mannsfeld jako vysokoškolsky vzdělaný člověk „musí si býti vědom všech důsledků závažných jednání, která předsevzal. Podepsání přihlášky k německé státní příslušnosti jest nesporně takovým závažným jednáním, majícím velmi vážné důsledky. Vždyť Collaredo-Mannsfeld podepisuje přihlášku k německé národní příslušnosti, musel si být vědom, že se přiznává k německosti, jak jest to ve „Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit” precisováno v bodě 14. dotazníku, jehož autentické znění jest: „Ich versichere, dass ich mich zum deutschen Volkstum bekenne.” (...) Ve svém podání ze dne 9. března 1948 (...) uvádí ovšem dále, že jako mateřskou řeč uvedl řeč německou a to prý proto, že jeho otec pro svůj pobyt mimo Čechy nikdy neovládal plně českou řeč a že následkem toho jako dítě prý mluvil s otcem německy.” Zemský národní výbor tak dospěl k názoru, že „(...) zůstává faktem, že se Jeroným Collaredo-Mannsfeld přihlásil k německé státní příslušnosti (...) Obava z toho, že by mu v případě nepřihlášení se k německé státní příslušnosti hrozila majetková újma, byla u Collaredo-Mannsfelda jistě jedním z nejdůležitějších momentů. Jest zřejmé, že jmenovaný, který při každé příležitosti prohlašuje, že jest dobrým Čechem a že zůstal českému národu vždy věren, raději než by riskoval ztrátu majetku, odklonil se od

¹⁹⁸⁹ srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹⁹⁹⁰ srv. návštěvní knihu Konstantina von Neuratha, in: Mss Div Library of Congress, Washington, USA

¹⁹⁹¹ Státní okresní archiv Rokycany, fond ONV Rokycany, trestní komise nalézací.

¹⁹⁹² ŠŮLA, J.: Collaredové a opočenští Collaredové. In: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001. Pardubice: Státní památkový ústav v Pardubicích, 2002, s. 263

¹⁹⁹³ výměr Zemského národního výboru v Praze č. XIII-I-5870/4-1948

českého národa a hlásil se do řad jeho největších nepřátel.” Případné odvolání nemělo mít odkladný účinek, protože okamžitý výkon rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze byl odůvodněn naléhavým veřejným zájmem.^{1994, 1995}

Proti uvedenému výměru Zemského národního výboru v Praze podal Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld odvolání, které bylo výměrem Ministerstva zemědělství z 14. ledna 1949, vydaného v dohodě s ministerstvem vnitra, odmítnuto. V rozhodnutí se uvádí, že „*Odvolací stolice, majíc rozhodovati o odvolání, má ze správních spisů prokázáno, že knihovním vlastníkem velkostatku Zbiroh byla dne 23.6.1945 Říše německá, které bylo vlastnictví knihovně vtěleno na základě vyvlastňovacího nálezu německé policie ze dne 16. 2. 1942, č.j. B N 572-IV/3. Podle dekretu č. 12/45 podléhá konfiskaci zemědělský majetek, jenž je ve vlastnictví osob uvedených v § 1, odst. 1 cit. dekretu. Výrazem vlastnictví rozumí se takové vlastnictví, jak jest v našem právu obecně používáno, tj. vlastnictví knihovní, jak jest upraveno ve II. až V. hlavě ob. zák. obč. Tomu není na závadu ani zjištění, že snad k převodu vlastnictví na německou říši došlo údajně na základě majetkoprávních jednání z doby nesvobody pod tlakem okupace, resp. národnostní, rasové nebo politické persekuce, kterážto jednání prohlašuje § 1 dekretu č. 5/45 Sb. za neplatná, neboť převody a jednání tam uvedená jsou sice naříkatelná, nejsou však prohlášena ex lege za neplatná. Stanoví-li se v odst. 2 §u 1 dekr. č. 5/45 Sb., že způsob uplatnění nároků, plynoucích z ustanovení odst. 1, má býti upraven zvláštním dekretem, bylo tím dáno najevo, že neplatnost nenastává již ex lege, a že tedy žádný úřad nemůže z moci úřední prohlásiti převody, resp. jednání tam uvedená za neplatná, nýbrž je k tomu zapotřebí, aby postižený uplatnil svůj nárok způsobem určité kvalifikovaným, resp. jest mu ponecháno na vůli, zda se chce spokojit s dosavadním stavem. V době vydání naříkaného rozhodnutí ZNVýboru nebyl tedy knihovním vlastníkem prohlášeného tímto rozhodnutím za zkonfiskovaný, stěžovatel, nýbrž bývalá německá říše. Poněvadž pak podle § 1, odst. 1 dekr. č. 12/45 Sb. byl ze zákona zkonfiskován zemědělský majetek osob tam uvedených s okamžitou platností, při čemž byl rozhodující stav k n i h o v n í (nález nss z 9. 4. 1947, č. 428/45-3 a z 2. 5. 1947, č. 277/46-6), rozhodoval ZNVýbor o majetku osoby, která v rozhodný den tento majetek ve vlastnictví neměla. Rozhodnutí toto proto bylo zákonem neodůvodněné a bylo jej pro podstatnou vadu jako takové z důvodů formálních jako takové ex offo zrušiti. Vzhledem k výše uvedenému rozhodnutí odvolací stolice, jímž se ruší naříkatelné rozhodnutí ZNVýboru, stalo se meritorní posouzení odvolacích námitek, resp. otázky, zda odvolatel jest či není osobou spadající pod ustanovení § 3, odst. 1 písm. a) dekr. č. 12/45 Sb. bezpředmětným a nebylo třeba se tím zabývati, protože otázka by byla akutní k řešení jen v tom případě, kdyby stěžovatel vlastníkem tohoto zemědělského majetku byl. Uvedený právní názor odvolací stolice má plnou oporu v judikatuře nejvyššího správního soudu, jak jest zejména patrné z nálezů č. 428/45, 550/46 a 833/47. Z toho důvodu bylo odvolání jmenovaného odmítnuto.*”

Výměrem Krajského národního výboru v Praze byla dne 5. prosince 1950¹⁹⁹⁶ všechna rozhodnutí zrušena podle § 83 vládního nařízení č. 8/1928 Sb. a nahrazeno novým rozhodnutím, ve kterém byl Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld označen za osobu německé národnosti (měl německou národnost již v roce 1930)¹⁹⁹⁷ a jeho majetek zůstal i nadále zkonfiskovaný podle dekretů presidenta republiky, jelikož ke konfiskaci došlo ex lege na základě dekretů presidenta republiky.

¹⁹⁹⁴ § 1, odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

¹⁹⁹⁵ srv. odůvodnění výměru Zemského národního výboru v Praze č. XIII-I-5870/4-1948

¹⁹⁹⁶ č.j. 562-4.9.1950-IX-D

¹⁹⁹⁷ srv. sčítací arch Sčítání lidu Československé republiky z roku 1930, na kterém je uvedena německá národnost Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld, jeho bratra Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld a otce Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld

Závěrem této podkapitoly je vhodné uvést některá velice zajímavá zjištění Ing. Tomáše Moláčka v souvislosti s historickými okolnostmi kauzy dobříšsko-zbirožské větve kauzy Colloredo-Mannsfeld. Ani u jednoho z původních vlastníků majetku této větve rodiny Colloredo-Mannsfeld, tj. Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld a Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld nemá doloženo československé státní občanství; oba o něj přišli dle dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., když se oba hlásili k německé národnosti a v roce 1940 vyplnili dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti, a jejich majetek byl konfiskován dle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb. V roce 1994 vydalo Ministerstvo vnitra ČR potvrzení o tom, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld pozbyl československé státní občanství; dále Ministerstvo vnitra ČR v roce 2003 rozhodlo, že se nevydává osvědčení o československém státním občanství pro Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld. Pozemkový úřad ve svém rozhodování zaměnil Hieronyma Huberta Colloredo Mannsfeld za Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, který československé státní občanství doložil. Konečně pozemkový úřad vydává nemovitosti dle zákona o půdě, ačkoliv Krajský soud v Praze v roce 2002 rozhodl, že zde přichází v úvahu restituce dle zákona č. 243/1992 Sb.¹⁹⁹⁸

III.2.B.2.b) nárokovaný majetek

Zámecký areál v Dobříši,¹⁹⁹⁹ okres Příbram (pravomocně vydáno v roce 1998), mobiliář zámku v Dobříši (pravomocně nevydáno), pozemky kdysi patřící Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld v Dobříši (pravomocně nevydáno), zámecký areál ve Zbirohu, okres Rokycany (pravomocně vydáno, Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld areál prodal zpět předchozímu vlastníku – České republice),²⁰⁰⁰ bývalé panství Dobříš – cca 8,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků v okrese Příbram, bývalé panství Zbiroh – cca 12,500 hektarů polních a zejména lesních pozemků, několik set hektarů rybníků v okresech Rokycany a Beroun (drtivá většina, nikoli však vše, pravomocně vydána).

III.2.B.2.c) osoby vznášející majetkové nároky

Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld²⁰⁰¹ (viz výše v podkapitole III.2.B.1.c)).

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld (vlastním jménem Hieronymus Weikhard Maria Colloredo-Mannsfeld, viz výše v podkapitole III.2.B.1.c)).

Christine Colloredo-Mannsfeld (viz výše v podkapitole III.2.B.1.c)).

III.2.B.2.d) restituční kauza

a) nemovitosti

Na počátku roku 1992 požádal Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze o vydání zámeckého areálu v Dobříši, aniž by přitom výslovně specifikoval, že žádá vydání nemovitostí a movitých předmětů; byl však odmítnut. 30. března 1992 proto jmenovaný podal žalobu na určení povinnosti uzavřít dohodu o vydání věci podle zákona o mimosoudních rehabilitacích proti žalovanému Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze s tím, že předmětem žalobního návrhu bylo doslova, že „žalovaný je povinen uzavřít dohodu o vydání nemovitostí – zámku v Dobříši s příslušnými objekty a pozemky“, což se v pozdějším vývoji této kauzy ukázalo jako jeho fatální chyba.

¹⁹⁹⁸ srv. Tisková zpráva Ing. Tomáše Moláčka z 2.11.2009, též na <http://www.bobosikova.cz/files/Tiskova%20zprava%20-%20Colloredo%20Mannsfeld.doc> [3.6.2010]

¹⁹⁹⁹ Zámek sloužil v letech 1945 až 1993 jako domov spisovatelů.

²⁰⁰⁰ Zámek po roce 1945 užívala armáda; po skončení užívání armádou jej ČR bezplatně převedla na obec Zbiroh, která zámek následně prodala soukromé společnosti Euroresta International, s.r.o. (od 21.12.2006 GASTRO ŽOFÍN SLOVANSKÝ OSTROV s.r.o.).

²⁰⁰¹ (9.6.1912-12.12.1998)

V návrhu Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld uvedl, že je osobou oprávněnou, a to po svém zemřelém bratrovi Friedrichu Hieronymovi Colloredo-Mannsfeld,²⁰⁰² který uplatnil své dědické právo po jejich zemřelém bratrovi Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld.²⁰⁰³

Po provedených jednáních vydal Okresní soud v Příbrami 30. dubna 1993 rozsudek,²⁰⁰⁴ kterým vyhověl žalobě a žalovanému Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze určil povinnost uzavřít dohodu o vydání věci daného znění, tj. zámku v Dobříši s příslušnými objekty a pozemky. V odůvodnění rozsudku konstatoval Okresní soud v Příbrami, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld je osobou oprávněnou ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích²⁰⁰⁵ a dále pak je osobou oprávněnou ve smyslu § 3 odst. 2 písm. e) tohoto zákona, jelikož posledním vlastníkem zámeckého areálu v Dobříši byl Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld. Dědictví po něm nebylo projednáno, přestože jím byla sepsána řádná závěť. Dědic uvedený v závěti²⁰⁰⁶ podle ní tedy nenabyl dědictví, takže nástupnictví ve smyslu závěti nepřichází v úvahu. Protože Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld neměl děti, přišli v úvahu sourozenci a v době rozhodování Okresního soudu v Příbrami byl jediným žijícím sourozencem právě Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, když Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld již také zemřel a jeho děti²⁰⁰⁷ nesplňovaly podmínky § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Okresní soud v Příbrami vycházel z názoru, že do doby rozhodování ve věci samé nedošlo k řádnému přechodu vlastnictví nemovitostí, které byly předmětem žalobního návrhu, na stát a ten je tak podle názoru tohoto soudu užívá bez právního důvodu.

Po odvolání Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze změnil Krajský soud v Praze svým rozsudkem z 8. března 1994²⁰⁰⁸ rozsudek Okresního soudu v Příbrami tak, že žalobu zamítl. V odůvodnění odkázal na skutková zjištění tohoto soudu; neztotožnil se však s jeho závěrem, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld jako bratr Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld je oprávněnou osobou, protože aby tomu tak bylo, musely by předmětné nemovitosti být ve vlastnictví Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld i po 25. únoru 1948. Okresní soud v Příbrami však přehlédl, že tyto byly konfiskovány vyhláškou Okresního národního výboru v Příbrami z 13. července 1945,²⁰⁰⁹ a to podle § 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Námitky Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld byly zamítnuty výměrem Zemského výboru v Praze z 19. října 1945,²⁰¹⁰ s tím, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld spadá pod ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.; toto rozhodnutí se následně stalo pravomocným. Na této skutečnosti nic nemění, že výměrem Krajského národního výboru v Praze z 5. prosince 1950²⁰¹¹ bylo toto rozhodnutí zrušeno²⁰¹² a nahrazeno novým rozhodnutím, ve kterém byl Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld označen za osobu německé národnosti a jeho majetek zůstal i nadále konfiskovaný, protože ke změně došlo jen pokud jde o důvod konfiskace. Na základě toho dospěl Krajský soud v Praze k závěru, že veškerý majetek Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld byl konfiskován ve prospěch československého státu před rozhodným obdobím, když dále uzavřel, že ke konfiskaci docházelo, aniž by bylo třeba změnu vlastníka vyznačit

²⁰⁰² zemřel 29.7.1991

²⁰⁰³ zemřel 17.6.1946

²⁰⁰⁴ č.j. 7 C 94/92-52

²⁰⁰⁵ splňoval podmínky československého občanství a trvalého pobytu na území Československé republiky

²⁰⁰⁶ tj. Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld

²⁰⁰⁷ Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld měl dva syny, Jerome (tj. pozdějšího restituanta Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld) a Leopolda

²⁰⁰⁸ rozsudkem č.j. 10 Co 375/93-113

²⁰⁰⁹ č.j. 11465/45

²⁰¹⁰ č.j. Zzk-309-III Pk (resp. č.j. III-PK-309/3/45)

²⁰¹¹ č.j. 562-4.91950-IX-D

²⁰¹² podle § 83 vl. nař. Č. 8/1928 Sb.

v příslušných pozemkových knihách. Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld již nebyl vlastníkem předmětných nemovitostí, a proto se ani Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld nemohl domáhat jejich vydání podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.²⁰¹³

Dovolání Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld následně posuzoval Vrchní soud v Praze a to tak, že jej rozsudkem z 29. prosince 1995²⁰¹⁴ jako neopodstatněné zamítl. V odůvodnění uvedl, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld spatřoval nesprávnost právního posouzení Krajského soudu v Praze především v tom, že dle jeho názoru bylo výmazem vlastnického práva pro československý stát na základě usnesení Zemského soudu v Praze z 11. března 1947²⁰¹⁵ bylo obnoveno vlastnické právo původního vlastníka Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld a že do vlastnictví státu předmětné nemovitosti přešly způsobem uvedeným v § 6 odst. 2 ve spojení s § 2 odst. 1 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích. Jak uzavřel Vrchní soud v Praze, Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld totiž nevzal, stejně jako Okresní soud v Příbrami a Krajský soud v Praze, v úvahu skutečnost, že zámecký areál v Dobříši byl v roce 1942 zkonfiskován německou říší. Vlastnické právo Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld mohlo být proto obnoveno pouze na základě dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., ve spojení se zákonem č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody. K tomu Vrchní soud v Praze uvedl, že z ustanovení dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákona č. 128/1946 Sb. nelze dovodit, že by přímo ze zákona, bez rozhodnutí příslušného soudu došlo k obnově vlastnických práv původního vlastníka k věcem, které přešly v rozhodné době a za podmínek stanovených těmito právními předpisy na Německou říši. V daném případě se jednalo o tzv. "naříkatelnost", kdy právní poměr trval, dokud nebylo právní jednání, jímž byl založen, příslušným orgánem prohlášeno za neplatné. Jestliže tedy Krajský soud v Praze, vycházející při aplikaci zákona o mimosoudních rehabilitacích ze znění platného v době vydání napadeného rozsudku, posoudil věc právně tak, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld, nebyl v rozhodném období podle § 1 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích²⁰¹⁶ vlastníkem zámeckého areálu v Dobříši, je třeba toto právní posouzení považovat za věcně správné. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld tedy není oprávněnou osobou, které by příslušel nárok na vydání předmětných nemovitostí podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, neboť k obnově vlastnického práva Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld po 4. květnu 1945, a tedy ani k přechodu jeho věcí do vlastnictví na československý stát, v rozhodném období nedošlo. Za situace, kdy ani Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze nebyl zcela přesvědčen o tom, že nárok Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld není oprávněný²⁰¹⁷ a že v řízení nebyly vzneseny žádné pochybnosti ani o tom, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld, jejichž vydání Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld požadoval podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, nebyl zrádcem českého a slovenského národa, ani o tom, že nebyl německé národnosti, měl Vrchní soud v Praze za to, že by bylo vůči Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld nepřiměřeně tvrdé, pokud by mu uložil povinnost nahradit Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze náklady řízení, a proto rozhodl tak, že náhradu nákladů dovolacího řízení tomuto nepřiznal.

Proti výše uvedenému rozsudku Vrchního soudu v Praze z 29. prosince 1995²⁰¹⁸ podal Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld ústavní stížnost, když podle jeho názoru došlo předmětným rozhodnutím Vrchního soudu v Praze k porušení jeho základních práv zakotvených v čl. 3 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

²⁰¹³ srov. v odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 10 Co 375/93-113

²⁰¹⁴ č.j. 4 Cdo 198/94-159

²⁰¹⁵ č.j. RV 16/47-3

²⁰¹⁶ t.j. v době od 25.2.1948 do 1.1.1990

²⁰¹⁷ avšak nikoli jako nárok restituční

²⁰¹⁸ č.j. 4 Cdo 198/94

Porušení uvedených základních práv spatřoval jednak v tom, že občanský soudní řád na rozdíl od trestního řádu nedává možnost obrátit se na ministra spravedlnosti ČR s návrhem na podání podnětu pro porušení zákona, ačkoliv se Vrchní soud v Praze v daném případě dopustil celé řady porušení právních ustanovení jak v oblasti procesního, tak hmotného práva, a dále ve způsobu projednání, který byl v rozporu se zmíněnými články Listiny základních práv a svobod. Konkrétně potom Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld vyjmenoval níže uvedené záležitosti, které považoval za pochybení Vrchního soudu v Praze:

a) v oblasti procesního práva

- Vrchní soud v Praze nepřezkoumal rozhodnutí Krajského soudu v Praze v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, jak mu ukládá § 242 odst. 1 občanského soudního řádu;

- Vrchní soud v Praze vzhledem k důvodům, které použil v odůvodnění svého rozhodnutí a o nichž nebylo zmínky ani v dovolání, ve vyjádření Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze, či v řízení před Okresním soudem v Příbrami či Krajským soudem v Praze, jednal vlastně jako soud prvního stupně, avšak bez účasti stran sporu, které se tak nemohly vyjádřit k použitým skutečnostem, čímž nerespektoval pravidlo stanovené v § 243 písm. a) odst. 1 občanského soudního řádu;

b) v oblasti hmotného práva

- Vrchní soud v Praze nesprávně aplikoval § 1 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. pouze ve spojení se zákonem č. 128/1946 Sb.; dle tvrzení Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld uniklo Vrchnímu soudu v Praze ustanovení dekretu presidenta republiky č. 124/1945 Sb., o některých opatřeních ve věcech knihovních, a návazné vyhlášky ministra vnitra ČSR č. 2032 z 28. listopadu 1946;²⁰¹⁹

- taktéž nelze přehlédnout skutečnost, že uplatnění vyhlášky Okresního národního výboru v Příbrami, resp. výměru Zemského národního výboru v Praze o konfiskaci předmětného majetku předpokládalo obnovení vlastnických práv Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld, protože v opačném případě by nemohl být vůbec tento majetek konfiskován; v roce 1945 byla knihovním vlastníkem německá říše a jmenovaný byl nemajetný;

- za hlavní nedostatek rozsudku Vrchního soudu v Praze je dle přesvědčení Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld nutno pokládat skutečnost, že se ve svém rozsudku vůbec nezabýval hlavním argumentem jeho dovolání, to je námitkou proti rozsudku Krajského soudu v Praze,²⁰²⁰ pokud se týkal použití dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. proti Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld. Krajský soud v Praze a rovněž i Vrchní soud v Praze měly k dispozici – jak ve své ústavní stížnosti tvrdil Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld – všechny doklady o tom, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld byl Čech, navíc pro své postoje Němci pronásledován, a proto rozsudek Krajského soudu v Praze v této záležitosti je nutno pokládat za podjatý bez ohledu na shora uvedenou chybu. Pro Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld bylo dle jeho tvrzení nepochopitelné, že Vrchní soud v Praze své stanovisko k hmotněprávní podstatě této právní věci "*schoval*" do rozhodnutí o nákladech, místo aby Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld rehabilitoval a rozsudek Krajského soudu v Praze v této části zrušil.

Závěrem svého návrhu Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld žádal, aby Ústavní soud ČR jeho ústavní stížnosti zcela vyhověl a vyslovil, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze z 29. prosince 1995,²⁰²¹ byl porušen čl. 3 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny

²⁰¹⁹ v závislosti na nařízení vlády č. 110/1946 Sb.

²⁰²⁰ č.j. 10 Co 375/93-113

²⁰²¹ č.j. 4 Cdo 198/94-159

základních práv a svobod, jelikož tímto rozsudkem bylo Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld v rozporu se zákonem znemožněno domoci se svého vlastnického práva.

Ústavní soud ČR následně vyzval účastníky řízení, aby podali svá vyjádření k ústavní stížnosti. Vrchní soud v Praze ve svém vyjádření poukazoval na skutečnost, že novelou občanského soudního řádu²⁰²² již vrchním soudům nepřísluší rozhodovat o dovolání; tato pravomoc byla přenesena na Nejvyšší soud ČR, na který přešli i soudci, kteří ve zmíněné věci rozhodovali. Vrchní soud v Praze se vzhledem k uvedené skutečnosti domníval, že není oprávněn se k námitkám uvedeným v ústavní stížnosti Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld vyjádřit, a proto odkázal na své odůvodnění v napadeném rozsudku. Současně pak Vrchní soud v Praze vznesl pochybnost o postavení Vrchního soudu v Praze jako účastníka řízení.

Ve vyjádření Nejvyššího soudu ČR, které si Ústavní soud ČR rovněž vyžádal, bylo uvedeno, že problematiku dané věci a výrok rozhodnutí je soudce povinen objasnit v důvodech tohoto rozhodnutí a není oprávněn jít po skončení řízení nad jejich rámec. V plném rozsahu proto odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku.

V návaznosti na výzvu Ústavního soudu ČR se k návrhu na zahájení řízení vyjádřil rovněž Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze; ten se vyjádřil jak k procesněprávním námitkám, tak i k hmotněprávním námitkám Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld. K jeho procesněprávním námitkám uvedl, že podle jeho názoru nelze z toho, že se Vrchní soud v Praze ve zdůvodnění svého rozsudku argumentačně věnoval nejen dovolacím důvodům, ale zkoumal z předložených důkazů i procesní a hmotněprávní aspekty dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákona č. 128/1946 Sb., dovést porušení zásady uvedené v § 242 odst. 1 občanského soudního řádu. Rovněž tak námitka, že Vrchní soud v Praze rozhodl bez nařízení jednání, se jevila Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze ve smyslu § 243a odst. 1 občanského soudního řádu jako lichá a účelová. V projednávané věci dle jeho přesvědčení spadaly dovolací důvody pod ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) občanského soudního řádu, kdy se podle ust. § 243a odst. 1 věta za středníkem občanského soudního řádu jednání nenařizuje. K hmotněprávním námitkám Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze uvedl, že zastává názor, že Vrchní soud v Praze správně posoudil důkazní prostředky předložené Hieronymem Medardem Colloredo-Mannsfeld a správně konstatoval, že k přechodu vlastnického práva na Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld nedošlo a podle ustanovení dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákona č. 128/1946 Sb. ani přímo dojít nemohlo. Výmaz vlastnického práva československého státu byl sice na základě stížnosti v roce 1947 proveden, avšak absence postupu požadovaného ust. § 8 zákona č. 128/1946 Sb., tj. uplatnění nároku na vrácení majetku u soudu v tříleté promlčecí lhůtě, musela nutně způsobit právní následek spočívající v neobnovení vlastnického práva Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld k zámeckému areálu v Dobříši. Dále Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze připomněl existenci závěti Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld, podle které byl jeho univerzálním dědicem Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld a nikoli Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld. Závěť spolu s dědickou přihláškou Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld jako univerzálního dědice byla také Okresním soudem v Dobříši 26. ledna 1948 přijata, avšak jeho právní zástupce 7. prosince 1948 dotčenému soudu navrhl, aby dědictví bylo pro nedostatek majetku odbyto v důsledku konfiskace vyhláškou Okresního národního výboru v Příbrami²⁰²³ z 13. července 1945. Stalo se tak v období, kdy Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld měl možnost uplatnit svůj nárok vůči státu ve smyslu zákona č. 128/1946 Sb., a v období, kdy poznámky vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch Německé říše i československého státu byly již v pozemkových knihách vymazány. Státní památkový ústav

²⁰²² zákonem č. 238/1995 Sb.

²⁰²³ č.j. 114/65/45

středních Čech se sídlem v Praze souhlasil také se závěrem Krajského soudu v Praze i Vrchního soudu v Praze o tom, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld není oprávněnou osobou podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, neboť nebyl závětním, tedy prioritním, dědicem ustanoven. K tomu Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze uzavřel, že předpokládá, že Ústavní soud ČR neshledá v procedurálním postupu ani v právních závěrech Vrchního soudu v Praze důvody, pro které by mohlo být ústavní stížnosti vyhověno.

Následně Ústavní soud ČR posuzoval samotnou ústavní stížnost. Konstatoval přitom (*jako ostatně mnohokrát předtím i poté*), že není oprávněn zasahovat do jurisdikční činnosti obecných soudů, protože není vrcholem jejich soustavy, a již proto nemůže na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností, to ovšem jen potud, pokud tyto soudy ve své činnosti postupují ve shodě s obsahem hlavy páté Listiny základních práv a svobod²⁰²⁴ Z ústavního principu nezávislosti soudu²⁰²⁵ vyplývá též zásada volného hodnocení důkazů,²⁰²⁶ jestliže obecné soudy při svém rozhodování respektují kautely dané ustanovením § 132 občanského soudního řádu, nespadá do pravomoci Ústavního soudu ČR "*hodnotit*" hodnocení důkazů obecnými soudy, a to ani tehdy, kdyby se s takovým hodnocením sám neztotožňoval. Ústavní soud ČR se může zabývat správností hodnocení důkazů obecnými soudy jen tehdy, pokud zjistí, že v řízení před nimi byly porušeny ústavně zaručené procesní principy.

Zásadami spravedlivého procesu, vyplývajících z Listiny základních práv a svobod, jak dovodil Ústavní soud ČR, se potom ve vztahu k provádění dokazování rozumí, že účastníkovi řízení musí být dána možnost vyjádřit se ke všem provedeným důkazům a skutečnostem, a proto musí mít možnost být přítomen projednávání věci.²⁰²⁷ Současně pod zásady spravedlivého procesu musí být zahrnut i postup soudu při hodnocení důkazů, kdy je soud povinen²⁰²⁸ hodnotit důkazy podle své úvahy, a to jak jednotlivě, tak v jejich vzájemné souvislosti, musí zhodnotit i rozpor mezi důkazy, odůvodnit odmítnutí důkazu a stanovisko přiměřeně vyložit.²⁰²⁹ Pokud obecný soud ve smyslu výše uvedených principů nepostupoval, zatížil své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupoval i v rozporu se zásadami vyslovenými v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a v důsledku toho i v rozporu s čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR.

Pokud šlo o konkrétní okolnosti této kauzy, pak dle posouzení Ústavního soudu ČR vyplývalo z odůvodnění napadeného rozsudku Vrchního soudu v Praze, že tento opřel své rozhodnutí v této věci o skutečnost, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld není oprávněnou osobou, protože nedošlo k obnovení vlastnického práva k předmětným nemovitostem pro Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld po 4. květnu 1945 a tedy nedošlo ani k přechodu jeho věcí do vlastnictví státu v rozhodném období²⁰³⁰ Tento závěr však Vrchní soud v Praze opřel o ustanovení § 1 a § 24 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a o ustanovení zákona č. 128/1946 Sb., podle nichž musí oprávněná osoba nárok na vrácení majetku, který pozbyla v době nesvobody,²⁰³¹ uplatnit postupem v zákoně č. 128/1946 Sb. uvedeným. Vrchní soud v Praze při tomto závěru vycházel z předpokladu, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld zákonem požadované právní úkony vedoucí k navrácení majetku nečinil. Tento svůj předpoklad však neopřel o skutečně zjištěný objektivní stav a Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld neposkytl možnost se k této skutečnosti vyjádřit, protože o dovolání rozhodl bez nařízení veřejného jednání. V uvedeném postupu Vrchního soudu v Praze bylo možné dle

²⁰²⁴ čl. 83 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

²⁰²⁵ čl. 82 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

²⁰²⁶ § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

²⁰²⁷ čl. 38 odst. 2 listiny základních práv a svobod

²⁰²⁸ ve smyslu § 132, § 120 odst. 1 a § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

²⁰²⁹ čl. 36 odst. 1 Listiny základního práv a svobod

²⁰³⁰ § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

²⁰³¹ 29.9.1938 – 4.5.1945

názoru Ústavního soudu ČR spatřovat porušení základního práva Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud ČR dále zjistil, že Krajský soud v Praze opřel své rozhodnutí, kterým změnil rozsudek Okresního soudu v Příbrami tak, že návrh na uzavření dohody o vydání zámeckého areálu v Dobříši zamítl, o skutečnost, že zámecký areál v Dobříši byl Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld zkonfiskován pro účely pozemkové reformy v roce 1945 podle § 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. z titulu, že byl zrádce českého a slovenského národa. Na této skutečnosti²⁰³² podle názoru Krajského soudu v Praze nic nezměnila skutečnost, že v roce 1950 byl změněn důvod konfiskace – Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld byl označen za osobu německé národnosti a nikoli za zrádce českého a slovenského národa. Podle názoru Krajského soudu v Praze došlo jen ke změně důvodu konfiskace. Vzhledem k tomu, že zámecký areál v Dobříši z výše uvedených důvodů nebyl v rozhodném období²⁰³³ ve vlastnictví Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld, dovodil pak Krajský soud v Praze, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld není oprávněnou osobou. Vrchní soud v Praze jako dovolací soud však v závěru odůvodnění svého rozhodnutí výše uvedenou právní konstrukci zpochybnil tím, když vyslovil, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld nebyl ani zrádce, ani osoba národnosti německé. V důsledku tohoto vyjádření není dle názoru Ústavního soudu ČR rozhodnutí Krajského soudu v Praze opřeno o objektivně zjištěné skutečnosti. V odůvodnění svého rozsudku se však Vrchní soud v Praze dostatečně nevypořádal s důkazy, které byly v průběhu řízení předloženy a o něž své rozhodnutí opřel Krajský soud v Praze. V této situaci lze dle posouzení Ústavního soudu ČR spatřovat porušení ústavního principu práva na spravedlivý proces.²⁰³⁴

Ohledně rozhodnutí Krajského soudu v Praze, týkajícího se německé národnosti Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld byla potom dle názoru Ústavního soudu ČR na místě úvaha o tom, zda takto určená národnost²⁰³⁵ je určující, definitivní a nezpochybnitelná právě s ohledem na postoje a chování Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld v době nesvobody. Dle názoru Ústavního soudu ČR pak stranou pozornosti Krajského soudu v Praze zcela zůstala otázka vlastnictví k zámeckému areálu v Dobříši, a to s ohledem na usnesení Zemského soudu v Praze z 11. března 1947²⁰³⁶ a rovněž Krajského soudu civilního v Praze z 13. června 1947,²⁰³⁷ jako soudu knihovního, jímž byly zrušeny konfiskace jak ve prospěch Německé říše, tak i československého státu a proveden výmaz jejich vlastnických práv.

S ohledem na výše uvedené konstatoval Ústavní soud ČR, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze byla porušena základní práva Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld zakotvená v čl. 36 odst. 1 a v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a proto rozsudek Vrchního soudu v Praze, z 29. prosince 1995,²⁰³⁸ a rozsudek Krajského soudu v Praze z 8. března 1994²⁰³⁹ zrušil.

Ve věci následně opětovně rozhodoval Krajský soud v Praze, který v dubnu 1997 žalobě Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld vyhověl. Jelikož se jednalo o rozhodnutí odvolacího soudu, nabylo po doručení stranám sporu právní moci. Mimořádné opravné prostředky proti němu ze strany Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze podle zjistitelných informací podány nebyly. Zápis změny vlastnictví v katastru nemovitostí se uskutečnil v prosinci 1997. Na základě toho musel být zámecký areál v Dobříši

²⁰³² tj. konfiskaci majetku podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. v červenci 1945

²⁰³³ podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

²⁰³⁴ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁰³⁵ sčítání lidu z roku 1930; údaj o národnosti tehdy nezletilého Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld byl uveden jeho otcem Hieronymem Hubertem Colloredo-Mannsfeld

²⁰³⁶ č.j. RV 16/47-3

²⁰³⁷ sp. zn. Zd 1684/47

²⁰³⁸ č.j. 4 Cdo 198/94-159

²⁰³⁹ č.j. 10 Co 375/93-113

v lednu 1998 předán Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld. V souvislosti s vydáním zámeckého areálu vznikla však neméně rozsáhlá kauza, týkající se zámeckého mobiliáře.²⁰⁴⁰ Pokud jde o pozemky patřící do bývalých panství Dobříš a Zbiroh, byly tyto předmětem mnoha soudních sporů, přičemž rozhodování soudních a správních orgánů bylo diametrálně odlišné.

Relativně malou část pozemků²⁰⁴¹ v Dobříši vlastnil Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld; jejich vydání požadoval Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld. Rozsudkem²⁰⁴² Okresního soudu v Příbrami z 7. října 1993 byla žaloba na jejich vydání zamítnuta a toto rozhodnutí rozsudkem²⁰⁴³ potvrdil 1. února 1994 i Krajský soud v Praze. Ústavní stížnost Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld byla Ústavním soudem 30. května 1995 odmítnuta²⁰⁴⁴ jako zjevně neopodstatněná.

Lesní pozemky patřící do bývalého panství Dobříš v celkové výměře 8,000 hektarů byly vydány do rovnopodílového spoluvlastnictví Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld 24. května 2002 rozhodnutími²⁰⁴⁵ Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Příbrami. Žaloba Lesů České republiky, s.p. byla rozsudkem²⁰⁴⁶ Krajského soudu v Praze 24. října 2002 zamítnuta a ústavní stížnost Lesů České republiky byla 7. října 2004 odmítnuta usnesením²⁰⁴⁷ Ústavního soudu ČR.

Celé bývalé panství Zbiroh, zahrnující 12,500 hektarů lesa a zámecký areál ve Zbirohu, které původně vlastnil Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld, bylo bez soudních sporů dohodou vydáno Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld; Ing. Tomáš Moláček v této souvislosti uvádí, že „*Ministerstvo vnitra ČR v roce 2003 rozhodlo, že se nevydává osvědčení o československém státním občanství pro Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld. Pozemkový úřad ve svém rozhodování zaměnil Hieronyma Huberta Colloredo Mannsfeld za Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, který československé státní občanství doložil.*“²⁰⁴⁸

Dále mezi Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld na straně jedné a pěti fyzickými osobami z rodiny Palivcovy probíhaly spory o lesy v okrese Příbram, které skončily ve prospěch prvně jmenovaných; tyto byly následně ukončeny 31. srpna 2009 usnesením²⁰⁴⁹ Ústavního soudu ČR, kterým byla odmítnuta ústavní stížnost druhých jmenovaných, a to jako zjevně neopodstatněná.

b) mobiliář zámku v Dobříši

Současně s vydáním nemovitostí tvořících zámecký areál v Dobříši²⁰⁵⁰ ze strany Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze, které se protokolárně uskutečnilo 31. ledna 1998, požadoval Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, aby mu byly vydány

²⁰⁴⁰ viz další podkapitola

²⁰⁴¹ šlo o následující nemovitosti v k.ú. Dobříš, v pozemkové knize zapsané jako p. č. 271 - stav. par., v evidenci nemovitostí zapsaná jako p. č. 271 - stav. par. a p. č. 270/3 - stav. II. parc., dále v poz. kn. zapsaná p. č. 270/3 - stav. par., v evidenci nemovitostí zapsaná jako p. č. 270/3 - stav. par., dále v pozemkové knize zapsaná p. č. 2690 - stav. par., v evidenci nemovitostí zapsaná jako p. č. 270/3 stav. par., dále v pozemkové knize zapsaná p. č. 1323 - ost. pl., v evidenci nemovitostí zapsaná jako p.č. 1323 - ost. pl., dále v evidenci nemovitostí zapsaná p. č. 270/4 - stav. par. s čp. 485, dále v evidenci nemovitostí zapsaná p. č. 270/3 - stav par.; srv. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 53/94

²⁰⁴² č.j. 7C 293/92-51

²⁰⁴³ č.j. 10 Co 515/93-86

²⁰⁴⁴ sp. zn. II. ÚS 53/94

²⁰⁴⁵ č.j. 2695/92, č.j. 3834/92, č.j. 4153/92, 4158/92, č.j. R VI 9/2002

²⁰⁴⁶ č.j. 44 Ca 146/2002 - 68

²⁰⁴⁷ sp. zn. I.ÚS 34/03

²⁰⁴⁸ srv. Tisková zpráva Ing. Tomáše Moláčka z 2.11.2009, též na <http://www.bobosikova.cz/files/Tiskova%20zprava%20-%20Colloredo%20Mannsfeld.doc> [3.6.2010]

²⁰⁴⁹ sp. zn. IV. ÚS 448/09

²⁰⁵⁰ protokolárně předán 31.1.1998

rovněž věci tvořící mobiliář tohoto zámku. To Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze odmítl, a to s odkazem na to, že pravomocný rozsudek Krajského soudu v Praze takovou povinnost neobsahuje; jeho tehdejší ředitel Jiří Mrázek konstatoval, že „V rozsudku soudu se hovoří pouze o vydání zámku, nikoli však o vydání mobiliáře“. Právní zástupce Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld Felix Nevřela to tehdy komentoval, že „Stát zabavil šlechtickému rodu zámek protiprávně jako celek, to znamená i s mobiliářem. Jako celek ho proto také musí vrátit. Památkový ústav to ale nechce akceptovat.“²⁰⁵¹ Okolo dalšího umístění mobiliáře zámku v Dobříši v zámeckém areálu tehdy vypukly tahanice, kdy Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze ústy svého ředitele o něm prohlašoval, že „Je to státní majetek, a pokud má zůstat v soukromém objektu, požadujeme záruky, že nebude poškozen a zcizen. Pokud se na dostatečné ochraně v následujících týdnech nedohodneme, mobiliář si odvezeme.“²⁰⁵² K dohodě o ochraně však nakonec došlo, a právní zástupce Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld Felix Nevřela uvedl, že „Vzhledem k veřejnosti se nic nemění. Památkovému ústavu pronajímáme prostory, v nichž je umístěna expozice, zbytek zámku využijeme například pro sympózia, konference a bankety.“²⁰⁵³

Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld zemřel 2. prosince 1998; jeho univerzálním závětním dědicem se stal Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, který u Okresního soudu v Příbrami podal 21. dubna 1999 žalobu, kterou se domáhal, aby Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze byla uložena povinnost vydat mu „nemovitosti i objekty“, patřící k zámeckému areálu v Dobříši, jakož i movité věci „popsané na č.l. 6 až 73 podané žaloby“²⁰⁵⁴ a dále i předměty ze souboru postrojů, nádobí a postříbřených kovových věcí. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld poukazyval na to, že po pravomocném skončení řízení, týkajícího se vydání zámku v Dobříši²⁰⁵⁵ měl Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze povinnost vydat Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld jako jeho právnímu předchůdci vše, co k zámeckému areálu v Dobříši patří, protože to vyplývá jednoznačně z pravomocného rozhodnutí o vydání zámku i z povahy věci, řešené v souvislosti s uplatněným nárokem na vydání zámku jako věci ve smyslu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze navrhl zamítnutí žaloby. Měl za to, že nárok plynoucí Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld z pravomocného rozsudku vydaného v řízení o předmětné právní věci, byl již plně a beze zbytku splněn. Pokud šlo Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld o určení jeho vlastnického práva k věcem uvedeným v této žalobě, pak již tento spor byl řešen zčásti v právní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3.²⁰⁵⁶ V této žalobě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uváděné předměty nejsou součástími nebo příslušenstvím jemu již vydaného zámeckého areálu v Dobříši. A pokud snad Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uplatňuje nárok na vydání předmětů uvedených v žalobě jako samostatných věcí, pak již uplynula příslušná propadná lhůta²⁰⁵⁷ a nárok na jejich vydání zanikl.

Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami z 19. ledna 2000²⁰⁵⁸ byla žaloba Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld o vydání předmětných movitých věcí zamítnuta. Proti tomuto rozsudku

²⁰⁵¹ srv. HULÍNSKÝ, M.: Spor o mobiliář zámku stále trvá. In: Mladá fronta DNES, 12.1.1998, str. 2, rubrika Ze středních Čech, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=360160> [30.4.2010]

²⁰⁵² srv. HULÍNSKÝ, M.: Spor o mobiliář zámku stále trvá. In: Mladá fronta DNES, 12.1.1998, str. 2, rubrika Ze středních Čech, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=360160> [30.4.2010]

²⁰⁵³ srv. HULÍNSKÝ, M.: Zámek znovu patří původnímu majiteli. In: Mladá fronta DNES, 31.1.1998, str. 2, rubrika Ze středních Čech, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=689307> [30.4.2010]

²⁰⁵⁴ celkem 2906 položek

²⁰⁵⁵ vedeného u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 7 C 94/92

²⁰⁵⁶ pod sp. zn. 20 C 51/98

²⁰⁵⁷ § 5 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

²⁰⁵⁸ č.j. 14 C 276/99-122

se Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld odvolal ke Krajskému soudu v Praze, který následně svým usnesením z 29. listopadu 2000²⁰⁵⁹ rozsudek Okresního soudu v Příbrami zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, když v odůvodnění uvedl, že se Okresní soud v Příbrami zabýval něčím, co vůbec nebylo předmětem žaloby – „*totiž zda tu je restituční nárok*“, a že je jeho rozsudek neurčitý, když v něm bez bližšího upřesnění byly uvedeny „*věci popsané na čl. 6 až 73 podané žaloby*“; podle názoru Krajského soudu v Praze měl Okresní soud v Příbrami věci, jichž se rozsudek týkal, „*bud' přímo vyjmenovat ve výroku rozsudku anebo jejich seznam učinit zvláštní přílohou rozsudku, na niž by pak ve výroku rozsudku odkázał*“.²⁰⁶⁰

Okresní soud v Příbrami následně vynesl 12. února 2001 rozsudek,²⁰⁶¹ kterým zamítl žalobu, kterou se Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld domáhal, aby mu Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze vydal „*movité věci vyjmenované v příloze tohoto rozsudku, která je nedílnou součástí rozsudku*“. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld se vzápětí odvolal ke Krajskému soudu v Praze, který usnesením z 19. září 2001²⁰⁶² opětovně zrušil rozsudek Okresního soudu v Příbrami a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že Okresní soud v Příbrami odůvodnil svůj rozsudek opět právním názorem, že žaloba Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld je restituční věcí, kterou je třeba posoudit podle restitučních právních předpisů, což však není v souladu s právním názorem obsaženým již v předchozím zrušovacím rozhodnutí Krajského soudu v Praze, kterým byl Okresní soud v Příbrami vázán;²⁰⁶³ podle názoru Krajského soudu v Praze musel Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld „*o konkrétní vydání či vyklizení věcí usilovat další žalobou z titulu obnoveného vlastnictví*“ na základě dohody o vydání zámeckého areálu v Dobříši, jejíž uzavření bylo Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze příslušným soudním rozhodnutím uloženo.

Okresní soud v Příbrami pak vynesl rozsudek z 4. listopadu 2003,²⁰⁶⁴ kterým zamítl žalobu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, v jejímž petitu se tento domáhal, aby Národnímu památkovému ústavu, na který mezitím přešlo právo hospodaření s dotčeným mobiliářem zámku v Dobříši, bylo uloženo vydat mu movité věci vyjmenované v příloze rozsudku. V odůvodnění svého rozsudku Okresní soud v Příbrami konstatoval, že dospěl k závěru, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld není v tomto sporu aktivně věcně legitimován, protože „*k datu podání žaloby u soudu (21. 4. 1999) nebyl vlastníkem mobiliáře zámku Dobříš (specifikovaného v seznamu předmětů, který je přílohou rozsudku), takže se nemohl úspěšně domáhat jeho vydání ve smyslu ustanovení § 126 občanského zákoníku*“. Okresní soud v Příbrami přitom pokládal za zjištěné, že vlastníkem ze strany Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld požadovaného mobiliáře byl původně Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld, který zemřel 17. června 1946 ve Francii; dědictví po něm nebylo projednáno podle závěti z 15. září 1944, když děti nezanechal. V době úmrtí Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld platil až do 21. prosince 1950 obecný zákoník občanský z roku 1811. Pokud šlo o dědické právo, bylo v § 545 tohoto zákoníku stanoveno, že dědická způsobilost se řídila podle doby skutečného nápadu dědictví a touto dobou byla zpravidla smrt zůstavitele. Před přijetím dědictví se hledělo na pozůstalost jako na tzv. ležící pozůstalost. Ustanovení § 819 obecného zákoníku občanského předepisovalo, aby dědic na základě dědické přihlášky byl soudem uznán po právu a aby mu rozhodnutím soudu byl majetek po zůstaviteli odevzdán. Okresní soud v Příbrami v souvislosti s tím poukázal na skutečnost, že v řízení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-

²⁰⁵⁹ sp. zn. 26 Co 240/2000

²⁰⁶⁰ srv. odůvodnění usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 240/2000 z 29.11.2000

²⁰⁶¹ č.j. 14 C 276/99-247

²⁰⁶² sp. zn. 26 Co 230/2001

²⁰⁶³ podle ustanovení § 226 odst. 1 občanského soudního řádu

²⁰⁶⁴ č.j. 14 C 276/99-547

Mannsfeld ani netvrdil, že by jím uváděný mobiliář držel a že by jej jakýmkoli způsobem v rozhodném období získal do svého vlastnictví;²⁰⁶⁵ naopak bylo v řízení prokázáno, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld sporný mobiliář nikdy z ruky do ruky nepředal;²⁰⁶⁶ tento majetek nebyl nikdy převeden do držby Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld ani Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ani v souvislosti s předáním zámeckého areálu v Dobříši, ve kterém byly movité věci instalovány. Podle názoru Okresního soudu v Příbrami nemůže Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld za situace, kdy se domáhá vydání mobiliáře zámku v Dobříši podle obecného předpisu, odvíjet svou aktivní věcnou legitimaci od zákona o mimosoudních rehabilitacích, jež by vyplývala z ustanovení § 3 odst. 2 písm. c) tohoto právního předpisu. Okresní soud v Příbrami měl za prokázané, že dědictví²⁰⁶⁷ ohledně tohoto majetku nebylo projednáno, přičemž byl toho názoru, že nelze pokládat za správné tvrzení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, že sdílelo-li zařízení zámeckého areálu v Dobříši osud nemovitostí při konfiskaci, musí sdílet i osud zámku při jeho vydání.²⁰⁶⁸ Pravomocným rozsudkem byly totiž Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld vydány nemovitosti ve výroku rozsudku specifikované a nelze přitom z těchto výroků dovodit, že povinnost k vydání se vztahuje i na další věci ve výrocích neuvedené; Okresní soud v Příbrami proto žalobu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld zamítl.

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld se – již potřetí v řadě – proti uvedenému rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 4. listopadu 2003 odvolal ke Krajskému soudu v Praze; ten však tentokrát rozhodl 24. března 2004 rozsudkem²⁰⁶⁹ tak, že rozsudek Okresního soudu v Příbrami potvrdil. V odůvodnění svého rozhodnutí přitom uvedl, že odvolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld není důvodné, když skutková zjištění Okresního soudu v Příbrami jsou správná a při právním posouzení věci vycházel tento z právního názoru, uvedeného již v předchozím usnesení Krajského soudu v Příbrami z 29. listopadu 2000.²⁰⁷⁰ Krajský soud v Praze měl – ve shodě s názorem Okresního soudu v Příbrami – za to, že v řízení bylo prokázáno, že tu nedošlo k nabytí vlastnického práva dědicem po Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld²⁰⁷¹ odevzdáním dědictví na základě odevzdací listiny soudu. Přitom tu nelze odvozovat aktivní věcnou legitimaci od ustanovení § 3 odst. 2 písm. e) zákona o mimosoudních rehabilitacích, když Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld sám v této věci tvrdil, že svůj nárok uplatňuje podle občanského zákoníku jako obecného předpisu a nikoli podle zákona o mimosoudních rehabilitacích a takový nárok nelze rovněž dovozovat předchozího rozhodnutí ve věci zámeckého areálu v Dobříši.²⁰⁷² Uvedený soudní výrok nelze vykládat tak, že se vztahuje vedle vydání zámeckého areálu v Dobříši i nejen na „další objekty“ a nemovitosti,²⁰⁷³ ale i na zámecký mobiliář. Krajský soud v Praze vycházel z právního názoru, který ve svém rozsudku vyjádřil odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR,²⁰⁷⁴ podle něhož „příslušenství tvoří věci samostatné, které mohou být samostatným předmětem právních vztahů a jejich právní režim nesleduje ze zákona bez dalšího režim věci hlavní; platné právo nemá ustanovení o tom, že by na nabyvatele přecházelo i příslušenství věci, nebyla-li vůle převést i příslušenství věci; k převodu příslušenství na nabyvatele věci hlavní je třeba projevit zákonem předepsaným způsobem vůli převést i příslušenství věci

²⁰⁶⁵ s výjimkou tvrzení, že spolu s nemovitostmi – zámeckým areálem v Dobříši mu byl zároveň vydán rozhodnutím soudu i soubor movitých věcí – mobiliář zámku v Dobříši

²⁰⁶⁶ ve smyslu ustanovení § 426 obecného zákoníku občanského z roku 1811

²⁰⁶⁷ pozůstalost

²⁰⁶⁸ když totiž dle tvrzení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld tvoří mobiliář se zámkem nedílný celek

²⁰⁶⁹ sp. zn. 26 Co 57/2004

²⁰⁷⁰ sp. zn. 26 Co 240/2000 Krajského soudu v Praze

²⁰⁷¹ zemřelém 17.6.1946

²⁰⁷² tj. z pravomocného rozsudku soudu Okresního soudu v Příbrami ve věci sp. zn. 7 C 94/92

²⁰⁷³ tedy na stavby, byť nezapsané v katastru nemovitostí

²⁰⁷⁴ jeho tzv. velkého senátu podle ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

hlavní; nebyla-li vůle převést i příslušenství věci hlavní vyjádřena právně významným způsobem, potom příslušenství na nabyvatele věci hlavní nepřechází.“ Krajský soud v Praze k tomuto právnímu závěru ještě dodával, že uvedený názor lze aplikovat i na situaci, kdy je přechod příslušenství věci hlavní odvozován od soudního rozhodnutí restituční nebo jiné povahy a také, že vyslovené zásady respektují i rozdíl mezi příslušenstvím věci a součástmi věci“. Z uvedeného důvodu Krajský soud v Praze potvrdil rozsudek Okresního soudu v Příbrami jako věcně správný.²⁰⁷⁵

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld podal proti oběma rozsudkům dovolání.²⁰⁷⁶ V něm navrhoval, aby Nejvyšší soud ČR zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze i rozsudek Okresního soudu v Příbrami a aby věc vrátil Okresnímu soudu v Příbrami k dalšímu řízení. Přitom pokládal své dovolání za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Jako dovolací důvod Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uváděl, že rozhodnutí Krajského soudu v Praze spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V této souvislosti především zdůrazňoval, že rozhodnutí soudů obou stupňů dospívá k rozdílnému závěru, než jak byla věc posouzena příslušnými správními orgány a soudy v období 1945 – 1946, že totiž *„do konfiskace je nutno zahrnouti i vnitřní zařízení konfiskovaných zámků“*. V tomto smyslu je tedy rozhodnutím Krajského soudu v Praze řešena otázka, která má po právní stránce zásadní význam. Otázka vztahu věci hlavní a příslušenství věci hlavní byla v rozhodování Nejvyššího soudu ČR řešena rozdílně.²⁰⁷⁷

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld poukazoval dále na to, že v dohodě o vydání věcí, jejíž uzavření bylo Státnímu památkovému ústavu středních Čech se sídlem v Praze uloženo rozsudkem Krajského soudu v Praze z dubna 1997, byl Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld jakožto právnímu předchůdci žalobce vydán zámecký areál v Dobříši *„s příslušnými objekty a nemovitostmi“*. Podle přesvědčení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld užitý termín *„objekty“* zahrnoval v sobě veškeré zařízení a vybavení zámku v Dobříši, které mu však Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze v rozporu s uvedeným soudním rozhodnutím odmítal vydat. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld připomínal, že i k odnětí vlastnictví Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld došlo komplexně jak co do nemovitostí, tak i co do movitého majetku. K tomu dále uváděl, že v řízení před Okresním soudem v Příbrami i Krajským soudem v Praze došlo k opakovanému nesprávnému chápání a posuzování jeho žalobního návrhu, který byl původně formulován tak, že je uplatňován nárok *„na výkon rozhodnutí podle § 251 a násl. občanského soudního řádu rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze dne 30. 4. 1993, sp. zn. 7 C 94/92“*. Jestliže Okresní soud v Příbrami považoval žalobu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld za žalobu restituční, a pak *„ovšem se dopustil zásadní chyby tím, že ji považoval za žalobu novou“*; šlo tu však o *„pokračování v řízení ve věci samé, specifikující výrok soudu, v němž bylo již vydáno rozhodnutí o věci samé“*, a to rozsudkem, který nabyl právní moci až v roce 1997; šlo tu *„o pokračování restitučního řízení, které řeší nevydání části věcí, jež měly být žalobci vydány“*; nebylo proto možné, podle názoru Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, odmítnout tento návrh z důvodu překročení prekluzivních lhůt. Podle jeho názoru Okresní soud v Příbrami tu *„mohl a měl opřít své rozhodnutí o vydání věcí o zákon č. 87/1991 Sb., a to s odvoláním na § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. ve vztahu na ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., jako o zákon speciální, "který ve svém § 1 přesně vymezuje předmět své*

²⁰⁷⁵ o nákladech odvolacího řízení rozhodl Krajský soud v Praze s poukazem na ustanovení § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 142 odst. 1 občanského soudního řádu, tj. přiznal Národnímu památkovému ústavu plnou náhradu nákladů řízení

²⁰⁷⁶ Rozsudek Krajského soudu v Praze byl doručen advokátu, který Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v řízení zastupoval, 21.4.2004, a dovolání ze strany Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld bylo předáno na poště dne 28.5.2004 k doručení Okresnímu soudu v Příbrami, tedy ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu.

²⁰⁷⁷ např. v rozhodnutích sp. zn. 28 Cdo 133/2001 a sp. zn. 31 Cdo 2772/2000

úpravy, tj. zmírnění následků majetkových křivd vzniklých v rozhodném období od 25. prosince 1948 do 1. ledna 1990"; obecnou právní úpravu s odvoláním na ustanovení § 126 občanského zákoníku nelze tedy v tomto případě uplatnit". Okresní soud v Příbrami tu tedy měl – dle názoru Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld – rozhodovat o věci s použitím ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld se po roce 1990 vždy domáhal vydání zámeckého areálu v Dobříši jako celku, tedy s příslušenstvím a zařízením, tak jak byl konfiskován, tedy jako budovy se vším, co k zámku náleželo. I samo Ministerstvo zemědělství ČSR ve svém pokynu z roku 1946²⁰⁷⁸ v poválečném období uvádělo, že spolu s budovami, podléhajícími konfiskaci, mají být konfiskovány inventáře a zařízení budov (viz výše).

Jak konstatoval Nejvyšší soud ČR, přípustnost dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v daném případě bylo možné posoudit²⁰⁷⁹ pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.²⁰⁸⁰ Podle ustanovení § 237 odst. 3 občanského soudního řádu má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování Nejvyššího soudu ČR nebyla dosud vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodování rozdílně anebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. V daném případě z obsahu soudního spisu²⁰⁸¹ nevyplývalo, že by stejná právní otázka²⁰⁸² byla rozhodována Krajským soudem v Praze nebo Nejvyšším soudem ČR rozdílně. V řízení o dovolání se dále Nejvyšší soud ČR ještě zabýval tím, zda rozhodnutím Krajského soudu v Praze, proti němuž směřovalo dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, byla řešena právní otázka, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR, anebo právní otázka, která by byla řešena v rozporu s hmotným právem.

V rozsudku Krajského soudu v Praze, proti němuž směřovalo dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, bylo uvedeno,²⁰⁸³ že „žalobní nárok v dané právní věci není založen na zákoně č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ale na obecné úpravě ochrany vlastnického práva podle občanského zákoníku (srov. ustanovení § 126 občanského zákoníku)". Krajský soud v Praze tak dovozoval ve svém rozsudku, že Okresní soud v Příbrami správně vyloučil, že by v daném sporu mohl Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld odvozovat aktivní legitimaci od ustanovení § 3 odst. 2 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích. Zároveň však Krajský soud v Praze poukázal na to, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uplatňoval jmenovitě ve svém odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami nepřijatelný extenzivní výklad části dohody, uzavřené podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, o vydání zámeckého areálu v Dobříši,²⁰⁸⁴ že totiž když se vydává zámecký areál v Dobříši "s dalšími objekty a nemovitostmi", je nutno toto vykládat tak, že se vydává i zámecký mobiliář.

²⁰⁷⁸ v souvislosti s uplatňováním dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

²⁰⁷⁹ Při posuzování tohoto dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld vycházel Nejvyšší soud ČR z ustanovení dvanácté části, hlavy první, bodu 1 zákona č. 30/2000 Sb., podle něhož ustanovení tohoto zákona, jímž byl změněn a doplněn občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.), platí i pro řízení, která byla zahájena před nabytím účinnosti zákona č. 30/2000 Sb. (tj. před 1.1.2001).

²⁰⁸⁰ podle něhož je přípustné dovolání i proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci, pokud ovšem dovolací soud dospěje k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu, napadené dovoláním, má po právní stránce zásadní význam

²⁰⁸¹ sp. zn. 14 C 276/99 Okresního soudu v Příbrami

²⁰⁸² vztahu budovy zámku, vydaného oprávněně osobě podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, k inventáři a zařízení zámku

²⁰⁸³ s odkazem na předchozí rozhodnutí téhož soudu v téže právní věci z 29.11.2000

²⁰⁸⁴ uložené žalovanému k uzavření pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ve věci sp. zn. 7 C 94/92

V žalobě podané Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld 19. dubna 1999 u Okresního soudu v Příbrami byl uveden²⁰⁸⁵ odkaz na ustanovení § 5 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích s tím, že u vydání věci movitých jde „o věci nebo soubor věcí, které byly samostatně předmětem konfiskace“. K tomu Krajský soud v Praze ve svém usnesení z 29. listopadu 2000²⁰⁸⁶ však uváděl, že si Okresní soud v Příbrami „náležitě neujasnili smysl žaloby, kterou pochopil jako žalobu restituční (podle zákona č. 87/1991 Sb.)“; Krajský soud v Praze naproti tomu s poukazem na „tvrzení“ Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld měl za to, že tento „nežaloval o restituci movitých věcí a že žaloba žalobce má zcela jinou povahu, než jak si ji vyložil soud prvního stupně“. V rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 12. února 2001,²⁰⁸⁷ pak bylo naproti tomu následně uvedeno, že „v tomto konkrétním sporu nelze postupovat podle obecného zákona (občanského zákoníku), nýbrž podle zákona speciálního (zákon č. 87/1991 Sb.)“. Proto pak Krajský soud v Praze ve svém zrušovacím usnesení z 19. září 2001²⁰⁸⁸ vytykal Okresnímu soudu v Příbrami že „rozsudek soudu prvního stupně je opět odůvodněn právním názorem, který je v rozporu se závěry odvolacího soudu“. V rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 4. listopadu 2003,²⁰⁸⁹ bylo ohledně případného nároku podle zákona o mimosoudních rehabilitacích v této právní věci uvedeno pouze že „dne 16. 9. 1991 předchůdce žalobce²⁰⁹⁰ písemnou výzvou k vydání nemovitostí o vydání movitých věcí ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb. nepožádal, písemně k jejich vydání nevyzval“. Okresní soud v Příbrami také uváděl, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld „nemůže odvíjet svoji aktivní legitimaci od zákona č. 87/1991 Sb., která by vyplývala z ustanovení § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 87/1991 Sb.“ Posléze v rozsudku Krajského soudu v Praze z 24. března 2004²⁰⁹¹ byl zaujat právní názor, že je třeba se ztotožnit s názorem Okresního soudu v Příbrami, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld nemohl odvozovat svou aktivní legitimaci od ustanovení § 3 odst. 2 písm. e) zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích; tento závěr odůvodnil odvolací soud tím, že „sám žalobce tvrdí, že svůj nárok uplatňuje podle obecného předpisu (občanského zákoníku) a nikoli podle restituční úpravy“. Krajský soud v Praze vzal proto po právní stránce v úvahu ustanovení § 126 občanského zákoníku, podle něhož věc správně posoudil i Okresní soud v Příbrami, který se při právním posouzení věci řídil dílčím právním názorem, jenž byl prezentován v již zmíněném usnesení Krajského soudu v Praze z 29. listopadu 2000.²⁰⁹²

K výkladu ustanovení § 5 o mimosoudních rehabilitacích²⁰⁹³ bylo ve stanovisku Nejvyššího soudu ČR²⁰⁹⁴ vyloženo,²⁰⁹⁵ že vydání věci²⁰⁹⁶ ve smyslu uvedeného ustanovení právního předpisu restituční povahy nemá povahu právního prostředku ochrany práva oprávněné osoby proti tomu, kdo neoprávněně zahajuje od jejího vlastnického práva.²⁰⁹⁷ Jde tu o zvláštní právní institut restituce, resp. rehabilitace práv vlastníka za splnění určitých zákonem stanovených a vymezených předpokladů. Splnění těchto zákonem stanovených a vymezených předpokladů musí soud objasnit a posoudit dříve, než vyhoví žalobě o vydání věci ve smyslu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona o zmírnění následků některých majetkových

²⁰⁸⁵ srv. část III. žaloby Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld z 19.4.1999

²⁰⁸⁶ sp. zn. 26 Co 240/2000,

²⁰⁸⁷ č.j. 14 C 276/99-249

²⁰⁸⁸ sp. zn. 26 Co 230/2001

²⁰⁸⁹ č.j. 14 C 276/99-547

²⁰⁹⁰ Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, jež pak zemřel 2.12.1998

²⁰⁹¹ sp. zn. 26 Co 57/2004 Krajského soudu v Praze

²⁰⁹² sp. zn. 26 Co 240/2000 Krajského soudu v Praze

²⁰⁹³ jakož i k výkladu ustanovení § 5 zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

²⁰⁹⁴ uveřejněném pod č. 34/1993 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem ČR

²⁰⁹⁵ na str. 114-115 /245-246

²⁰⁹⁶ tedy věci nemovitě i věci movitě

²⁰⁹⁷ jak to má na zřeteli ustanovení § 126 odst. 1 občanského zákoníku

křivd. Plně adekvátním prostředkem k uplatnění nároku podle těchto právních předpisů je tu tedy žaloba o vydání věci. Rozsudek soudu o vydání věci, míněném ve smyslu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích, resp. zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd jako vydání věci do vlastnictví, je veřejnou listinou dokládající opodstatněnost restituce, resp. rehabilitace práv vlastníka věci; je však i podkladem pro soudní rozhodnutí odebráním nemovité věci. V případě návrhu na vydání věci podle ustanovení § 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích a § 5 zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd nejde o ochranu vlastnického práva ve smyslu ustanovení § 126 odst. 1 občanského zákoníku.

S ohledem na výše uvedené uzavřel Nejvyšší soud ČR, že jestliže tedy v daném případě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ve své žalobě z 19. dubna 1999 poukazyval na ustanovení § 5 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích s tím, že „u vydání věcí movitých jde o věci nebo soubor věcí, které byly i samostatně předmětem konfiskace“, a také ve svém odvolání z 13. prosince 2003 proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze 4. listopadu 2003,²⁰⁹⁸ uváděl, že soud „měl posuzovat žalobu, která v původním znění se neodvolávala na ustanovení občanského zákoníku, podle ustanovení zákona č. 87/1991 Sb., a to s odvoláním na ustanovení § 6 odst. 2 tohoto zákona ve vztahu k ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., což by umožnilo posuzovat tento právní vztah jako vztah restituční“, bylo nutno, aby se Krajský soud v Praze zabýval tím, zda v tomto řízení byl uplatněn žalobní návrh podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích a zda je tento návrh důvodný. Nejvyšší soud ČR současně konstatoval, že nemohl přehlédnout, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ve svém dovolání z 24. dubna 2004 proti rozsudku Krajského soudu v Praze z 24. března 2004²⁰⁹⁹ uplatňoval námitku, že Okresní soud v Příbrami „nesprávně vyloučil, že by v daném případě mohl žalobce odvozovat aktivní legitimaci od ustanovení § 3 odst. 2 písm. e) zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích“, přičemž Krajský soud v Praze se s tímto názorem Okresního soudu v Příbrami ztotožnil, avšak bez odpovídajícího uvážení toho, co bylo uváděno v žalobě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld z 19. dubna 1999 i v jeho odvolání z 13. prosince 2003 proti rozsudku soudu prvního stupně, o němž náleželo Krajskému soudu v Praze rozhodnout. Za těchto uvedených okolností podle názoru Nejvyššího soudu ČR nemohl Krajský soud v Praze bez dalšího dospět v daném případě k výslednému závěru, že v tomto případě byla věc správně posouzena jen podle ustanovení § 126 občanského zákoníku, podle něhož má vlastník právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje, zejména domáhat se vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje. Krajský soud v Praze k doložení tohoto svého jednoznačného výsledného závěru přitom kladl důraz v podstatě jen na to, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld „sám tvrdí, že svůj nárok uplatňuje podle obecného předpisu (občanského zákoníku) a nikoli podle speciální restituční právní úpravy“, což ovšem, jak shora uvedeno, neodpovídalo tomu, co uváděl Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ve své žalobě z 19. dubna 1999 i posléze ve svém odvolání z 13. prosince 2003, podaném proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 4. listopadu 2003.

Nejvyšší soud ČR při posouzení napadených rozhodnutí Okresního soudu v Příbrami a Krajského soudu v Praze vycházel z výše uvedeného právního závěru Nejvyššího soudu ČR,²¹⁰⁰ že je třeba ve věcech přechodů věcí na stát, k niž došlo v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990²¹⁰¹ objasnit, zda v konkrétním případě došlo nebo nedošlo ke „splnění zákonem stanovených a vymezených předpokladů“ zvláštní právní instituce restituce, resp. rehabilitace práv vlastníka na rozdíl od právního prostředku ochrany práva vlastníka podle ustanovení §

²⁰⁹⁸ č.j. 14 C 276/99-547

²⁰⁹⁹ sp. zn. 26 Co 57/2004

²¹⁰⁰ tj. z uveřejněné judikatury ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem ČR

²¹⁰¹ srov. § 1 a § 6 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

126 odst. 1 občanského zákoníku.²¹⁰² Krajský soud v Praze naproti tomu – podle názoru Nejvyššího soudu ČR – v celém tomto procesu zjišťování práva postupoval a vycházel z rozdílného právního názoru a tak nebylo v řízení před ním²¹⁰³ odpovídajícím způsobem objasněno, zda je nebo není na straně Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld dán nárok na vydání v jeho žalobě uváděných movitých věcí ve smyslu ustanovení § 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích, samozřejmě za ověření si i toho, zda jsou splněny všechny zákonné předpoklady k vydání věcí podle tohoto zákona. Okresní soud v Příbrami i Krajský soud v Praze se podle názoru Nejvyššího soudu ČR takto posouzením nároku Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld nezabývaly a spokojily se, jmenovitě pak Krajský soud v Praze, s nedostatečně doloženým závěrem, že „žalobce sám tvrdil, že svůj nárok uplatňuje podle předpisu obecného (občanského zákoníku) a nikoli podle speciální restituční úpravy“, což ovšem plně neodpovídalo tomu, co bylo uvedeno v původní žalobě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld z 19. dubna 1999 a v jeho odvolání z 13. prosince 2003 proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami, o němž náleželo Krajskému soudu v Praze rozhodnout příslušným rozhodnutím. Tak se stalo rozsudkem Krajského soudu v Praze z 24. března 2004, který byl napaden dovoláním Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.

Nejvyšší soud ČR v návaznosti na to přisvědčil názoru Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, že je jeho dovolání v daném případě přípustné, neboť v rozhodnutí Krajského soudu v Praze byla řešena právní otázka bez odstranění rozporu tohoto rozhodnutí s hmotněprávními ustanoveními zákona o mimosoudních rehabilitacích,²¹⁰⁴ s uvážením i výkladu ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích v právních závěrech uveřejněných ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem ČR. Dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, které Nejvyšší soud ČR posoudil jako přípustné, pak následně posoudil i jako důvodné, neboť výklad ustanovení § 126 odst. 1 občanského zákoníku ve vztahu k ustanovením zákona o mimosoudních rehabilitacích²¹⁰⁵ učiněný Krajským soudem v Praze Nejvyšší soud ČR²¹⁰⁶ nepokládal za opodstatněný. V návaznosti na to nedospěl k závěru, že je dovoláním napadené rozhodnutí Krajského soudu v Praze správné, jak to má na zřeteli ustanovení § 243 odst. 2 občanského soudního řádu. Proto Nejvyšší soud ČR zrušil svým rozsudkem z 24. února 2005²¹⁰⁷ rozsudek Krajského soudu v Praze podle téhož ustanovení občanského soudního řádu, a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí Krajského soudu v Praze, platily i na rozhodnutí Okresního soudu v Příbrami, zrušil Nejvyšší soud ČR i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Příbrami k dalšímu řízení podle ustanovení § 243b odst. 3, věta druhá občanského soudního řádu. Pro toto další řízení stanovil, že Okresní soud v Příbrami je vázán právním názorem Nejvyššího soudu ČR,²¹⁰⁸ když v tomto dalším řízení musí Okresní soud v Příbrami postupovat podle ustanovení § 5 a § 43 občanského soudního řádu s cílem dosáhnout upřesnění a doplnění žalobního návrhu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v tom smyslu, zda se domáhá ve smyslu ustanovení § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích žalobou vůči Národnímu památkovému ústavu vydání movitých věcí,²¹⁰⁹ které přešly na stát v rozhodné době²¹¹⁰ některým ze způsobů uvedených v § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích, a to vzhledem k tomu, co Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uváděl ve své žalobě z 19. dubna 1999,²¹¹¹

²¹⁰² viz k tomu stanovisko č. 34/1993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 114-115 /248-249/

²¹⁰³ stejně jako v řízení před Okresním soudem v Příbrami

²¹⁰⁴ srov. § 237 odst. 1 písm. c/ a odst. 3 občanského soudního řádu

²¹⁰⁵ zejména ustanovením § 1, § 5 a § 6 tohoto zákona

²¹⁰⁶ který ostatně vycházel z již uvedených uveřejněných výkladových závěrů Nejvyššího soudu ČR

²¹⁰⁷ sp. zn. 28 Cdo 1535/2004

²¹⁰⁸ § 243d odst. 1 a § 226 občanského soudního řádu

²¹⁰⁹ uvedených v příloze žaloby Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld

²¹¹⁰ 25.2.1948 až 1.1.1990

²¹¹¹ v části III.

a ve svém odvolání z 13. prosince 2003 proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 4. listopadu 2003.²¹¹² Bude-li takto postaveno v řízení na jisto, že tu jde o žalobní návrh na vydání movitých věcí ve smyslu ustanovení § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích, musí Okresní soud v Příbrami přikročit k úplnému a všestrannému objasnění toho, zda tu jsou nebo nejsou dány všechny zákonem stanovené a vymezené předpoklady²¹¹³ k vydání rozhodnutí o vydání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uváděných movitých věcí podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích.²¹¹⁴

V dalším průběhu řízení vydal Okresní soud v Příbrami prvního stupně usnesení z 2. června 2005,²¹¹⁵ ve kterém uložil Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, aby ve smyslu ustanovení § 43 odst. 1 občanského soudního řádu odstranil vady své žaloby s tím, že jinak bude tato odmítnuta. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld se posléze v dalším vyjádřil tak, že setrvává na svém žalobním návrhu (petitu) upřesněném 29. listopadu 2000 tak, že se domáhá vydání jím v příloze žaloby uváděných movitých věcí.

Okresní soud v Příbrami posléze rozhodl o žalobě Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, podané u soudu 21. dubna 1999 svým rozsudkem z 17. ledna 2006,²¹¹⁶ a to tak, že žalobu o vydání movitých věcí vyjmenovaných v příloze rozsudku, která je jeho nedílnou součástí²¹¹⁷ zamítl.²¹¹⁸

O odvolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld proti uvedenému rozsudku Okresního soudu v Příbrami bylo rozhodnuto rozsudkem Krajského soudu v Praze z 18. října 2006.²¹¹⁹ Krajský soud v Praze (stejně jako Okresní soud v Příbrami) dovodil z celkového smyslu a kontextu uváděného vyjádření Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, že „*požadavek na vydání věcí tu není podložen restitučním předpisem, ale obecným ustanovením § 126 občanského zákoníku*“. Krajský soud v Praze pak zaujal právní závěr, že „*příslušenství nesleduje osud věci hlavní a že dřívější rozhodnutí o vydání zámku (čp. 1 v Dobříši) nezakládá nárok na vydání i mobiliáře zámku*“.²¹²⁰ Krajský soud v Praze proto potvrdil zamítavý rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný podle ustanovení § 219 občanského soudního řádu²¹²¹ a o nákladech odvolacího řízení rozhodl Krajský soud v Praze s poukazem na ustanovení § 224 odst. 1 a § 150 občanského soudního řádu.²¹²²

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld navrhoval, aby Nejvyšší soud ČR „*po projednání podaného dovolání změnil*“²¹²³ rozsudek odvolacího soudu z 18. prosince 2006²¹²⁴ takto: „*Žalovaný je povinen v souladu s § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb. vydat žalobci soubor movitých věcí specifikovaných v rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze 17. 1. 2006, č. j. 14 C 60/2005-779*“. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld mínil, že je jeho dovolání přípustné a z obsahu jeho dovolání vyplývalo, že jako dovolací důvod uplatňoval to, že rozhodnutí

²¹¹² č.j. 14 C 276/99-547, založeném na č.l. 742 – 749 spisu Okresního soudu v Příbrami sp. zn. 14 C 276/99

²¹¹³ viz č. 34/1993, str. 114 – 115 /248-249/ Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

²¹¹⁴ Nejvyšší soud ČR dále stanovil, že v tomto dalším řízení rozhodne Okresní soud v Příbrami i o dosavadních nákladech řízení včetně řízení odvolacího a dovolacího (§ 243d odst.1, věta druhá, občanského soudního řádu).

²¹¹⁵ č.j. 14 C 60/2005-763

²¹¹⁶ č.j. 14 C 60/2005-779

²¹¹⁷ šlo o 2.906 movitých věcí a také ještě o předměty ze souboru strojů, nádobí a kovových postříbřených věcí

²¹¹⁸ bylo také rozhodnuto, že se žalovanému nepřiznává náhrada nákladů řízení.

²¹¹⁹ sp. zn. 26 Co 329/2006

²¹²⁰ srv. odůvodnění rozsudku sp. zn. 26 Co 329/2006 Krajského soudu v Praze

²¹²¹ včetně rozhodnutí o nákladech řízení před Okresním soudem v Příbrami

²¹²² Rozsudek Krajského soudu v Praze byl doručen advokátu, který Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v řízení před soudy obou stupňů zastupoval, 13.11.2006 a dovolání ze strany Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld bylo 4.12.2006 předáno na poště k doručení Okresnímu soudu v Příbrami, tedy ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu.

²¹²³ jednalo se, stejně jako v případě sporu o mobiliář zámku v Opočně, řešeného u Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 28 Cdo 1891/2004, o nesmyslný požadavek nepodložený obsahem právních předpisů

²¹²⁴ sp. zn. 26 Co 329/2006 Krajského soudu v Praze

Krajského soudu v Praze spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld byl dále toho názoru, že jak Okresní soud v Příbrami, tak Krajský soud v Praze nevycházely ze zrušovacího rozsudku Nejvyššího soudu ČR z 24. února 2005²¹²⁵ a právní závěry z tohoto rozhodnutí nerespektovaly. Naopak v přímém rozporu s tím Krajský soud v Praze poukazoval na své předchozí usnesení z 29. září 2000, které ovšem pro další řízení již nemělo ve srovnání s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR pro další průběh řízení stejný význam.

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld především vytýkal rozhodnutí Krajského soudu v Praze, že v něm nebylo přihlíženo k doplnění žaloby ze strany Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld z 18. července 2005, v němž výslovně uvedl, že „*prohlašuje a trvá na žalobním návrhu na vydání věcí ve smyslu § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb.*“. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld dále poukazoval na to, že v původní žalobě z 19. dubna 1999 se vyjádřil k otázce vztahu vymáhaného mobiliáře a vymáhané budovy zámku v Dobříši; neoznačoval tento vztah jako příslušenství věci hlavní, nýbrž tak, že tu jde „*jednoznačně o soubor věcí, které byly samostatně předmětem konfiskace*“. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ještě dodával, že tu „*příslušenství jako takové nenáleželo Národnímu památkovému ústavu vůbec, nýbrž Literárnímu ústavu, od kterého je úspěšný restituent odkoupil za částku cca jednoho milionu*“. Předmět žaloby, tj. soubor movitých věcí, nebyl v daném případě samostatně konfiskován; podle názoru Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld se „*jeho převod do vlastnictví státu uskutečnil formou okupace Státní kulturní komisi v roce 1950 a právně v roce 1990 neexistoval*“. Restituční nárok Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld byl v tomto případě podle tvrzení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uplatněn v roce 1991 podle zákona o mimosoudních rehabilitacích samostatně, a to formou odpovídající znění konfiskační vyhlášky, která odnímala veškerý majetek Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld jako celek.

Národní památkový ústav ve svém vyjádření²¹²⁶ k dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld navrhol zamítnutí tohoto dovolání, domáhajícího se „*změny rozsudku Krajského soudu v Praze z 3. 11. 2006, sp. zn. 26 Co 329/2006, tak, že žalovaný je povinen vydat žalobci soubor movitých věcí, specifikovaný v rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze 17. 1. 2006, č. j. 14 C 60/2005-799*“, s tím, že jde o dovolání nedůvodné.

V odůvodnění svého rozhodnutí nejprve Nejvyšší soud ČR předně rekapituloval dosavadní průběh řízení v této právní věci²¹²⁷ a shrnul nároky Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.²¹²⁸ Dále zhodnotil, že přípustnost dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld by bylo možné posoudit pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského

²¹²⁵ sp. zn. 28 Cdo 1535/2004

²¹²⁶ učiněném jeho pracovištěm střední Čechy se sídlem v Praze

²¹²⁷ Nejvyšší soud ČR uvedl, že již byl vydán i rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 24.2.2005, sp. zn. 28 Cdo 1535/2004, jímž byl zrušen rozsudek Krajského soudu v Praze z 24.3.2004, sp. zn. 26 Co 57/2004, i rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze 4.11.2003, č.j. 14 C 276/99-547. V odůvodnění tohoto rozsudku dovolacího soudu bylo i uvedeno, že v dalším řízení po zrušovacím rozsudku Nejvyššího soudu ČR je třeba postupovat podle ustanovení § 5 a § 43 občanského soudního řádu s cílem dosáhnout upřesnění a doplnění žalobního návrhu žalobce v tom smyslu, zda se domáhá podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona o mimosoudních rehabilitacích žalobou vůči žalovanému vydání movitých věcí (uvedených v příloze jeho žaloby), které přešly na stát v rozhodné době (25.2.1948 – 1.1.1990) některým ze způsobů uvedených v § 6 zákona č. 87/1991 Sb. „*Bude-li takto v řízení postaveno na jisto, že tu jde o žalobní návrh na vydání movitých věcí ve smyslu ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., přikročí soud k úplnému a všestrannému objasnění toho, že tu jde o žalobní návrh na vydání movitých věcí a zda tu jsou nebo nejsou dány zákonem stanovené a vymezené předpoklady k vydání rozhodnutí o vydání věcí (žalobcem uvedených), a to podle citovaného ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích*“

²¹²⁸ „*...se žalobce domáhal, aby žalovanému Národnímu památkovému ústavu bylo uloženo vydat mu i movité věci, uvedené v seznamu o 2.906 položkách a také ještě předměty ze souboru strojů, nádobí a kovových věcí postříbřených*“.

soudního řádu.²¹²⁹ Podle ustanovení § 237 odst. 3 občanského soudního řádu má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR, nebo právní otázku, která je rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR, anebo řeší-li odvolací soud svým rozhodnutím, napadeným dovoláním, některou právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V daném případě nevyplývalo z obsahu soudního spisu,²¹³⁰ z dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ani z vlastních poznatků Nejvyššího soudu ČR, že by Krajský soud v Praze ve svém rozsudku z 18. října 2006²¹³¹ řešil některou právní otázku, jež by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR. V řízení o dovolání bylo třeba ještě posoudit, jak konstatoval Nejvyšší soud ČR, zda tu Krajský soud v Praze ve svém dovoláním napadeném rozsudku řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem nebo právní otázku, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR. Přitom zdůraznil, že v projednávané právní věci došlo už i k vydání předchozího zrušovacího rozsudku Nejvyššího soudu ČR z 24. února 2005,²¹³² jehož závěry byl Krajský soud v Praze ve smyslu ustanovení § 243d odst. 1 a § 226 občanského soudního řádu vázán v dalším průběhu řízení. Podle názoru Nejvyššího soudu ČR nelze mít za to, že by se ať již Okresní soud v Příbrami, nebo Krajský soud v Praze v dalším průběhu řízení výrazně odchýlili od právních závěrů, které zaujal Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku z 24. února 2005. Soudy obou stupňů dosáhly v dalším řízení „*upřesnění a doplnění žalobního návrhu žalobce*“, jak to bylo v předchozím rozsudku Nejvyššího soudu ČR vyžadováno. V dalším průběhu řízení po zrušovacím rozsudku Nejvyššího soudu ČR nebylo v řízení před Okresním soudem v Příbrami ani před Krajským soudem v Praze přesvědčivě doloženo, že v tomto občanském soudním řízení²¹³³ jde o nový žalobní návrh na uložení povinnosti Národnímu památkovému ústavu vydat žalobci soubor movitých věcí – mobiliář zámku v Dobříši, přičemž by u tohoto nového restitučního návrhu byly splněny zákonem stanovené a vymezené předpoklady, jak jsou uvedeny zejména v ustanoveních § 5 odst. 2 a 5 a § 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích. V tomto dalším průběhu řízení u Okresního soudu v Příbrami i Krajského soudu v Praze bylo také správně posouzeno, že tu nešlo o „*pokračování předchozího restitučního řízení*“, které bylo dříve vedeno u Okresního soudu v Příbrami,²¹³⁴ týkající se vydání zámeckého areálu v Dobříši, a že také tu nešlo o ochranu vlastnického práva Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld podle ustanovení § 126 občanského zákoníku, tedy podle obecného předpisu, když tento jím tvrzený nárok uplatnil²¹³⁵ podle předpisu restituční povahy, ovšem bez doložení opodstatněnosti takového nároku a tedy bezúspěšně. Jak podotkl Nejvyšší soud ČR, v otázce vztahu žaloby a ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů a žaloby uplatňující nárok podle restitučních předpisů, zejména nároky, jež se týkají konfiskací podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.,²¹³⁶ lze ostatně poukázat na právní závěry stanoviska pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,²¹³⁷ v

²¹²⁹ Podle něj je přípustné dovolání i proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, jestliže ovšem dovolací soud dospěje k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu, proti němuž směřuje dovolání, má po právní stránce zásadní význam

²¹³⁰ sp. zn. 14 C 60/2005 Okresního soudu v Příbrami

²¹³¹ sp. zn. 26 Co 329/2006 Krajského soudu v Praze

²¹³² sp. zn. 28 Cdo 1535/2004

²¹³³ sp. zn. 14 C 60/205 a dříve 14 C 276/99 Okresního soudu v Příbrami

²¹³⁴ sp. zn. 7 C 94/92 Okresního soudu v Příbrami

²¹³⁵ jak to sám v odvolacím řízení i ve svém dovolání zdůrazňoval

²¹³⁶ Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld sám ve svém dovolání připomínal, na straně 3 tohoto dovolání, že i jeho nárok na vydání souboru movitých věcí souvisí s provedením konfiskace /konfiskační vyhláškou/ ohledně zámku v Dobříši podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

²¹³⁷ sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05 uveřejněného sdělením č. 477/2005 Sb. v částce 166 Sbírkou zákonů

němž kromě hlavního výkladového závěru bylo v odůvodnění také uvedeno: „*Konfiskace podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, který nelze posuzovat z hlediska na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně připuštěno*“ (zejména v předpisech restituční povahy).

Vzhledem k těmto uvedeným okolnostem Nejvyšší soud ČR konstatoval, že nemohl dospět k závěru, že tu Krajský soud ve svém rozsudku z 18. října 2006,²¹³⁸ proti němuž směřovalo dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem,²¹³⁹ nebo právní otázku, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR – když v této právní věci již i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR bylo vydáno – , a to i s přihlédnutím k právním závěrům Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány. A protože, jak již bylo uvedeno, Krajský soud v Praze svým rozsudkem z 18. října 2006 neřešil ani právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR, nebyly u dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld shledány zákonné předpoklady přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu, ale ani podle jiného ustanovení téhož právního předpisu, upravujícího taxativně případy přípustnosti dovolání proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů.

Proto Nejvyšší soud ČR podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu z důvodu nepřipustnosti dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld²¹⁴⁰ a toto 13. prosince 2007 usnesením²¹⁴¹ jako nepřipustné odmítl.²¹⁴²

Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld následně ústavní stížností z 11. března 2008 napadl a domáhal se zrušení rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 17. ledna 2006,²¹⁴³ Krajského soudu v Praze z 18. října 2006²¹⁴⁴ a usnesení Nejvyššího soudu ČR z 13. prosince 2007²¹⁴⁵ s tím, že tvrdil, že v daném soudním řízení bylo porušeno jeho ústavně zaručené základní právo na spravedlivý proces, vyjádřené v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 14 bodu 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a "rozvinuté" v čl. 90 Ústavy České republiky a čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod.

V obsáhlé ústavní stížnosti Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld nejprve podrobně popisoval průběh celého soudního řízení. V další části ústavní stížnosti poukazyval na to, že v "původní" restituční žalobě uplatňoval Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld nárok na "příslušné objekty" a v žalobě specifikované "nemovitosti", přičemž pod pojmem objekty mínil také movité věci tvořící mobiliář zámeckého areálu v Dobříši. K jejich specifikaci v restitučním řízení nepřikročil, protože mu v rozhodném okamžiku nebylo známo, co tento mobiliář tvoří. Ve zmíněném řízení o vydání zámeckého areálu v Dobříši mu pak soudy vyhověly a do výroku pravomocného rozsudku prakticky převzaly petit jeho žaloby. Teprve v okamžiku, kdy mu Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze odmítl předat s nemovitostmi i movité věci a kdy současně již uplynula lhůta stanovená v § 166 občanského soudního řádu, se projevila rozdílná interpretace části pravomocného soudního rozhodnutí. Z hlediska ústavní stížnosti mělo podle tvrzení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld prý

²¹³⁸ sp. zn. 26 Co 329/2006 Krajského soudu v Praze

²¹³⁹ zejména s hmotněprávními ustanoveními zákona č. 87/1991 Sb.

²¹⁴⁰ v němž nadto v rozporu s právní úpravou rozhodování Nejvyššího soudu, ČR obsaženou v § 243b občanského soudního řádu bylo navrhováno, aby odvolací soud „*změnil rozsudek odvolacího soudu*“ a sám uložil svým rozhodnutím povinnost podle žalobního návrhu žalobce

²¹⁴¹ č.j. 28 Cdo 94/2007-1002

²¹⁴² o nákladech odvolacího řízení přitom Nejvyšší soud ČR rozhodl tak, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld nebyl v řízení o dovolání úspěšný a Národnímu památkovému ústavu v odvolacím řízení náklady řízení nevznikly.

²¹⁴³ č.j. 14 C 60/2005-779

²¹⁴⁴ č.j. 26 Co 329/2006-962

²¹⁴⁵ č.j. 28 Cdo 94/2007-1002

zásadní význam, zda Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld ve stanovené lhůtě uplatnil nejen nárok na vydání věcí nemovitých, ale také na vydání předmětného movitého majetku. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v této souvislosti znovu poukázal na skutečnost, že individualizace mobiliáře nebyla v rozhodné době možná, resp. nebylo prokázáno, že by toho byl schopen. Pokud za této situace soudy dospěly k závěru, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, resp. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, neuplatnil nárok na vydání věci v zákonem stanovené lhůtě, a že obsahem "původního" rozsudku²¹⁴⁶ bylo pouze stanovení povinnosti Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze vydat blíže specifikované nemovitosti, postupovaly při výkladu zákona o mimosoudních rehabilitacích, formalisticky a příliš restriktivně, v rozporu se smyslem a účelem tohoto zákona. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld byl toho názoru, že v zákonné lhůtě byl Hieronymem Medardem Colloredo-Mannsfeld uplatňován nárok na věci movité, protože pojem "*objekty*", jak byl užit v žalobě, není synonymem pojmu "*nemovitosti*", v žalobě rovněž užitého.

Na straně druhé však Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld argumentoval rovněž tím, že uvedený pojem "*objekt*" je pojem do určité míry obecný a že - jak uvedly i obecné soudy - soudní rozhodnutí nemá být předmětem výkladu - lze je pouze vykonat. Z výroku rozsudku tak má jednoznačným způsobem vyplývat uložená povinnost, přičemž obecné soudy tuto skutečnost opomenuly zcela zásadním způsobem. Dle Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld musí být žalobní petit přesný, určitý a srozumitelný, a pokud tomu tak není, nelze jej převzít do výroku soudního rozhodnutí, protože by to mělo za následek jeho nevykonatelnost. V této souvislosti Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld poukazyval na význam poučovací povinnosti obecných soudů ve smyslu § 5 a § 43 odst. 1 občanského soudního řádu, vystupující do popředí zvláště s ohledem na mimořádnost restitučního procesu. Soudy v "*předchozím*" restitučním řízení pochybnosti o obsahu petitu žalobního návrhu nevyjádřily, a tak Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld neměl žádný důvod se domnívat, že jím uplatněný nárok na vydání movitých věcí je formulován nedostatečně, resp. nepřesně. V důsledku tohoto pochybení bylo – dle tvrzení Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld – znemožněno Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld, resp. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld uplatnit nárok v řízení před soudem.

Konečně Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld namítal, že se Krajský soud v Praze a Okresní soud v Příbrami ve svých závěrech v podstatných okolnostech odchylovaly, čímž bylo řízení do značné míry zatíženo zmatečností, docházelo k vydání "*překvapivých rozhodnutí*" a on nemohl řádně protiargumentovat. Obecné soudy se až do samého závěru řízení nesjednotily na tom, jakým způsobem žalobu Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld posuzovat, tedy zda je žaloba podložena zákonem o mimosoudních rehabilitacích, nebo má povahu ochrany práva oprávněné osoby proti neoprávněnému zásahu do vlastnického práva podle § 126 občanského zákoníku. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld zde upozorňoval na rozsudek Krajského soudu v Praze, v němž se uvádělo, že požadavek na vydání věci není podložen restitučním zákonem. Jeho pozice byla dále podle jeho tvrzení komplikována rozdílným názorem obecných soudů na to, zda je žalobní návrh pokračováním restitučního řízení či zda se jedná o uplatňování restitučního nároku nového, a to za situace, kdy jednoznačně vyloučil, že by šlo o zcela nový restituční nárok. S touto otázkou se dle jeho tvrzení přesvědčivě nevypořádal ani Nejvyšší soud ČR.

Ústavní soud ČR si vyžádal vyjádření Okresního soudu v Příbrami, Krajského soudu v Praze a Nejvyššího soudu ČR jako účastníků řízení a Národního památkového ústavu jako vedlejšího účastníka řízení. Nejvyšší soud ČR uvedl, že porušení ústavněprávních předpisů nebylo přesvědčivým způsobem konkretizováno a že zákonné předpoklady přípustnosti dovolání nebyly zjištěny. Krajský soud v Praze odkázal na odůvodnění svého napadeného

²¹⁴⁶ tj. rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 30.4.1993 sp. zn. 7 C 94/92

rozhodnutí. Okresní soud v Příbrami měl za to, že ústavní práva Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld porušena nebyla a že se Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld pouze pokouší o přezkum napadených rozhodnutí, jenž však již byl v předchozím řízení v rámci řádných i mimořádných opravných prostředků proveden. Národní památkový ústav se postavení vedlejšího účastníka řízení vzdal. S ohledem na to, že zasláná vyjádření neobsahovala žádné nové skutečnosti či právní argumentaci, Ústavní soud ČR nepokládal za nutné je zasílat s Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld k případné replice.

Ústavní soud ČR se nejdříve zabýval otázkou, zda jsou naplněny předpoklady meritorního projednání ústavní stížnosti²¹⁴⁷, a dospěl k závěru, že se jedná o zjevně neopodstatněný návrh. V této souvislosti uvedl, že směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí orgánu veřejné moci, považuje ji Ústavní soud ČR zpravidla za zjevně neopodstatněnou, jestliže napadené rozhodnutí není vzhledem ke své povaze, namítaným vadám svým či vadám řízení, které jeho vydání předcházelo, způsobilé porušit základní práva a svobody stěžovatele, tj. kdy ústavní stížnost postrádá ústavněprávní dimenzi. Zjevná neopodstatněnost ústavní stížnosti, přes její ústavněprávní dimenzi, může rovněž vyplynout z předchozích rozhodnutí Ústavního soudu ČR řešících shodnou či obdobnou právní problematiku.

V návaznosti na to Ústavní soud ČR konstatoval, že Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v ústavní stížnosti jednak namítal, že v "*původním*" řízení²¹⁴⁸ nebylo možno přesně specifikovat movité věci, jejichž vydání měl v úmyslu se domáhat, a proto je Hieronymus Colloredo-Mannsfeld v žalobě označil jako "*příslušné objekty*", a jednak že mu měl být na základě rozsudku, který prakticky převzal do svého výroku petit jeho žaloby, vydán i mobiliář zmíněného zámku. V další části ústavní stížnosti Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld (zřejmě) připouštěl, že zmíněný rozsudek byl zčásti (tj. jde-li o mobiliář zámku) neurčitý, a tudíž nevykonatelný, avšak poukazyval na to, že obecné soudy v příslušném ohledu nesplnily svou poučovací povinnost.

Ústavní soud ČR ve svých rozhodnutích opakovaně upozorňoval, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad "*jednoduchého*" práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů a Ústavní soud ČR, jakožto soudní orgán ochrany ústavnosti,²¹⁴⁹ stojící mimo soustavu obecných soudů,²¹⁵⁰ není možno považovat za nějakou "*superrevizní*" instanci v systému všeobecného soudnictví, jejímž úkolem je přezkum celkové zákonnosti či věcné správnosti vydaných rozhodnutí. Z tohoto pohledu pak Ústavní soud ČR přistoupil k posouzení věci Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld.

V prvé řadě Ústavní soud ČR konstatoval, že námitky Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, směřující vůči postupu obecných soudů v "*původním*" řízení, nelze z hlediska nyní posuzované věci považovat za relevantní. Pokud by totiž Ústavní soud ČR (i jen teoreticky) dospěl k závěru, že v tehdejší řízení byla porušena ústavně zaručená základní práva Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld např. tím, že obecné soudy nesplnily vůči Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, resp. Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld svou poučovací povinnost a že je výrok příslušného rozsudku (případně v důsledku toho) vadný, nelze toto pochybení nijak napravit. Restituční řízení ve věci vydání zámeckého areálu v Dobříši bylo pravomocně ukončeno již v roce 1997, a i kdyby Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld napadl soudní rozhodnutí v něm vydaná, stalo by se tak po lhůtě stanovené zákonem o Ústavním soudu. Možno snad jen připomenout, že Okresní soud v Příbrami v "*původním*" řízení zcela vyhověl žalobě Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, přičemž v podstatě převzal její petit do výroku svého rozsudku. Na tvrzené vadě vyhovujícího rozsudku se tak "*podílel*" sám Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, resp. Hieronymus

²¹⁴⁷ § 42 odst. 1, 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²¹⁴⁸ tj. v řízení vedeném u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 7 C 94/92

²¹⁴⁹ čl. 83 Ústavy České republiky

²¹⁵⁰ čl. 91 Ústavy České republiky

Medard Colloredo-Mannsfeld. Otázka případné (ne)možnosti specifikace mobiliáře v případné výzvě a následné žalobě pak měla být řešena v rámci původního restitučního řízení. V tomto ohledu tak rovněž nebyla argumentace Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld případná. Jak plyne z napadeného rozsudku Okresního soudu v Příbrami, Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld ani výzvu ohledně mobiliáře zámeckého areálu v Dobříši nepodal, naopak se z dostupných materiálů zdá, že se nepokusil ani sám, ani za přispění soudu o jeho specifikaci. Vzhledem k výše uvedeným okolnostem se jeví jako pravděpodobné, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld se (jak se později ukázalo mylně) domníval, že k vydání mobiliáře zámku v Dobříši dojde "automaticky" s příslušnými budovami. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld sice poukazoval na v té době chybějící judikaturu, nicméně danou povinnost bylo možno vyvodit i z § 5 odst. 1 věty druhé zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Jde-li o druhou alternativu, tedy že povinností Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze, resp. Národního památkového ústavu bylo na základě dohody o vydání věci vydat i věci movité, tato byla odmítnuta v předchozím řízení ze strany obecných soudů. Ty srozumitelně a v souladu s pravidly logiky zdůvodnily, že v daném případě nepřipadá v úvahu výkon rozhodnutí, jak se původně (zřejmě) Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld domníval, že ale lze postupovat cestou žaloby na ochranu vlastnického práva²¹⁵¹ podle § 126 občanského zákoníku, (eventuálně) vzniklého na základě již zmíněného rozsudku Okresního soudu v Příbrami z 30. března 1993;²¹⁵² tuto možnost však vyloučily, neboť dospěly k závěru, že výrok "původního" rozsudku se movitých věcí netýká. Stejně tak odmítly (a řádně zdůvodnily), že by tyto movité věci měly být vydány s věcmi nemovitými jako jejich příslušenství. Obecné soudy se zabývaly i tím, zda Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeldovi nevznikl nárok na vydání zmíněného mobiliáře podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. V této souvislosti se neztotožnily s Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, že by se mohlo jednat o "pokračování" původního restitučního řízení, a pro případ, že by šlo o řízení nové, shledaly, že nedošlo k dodržení zákonné lhůty k uplatnění nároku.²¹⁵³

Již z výše uvedeného zřetelně plyne, že se obecné soudy zabývaly uplatňovaným nárokem z pohledu všech eventuálně aplikovatelných právních norem. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, který svůj původní návrh označil za "žalobu na výkon rozhodnutí podle § 251 a dalších OZ rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze dne 30. 4. 1993 spz 7C 94/92" a domáhal se v něm, aby soud vyslovil, že uvedený rozsudek "obsahuje povinnost ve svém výroku vydat ... i objekty k zámku se vážící podle dále uvedeného seznamu ...", k objasnění právní podstaty věci příliš nepřispěl. V průběhu soudního řízení nicméně sám vyloučil, že by šlo o uplatňování nového restitučního nároku. Skutečnost, že by se mohlo jednat o "pokračování" původního restitučního sporu, pak vyloučily obecné soudy, přičemž ani Ústavnímu soudu ČR není z ústavní stížnosti zřejmé, na základě čeho by k takovému závěru bylo možno dospět, jestliže "původní" řízení již bylo pravomocně ukončeno.²¹⁵⁴

Pokud ve své ústavní stížnosti hovořil Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld o "překvapivosti" soudního rozhodování, a to v souvislosti se závěrem Krajského soudu v Praze vysloveným v napadeném rozsudku stran možné aplikace § 126 občanského zákoníku na danou věc, touto otázkou, jak patrně z příslušného soudního spisu, se v průběhu řízení opakovaně zabývaly soudy všech stupňů, např. Okresní soud v Příbrami již v pořadí prvním rozsudku z 19. ledna 2000, takže Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld měl skutečně široký prostor pro to, aby mohl svou argumentaci v daném směru uplatnit. To ostatně také – jak

²¹⁵¹ konkrétně na vydání věci

²¹⁵² sp. zn. 7 C 94/92

²¹⁵³ § 5 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

²¹⁵⁴ v souladu s návrhem Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld

uzavřel Ústavní soud ČR učinil, poprvé již ve svém odvolání z 11. dubna 2000 proti zmíněnému rozsudku.

Ústavní soud ČR byl toho názoru, že příčiny toho, proč nedošlo k vydání mobiliáře zámeckého areálu v Dobříši, tkví již v "původním" restitučním řízení, přičemž náprava toho stavu cestou, jakou Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld zvolil, již zjevně možná není. Těžištěm nyní posuzované ústavní stížnosti je vyslovení nesouhlasu s řádně zdůvodněnými právními závěry obecných soudů, aniž by z ní však bylo zřejmé, v jakém konkrétním ohledu tyto soudy při daném posouzení věci zásadním způsobem pochybily, a v důsledku toho porušily ústavně zaručená základní práva či svobody, jichž se Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v ústavní stížnosti dovolával. Důvody pro zásah do nezávislé rozhodovací činnosti obecných soudů tak ze strany Ústavního soudu ČR zjištěny nebyly. Obdobnou věcí Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld se již ostatně Ústavní soud ČR zabýval, a to v usnesení z 24. března 2005,²¹⁵⁵ na jehož odůvodnění rovněž odkázal.

Ústavní soud ČR proto ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků jako návrh zjevně neopodstatněný podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl. Tím byl spor o mobiliář zámku v Dobříši 10. července 2008 definitivně ukončen. Již několik let platný závěr, že vydání mobiliáře bylo pravomocně zamítnuto, zůstal nezměněn.

III.2.B.2.e) mediální obraz

Kauza dobříšské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld příliš medializována nebyla. V tisku se objevily některé články v souvislosti s vydáním zámeckého areálu v Dobříši na počátku roku 1998, například v Mladé frontě DNES.²¹⁵⁶ Informování o sporu bylo objektivní, byl poskytnut prostor k vyjádření oběma stranám; již tehdy tisk hodnotil kauzu jako vleklou „*Jeronym Colloredo-Mansfeld, staronový majitel zámku Dobříš, bývalého sídla socialistických spisovatelů, by ho měl pozítří definitivně převzít do svého vlastnictví, a to včetně přilehlých pozemků. Stane se tak po vleklém restitučním sporu, který vedl s dosavadním správcem zámku, Památkovým ústavem středních Čech*“.²¹⁵⁷ V některých základních faktech sporu neměli novináři vůbec jasno, když v některých člancích v Mladé frontě DNES bylo příjmení Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld uváděno jako „*Colloredo-Mansfeldi*“.²¹⁵⁸ V prosinci 1998 Mladá fronta DNES informovala o smrti Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, avšak bez znalosti některých reálií restituční kauzy, když v článku bylo zároveň uvedeno, že „...*musel po nástupu komunistů k moci a znárodnění rodového majetku opustit zemi. (...) „Byl to velmi příjemný a vstřícný pán, jehož životní hodnoty stály mimo honby za penězi. „, uvedl tajemník dobříšské radnice Stanislav Valtr.*“²¹⁵⁹

Periodický tisk informoval rovněž o skončení sporů o mobiliář zámku Dobříš. Informaci přinesly prakticky všechny tituly celostátního denního tisku, a to jak v případě odmítnutí dovolání u Nejvyššího soudu ČR - například Lidové noviny „*Jerome ColloredoMansfeld je majitelem zámku v Dobříši na Příbramsku. Na předměty z vybavení zámku ale nárok nemá. Potomek šlechtického rodu totiž neuspěl ve sporu o vydání asi tří tisíc předmětů ze zámeckého mobiliáře.*“, když „*(...) mobiliář nebyl vrácen v rámci restituce zámku proto, že o jeho vydání*

²¹⁵⁵ sp. zn. II. ÚS 553/03

²¹⁵⁶ HULÍNSKÝ, P.: Zámek znovu patří původnímu majiteli. In: Mladá fronta DNES, Ze středních Čech, 31.1.1998, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=689307> [30.4.2010]

²¹⁵⁷ HULÍNSKÝ, P.: Spor o mobiliář zámku stále trvá. In: Mladá fronta DNES, Ze středních Čech, 12.1.1998, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=360160> [30.4.2010]

²¹⁵⁸ Zájemci mohou od února do zámecké zahrady. In: Mladá fronta DNES, První strana ze Středních Čech, 19.1.1998, str. 1, rubrika První strana ze středních Čech, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=230811> [30.4.2010]

²¹⁵⁹ HULÍNSKÝ, P.: Zemřel majitel zámku Dobříš. In: Mladá fronta DNES, Ze středních Čech, 4.12.1998, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/tisk.asp?cache=875083> [30.4.2010]

restituenti nepožádali v zákonem stanoveném termínu“,²¹⁶⁰ tak i odmítnutí ústavní stížnosti Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld – například Hospodářské noviny „*Mobiliář zámku v Dobříši s konečnou platností zůstane státu. Ústavní soud nevyhověl stížnosti někdejších majitelů ze šlechtického rodu Colloredo-Mansfeldů, kteří již vlastní zámek a usilovali i o jeho vybavení.*“ s tím, že „*Mobiliář dobříšského zámku nebyl vrácen v restituci zámku proto, že o jeho vydání restituenti nepožádali v zákonem stanoveném termínu.*“²¹⁶¹ Reference byly vesměs objektivní, prostor byl poskytnut oběma stranám.

Reference o kauze se znovu objevily v závěru roku 2009, kdy byl v týdeníku Euro 19. října 2009 uveřejněn článek Jak umlčet občana Moláčka, jeden z mála článků investigativní žurnalistiky o restitucích majetku bývalých šlechtických rodů, které kdy byly v českém periodickém tisku zveřejněny. „*Mám důkazy, že restituce dvěma větvím Colloredů není oprávněná. Nikdo ale nechce věřit, že Moláček bez právního zastoupení může mít pravdu,*“ říká sám kverulant, profesí soudní znalec. *Úředníkům z MZe a pozemkového úřadu je spíš pro posměch. Jsou přesvědčeni o své pravdě, že převedení šlechtického majetku bylo v pořádku.* „*poté, co šlechtický rod nevysoudil navrácení zámku v Opočně, začal inženýr Moláček pátrat po archivech. Nastudoval si historii rozvětveného rodu i restituční zákony. Dospěl k názoru, že Pozemkový úřad Příbram pochybil, když šlechtický majetek vydával, a to včetně zámku v Dobříši.* „*Nenapadám úplně celou restituci Colloredo-Mansfeldů. Zpochybňuji vydání majetku za pět miliard korun,*“ vyčísľuje Moláček. *Točí se na tom, že dva příslušníci rodu – Weikhard a Jeroným st. – kolaborovali s Němci a neměli československé občanství. Stát by v takovém případě neměl majetek vracet,*“ když „*Kromě restitucí v Dobříši zpochybňuje i navrácení tří činžovních domů v Praze a jedné budovy v jejím centru. Magistrát se už o jednu nemovitost – bytový dům Na Hroudě – zajímá.*“²¹⁶²

III.2.C. KAUZA SALM-REIFFERSCHIEDT

III.2.C.a) historie konfiskace

Původním vlastníkem konfiskovaného majetku byl Hugo Nikolaus²¹⁶³ Salm-Reifferscheidt. Jak uvádí badatel MUDr. Petr Stehlík, již 15. března 1939 byla na zámku v Rájci nad Svitavou vyvěšena vlajka s hákovým křížem, což veřejně (v televizi) prohlásila i dcera Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz „*Otec nevyvěšoval ten hákový kříž, maminka to zakázala, tak několik dní se to vydrželo, no, ale pak on to pověsil.*“²¹⁶⁴ Existují rovněž pamětníci, kteří vyvěšenou vlajku viděli; taktéž existuje spis, kde je četnictvem vyšetřováno poškození této vlajky na budově velkostatku 20. dubna 1939, tj. na narozeniny Adolfa Hitlera. Pachatel tehdy nebyl zjištěn.²¹⁶⁵

²¹⁶⁰ Vybavení Dobříše zůstane státu. In: Lidové noviny, 8.1.2008, též na http://www.lidovky.cz/vybaveni-dobrise-zustane-statu-d39-/ln_noviny.asp?c=A080108_000020_ln_noviny_sko&klic=223277&mes=080108_0 [30.4.2010]

²¹⁶¹ Mansfeldové mají zámek, ale prohráli spor o jeho vybavení. In: Hospodářské noviny, 25.7.2008, též na <http://hn.ihned.cz/c1-26077500-mansfeldove-maji-zamek-ale-prohrali-spor-o-jeho-vybaveni> [30.4.2010]

²¹⁶² KRÁLOVÁ, T.: Jak umlčet občana Moláčka. In: Euro 42/2009, též na http://neviditelnypes.lidovky.cz/pravo-jak-umlcet-obcana-molacka-dmo-/p_spolecnost.asp?c=a091028_223103_p_spolecnost_wag [26.6.2010]; v této souvislosti je vhodné uvést, že záležitost byla projednávána rovněž na zastupitelstvu města Dobříš s tím výsledkem, že město Dobříš nesouhlasilo s možností podat návrh na obnovu řízení, srv. Zápis z 22. zasedání Zastupitelstva města Dobříše ze dne 17. září 2009, bod 12b, též na www.mestodobris.cz [26.6.2010]

²¹⁶³ některé prameny uvádějí jeho jméno též ve formě Hugo Nicolaus Salm-Reifferscheidt

²¹⁶⁴ STEHLÍK, P.: Soudce Krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty. In: <http://www.virtually.cz/art.php?art=7840> [31.3.2010]

²¹⁶⁵ Vlajka tedy byla vyvěšena od 15. 3. 1939 do 20. 4. 1939, srv. STEHLÍK, P.: Soudce Krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty. In: <http://www.virtually.cz/art.php?art=7840> [31.3.2010]

29. září 1939 vyplnil Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt, společně se svou ženou Leopoldine a dcerou Idou, Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti.²¹⁶⁶ Říšskoněmecké občanství jim bylo uděleno 30. srpna 1940.²¹⁶⁷ Z kartotéky Alfreda Tugemanna, blockleitera NSDAP v Rájci nad Svitavou²¹⁶⁸, která byla tomuto zabavena po skončení druhé světové války, přitom vyplývá, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl za druhé světové války členem různých nacistických organizací (Deutsche Arbeitsfront, Bund Deutscher Osten, Kriegerkameradschaft),²¹⁶⁹ stejně tak i jeho žena Leopoldine byla v Bund Deutscher Osten, jeho dcera Ida v Deutsche Arbeitsfront a děti Maria Elisabeth a Hugo Maria v Hitlerjugend. Dcera Ida se během druhé světové války provdala za Phillipa von Schoeller, který se na svou vlastní svatbu dostavil ve společenském stejnokroji Wehrmachtu, jak dosvědčuje soubor svatebních fotografií při té příležitosti pořizených.²¹⁷⁰

Majetek Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta byl zkonfiskován v roce 1945 na základě dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt současně pozbyl československé státní občanství podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.,²¹⁷¹ a to hned ze dvou důvodů: jednak nabytím říšskoněmeckého občanství,²¹⁷² jednak z důvodu své německé národnosti.²¹⁷³

Hugo-Nikolaus Salm-Reifferscheidt se však 25. října 1945 odvolal proti konfiskačním rozhodnutím a následně použil v rámci jednoho svého podání „za vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. 8. 1945 č. 33 Sb., případně in eventum o zjištění podle § 2 odst. 1 téhož dekretu, že se mu československé státní občanství zachovává a o vydání osvědčení o prozatímním zachování téhož občanství“, téhož dne doručeného Okresnímu národnímu výboru v Boskovicích, dvě možnosti, jak si udržet československé státní občanství, jejichž současné užití tehdy platné právní předpisy nevyklučovaly, a sice žádost o vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti, in eventum o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství:²¹⁷⁴

1) jednak v tomto svém podání žádal o vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti s tím, že o sobě tvrdil, že vždy byl a stále je Čech, který se v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásil za Němce, donucen nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými.²¹⁷⁵ Tato jeho první žádost byla 23. března 1946 pravomocně zamítnuta, když bylo věrohodnými důkazy²¹⁷⁶ prokázáno, že se přihlásil

²¹⁶⁶ *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*. Originál Dotazníku je uložen ve státním ústředním archivu

²¹⁶⁷ tento fakt vyplývá z švabachem psané doložky, která je na dochovaném dokumentu otištěna: „*Staatsangehörigkeitsausweis / ausgefertigt am: 30. VIII. 1940 / Oberlandrat in Brünn*“

²¹⁶⁸ v současnosti je uložena v archivu Ministerstva vnitra ČR

²¹⁶⁹ evidenční list členů Kriegerkameradschaftu, na kterém bylo uvedeno mj. jméno Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, objevil v kunštátské pobočce Moravského zemského archivu PhDr. Jirí Jaroš.

²¹⁷⁰ PhDr. Jirí Jaroš při té příležitosti zjistil, že na fotografiích je Phillip von Schoeller zachycen s medailí koruny krále Zvonimíra, nejvyššího vyznamenání fašistického Chorvatska.

²¹⁷¹ Toto občanství pozbyl jednak podle § 1 odst. 1 tohoto dekretu nabytím říšskoněmeckého občanství, jednak podle § 1 odst. 2, protože byl německé národnosti.

²¹⁷² § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

²¹⁷³ § 1 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

²¹⁷⁴ Osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství byla modrá průkazka, jejíž formuláře vydalo Ministerstvo národní obrany a okresním národním výborům byly v potřebném počtu přidělovány příslušným zemským národním výborem. Tyto průkazky byly přísně zúčtovatelné a očíslované od 1 do 200,000. Srv. NEČASOVÁ, E.: *Kauza Salm-Reifferscheidt*. In: *Kolektiv: Cui bono restituce II*. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 11

²¹⁷⁵ vydání takového osvědčení Okresním národním výborem v Boskovicích by v případě následného schválení Zemským národním výborem vedlo k tomu, že by se Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt neposuzoval jako Němec (srv. § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky č. 33/1945

²¹⁷⁶ existence sčítacích archů z let 1930 a 1939

k německé národnosti; druhý případ se přitom udál v době zvýšeného ohrožení republiky.²¹⁷⁷ S ohledem na tyto skutečnosti byl ve smyslu dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb., č. 108/1945 Sb. a 33/1945 Sb. na něj hledělo jako na Němce, což s sebou přineslo důsledky v podobě ztráty československého státního občanství.

2) současně ve stejném podání tvrdil, že je sice Němec, ale že současně splňuje podmínky pro vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 věta třetí ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.²¹⁷⁸ Pokud by Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidtovi bylo vydáno toto osvědčení typu „B“,²¹⁷⁹ mohlo rozhodnout o zachování československého státního občanství Ministerstvo vnitra ČSR na návrh Zemského národního výboru v Brně.

V tomto velmi obsáhlém podání Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt mj. uvedl, že při sčítání lidu v roce 1920 přihlásil národnost českou, při sčítání lidu v roce 1930 vyplnil česky sčítací arch a uvedl v něm národnost stejně jako v roce 1920. Dále následuje tento text: *„Nyní však vrátil mi tehdejší můj český ředitel Alois Veselka tento sčítací arch k expedici mnou mu předaný a upozornil mě na to, že při tomto sčítání vyšly přísné úřední vyhlášky o tom, že rubrika národnosti při tomto statistickém aktu úředním nesmí být vyplněna dle volného rozhodnutí té které osoby, nýbrž výhradně jen podle objektivních znaků původu po rodičích, mateřského jazyka a návštěvy škol, a že jinak bude vyplnění této rubriky, které by bylo v odporu s těmito nezměnitelnými objektivními znaky, trestáno jako nesprávné předstírání nepravdivých skutečností a tedy, jako podvod. Skutečně byly tehdy takové vyhlášky vydány... poněvadž však zněly všeobecně, dal jsem se jimi zastrašiti, abych nepřišel do konfliktu s trestním zákonem, a se zřetelem k svému původu, mateřské řeči a školám, do nichž byl jsem dán, jsem v česky vyplněném sčítacím archu škrtl národnost českou a vepsal místo ní česky národnost po rodičích německou. Z českého vyplnění dotyčného sčítacího archu je však zřejmé k jaké národnosti ve skutečnosti jsem se hlásil, resp. které příslušníkem býti jsem se cítil“.*

Spis obsahuje svědectví řady osob o chování Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. za okupace. K otázce vyplnění sčítacího archu se vyjádřil sčítací komisař v prohlášení z 10. října 1947, v němž uvedl, že sám vyplňoval popisný arch pro zámek č. p. 1 v Rájci nad Svitavou, ježto mu Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt vůbec neodvedl vyplněný a jím potvrzený sčítací arch. Při vyplňování popisného archu ohledně Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta a jeho rodiny jednal jen s tehdejším komorníkem, který mu data potřebná k soupisu osobně diktoval.

V prováděcích předpisech k dekretům presidenta republiky²¹⁸⁰ se okresním národním výborům výslovně zakazovalo vydat osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství tomu, kdo byl členem některé z nacistických organizací. Je zde doslova uvedeno, že jako antinacista a antifašista má být uznán a jako takový legitimován pouze ten, *„(...) kdož se nikdy nestal členem SA, SS, SDP, NSDAP, NSKK nebo jiných složek nacistických, přestože k tomu byl nucen. Za protifašistu nemůže tedy býti pokládán ten, kdo byl organizován v těchto nebo jiných složkách nacistické strany s výjimkou těch, kteří za účelem rozkladné práce byli některou protifašistickou organizací do těchto složek prokazatelně vysláni.“*

Vyhláškou Ministerstva vnitra Československé republiky z 16. ledna 1946²¹⁸¹ bylo dále stanoveno, že nacistické organizace Bund Deutscher Osten a Deutsche Arbeitsfront je třeba

²¹⁷⁷ šlo o přitěžující okolnost dle § 18 dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb.

²¹⁷⁸ O osvědčení typu „B“ bylo možné žádat od 10.8.1945 do 10.2.1946 na příslušném okresním národním výboru.

²¹⁷⁹ zde byl místně příslušný Okresní národní výbor v Boskovicích

²¹⁸⁰ Oběžník Ministerstva vnitra Československé republiky č. A-4600-16/8-45-Ref.A z 24.8.1945

²¹⁸¹ č. Z/II-31366-45

považovat za „jiné fašistické“ ve smyslu § 3 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb. Na základě citovaného ustanovení odsuzovaly mimořádné lidové soudy na pět až dvacet let činovníky a velitele těchto stran; osvědčení typu „B“ však okresní národní výbor nesměl vydat ani řadovým členům těchto organizací.

Osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství mělo pouze prozatímní charakter s cílem dočasně upravit poměry jeho držitele. Na jeho základě mělo být na něj prozatím hleděno jako na československého občana, tj. měl být vyňat z opatření proti Němcům a Maďarům,²¹⁸² avšak pouze do doby, kdy o jeho občanství bude definitivně rozhodnuto.

V této souvislosti je třeba uvést i to, že oběžník Ministerstva vnitra z 2. května 1946²¹⁸³ připomínal úředníkům okresních národních výborů, že sami nejsou kompetentní rozhodovat o občanství žadatelů, a nemají tedy marnit čas prováděním složitých šetření u případů, kdy žadateli očividně chybí nárok a zbytečně takovátो osvědčení nevydávali. Tento oběžník dále kritizuje nešvar, který se vyskytl v některých okresech, kde „(...) bylo podáno velké množství očividně neodůvodněných žádostí, patrně jen k tomu účelu, aby byl zdržen žadatelův odsun (...)“

Pokud měl být žadateli, resp. jeho dědicům, vrácen konfiskovaný majetek, muselo o jeho žádosti o zachování československého občanství ještě definitivně rozhodnout Ministerstvo vnitra na návrh příslušného zemského národního výboru.

Řízení o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství se však začalo protahovat. V neprospěch Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt působily některé významné skutečnosti, např. že MNV Rájec nad Svitavou²¹⁸⁴ v odpovědi na přípis Okresního národního výboru v Boskovicích z 31. října 1945 uvedl následující:

a) Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt pozbyl svůj majetek již v roce 1927, kdy pro velké dluhy a neplacení daní propadl velkostatek Rájec nad Svitavou státu, byla na něj uvalena národní správa a rodině byla vyplácena pouze určitá částka, aby netrpěla nouzí,

b) je zde podezření, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl členem NSDAP, když v zápise z organizačního plánu (Block Raitz) je uvedeno pod pořadovým číslem 21 jméno „Fürst Salm Hugo Nikolaus“ s datem narození 14. října 1893, dále pod pořadovým číslem 22 jméno „Fürstin Salm Leopoldine“ s datem narození 6. září 1895 a pod pořadovým číslem 23 jméno „Altgraf Salm Hugo Maria“ s datem narození 12. prosince 1933,

c) MNV Rájec tvrdil s určitostí, že má důkazy o členství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta v nacistických organizacích Deutsche Arbeitsfront, Bund Deutscher Osten, Nationalsozialistische Reichskrieger Bund a Kriegerkameradschaft; u těchto organizací uvádí data vstupu Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta včetně doložení placení členských příspěvků,

d) MNV Rájec dále uvádí, že Leopoldine Salm-Reifferscheidt, žena Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt byla rovněž členkou Bund Deutscher Osten,²¹⁸⁵ dcera Ida Salm-Reifferscheidt byla členkou Deutsche Arbeitsfront a Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, přičemž se v průběhu druhé světové války provdala za důstojníka SS, dcera Elisabeth byla členkou Hitlerjugend a Deutsches Roten Kreuz a další dvě děti, Maria Elisabeth a Hugo Maria, byly rovněž členy Hitlerjugend.

²¹⁸² tj. nepodléhal prozatím odsunu, měl nárok na potravinové lístky atd.

²¹⁸³ č. A-4600-4/4-46-VI/3

²¹⁸⁴ místo trvalého bydliště Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta

²¹⁸⁵ byl jí rovněž propůjčen třetí stupeň Čestného kříže německé matky (die dritte Stufe des Ehrenkreuzes der Deutschen Mutter)

Příslušný zápis bezpečnostního odboru MNV Rájec nad Svitavou byl podepsán pěti svědky.²¹⁸⁶

Mimo to byla 11. prosince 1945 zamítnuta žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta o povolení výjimky z konfiskace zemědělského majetku s tím, že se aktivně nezúčastnil boje za zachování celistvosti a osvobození Československa.

Až do počátku února 1946 nebylo o žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta rozhodnuto. V tu dobu však byl vážně nemocný a předpokládalo se, že do několika týdnů zemře. To zřejmě přimělo jeho manželku, Leopoldine Salm-Reifferscheidt, aby sama podala 6. února 1946, tedy čtyři dny před skončením příslušné zákonné lhůty, žádost o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství. Taktéž učinila její dcera Elisabeth Salm-Reifferscheidt. Jejich žádosti byly téhož dne, tedy 6. února 1946 zaregistrovány na Okresním národním výboru v Boskovicích.²¹⁸⁷ Z ne zcela jasného důvodu byl do registru žadatelů téhož dne zapsán i Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt²¹⁸⁸. V této souvislosti je vhodné připomenout již zmíněné, a sice že Hugo Nikolaus a Leopoldine Salm-Reifferscheidt měli čtyři děti: Idu, Elisabethu, Maria Elisabethu a Huga Maria. Nejstarší dcera Ida však již byla provdána, Elisabeth podala svou vlastní žádost a zbývající dvě děti, Maria Elisabeth a Hugo Maria, by byly připsány do příslušného dokumentu jejich rodičů, a to z toho důvodu, že nebyly v době podání žádosti starší 14 let.

Z dostupných materiálů vyplývá, že všem třem žadatelům z rodiny Salm-Reifferscheidt bylo osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství údajně vydáno, a to Okresním národním výborem v Boskovicích 20. března 1946. Podle něho „*Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt podal dne 5. října 1945 řádně odůvodněnou žádost o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. 8. 1945 č. 33 Sb. a jest ho až do vyřízení této žádosti považovati za československého státního občana*“. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt však v tu dobu již nežil; zemřel 2. března 1946. Osvědčení mu tak bylo vydáno 18 dní po smrti.

Majetek rodiny Salm-Reifferscheidt zůstal zkonfiskován podle dekretů presidenta republiky. Vdova Leopoldine Salm-Reifferscheidt se v následujících letech opakovaně odvolávala proti zamítnutí vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti pro Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, jejího zemřelého manžela. Tento fakt je pozoruhodný zejména proto, že pokud bylo kdy Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidtovi vydáno osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, nebyla mu tehdy podle všeho přikládána jakákoli důležitost. Veškerá odvolání však byla zamítnuta a Leopoldine v prohlášení datovaném 18. srpna 1952 souhlasila s ukončením řízení. Podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. neobdržela občanství ani ona sama, ani její děti.²¹⁸⁹

III.2.C.b) nárokovaný majetek

Zámek v Rájci nad Svitavou včetně mobiliáře (v řízení),²¹⁹⁰ zámek v Blansku (pravomocně nevydáno), zámecký park v Blansku, některé další budovy vč. mlýna v Blansku (v řízení),²¹⁹¹

²¹⁸⁶ NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 12

²¹⁸⁷ NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 12

²¹⁸⁸ Mgr. Eva Nečasová z toho usuzuje, že pravděpodobně byl do registru zapsán dodatečně.

²¹⁸⁹ NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 13

²¹⁹⁰ Eventuelní možnost docílit vydání zámku závisí na rozhodnutí o občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. K 15.5.2010 by pravomocné zamítavé rozhodnutí ministra vnitra ČR mohl zvrátit pouze Ústavní soud ČR; zda byla ústavní stížnost podána, není z veřejně dostupných zdrojů zjištělné.

Punkevní a Kateřinské jeskyně v Moravském krasu (analogická judikatura²¹⁹² vydání neumožňuje), cca 7,000 hektarů zemědělských a zejména lesních pozemků (pravomocně vydány lesní pozemky v k.ú. Veselice a k.ú. Kuničky v celkové rozloze cca 600 ha, zbytek výměry je v řízení).^{2193, 2194}

III.2.C.c) osoby vznášející majetkové nároky

Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz,²¹⁹⁵ dcera Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt²¹⁹⁶
Ida Schoeller,²¹⁹⁷ dcera Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt²¹⁹⁸

²¹⁹¹ Eventuelní možnost docílit vydání nemovitostí závisí na rozhodnutí o občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. K 15.5.2010 by pravomocné zamítavé rozhodnutí ministra vnitra ČR mohl zvrátit pouze Ústavní soud ČR; zda byla ústavní stížnost podána, není z veřejně dostupných zdrojů zjištělné.

²¹⁹² srv. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III.ÚS 333/03 z 1.4.2004, vydané v kauze Chýnovské jeskyně

²¹⁹³ Eventuelní možnost docílit vydání lesních pozemků závisí na rozhodnutí o občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. K 15.5.2010 by pravomocné zamítavé rozhodnutí ministra vnitra ČR mohl zvrátit pouze Ústavní soud ČR; zda byla ústavní stížnost podána, není z veřejně dostupných zdrojů zjištělné.

²¹⁹⁴ Nárokovaný majetek je doložen výpisem z moravských zemských desek (knihovni vložka 350, 414 a 476).

²¹⁹⁵ nar. 17.8.1931; někdy bývá její jméno uváděno rovněž ve formě Maria Elisabetha či Marie Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz

²¹⁹⁶ osobou Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz se detailně zabýval MUDr. Petr Stehlík, když zjistil, že tato nechala v roce 1973 adoptovat od své tety se stejným jménem Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz (1908-1984), a to ještě za života své biologické matky Leopoldiny Salmové, rozené Mensdorff-Pouilly (1895-1980) dle rakouského občanského zákoníku. K tomu MUDr. Petr Stehlík uváděl, že v jejích dokumentech existují závažné nesrovnalosti: občanský průkaz (typ knížka) vystavený roku 1992 Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, obsahuje následující kolonka otec: proškrtnuto, matka adoptivní. Dále si Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt nechala 17.5.2000 vystavit nový rodný list: otec: Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt (1893 - 1946), matka adoptivní. Konečně databázi obyvatel je uveden její rodný otec i rodná matka. Spis Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt rovněž obsahuje padělky listin, např. padělek osvědčení o vrácení československého státního občanství z 25.1.1951 podle vládního nařízení z 22.4.1949. Tento padělek je obyčejný formulář s daty Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, není podepsaný, nemá razítko, jen je „ověřený“ Moravským zemským archivem. Podepsán je archivář Ševčík. Přitom Marie Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz nabyla státní občanství až podle zákona 34/1953 Sb. dne 5.7.1953. Bratrem její adoptivní matky byl Christian Salm-Reifferscheidt-Raitz (1906-1973), člen Henleinovy SdP již v době první republiky, což je doložitelné jeho Dotazníkem ke stanovení německé národní příslušnosti z 15.7.1939. Když Christian Salm-Reifferscheidt-Raitz zemřel, odkázal celý svůj majetek odkázal. Ta ho odkázala své adoptivní dceři Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz. Bývalým manželem její adoptivní matky byl austrofašistický politik Ernst Rüdiger Fürst von Starhemberg (1899-1956), který se v roce 1923 podílel s Hitlerem na puči v Mnichově (spolu s Göringem, Himmlerem, Hessem a dalšími). STEHLÍK, P.: Soudce Krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty. In: <http://www.virtually.cz/art.php?art=7840> [31.3.2010]

²¹⁹⁷ nar. 21.10.1921

²¹⁹⁸ osobou Idy Schoeller se taktéž detailně zabýval MUDr. Petr Stehlík, když zjistil, že tato byla od 1.1.1940 příslušnicí DAF a dne 11.9.1944 uzavřela občanský sňatek, 12.9.1944 pak církevní sňatek se synem majitele sousedního panství Račice Philippem rytířem von Schoeller (příslušníkem XV. Waffen SS) a vystěhovala se do rakouské části Říše. MUDr. Petr Stehlík dále zjistil, že „*Elisabeth Hartigová, rozená Salmová, a její sestra Ida Schoellerová, rozená Salmová, v roce 1991 požádaly Památkový ústav v Brně o povolení k trvalému pobytu na zámku v Rájci. Tehdejší ředitel Památkového ústavu v Brně Karel Gregor jejich žádosti vyhověl. Tím odstartoval potvrzení českého státního občanství výše jmenovaným sestrám. Starosta Městského úřadu v Rájci Alois Dobeš na základě obšírné korespondence s Elisabeth Hartigovou (uměla česky) jim na základě pouhého jejich sdělení potvrdil české státní občanství. Problém je, že ani jedna z nich neměla ani dříve nárok na české státní občanství. Ida Salmová - Schoellerová se sama přihlásila o říšskoněmecké občanství v roce 1939, které obdržela 1940, za druhé byla členkou nacistické organizace DAF a za třetí se provdala za cizího státního příslušníka - Philippa von Schoellera. Každý z těchto důvodů ji ze zákona vylučoval z možnosti získání státního občanství. Rovněž materiály z Ministerstva financí ČR, kde právní zástupce JUDr. Pavel Krippner (stejný právní zástupce jako Hugo Mikuláše Salma) na základě plné moci ze dne 16. 11. 1946 Philippa von Schoellera zastupoval jeho zájmy na území Československa. Na základě této plné moci podal JUDr. Krippner dne 31. 12. 1946 přihlášení majetku Philippa von Schoellera Berní správě v Praze. Na tomto dokumentu je jasně uvedeno, že Ida Salmová - Schoellerová má státní příslušnost a národnost rakouskou“ a „Na základě těchto potvrzení o státním občanství si obě sestry požádaly o přidělení rodného čísla na Okresním úřadě sociální péče. Tato rodná čísla obdržely a předaly Aloisi Dobešovi fotografie a dokumenty na občanské průkazy. K jejich vystavení však už nedošlo,*

Hugo Christian Salm-Reifferscheidt,²¹⁹⁹ syn Huga Maria Salm-Reifferscheidt²²⁰⁰ a vnuk Huga Nikolause Salm-Reifferscheidt
Elisabeth Hartig,²²⁰¹ dcera Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, ta však záhy po vznesení majetkových nároků zemřela (viz níže)

III.2.C.d) restituční kauza

9. prosince 1992 byla na Okresní úřad Blansko²²⁰² doručena prostřednictvím Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, jedné z osob vznášejících majetkové nároky (viz výše) žádost o vydání nemovitostí podle zákona o půdě ve spojení se zákonem č. 243/1992 Sb., jejichž posledním vlastníkem byl Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt. Žadatelé byli v době podání žádosti celkem čtyři: Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, Ida Schoeller, Elisabeth Hartig a Hugo Christian Salm-Reifferscheidt. Elisabeth Hartig v prosinci 1992 zemřela, v dalším vývoji této kauzy zůstali žadatelé pouze tři.²²⁰³

Věc byla tři a půl roku posuzována správním orgánem – Pozemkovým úřadem Okresního úřadu Blansko. Poté byla tímto orgánem vydána dvě prvoinstanční rozhodnutí, týkající se jednak

- a) 273 hektarů lesa v k.ú. Veselice²²⁰⁴
- b) zámku v Blansku,²²⁰⁵

kteřá měla v předmětné kauze být modelovými případy pro rozhodování o dalších nemovitostech původně patřících Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidtovi. V obou případech bylo vydáno zamítavé rozhodnutí, v jehož odůvodnění bylo uvedeno, že Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller nemají na vydání majetku nárok, protože není splněna hlavní podmínka, spočívající v opětovném nabytí československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta, které tento pozbyl podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller proti oběma rozhodnutím následně podali odvolání k Městskému soudu v Praze.^{2206, 2207} U tohoto soudu byla také poprvé jako důkaz použita *ověřená kopie* osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství. Tato kopie byla údajně vyhotovena 27. března 1946.

1. září 1997 rozhodl Městský soud v Praze tak, že rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí, přičemž zavázal

protože si toho všimla okresní matrikářka Gronová a požádala jejich právního zástupce JUDr. Poledníka o navrácení takto nabytých potvrzení státních občanství z důvodu jejich provdání za cizí státní příslušníky. Současně informovala Policii Blansko a Cizineckou policii Blansko. Jak tyto složky Policie ČR tuto záležitost vyšetřily, není do dnešního dne známo.“ STEHLÍK, P.: Soudce Krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty. In: <http://www.virtually.cz/art.php?art=7840> [31.3.2010]

²¹⁹⁹ nar. 18.6.1973

²²⁰⁰ (12.12.1933 – 4.10.1974). Oženil se s Gabrielle Scheid (nar. 25.5.1944), se kterou měl syna Hugo Christiana (viz výše)

²²⁰¹ (25.1.1925 – 19.12.1992); někdy bývá její jméno uváděno rovněž ve formě Elisabetha Hartig

²²⁰² referát Pozemkový úřad

²²⁰³ Požadované podíly na nárokovaném majetku jsou následující: Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz 6/25; Ida Schoeller 3/25; Hugo Christian Salm-Reifferscheidt 16/25

²²⁰⁴ květen 1996

²²⁰⁵ září 1996

²²⁰⁶ Městský soud v Praze byl příslušný podle místa bydliště hlavního žadatele Huga Christiana Salm-Reifferscheidta

²²⁰⁷ V tu dobu došlo také k výměně právního zástupce, místo JUDr. Jarmily Kolářové (JUDr. Jarmila Kolar-Fischer, srv. KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 65) se jím stal JUDr. Felix Nevřela. Nový právní zástupce v odvolání uvedl řadu skutečností převzatých z tzv. Krippnerova memoranda, dokumentu připraveného v roce 1945 advokátem rodiny Salm-Reifferscheidt JUDr. Pavlem Krippnerem st.

Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko svým právním názorem, kdy v odůvodnění rozsudku uvedl, že i když nebylo do smrti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta²²⁰⁸ pravomocně rozhodnuto o zachování jeho československého státního občanství Ministerstvem vnitra ČSR, přesto je možné „na něj pohlížet jako na osobu, které bylo občanství zachováno“, a to s ohledem na vydané osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství. Veškeré vady tohoto osvědčení (viz níže) Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí odmítl jako nepodstatné.

Na základě výše uvedeného rozhodnutí Městského soudu v Praze vydal Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko znovu dvě prvoinstanční rozhodnutí, kterými rozhodl opačně, než v předchozím případě a vydal Hugo Christianu Salm-Reifferscheidt, Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idě Schoeller

- a) 273 hektarů lesa v k.ú. Veselice²²⁰⁹ a
- b) zámek v Blansku.²²¹⁰

Ani jedno rozhodnutí však nenabývalo právní moci, neboť se dosavadní vlastníci odvolali: v případě lesů v k.ú. Veselice Lesy České republiky, s.p. ke Krajskému soudu v Hradci Králové a v případě zámku Blansko Město Blansko a příspěvková organizace Město Blansko Muzeum Blansko ke Krajskému soudu v Brně.

Následně vydal Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko 4. února 1999 rozhodnutí, kterým vydal Hugo Christianu Salm-Reifferscheidt, Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idě Schoeller zámecký park v Blansku. Ani toto rozhodnutí nenabývalo právní moci, neboť se proti němu odvolal Okresní úřad Blansko ke Krajskému soudu v Brně.²²¹¹

11. ledna 2000 rozhodl Krajský soud v Hradci Králové o odvolání Lesů České republiky, s.p. proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko o vydání lesních pozemků v k.ú. Veselice, rozsudkem²²¹² tak, že odvolání zamítl a rozhodnutí potvrdil. Nevzal přitom v potaz námitku Lesů ČR, argumentující pravostí osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta. Lesy ČR následně podaly proti rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové mimořádný opravný prostředek – ústavní stížnost.²²¹³ V té uváděly mj. to, že „bylo Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt vydáno tehdejšími Okresními národními výborem v Boskovicích prozatímní osvědčení typu B, podle § 2 dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., teprve dne 20. března 1946, tedy osmnáct dní po jeho smrti. To znamená, že Okresní národní výbor v Boskovicích pravděpodobně nebyl o smrti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. informován, neboť jinak by nemohl vydat osvědčení mrtvé osobě, která pochopitelně nemá právní subjektivitu. Proto Lesy České republiky, s.p. považují zmíněné osvědčení za neplatné. Lesy České republiky, s.p. poukazují rovněž na to, že žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti, podle § 1 odst. 4 dekretu, byla následně Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt zamítnuta výměrem Okresního národního výboru v Boskovicích ze dne 23. března 1946. V den své smrti neměl Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt vydáno osvědčení o zachování státního občanství podle § 2 odst. 2 dekretu, a tedy nebyl československým státním občanem.“²²¹⁴

²²⁰⁸ 2.3.1946

²²⁰⁹ 14.10.1999, č.j. RPÚ 3112/92/KC/2066

²²¹⁰ v listopadu 1998; rozhodnutí o zámku v Blansku však oproti předchozímu neobsahovalo rozhodnutí o zámeckém parku a rybníku. Park a rybník tehdy byly vedeny jako samostatná položka na listu vlastnictví Okresního úřadu Blansko, zatímco vedlejší nemovitosti byly na listu vlastnictví Města Blansko a obě hlavní budovy zámku, Zámek 1 a Zámek 2, byly vedeny na listu vlastnictví příspěvkové organizace Muzeum Blansko.

²²¹¹ prostřednictvím svého přednosty

²²¹² č.j. 31 Ca 198/99 - 29

²²¹³ O této ústavní stížnosti pak řadu let, až do října 2005, nebylo rozhodnuto (viz níže).

²²¹⁴ srv. odůvodnění ústavní stížnosti Lesů České republiky, s.p. proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 11.1.2000, č.j. 31 Ca 198/99-29 a rozhodnutí Okresního úřadu Blansko, Okresního pozemkového úřadu, z 14.10.1999, č.j. RPÚ 3112/92/KC/2066

Zde je na místě uvést některé podrobnější skutečnosti k této záležitosti. Předně se zjistilo, že ověřená kopie osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, datovaná – jak již bylo uvedeno – 27. března 1946, prezentovaná Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller poprvé u Městského soudu v Praze v roce 1996, je kopií originálu, který není dohledatelný. To by samo o sobě nepředstavovalo závadu; pozoruhodné ovšem je, že tato ověřená kopie svým pořadovým číslem nesouhlasí s číslem osvědčení Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta, které je uvedeno v jediném registru těchto osvědčení, který se do současnosti dochoval²²¹⁵, ale pořadové číslo na ní uvedené odpovídá pořadovému číslu, které mělo osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství vydané Leopoldině Salm-Reifferscheidt. Kromě toho jsou Hugo Nikolaus, Leopoldine a Elisabeth Salm-Reifferscheidt jedinými třemi osobami tomto registru, u kterých nebylo vyplněno datum narození. U Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt je navíc chybně vyplněno i místo narození – místo správného Rájce nad Svitavou je uvedeno Blansko.

Kromě toho se v řízení před Krajským soudem v Hradci Králové pozoruhodně objevila další ověřená kopie osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, datovaná 7. srpna 1946. Obě kopie se od sebe v detailech liší.²²¹⁶ Na základě objednávky Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko byly obě kopie předmětem znaleckého posudku,²²¹⁷ soudní znalec podrobil předložený materiál expertíze²²¹⁸ se závěrem, že kopie vykazují z hlediska zkoumaných stránek všechny znaky pravosti. Znalec se však nezabýval ani otázkou nesouladu obou kopií, ani tím, že ze strany Lesů ČR byla zpochybňována pravost *originálu* osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství.

Pokud se detailněji zabýváme *první* ověřenou kopií, zjistíme, že oboustranně popsany dokument je na jedné straně opatřený kolkem, ověřovacím razítkem a podpisem. Jde však pouze o jednu stranu, konkrétně str. 1 a (prázdná) str. 4 předmětného osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství. Pokud bychom měli k dispozici pouze tuto stranu dokumentu, šlo by o osvědčení Leopoldine Salm-Reifferscheidt a nikoli Hugo Nikolause. Na druhé – ovšem neověřené – straně dokumentu jsou uvedeny údaje, které odpovídají Hugo Nikolausovi Salm-Reifferscheidtovi.²²¹⁹

Zvláštní je také skutečnost, že by v průkazu zemřelého Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta byly uvedeny děti, které měl s Leopoldine, když podle tehdy platných právních norem měly být tyto uvedeny v průkazu *jednoho z rodičů*. Proč by však úředník vepisoval děti do průkazu zemřelého rodiče, když druhý rodič žije?²²²⁰

Zvláštností okolo osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství je více. V této souvislosti je třeba se ptát po obvyklém zvyku soudů u ověřování dokumentů bezprostředně po skončení druhé světové války. Konkrétně, zda se razítkovala

²²¹⁵ tzv. pomocný boskovický úřední registr těchto osvědčení; jde o oboustranně naležato popsany list papíru formátu A4, který je uložen v boskovickém archivu

²²¹⁶ zde je třeba poznamenat, že díky tehdejší neexistenci kopírek se dokumenty ručně opisovaly

²²¹⁷ Posudek vypracoval znalec z oboru kriminalistika a písmoznalectví RNDr. Miroslav Musil. Jako srovnávací materiál měl k dispozici dobové písemnosti z let 1946-1947, ověřené na Okresním soudě v Boskovicích a obsahujících stejná razítka a podpisy, která jsou na ověřovacích doložkách obou ověřených kopií osvědčení typu „B“ údajně vydaného Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidtovi. Znalec dostal otázky, které se vztahovaly k pravosti razítek, razítkové barvy a inkoustu, stáří psacího stroje, adekvátnosti kolků a pravosti podpisů soudních úředníků, kteří podepsali doložky.

²²¹⁸ Za použití vizuálně optických analytických srovnávacích metod pomocí přístrojů s infračerveným a ultrafialovým zářením, za pomoci spektroskopické a absorpční metody atd., srv. NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 15

²²¹⁹ s chybně uvedeným datem podání žádosti – místo správného 25.10.1945 je uveden 5.10.1945

²²²⁰ NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

pouze jedna strana dokumentu, a platily za ověřené strany obě, či zda se u oboustranných dokumentů opisoval jejich text na dva samostatné listy, které pak byly, každý zvlášť, ověřeny k tomu příslušným orgánem. Pokud by byla připuštěna druhá možnost, je samozřejmě snadné dodatečně na rub prvního listu dopsat „potřebné“ údaje.²²²¹ Jasně by do věci mohla vnést osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, vydaná Leopoldine Salm-Reifferscheidt a její dceři Elisabeth. Tyto však mají – pravděpodobně – k dispozici restituenti, neboť byly vydány jejich předkům.

Na přelomu jara a léta téhož roku, konkrétně nejprve 7. června 2000²²²² a posléze 23. června 2000,²²²³ rozhodoval Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko o čtvrtém velkém souboru nemovitostí v kauze Salm-Reifferscheidt. Tentokrát šlo o cca 300 hektarů lesních pozemků v k.ú. Kuničky. Nárokům Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller dvěma svými rozhodnutími opětovně vyhověl; Lesy ČR se po doručení správních rozhodnutí odvolaly opět ke Krajskému soudu v Hradci Králové. Ten následně 23. března 2001, stejně jako v předchozím případě lesů v k.ú. Veselice, odvolání Lesů České republiky, s.p. proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko rozsudky²²²⁴ zamítl a rozhodnutí potvrdil. Lesy ČR následně opětovně podaly proti rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ústavní stížnost.²²²⁵ V té mimo argumentů uvedených v předchozí ústavní stížnosti uváděli rovněž, že „neexistuje žádný doklad, který by osvědčil Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt zachování státního občanství; rovněž je třeba poukázat na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. března 2001, sp. zn. 29 Ca 101/99, ze kterého lze dovodit, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt pozbyl československého státního občanství v důsledku ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.“ (viz níže)²²²⁶ V doplnění ústavní stížnosti Lesy České republiky odkázaly na rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR z 3. července 2001.²²²⁷

28. srpna 2000²²²⁸ rozhodl Krajský soud v Brně o odvolání ředitelky Muzea Blansko a města Blansko proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko, a to tak, že mu vyhověl a rozsudkem toto rozhodnutí zrušil. V odůvodnění uvedl, že není přesvědčen, že objekt spadá do působnosti zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Po doručení příslušného rozhodnutí byl spis Pozemkovým úřadem Okresního úřadu v Blansku odeslán na Ústřední pozemkový úřad k posouzení, zda skutečně šlo o zemědělský majetek. Tento orgán rozhodl, že se o zemědělský majetek vskutku jedná; město Blansko a Muzeum Blansko proti tomu podali rozklad k ministru zemědělství ČR (viz níže).

Následně, 29. března 2001,²²²⁹ vynesl Krajský soud v Brně další rozsudek, kterým zrušil rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko, kterým byl vydán zámecký park v Blansku Hugo Christianovi Salm-Reifferscheidt, Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idě Schoeller. V odůvodnění rozsudku zaujal Krajský soud v Brně stanovisko, že jejich nároku není možno vyhovět pro nesplnění základní podmínky nároku na restituci. Osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství bylo podle názoru

²²²¹ v této souvislosti srv. NEČASOVÁ, E.: Kauza Salm-Reifferscheidt. In Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 20

²²²² č.j. RPÚ 3112/92/KC/2134

²²²³ č.j. RPÚ 3112/92/KC/2152

²²²⁴ sp. zn. 31 Ca 142/2000 z 23.3.2001 a sp. zn. 31 Ca 155/2000 z 23.3.2001

²²²⁵ I o této ústavní stížnosti pak řadu let, až do ledna 2006, nebylo rozhodnuto (viz níže).

²²²⁶ srv. ústavní stížnost Lesů České republiky, s.p. proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 23.3.2001, sp. zn. 31 Ca 142/2000, 31 Ca 155/2000, a proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko z 7.6.2000, č.j. RPÚ 3112/92/KC/2134, a z 23.6.2000, č.j. RPÚ 3112/92/KC/2152

²²²⁷ č.j. VS-953/51/2-98

²²²⁸ č.j. 29 Ca 392/98

²²²⁹ č.j. 29 Ca 101/99

Krajského soudu v Brně pro prokázání restitučního nároku nedostatečné. Restituce majetku rodiny Salm-Reifferscheidt se tak zastavila. „*My jsme tímto názorem soudu vázáni. Podle něho původní vlastník neměl státní občanství a nespĺňuje základní podmínku pro to, aby se restituce ukončila pozitivně pro jeho právní nástupce,*“ řekl vedoucí okresního pozemkového úřadu v Blansku Jiří Kšica. Přitom jen krátce předtím začala dění kolem restituce mapovat policie a obvinila někdejšího starostu Rájce-Jestřebí ze zneužití pravomoci veřejného činitele. Policie zkoumá, zda někomu z rodiny restituentů nepomohl k vydání dokumentu, jenž mohl restituce ovlivnit. Verdikt soudu však současně vyvolává nové otazníky, protože je v naprostém rozporu s předchozími soudními rozhodnutími. „*Je to překvapující,*“ říká Kšica. Překvapen je i advokát Salmových Felix Nevřela. „*Situace je kuriózní, rozsudek Krajského soudu v Brně je pro pozemkový úřad závazný jen v záležitosti zámeckého parku. Stanovisko krajského soudu vychází z určitých konstrukcí, které se o nic neopírají,*“ uvedl Nevřela. Rozporné právní názory pravděpodobně zbrzdí restituce do doby, než se situace vyjasní, případně než rozhodne Ústavní soud. „*Vyčkáme na rozhodnutí Ústavního soudu, vina za rozdílné názory soudů však rozhodně neleží na úřednících pozemkového úřadu,*“ řekl přednosta okresního úřadu v Blansku Stanislav Skřipský. (...) „*Je jasné, že Salm měl jen prozatímní osvědčení a že ministerstvo vnitra definitivní osvědčení nevydalo,*“ uvedl Kšica. Rozhodnutí soudu nevydat zámecký park však přivítal starosta Blanska Miroslav Kala. „*Potvrzuje se, že stálo za to usilovat o náš majetek a odvolávat se. I když už to vypadalo pro majetek města ztracené, jsem optimista ,*“ uvedl (...)“²²³⁰ Od zveřejnění výše uvedeného rozhodnutí Krajského soudu v Brně již Hugo Christianu Salm-Reifferscheidt, Marii Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idě Schoeller již nebyl až do 15. června 2010 pravomocně ani nepravomocně vydán jakýkoli majetek.

Mimo to, ještě před uvedenými rozhodnutími Krajského soudu v Hradci Králové a Krajského soudu v Brně, v říjnu 2000, podalo Město Blansko²²³¹ žádost na Ministerstvo vnitra ČR žádost, aby dodatečně rozhodlo o skutečnosti, zda zemřelý Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt v době své smrti měl či neměl československé státní občanství. Ve zdůvodnění své žádosti odkázalo na nález Ústavního soudu ČR ze září 1997,²²³² který stanoví povinnost Ministerstva vnitra ČR vydávat podobná deklaratorní rozhodnutí s cílem urychlit restituční spory, u kterých je nepochybné, že žádost o zachování československého státního občanství tzv. potenciálně oprávněné osoby byla kdysi včas a řádně podána, avšak nebylo o ní z jakéhokoli důvodu Ministerstvem vnitra Československé republiky rozhodnuto, což v současnosti komplikuje rozhodování obecných soudů.

Výše uvedenou žádost Města Blanska Ministerstvo vnitra ČR 3. července 2001 odmítlo jako žádost podanou zjevně neoprávněnou osobou; současně však uvedlo, že pokud by žádost byla podána oprávněnou osobou, tj. některým ze žadatelů²²³³ nebo Okresním úřadem Blansko, Ministerstvo vnitra ČR by o občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta na základě takové žádosti rozhodlo. Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller však o podání příslušné žádosti zájem neměli. Okresní úřad Blansko 11. října 2001 proto na základě žádosti Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko zahájil řízení ve věci zjištění státního občanství a vydání osvědčení o státním občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Usnesením Okresního úřadu Blansko z 1. listopadu 2001²²³⁴ bylo shora uvedené zahájené řízení přerušeno s odůvodněním, že tento správní orgán není oprávněn pokračovat v řízení dle ústavního dekretu presidenta republiky č.

²²³⁰ SEBKOVÁ, I. – NAVARA, L.: Do restitucí Salmů zasáhl soud. In: Mladá fronta DNES, 11.5.2001, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=872890> [25.5.2003]

²²³¹ jednající starostou Ing. Miroslavem Kalou a právním zástupcem JUDr. Zdeňkem Koudelkou, Ph.D.

²²³² sp. zn. IV. ÚS 114/96; tento nález byl vydán v restituční kauze Czernin

²²³³ tj. Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller

²²³⁴ č.j. RVV/1336/2001/Gv.

33/1945 Sb., a proto řízení přerušuje podle § 29 odst. 1 správního řádu z důvodů zodpovězení předběžné otázky Ministerstvem vnitra ČR, které je oprávněno a současně i povinno dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 114/96 v započatém dekretálním řízení pokračovat. Následně příspěvková organizace Města Blansko Muzeum Blansko doložila do příslušného spisu Ministerstva vnitra ČR dokumenty, které svědčily proti nároku Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt na zachování československého státního občanství.²²³⁵

V návaznosti na tyto skutečnosti Ministerstvo vnitra ČR vydalo 17. ledna 2002 rozhodnutí,²²³⁶ kterým žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nevyhovělo. V rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR bylo výslovně uvedeno, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zemřel, aniž by znovu nabyl československé státní občanství. V odůvodnění svého rozhodnutí Ministerstvo vnitra ČR vyšlo z toho, že o žádosti jmenovaného o zjištění, zda mu bylo zachováno československé státní občanství podle § 2 odst. 2 zmíněného dekretu nebylo do jeho smrti rozhodnuto. V další části obsáhlého odůvodnění Ministerstvo vnitra ČR citovalo některá rozhodnutí bývalého Nejvyššího správního soudu ČSR,²²³⁷ vztahující se k výkladu ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., vyčerpávajícím způsobem popisovalo obsah archivních materiálů vztahujících se k věci a po zhodnocení všech předložených podkladů dospívá k závěru, že v řízení nebylo prokázáno splnění podmínek stanovených pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství.

Ministerstvo vnitra ČR dospělo k tomuto závěru zejména z toho důvodu,²²³⁸ že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl členem německých organizací úzce spojených s NSDAP a tímto tak nesplňoval základní podmínky zachování věrnosti Československé republice a neprovinění se proti českému a slovenskému národu. Dále konstatovalo, že v průběhu celého správního řízení nebylo prokázáno ani splnění alespoň jedné ze dvou alternativních podmínek, tj. že se zároveň buď aktivně účastnil boje za osvobození republiky, nebo trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem.

To ve svém důsledku znamenalo popření nároku rodiny Salm-Reifferscheidt na restituci majetku. Proti tomuto rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller podali rozklad k ministru vnitra ČR, v němž uvedli řadu námitek, které se pak objevily i ve správní žalobě podané k Nejvyššímu správnímu soudu ČR (viz níže). Šlo zejména o to, že bylo podáno trestní oznámení na JUDr. Ivu Močíčkovou, vedoucí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu

²²³⁵ Jednalo se zejména o Dotazník ke stanovení německé národní příslušnosti (*Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*), podaný Hugo Nikolausem Salm-Reifferscheidt 29.9.1939, když občanství mu bylo uděleno 30.8.1940; kartotéční list tzv. Tugemannovy kartotéky, který dokládá členství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta v Deutsche Arbeitsfront, Bund Deutscher Osten a Kriegerkameradschaft, členství jeho ženy Leopoldine v Bund Deutscher Osten, členství jeho dcery Idy v Deutsche Arbeitsfront a členství jeho dalších dětí Maria Elisabeth a Hugo Maria v Hitlerjugend; evidenční list členů Kriegerkameradschaftu s uvedením jména Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt; pravděpodobný soupis dětí členů NSDAP z 25.10.1944, kde jsou uvedena jména Hugo Maria a Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt; soubor svatebních fotografií Idy Salm-Reifferscheidt a Phillipa von Schoeller, kde je tento ve společenském stejnokroji Wehrmachtu s medailí Koruny krále Zvonimíra jakožto nejvyššího vyznamenaní fašistického Chorvatska. Současně byla zpochybnována pravost osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování Československého občanství.

²²³⁶ č.j. VS-150/RK/3-2002

²²³⁷ mj. na rozhodnutí Boh. A 1765/47 (1072/47), podle kterého aktivní boj proti nacismu ve smyslu § 2 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. vedli mj. ti, kdo podporovali české nebo slovenské osvobozené hnutí, např. ukrýváním bojovníků, varováním ohrožených osob, účastnili se na organizovaných peněžních sbírkách pro antinacistický nebo antifašistický odboj, zejména pro podporu politických vězňů a rodiny vězňených a popravených. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČSR kladlo menší požadavky na ty, kterým v době okupace bránil účastnit se aktivního boje za svobodu vysoký věk či nemoc.

²²³⁸ srv. příslušné rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR

Blansko,²²³⁹ takže Ministerstvo vnitra ČR bylo povinno vyčkat výsledku šetření policejním orgánem, námitku, že pokud po vydání osvědčení Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nebylo o zachování československého státního občanství rozhodnuto v zákonných lhůtách vyplývajících ze správního řádu, pak trvá osobní stav daný uvedeným osvědčením na věčné časy, nebo alespoň až do rozhodnutí Ústavního soudu ČR, námitku, že nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/1996 nemá obecnou platnost, ale lze ho použít pouze podpůrně per analogiam a námitku, že v záležitosti československého státního občanství rozhodovaly již dva soudy, a to Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové, přičemž Městský soud v Praze zaujal stanovisko, že na osobu, které bylo vydáno platné osvědčení ve smyslu § 2 odst. 2 věta třetí ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., je zapotřebí i z hlediska restitučních předpisů hledět jako na osobu, která československé státní občanství nepozbyla; Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller dále dovozovali, že došlo k nevratným krokům v rozhodování v této záležitosti, když kompetence byla přiznána řádným soudům, takže Ministerstvo vnitra ČR nemůže v této záležitosti rozhodovat.²²⁴⁰

O rozkladu podaném ze strany Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller následně rozhodoval ministr vnitra ČR. K námitkám jmenovaných uvedl, že při posuzování otázky, zda konkrétní osoba je, či byla státním občanem České²²⁴¹ republiky se postupuje v souladu s § 1 odst. 2 zákona o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky²²⁴² podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby. Z předložených dokladů je nepochybné, že řízení podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nebylo pravomocně dokončeno. Ministerstvo vnitra ČR v tomto řízení pouze pokračovalo na základě podnětu k řešení předběžné otázky v této věci, podaného Okresním úřadem Blansko, a to v souladu s nálezem Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96. Vycházelo přitom z předpokladu, že Ústavní soud ČR v odůvodnění svého nálezu vyslovil právní názor o potřebnosti dokončení správních řízení. Samotné uplynutí času nemohlo mít za následek ukončení řízení, když všechny procesní předpisy,²²⁴³ vydávané následně po správním řádu č. 8/1928 Sb. platném v době podání žádosti o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt, vycházely ve svých přechodných ustanoveních z kontinuity již dříve zahájených řízení.

Trestní oznámení o podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele na JUDr. Ivu Močíčkovou, vedoucí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko bylo podle názoru Ministerstva vnitra ČR záležitostí orgánu činných v trestním řízení, na jejichž rozhodnutí v této věci není řízení o zjištění zachování československého státního občanství zemřelého Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt závislé.

Ze spisu Ministerstva vnitra ČR vyplývá, že Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt bylo Okresním národním výborem v Boskovicích vydáno osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství. Toto osvědčení – vydané mu po jeho smrti –, je aktem deklaratorním, tj. osvědčujícím existující právní stav s účinky *ex tunc*, nejedná se tedy o rozhodnutí, kterým Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nabyl práv v dobré víře, povahy konstitutivní s účinky *ex nunc*, kterým by žadateli právo přiznalo, jak ostatně judikoval i Nejvyšší správní soud ČSR nálezem č. 1680 ročník XXVIII.²²⁴⁴ Skutečnost, že se

²²³⁹ <http://www.boskovicko.cz/noviny/noviny41.htm> [8.5.2003]

²²⁴⁰ mimo to šlo dle jejich názoru o *res iudicata* a dalšímu rozhodování brání i zásada *ne bis in idem*

²²⁴¹ resp. Československé

²²⁴² zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky

²²⁴³ vládní nařízení č. 20/1955 Sb., vládní nařízení č. 91/1960 Sb. a zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení

²²⁴⁴ 1947 sešit 6 Bohuslavovy sbírky nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních

jedná o opatření prozatímní povahy, nepopíral ani Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí z 1. září 1997.²²⁴⁵ Takové osvědčení zakládalo, jak Nejvyšší správní soud ČR podotkl, vyvratitelnou domněnku o tom, že osoba, které bylo osvědčení vydáno, je považována za československého státního občana, avšak pouze do konečného vyřízení žádosti o zjištění zachování československého státního občanství dle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Nezakládá se jím tedy osobní stav „*pro věčné časy*“. V případě žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt o vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 tohoto dekretu byla tato žádost výměrem Okresního národního výboru v Boskovicích z 23. března 1946 zamítnuta. Řízení o odvolání neproběhlo, neboť pozůstalá manželka Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt prohlásila 18. srpna 1952, že netrvá na projednání odvolání. Řízení podle § 1 odst. 4 tohoto dekretu bylo tedy pravomocně ukončeno v roce 1952 a Ministerstvu vnitra ČR dnes nepříslušel, jak uvedlo, přezkum tohoto pravomocně ukončeného řízení.

Pokud bylo ze strany Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller namítáno, že dalšímu rozhodování ve věci brání skutečnost, že v této záležitosti již rozhodly nezávislé soudy, uvedlo Ministerstvo vnitra ČR, že Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové rozhodovaly o tom, zda jsou splněny zákonné podmínky pro restituci majetku Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, nikoliv o tom, zda Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl ke dni svého úmrtí československým státním občanem.

Závěrem Ministerstvo vnitra ČR poukázalo na to, že při projednání věci vycházelo ze všech podkladů pro rozhodnutí, které byly k dispozici, přičemž zkoumalo, zda jsou naplněny podmínky pro ponechání československého státního občanství zemřelému Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt. Velmi pečlivě posuzovalo otázku výkladu citovaného ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., a to „*trpění pod nacistickým nebo fašistickým terorem*“, nebo, že se „*osoby činně zúčastnily boje za osvobození Československa*“. Ministerstvo vnitra ČR přitom vycházelo z nálezů Nejvyššího správního soudu ČSR, které jsou citovány jeho rozhodnutí.

Po opětovném zhodnocení všech skutečností, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, byl ministrem vnitra ČR učiněn závěr, že v řízení nebylo prokázáno splnění podmínek stanovených pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Ministr vnitra ČR následně rozhodl o rozkladu podaném Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller 11. června 2002, a to tak, že jej rozhodnutím²²⁴⁶ zamítl a předchozí rozhodnutí ministerstva vnitra ČR potvrdil.

Rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR tak nabylo právní moci; Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller však proti němu v zákonné lhůtě podali správní žalobu k Nejvyššímu správnímu soudu ČR.

Krátce nato, 9. července 2002, rozhodl ministr zemědělství ČR o rozkladu Města Blansko proti předchozímu vyhovujícímu rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČR. V rozkladu byla uvedena námitka, že zámek Blansko nespadá do působnosti zákona o půdě, a to s ohledem na skutečnost, že se nejedná o budovu, která by v roce 1945 souvisela se zemědělskou výrobou. Ministr zemědělství ČR rozkladu vyhověl, když uvedl, že zámek v Blansku byl využíván od 18. století jako administrativní centrum Salmových železáren a od 19. století v něm byly byty – fakticky tedy šlo o nájemní dům. Nesloužil tedy zemědělské výrobě a nešlo tedy o majetek, který lze vydat podle zákona o půdě. V návaznosti na rozhodnutí ministra zemědělství ČR, proti kterému nebyl ze strany Huga Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller podán opravný prostředek – správní žaloba, takže nabylo

²²⁴⁵ č.j. 28 Ca 266/96

²²⁴⁶ č.j. VS-150/RK/3-2002

právní moci, rozhodl Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko v novém rozhodnutí 29. října 2002 tak, že žádost na vydání zámku v Blansku zamítl. Jmenovaní se proti tomuto rozhodnutí rovněž neodvolali, takže nabylo právní moci. V této souvislosti prostřednictvím svého právního zástupce JUDr. Felixe Nevřely uvedli, že „*My se nebudeme odvolávat. A to z toho důvodu, že ministr zemědělství ve svém rozkladu rozhodl, že zámek Blansko nepatří do kompetence restitučního zákona o půdě, protože v době podání nároku nesloužil zemědělství. Uznáváme, že pan ministr měl pravdu.*“²²⁴⁷ a dále „*My chceme uplatňovat své nároky v rámci platných restitučních nároků. Pokud tedy ministr zemědělství rozhodl, že to nebyl objekt sloužící k zemědělské výrobě, tak toto rozhodnutí respektujeme a odvolávat se nebudeme. Toto rozhodnutí respektujeme i přesto, že zámek byl v roce 1945 konfiskován jako zemědělský majetek, ale sloužil k ubytování*“²²⁴⁸ Zámek v Blansku pravomocně zůstal jeho původnímu vlastníku, České republice, která jej následně převedla na Město Blansko.

V záležitosti československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta následně rozhodoval Nejvyšší správní soud ČR 27. listopadu 2003 o správní žalobě Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller tak, že ji rozsudkem^{2249, 2250} zamítl. Touto žalobou²²⁵¹ se jmenovaní domáhali zrušení předchozího rozhodnutí ministra vnitra ČR z 11. června 2002, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR z 17. ledna 2002,²²⁵² o nevyhovění žádosti Huga Nikolause Salm-Reifferscheidt o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. V podané žalobě Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller uplatnili námitek proti předchozím správním, a sice konkrétně:

1. Ministr vnitra ČR pro své rozhodnutí použil neplatnou právní normu;²²⁵³ tohoto důvodu je jeho rozhodnutí nulitním aktem.

2. Ministr vnitra ČR²²⁵⁴ byl při rozhodování podjatý, protože ve svém vystoupení na setkání s občany v Blansku²²⁵⁵ prohlásil, že podle jeho názoru Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt neměl československé státní občanství.²²⁵⁶ Správní řád²²⁵⁷ sice nepředpokládá, že by mohl být pro podjatost vyloučen s projednávání a rozhodování věci pracovník ústředního správního orgánu, nicméně je podle názoru Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller v tomto případě nutné použít oddíl 2 § 9 odst. 1 zákona per analogiam, i když se jedná přímo o ministra.

3. S odkazem na § 3 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., v němž se uvádí, že „*o takové žádosti rozhodne podle volné úvahy Ministerstvo vnitra na návrh zemského národního výboru*“, Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-

²²⁴⁷ ŠEBKOVÁ, I.: Salmové na blanenský zámek nakonec nedosáhli. In: Mladá fronta DNES, 3.12.2000, str. 7, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=590221> [25.5.2003]

²²⁴⁸ KNÖTIG, P.: Salmové vzdali boj o zámek v Blansku. In: Právo, 3.12.2002, str. 2, též na <http://pravo.newton.cz/default.asp?cache=158764> [13.2.2003]

²²⁴⁹ č.j. 6 A 90/2002 - 82

²²⁵⁰ dlužno podotknout, že toto rozhodnutí nebylo zcela bez chyb, navíc stanovisko Ministerstva vnitra ČR ve věci samé bylo v některých pasážích přejato skutečně doslova, včetně tvaru příslušných sloves.

²²⁵¹ podle části páté hlavy druhé občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2002

²²⁵² č.j. VS-953/51/2-1998

²²⁵³ ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., neboť dle stanoviska vlády, uvedeném v materiálech Ministerstva zahraničních věcí, se uvádí, že uvedený ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. byl již Ústavou z roku 1948 zbaven charakteru ústavního zákona a zákonem č. 194/1949 Sb. byl derogován

²²⁵⁴ Mgr. Stanislav Gross

²²⁵⁵ popsaném v týdeníku okresu Blansko z 3.10.2001

²²⁵⁶ Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller k tomu dále uvedli, že již skutečnost, že ministr vnitra ČR na veřejnosti mluví o svých pocitech a o svém soukromém názoru podle jejich přesvědčení znamená že nemohl k této záležitosti přistupovat nestranně.

²²⁵⁷ zákon o správním řízení č. 71/1967 Sb. (správní řád)

Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller poukazovali na to, že tuto pasáž rozhodnutí ministra vnitra ČR vůbec nezmiňuje a Ministerstvo vnitra ČR se svémocně ujalo pokračování tohoto případu, aniž byl požadovaný návrh Zemského národního výboru v Brně vzat v úvahu. Protože Zemské národní výbory již neexistují, je otázkou, zda Ministerstvo vnitra ČR může bez tohoto návrhu v řízení pokračovat. Dále poukazovali na skutečnost, že se Ministerstvo vnitra ČR nepokoušelo zjistit, jak o této žádosti Zemský národní výbor v Brně rozhodl.²²⁵⁸

4. Okresní úřad Blansko, referát vnitřních věcí, sdělil Pozemkovému úřadu v Blansku, že není oprávněn pokračovat v řízení dle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a není příslušný vyjadřovat se, zda jsou splněny podmínky podle restitučních zákonů. Z toho Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller usuzovali, že Ministerstvo vnitra ČR, resp. jeho orgán, prohlásil, že Ministerstvo vnitra ČR není oprávněno pokračovat v řízení podle zmiňovaného ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a rovněž se odmítl vyjádřit, zda příslušné doklady splňují podmínky podle restitučních zákonů. Podle názoru nich tak nebylo možné, aby Ministerstvo vnitra ČR nyní změnilo svůj názor a vztáhlo na sebe kompetenci, kterou předchozím závazným vyjádřením odmítlo a chtělo nyní zpochybnit výrok či výroky krajských soudů.²²⁵⁹ Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller poukázali též na to, že v záležitosti československého státního občanství rozhodovaly již dva soudy, a to konkrétně Městský soud v Praze,²²⁶⁰ a následně Krajský soud v Hradci Králové.²²⁶¹ Současné stanovisko Ministerstva vnitra ČR se podle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller jeví jako účelové a snaží se zřejmě vytvořit precedens, na základě kterého by mohlo rozhodovat o otázkách československého státního občanství, důležitých pro vyřizování restitučních nároků bez ohledu na skutečné znění zákona.

5. Pokud jde o osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, vydané Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt po jeho smrti, Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller uváděli, že i deklaratorní účinky, kterými se práva potvrzují, mají stejný význam jako nabytí práv, přičemž jde o práva potvrzená správním aktem vydaným příslušným správním úřadem v rámci jeho kompetence v roce 1946.

6. Dle názoru Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller nelze vycházet z nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96, neboť náleze se týkal případu Ernsta Czernina,²²⁶² který viděl porušení práv dle Listiny základních práv a svobod v tom, že o jeho případu československé orgány před rokem 1948 nerozhodly. Dle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller však v případě Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt bylo rozhodnuto Okresním národním výborem v Boskovicích. Není jeho chybou, že řízení nebylo dokončeno.

7. Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller odkazovali na jimi podaný rozklad proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, v němž mimo jiné uvedli, že podle zákonných norem Zemského národního výboru v Brně nemohlo být osvědčení o národní spolehlivosti odepřeno občanům české nebo slovenské národnosti,

²²⁵⁸ Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller uváděli, že o této skutečnosti existuje dokument, kdy 28.5.1947 vrátil Zemský národní výbor v Brně spisy Okresnímu národnímu výboru v Boskovicích k dalšímu šetření.

²²⁵⁹ Postupem Ministerstva vnitra ČR, resp. uvedeným přípisem referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko došlo k rozhodnutím krajských soudů, o nichž může nyní rozhodovat jen Ústavní soud ČR.

²²⁶⁰ rozsudkem z 1.9.1997, sp. zn. 28 Ca 266/95

²²⁶¹ rozsudkem z 18.6.1999, sp. zn. 31 Ca 232/98, rozsudkem sp. zn. 31 Ca 198/99 a rozsudkem sp. zn. Ca 142/2000 a sp. zn. 31 Ca 155/2000 z 23.3.2001

²²⁶² Paul Otto Ernst Diepold Maria Czernin (6.5.1904 – 6.6.1955) srv. <http://dcodriscoll.pbworks.com/Czernin> [8.5.2010]

pokud nebyli odsouzeni podle retribučních dekretů presidenta republiky. Jestliže bylo Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt vydáno potvrzení o zachování československého občanství, nemohlo mu být – podle jejich názoru – odepřeno ani vydání osvědčení o národní spolehlivosti.²²⁶³

8. Do dnešního dne nebyl o rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, které bylo napadeno rozkladem, vyrozuměn Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko, který byl iniciátorem dotazu, a tudíž účastníkem řízení. Jednání o podaném rozkladu nemohlo být tedy pravomocně zahájeno, pokud rozkladové komisi ministra vnitra ČR nebyl předložen doklad o tom, že Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko byl vyzván k vyjádření k tomuto rozhodnutí. Naproti tomu bylo rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR zasláno Městu Blansko a jeho příspěvkové organizaci Muzeum Blansko, přičemž tyto instituce v žádném případě účastníky řízení o československém státním občanství nebyly, neboť se na ně nemůže vztahovat § 14 správního řádu. Ministerstvo vnitra ČR tak podle mínění Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller porušilo procesní předpisy, když umožnilo osobám, které nejsou účastníky řízení a ani jejich práva nejsou řízením nijak dotčena, zasahovat do řízení již tím, že se seznámily s obsahem spisu a navíc svými připomínkami do něj zasahovaly.

9. Podle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller nelze také přejít skutečnost, že rozhodnutí Okresního úřadu Blansko – referátu vnitřních věcí obsahuje nepravdivý údaj, významný pro posouzení občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta, pro který bylo na JUDr. Ivu Močičkovou, vedoucí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko, podáno trestní oznámení pro zneužití pravomoci veřejného činitele.²²⁶⁴

10. Pokud jde o věcné rozhodnutí ministra vnitra, Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller namítali, že se Ministerstvo vnitra ČR vůbec neseznámilo s důvody, které vedly v roce 1946 Okresní národní výbor v Blansku, resp. příslušnou komisi, k „rozhodnutí o zachování československého občanství“ Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt.²²⁶⁵

Závěrem Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller poukazovali na to, že tvrzení o členství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v různých organizacích není ničím doloženo, uvedení jeho jména v seznamech není dokladem členství, pokud není doprovázeno podpisem a nebo není doloženo vlastnoručně doloženou přihláškou. V této souvislosti připomenuli, že v případě jmenovaného se jednalo o těžce nemocného člověka, od kterého bylo těžko možné očekávat, že se zúčastní odboje jako člen partyzánských oddílů. Z dokladů je však jasné, že podporoval osoby, resp. jejich rodiny, které byly režimem pronásledovány a před smrtí zachránil kněze odsouzeného k smrti.

²²⁶³ Ministerstvo vnitra ČR mělo dle jejich názoru konstatovat, že byla porušena závazná právní norma a neodvolávat se na skutečnost, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt bylo vydání osvědčení odepřeno

²²⁶⁴ v této souvislosti bylo odkázáno na § 62 písm. e) správního řádu.

²²⁶⁵ Poukazovali na skutečnost, že nikdo ze zúčastněných již nežije, nežijí ani svědci, Ministerstvo vnitra ČR nepředložilo jediný doklad, na základě kterého tato komise a okresní národní výbor rozhodoval. V tehdejší době bylo dle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller nemyšlitelné, aby Okresní národní výbor v Boskovicích rozhodl o zachování československého občanství někomu, kdo by stoprocentně nesplňoval představu spoluobčanů o svém chování a postojích v době nesvobody. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt podle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller celým svým životem potvrzoval příslušnost k českému národu, a to nejen jako dobrovolník v roce 1919, kdy se dobrovolně přihlásil do československé armády bojující na Slovensku proti maďarské armádě, ale v celém veřejném životě a nakonec ještě v létě 1939 se ostantativně přihlásil za člena Národního souručenství, jehož členem mohl být pouze Čech.

Ke správní žalobě se vyjádřilo velmi podrobně Ministerstvo vnitra ČR. Ve svém vyjádření navrhlo její zamítnutí, přičemž k jednotlivým žalobním námitkám Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller uvedlo následující: K námitce týkající se neplatnosti ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., uvedlo, že dle § 178 odst. 2 Ústavy Československé republiky,²²⁶⁶ pozbyly ústavní zákony upravující věci státního občanství 9. červnem 1948 povahy ústavních zákonů. Jde-li o zmiňovaný zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, pak podle jeho ustanovení § 10 pozbyly počátečním dnem účinnosti tohoto zákona²²⁶⁷ platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání státního občanství.

Při posuzování otázky, zda fyzická osoba je či byla státním občanem České (Československé) republiky, se postupuje v souladu s § 1 odst. 2 zákona o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky,²²⁶⁸ podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby. Řízení o zachování československého státního občanství podle § 2 zmiňovaného ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. bylo na základě žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt zahájeno a Ministerstvo vnitra ČR jej, byť se zpožděním několika desetiletí, dokončilo. I v této souvislosti lze odkázat na nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96, který Ministerstvu vnitra ČR přikázal dekretální řízení dokončit.

K domněnce jmenovaných, že i v případě ministra lze použít ustanovení správní řádu o podjatosti, uvedlo Ministerstvo vnitra ČR, že se nejedná o pracovníka správního úřadu, tj. osoby v pracovním či obdobném poměru, jehož by bylo možné z projednávání věci vyloučit. Je třeba také poukázat na skutečnost, že činit závěry na základě novinového článku je podle názoru Ministerstva vnitra ČR z právního hlediska neakceptovatelné.

Citovali-li Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt –Raitz a Ida Schoeller ustanovení § 3 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., poukázalo Ministerstvo vnitra ČR na skutečnost, že žádost o vrácení československého státního občanství Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nikdy nepodal a takové řízení tedy nebylo zahájeno. Jejich argumentace tímto ustanovením tak postrádá jakékoli logiky.

K námitce, že se v minulosti Okresní úřad Blansko - referát vnitřních věcí jako „*orgán Ministerstva vnitra*“ vyjádřil v tom smyslu, že není oprávněn pokračovat v řízení dle dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a nemůže se vyjádřit ke splnění podmínek dle restitučních zákonů, uvedlo Ministerstvo vnitra ČR, že v postupu Okresního úřadu Blansko nespátřuje žádné pochybení. Okresní úřad je skutečně podle platné právní úpravy²²⁶⁹ oprávněn pouze ke zjišťování státního občanství, nikoli k dokončení řízení podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.; Okresní úřad přitom nesdělil, že k dokončení řízení podle dekretu presidenta republiky není oprávněno Ministerstvo vnitra ČR. K posouzení, zda jsou splněny podmínky podle restitučních zákonů, jsou oprávněny výlučně orgány rozhodující v restitučním řízení. Označování okresního úřadu jako „*orgánu Ministerstva vnitra*“ je zavádějící a zkreslené. Ministerstvo vnitra ČR rovněž zdůraznilo, že Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové nerozhodovaly „*v záležitosti československého státního občanství*“, jak tvrdili Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller. Ministerstvo vnitra ČR tak nemohlo zpochybnit výroky soudů.

K námitce týkající se účastníků řízení podotklo Ministerstvo vnitra ČR, že Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko se obrátil na referát vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko pouze ve věci zjišťování státního občanství České republiky, nemůže být proto účastníkem řízení o

²²⁶⁶ ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky (tzv. Ústava 9. května)

²²⁶⁷ tj. 1.10.1949,

²²⁶⁸ zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky

²²⁶⁹ § 20 odst. 2 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

zachování československého státního občanství, v němž Ministerstvo vnitra ČR pokračovalo na základě podnětu úřadu zjišťujícího státní občanství. Práva Města Blansko a příspěvkové organizace Muzeum Blansko mohou být dotčena rozhodnutím o státním občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt ke dni jeho úmrtí, a to z titulu jejich postavení jako osob povinných v restitučním řízení.

Namítali-li Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller, že se Ministerstvo vnitra ČR nezabývalo skutečností, že na JUDr. Ivu Močičkovou bylo podáno trestní oznámení, poukázalo Ministerstvo vnitra ČR v první řadě na to, že až pravomocné rozhodnutí o spáchání trestného činu by mohlo mít za následek vznášení námitek vad napadených rozhodnutí v rámci mimořádných opravných prostředků. Na rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení není řízení o zjištění zachování československého státního občanství zemřelého Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt závislé.

K námitce Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Idy Schoeller, že se Ministerstvo vnitra ČR neseznámilo s důvody, které vedly Okresní národní výbor v Boskovicích k vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, Ministerstvo vnitra ČR uvedlo, že v archivním spise není založeno toto osvědčení typu „B“ ani jakékoli důkazy, které byly podkladem pro jeho vydání. Archivován je pouze seznam osob, kterým bylo osvědčení typu „B“ Okresním národním výborem Boskovice vydáno. Ověřenou kopii osvědčení typu „B“ předložili Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller až v průběhu řízení o vydání majetku. V dalším Ministerstvo vnitra ČR uvedlo, že lze pouze zopakovat, že prozatímní osvědčení typu B vydané Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt po jeho smrti, je aktem deklaratorním, osvědčujícím existující právní stav s účinky *ex tunc*. Nejedná se tedy o rozhodnutí, na jehož základě nabyt Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt práv v dobré víře, povahy konstitutivní s účinky *ex nunc*. V této souvislosti odkázalo Ministerstvo vnitra ČR na nález Nejvyššího správního soudu ČSR č. 1680, ročník XXVIII.²²⁷⁰ Charakter prozatímního osvědčení ostatně nepopírá ani Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí z 1. září 1997.²²⁷¹

Dále uvedlo, že pochybnosti týkající se vydání a samotné existence prozatímního osvědčení nebyly důvodem zamítavého rozhodnutí. Taktéž výsledek řízení o vydání osvědčení o národní spolehlivosti nebyl Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt přičítán k tíži, jak tvrdili Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller.

Pokud šlo o nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/1996, vycházelo Ministerstvo vnitra ČR z předpokladu, že Ústavní soud ČR v odůvodnění tohoto nálezu vyslovil právní názor o potřebnosti dokončení správních řízení. Ministerstvo vnitra ČR se domnívalo, že případ Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt je totožný s případem, jehož se týká uvedený nález, tj. případu Ernsta Czernina. I v tomto případě nebylo dokončeno řízení o zjištění zachování československého občanství z důvodu úmrtí původního žadatele.

Na toto vyjádření Ministerstva vnitra ČR reagovali Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller písemným podáním z 23. prosince 2002, v němž s tímto vyjádřením polemizovali a setrvali na svých žalobních námitkách. K tvrzení Ministerstva vnitra ČR, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nikdy nepodal žádost o vrácení československého státního občanství a řízení tedy nebylo zahájeno, tito uvedli, že v jejich podáních bylo vždy uvedeno, že jmenovaný požádal o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

Nejvyšší správní soud ČR následně rekapituloval historické okolnosti případu a dosavadní průběh řízení, přičemž konstatoval, že v daném případě šlo o věc, která na Nejvyšší správní

²²⁷⁰ 1947, sešit 6 Bohuslavovy sbírky nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních

²²⁷¹ č.j. 28 Ca 266/96

soud ČR přešla²²⁷² z Vrchního soudu v Praze.²²⁷³ Nejvyšší správní soud ČR poté přezkoumal napadené rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR včetně řízení, které mu předcházelo. Vzhledem k tomu, že účastníci neprojeví svůj nesouhlas s projednáním věci bez nařízení jednání, Nejvyšší správní soud ČR rozhodl o věci samé bez jednání,²²⁷⁴ a to tak, že a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná, přičemž v odůvodnění především konstatoval, že Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller v žalobě uváděli řadu námitek, které uvedli již v průběhu správního řízení a s nimiž se Ministerstvo vnitra ČR náležitým způsobem vypořádalo v napadeném rozhodnutí. S tímto jeho odůvodněním se Nejvyšší správní soud ČR ztotožnil a k jednotlivým žalobním bodům předloženým Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller dále uvedl:

1. Podle § 10 odst. 1 zákona o nabývání a pozbývání československého státního občanství,²²⁷⁵ počátečním dnem účinnosti tohoto zákona²²⁷⁶ pozbyly platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání státního občanství.²²⁷⁷ Podle názoru Nejvyššího správního soudu ČR nelze proto vyjít z toho, že zákonem č. 194/1949 Sb. došlo ke zrušení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. v celém jeho rozsahu. Pokud uvedeným zákonem pozbyly platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání občanství, lze připustit, že předmětný ústavní dekret presidenta republiky pozbyl platnosti v části týkající se pozbývání československého státního občanství, podle názoru Nejvyššího správního soudu ČR však zůstala v platnosti jeho ustanovení vztahující se k zachování československého státního občanství. I kdyby však došlo ke zrušení tohoto dekretu v celém jeho rozsahu, bylo by nutné vyjít z obecné zásady, že řízení zahájené před účinností zákona č. 194/1949 Sb. se dokončí podle dosavadních předpisů, v daném případě tedy podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Při rozhodování o věci samé musí správní orgán postupovat podle procesního předpisu platného v době, kdy je o věci jednáno, hmotněprávní nároky se však posuzují podle předpisu platného v době jejich vzniku. Ministerstvo vnitra ČR pak v této souvislosti správně poukázalo i na § 1 odst. 2 zákona o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky,²²⁷⁸ podle něhož při posuzování, zda je fyzická osoba státním občanem České republiky, popřípadě do dne 31. prosince 1992 byla státním občanem České a Slovenské Federativní republiky, se postupuje podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby.

2. Podle § 9 správního řádu pracovník správního orgánu je vyloučen z projednávání a rozhodování věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Jakmile se pracovník správního dozví o skutečnostech nasvědčujících jeho vyloučení,²²⁷⁹ oznámí to neprodleně svému

²²⁷² podle § 132 zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním

²²⁷³ Nejvyšší správní soud ČR ve věcech neskončených vrchními soudy měl zákonem uloženo dokončit řízení zahájená před těmito soudy. Podle § 130 soudního řádu správního měla být neskončená řízení podle části páté občanského soudního řádu dokončena podle ustanovení části třetí, hlavy druhé soudního řádu správního, přičemž účinky procesních úkonů v těchto řízeních učiněných zůstaly zachovány a měly být posouzeny přiměřeně podle ustanovení tohoto zákona.

²²⁷⁴ § 51 odst. 1 soudního řádu správního

²²⁷⁵ zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství

²²⁷⁶ tj. 1.10.1949

²²⁷⁷ Dále je pak pod body 1. – 7. uvedeno, které předpisy se zejména zrušují. Mezi takto výslovně uvedenými předpisy není pak ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. výslovně zmíněn. Tento dekret kromě stanovení předpokladů za nichž došlo k pozbytí československého státního občanství, upravoval speciální institut zachování československého státního občanství u osob, u nichž došlo k pozbytí československého státního občanství; dále pak ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. upravoval i institut vrácení občanství.

²²⁷⁸ zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky

²²⁷⁹ § 9 správního řádu

nejblíže nadřízenému vedoucímu.²²⁸⁰ O tom, zda je pracovník správního orgánu z řízení vyloučen, rozhoduje orgán, jemuž byly důvody vyloučení oznámeny.²²⁸¹ Především bylo nutno souhlasit s názorem Ministerstva vnitra ČR, že ministr vnitra ČR není pracovníkem správního orgánu, takže použití ustanovení správního řádu o jeho vyloučení z projednávání a rozhodování věci nepřipadá v úvahu.²²⁸² Dále Nejvyšší správní soud ČR konstatoval, že lze obecně říci, že nelze dovozovat něčí podjatost z obsahu novinového článku v místním tisku²²⁸³, popisujícího předvolební projev dotyčné osoby.

3. Dovolávali-li se Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller ustanovení § 3 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., pak bylo k tomu nutné uvést, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nepožádal o vrácení československého státního občanství podle uvedeného ustanovení, takže výtky Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, že podle uvedeného ustanovení nebylo postupováno, jsou zcela bezpředmětné.

4. Městský soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové ve svých příslušných rozhodnutích nerozhodovaly v záležitosti československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, ale v rámci řízení o určení vlastnického práva Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller k označeným nemovitostem pouze posuzovaly otázku zachování československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Městský soud v Praze²²⁸⁴ sice dospěl k názoru, že na osobu, které bylo vydáno platné osvědčení ve smyslu § 2 odst. 2, věta třetí, ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. je zapotřebí i z hlediska restitučních předpisů hledět jako na osobu, která československé státní občanství nepozbyla a splňuje tedy podmínku § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. vztahující se k občanství oprávněné osoby, vzápětí však dodal, že to samozřejmě platí pouze v případě, nebylo-li a nebude-li, byť dodatečně, rozhodnuto o žádosti o zjištění, že se státní občanství zachovává, takže je proto třeba, aby v tomto směru učinil příslušný pozemkový úřad dotaz u Ministerstva vnitra ČR. Zde je namístě poukázat na rozsudek Krajského soudu v Brně, vydaný následně v téže věci, v níž rozhodoval původně Městský soud v Praze, který ve svém rozsudku z 29. března 2001²²⁸⁵ vyšel z toho, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt pozbyl československého státního občanství na základě ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., toto občanství mu nebylo pravomocným rozhodnutím zachováno²²⁸⁶ a nic nenasvědčuje ani možnosti, že si požádal o vrácení státního občanství ve smyslu § 3 tohoto dekretu s tím, že by jeho žádosti bylo vyhověno. Uvedený rozsudek, z pohledu Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller nepochybně závažný, tyto vůbec nezmiňují, přestože jim je znám. Lze tedy uzavřít, že ve věci zachování československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt soudy nerozhodovaly a rozhodovat ani nemohly, neboť kompetentním orgánem k rozhodnutí v této věci je Ministerstvo vnitra ČR.

5. Bylo-li žadateli vydáno osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, jednalo se o rozhodnutí mezitímní povahy, jehož účelem bylo dočasně

²²⁸⁰ § 11 odst. 1 správního řádu

²²⁸¹ § 12 odst. 1 správního řádu

²²⁸² Organizace správy přitom neumožňuje naplnit ustanovení o vyloučení vedoucích ústředních orgánů státní správy při řízeních o rozkladu i z toho důvodu, že není specializovaný nadřízený orgán, který by o vyloučení vedoucího ústředního orgánu státní správy rozhodoval a není nikdo, kdo by případně mohl místo vyloučeného vedoucího ústředního orgánu státní správy rozhodovat.

²²⁸³ který navíc byl Nejvyššímu správnímu soudu ČR předložen v neúplném znění

²²⁸⁴ ve věci sp. zn. 28 Ca 266/96

²²⁸⁵ č.j. 29 Ca 101/99 - 31

²²⁸⁶ přitom zaujal názor, že vydání osvědčení typu B nemohlo mít samo o sobě žádný vliv na existenci státního občanství žadatele

upravit právní postavení žadatele až do rozhodnutí o žádosti o zachování československého státního občanství. Názor Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, že takovéto rozhodnutí o osobním stavu platí „*pro věčné časy*“ a že vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství vylučuje, aby konečné rozhodnutí o žádosti o zachování československého státního občanství vyznělo negativně, nemůže obstát. Vydání osvědčení typu „B“ lze přirovnat k nařízení předběžného opatření po zahájení řízení v občanském soudním řízení,²²⁸⁷ přičemž snad není pochyb o tom, že vydání předběžného opatření nebrání tomu, aby rozhodnutím soudu ve věci samé byla žaloba zamítnuta.

6. Nález Ústavního soudu ČR ve věci sp. zn. IV. ÚS 114/96 se sice netýkal Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, ale Ernsta Czernina, jinak se však jedná o skutkově zcela shodné případy. V obou případech bylo žádáno o vydání rozhodnutí o zachování státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., došlo k vydání osvědčení podle § 2 odst. 2 tohoto dekretu a v obou případech nebylo o žádosti žadatele do jeho smrti rozhodnuto. Lze proto ze závěrů učiněných Ústavním soudem ČR v uvedené věci vyjít i v této věci. Nejvyšší správní soud ČR se s Ústavním soudem ČR ztotožnil mj. v tom, že je na Ministerstvu vnitra ČR, aby dokončilo řízení o žádosti o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. a o takto dosud nevyřízené žádosti rozhodlo.

7. V této věci byla posuzována žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt o zachování československého státního občanství, nikoliv žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti; námitky Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, týkající se osvědčení o národní spolehlivosti, jsou proto bezpředmětné a na posouzení této věci nemají žádný vliv.

8. Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko nebyl účastníkem řízení o zachování státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt; pouze se obrátil na Okresní úřad Blansko ve věci zjištění státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, přičemž na základě podnětu uvedeného úřadu Ministerstvo vnitra ČR pokračovalo v řízení o zachování občanství. Účastníky tohoto řízení byli ve smyslu § 14 správního řádu pouze Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller. Ministerstvo vnitra ČR proto nemuselo svoje rozhodnutí ve věci Pozemkovému úřadu Okresního úřadu Blansko doručovat, jak se tito mylně domnívali a ministr vnitra ČR mohl o jejich rozkladu rozhodnout, aniž by rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR bylo Pozemkovému úřadu Okresního úřadu Blansko doručeno.²²⁸⁸

9. Podání trestního oznámení na vedoucí referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Blansko nemůže mít žádný dopad na postup Ministerstva vnitra ČR v řízení o zachování státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Vzhledem k tomu, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt ve své žádosti o zachování československého státního občanství sám připustil, že při sčítání obyvatelstva v roce 1930 při vyplňování sčítacího archu se přihlásil k národnosti německé,²²⁸⁹ není zřejmé, proč konstatování tohoto údaje vedoucí referátu vnitřních věcí správního orgánu je považováno za nepravdivý údaj zakládající skutkovou podstatu trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele. Odkaz Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt,

²²⁸⁷ ve smyslu § 102 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

²²⁸⁸ Nejvyšší správní soud ČR dále nepovažoval za nutné zabývat se námitkou Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, že rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR bylo nesprávně zasláno Městu Blansko a jeho příspěvkové organizaci Muzeum Blansko, když tyto subjekty v žádném případě nebyly účastníky řízení, protože otázka správnosti zaslání rozhodnutí jiným subjektům než účastníkům řízení nemá vliv na posouzení zákonnosti napadeného rozhodnutí.

²²⁸⁹ pokud je argumentováno prohlášením tehdejšího sčítacího komisaře M. Č., tak ten pouze uvedl, že na základě údajů komorníka Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt pouze sám vyplnil popisný arch pro zámek č. p. I v Rájci nad Svitavou, nikoliv sčítací arch týkající se Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt

Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller na § 62 písm. e) správního řádu týkající se důvodu obnovy řízení, je pak zcela nepřipadný.

10. Podklady, které mělo Ministerstvo vnitra ČR k dispozici pro své rozhodnutí, neobsahují nic, z čeho by bylo možno dovodit, co vedlo tehdejší Okresní národní výbor v Boskovicích k vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, takže Ministerstvo vnitra ČR se nemohlo seznámit s důvody, které k vydání uvedeného rozhodnutí vedly, jak Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller namítali. Dnes tedy nelze posoudit, na základě čeho bylo Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt vydáno prozatímní osvědčení, nepochybné však je, že jmenovaný ve své žádosti o zachování československého státního občanství neuvedl nic, z čeho by bylo možné dovodit, že se buď činně zúčastnil boje za osvobození Československa, nebo trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu ČR tak Ministerstvo vnitra ČR po zhodnocení všech skutečností, které byly podkladem pro vydání rozhodnutí ve věci zachování československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt dospělo ke správnému závěru, že nebylo prokázáno splnění podmínek pro zachování občanství podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Podle Nejvyššího správního soudu ČR bylo možné pouze podotknout, že i kdyby bylo možno vyjít z toho, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zůstal věrný Československé republice a nikdy se neprovinil proti národu českému a slovenskému, nebyla v daném případě splněna jedna ze dvou dalších podmínek, tj. činně se zúčastnit boje za osvobození Československa, nebo trpět pod nacistickým nebo fašistickým terorem, když za splnění posledně uvedené podmínky nelze považovat tvrzené zavedení nucené správy na velkostatek Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v roce 1942.

Protože Nejvyšší správní soud ČR neshledal důvody, které by svědčily o nezákonnosti postupu Ministerstva vnitra ČR ve smyslu námitek Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, a ani, že by rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR trpělo vadami, které by vyvolaly nicotnost napadeného rozhodnutí, rozhodl o zamítnutí žaloby.^{2290, 2291}

Poslední možností zvrácení předchozích rozhodnutí bylo podání ústavní stížnosti; Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller tak v zákonné lhůtě po doručení příslušného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR učinili. Ve své ústavní stížnosti uváděli, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt bojoval za nově vzniklou Československou republiku již v roce 1919, kdy se aktivně zúčastnil bojů proti pokusu o odtržení Slovenska Maďarskem. Do nově se utvářející armády narukoval jako dobrovolník. V tomto smyslu naplnil pokyn Ministerstva vnitra ČSR z 24. srpna 1945, podle něhož se za antinacisty a antifašisty považují ti, kdo "*vedli před a v době okupace aktivní boj proti nacismu a za Československou republiku*". To podle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller dokazuje vlastenectví Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, který se již tak záhy přihlásil do boje za rodící se republiku.

Pokud se Ministerstvo vnitra ČR dovolávalo nálezů Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96, pak dle jejich názoru nejde o shodný případ. Zatímco Ernst Czernin, jehož se jmenovaný nález týkal, se nechal dobrovolně odsunout do Rakouska a řízení o jeho žádosti o zachování státního občanství bylo zastaveno, řízení o žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt pokračovalo i po jeho smrti v roce 1946. Hugo Christian Salm-Reifferscheidt,

²²⁹⁰ ve smyslu § 78 odst. 7 soudního řádu správního

²²⁹¹ Ministerstvo vnitra ČR, které mělo ve věci plný úspěch, by měl proti žalobcům právo na náhradu nákladů řízení ve smyslu § 60 odst. 1 s. ř. s., protože však podle obsahu spisu tuto náhradu nepožadovalo, bylo rozhodnuto, že se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller odkázali na přiložený důkazní materiál z roku 1945, jimž prokazují postoje a chování Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt během okupace. Na počátku okupace Čech a Moravy se Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt dobrovolně přihlásil k české národnosti. K národnosti německé byl podle nich nucen přestoupit teprve po tlaku německých okupačních úřadů za okolností popsanych prohlášeními jeho českých spoluobčanů. Podle Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller by rozhodnutí Okresního národního výboru v Boskovicích mohlo být zrušeno pouze z pádných důvodů, které v tomto případě dle jejich názoru dány nejsou. Navíc Ministerstvo vnitra ČR svým rozhodnutím údajně zpochybnilo rozhodnutí obecných soudů, které potvrdily platnou restituci Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Idy Schoeller jakožto právních nástupců Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt Tito odkázali na rezoluci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky z 24. dubna 2002, podle níž se dekrety presidenta republiky z období 2. světové války „realizovaly, byly konzumovány v období po svém vydání a dnes již na jejich základě nemohou vznikat žádné nové právní vztahy“, a uvedli, že proto nelze dekrety presidenta republiky v současné době aplikovat, neboť jinak by byly porušeny mezinárodní závazky České republiky.

Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller rovněž poukázali na údajnou diskriminaci, které se vůči nim Ministerstvo vnitra ČR dopustilo, neboť v případě Bernarda Merveldta, tedy ve věci obdobné, rozhodlo toto o zachování jeho státního občanství.²²⁹² Pro naplnění podmínek § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nebyla, v uvedeném případě, nutná aktivní činnost v bojových akcích, ale stačilo jen „usnadnění bojové činnosti těch, kteří s okupantem zápasili.“ Jde tedy o rozhodnutí vydané za obdobných podmínek, ale podstatně vstřícnější vůči jinému žadateli, než rozhodnutí ve věci Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller. Nelze pominout, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl v době okupace osobou v podstatě trvale upoutanou na lůžko, a nemohl se tedy účastnit přímé bojové činnosti. Přitom i v tomto postavení přispíval k protinacistickému odboji.²²⁹³ Podle nich osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství vydané podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nelze dnes již přezkoumávat, neboť předpisy, podle nichž bylo vydáno, jsou již desítky let zrušeny.

Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Ida Schoeller dále uvedli řadu argumentů podle nich prokazujících podjatost ministra vnitra ČR v této věci. Pokládali za ostudné, bagatelizuje-li se rozhodnutí orgánu státní správy 55 let staré, aniž by Ministerstvo vnitra ČR disponovalo důkazy a bezprostředními zkušenostmi, které měl zmíněný dobový orgán. Ministerstvo vnitra ČR mělo respektovat zásadu „in dubio pro reo“. Nemělo-li toto žádné důkazy o tom, že Okresní národní výbor v Boskovicích postupoval v rozporu s tehdy platnými právními předpisy, mělo by vzít jeho závěry z roku 1946 za dané a nezpochybňovat je. Rozhodnutí ministerstva vnitra ČR se s důkazy předloženými Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller vůbec nevypořádalo. Podle nich postupovalo Ministerstvo vnitra ČR pravděpodobně na základě „společenské objednávky,“ neboť jak si jinak vysvětlit, že nevezalo za základ rozhodnutí Okresního národního výboru v Boskovicích z roku 1946, když je přitom všeobecně známo, že v letech 1945 až 1946 byly osoby, které se dopustily provinění během válečných let, posuzovány velmi přísně. Jestliže tedy Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nebyl souzen v retribučních procesech, nebylo proti němu vzneseno žádné obvinění, bylo mu

²²⁹² srv. rozhodnutí Ministerstva vnitra č.j. VS-312/51/2-99 z 19.7.2001

²²⁹³ Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller odkázali na k ústavní stížnosti připojené listinné materiály s výpověďmi dobových svědků

vystaveno osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, musel být podle jejich názoru vskutku řádným občanem, který se proti československé republice nijak neprovinil.

K žádosti Ústavního soudu ČR se jako účastník řízení k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší správní soud ČR. Odkázal na své rozhodnutí s tím, že obsáhlý výčet ustanovení ústavního pořádku České republiky, k jejichž porušení údajně došlo, Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller nijak blíže nespecifikovali. Navrhl zamítnutí stížnosti.

Ministerstvo vnitra ČR ve svém obsáhlém vyjádření k ústavní stížnosti rozebralo aplikovatelnost právních předpisů ve věci použitých a upozornilo na to, že ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nebyl zákonem č. 194/1949 Sb. derogován. Činnost Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt v roce 1919 týkající se bojů proti Maďarům na Slovensku nepovažuje za relevantní, protože tehdy nemohl bojovat proti fašismu ve smyslu citovaného dekretu. Navíc se tato činnost netýká boje proti Německu a jeho spojencům v letech 1938-1945. Řízení před ministerstvem vnitra ČR proběhlo ústavně i procesně v pořádku, toto postupovalo podle nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96, podle kterého „*mohou, resp. mají*“ být řízení započatá podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. dokončena. Jedná se o věc, kdy byla Hugo Nikolausem Salm-Reifferscheidt jako právním předchůdcem Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller řádně podána žádost ve smyslu § 2 uvedeného dekretu, řízení nebylo dokončeno a „*věc nebyla vyřešena ani zákonem č. 34/1953 Sb.*“²²⁹⁴ Ministerstvo vnitra ČR odmítlo tvrzení jmenovaných, že by jeho rozhodnutím byly porušeny jakékoliv mezinárodní závazky České republiky. K argumentaci Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller o odlišném přístupu ve věci Bernarda Merveldta ministerstvo vnitra ČR uvedlo, že „*při posuzování otázky, zda a jak se ten který žadatel činně účastnil boje za osvobození Československa, je třeba posuzovat případ od případu (...) Při bližším posouzení věci tak lze mnohdy seznat, že i v případech na první pohled velmi podobných případech se jedná o případy mnohdy odlišné*“. Dále ministerstvo vnitra ČR odmítlo námitku Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller o podjatosti tehdejšího ministra vnitra ČR. Nesouhlasilo ani s argumentem, podle kterého by osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství nebylo možné dnes jakkoliv zpochybnit. Spisový materiál „*obsahuje poznatky, ze kterých vyplývají důvodné pochybnosti o správnosti vydání uvedeného prozatímního osvědčení*“. Byť se nedochovaly všechny archiválie z doby rozhodování Okresního národního výboru v Boskovicích, neznamená to, že ve věci nelze rozhodnout a odchýlit se od rozhodnutí, k němuž Okresní národní výbor v Boskovicích došel v roce 1946. Ministerstvo vnitra ČR uzavřelo, že „*lze souhlasit s tvrzením, že v poválečné době trestaly příslušné orgány přísně a důsledně osoby, které se nějakým způsobem provinily v době nesvobody. Na druhé straně je však také třeba mít na paměti, že se jednalo o dobu, kdy se řada záležitostí, které se týkaly i státního občanství, řešila urychleně a hromadně, příslušné orgány se musely potýkat s velkým množstvím žádostí, značnou nepřehledností tehdy panujících poměrů a složitými mezilidskými vztahy poznamenanými právě prožitými válečnými událostmi a okupací. Orgány rozhodující v prvním stupni, ve kterých měl značné zastoupení laický element, nemusely mít hned k dispozici všechny relevantní podklady a nemusely jim být známy všechny důležité skutečnosti pro posouzení věci.*“²²⁹⁵ Ministerstvo vnitra ČR proto ze všech výše uvedených důvodů navrhlo zamítnutí ústavní stížnosti.

²²⁹⁴ zákon č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství

²²⁹⁵ srv. vyjádření Ministerstva vnitra ČR k ústavní stížnosti Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller

I přes výše uvedená vyjádření Nejvyššího správního soudu ČR a Ministerstva vnitra ČR však Ústavní soud ČR dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, a to proto, že podle názoru Ústavního soudu ČR napadená rozhodnutí porušila základní práva Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, garantovaná ústavním pořádkem České republiky v čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jak je vyloženo níže. Po sérii rozhodnutí v neprospěch restituentů tak přišel nečekaný obrat v podobě nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005, který byl vyhlášen 18. srpna 2005.²²⁹⁶ Ústavní soud ČR zrušil rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR i Ministerstva vnitra ČR a v jednom ze svých nejvíce kontroverzních rozhodnutí za celou dobu své existence zmínil řadu problematických skutečností, mj. údajný fakt, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt podporoval za druhé světové války protinacistické odbojáře, jednak dotčený nálezn obsahuje chyby v popisu skutkového stavu i pochybení v právních věcech (viz rozbor záležitosti níže).²²⁹⁷

Ústavní soud ČR v odůvodnění svého nálezu nejprve uvedl, že aplikace ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. na v minulosti již proběhlá jednání a skutečnosti, nejde-li ovšem o použití konstitutivního charakteru, je v souladu s ústavní zásadou zákazu retroaktivity, a není proto v rozporu s ústavním pořádkem České republiky ani s mezinárodními závazky ČR.

Při úvahách o možnosti a vůbec přípustnosti tzv. "nápravy" rozhodnutí orgánů veřejné moci aplikujících v letech 1945 až 1948 ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., byla-li navíc tato rozhodnutí předběžné povahy pro žadatele příznivá, Ústavní soud ČR konstatoval, že zastává názor, že nelze abstrahovat od skutečnosti, že se jednalo o rozhodnutí orgánů, které byly dobře obeznámeny s tehdejší realitou a neměly od tehdejších, bezesporu tragických událostí, nepřiměřený časový odstup. Byly tedy více či méně způsobilé bezprostředního hodnocení skutečností relevantních podle příslušných ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Při dnešním hodnocení těchto skutečností, za situace dnes již velmi obtížného dohledávání skutkových podkladů pro rozhodnutí orgánu veřejné moci, navíc po uplynutí téměř šedesáti let od konce druhé světové války, je nezbytné postupovat s největší obezřetností.

Rovněž není ústavně přípustné, jak konstatoval Ústavní soud ČR, aby se orgány veřejné moci cítily bezvýhradně vázány rozhodnutími a právními názory státních orgánů z let 1948 až 1989, tedy z období, v němž docházelo k mocenskému zneužívání práva totalitárním komunistickým režimem. Rovnost v právech zakládá právo na stejné rozhodování ve stejných případech, čímž zároveň vylučuje libovůli při aplikaci práva. Tato povinnost se vztahuje nejen na obecné a správní soudy, ale též i na jiné orgány veřejné moci rozhodující autoritativně o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Ani rozhodnutí předběžné povahy nelze, v libovolné lhůtě, nahradit rozhodnutím novým.²²⁹⁸

Ústavní soud ČR nesouhlasil s právním hodnocením možné aplikovatelnosti některých dekretů presidenta republiky tak, jak jej vyjádřili Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller. Ústavní soud ČR k tomu podotkl, že se k otázce aplikovatelnosti některých dekretů presidenta republiky vyjádřil opakovaně, přičemž stěžejní právní názor byl vyjádřen zejména v nálezu Ústavního soudu ČR publikovaném pod č. 55/1995 Sb.²²⁹⁹ Podle závěru Ústavního soudu ČR vyjádřeného v tomto nálezu „to, co

²²⁹⁶ sp. zn. I. ÚS 98/04

²²⁹⁷ Archivní materiály shromáždil MUDr. Petr Stehlík

²²⁹⁸ K tomu – velmi pozoruhodně – Ústavní soud ČR konstatoval, že nutno mít na paměti, že v průběhu doby vznikají i na základě takového rozhodnutí subjektivní práva v důvěře v existující právní stav. Adresáři takového rozhodnutí si plánují svůj život s důvěrou v trvajícím právní stavu a v jeho ochranu.

²²⁹⁹ sp. zn. Pl. ÚS 14/94, Sbírnka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, nálezn č. 14, str.73

přichází z minulosti, musí sice i tvářit v tvář přítomnosti v principu hodnotově obstát, toto hodnocení minulého nemůže však být soudem přítomnosti nad minulostí. Jinými slovy, řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti, jenž je již poučen dalšími zkušenostmi, z těchto zkušeností čerpá a na mnohé jevy pohlíží a hodnotí je s časovým odstupem.“

Rozpor mezi právním názorem Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, podle nichž byl ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. v celém rozsahu derogován v roce 1949 zákonem č. 194/1949 Sb., a právním názorem Nejvyššího správního soudu ČR, podle něhož dekret nebyl derogován v části upravující zachování státního občanství, nepovažoval Ústavní soud ČR za nutné řešit v rámci ústavní stížnosti podané Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller. I kdyby snad nebyl tento ústavní dekret presidenta republiky „v části upravující zachovávání státního občanství“ derogován, je normou, která dnes již nemůže zakládat nové právní vztahy nebo měnit či rušit právní vztahy již existující. Jak Ústavní soud ČR poukázal ve svém předchozím rozhodnutí,²³⁰⁰ „*exilové zákonodárství, jakož i bezprostředně poválečné zákonodárství osvobozeného československého státu, představuje ve své podstatě dnes již uzavřený okruh problémů a otázek úzce souvisejících s válečnými událostmi a hospodářskou obnovou země. Normativní akty z této doby splnily tak svůj účel ve zmíněné bezprostředně poválečné době, z hlediska současnosti jsou již vesměs bez aktuálního významu a postrádají již nadále konstitutivní charakter.*“²³⁰¹ Z toho hlediska nelze tedy, posuzováno podle citovaného dekretu, dnes již pozbytý československé, resp. české státní občanství. Uvedené právní závěry neznamenaají, jak podotkl Ústavní soud ČR, že by nebylo možno řídit se ústavním dekretem presidenta republiky č. 33/1945 Sb. při posuzování v minulosti vzniklých právních vztahů, k jejichž vzniku byly dekryty presidenta republiky nezbytnou zákonnou podmínkou, resp. samy tyto právní vztahy konstituovaly. Z ústavní zásady zákazu retroaktivity práva totiž vyplývá jak zákaz použití nového práva na dřívější právní skutečnosti, tak příkaz použít dřívější právo na právní vztahy vznikající, zanikající či měnící se v době účinnosti tohoto dřívějšího práva. Aplikace ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. na v minulosti již proběhlá jednání a skutečnosti, nejde-li ovšem o použití konstitutivního charakteru, je tedy v souladu s ústavní zásadou zákazu retroaktivity práva, a není proto v rozporu s ústavním pořádkem České republiky ani s jejími mezinárodními závazky. K tomu Ústavní soud ČR uvedl, že poválečné dekryty presidenta republiky, jakým je např. ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., vycházejí z reality druhé světové války a doby bezprostředně po válce. Na aplikaci takového práva proto nelze bezvýjimečně vztahovat současné ústavní standardy. Je naopak ústavně přípustné, je-li jako interpretační pomůcka používána judikatura československých soudů vykládajících dekryty presidenta republiky v letech 1945 až 1948. Při aplikaci ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. nicméně existují ústavněprávní limity, které podle názoru Ústavního soudu ČR orgán veřejné moci nemůže překročit, jak pak následně rozvinul.

Ústavní soud v nálezu z 29. června 2005²³⁰² výslovně uvedl, že „*V posuzovaném případě využil Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt dvou alternativních možností, kterými si podle citovaného dekretu prezidenta republiky mohl udržet československé státní občanství. První alternativou bylo jeho podání ze dne 5. října 1945 adresované Okresním národním výborem v Boskovicích, které obsahovalo jeho žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti jako Čecha, který se v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásil za Němce, donucen k tomu nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými. Vydání tohoto osvědčení Okresním národním výborem v Boskovicích, pokud by bylo schváleno krajským národním výborem, by*

²³⁰⁰ nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/94

²³⁰¹ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/94

²³⁰² sp. zn. I. ÚS 98/04

vedlo k tomu, že by se Hugo Nikolaus Salm Reifferscheidt neposuzoval podle citovaného dekretu jako Němec²³⁰³. Této žádosti Okresní národní výbor v Boskovicích rozhodnutím z 23. března 1946 nevyhověl. O podaném odvolání však již nebylo rozhodnuto, protože pozůstalá manželka Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt dne 18. srpna 1952 prohlásila, že netrvá na projednání odvolání. O této věci však rozhodnutí, proti nimž směřuje ústavní stížnost, přímo nepojednávají. Negativní vyřízení této věci by však nemohlo ze své povahy bránit úspěchu Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v druhé alternativě jeho návrhu a naopak, vyhovění oběma alternativním návrhům je pojmově vyloučeno. Druhý, alternativně podaný návrh obsahoval žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt jako Němce o zachování československého státního občanství. V tomto návrhu tento argumentoval tím, že je Němcem, který zůstal věrný Československé republice, nikdy se neprovinil proti národům českému a slovenskému, činně se zúčastnil boje za osvobození republiky a trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem^{2304, 2305}. O návrhu rozhodoval krajský národní výbor²³⁰⁶ na návrh okresního národního výboru, který současně vydával osvědčení o okolnostech nasvědčujících splnění podmínek uvedených v § 2 odst. 1 dekretu²³⁰⁷. Toto osvědčení vydal Okresní národní výbor v Boskovicích 20. března 1946. Na toto řízení navazovalo, po 56 letech, rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, které v roce 2002 rozhodlo, že se státní občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt nezachovalo. Ústavní soud ČR proto nejprve hodnotil právní význam osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství vydaného podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. O prvním následku vydání tohoto osvědčení hovoří ustanovení § 2 odst. 2 citovaného ústavního dekretu, podle něhož se osoby, kterým bylo vydáno takovéto osvědčení, až do vyřízení žádosti považují za československé státní občany. Vydání takovéhoto osvědčení předcházelo důkazní řízení podle oběžníku Ministerstva vnitra ČSR z 24. srpna 1945²³⁰⁸ tak, že "okresní národní výbor přezkoumá oprávnění k žádosti, zvláště zjistí, podle předložených dokladů a potřebného šetření, zda jsou tu okolnosti nárok odůvodňující"²³⁰⁹. Oběžník pak podrobně upravoval řízení před okresním národním výborem, které vedlo k vydání osvědčení. Okresní národní výbor měl zvolit ze svého středu tříčlennou prověřovací komisi, která provedla vyšetřování a rozhodla, zda může být osvědčení vydáno; k příslušnému rozhodnutí podával posudek tří až pětičlenný protifašistický výbor. Podle oběžníku Ministerstva vnitra ČR z 2. května 1946²³¹⁰ se žadateli osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství vydá tehdy, „je-li podle žádosti a jejích příloh nebo podle provedeného šetření zjištěno, že žádost je pravděpodobně odůvodněna.“²³¹¹ Z uvedeného plyne, že rozhodnutí toho typu, které bylo 20. března 1946 vyhotoveno ve věci Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, předcházelo řízení a dokazování v místě bydliště žadatele, což umožnilo snadnější zjištění skutečností rozhodných pro provizorní vyřízení žádosti. Takovéto rozhodnutí předběžné povahy bylo

²³⁰³ srv. § 1 odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

²³⁰⁴ srv. § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

²³⁰⁵ Argumentace Ústavního soudu ČR je zde pozoruhodná hned v několika ohledech. Jednak v ignorování faktu, že se nejednalo o dvě samostatná podání (obě žádosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt byly obsaženy v jediném podání), jednak ve zjevné ignoranci faktu, že účelem podání Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt bylo zachránit svůj majetek a využít k tomu veškeré dostupné prostředky – a tak o sobě v rámci jednoho podání prohlašovat, že je jak Němec, tak i Čech, což má – bez ohledu na to, zda je možné obě žádosti paralelně podat – velmi málo společného s vlastenectvím i obecně uznávanými principy slušnosti.

²³⁰⁶ Jde o jednu z právnických chyb obsažených nálezem Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04, když o návrhu rozhodoval příslušný zemský národní výbor, nikoli krajský národní výbor.

²³⁰⁷ srv. § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.

²³⁰⁸ č. A-4600-16/8-45-Ref. A

²³⁰⁹ srv. odst. 8 oběžníku Ministerstva vnitra ČSR č. A-4600-16/8-45-Ref. A

²³¹⁰ č. A.4600-4/4-46-VI/3

²³¹¹ viz VERNER, V., Státní občanství a domovské právo republiky Československé, Praha 1947, str. 167-168

potvrzováno s konečnou pravomocí *krajským národním výborem*.²³¹² K tomu však v případě Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt již nikdy nedošlo.

Ústavní soud ČR dále uvedl, že v řadě rozhodnutí zaujal stanovisko k rozsahu, v jakém se cítil být oprávněn přezkoumávat hodnocení důkazů obecnými soudy.²³¹³ Nezávislost rozhodování obecných soudů se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesněprávním a hmotněprávním rámci.²³¹⁴ Tento procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, jakož i z čl. 1 Ústavy.²³¹⁵ Jedním z těchto principů, představujících součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu²³¹⁶ a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů svá rozhodnutí odůvodnit. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. V případě, kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají, nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a s čl. 1 Ústavy. Tyto premisy se vztahují též na situaci, kdy správní soud nenapraví závěry správního úřadu, které jsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními. K tomu podotkl, že 17. ledna 2002, s odvoláním na judikaturu Ústavního soudu ČR, rozhodlo Ministerstvo vnitra ČR tak, že „*formálně dokončilo v roce 1945 započaté řízení o žádosti o zachování československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Ministerstvo vnitra ČR zpochybnilo vydání i samotnou existenci osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství z roku 1946, neboť v archivu nebyly dohledány dostatečné záznamy o řízení v této věci, dochované opisy osvědčení nejsou formálně zcela v pořádku a toto osvědčení samotné bylo údajně rozporné s jinými rozhodnutími téhož Okresního národního výboru v Boskovicích z téže doby.*“ V rozhodnutí o rozkladu podaném Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Idu Schoeller ministr vnitra ČR vysvětlil, že pochybnosti ministerstva vnitra ČR o existenci osvědčení nezakládají důvody pro zamítavé rozhodnutí samotné, jsou zmíněny „*pouze z hlediska úplnosti kroků ONV v Boskovicích*“. Na jiném místě odůvodnění rozhodnutí o rozkladu se konstatuje, že „*ze spisu vyplývá, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt bylo vydáno ONV v Boskovicích prozatímní osvědčení typu B*“.

Ústavní soud ČR z toho dovodil, že „*Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller, ministr vnitra ČR i Nejvyšší správní soudu ČR měli shodný názor na existenci a pravost osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, vydaného roku 1946*“, což je však velmi překvapivý závěr s ohledem na skutečnosti, které jsou uvedeny výše. Ústavní soud ČR pokračoval dále v argumentace tak, že pokud Ministerstvo vnitra ČR, ministr vnitra ČR i Nejvyšší správní soud ČR dovozovali pro Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethu Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idu Schoeller negativní následky z toho, že se bližší údaje o procesním postupu a dokazování nedochovaly, nemůže jít o ústavně konformní postup. Tito nemohou nést odpovědnost za uchovávání spisového materiálu ve státním archivu. Při nedochování spisového materiálu o procesním postupu, včetně důkazního řízení, které vedlo k vydání

²³¹² opětovně se jednalo o chybu, o žádosti nebylo s konečnou pravomocí rozhodováno krajským, ale zemským národním výborem.

²³¹³ zejm. srv. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 23/93 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 1, nález č. 5, str. 41), nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 61/94 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, nález č. 10, str. 51), nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 289/95 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 5, nález č. 57, str. 437), a na tyto nálezy navazující judikatura

²³¹⁴ poprvé sp. zn. III. ÚS 84/94 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, nález č. 34, str. 257, a na tento nález navazující judikatura

²³¹⁵ srv. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 84/94

²³¹⁶ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 Ústavy

rozhodnutí, nemůže být podle přesvědčení Ústavního soudu ČR presumována nezákonnost takového procesního postupu státních orgánů a nemůže být na Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethu Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idu Schoeller přenášena povinnost prokázat, že předepsaný procesní postup byl zákonný.

Ministerstvo vnitra ČR ve svém rozhodnutí z 17. ledna 2002 podle Ústavního soudu ČR „zcela přehodnotilo závěry Okresního národního výboru v Boskovicích z roku 1946 a ve věci zaujalo vlastní právní závěr,“ že „nebylo prokázáno splnění podmínek stanovených pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 dekretu.“²³¹⁷ Z podkladů předložených Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller je totiž podle ministerstva vnitra ČR zcela vyloučena podmínka aktivní účasti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v boji za osvobození republiky, přičemž trpění pod nacistickým či fašistickým terorem nebylo prokázáno. Ústavní soud ČR ve své judikatuře vyslovil, že Ministerstvo vnitra ČR musí o návrhu podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. rozhodnout, nebylo-li rozhodnutí předběžné povahy podle § 2 odst. 2 dekretu buď vůbec vydáno, popř. pokud o vydání takového rozhodnutí neexistují žádné podklady.²³¹⁸ Z toho ovšem nelze vyvodit povinnost Ministerstva vnitra ČR dokončit všechna v roce 1945 započatá správní řízení a obsáhle přezkoumávat předběžná rozhodnutí podle citovaného dekretu, jak dovozovali ministr vnitra ČR i Nejvyšší správní soud ČR. Nález ve věci sp. zn. IV. ÚS 114/96 se týkal případu, kdy o návrhu podle § 2 dekretu nebylo rozhodnuto vůbec,²³¹⁹ a proto právní závěr tohoto rozhodnutí nelze bez dalšího aplikovat na situaci, kdy rozhodnutí předběžné povahy podle § 2 odst. 2 dekretu vydáno bylo. K tomu dále konstatoval, že Ministerstvo vnitra ČR ve svém rozhodnutí z 17. ledna 2002²³²⁰ se při výkladu ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. odvolalo na dobovou judikaturu Nejvyššího správního soudu ČSR.²³²¹ Podle tohoto rozhodnutí aktivní boj proti nacismu ve smyslu § 2 odst. 1 dekretu vedli mj. ti, kdo podporovali české nebo slovenské osvobozené hnutí, např. ukrýváním bojovníků, varováním ohrožených osob, účastnili se na organizovaných peněžních sbírkách pro antinacistický nebo antifašistický odboj, zejména pro podporu politických vězňů a rodiny vězněných a popravených. Rozhodnutí tehdejšího Nejvyššího správního soudu ČSR kladlo menší podmínky na ty, kterým v době okupace bránil účastnit se aktivního boje za svobodu vysoký věk či nemoc.²³²²

Ministerstvo vnitra ČR v této věci výslovně odkázalo na důkazy, které jsou ve správním spise: žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt z 5. října 1945,²³²³ podle níž se účastnil bojů proti maďarské intervenci v roce 1919 na Slovensku a na konci roku 1939 byl donucen přihlásit se k německému občanství, na jeho majetek byla uvalena německá nucená správa;²³²⁴ svědectví učitelky Marie Veselé a advokáta JUDr. Pavla Krippnera st., podle nichž Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt organizoval nadílky českým dětem a poskytoval šatstvo českým lidem; prohlášení A. Miklíka, podle něhož se Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt přihlásil k německé národnosti v zájmu svých českých zaměstnanců; prohlášení Aloise Pekárka, podle něhož ho Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt na konci války zachránil před popravou nacisty.

²³¹⁷ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04

²³¹⁸ srv. nález sp. zn. IV. ÚS 114/96 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 9, nález č. 114)

²³¹⁹ resp. takovéto rozhodnutí se nepodařilo nalézt

²³²⁰ č.j. VS-150/RK/3-2002

²³²¹ zejména pak rozhodnutí publikovaného jako Boh. A 1765/47 (1072/47)

²³²² viz str. 3-4 rozhodnutí Ministerstva vnitra

²³²³ touto „žádostí“ je myšleno podání za vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. 8. 1945 č. 33 Sb., případně in eventum o zjištění podle § 2 odst. 1 téhož dekretu, že se mu československé státní občanství zachovává a o vydání osvědčení o prozatímním zachování téhož občanství“, které ovšem není datováno 5.10.1945, ale 25.10.1945

²³²⁴ Treuhänder

Dále Ministerstvo vnitra ČR podle Ústavního soudu ČR jen obecně odkázalo na "svědectví 10 osob ze dne 21. 8. 1945 týkající se chování jmenovaného během okupace" a "svědectví Ludvíka Jančíka, lesního rady ze dne 3. 4. 1946". Z těchto důkazů Ministerstvo vnitra ČR vyvodilo, že nebylo prokázáno splnění podmínek pro vydání osvědčení o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 2 dekretu.

Ústavní soud ČR dle svého tvrzení v odůvodnění nálezu z 29. června 2005²³²⁵ zjistil ze správního spisu relevantní skutečnosti, s nimiž se podle jeho názoru rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR ani rozhodnutí ministra vnitra ČR a usnesení Nejvyššího správního soudu ČR, napadená ústavní stížností, nijak nevypořádala.²³²⁶ Podle těchto svědectví Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt: poskytl v roce 1938 na svých pozemcích zdarma cvičiště pro cvičení v ostrostřelbě pro odbočku československého důstojnictva;²³²⁷ materiálně podporoval rodiny osob z politických důvodů uvězněných nacisty;²³²⁸ poskytl na svém zámku úkryt MUDr. Antonínu Kyzlinkovi v době, kdy mu v roce 1943 hrozilo zatčení gestapem.²³²⁹ Ústavní soud ČR výslovně uvedl, že „Výpovědi pochází z valné části od osob vězněných během doby nesvobody v koncentračních táborech či od jejich rodinných příslušníků.“²³³⁰ Dále, podle svědectví učitelky Marie Veselé utrpěl Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt nervový kolaps s následnou nemohoucností v roce 1939 v důsledku soustavného tlaku Němci jmenovaného správce²³³¹ na to, aby přestoupil k německé národnosti. Podle svědectví řady jmenovaných osob k německé národnosti přestoupil proto, že hodlal ochránit své české zaměstnance, kteří by byli poškozeni možným příchodem říšského Němce. Podle svědectví všech těchto osob byly postoje Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt během celé okupace protifašistické a pročeské. I účast jmenovaného. v bojích proti maďarské intervenci na Slovensku v roce 1919 nutno vzít v potaz, protože bylo nutno, podle instrukcí Ministerstva vnitra z listopadu 1945, přihlídnout „k celkovému smýšlení a chování žadatelovu po celý jeho život.“²³³²

Z uvedených podkladů tedy dle názoru Ústavního soudu ČR vyplývá, že i ve smyslu dobové judikatury československého Nejvyššího správního soudu ČSR citované Ministerstvem vnitra ČR mohl příslušný správní úřad v roce 1946 dovést, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt vedl aktivní boj proti nacismu ve smyslu § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., neboť podporoval české osvobozené hnutí jak ukrýváním bojovníků, tak podporou rodin vězněných a popravených. Současně bylo možno v roce 1946 dovést, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt trpěl pod nacistickým či fašistickým terorem. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR přitom podle Ústavního soudu ČR vůbec nevzalo v potaz ze spisu mu známou věc, tj. že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl pro vážnou nemoc upoután na lůžko, takže nebyl s to aktivního boje za svobodu republiky, což byla věc, ke které mělo být přihlídnuto i ve smyslu ministerstvem vnitra ČR citované judikatury z roku 1946. Právní závěry Ministerstva vnitra ČR, a potažmo též ministra vnitra ČR a Nejvyššího správního soudu ČR, které tyto závěry potvrdily jako úplné a slovy Nejvyššího správního soudu ČR jako „vyčerpávajícím způsobem“ zjištěné, jsou proto podle názoru Ústavního soudu „v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními.“²³³³

²³²⁵ sp. zn. I. ÚS 98/04

²³²⁶ podle názoru Ústavního soudu ČR se toliko obecně o nich v rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR hovoří jako o "svědectví 10 osob ze dne 21. srpna 1945 týkající se chování jmenovaného během okupace"

²³²⁷ výpověď JUDr. Mojžíra Žáka

²³²⁸ výpověď MUDr. Antonína Kyzlinka, učitelky Marie Veselé a Ludvíka Jančíka

²³²⁹ vlastní výpověď MUDr. Antonína Kyzlinka

²³³⁰ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04 z 29.6.2005. K tomu viz blíže dále v této podkapitole v citovaných výsledcích archivního bádání MUDr. Petra Stehlíka

²³³¹ Treuhänder

²³³² viz KUKLÍK J. ml.: Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekry presidenta republiky 1940-1945, Praha: Linde, 2002, str. 284

²³³³ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04

Z toho Ústavní soud ČR dovedl, že napadená rozhodnutí jsou v rozporu s principy vyplývajícími z čl. 36 odst. 1 Listiny a s hodnotou právní jistoty vyplývající z čl. 1 odst. 1 Ústavy. Tento závěr vyplývá jednak z toho, že Ministerstvo vnitra ČR zcela přehodnotilo právní závěry Okresního národního výboru v Boskovicích z roku 1946, přičemž Okresní národní výbor v Boskovicích v roce 1946 byl, na rozdíl od Ministerstva vnitra ČR v roce 2002, orgánem způsobilým bezprostředního poznání a hodnocení skutečností podle ustanovení § 2 odst. 1 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., jednak z toho, že k tomuto přehodnocení došlo ve zjevném rozporu s obsahem správního spisu.²³³⁴ Ministerstvo vnitra ČR se také odvolalo na rozhodnutí správního soudu v Bratislavě z 18. května 1951, kterým byla zamítnuta stížnost pozůstalosti po Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt na konfiskační rozhodnutí Zemského národního výboru v Brně z 6. listopadu 1945, protože podle názoru tohoto soudu z roku 1951 se Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt neúčastnil boje za osvobození Československa. Jak Ústavní soud ČR opakovaně ve své judikatuře vyslovil, není ústavně přípustné, aby se orgány veřejné moci cítily bezvýhradně vázány rozhodnutími a právními názory státních orgánů z let 1948 až 1989, tedy z období, v němž docházelo k mocenskému zneužívání práva totalitárním komunistickým režimem.²³³⁵ Na rodinu Salm-Reifferscheidt, jako na rodinu šlechtickou, totalitní režim pohlížel jako na rodinu tzv. "*třídních nepřátel*". Její členové z tohoto důvodu²³³⁶ byli povoláni jako "*třídní nepřátelé*" mj. ke službě v Pomocných technických praporech.²³³⁷ Nelze tedy podle Ústavního soudu ČR očekávat, že by orgány státní moci byly schopny v padesátých letech rozhodnout nestranně a v souladu s právem právě ve věci Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethu Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idu Schoeller. Závěry soudu z roku 1951, že se Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt neúčastnil boje za osvobození Československa, proto dle posouzení Ústavním soudem ČR nemohou mít při posouzení této věci rozhodující význam. Ústavní soud ČR dále poznamenal, že součástí ústavního rámce nezávislosti soudů je jejich povinnost dbát rovnosti v právech plynoucí z čl. 1 Listiny základních práv a svobod. Tomu korespondují základní práva vyplývající z principu rovnosti. Rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům, kromě jiného, zakládá právo na stejné rozhodování ve stejných případech, čímž zároveň vylučuje libovůli při aplikaci práva. Tato povinnost se vztahuje nejen na obecné a správní soudy, ale tím spíše též na jiné orgány veřejné moci rozhodující autoritativním způsobem o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Za porušení principu rovnosti v právech nutno považovat též ty případy, kdy obecný soud nebo jiný orgán veřejné moci neposkytne účastníkům ochranu v jejich základních právech a svobodách, ač již tato ochrana ve skutkově obdobných případech byla stejným orgánem přiznána. Důsledkem takového postupu z hlediska ústavního je nerovnost v základních právech, včetně práva na soudní či jinou ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a současně je založena presumpce o libovůli při rozhodování takového orgánu.

Ve smyslu těchto závěrů poukázal Ústavní soud ČR na rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR v obdobné věci a ze stejné doby jako bylo napadené rozhodnutí. Jedná se o rozhodnutí z 19. července 2001²³³⁸ které Ústavnímu soudu ČR předložili Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller. Toto rozhodnutí se týkalo zachování státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Bernardu Merveldtovi. Ve skutkově obdobném případě definovalo Ministerstvo vnitra ČR jako boj za osvobození republiky též usnadňování bojové činnosti těch, kteří s okupantem zápolili, přičemž v daném případě to bylo tvrzení samotného žadatele, že umožňoval ve svých

²³³⁴ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04

²³³⁵ srv. obdobně nálezu sp. zn. I. ÚS 281/97 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 21, nálezu č. 9 str. 63)

²³³⁶ jak vyplývá z důkazů založených ve správním spise

²³³⁷ PTP

²³³⁸ č.j. VS-312/51/2-99

lesích činnost ruských partyzánů, a svědectví třetí osoby, že poskytl jeho odbojové skupině zbraně a střelivo. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ČSR z roku 1950, které dovodilo, že státní občanství Bernardu Merveldtovi nebylo zachováno, bylo shledáno irelevantním mj. též proto, že Ministerstvo vnitra ČSR přihlédlo k *"době poplatnému vyřizování těchto žádostí v roce 1950"*. Jak uzavřel Ústavní soud ČR, rozhodnutím z 19. července 2001²³³⁹ dospělo tedy Ministerstvo vnitra ČR ve skutkově obdobné věci k diametrálně jinému výsledku, než k jakému dospělo ve věci, která byla předmětem ústavní stížnosti podané Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt a Idou Schoeller. Odlišným rozhodováním ve skutkově podobných věcech tedy Ministerstvo vnitra ČR založilo nerovnost v základním právu na soudní či jinou ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Dalším, ústavně nepřijatelným aspektem napadených rozhodnutí je podle Ústavního soudu ČR jejich předpoklad, že deklaratorním rozhodnutím nelze nabýt práv v dobré víře. Názor Nejvyššího správního soudu ČR, že osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, kterým Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller disponovali, lze přirovnat k nařízení předběžného opatření po zahájení řízení v občanském soudním řízení²³⁴⁰ a že tedy *"vydání předběžného opatření nebrání tomu, aby rozhodnutím soudu ve věci samé byla žaloba zamítnuta"*, je v této věci zcela nepřipadný. Správní soud zde prý nedostal svému poslání chránit základní práva občanů, když ignoroval skutečnost, že podle výslovné dikce § 2 odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. se, po dobu 56 let, pohlíželo na Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt tak, že jeho státní občanství zůstalo během nacistické okupace Čech a Moravy zachováno. I když se v případě osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství jedná o rozhodnutí předběžné povahy, neznámá to, dle názoru Ústavního soudu ČR, že stát může libovolně, v libovolné lhůtě, toto rozhodnutí nahradit rozhodnutím novým. Je nutno si uvědomit, že v průběhu doby i na základě takového rozhodnutí vznikají subjektivní práva v důvěře v existující právní stav.²³⁴¹ Adresáři takového rozhodnutí předběžné povahy plánují svůj život s důvěrou v trvajícím právní stavu a v jeho ochranu. Nelze podle názoru Ústavního soudu ČR pominout, že právní stav v této věci – tedy zachování státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt - byl bezmála šest desetiletí nezměněn. Jak Ústavní soud ČR již shora poukázal, správní orgán ve věci Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller naopak, po 56 letech, vydal rozhodnutí zcela opačné z důvodů, které by prý neobstály samy o sobě, i kdyby byl pominut princip ochrany oprávněných očekávání. Ze všech uvedených důvodů Ústavní soud ČR ústavní stížností napadená rozhodnutí zrušil,²³⁴² neboť jimi podle jeho posouzení byla porušena základní práva a svobody plynoucí z čl. 1 Ústavy a čl. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z důvodů procesní ekonomie a v souladu se svou ustálenou judikaturou²³⁴³ zrušil Ústavní soud ČR nejen Hugo Christianem Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idou Schoeller napadená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR a ministra vnitra ČR, ale též

²³³⁹ č.j. VS-312/51/2-99

²³⁴⁰ ve smyslu § 102 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

²³⁴¹ Tento názor Ústavního soudu ČR je – i s ohledem na obecně známé skutečnosti týkající se dějinného vývoje po roce 1945 – velice překvapivý a pozoruhodný. Bylo by zajímavé zkoumat, jakým způsobem si mohli Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, Ida Schoeller a Elisabeth Hartig plánovat svůj život s ohledem na tvrzené osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství např. v roce 1970, kdy byla normalizace v plném proudu.

²³⁴² podle ustanovení § 81 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²³⁴³ viz FILIP, J. – HOLLÄNDER, P., ŠIMÍČEK, V., Zákon o Ústavním soudu, Komentář, Praha 2001, str. 389; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 307/99, Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 18, náleží č. 70, str. 121

rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, neboť i tomuto rozhodnutí, které bylo potvrzeno rozhodnutím ministra vnitra ČR o rozkladu, svědčí dle názoru Ústavního soudu ČR důvody protiústavnosti, jak byly rozvedeny výše.

Proti nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005²³⁴⁴ se vznesla velká vlna kritiky, protestoval proti němu mj. Okresní výbor Blansko Českého svazu bojovníků za svobodu.²³⁴⁵

V protestu datovaném 21. září 2005 se mj. uvádí, že „(...) *Hugo Salm nar. 14.10.1893 byl Němec, přihlásil se k Velkoněmecké říši a jako Němec se vždy choval. Za protektorátu zaměstnával ve vedoucích funkcích jen říšské Němce a nacisty. Nikdy nevystoupil jako antifašista a také se nikdy nezúčastnil boje proti německé okupaci a okupantům. Vlivem počtu německých a nacistických úředníků, pracujících v Rájci na velkostatku p. Salma se město Rájec pod Salmovým úředníkem Tugemanem stalo opěrným bodem nacistů na bývalém okrese Boskovice. Všechny základní organizace ČSBS okresu Blansko – Boskovice toto stanovisko potvrzují. Není nám znám ani jeden případ, kdy by Salm nebo jeho rodina pomohli někomu z těch nebo jejich rodinám, kteří byli popraveni, pronásledováni nebo vězněni. Majetek rodiny Salmových byl proto v souladu s právem převeden do vlastnictví republiky (...).*“²³⁴⁶

Dále, na Městském úřadě Blansko sepsala řada svědků čestná prohlášení, že tvrzení uvedená v nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005 jsou nepravdivá.²³⁴⁷ Několik pamětníků události z doby druhé světové války, resp. jejich dětí, protestovalo proti nepravdivým údajům, o které se citovaný nálezu Ústavního soudu ČR opírá, zejména pak proti tvrzení, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt účinně napomáhal obnovení celistvosti republiky tím, že podporoval za války protinacistické odbojáře.²³⁴⁸

Kritika uvedeného nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005 je evidentně oprávněná. Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí zcela pominul a ignoroval fakt, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt byl členem nacistických organizací, stejně jako že členy těchto organizací byli příslušníci jeho rodiny. Tuto skutečnost na mnoha dokladech doložili badatelé MUDr. Petr Stehlík a PhDr. Jiří Jaroš.

MUDr. Petr Stehlík publikoval na serveru Virtually²³⁴⁹ na počátku roku 2006 sérii článků, ve kterých postupně detailně rozebíral jednotlivá tvrzení uvedená v nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005.²³⁵⁰ K jeho konstatování, že „*I účast H. Salma v bojích proti maďarské intervenci na Slovensku v roce 1919 nutno vzít v potaz, protože bylo nutno, podle instrukcí Ministerstva vnitra z listopadu 1945, přihlídnout „k celkovému smýšlení a chování žadatelovu po celý jeho život“ je ve stenografických záznamech Národního shromáždění československé následující: „Dotaz člena Národního shromáždění Dra Budínského a*

²³⁴⁴ sp. zn. I. ÚS 98/04

²³⁴⁵ se sídlem Boskovice, Sokolská 13, 68001

²³⁴⁶ srv. protest Okresního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu Blansko-Boskovice proti nálezu Ústavního soudu ČR z 21.9.2005, též in NEČASOVÁ, E.: *Kauza Salm-Reifferscheidt*. In: Kolektiv: *Cui bono restituce II.*, Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 59

²³⁴⁷ čestné prohlášení Mgr. Hany Kládiové z 16.9.2005, čestné prohlášení Mgr. Jany Dobrovolné z 27.9.2005, čestné prohlášení Karla Klemsy z 3.10.2005, čestné prohlášení Aleny Fleissigové z 25.10.2005

²³⁴⁸ Petice proti cenzuře na obranu pozůstalého po oběti Osvětlemi, historika Dr. Jiřího Jaroše, z 20.12.2005

²³⁴⁹ STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – měl Ústavní soud veškeré informace ke svému rozhodování?* Publikováno 29.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10177> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – část II. Opatrovník chlapečka z nacistické elity - Hugo Salm*, publikováno 30.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10199> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – část III. Důvody k uvalení nucené správy*, publikováno 31.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10211> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – část IV. Podvodné jednání ONV Boskovice v rozhodujících letech 1945-6*, publikováno 1.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10226> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – část V. Kdo svědčil ve prospěch Huga Salma*, publikováno 2.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10252> [10.5.2010], STEHLÍK, P.: *Kauza Salm – část VI. JUDr. Felix Nevřela přiznává členství Salmů v některých nacistických organizacích*, publikováno 22.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10468> [10.5.2010] JUDr. Felix Nevřela přiznává členství Salmů v některých nacistických organizacích

²³⁵⁰ sp. zn. I. ÚS 98/04

soudruhů na ministra zemědělství a ministra financí o hospodaření na panství Salmově v Rájci na Moravě.²³⁵¹ Salmovo panství v Rájci spravuje jeho nevlastní otec Straten a jeho žena, matka Salmova, oba příslušníci rakouští, jejichž pobyt zde se zakládá na pasu pro Mariánské Lázně. Oba jsou zapřísáhlými nepřáteli Čechův a republiky, a podle toho panství spravují. Dosazují na vůdčí místa cizí příslušníky, Němce a Maďary. Mimo to se hospodaří na panství podle došlých informací ke škodě republiky. Účetní závěrka všech podniků na panství, jindy koncem června dohotovená, byla letos odložena z důvodů podezřelých. Též osev a hospodaření na panství Jedovnice a j. se děje způsobem nápadným. Podepsaní se táží: Jest ochoten ministr zemědělství a ministr financí dáti hned provésti revisi Salmova panství a výsledek její oznámiti Národnímu shromáždění? Jest ochoten ministr zemědělství v případě potřeby zavésti nucenou správu na tomto panství?^{2352, 2353}

„Neméně příznačné je to, co stalo se na Moravě, kde pan Salm zakázal, aby se jeskyně na jeho majetku, rovněž zabraném, jmenovala jeskyní Masarykovou. A tu není divu, že úředníci na těchto statcích sotva věří, že by republika byla suverením pánem jejich v nejbližší budoucnosti a jest těžké jejich postavení, když nevědí, zda mají sloužiti více panu Salmovi nebo republice.“²³⁵⁴

„Když jsem u těch velkých poplatníků, musím jaksí v zájmu nás poslanců, kteří vyplňujeme tuto sněmovnu, i vládní většiny, říci ještě několik slov. Uvedu doklady o tomto: Byl jsem informován z naprosto spolehlivých pramenů, že bývalý kníže Salm v Rájci, který dnes mešká mimo republiku v Itálii, prodal za 25 mil. Kč svých akcií Báňské a hutní společnosti, jakož i jiným a tyto peníze vyvezl za hranice. Použil jsem svého práva a učinil jsem dotaz na pana ministra financí. Dotaz učiněn byl více než před 11/2 rokem. Čekal jsem marně na jakoukoliv odpověď. A dále: Nedivte se, že za takových okolností musím také kritisovat odpověď pana ministra Engliše, kterou jsem dostal na dotaz, co bylo učiněno na záchranu peněz, býv. knížetem Salmem stržených za odprodané akcie ve výši 25 mil. Kč a do ciziny vyvezených.“²³⁵⁵

„Naproti tomu byl drobný rolník v Brumovicích na Moravě exekuoován pro 4 K. Řád německých rytířů, sídlící jak známo ve Slezsku, nezaplatil do dnes dávku z majetku ve výši 37 milionů korun. Bývalý kníže Salm-Reifferscheidt z Rájce na Moravě prodal své akcie Důlní a báňské společnosti za 25 milionů korun a dopravil peníze za hranice, aniž za to zaplatil jediný haléř daní.“²³⁵⁶

MUDr. Petr Stehlík dále dokládal, že za druhé světové války na policejní přihlášce z 26. února 1942 v rubrice děti do 15 let, které žijí s osobou hlášením povinnou²³⁵⁷ je kromě Maria Elisabeth a Huga ml. uveden také Praschma Graf Engelbert, narozený 26. června 1933. Jeho teta a její otec se stýkali s Hitlerem a byli z nejvíce přispívajících členů NSDAP, což je velice

²³⁵¹ podepsaní Dr. Budínský, Jar. Špaček, Koloušek, Dr. Syllaba, Dr. Hajn, Hatlák, Dr. Fáček, Rebš, Dr. Lukavský, Viková-Kunětická, Dr. Engliš, Dr. Zeman, Dr. Metelka, Dr. B. Němec, Purkyňová, Ing. L. Novák, B. Fischer, Čipera, Veselý, Dr. Vaněk.

²³⁵² zasedání Národního shromáždění československého 27.1.1919. Tisk 2297

²³⁵³ http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2297_00.htm [10.5.2010]; na tuto výzvu byla následně sdělena Odpověď ministra zemědělství v dohodě s pozemkovým úřadem a ministra financí na dotaz člena Národ. shromáždění Dra. Budínského a soudruhů (č. tisku 2297) o hospodaření na panství Salmově v Rájci na Moravě; tisk 2641, 11.3.1920 srv. http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2641_00.htm [10.5.2010]

²³⁵⁴ z řeči poslance Bergmanna 14.2.1921 v Národním shromáždění Československém. <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/054schuz/s054003.htm> [10.5.2010]

²³⁵⁵ z řeči poslance Nejezchleba - Marchy 3.5.1927 v Národním shromáždění Československém <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/077schuz/s077010.htm> [10.5.2010]

²³⁵⁶ z řeči poslance Schweichharta 5.5.1927 v Národním shromáždění Československém <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/080schuz/s080007.htm> [10.5.2010]

²³⁵⁷ tj. Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt

zajímavé proto, že po smrti otce byl malý Engelbert Praschma dán na vychování do rodiny Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt.²³⁵⁸

Dále doložil, že tvrzení rodiny Salm-Reifferscheidt, že na jejich majetek byla uvalena nucená správa v důsledku jejich protifašistického postoje, je zavádějící. Především šlo o realizaci výše výnosu říšského protektora Konstantina von Neuratha o vystěhování 33 obcí Dražanské vrchoviny.²³⁵⁹ Část majetku Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt spadala do etapy 3b²³⁶⁰ a to o majetek v těchto obcích: Lipovec, Marianín, Kulířov, Senetářov, Rogendorf,²³⁶¹ Molenburk, Housko, Jedovnice, Kotvrdovice. Kladný či záporný postoj k Říši nehrál žádnou roli. Rodina jeho zetě Philippa von Schoeller, oddaného nacismu, byla postižena stejně v etapě 3b ztrátou majetku v Ruprechtově a Podomí.²³⁶²

K tvrzení Ústavního soudu ČR, že „Nemá-li ministerstvo žádné důkazy o tom, že ONV v Boskovicích postupoval v rozporu s tehdy platnými právními předpisy, mělo by vzít jeho závěry z roku 1946 za dané a nezpochybňovat je ... Podle stěžovatelů by rozhodnutí ONV v Boskovicích mohlo být zrušeno pouze z pádných důvodů, které v tomto případě dány nejsou.“²³⁶³ uvedl, že o tom, že Okresní národní výbor v Boskovicích běžně falšoval dokumenty, svědčila rozsáhlá korespondence mezi Ministerstvem vnitra ČSR²³⁶⁴, Ministerstvem financí ČSR, Zemským Národním výborem v Brně a Ministerstvem zahraničí ČSR ve věci Irene Königswarter, manželky majitele velkostatku Šebetov Jana Alexandra Königswarter.²³⁶⁵ Pokud docházelo k falšování dokumentů v jiném případě, jak je možné zaručit, že se tak nestalo i v případě Salm-Reifferscheidt?²³⁶⁶

²³⁵⁸ FROMM, B.: Blood and banquets- London. 1942, str. 96-97 (autorka byla židovské národnosti, ve třicátých letech 20. stol. organizovala společenský život v Berlíně, v důsledku vzestupu moci nacistů uprchla do Anglie) „Po příjezdu nesmírně bohatého prince Ratibor - Corvey a jeho dvou dcer, Hitler byl opět přemožen. Matka princezen je vnučkou Pauliny Metternichové. Ratibor je jedním z nejlépe placících členů strany. Mladé princezny reagovaly s okázalým odívem s potěšením na jeho rukou políbení a jeho pronikavým pohledem.“ MUDr. Petr Stehlík k tomu dále dokládá, že Viktor August Maria zu Hohenlohe-Schillingsfürst, 3. vévoda von Ratibor a 3. kníže Corvey (1879-1945) měl za manželku Elisabeth zu Oettingen-Oettingen (1886-1976), která byla vnučkou Pauliny Metternichové. Spolu měli šest dětí, z toho čtyři dcery. Jedna z nich, princezna Sophie Agathe Marie Charlotte (1912-1981) byla od roku 1937 provdána za Friedricha Leopolda hraběte Praschmu. Jeho bratr Engelbert (1898-1941) byl právě otcem Engelbrechta Praschmy (nar. 1933). Tento byl po smrti otce dán na vychování právě Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt. srv. STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část II., Opatrovník chlapečka z nacistické elity - Hugo Salm, publikováno 30.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10199> [10.5.2010]

²³⁵⁹ „Účelem bylo vytvořit německý koridor, který měl propojit německé ostrůvky na Litovelsku a Olomoucku přes německý ostrůvek u Vyškova s německými obcemi na Brněnsku. Morava měla být rozdělena na dvě části, čímž se vytvářely předpoklady pro další postupné ovládnutí českých zemí a "úplnou germanizaci prostoru a lidí." Vysídlování obcí bylo rozděleno do pěti etap a týkalo se těchto obcí vyšovského, prostějovského a blanenského okresu: Etapa 1a (do 31. 3. 1941): Rychtářov, Lhota, Pařezovice, Opatovice a Hamiltony; Etapa 1b (do 31.10. 1941): Radslavice, Radslavičky, Zelená Hora a Podivice; Etapa 2 (do 31.11. 1942): Studnice, Odrůvky, Otínoves a Hartmanice (dnešní Niva); Etapa 3a (do 31.10. 1943): Nové Sady, Březina, Dražany, Bousín, Repechy, Rozstání a Hamry Etapa; 3b (do 16. 4. 1945): Lipovec, Marianín, Kulířov, Senetářov, Rogendorf (dnešní Krasová), Molenburk, Housko, Jedovnice, Kotvrdovice, Baldovec, Krásensko, Podomí a Ruprechtov. Prvotní záminkou pro vysídlení obyvatelstva z těchto vesnic bylo jejich zahrnutí do vyšovské vojenské střelnice.“ srv. STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část III., Důvody k uvalení nucené správy, publikováno 31.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10199> [10.5.2010]

²³⁶⁰ do 16.4. 1945

²³⁶¹ dnešní Krasová

²³⁶² STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část III., Důvody k uvalení nucené správy, publikováno 31.1.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10199> [10.5.2010]

²³⁶³ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 98/04

²³⁶⁴ zpravodajské oddělení

²³⁶⁵ „Dne 18.10.1945 pod č. j. 43.308/45-IV/5 Ministerstvo financí píše zpravodajskému oddělení Ministerstva vnitra: Zemský národní výbor v Brně předložil sem k rozhodnutí žádost o uvolnění majetkových hodnot, náležejících shora jmenované. Žadatelka jest ve spise označována místním národním výborem za stoupenkyni nacismu (příloha č. 4). Naproti tomu byly sem dodatečně zaslány doklady, dosvědčující jmenované její loyální

K údajným svědectvím ve prospěch Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta, na které nález Ústavního soudu ČR odkazoval, zjistil MUDr. Petr Stehlík, že svědci Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt dne 21. srpna 1945 se podepisovali jako bývalí zaměstnanci velkostatku: Klement Vašek, disponent v.v.,²³⁶⁷ Emerich Zdráhal, telefonist v.v.,²³⁶⁸ Bříza František,²³⁶⁹ Marie Veselá, učitelka, Cyril Zemandl, vrchní mistr šamotky²³⁷⁰ František Perout, vrchní strojník²³⁷¹, Kučera František, šafář v.v.,²³⁷² Jana Vašková,²³⁷³ Marie Peroutková,²³⁷⁴ Robert Veselý.²³⁷⁵ Toto svědectví však postrádala vypovídací hodnotu, když šlo o svědectví osob existenčně závislých na Hugo Nikolausi Samovi a navíc z třetí ruky.

Výpovědi ve prospěch Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt učiněné Karlem Belcredim a JUDr. Pavlem Krippnerem st. byly výpověďmi vedoucích činovníků Českého svazu pro spolupráci s Němci a jakožto takoví sami v té době byli trestně stíháni podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. vzhledem k tomu, že Český svaz pro spolupráci s Němci byl považován: „Vzhledem k jejím cílům a její činnosti řadíme ji mezi „jiné fašistické organizace podobné povahy“ ve smyslu § 3, odst. 2 retribu. dekretu.“

Výpověď MUDr. Antonína Kyzlinka z Blanska z 13. prosince 1945 nemá dle zjištění MUDr. Petra Stehlíka rovněž vypovídací hodnotu. Jde jednak o svědectví typu: „zvěděl jsem“, „řekl mi“ apod. (čili svědectví z druhé ruky), jednak jmenovaný byl placeným osobním lékařem Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. MUDr. Antonín Kyzlink tvrdil, že ho Hugo Nikolaus

chování za doby okupace (příloha č. 2 a 3). Přihlížejíc k těmto rozporům, zasílá vám ministerstvo financí spis se žádostí, aby ve věci bylo provedeno šetření a výsledek nám laskavě s tamním vyjádřením a návrhem sdělen.“ Po rozsáhlé výměně korespondence mezi zmíněnými institucemi píše Zemský národní výbor v Brně ministerstvu vnitřní věci dne 29. 11. 1945 pod č. j. 20655-II/5/1945: „Potvrzení národního výboru v Boskovicích ze 4. října 1945 č. O.v.k. 313/45 bylo vystaveno podle prohlášení této korporace v době, kdy jí nebyly známy konkrétní skutečnosti o závadném chování Ireny Königswarterové“. ONV v Boskovicích tedy vystavil nepravdivé osvědčení a teprve, když to vyšlo najevo po vyšetřování, tak tvrdili, že „jim nebyly známy skutečnosti“. Petr Stehlík podotkl, že Šebetov je od Boskovic vzdálen jen cca 10 km, takže události odehrávající se v Šebetově musely být známy i v Boskovicích. Přípis Sboru národní bezpečnosti, velitelství stanice Šebetov z 30.10.1945 konstatuje, že: „Irena Königswarterová chovala se po celou dobu svého pobytu v Šebetově nejen jako Němka, nýbrž jako nacistka. Stýkala se v Šebetově výhradně jen s představiteli nacismu a říšskoněmecké branné moci, kteří byli častými hosty v šebetovském zámku, kde byly pro ně manželky Königswarterovými pořádány pitky a zábavy, které se protahovaly někdy až do ranních hodin příštího dne. Z říšskoněmeckých činitelů přijížděli do šebetovského zámku zejména členové gestapa, Krypa a strany NSDAP z Brna a z Boskovic. (...) nosila na svém oděvu odznak strany NSDAP při svých cestách do Brna, kde navštěvovala přední nacistické činitele (...) Obyvatelstvo obce Šebetova bylo jednáním a chováním Ireny Königswarterové značně pohoršeno (...) obyvatelstvo kvitovalo s povděkem a uspokojením zajištění Ireny Königswarterové pro kolaboraci s nacismem. Propuštění Ireny Königswarterové ze zajištění okresní vyšetřovací komisí u ONV v Boskovicích dne 5. srpna 1945 vzbudilo ve zdejším obyvatelstvu značné pohoršení (...) Zdejší obyvatelstvo jest blahovolným postupem našich úřadů vůči Königswarterové a smělostí a odvahou jmenované krajně rozhořčeno, celý případ vrhá nepřítivný dojem nejen na MNV v Šebetově, který Königswarterovou zajistil, nýbrž i na nadřízené úřady, které ji propustily ze zajištění s ohledem na to, že jest cizí státní příslušnicí. Místní obyvatelstvo vidělo v Ireně Königswarterové vždycky jen Němku a stoupenkyni nacismu a ne švýcarskou (správně má být - dle zjištění MUDr. Petra Stehlíka - lichtenštejnskou) státní příslušnicí.“ Srv. STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část IV. Podvodné jednání ONV Boskovice v rozhodujících letech 1945-6, publikováno 1.2.2006, <http://www.virtually.cz/?art=10226> [10.5.2010]

²³⁶⁵ sp. zn. I. ÚS 98/04

²³⁶⁶ STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část IV. Podvodné jednání ONV Boskovice v rozhodujících letech 1945-6, publikováno 1.2.2006 <http://virtually.cz/index.php?art=10226> [12.6.2010]

²³⁶⁷ čís. obč. leg. 7623/40

²³⁶⁸ čís. obč. leg. 13110/41

²³⁶⁹ čís. obč. leg. 7288/40

²³⁷⁰ čís. obč. leg. 12406/4

²³⁷¹ čís. obč. leg. 12424/40

²³⁷² čís. obč. leg. 12871/41

²³⁷³ čís. obč. leg. 7626/40

²³⁷⁴ čís. obč. leg. 12414/40

²³⁷⁵ čís. obč. leg. 13101/41

Salm-Reifferscheidt ukrýval v roce 1943 před gestapem na zámku v Rájci nad Svitavou. Jak je možné, že po roce 1943 až do konce války se volně pohyboval po zámku v Rájci i po celém obvodu své lékařské praxe, přičemž v roce 1945 na zámku sídlilo gestapo a on denně chodil píchat injekce Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidt? To samé platí i v případě učitelky Marie Veselé z Rájce nad Svitavou. Šlo o osobu existenčně závislou na jmenovaném, jelikož učila soukromě jeho děti.²³⁷⁶

Rovněž není dle zjištění MUDr. Petra Stehlíka pravdivé tvrzení, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zachránil pátera Aloise Pekárka. Václav Küchler, který událost později v dopise popsal, uvedl následující: „Vzhledem k tomu, že lidé měli kaplana Pekárka rádi, obrátili se prostřednictvím tehdejšího jaroměřického děkana Václava Küchlera na kněžnu Leopoldinu Salmovou, zda by za kaplana neztratila slovo u generála gestapa, jehož sídlo bylo na zámku v Rájci nad Svitavou. „Paní kněžna byla zbožná a chodila denně na mši svatou do farního kostela. Vyžádal jsem si audienci u paní kněžny a požádal, zda by nemohla pro Aloise Pekárka udělat. Paní kněžna jen řekla, že se pokusí a vyžádala si sama přijetí u generála na gestapu. Generál jí řekl, že její vděčný za všechno a také za pohostinnost, kterou jeho štáb na zámku má. Když se dozvěděl, oč kněžně jde, nechal si přinést spisy a po přečtení řekl, že to nejde, protože sám podepsal rozsudek smrti za zneuctění německé vojenské moci. Kněžna naléhala a prosila, jak nejlépe mohla. Na její slova generál vzal znovu spisy do ruky něco v nich škrtnul a řekl, že kvůli prosbám kněžny ruší rozsudek,“ Za prvé v roce 1945 si už všichni dělali alibi, za druhé šlo o katolického kněze a kněžna byla horlivou katoličkou, za třetí občané se neobrátili na kněžnu přímo, ale prostřednictvím dalšího katolického kněze, který se rozhodně od ní nemusel obávat udání, za čtvrté popis audience je svědectvím z třetí ruky, protože Václav Küchler u ní nebyl přítomen, za páté dopis svědčí o nadstandardních vztazích rodiny Salm-Reifferscheidt s německou Tajnou státní policií. Třebaže páter Alois Pekárek žil ještě v devadesátých letech, není známo, že by poskytl Salmům písemné svědectví.

Rovněž další svědectví neteře starosty Rájce z roku 1990 je irelevantní. Šlo o neteř Huberta Rakovčíka, který veřejně v hostinci dne 5. dubna 1939 prohlásil: "SSSR je rozvrácený stát (...) i u nás se mělo střílet hned v 18. roce, prvního měli zastřelit Masaryka (...)"²³⁷⁷ Rovněž výpověď p. Vaška z roku 1990 ve prospěch Hugo Nikolause Salma svědčí spíše v neprospěch Huga Salma. Treuhänder Müller mu v roce 1945 nabízel, aby s nimi uprchl do Německa před postupující frontou. Kdyby byl přesvědčen, že jde o Čecha a antifašistu, jistě by s takovou nabídkou nepřišel.

Tvrzení Ústavního soudu ČR, že výpovědi pocházejí z valné části od osob vězněných během doby nesvobody v koncentračních táborech či od jejich rodinných příslušníků, se nezakládá na pravdě. Jde pouze o tvrzení Marie Veselé a MUDr. Antonína Kyzlinka. „Rovněž tvrzení Ústavního soudu ČR o odbojové činnosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt není konkretizováno a není znám žádný archivní dokument, který by to dokládal. Svědectví jsou evidentně nevěrohodná, vzhledem k tomu, že žádný ze svědků nebyl osobně přítomen událostem, o kterých následně svědčil. Všechna stojí na výpovědích samotného Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Rovněž neexistuje doklad o tom, že by kdy někoho zachránil, jak o tom vypovídají svědci. Zachránění žádný takový doklad nepodepsali. Jmenovaný zaměstnával ve svých podnicích řadu nacistů (členů NSDAP, SA, FS) a to už od roku 1930. Že by neznal názory svých nejbližších spolupracovníků? To jistě ne. Když ředitel jeho podniku²³⁷⁸ Adalbert Augustin v Rájci uprchl v roce 1938 před mobilizací do Rakouska a přidal se zde k

²³⁷⁶ STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část V. Kdo svědčil ve prospěch Huga Salma, publikováno 2.2.2006, <http://virtually.cz/index.php?art=10226> [12.6.2010]

²³⁷⁷ dle nálezů dokumentu PhDr. Jiřího Jaroše

²³⁷⁸ jednalo se o šamotku, srv. STEHLÍK, P.: Soudce Krajského soudu v Brně zpochybňuje archivní dokumenty. In: <http://www.virtually.cz/art.php?art=7840> [31.3.2010]

FS²³⁷⁹, pan Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt si nevšiml, že mu chybí ředitel. Po mnichovské dohodě ho zaměstnával dále. V roce 1945 měl tak „čisté svědomí“ za své profašistické angažmá, že zmizel neznámo kam.²³⁸⁰ Jak vyplývá z přípisu Ministerstva vnitra ČSR z 5. března 1946 - předmět: Sudetoněmecký Freikorps Konrada Henleina - je nutno všechny členy zneškodnit, neboť se dopustili v době zvýšeného ohrožení ČSR úkladů o republiku podle § 1 zákona na ochranu republiky²³⁸¹, které retribuční dekret presidenta republiky trestá ve svém § 1 smrtí.²³⁸² V tzv. Krippnerově Memorandu, sepsaném právníkem rodiny Salm-Reifferscheidt JUDr. Pavlem Krippnerem st. v roce 1945 je uvedeno, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt trpěl tuberkulózou;²³⁸³ nelze tedy konstatovat, že šlo o „nervový kolaps v důsledku událostí z roku 1939“. Z výše uvedeného je patrné, že Ústavní soud ČR zcela ignoroval svědectví osob svědčících v neprospěch Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, a bral v potaz pouze svědectví v jeho prospěch.²³⁸⁴

JUDr. Felix Nevřela, právní zástupce rodiny Salm-Reifferscheidt, rovněž Krajskému soudu v Brně²³⁸⁵ předložil v roce 2005 pozoruhodný dokument z 29. listopadu 1945. Přípis je podepsán Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt, Leopoldine Salm-Reifferscheidt, Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz.²³⁸⁶ Podepsaní v něm přiznali, že za války měli říšskoněmeckou státní příslušnost. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt dále přiznal, že on a jeho dcera Ida Schoeller byli příslušníky DAF, což byly nacistické odbory personálně propojené s NSDAP;²³⁸⁷ a dále uvedl, že jeho dcera Maria Elisabeth a jeho syn Hugo Maria byli členy Hitlerjugend. Leopoldine Salm-Reifferscheidt přiznala, že v roce 1940 obdržela čestný kříž německé matky.²³⁸⁸ Hugo Nikolaus Salm-

²³⁷⁹ Sudetendeutsche Freikorps - označená v Norimberském procesu jako zločinecká organizace v rozsudku nad SS. Adalbert Augustin měl členské číslo FS 4239.

²³⁸⁰ STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část V. Kdo svědčil ve prospěch Huga Salma, publikováno 2.2.2006, <http://virtually.cz/index.php?art=10226> [12.6.2010]

²³⁸¹ zákon č. 50/1923 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²³⁸² totéž by se týkalo i Ulricha Ferdinanda Kinskyho, otce Franze Ulricha Kinskyho

²³⁸³ projevující se částečnou parézou končetin

²³⁸⁴ STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část V. Kdo svědčil ve prospěch Huga Salma, publikováno 2.2.2006, <http://virtually.cz/index.php?art=10226> [12.6.2010]

²³⁸⁵ Bylo to ve sporu na ochranu osobnosti podle § 13 občanského zákoníku, ve kterém byl MUDr. Petr Stehlík žalován JUDr. Felixem Nevřelou, kterého zastupovala JUDr. Alena Kinclová, bývalá místopředsdkyně Rady ČT, ve věci ochrany dobrého jména Salmů.

²³⁸⁶ Sám o sobě by neměl právní váhu, protože podpisy jsou psány jen na stroji. Ale jelikož ho dodal právní zástupce rodiny Salm-Reifferscheidt, lze ho pokládat za průkazný.

²³⁸⁷ viz Organisationsbuch der NSDAP, 1940

²³⁸⁸ Ehrenkreuz der Deutschen Mutter. Čestný kříž německé matky (dále též „Mutterkreuz“) byl založen vedením NSDAP 16.12.1938 – v době, kdy už nacisté plánovali válečná tažení a velmi dobře si uvědomovali důležitost biologické přípravy jak na válku samotnou, tak na následné osídlování dobytých území. Proto součástí jejich plánů i propagandy byla mohutná podpora plodnosti a mateřství. Jako výraz uznání a díky byl pro plodné matky založeno právě toto vyznamenání. Mutterkreuz měl plnit u matek stejnou funkci jako Železný kříž u vojáků a symbolizovat jejich čestné místo v nacionálně socialistické společnosti. Adolf Hitler, jehož jménem byl Mutterkreuz udělován, označil v této souvislosti mateřství jako bitevní pole ženy. Již během r. 1939 bylo toto vyznamenání uděleno více jak 3 milionům žen. Jen velmi málo z nich jej odmítlo.

Předávání Mutterkreuz probíhalo každoročně, většinou na Den matek a vyznamenané přebíraly Mutterkreuz z rukou Ortsgruppenleiterů - předsedů tzv. Ortsgruppe der NSDAP (územních politických celků). Držení Mutterkreuz přinášelo nositelkám mnohé výhody – předpisem bylo např. uvolnit jim místo ve veřejných dopravních prostředcích, na úřadech byly odbavovány přednostně. Členové Hitlerjugend byli povinni zdravít na ulici vyznamenané matky nacistickým pozdravem. Kříž nesměl být nošen při každodenní práci, ale pouze při slavnostních příležitostech. Německé matky byly vyznamenanávány Mutterkreuz za jejich nasazení „tělem a životem“ při zrození a výchově dětí. Předpokladem pro udělení byl kromě příslušného počtu vlastních dětí také čistý rasový rejstřík (hovorově nazývaný „Arierschein“). Matky nesměly mít žádnou dědičnou chorobu, konflikt se zákonem nebo být asociální. Předpokladem bylo samozřejmě přivedení na svět živých dětí. Mutterkreuz mohl být také následně odebrán, pokud se držitelka např. prohřešila proti rasovým zákonům. <http://www.warcross.cz/wordpress/?p=52> [29.6.2010]

Reifferscheidt rovněž v tomto dokumentu uvedl, že: „*Za člena Kriegerkameradschaft ani Kriegerkameradschaft Streudeutsche jsem se vůbec nepřihlásil, ač tu šlo pouze o spolek bývalých rakouských a československých důstojníků a o žádnou organizaci nacistickou, a přihlásil mne do spolku tohoto bez mého vědomí ředitel Alois Weselka, který také sám vlastnoručně vyplnil příslušné kartotékové lístky bez jakéhokoli mého podpisu jak z lístků patrno. Totéž platí o členství v BDO,*²³⁸⁹ *kam ani já Hugo Salm ani já Leopoldina Salmová jsme se nikdy nepřihlásili a žádnou přihlášku nepodepsali, nýbrž jak z dokladů zřejmo, je příslušný lístek vyplněn rovněž vlastní rukou ředitele Weselky, který sám z pokladny velkostatku platil příslušné jinak zcela nepatrné příspěvky*“ K tomu MUDr. Petr Stehlík uvedl, že je naprosto nepředstavitelné, aby po celou dobu války nevěděli Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt a jeho žena Leopoldina o svém členství v BDO, protože se tato členství s nacistickou důkladností kontrolovala a členové byli zváni k určitým akcím. Jejich vztahy s nacistickou mocí byly natolik nadstandardní,²³⁹⁰ že by pro ně nebylo problém uklidit horlivé úředníky na východní frontu.²³⁹¹

Významný český odborník na ústavní právo a problematiku restitucí Prof. Václav Pavlíček se ke kauze Salm-Reifferscheidt rovněž vyjádřil.²³⁹² Konstatoval, že někteří českoslovenští občané se po vítězství nacismu pokoušeli přidat k vítězům a získat německou národní příslušnost; podařilo se to však zpravidla pouze těm, kteří se sami o vítězství nacismu nějak zasloužili. Vedle občanů různých sociálních vrstev patřili k těmto lidem i někteří příslušníci šlechty, kteří tak činili mj. i v zájmu zachování svého majetku. Ať už byl žadatel úspěšný či neúspěšný, v každém případě byla jeho žádost o říšskoněmecké občanství po válce klasifikována jako zrada. „*V době zvýšeného ohrožení vlasti a českého národa bylo takové jednání natolik závažné, že zaslouží, aby bylo sankcionováno stejně jako u těch občanů, kterým bylo vyhověno a německými státními příslušníky se stali*“ Argumenty, které v odůvodnění nálezu z 29. června 2005²³⁹³ uvedl Ústavní soud ČR ohledně vytváření nátlaku na Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt k podání žádosti o říšskoněmecké občanství, považoval prof. Pavlíček za nepředstavitelné. „*Možný nátlak na jednotlivce, aby se stal německým státním příslušníkem po vítězství nacismu, odporuje nejenom již zmíněným zjištěním německých a českých historiků, ale i logice tehdejších vítězů, kteří si rozdělovali židovskou a českou kořist a nechtěli se dělit s těmi, kteří takové zásluhy neměli. V této době také nikdo nebyl nucen vstupovat do nacistické strany. Tvrzení, že takovému nátlaku byl vystaven právě Salm, je v rozporu s dosavadním historickým výzkumem.*“²³⁹⁴

Dále rovněž konstatoval, že k činnosti, resp. členství příslušníků rodiny Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v nacistických organizacích, jak je popisována v rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR a ministra vnitra ČR, se nálezu Ústavního soudu ČR vůbec nevyjadřuje, ale naopak zdůrazňuje účast Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v boji proti maďarským oddílům na Slovensku, které má prý svědčit o jeho věrnosti republice ve smyslu dekretů presidenta republiky. K tomu prof. Pavlíček uvedl, že maďarské oddíly, proti kterým Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt bojoval, byly oddíly Maďarské republiky rad, která podporovala Slovenskou republiku rad, vyhlášenou v Prešově 16. června 1919 Antonínem Janouškem.²³⁹⁵

²³⁸⁹ Bund Deutscher Osten

²³⁹⁰ viz například výše údaje o jejich vztazích s příbuznými Engelberta Praschmy

²³⁹¹ STEHLÍK, P.: Kauza Salm – část VI. JUDr. Felix Nevřela přiznává členství Salmů v některých nacistických organizacích, publikováno 2.2.2006, <http://virtually.cz/index.php?art=10468> [12.6.2010]

²³⁹² srv. rozhovor Jiřího Černého s prof. Václavem Pavlíčkem v Haló novinách, Vztah k minulosti vytváří kulturu národa. In: Haló noviny, Život v krajích, 2.9.2005

²³⁹³ sp. zn. I. ÚS 98/04

²³⁹⁴ srv. rozhovor Jiřího Černého s prof. Václavem Pavlíčkem v Haló novinách, Vztah k minulosti vytváří kulturu národa. In: Haló noviny, Život v krajích, 2.9.2005

²³⁹⁵ Slovenská republika rad byla dočasným státním útvarem existujícím od 16.6. do 7.7.1919 na větší části území východního a jižního Slovenska. Jednalo se o komunistický stát s diktaturou proletariátu, zcela závislý na

„Tato sovětská revoluce v Maďarsku byla posléze poražena silami, které dosadily k moci admirála Horthyho, pozdějšího spojence Hitlera. Tvrdit, že boj Salma proti Maďarské republice rad má něco společného s dekrety prezidenta republiky, je zcela ahistorické. Něco takového dekret neměl na mysli.“ K tomu dodal, že podobných historických pochybení lze najít v uvedeném nálezu více, a odkázal rovněž na již uvedený fakt, že „V době, kdy Salm zemřel, to je v roce 1946, žádné krajské národní výbory nejenom neexistovaly, ale dokonce se o nich ani neuvažovalo, neboť krajské řízení bylo zavedeno až důsledkem Ústavy 9. května z roku 1948, a to k 1. lednu 1949. Je tedy zřejmé, že Ústavní soud nemohl vycházet z autentického znění dekretu prezidenta republiky, jak bylo uveřejněno ve Sbírce zákonů. Je to velké právní pochybení. Ústavní soud chybně tvrdí, že ONV 23. 3. 1946 vydalo osvědčení podle § 1. odst. 4 dekretu č. 33/1945 Sb., a pokud by mu bylo vyhověno a bylo schváleno KNV, nebyl by Salm považován za Němce. Ve skutečnosti se nejednalo o běžný dekret, ale ústavní dekret a podle jeho znění k definitivnímu rozhodnutí bylo potřeba, aby ministerstvo vnitra schválilo osvědčení o národní spolehlivosti, které vydal příslušný okresní národní výbor po přezkoumání uvedených skutečností. Ústavní soud zároveň konstatoval, že H. Salm získal německou státní příslušnost 30. 8. 1940. Pokud jde o druhý důvod, jehož se Salmové dovolávali, Ústavní soud se především opírá o předpisy vydané již po smrti H. Salma, tj. například oběžník z 2. 5. 1946, ačkoliv H. Salm zemřel počátkem března 1946. Veškeré úvahy Ústavního soudu o roli krajského národního výboru jsou ze shora uvedených důvodů nepravdivé. Ani osvědčení, které ONV vydával, nemělo povahu definitivního rozhodnutí. Podle § 2, odst. 2 tohoto Ústavního dekretu šlo pouze o osvědčení o okolnostech uvedených v žádosti žadatele. Ústavní soud argumentuje předpisy platnými před smrtí i po smrti žadatele, jako by smrt a datum rozhodnutí vůbec nic neměnily na významu rozhodování o založení vztahu státního občanství, resp. osvědčení o tom, že do definitivního rozhodnutí se zakládá určitá právní domněnka. Myslím, že i v tom se projevuje zásadní rozdíl mezi kvalifikovaností rozhodnutí tohoto senátu a pléna Ústavního soudu.“ Dále prof. Václav Pavlíček v této souvislosti konstatoval, že „Ústavní soud zrušil dosavadní rozhodnutí soudních a správních orgánů. Odůvodnění nemůže být závazné, pokud argumentuje neexistujícím zákonem, resp. něčím, co v té době neplatilo ani platit nemohlo. Důvody, o které se výrok opírá, zpochybňují oprávněnost výroku. Problematická je ovšem i legitimita rozhodování tříčlenného senátu ÚS, jenž změní důsledky rozhodnutí ústavodárce, které vedlo ke konfiskaci majetku Salmů. Jistě by to mělo být podnětem pro současného ústavodárce jak napravovat chyby omylných soudců.“²³⁹⁶

Dále prof. Václav Pavlíček uvedl, že pokud jde o Samovo osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, „(...) Mimo jiné toto potvrzení sloužilo žadatelům k obraně před možným odsunem. V pokynech ministerstva vnitra bylo upozorňováno, že některé podřízené národní výbory odmítly přebírat takové žádosti. Takové prozatímní rozhodnutí však nemohlo nahradit rozhodnutí definitivního přiznání státního občanství. Ústavní soud v úvodu bodu IV. uvádí: "Ani rozhodnutí předběžné povahy nelze v libovolné lhůtě nahradit rozhodnutím novým. Je nutno mít na paměti, že v průběhu doby vznikají i na základě takového rozhodnutí subjektivní práva v důvěře v existující právní stav. Adresáti takového rozhodnutí si plánují svůj život s důvěrou v trvajícím právní stav a jeho ochranu." Takové závažné teoretické úvahy se však v daném případě týkají rozhodnutí, jež bylo vydáno již zemřelému člověku, který sotva mohl si plánovat svůj život s důvěrou v trvajícím právní stav a v jeho ochranu. Každé rozhodnutí musí přihlížet ke všem okolnostem případu a

Maďarské republice rad. V pozadí jejího vytvoření byly snahy o obnovení Uherského království v jeho původní rozloze.

²³⁹⁶ srv. rozhovor Jiřího Černého s prof. Václavem Pavlíčkem v Haló novinách, Vztah k minulosti vytváří kulturu národa. In: Haló noviny, Život v krajích, 2.9.2005

*smrt žadatele a vydání rozhodnutí až po jeho smrti je jistě takovou významnou skutečností.*²³⁹⁷

V návaznosti na uvedený kontroverzní náleží Ústavního soudu ČR byla vydána relativně bez povšimnutí a za ignorace všech analýz právníků, historiků i protestů pamětníků ze strany Ústavního soudu dvě usnesení, kterými byly vcelku alibisticky odmítnuty ústavní stížnosti Lesů České republiky, s.p. proti rozsudkům²³⁹⁸ Krajského soudu v Hradci Králové v kauze vydání lesů v k.ú. Veselice a k.ú. Kuničky.

Nejprve 4. října 2005 rozhodl Ústavní soud ČR usnesením²³⁹⁹ o lesech v k.ú. Veselice, když odmítl jako zjevně neopodstatněnou první stížnost podanou Lesy České republiky, když nejprve vzhledem k tomu, že ústavní stížnost Lesů ČR ležela na Ústavním soudě ČR řadu let, uvedl že tento v průběhu řízení o ústavní stížnosti zjistil, že o otázce státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt probíhalo řízení u Ministerstva vnitra ČR, poté u Nejvyššího správního soudu ČR a posléze u Ústavního soudu ČR, v rámci ústavní stížnosti podané osobami, které v řízení o této ústavní stížnosti vystupují jako vedlejší účastníci. Proto s rozhodnutím v této věci posečkal až do doby rozhodnutí o otázce státního občanství Huga Salma a dále konstatoval, že po přezkoumání věci Ústavní soud ČR dospěl k závěru, že ústavní stížnost podaná Lesy České republiky s.p. „nepřináší žádné ústavně relevantní argumenty, na jejichž základě by mohla být úspěšná. Jejím základem je polemika s právními závěry Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního úřadu v Blansku, týkající se občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt. Ústavní soud ČR není orgánem, jehož funkcí by bylo sjednocovat rozpornou judikaturu krajských soudů, jak se pravděpodobně domnívají Lesy České republiky, s.p., pokud poukázaly na rozdílná rozhodnutí krajských soudů v Hradci Králové a v Brně. Není tedy zásadně, bez dalšího, důvodem pro úspěšnou ústavní stížnost, pokud dva krajské soudy vydají ve dvou různých, byť skutkově i právně podobných věcech, rozporná rozhodnutí.“²⁴⁰⁰

Ústavní soud ČR dále zrekapituloval dosavadní průběh řízení ve věci nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005²⁴⁰¹ a dále uvedl, Krajský soud v Hradci Králové i Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko shodně vycházeli z toho, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt, jako právní předchůdce Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller měl v době smrti československé občanství, neboť mu bylo 20. března 1946 vydáno Okresním národním výborem v Boskovicích osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Skutečnost, že toto osvědčení bylo vydáno po jeho smrti, není rozhodné, protože účinky osvědčení nenastávají *ex nunc*, ale *ex tunc* a mají deklaratorní povahu. Podle § 2 odst. 2 citovaného dekretu se na osoby, kterým bylo vydáno takovéto osvědčení, až do vyřízení jejich žádosti hledí jako na československé státní občany. Protože v době, kdy byla vydána rozhodnutí napadená touto ústavní stížností, takovéto rozhodnutí, vyřizující žádost s konečnou platností, nebylo vydáno, bylo nutno považovat Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, ke dni jeho smrti, za československého státního občana. Jak poukázal Ústavní soud ČR v nálezu z 29. června 2005,²⁴⁰² rušícím rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, které rozhodlo o nezachování státního občanství právního předchůdce vedlejších účastníků, při nápravě rozhodnutí orgánů veřejné moci aplikujících ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. v letech 1945 až 1948, byla-li tato rozhodnutí, byť jen

²³⁹⁷ srv. rozhovor Jiřího Černého s prof. Václavem Pavlíčkem v Haló novinách, Vztah k minulosti vytváří kulturu národa. In: Haló noviny, Život v krajích, 2.9.2005

²³⁹⁸ sp. zn. 31 Ca 142/2000, 31 Ca 155/2000, sp. zn. 31 Ca 142/2000, 31 Ca 155/2000

²³⁹⁹ sp. zn. I.ÚS 176/2000

²⁴⁰⁰ srv. odůvodnění usnesení sp. zn. I.ÚS 176/2000

²⁴⁰¹ sp. zn. I. ÚS 98/04

²⁴⁰² sp. zn. I. ÚS 98/04

předběžné povahy, pro žadatele o zachování státního občanství příznivá, nelze abstrahovat od skutečnosti, že se jednalo o rozhodnutí orgánů, které byly dobře obeznámeny s tehdejší realitou a neměly od tehdejších, bezesporu tragických, událostí nepřiměřený časový odstup. Byly tedy způsobilé bezprostředního hodnocení skutečností, relevantních podle příslušných ustanovení ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. Při dnešním hodnocení těchto skutečností, za situace dnes již velmi obtížného dohledávání skutkových podkladů pro rozhodnutí orgánu veřejné moci, po uplynutí téměř šesti dekad od konce druhé světové války, je nezbytné postupovat s největší obezřetností.

Ústavní soud ČR pak dále znovu uvedl – a navíc dále rozvinul – značně sporné tvrzení, které se již objevilo v jeho nálezu z 29. června 2005, že „I když osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého státního občanství, které bylo vydáno po smrti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, je jen rozhodnutím předběžné povahy, neznamená to, že stát může v libovolné lhůtě toto rozhodnutí nahradit rozhodnutím novým. V průběhu doby i na základě takového rozhodnutí vznikají práva v důvěře v existující právní stav, adresáti takového rozhodnutí plánují svůj život s důvěrou v trvající právní stav, který byl bezmála šest desetiletí nezměněn. I proto lze takovéto rozhodnutí předběžné povahy po uplynutí 56 let změnit konečným rozhodnutím jen zcela výjimečně. Příkladem nabytí práv v dobré víře byla i stěžovatelem napadená rozhodnutí, která vedlejším účastníkům přiznala restituci majetku v tomto rozhodnutí vymezeného.“²⁴⁰³

Ústavní soud následně uzavřel, že „Napadená rozhodnutí tedy nevykazují žádné vady ústavněprávní povahy, neboť nebylo prokázáno stěžovatelem tvrzené porušení základního práva na spravedlivý proces, vyplývající z čl. 36 odst. 1 Listiny. Odvolává-li se stěžovatel na porušení čl. 90 a čl. 95 Ústavy ČR, tyto články neposkytují stěžovateli žádná základní ústavně garantovaná práva, ale mají jen organizační povahu.“²⁴⁰⁴

Následně pak usnesením z 6. ledna 2006²⁴⁰⁵ s prakticky stejným zdůvodněním rozhodl Ústavní soud ČR rovněž o lesech v k.ú. Kuničky, když taktéž odmítl druhou ústavní stížnost podanou Lesy České republiky, s.p.

Následně, s ohledem na výše podrobně citovaný a následně komentovaný náleží Ústavního soudu ČR z 29. června 2005,²⁴⁰⁶ bylo Ministerstvo vnitra ČR nuceno opětovně rozhodovat o skutečnosti, zda zemřelý Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt v době své smrti měl či neměl československé občanství. 13. dubna 2006 bylo Ministerstvem vnitra ČR znovu vydáno rozhodnutí, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zemřel, aniž by nabyt zpět pozbyté československé státní občanství.

Proti tomuto rozhodnutí podali Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller opětovně rozklad, který ministr vnitra ČR²⁴⁰⁷ v říjnu 2006 odmítl a rozhodnutí potvrdil.

Proti rozhodnutí ministra vnitra podali Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller žalobu k Městskému soudu v Praze, ten jim však rovněž nevyhověl a jejich žalobu 19. června 2008 rozsudkem²⁴⁰⁸ zamítl. Proti zamítavému rozhodnutí podali jmenovaní k Nejvyššímu správnímu soudu ČR kasační stížnost, avšak stala

²⁴⁰³ srv. odůvodnění usnesení sp. zn. I.ÚS 176/2000

²⁴⁰⁴ srv. odůvodnění usnesení sp. zn. I.ÚS 176/2000

²⁴⁰⁵ sp. zn. I. ÚS 363/01

²⁴⁰⁶ sp. zn. I. ÚS 98/04

²⁴⁰⁷ Mgr. MUDr. Ivan Langer

²⁴⁰⁸ č.j. 8 Ca 342/2006 - 180

se naprosto nečekaná věc – kasační stížnost byla podána opožděně.²⁴⁰⁹ Nejvyšší správní soud ČR ji tak 9. dubna 2009 usnesením²⁴¹⁰ odmítl.

Z dostupných zdrojů není zjistitelné, zda proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR podali Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller ústavní stížnost k Ústavnímu soudu ČR; pokud tak učinili, nebylo o ní do 15. června 2010 rozhodnuto.

V souvislosti s majetkovými požadavky Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller, mezi které patřil též požadavek na vydání Punkevních a Kateřinských jeskyní v Moravském krasu, je třeba rovněž zmínit relevantní judikaturu, jak byla velmi krátce připomenuta v úvodu této kapitoly. V typově podobném případě, týkajícím se Chýnovské jeskyně v okrese Tábor, rozhodl Nejvyšší soud ČR rozsudkem²⁴¹¹ z 20. května 2003, že dovolání oprávněných osob zamítl, když zabývá se popsáním případem z pohledu ustanovení § 241 odst. 3 písm. c), d) občanského soudního řádu,²⁴¹² tj. jeho skutkovou i právní stránkou, dospěl Nejvyšší soud ČR při své přezkumné činnosti k závěru, že Chýnovská jeskyně, pokud se nalézá pod povrchem blíže označených parcel ve vlastnictví fyzických osob, je obklopena ložiskem vyhrazených nerostů.²⁴¹³ Přitom jde o podzemní, přírodou v ložisku nerostů vytvořený prostor, který není samostatnou věcí a jako takový je součástí ložiska nerostů, které tvoří její stěny, resp. vymezuje její obvod. S ohledem na platnou právní úpravu poukázal Nejvyšší soud ČR na to, že v případě ložiska nerostů vyhrazených je tak vlastníkem jeskyně vlastník ložiska. Toliko v situaci, kdy jde o ložisko nerostů nevyhrazených, patří vlastníku pozemku, pod jehož povrchem se nachází. Proto dovedl, že sporná jeskyně, v části, v níž se nalézá pod pozemky fyzických osob, nemůže být v jejich vlastnictví.

Toto rozhodnutí bylo následně předmětem ústavní stížnosti ze strany oprávněných osob, ve které tyto obsáhle odmítly výše uvedené právní vývody, když zejména zdůraznily, že po případném vytěžení vyhrazených nerostů z ložiska zůstávají podzemní dutiny ve vlastnictví vlastníků pozemků, ať již tyto dutiny vznikly činností při těžbě nebo přírodními pochody. Přírodní dutina, existující v ložisku vyhrazeného nerostu, nemůže být dle jejich názoru součástí této hmotné věci. Jestliže bylo nadto stran předmětné jeskyně rozhodnuto, že z důvodů zákonem chráněných obecných zájmů (zejména ochrany životního prostředí), jejichž význam převyšuje zájem na vydobytí zásob vyhrazeného nerostu, se tyto stávají nevyužitelnými, potom se soudy dovolávají ochrany státních zájmů na zachování možnosti těžit nerostné bohatství ve sporu, kde se řeší vlastnictví k prostoru, jenž právě způsobuje to, že toto nerostné bohatství se stává nevyužitelným.

Ústavní soud ČR však následně jejich ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl, když konstatoval, že nehledal, že by obecnými soudy v předmětné věci realizovaná aplikace práva vykazovala co do jejího uplatnění vady ve smyslu ústavních hledisek v jeho judikatuře blíže vyložených.²⁴¹⁴ Interpretace dotčených ustanovení jednoduchého práva, na základě níž

²⁴⁰⁹ Poslední den lhůty byl 7.10.2008, avšak kasační stížnost byla podána až 8.10.2008. Podle ustanovení § 106 odst. 2 věty třetí zákona č. 150/2002, soudního řádu správního, v platném znění, nelze zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti prominout.

²⁴¹⁰ 6 As 7/2009 - 262

²⁴¹¹ č.j. 22 Cdo 1181/2002-106

²⁴¹² ve znění před novelizací provedenou zák. č. 30/2000 Sb.

²⁴¹³ 3 odst. 1 písm. i), § 4, § 5 zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k § 120 odst. 1, 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴¹⁴ srv. k tomuto kupř. náleze ve věci sp. zn. III. ÚS 224/98 (uveřejněný pod č. 98, in: Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezu a usnesení - svazek 15, Vydání 1., Praha, C. H. Beck 2000, str. 17 a násl.), nálezy ve věci sp. zn. III. ÚS 74/02, sp. zn. III. ÚS 173/02 (uveřejněné pod č. 126, 127 in: Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezu a usnesení - svazek 28, Vydání 1., Praha, C. H. Beck 2003, str. 85 a násl., str. 95 a násl.) a další

obecné soudy dovodily, že prostor nalézající se pod pozemky fyzických osob a spoluvytvářející Chýnovskou jeskyni je součástí ložiska vyhrazených nerostů, a tudíž je ve vlastnictví České republiky,²⁴¹⁵ není v nesouladu s obsahem standardních výkladových metod a nevybočuje tak z postulátů zakotvených v hlavě páté Listiny ve smyslu svévolné aplikace práva.

Pokud by tedy tato interpretace byla Nejvyšším soudem ČR a Ústavním soudem ČR i nadále zastávána, nemělo by být eventuelnímu požadavku Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller vyhověno.

III.2.C.e) mediální obraz

Vzhledem ke skutečnosti, že se vedle restituční kauzy Colloredo-Mannsfeld jedná o jednu z největších sporných restitucí v ČR, byla kauze v minulých letech věnována mimořádná pozornost ve sdělovacích prostředcích.

Lze přitom – stejně jako v několika obdobných případech – konstatovat, že informování nebylo objektivní ani vyvážené. Zejména Lidové noviny a Mladá fronta DNES přinesly několik obsáhlých celostránkových rozhovorů s Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz, přičemž stejně rozsáhlý prostor nebyl věnován povinným osobám. Relativně objektivní referování o kauze přinášel deník Právo. Neutrální však vždy byly zprávy převzaté ze zpravodajského servisu ČTK.

Desítky článků v celostátním denním tisku se věnovaly restituční kauze po celou dobu jejího průběhu, např. v Mladé frontě DNES.²⁴¹⁶ Reference zpočátku obsahovaly výčet nárokovaného majetku, a to v souvislosti s prvními úspěchy Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller „*Dědicové rodu Salm-Reifferscheidt jsou dalším šlechtickým rodem, který se vrátí hospodařit na Blanensko. Krajský soud v Hradci Králové totiž potvrdil rozhodnutí úředníků okresního pozemkového úřadu navrátit dědicům rodového majetku necelých tři sta hektarů lesů u obce Veselice. Definitivně tak vyřešil první, i když nepatrnou, část restitucí největšího restitučního případu v okrese, v němž potomci Salmů žádají navrácení téměř osmi tisíc hektarů lesů a zemědělské půdy, řadu nemovitostí, mezi nimiž jsou i zámky v Blansku a Rájci-Jestřebí a také pozemky, pod nimiž se nachází některé veřejnosti přístupné jeskyně v Moravském krasu. „Krajský soud potvrdil naše rozhodnutí o vydání lesních pozemků (...)“ sdělil vedoucí okresního pozemkového úřadu v Blansku Stanislav Skřipický. (...) „O veškerém majetku budeme rozhodovat postupně na základě identifikací majetku; ten se nachází na více než třiceti katastrálních územích. Nejprve budeme zřejmě rozhodovat o vydání lesů, protože tento spor už byl částečně vyřešen,“ doplnil Skřipický. O tom, zda potomci rodu Salm-Reifferscheidt dostanou zpět i jeskyně v Moravském krasu, však bude muset rozhodnout opět soud. „Jeskyně nejsou předmětem zobrazení v katastru nemovitostí, takže my o jejich vrácení rozhodovat nebudeme. Z hlediska historického práva k pozemku patřilo i to, co je pod zemí. Jakým způsobem se s tím vyrovná soud, to nedokážu posoudit,“ řekl Skřipický.*“²⁴¹⁷ Byly rovněž publikovány články v souvislosti s prohlášením zámku v Rájci nad Svitavou národní kulturní památkou; ty se zabývaly rovněž tím, zda a ev. jaký to bude mít na probíhající restituční řízení.²⁴¹⁸

²⁴¹⁵ § 3 odst. 1 písm. i), § 4, § 5 zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k § 120 odst. 1, 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴¹⁶ Dědictví rodu Salmů. In: Mladá fronta DNES, 22.8.2003, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=720028> [8.5.2003]

²⁴¹⁷ ŠEBKOVÁ, I.: Salmové dostanou majetek na Blanensku. In: Mladá fronta DNES, 15.1.2000, str. 2, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=22869> [18.6.2003]

²⁴¹⁸ Zámek bude národní památkou. In: Mladá fronta DNES, 29.8.2000, str. 2, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=604061> [18.6.2003]

Mladá fronta DNES informovala rovněž o vydání lesů v k.ú. Kuničky rodině Salm-Reifferscheidt: „*„Proti tomuto rozhodnutí soudu není opravný prostředek,“ sdělil Jiří Kšica z blanenského pozemkového úřadu. I když toto rozhodnutí soudu bere za úspěch, dalo se podle něj očekávat. „Opravný prostředek podaly Lesy České republiky, namítají však pořád to stejné a jejich námitky jsme už několikrát vyvrátili,“ dodal Kšica. Rozhodnutí soudu přivítala i jedna z Marie Salm-Reifferscheidt-Raitzová. „Vyhráli jsme to, Sice mi přibude práce, ale zvládneme to,“ řekla s úsměvem. Krajský soud projednával dva opravné prostředky proti rozhodnutí úředníků z Okresního pozemkového úřadu z června loňského roku, kdy vydali lesní pozemky (...) o rozloze tří set hektarů v Kuničkách (...).“²⁴¹⁹*

V Mladé frontě DNES byl otištěn rozhovor se starostou města Blansko Miroslavem Kalou, ve kterém se uvádělo, že „*Na čem všem se ještě restituce může podepsat? Kromě zámku a mlýnu jsou to hlavně pozemky ve městě, které jsou zatíženy nejrůznějšími investicemi, bytovými domy, cestami. V řadě případů jsme nezískali souhlas restituentů nebo jsme je získali podmíněný finančním vyrovnáním, což odmítáme. Bytová družstva, jež potřebují provést rekonstrukce, narazila na nevstřícnost restituentů“²⁴²⁰ a krátce nato rovněž rozhovor s právním zástupcem města Blansko Zdeňkem Koudelkou, ve kterém bylo uvedeno mj. to, že „*Případ tedy není uzavřen a Blansko má ještě šanci? Kdyby Blansko nemělo šanci, netrval by spor tolik let. Poslední rozhodnutí brněnského krajského soudu argumentuje podobně jako teď ministerstvo vnitra. Blansko má tedy velkou šanci, vidím to pro město optimisticky.“²⁴²¹**

Další rozhovor se starostou města Blansko byl otištěn krátce po rozhodnutí ministra vnitra ČR o rozkladu ve věci československého státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt v Mladé frontě DNES. Z rozhovoru bylo přitom zjevné, že město Blansko se restitučním nárokům Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Idy Schoeller zpočátku nebránilo „*Proč se město proti restituci ohradilo tak pozdě? Nebyl jsem u toho, První soud rozhodl, že se uvolňuje restituce, ale teprve potom pan doktor Koudelka objevil nálezy Ústavního soudu a donutil ukončit nečinnost Ministerstva vnitra a uzavřít řízení o občanství posledního majitele.“*

Špatný stav sporného majetku vzniklý v důsledku dlouholetých restitučních sporů byl rovněž předmětem referencí v periodickém tisku.²⁴²² O kauze referoval rovněž regionální tisk s delší než denní periodicitou, např. Noviny Boskovicka.²⁴²³

Samostatnou kapitolou byl spor o zámek v Blansku. Jednotlivá celostátní periodika (např. Mladá fronta DNES, Právo) se jím zabývala v řadě článků, reference byly vesměs neutrální. Periodika informovala jednak o rozhodnutí Krajského soudu v Brně z počátku října 2000, kterým bylo zrušeno rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Blansku: „*„Soud není přesvědčen, že objekt blanenského zámku spadá pod působnost zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku,“ uvedl vedoucí okresního pozemkového úřadu Stanislav Skřipský. (...) „Zámek byl v době konfiskace i v dalších protokolech veden jako velkostatek. Brali jsme to, že to do působnosti zákona, kam spadají i provozní a obytné budovy spjaté se zemědělským majetkem, patří,“ dodal Skřipský. O vydání renesančního blanenského zámku už okresní pozemkový úřad rozhodoval několikrát. Poprvé před čtyřmi roky padlo negativní rozhodnutí, které změnil Městský soud v Praze. Proti*

²⁴¹⁹ Soud potvrdil: lesy u Kuniček Salmům. In: Mladá fronta DNES, 24.3.2001, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=842678> [25.5.2003]

²⁴²⁰ ŠEBKOVÁ, I.: Starosta: Není vše ztraceno. In: Mladá fronta DNES, 11.5.2001, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=489834> [25.5.2003]

²⁴²¹ Blansko může vyhrát. In: Mladá fronta DNES, 20.7.2001, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=782375> [18.6.2003]

²⁴²² Stromy ohrožují chodce v Blansku. In: Mladá fronta DNES, 28.7.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=223705> [29.7.2003], V zanedbaném parku v Blansku se bude kácet. In: Mladá fronta DNES 6.10.2003, str. 4, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=343334> [1.9.2003]

²⁴²³ Salmové přišli o nárok na navrácení svého majetku, www.boskovicko.cz/noviny/noviny25.htm [13.10.2003]

následujícímu rozhodnutí o vydání zámku potomkům původního majitele se odvolali k brněnskému krajskému soudu blanenský radní a ředitelka muzea, které v zámku sídlí. Tento soud však včera toto rozhodnutí zrušil.²⁴²⁴ Periodický tisk referoval rovněž o skončení sporů o zámek v Blansku, například v Lidových novinách,²⁴²⁵ Právu²⁴²⁶ a Mladé frontě DNES,²⁴²⁷ příslušné články byly neutrální, prostor dostaly všechny zúčastněné strany.

Celostátní denní tisk referoval rovněž o restitučních nárocích Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz v souvislosti s její adopcí v roce 1973 ze strany její tety shodného jména. Referování o těchto nárocích bylo objektivní, byl poskytnut prostor oběma stranám „Marie Salm-Reifferscheidt-Raitz žádá třebíčský pozemkový úřad o vydání polí a lesů v katastru šesti obcí. Odvolává se na to, že ji adoptovala bývalá majitelka pozemků. „Vyřízení žádosti brání neúplná dokumentace a nejasná minulost Salmů,“ řekl vedoucí třebíčského pozemkového úřadu Jaromír Kopeček. „Teprve až bude doplněna dokumentace a bude jasné, zda byl předek žadatelky skutečně československým občanem, můžeme o věci rozhodnout.“, uvedl Kopeček. Podání restituční žádosti na Třebíčsku potvrdil i advokát Salmové Felix Nevřela. (...) V souvislosti s restituční kauzou však vznikly v uplynulých měsících spory o občanství Huga Salma, jenž zemřel po druhé světové válce. Podle Nevřely měl doklad o československém občanství, což je jedna z podmínek ke kladnému vyřízení restituce. Historik Jiří Jaroš to ale zpochybňuje. Tvrdí, že Salm nebyl československým občanem a navíc se za války zpronevřil republice. Spory o vrácení majetku Salmům bude řešit Ústavní soud. Případem se zabývá i brněnská policie. Zjišťuje, zda potvrzení o občanství Huga Salma nebyla získána nelegálně.“²⁴²⁸

Periodický tisk referoval rovněž o stížnostech občanů na vydávání majetku rodině Salm-Reifferscheidt „„První stížnost jsme dostali od historika Jiřího Jaroše, který uvádí, že nashromáždil doklady, že restituce Salmů jsou neoprávněné,“ potvrdil vedoucí úřadu Stanislav Skřípský. Tuto stížnost historik později doplnil a nyní podal další. „Na první stížnost jsme reagovali, naše stanovisko, podložené právními názory několika soudů, jsme stěžovatelům vysvětlili. Další stížnosti budeme řešit jako opakované. Nejsou v nich totiž uváděny nové skutečnosti,“ uvedl Zdeněk Šmerda, vedoucí kanceláře přednosty, která se stížnostmi zabývá.“²⁴²⁹ Tato záležitost svědčí o tom, že ještě v roce 2000 neměli Okresní úřad Blansko ani město Blansko informace o tom, že by restituční nároky rodiny Salm-Reifferscheidt byly neoprávněné, a že je na tuto skutečnost upozornily nezúčastněné fyzické osoby, resp. Muzeum Blansko. Tomu by nasvědčovaly o dva roky starší články v Mladé frontě DNES, kde bylo uvedeno, že „Sama starostka Blanska Věra Vachová s dalším protahováním soudů nesouhlasí. „O tom, zda se město odvolá, či nikoliv, rozhodnou sice zastupitelé, podle mého názoru by však pro město z dlouhodobého hlediska bylo výhodnější neodvolávat se,“ řekla. Salmové totiž městu navrhli, že za dlouhodobý pronájem prostoru muzea budou chtít jen symbolickou jednu korunu. Ostatní budovy by Salmové využívali

²⁴²⁴ Soud: Zámek nevydávát. In: Mladá fronta DNES, 6.10.2000, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=759609> [25.5.2003]

²⁴²⁵ Skončil restituční boj o zámek v Blansku, Salmové jej nedostanou. In: Lidové noviny, krátce z Moravy a Slezska, 3.12.2002 (převzatá agenturní zpráva ČTK); též na <http://lidovky.centrum.cz/tisk.phtml?id=160742> [8.5.2003]

²⁴²⁶ KNÖTIG, P.: Salmové vzdali boj o zámek v Blansku. In: Právo, 3.12.2002, str. 2, též na <http://pravo.newton.cz/default.asp?cache=158764> [13.2.2003]

²⁴²⁷ Pozemkový úřad: zámek zůstane Blansku, Salmové nemají nárok. In: Mladá fronta DNES, 5.11.2002, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=560604> [26.1.2003]; ŠEBKOVÁ, I.: Salmové na blanenský zámek nakonec nedosáhli. In: Mladá fronta DNES, 3.12.2002, str. 7, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=564434> [25.5.2003],

²⁴²⁸ Dcera bývalého knížete Salma žádá o pozemky. In: Mladá fronta DNES, 29.11.2001, str. 1 (převzatá agenturní zpráva ČTK), též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=564434> [18.6.2003]

²⁴²⁹ Historik si stěžuje na restituce. In: Mladá fronta DNES, krátce z regionů, 29.8.2000, str. 5, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=915142> [18.6.2003]

komerčně a výdělků by potom hradili opravy zámku. „Salmové tak chtěli vyhradit prostor pro další případné řešení jejich nároků (...)“ dodala Vachová. I když se blanenský zastupitelé proti vydání zámku neodvolají, soud bude zřejmě muset řešit podání ředitelky blanenského muzea Evy Nečasové. „Muzeum hospodaří s majetkem republiky, ne s majetkem města. Pokud mi stát tento majetek svěřil, musím jej všemi prostředky bránit proti zcizení,“ odůvodnila svoje odvolání, které chce podložit novými, dosud nepublikovanými informacemi o rodině Salmů. „Objevili jsme je teprve nyní, musíme je prošetřit a případně jimi doložíme odvolání,“ vysvětlila. (...) „Nemá cenu chodit pořád k soudu, protože je to házení peněz do moře. Přesto budu trvat, aby nám byla většina majetku vydána,“ uvedla již dříve pro MF DNES Marie Salm-Reifferscheidt-Raitzová.“²⁴³⁰

Vzhledem k tomu, že k této kauze se pojí také několik trestních oznámení podaných většinou ze strany restituentů, ponejvíce pak na historika PhDr. Jiřího Jaroše, ale i další osoby (MUDr. Petr Stehlík, JUDr. Iva Močičková) věnovala média pozornost rovněž těmto případům. První trestní oznámení však nepodal restituenti, ale MUDr. Petr Stehlík. O tom informovala Mladá fronta DNES, když uvedla, že „Po pravomocných rozhodnutích soudů na různých instancích se budou největším restitučním případem na Blanensku (...) zabývat policisté. Brněnští kriminalisté šetří oznámení pro podezření z trestného činu podvodu, které na restituenty podal Petr Stehlík z Brna. Na obzoru je však i další trestní oznámení, kterým se advokát Salmů Felix Nevřela hodlá bránit proti křivým nařčením Stehlíka.“ MUDr. Petr Stehlík přitom „(...) uvádí, že potomci hraběte Salma se dopustili trestného činu podvodu. Podle něj uplatňovali restituční nároky na základě neoprávněně získaného státního občanství. Tato obvinění, která se proti jeho klientům objevila i v médiích, však nehodlá už déle snášet advokát rodiny Salm-Reifferscheidt Felix Nevřela. „Požádal jsem vyšetřovatele o seznámení se spisem. Stehlík je obviňuje z podvodu, že neoprávněně získali české občanství. To je pitomost, o tom přece nerozhodli oni, ale ministerstvo vnitra. Žádost o občanství si může podat kdokoliv, to není nic podvodného,“ tvrdí Nevřela.“²⁴³¹

V momentě vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR z 29. června 2005²⁴³² vyšly v tisku četné články; některé však nebyly příliš objektivní, např. v Hospodářských novinách: „(...) Minulý týden svitla naděje třem potomkům Huga Salma-Reifferscheidta, postavy historicky spornější. Na tuto rodinu si zasedlo Grossovo Ministerstvo vnitra, aby jí zabránilo restituovat pozemky na Blanensku a zámek v Rájci. Ústavní soud nyní Grosse kárá za to, že Samovi dodatečně upřel občanství, a vybízí k výkladu „v pochybnostech ve prospěch žadatele.“²⁴³³

III.2.D. KAUSA TRAUTTMANSDORFF-WEINSBERG

Rodina Trauttmansdorff pochází z jižního Tyrolska. V březnu 1622 císař Ferdinand II. postoupil Maximilianu Trauttmansdorff²⁴³⁴ panství Horšovský Týn spolu se statky z majetku Viléma staršího z Lobkovic. Maximilian Trauttmansdorff tak za 200,000.- zlatých získal majetek nejméně dvojnásobné hodnoty, a nakonec nezaplatil ani tuto sjednanou částku.²⁴³⁵ Rodina Trauttmansdorff se v roce 1905 spojila s rodinou Auersperg, když si Karl

²⁴³⁰ ŠEBEK, R.: Restituce majetku rodu Salmů se opět protáhne, muzeum se odvolalo. In: Mladá fronta DNES, 12.12.1998, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=872966> [18.6.2003]

²⁴³¹ Případem blanenských restitucí se zabývají také kriminalisté. In: Mladá fronta DNES, 6.10.2000, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=684368> [25.5.2003]

²⁴³² sp. zn. I. ÚS 98/04

²⁴³³ NĚMĚČEK, T.: Salm ano, Colloredo ne. In: Hospodářské noviny, 22.8.2005, též na <http://hn.ihned.cz/c1-16686800-tomas-nemecek-salm-ano-colloredo-ne> [10.5.2010]

²⁴³⁴ Byl mj. jedním z iniciátorů a signatářů Vestfálského míru.

²⁴³⁵ v této souvislosti srv. KREČMER, J.: Maximilian von Trauttmansdorff byl Hitlerův muž. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 11.4.2002, str. 4 též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=627422> [12.5.2010]

Trauttmansdorff²⁴³⁶ vzal za ženu Marii Auersberg²⁴³⁷. Když v roce 1942 zemřel poslední mužský potomek této rodiny, zdědila tato zámek ve Žlebech, statky v Nasavrkách a v Dolních Kralovicích.²⁴³⁸

III.2.D.a) historie konfiskace

Původním vlastníkem majetku rodiny Trauttmansdorff-Weinsberg byl Dr. Joseph Karl,²⁴³⁹ který se v roce 1936 oženil s Marií Blankou Batthyany von Nemet-Újvár, se kterou měl celkem pět dětí: Matthiase,²⁴⁴⁰ Petera,²⁴⁴¹ Christoha,²⁴⁴² Alfreda²⁴⁴³ a Geoga.²⁴⁴⁴ Jeho bratranec,²⁴⁴⁵ Maximilian Karl Trauttmansdorff,²⁴⁴⁶ byl zplnomocněncem Adolfa Hitlera.

Téměř podobného jména je jeho další bratranec Karl Joseph Trauttmansdorff-Weinsberg, se kterým bývá Dr. Joseph Karl někdy zaměňován. Ten se oženil v roce 1921 s Johannou Kinsky,²⁴⁴⁷ se kterou měl celkem šest dětí: Ferdinanda,²⁴⁴⁸ který padl jako voják Wehrmachtu, Rudolfa,²⁴⁴⁹ Friedricha,²⁴⁵⁰ Johannese,²⁴⁵¹ Carla Matthiase²⁴⁵² a Michaela.^{2453, 2454}

JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg jako příslušník Wehrmachtu v roce 1942 opustil armádu a ujal se vedení na zemědělském velkostatku ve Slatiňanech.

Vyhláškou Okresního národního výboru v Chrudimi z 11. srpna 1945,²⁴⁵⁵ byl JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg označen za osobu německé národnosti ve smyslu § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č.12/1945 Sb. a jeho majetek konfiskován. Konfiskační vyhláška byla napadena námitkami, které byly zamítnuty rozhodnutím Zemského národního výboru v Praze z 18. prosince 1945.²⁴⁵⁶ Proti citované vyhlášce a výměru byla podána JUDr. Josephem Karlem Trauttmansdorff-Weinsberg 18. února 1946 v rámci systému tehdejšího správního soudnictví stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu ČSR, která byla jeho nálezem z 10. prosince 1948²⁴⁵⁷ zamítnuta.

²⁴³⁶ (1872-1951)

²⁴³⁷ (1880-1960)

²⁴³⁸ Na příkaz Dr. Josefa Karla Trauttmansdorff-Weinsberg byla v roce 1943 ze zámku ve Žlebech odvezena do Vídně četná umělecká díla.

²⁴³⁹ (1906-1985)

²⁴⁴⁰ nar. 1937

²⁴⁴¹ nar. 1938

²⁴⁴² nar. 1941

²⁴⁴³ nar. 1943

²⁴⁴⁴ nar. 1946

²⁴⁴⁵ Společným předkem Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg a nacistického diplomata Maximiliana Karla Trauttmansdorff byl Karl Trauttmansdorff st. (1845-1921). srv. <http://www.royaltyguide.nl/families/trauttmansdorff/trautweinsberg1.htm> [12.5.2010] <http://www.royaltyguide.nl/families/trauttmansdorff/trautweinsberg2.htm> [12.5.2010]

²⁴⁴⁶ (1900-1965)

²⁴⁴⁷ (1902-1964)

²⁴⁴⁸ (1922-1944)

²⁴⁴⁹ (1923-1994)

²⁴⁵⁰ nar. 1926

²⁴⁵¹ nar. 1929

²⁴⁵² nar. 1937

²⁴⁵³ (1940-1971)

²⁴⁵⁴ srv. <http://www.royaltyguide.nl/families/trauttmansdorff/trautweinsberg1.htm> [12.5.2010] <http://www.royaltyguide.nl/families/trauttmansdorff/trautweinsberg2.htm> [12.5.2010], <http://www.royaltyguide.nl/families/trauttmansdorff/trautweinsberg3.htm> [12.5.2010]

²⁴⁵⁵ č.j. 11399/45

²⁴⁵⁶ č.j. 397/13-45-III-Pk

²⁴⁵⁷ č.j. 65/45/4

III.2.D.b) nárokovaný majetek

Zámek Slatiňany, mobiliář zámku Slatiňany, zámek Žleby, mobiliář zámku Žleby, budovy v Nasavrkách a Dolních Kralovicích, cca 200 hektarů rybníků, cca 4,700 hektarů polních a především lesních pozemků.

III.2.D.c) osoby vznášející majetkové nároky

Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg,²⁴⁵⁸ prvorozený syn JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg a synovec Hitlerova zmocněnce Maximiliana Karla Trauttmansdorff.²⁴⁵⁹

III.2.D.d) restituční kauza

Žádost o vydání bývalého panství Slatiňany-Nasavrky podal Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg v roce 1992. 10. května 1995 vydal Pozemkový úřad Okresního úřadu v Chrudimi rozhodnutí,²⁴⁶⁰ kterým bylo podle § 9 odst. 4 zákona o půdě rozhodl, že Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg není vlastníkem v rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Chrudimi blíže specifikovaných nemovitostí, za které mu nepřísluší náhrada. Jednalo se však pouze o malou část někdejšího majetku rodiny Trauttmansdorff-Weinsberg, rybníky v Havlovicích, Rohozné i Trhové Kamenici, což se ukázalo v dalším vývoji této kauzy jako rozhodné. Podle názoru Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Chrudimi nesplňoval JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg podmínku danou ustanovením § 4 odst. 1 zákona o půdě, tedy podmínku československého občanství.

Rozsudkem Městského soudu v Praze z 13. února 1996²⁴⁶¹ bylo toto rozhodnutí potvrzeno. V odůvodnění svého rozsudku Městský soud v Praze uvedl, že na základě jím učiněných zjištění²⁴⁶² dospěl Městský soud v Praze k právnímu závěru, podle něhož je třeba za okamžik přechodu nemovitého majetku JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg na stát považovat 18. prosinec 1945, kdy bylo výměrem Zemského národního výboru v Praze,²⁴⁶³ rozhodnuto o zamítnutí námitek směřujících proti již výše citované konfiskační vyhlášce Okresního národního výboru v Chrudimi. Na tomto závěru podle názoru Městského soudu v Praze nemohla nic změnit ani skutečnost podání stížnosti proti citovanému výměru a rozhodnutí o ní nálezem Nejvyššího správního soudu z 10. prosince 1948, neboť ten tím, že stížnost zamítl, rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze z 18. prosince 1945 nezrušil. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg proti rozhodnutí Městského soudu podal ústavní stížnost, ve které uváděl, že postupem Městského soudu v Praze, došlo k porušení jeho základních práv a svobod zaručených ústavními zákony České republiky a mezinárodními smlouvami o lidských právech, jimiž je Česká republika vázána. Konkrétně pak namíтал porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 90 a čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR tím, že jeho právu nebyla poskytnuta dostatečná soudní ochrana. Pochybení Městského soudu v Praze spatřoval Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg v jeho – podle Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg nesprávném - právním názoru, podle něhož nemovitosti, jejichž vydání se Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg domáhal podle zákona o půdě, přešly na stát

²⁴⁵⁸ nar. 1937

²⁴⁵⁹ v této souvislosti srv. např. PACNER, K.: Zavínil Beneš smrt Tuchačevského? In: Mladá fronta DNES, 31.1.2002, str. 8, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=955166> [12.5.2010], srv. též KREČMER, J.: Maximilian von Trauttmansdorff byl Hitlerův muž. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 11.4.2002, str. 4 též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=627422> [12.5.2010]

²⁴⁶⁰ č.j. 399/95

²⁴⁶¹ sp. zn. 28 Ca 247/95

²⁴⁶² viz výše v podkapitole III.2.D.a)

²⁴⁶³ č.j. 397/13-45-III-Pk,

před rozhodným obdobím vymezeným tímto zákonem na základě výměru Zemského národního výboru v Praze z 18. prosince 1945.²⁴⁶⁴

Při posuzování věci vycházel Ústavní soud ČR jednak z obsahu vlastní ústavní stížnosti, dále z obsahu připojených spisů Městského soudu v Praze,²⁴⁶⁵ správního spisu Okresního úřadu v Chrudimi²⁴⁶⁶ a dále z vyžádaných vyjádření Městského soudu v Praze jako účastníka řízení a dále Okresního úřadu v Chrudimi, Státního rybářství Litomyšl, s.p. a Pozemkového fondu ČR jako vedlejších účastníků řízení.

Městský soud v Praze ve svém vyjádření setrval na svém závěru, že pokud v daném případě došlo ke zneužití dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a uvedený dekret byl pouze formou, neboli prostředkem k politické perzekuci původního vlastníka předmětných nemovitostí, došlo k této perzekuci podle názoru Městského soudu v Praze vydáním aktů správních orgánů před rozhodným obdobím, nikoliv až rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ČSR o stížnosti proti konečnému rozhodnutí správních orgánů, vydanému v rozhodném období. Z tohoto důvodu navrhl Městský soud v Praze zamítnutí ústavní stížnosti.

Okresní úřad v Chrudimi ve svém písemném vyjádření navrhl, aby ústavní stížností napadený rozsudek Městského soudu v Praze byl Ústavním soudem ČR zrušen. Ve svém vyjádření přitom zdůraznil, že záporné rozhodnutí o vlastnictví Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, ke kterému dospěl Pozemkový úřad Okresního úřadu v Chrudimi v řízení vedeném podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, bylo opřeno o právní názor, že Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg není oprávněnou osobou z důvodu, že původní vlastník předmětných nemovitostí nebyl v době ztráty majetku občanem tehdejší ČSR. Jinou překážku eventuální restituce předmětného majetku v tomto řízení neshledal. Dospěl-li tedy Městský soud v Praze v rámci řízení o opravném prostředku proti tomuto rozhodnutí v této otázce k závěru opačnému, nebrání podle názoru Okresního úřadu v Chrudimi nic restituci nemovitostí. S právním názorem Městského soudu v Praze o nenaplnění jiné restituční podmínky, konkrétně podmínky vzniku majetkové křivdy v rozhodném období, se Okresní úřad v Chrudimi neztotožnil.²⁴⁶⁷

Státní rybářství Litomyšl, s.p., se ve svém vyjádření v podstatě ztotožnilo s rozhodnutím Městského soudu v Praze a navrhl zamítnutí ústavní stížnosti. Pozemkový fond ČR se svého postavení vedlejšího účastníka vzdal.

Při posuzování důvodnosti ústavní stížnosti, směřující proti rozsudku Městského soudu v Praze, se Ústavní soud ČR zaměřil na tvrzení Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, zda v důsledku právního názoru Městského soudu v Praze, týkajícího se rozhodného období v dané věci, byla či nebyla krácena eventuální práva na restituci majetku Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, jako syna JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg, původního vlastníka nemovitostí. Relativní izolování posouzení této otázky Ústavním soudem ČR od dalších podmínek, s nimiž je spojován zákonný nárok na restituci, bylo dáno skutečností, že Městský soud v Praze označil za překážku uspokojení tvrzených majetkově restitučních práv Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg pouze neexistenci této podmínky. Ústavní soud ČR přitom konstatoval, že již v řadě svých dřívějších nálezů vyslovil, že není soudem nadřízeným obecným soudům, a proto nemůže na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností, nicméně jen potud, pokud tyto soudy ve své činnosti postupují ve shodě s obsahem hlavy páté Listiny základních práv a svobod. Takové ústavně zaručené základní právo je zakotveno rovněž v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který přiznává každému právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve

²⁴⁶⁴ č.j. 397/13-45-III-Pk z 18.12.1945

²⁴⁶⁵ sp. zn. 28 Ca 247/95

²⁴⁶⁶ č.j. 4121

²⁴⁶⁷ Při ústním jednání před Ústavním soudem ČR však zástupce Okresního úřadu v Chrudimi na závěr uvedl, že rozhodnutí ponechává na úvaze Ústavního soudu ČR, aniž by výslovně navrhoval vyhovění či zamítnutí ústavní stížnosti.

stanovených případech u jiného orgánu. Pokud Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg tvrdí porušení tohoto práva proto, že Městský soud v Praze při rozhodování o opravném prostředku směřujícím proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Chrudimi učinil nesprávný závěr v otázce tzv. rozhodného období, od jejíhož posouzení záviselo právo Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg na úspěšnost jeho tvrzených restitučních nároků podle zákona o půdě, bylo povinností Ústavního soudu ČR v řízení o ústavní stížnosti zabývat se opodstatněností výše citovaného tvrzení Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg.

Ústavní soud ČR rekapituloval historické skutečnosti a následně i předchozí rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Chrudimi a Městského soudu v Praze. Z nich dovedl, že přes deklaratorní účinky správních rozhodnutí, týkajících se konfiskace majetku JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., který nabyl účinnosti 23. června 1945, připustil Městský soud v Praze jako účastník řízení, že otázku rozhodného období, v němž byla majetková křivda JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg „završena“, je třeba posuzovat ve vazbě na realizační konfiskační rozhodnutí, která byla k naplnění obsahu dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. tehdejšími správními orgány vydávána. Stejný právní význam již však Městský soud v Praze dle názoru Ústavního soudu ČR nepřiznával nálezu Nejvyššího správního soudu ČSR, kterým bylo rozhodováno o stížnosti JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg jako mimořádném opravném prostředku směřujícím proti pravomocnému správnímu rozhodnutí.

Aniž by Ústavní soud ČR meritorně posuzoval, zda v daném případě skutečně došlo ke zneužití dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., byl s ohledem na účinky procesních prostředků uplatňovaných JUDr. Josephem Karlem Trauttmansdorff-Weinsberg k ochraně jeho vlastnického práva k nemovitostem konfiskovaným podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. toho názoru, že již jím i obecnými soudy judikovaný právní závěr, podle něhož při posuzování, zda došlo k majetkové křivdě v tzv. rozhodném období, je třeba vyjít z toho, kdy příslušný správní orgán rozhodoval o splnění podmínek dekretů presidenta republiky,²⁴⁶⁸ zdůrazňující okamžik rozhodování správními orgány, je třeba uplatnit rovněž ve vztahu k eventuálnímu rozhodování tehdejších soudních orgánů, rozhodujících o zákonnosti rozhodnutí správních orgánů v rámci správního soudnictví, byť uplatnění stížnosti přicházelo v úvahu až po vyčerpání řádných opravných prostředků ve smyslu vládního nařízení č. 8/1928 Sb., o řízeních ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů²⁴⁶⁹. Zastává-li se judikatura obecných soudů i Ústavního soudu ČR stanovisko, že vedle vlastních ex lege účinků dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. je ve vztahu ke ztrátě vlastnictví pro účely stanovení okamžiku dovršení majetkové křivdy podle v současné době platných předpisů o majetkové restituci třeba přihlédnout i k období, kdy bylo o takovýchto účincích rozhodováno v rámci správního řízení před správními orgány, tím spíše je třeba připustit, že stejný právní význam pro určení takového okamžiku musí být spojen i s eventuálními soudními procesními prostředky, které tehdejší právní řád k ochraně práv²⁴⁷⁰ připouštěl, byť se jednalo o procesní prostředek svojí konstrukcí mimořádného charakteru, směřující do pravomocných rozhodnutí správních orgánů. Skutečnost, že jím bylo rozhodnutí správního orgánu potvrzeno, a tím definitivně uzavřena snaha JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg domoci se ochrany svého vlastnického práva ve světle současných restitučních předpisů,²⁴⁷¹ znamená, že v dnes vedených restitučních řízeních sice nelze daná rozhodnutí rušit, je ale možné posoudit jejich obsah právě s ohledem na eventuální naplnění znaků

²⁴⁶⁸ srv. nálezy Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 59/93, sv. 3 Sbírký rozhodnutí Ústavního soudu, str.147, sp. zn. IV. ÚS 56/95, sv. 3, str. 267, R 16/94 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Vrchního soudu v Praze z 30.12.1994, sp. zn. 4 Cdo 174/94

²⁴⁶⁹ správním řízení

²⁴⁷⁰ v daném případě vlastnického práva

²⁴⁷¹ a tedy i zákona o půdě

některých z jmenovitě uvedených restitučních titulů, konkrétně podle § 6 odst. 1 zákona o půdě. Ze shora uvedených důvodů měl proto Ústavní soud ČR za to, že v řízení předcházejícím vydání ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí nebyla právům Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg zatím poskytnuta dostatečná ochrana, čímž došlo k dotčení práv zaručených čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a proto napadený rozsudek Městského soudu v Praze nálezem z 11. září 1997²⁴⁷² zrušil.²⁴⁷³

Na základě toho Městský soud v Praze věc opětovně projednal a znovu rozhodl rozsudkem z 7. října 1998,²⁴⁷⁴ tak, že rozhodnutí pozemkového úřadu potvrdil, a to z ohledem na skutečnost, že JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg byl osobou německé národnosti, nebyl československým státním příslušníkem a dále konstatoval, že předmětný majetek přešel do vlastnictví Československé republiky konfiskací ke dni účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., přičemž se nejednalo o zneužití tohoto dekretu. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg pak není podle názoru Městského soudu v Praze oprávněnou osobou podle § 2 odst. 2 zákona č. 243/1992 Sb., neboť JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg nenabyl zpět české státní občanství taxativně stanoveným způsobem.

Uvedený rozsudek Městského soudu v Praze Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg napadl 22. ledna 1999 ústavní stížností, ve které rekapituloval dosavadní průběh řízení v této věci a uvedl, že pokud v této věci lze o nějaké národnosti JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg hovořit, nutno ho považovat za osobu národnosti rakouské, neboť byl rakouským státním příslušníkem, v Rakousku od narození po celá léta žil a s etnikem žijícím na území rakouského státu se ztotožňoval. Podle Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg je však spíše nutno dovodit, že JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg jako typický příslušník evropské mezinárodní šlechty, se neidentifikoval s žádnou národností a nelze ho za osobu jakékoli národnosti označovat. Evropská šlechta byla zcela kosmopolitní, národnostní princip pro ni neměl žádný význam, rozhodující bylo panství, popřípadě náboženství, a s žádným národem v moderním slova smyslu se většinou neztotožňovala. Zcela běžně vlastnila panství v různých státech Evropy, na kterých střídavě pobývala, a uzavíráním sňatků s dalšími osobami z této třídy z různých evropských zemí se vztah k jednotlivým státům či národům v nich převážně žijícím zcela rozměňoval. Právě o takovýto případ se jednalo u JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg. Jeho babička byla česká šlechtična, jeho otec vídeňský advokát, prarodiče žili v Čechách, rodiče ve Vídni. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg byl přesvědčen, že na základě uvedených skutečností je zřejmé, že JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg nemohl být považován za příslušníka německého národa v nějakém obecném slova smyslu, jak se podle jeho tvrzení snažil dovozovat Městský soud v Praze. Podle názoru Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg nebyla jeho právu na vydání nemovitostí podle zákona o půdě poskytnuta odpovídající soudní ochrana. Nesprávným posouzením věci Městským soudem v Praze tak byla dle jeho přesvědčení porušena jeho ústavní práva podle čl. 1, čl. 95 odst. 1 a čl. 96 Ústavy a podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg dále tvrdil, že s Hitlerovou ideou jeho rodina nikdy neměla nic společného, že jeho JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg byl za války jako voják Wehrmachtu považován za nespolehlivého a v ústavní stížnosti se v tomto směru opírala mj. o svědecké prohlášení JUDr. Radslava Kinského z 28. října 1998, v němž se mj. uvádělo, že: "*Karel Josef Trauttmansdorff, poslední majitel zemědělského a lesního majetku ve Slatiňanech, okres Chrudim, byl znám v naší rodině jako přesvědčený odpůrce nacistického režimu. Jmenovaný se do konce války vyhýbal službě v německé armádě a styku s nacistickými a kolaborantskými živly v oblasti svého působení.*"²⁴⁷⁵

²⁴⁷²sp. zn. IV.ÚS 117/96

²⁴⁷³podle § 82 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

²⁴⁷⁴sp. zn. 28 Ca 361/97

²⁴⁷⁵srv. prohlášení Dr. Radslava Kinského z 28.10.1998

Ústavní soud ČR následně konstatoval, že ústavní stížnost odpovídá všem formálním požadavkům stanoveným zákonem č. Ústavním soudem, a s ohledem na ustanovení § 42 odst. 4 tohoto zákona si vyžádal vyjádření Městského soudu v Praze jako účastníka řízení a vyjádření Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Chrudimi a Pozemkového fondu ČR jako vedlejších účastníků řízení.

Městský soud v Praze ve svém vyjádření k ústavní stížnosti Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg navrhl zamítnutí ústavní stížnosti a uvedl, že podstatou sporu je otázka, zda JUDr. Joseph Karla Trauttmansdorff-Weinsberg byl právem označen za osobu německé národnosti, resp., zda se v době vydání konfiskačních dekretů uznávala samostatná rakouská národnost. Městský soud v Praze byl toho názoru, že v roce 1945, kdy byly konfiskační dekry presidenta republiky vydány, nebyla uznávána samostatná rakouská národnost, což odůvodnil v napadeném rozsudku. K námitkám Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg proto Městský soud v Praze dodal, že v napadeném rozsudku není dovozováno, že by restituční nárok zanikl v důsledku poskytnutí náhrady za konfiskovaný majetek na základě smlouvy mezi Rakouskou republikou a tehdejší ČSSR. Na tuto smlouvu je v rozsudku odkazováno pouze proto, že závazek tehdejší ČSSR vypořádat mimo jiné i nároky rakouských fyzických osob, vzniklé v důsledku podrobení rakouských majetků československým konfiskačním opatřením, svědčí o tom, že konfiskační dekry na rakouské fyzické osoby dopadaly a byl jim majetek konfiskován, neboť v době konfiskace nebyla uznávána samostatná rakouská národnost. Dodatkem k vyjádření k ústavní stížnosti pak Městský soud v Praze poukázal na usnesení Ústavního soudu z 30. května 1997,²⁴⁷⁶ ve kterém Ústavní soud ČR vyjádřil názor, že podle zákona o půdě je státní občanství původního vlastníka nemovitosti²⁴⁷⁷ podmínkou pro to, aby se další osoby²⁴⁷⁸ staly osobami oprávněnými.

Pozemkový fond České republiky ve svém vyjádření k ústavní stížnosti sdělil, že rozhodnutí ve věci ponechává na úvaze Ústavního soudu ČR. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Chrudimi ve svém vyjádření k ústavní stížnosti Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg uvedl, že je v současné době pro další řízení vázán názorem Městského soudu v Praze vyjádřeným v napadeném rozsudku.

Ústavní soud ČR následně přezkoumal napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze z hlediska Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg tvrzeného porušení ústavně chráněných práv a se zřetelem ke skutečnosti, že, jak ostatně Ústavní soud ČR uvedl, mohl přezkoumávat toliko ústavnost napadeného rozhodnutí, dospěl k závěru, že okolnosti, uvedené v jeho ústavní stížnosti, nemohou podstatu a tedy ani ústavnost napadeného rozsudku Městského soudu v Praze zásadním způsobem zpochybnit a ústavní stížnost je proto zjevně neopodstatněná. K tomu dále uvedl, že při posuzování opodstatněnosti ústavní stížnosti Ústavní soud vzal v úvahu jak výklad aplikovaných ustanovení citovaných právních předpisů zastávaný Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, tak výklad zastávaný v dosavadním řízení ve věci rozhodujícího Městského soudu v Praze, a to při respektování skutečnosti, že Ústavní soud ČR není další soudní instancí, ani vrcholem soudní soustavy a není tedy oprávněn přezkoumávat rozhodnutí obecných soudů, pokud v jejich rozhodovací činnosti současně nedošlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy. Ústavní soud ČR neshledal v souzené věci extrémní nesoulad mezi právními závěry vyslovenými v napadeném rozhodnutí a vykonanými skutkovými zjištěními. Za těchto okolností je proto rozhodnutí o opravném prostředku proti rozhodnutí o vlastnictví nemovitostí podle zákona o půdě věcí posouzení Městským soudem v Praze, na jehož argumenty, uváděné v odůvodnění napadeného rozhodnutí, Ústavní soud ČR odkazoval.

²⁴⁷⁶ sp. zn. I. ÚS 34/96

²⁴⁷⁷ § 4 odst. 1 zákona o půdě

²⁴⁷⁸ § 4 odst. 2 zákona o půdě

Z obsahu ústavní stížnosti bylo zřejmé, že Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg v podstatě polemizoval s právními závěry, které přijal Městský soud v Praze. V tomto směru vývody ústavní stížnosti nepřinesly do posuzované věci nic nového. Námitky Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg uvedené v ústavní stížnosti tak představovaly pouze polemiku s napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze a nebraly na zřetel skutečnost, že smyslem restitučních předpisů je snaha zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo v období let 1948 - 1989. Podstata je v tom, že jde o zmírnění (ne odstranění) některých (ne všech) majetkových křivd. Úplná náprava není možná a žádné řešení nepostihne všechny případy, přičemž žádné Ústavou zaručené právo na restituci majetku neexistuje.²⁴⁷⁹

Jak Ústavní soud ČR dále uvedl, v ustanovení § 4 odst. 1 zákona o půdě je zcela jasně formulována podmínka československého státního občanství původního vlastníka pro to, aby se dědic stal oprávněnou osobou ve vztahu k těm nemovitostem, jejichž původní vlastník sám splňoval podmínku státního občanství. Osoby uplatňující nároky po smrti původního vlastníka jsou oprávněnými pouze tehdy, jestliže původní vlastník mohl restituční nárok uplatnit, tj. jestliže splnil i podmínku vztahující se ke státnímu občanství. Jiný výklad by vedl k jejímu prolomení - ke zvýhodnění osob, uplatňujících nároky po zemřelých vlastnících, kteří by sami podmínku státního občanství nesplňovali, a proto by ani sami k uplatnění restitučních nároků nebyli osobami oprávněnými. Z pohledu obecného by opačný výklad vedl k nepřijatelnému závěru, dle něhož právní nástupce disponuje větším okruhem práv, než jeho právní předchůdce. Tento názor je pak zcela v souladu s konstantní judikaturou Ústavního soudu²⁴⁸⁰. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg pak neprokázal existenci československého státního občanství svého otce JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg ani v řízení před Pozemkovým úřadem Okresního úřadu v Chrudimi, ani v řízení vedeném u Městského soudu v Praze. Bylo tedy dle názoru Ústavního soudu ČR zřejmé, že napadeným rozsudkem nedošlo k zásahu do namítaných základních práv a svobod Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, které jsou zaručeny ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy ČR. Za tohoto stavu věci Ústavní soud ČR ústavní stížnost²⁴⁸¹ mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení jako zjevně neopodstatněnou usnesením z 26. března 2002²⁴⁸² odmítl.

Vedle uvedeného se Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg domáhal rovněž vydání majetku v okrese Benešov; kde uplatnil podle § 9 odst. 1 zákona o půdě nárok na vydání specifikovaných nemovitostí. O tomto nároku rozhodl Pozemkový úřad Okresního úřadu v Benešově svým rozhodnutím²⁴⁸³ z 22. února 2000 tak, že vyslovil podle § 9 odst. 4 citovaného zákona, že jmenovaný není vlastníkem označených nemovitostí. V odůvodnění pak uvedl, že předmětná věc je skutkově i právně shodná s věcí rozhodovanou u pozemkového úřadu v Chrudimi (viz výše) a přezkoumávanou Městským soudem v Praze, který v rozsudku²⁴⁸⁴ z 7. října 1998 vyslovil závazný právní názor, kterým se musí Pozemkový úřad Okresního úřadu v Benešově řídit. Ve shodě s vysloveným právním názorem pak pozemkový úřad uvedl, že původním vlastníkem předmětných nemovitostí byl JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg a nemovitosti byly převedeny do vlastnictví státu na základě konfiskační vyhlášky Okresního národního výboru v Chrudimi z 11. srpna 1945 podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., když byly zamítnuty námitky jmenovaného rozhodnutím Zemského národního výboru v Praze z 18. prosince 1945.

²⁴⁷⁹ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 39/99

²⁴⁸⁰ viz např. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 34/96 z 30.5.1997

²⁴⁸¹ podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²⁴⁸² sp. zn. II. ÚS 39/99

²⁴⁸³ č.j. PÚ 561/93-4503

²⁴⁸⁴ sp. zn. 28 Ca 361/97

Proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Benešově podal Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg žalobu k Městskému soudu v Praze, který však rozsudkem²⁴⁸⁵ z 14. listopadu 2001 toto rozhodnutí potvrdil a žalobu zamítl. V odůvodnění pak uvedl, že jmenovaný není oprávněnou osobou podle § 2 odst. 2 zákona č. 243/1992 Sb., protože JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg nenabyl zpět československé státní občanství stanoveným způsobem. Dále se zabýval posouzením otázky, zda je restituční nárok oprávněný podle zákona o půdě. Z hlediska zkoumání toho, zda byl JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg osobou německé národnosti, Městský soud v Praze poukázal na podrobné odůvodnění svého právního názoru v rozsudku z 7. října 1998,²⁴⁸⁶ na jehož základě dospěl k závěru, že JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg byl osobou německé národnosti, a proto bylo možno aplikovat dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Vzhledem k této skutečnosti došlo k přechodu majetku na stát dnem účinnosti uvedeného dekretu, tedy před rozhodným obdobím stanoveným zákonem o půdě. Dále se pak Městský soud v Praze, přestože konstatoval, že podmínky pro restituci podle zákona o půdě nejsou vzhledem k výše uvedenému splněny, zabýval i otázkou splnění podmínky československého státního občanství u JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg. V této souvislosti poukázal na ustálenou rozhodovací praxi, která vychází z názoru, že osoby uplatňující nárok po smrti zůstavitele, jsou oprávněnými osobami pouze tehdy, jestliže původní vlastník mohl restituční nárok uplatnit, tj. jestliže splnil podmínky vztahující se ke státnímu občanství. Jiný výklad by vedl k jejímu prolomení - ke zvýhodnění osob, uplatňujících nároky po zemřelých vlastnících, kteří by sami podmínku státního občanství nesplňovali, a proto by ani sami k uplatnění restitučních nároků nebyli oprávněnými osobami. Z obecného pohledu by opačný výklad vedl k nepřijatelnému závěru, podle něhož právní nástupce disponuje větším okruhem práv než jeho právní předchůdce.²⁴⁸⁷

Proti uvedenému rozhodnutí Městského soudu v Praze podal Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg ústavní stížnost, protože podle jeho názoru bylo napadeným rozhodnutím porušeno jeho základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, uvedené rozhodnutí ve svých důsledcích odporuje principu rovnosti a právní jistoty, ochrany důvěry občanů k právu, což je porušením čl. 1, čl. 95 odst. 1 a čl. 96 Ústavy ČR. Porušení svých základních práv napadeným rozhodnutím spatřoval jmenovaný v tom, že Městský soud v Praze posoudil věc nesprávně, protože původního vlastníka předmětných nemovitostí nebylo možno označit za osobu německé národnosti ve smyslu § 1 odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a proto se tento dekret na jeho majetek nevztahoval. V podaném návrhu Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg velmi podrobně odůvodnil výše uvedený názor. Uvedl, že pokud bylo vůbec možno o nějaké národnosti hovořit, pak bylo možno původního vlastníka považovat za osobu národnosti rakouské, neboť byl rakouským státním příslušníkem, v Rakousku od narození po celá léta žil a s etnikem žijícím na území rakouského státu se ztotožňoval. Ještě však je spíše nutno dovodit, že původní vlastník jako typický příslušník evropské mezinárodní šlechty se neidentifikoval s žádnou národností a nelze ho za osobu žádné národnosti označovat. Dále Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg namítal, že je „zcela nepřipadně“ poukazování na smlouvu mezi Rakouskou republikou a Československou socialistickou republikou z 19. prosince 1974 v rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Benešově. Samotná smlouva nevyklučovala nároky svých občanů, protože Rakouská republika jako demokratický stát nebyla oprávněna se vzdát za své občany nějakých majetkových nároků a také tak neučinila. Konečně jmenovaný namítal, že Městský soud v Praze nedostatečně posoudil jeho námitku, že konfiskační vyhláška nesplňovala náležitosti správního aktu podle tehdy platné úpravy. Ze

²⁴⁸⁵ č.j. 28 Ca 107/2000-62

²⁴⁸⁶ sp. zn. 28 Ca 361/97

²⁴⁸⁷ srv. odůvodnění rozsudku Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 361/97

všech těchto důvodů Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg žádal, aby Ústavní soud ČR uvedený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil.²⁴⁸⁸

Městský soud v Praze na základě výzvy Ústavního soudu ČR podal vyjádření k ústavní stížnosti Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, ve kterém uvedl, že odmítá názor jmenovaného, že nerespektoval právní názor Ústavního soudu ČR vyslovený v nálezu sp. zn. IV. ÚS 117/96.²⁴⁸⁹ Městský soud v Praze vyslovený závěr plně respektoval, a proto se zabýval otázkou zneužití dekretu č. 12/1945 Sb. v případě JUDr. Josepha Karla Trauttmansdorff-Weinsberg. Z důvodů uvedených ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že v tomto případě ke zneužití dekretu nedošlo, majetek, na který byl uplatněn restituční nárok, přešel na československý stát před rozhodným obdobím vymezeným zákonem o půdě. Dále uvedl, že pro posouzení restitučního nároku Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg je navíc podstatné, že JUDr. Joseph Karl Trauttmansdorff-Weinsberg nikdy nenabyl zpět československé státní občanství, resp. nebylo prokázáno, že by byl československým státním občanem. Nejsou tak splněny podmínky stanovené pro restituci zákonem č. 243/1992 Sb., ani zákonem o půdě. Současně Městský soud v Praze poukázal na rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 39/99²⁴⁹⁰ z 26. března 2002, kterým byla jako zjevně neopodstatněná odmítnuta ústavní stížnost Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, týkající se jeho restitučních nároků v okrese Chrudim. Městský soud v Praze proto navrhl, aby ústavní stížnost byla jako zjevně neopodstatněná odmítnuta.²⁴⁹¹

Ústavní soud ČR ústavní stížnost Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg následně přezkoumal a v podstatě ze stejných důvodů, jako v předchozím usnesení z 26. března 2002,²⁴⁹² ji 23. května 2002 usnesením²⁴⁹³ jako zjevně neopodstatněnou rovněž odmítl,²⁴⁹⁴ když v odůvodnění mj. uvedl, že neshledal v souzené věci extrémní nesoulad mezi právními závěry vyslovenými v napadeném rozhodnutí a vykonanými skutkovými zjištěními, že námitky Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg neberou ohled na skutečnost, že smyslem restitučních předpisů je snaha zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo v období 1948 – 1989, a že se tedy jedná o zmírnění (nikoli odstranění) některých majetkových křivd za podmínek, stanovených příslušnými právními předpisy, přičemž „není žádného Ústavou zaručeného práva na restituci majetku“.²⁴⁹⁵

Dvě uvedená usnesení Ústavního soudu ČR, týkající se majetku spadajícího do bývalého panství Slatiňany-Nasavrky v okresech Chrudim a Benešov, však nebyla ukončením kauzy Trauttmansdorff-Weinsberg. Proti rozhodnutím Pozemkového úřadu v Chrudimi, které od konce léta 2002 na základě usnesení²⁴⁹⁶ Ústavního soudu ČR zamítaly jednotlivé nároky Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, podával tento žaloby k Městskému soudu v Praze. Ačkoliv Ústavní soud ČR neuznal restituční nároky Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, rozhodnutí se týkalo pouze menší části někdejšího panství Slatiňany-Nasavrky v okrese Chrudim, konkrétně pak o rybníky v Havlovicích, Rohozné i Trhové Kamenici, které v roce 1995 odmítl pozemkový úřad v Chrudimi jmenovanému vrátit; toto rozhodnutí z roku 1995 bylo i Ústavním soudem ČR shledáno v pořádku a nabylo právní moci. Když ale Pozemkový úřad v Chrudimi vydal na podzim roku 2006 rozhodnutí, podle kterého Matthias

²⁴⁸⁸ srv. obsah ústavní stížnosti Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg proti Městskému soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 361/97

²⁴⁸⁹ šlo o první ze tří rozhodnutí Ústavního soudu ČR v této kauze

²⁴⁹⁰ šlo o druhé ze tří rozhodnutí Ústavního soudu ČR v této kauze

²⁴⁹¹ srv. vyjádření Městského soudu v Praze k ústavní stížnosti Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg, vedené u Ústavního soudu ČR pod sp. zn. III.ÚS 123/02

²⁴⁹² sp. zn. II. ÚS 39/99

²⁴⁹³ sp. zn. III.ÚS 123/02

²⁴⁹⁴ podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů,

²⁴⁹⁵ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 123/02

²⁴⁹⁶ sp. zn. II. ÚS 39/99

Trauttmansdorff-Weinsberg neměl dostat zpět někdejší majetek rodiny přímo ve Slatiňanech (včetně renesančního zámku) a okolí, Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg opět podával žaloby k Městskému soudu v Praze. Z veřejně dostupných zdrojů není zjistitelné, že by o těchto žalobách Městský soud do sklonku léta 2006 jakkoli rozhodl. Na sklonku léta 2006 vzal Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg všechny tyto žaloby zpět; v tisku o tom bylo referováno 25. září 2006. Tím byla kauza rodiny Trauttmansdorff-Weinsberg skončena; Matthiasi Trauttmansdorff-Weinsberg nebyl vydán jakýkoli majetek.

III.2.D.e) mediální obraz

Kauze byla v médiích věnována okrajová pozornost. Některé tituly kauzu vůbec nezaznamenaly (Hospodářské noviny, Lidové noviny). Reference v periodickém tisku byly až na výjimky objektivní, prostor byl poskytnut všem stranám sporu. Řada článků vyšla v Mladé frontě DNES,²⁴⁹⁷ kde byla rovněž otištěna stručná chronologie kauzy; věnovaly se zejména nálezu Ústavního soudu z 26. března 2002 a s ním souvisejícím záležitostí. „*Myslím si, že pro Slatiňany je to spíše dobrá zpráva,*“ uvedl místostarosta Slatiňan Petr Šotta. *Soudní spory blokovaly v okolí tohoto čtyřtisícového města i v celém okrese obrovský majetek. Kdyby Trauttmansdorff uspěl, měl by například nárok na šestinu všech lesů chrudimského okresu. Ústavní soud dospěl 26. března k závěru, že Mathias Trauttmansdorff nemá nárok na navrácení majetku, protože neprokázal, že jeho otec měl československé občanství. "Z právního hlediska to není žádný průlom, je to přesně v duchu předchozích rozhodnutí," uvedl soudce Ústavního soudu Vojtěch Cepl.*“, když jeho právní zástupkyně Marie Cilínková v tisku tvrdila, že „*Rozhodnutí Ústavního soudu není správné, nebyli to Němci, ničím se neprovinili proti zájmům republiky.*“²⁴⁹⁸ Vedoucí pozemkového úřadu v Chrudimi Miloš Procházka k tomu ve stejném článku uvedl, že „*Mathias Trauttmansdorff u nás požádal o vydání čtyř tisíc sedmi set hektarů lesů, sto patnácti hektarů zemědělské půdy a dvou set jedenáct hektarů rybníků. Nyní budeme jeho žádosti zamítat. Může se sice odvolat, ale na základě rozhodnutí Ústavního soudu bude moci pražský soud jeho odvolání opět zamítnout*“. „*Dodal, že největší část někdejšího majetku rakouského šlechtického rodu zůstane státu. Správce státního zámku ve Slatiňanech Jaroslav Havlíček je s rozhodnutím Ústavního soudu spokojen. "Budeme mít větší jistotu. Peněz na naši činnost nebylo tolik, kolik by bylo třeba, protože se stále bral ohled na to, že může dojít k restituci," uvedl Havlíček. Dodal, že restitucí zámku bylo nejvíce ohroženo unikátní hippologické muzeum, které bylo vytvořeno mezi rokem 1947 a 1952 i ze sbírek, které pocházely z jiných památek. "Kdyby se měl zámek restituovat, nastal by obrovský problém. To, co se pracně shromažďovalo a představuje nyní evropský unikát, by se mohlo odvézt jinam,*“ řekl Jaroslav Havlíček.“²⁴⁹⁹

Reference o kauze pokračovaly i měsíce po vydání usnesení Ústavního soudu „*Pozemkový úřad v Chrudimi chce rozhodnout, že nevydá bývalé rozsáhlé panství na Chrudimsku se slatiňanským renesančním zámkem potomkovi šlechtického rodu Trauttmansdorffů, protože letos v březnu neuspěl v precedentním případě u Ústavního soudu. Podle úředníků je to však tak obtížný úkol, že budou rádi, když rozhodnutí napíší ještě letos. „Nic podobného se v chrudimském okrese dosud neřešilo. Je to veliký majetek. Jde o stovky parcel,*“ uvedl vedoucí pozemkového úřadu v Chrudimi Miloš Procházka. *Mathias Trauttmansdorff-Weinsberg, dědic auerspergského panství, například usiloval o navrácení více než 4700 hektarů lesů, což je šestina všech lesů chrudimského okresu. Ve Slatiňanech chtěl zpět zámek, cukrovar, lihovar a*

²⁴⁹⁷ Soud odmítl šlechticovy nároky. In: Mladá fronta DNES, Z domova, 9.4.2002, str. 4, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=538677> [12.5.2010]

²⁴⁹⁸ PŮLPÁN, D.: Zámek Slatiňany zůstane státu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 9.4.2002, str. 1 a 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=946499> [12.5.2010]

²⁴⁹⁹ PŮLPÁN, D.: Zámek Slatiňany zůstane státu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 9.4.2002, str. 1 a 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=946499> [12.5.2010]

další budovy. Pozemkový úřad požádal Katastrální úřad, aby detailně určil sporný majetek. „Principem je to pro nás akce jako každá jiná, ale rozsahem je obrovská. Jsme ale povinni to udělat,“ uvedla ředitelka Katastrálního úřadu v Chrudimi Marie Buriánová. Dodala, že ze třiceti osmi katastrů už úřad dokončil práci na dvanácti z nich. „Katastrální úřad musí zjišťovat změny, které se ve vlastnictví odehrály. Například lukavického zámku se spor netýká, protože jej Auerspergové prodali. Je nutné tyto věci vyhledat, abychom do majetku nezahrnuli něco, co do něj nepatří,“ uvedl Procházka.²⁵⁰⁰

Články v periodickém tisku informovaly rovněž o nacistické minulosti rodiny Trauttmansdorff²⁵⁰¹

Když se Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg odvolával proti zamítavým rozhodnutím Pozemkového úřadu v Chrudimi, objevily se o tom rovněž reference v periodickém tisku²⁵⁰² „Rozhodnutí bylo vydáno na celý majetek ve Slatiňanech, včetně zámku a všech pozemků v okolí. Přišlo ale bohužel opět odvolání, celou záležitost bude řešit příslušný soud,“ uvedl vedoucí chrudimského pozemkového úřadu Miloš Procházka. Dodal, že potomek šlechtického rodu se může bránit proti poslednímu rozhodnutí pozemkového úřadu stejným způsobem jako ve sporu. „Usnesení Ústavního soud je závazné, ale pokud pozemkový úřad vydá nové rozhodnutí o jiném majetku, jde o jiný případ. Soud nerozhoduje ve stejné věci, a tak účastníkovi řízení náleží stejná práva jako v předchozím sporu, což znamená, že se může proti rozhodnutí úřadu a soudů opět odvolávat.“

O sporu periodický tisk zběžně referoval rovněž v rámci přehledů o východočeských restitučních kauzách²⁵⁰³ Když spory Matthiase Trauttmansdorff-Weinsberg v roce 2006 skončily, byly reference periodického tisku v jejich drtivé většině rovněž objektivní. „Slatiňanský renesanční zámek a pět tisíc hektarů půdy, lesů a rybníků na Chrudimsku zůstane státu a už nikdy nebude patřit šlechticům. Potomek rakouského šlechtického rodu Mathias Trauttmansdorff-Weinsberg, který deset let vedl soudní spory o navrácení panství, všechny žaloby stáhl. „Trauttmansdorff vzal žalobu zpět ve všech směrech,“ potvrdil vedoucí pozemkového úřadu v Chrudimi Miloš Procházka. „Je to pro nás samozřejmě velká úleva. Spor se nesmírně dlouho táhl,“ dodal.“ (...) „Rozhodnutí šlechtice potěšilo i správce státního zámku ve Slatiňanech Jaroslava Havlíčka. „Samozřejmě vždy, když jsme chtěli dělat nějakou investici, se přihlíželo k tomu, že tu není vyřešena restituce,“ řekl. Majetek do svého vlastnictví nedostane ale jen stát. Část získá několik desítek takzvaných přídělců. Ti si po válce v celé republice kupovali za relativně výhodné ceny pozemky ze zabavených velkostatků. Stát prodával zájemcům opuštěnou zemědělskou půdu, protože nechtěl, aby zůstala ležet ladem. Po roce 1948 ale přídělci o tyto pozemky opět přišli. Nyní mají šanci dostat pozemky

²⁵⁰⁰ PŮLPÁN, D.: Potomci šlechtického rodu nedostanou zpět svůj majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 16.7.2002, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=819149> [12.5.2010]; srv. též Úřad nevydává rodový majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 16.7.2002, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=114360> [12.5.2010]

²⁵⁰¹ v této souvislosti srv. např. PACNER, K.: Zavinil Beneš smrt Tuchačevského? In: Mladá fronta DNES, 31.1.2002, str. 8, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=955166> [12.5.2010], srv. též KREČMER, J.: Maximilian von Trauttmansdorff byl Hitlerův muž. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 11.4.2002, str. 4 též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=627422> [12.5.2010]

²⁵⁰² PŮLPÁN, D.: Spor o bývalé šlechtické panství Slatiňany pokračuje i nadále. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 20.1.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=932384> [12.5.2010], srv. též Spor o velké slatiňanské panství pokračuje. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, str. 7, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=33153> [12.5.2010]

²⁵⁰³ DIOSZEGI, I.: Šlechta ve východních Čechách se hlásí o další majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 6.9.2003, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=836223> [13.5.2010], TŮMA, J.: Šlechta chce v kraji získat majetek za miliardy. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 3.12.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=148143> [13.5.2010], TŮMA, J.: Šlechta v kraji se soudí o majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 3.12.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=148143> [13.5.2010]

zpět nebo získat za ně náhradu.“²⁵⁰⁴ Jediným excesem byl článek, který vyšel 25. září v Mladé frontě DNES „Hrabě Trauttmansdorff si zřejmě uvědomil, že vlastnit v současnosti v Čechách zámek není pro německého šlechtice žádné terno. Zvláště, když se na něj budou místní obyvatelé i úřady dívat jako na nežádoucího vetřelce. Podvolil se rozhodnutí státu, který v roce 1945 zkonfiskoval jeho rodinné majetek.“²⁵⁰⁵

III.3. NÁROKY UPLATŇOVANÉ PŘEVÁŽNĚ CESTOU OBČANSKOPRÁVNÍCH ŽALOB NA URČENÍ VLASTNICTVÍ

Cílem tohoto oddílu je podat detailní deskripci a právní analýzu čtyř významných sporných kauz: Kinsky, Harrach, Thun-Hohenstein a Schaumburg-Lippe, kdy o majetek bylo ze strany původních vlastníků, resp. jejich dědiců, usilováno podle ustanovení obecných právních předpisů; vzhledem k tomu, že u kauz Harrach a Schaumburg-Lippe bylo o majetek usilováno rovněž podle ustanovení restitučních právních předpisů, je to v rámci těchto kauz zohledněno. U každé jednotlivé kauzy je závěrem shrnut rovněž její mediální obraz.

III.3.A. KAUZA KINSKY

Jde o jednoznačně nejrozložitější kauzu, a to nejen z pohledu kauz obsažených v této práci, ale z restitučních kauz v ČR vůbec; nelze však říci, že jde o kauzu nesložitější; z hlediska právní problematiky jsou minimálně tři jiné kauzy, a sice Des Fours-Walderode, Colloredo-Mannsfeld a Harrach, složitější. Jen počet rozhodnutých ústavních stížností činil k 15. červnu 2010 neuvěřitelných 149 (viz níže). Franz Ulrich Kinsky a po jeho smrti v roce 2009 syn Karl Maximilian Kinsky se žalobami na určení vlastnictví domáhali vydání řady nemovitostí a pozemků včetně paláce Kinských v na pražském Staroměstském náměstí. Kinsky v ČR podal 157 žalob na určení vlastnictví,²⁵⁰⁶ uspěl v pěti případech, a to buď na základě dobrovolného vydání majetku ze strany obce,²⁵⁰⁷ nebo proto, že se obce neodvolaly proti vyhovujícímu prvoinstančnímu rozsudku. Veškeré ostatní určovací žaloby vždy prohrával, a to i před přijetím stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005.

III.3.A.a) historie konfiskace

Posledním majitelem nárokovaného majetku byl Franz Ulrich Kinsky,²⁵⁰⁸ který jej nabyt na základě na základě odevzdací listiny z 18. března 1942 v dědickém řízení, proběhlém po smrti jeho otce Ulricha Ferdinanda Kinsky, který zemřel 19. prosince 1938 ve Vídni. V průběhu sporů změnil Franz Ulrich Kinsky své původní tvrzení, že majetek nabyt po svém otci Ulrichu Ferdinandovi, a nadále tvrdil, že nemovitosti nabyt po svém pradědkovi Ferdinandu Bonaventurovi Kinsky, který založil substituční jmění a že jeho otec tu zemřel jako druhý přední dědic.

Ulrich Ferdinand Kinsky byl osobou německé národnosti,²⁵⁰⁹ od 10. října 1938 státním občanem Německé říše, aktivním nacistou, který se stýkal se s činiteli nacistických stran SdP

²⁵⁰⁴ PŮLPÁN, D.: Spor o Slatiňanský zámek skončil. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 25.9.2006, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=424633> [13.5.2010], PŮLPÁN, D.: Spor o Slatiňanský zámek skončil. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 25.9.2006, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=379619> [13.5.2010]

²⁵⁰⁵ DITTRICH, V.: Hrabě spor vzdal. Dobře pro něj. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 25.9.2006, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=770610> [13.5.2010]

²⁵⁰⁶ srv. <http://www.knize-kinsky.cz/?t=2&s=3&d=2> [20.6.2010]

²⁵⁰⁷ náhrobní kaple ve Veltrusech

²⁵⁰⁸ (7.10.1936-8.2.2009)

²⁵⁰⁹ K této národnosti se přihlásil při sčítání obyvatelstva v roce 1921 a v roce 1930

a NSDAP, v říjnu 1938 se zúčastnil i uvítání Adolfa Hitlera v České Kamenici,²⁵¹⁰ byl členem Sudetendeutsche Freikorps, jehož cílem bylo narušit celistvost Československé republiky; zřekl se domovského práva v Heřmanově Městci a získal domovské právo v České Kamenici v zájmu získání říšskoněmeckého státního občanství. Také matka Franze Ulricha Kinskyho, Matylda Kinsky née von Busche – Haddenhausen, byla říšskoněmeckou státní občankou a příslušnicí NSDAP.²⁵¹¹ Franz Ulrich Kinsky byl takto od narození po svém otci německé národnosti ve smyslu tehdy platného ustanovení § 146 obecného zákoníku občanského z roku 1811.²⁵¹²

Předání dědictví bylo uskutečněno pozůstalostními soudy do rukou poručníka Franze Ulricha Kinsky, kterým byl jeho strýc Ferdinand Karl Kinsky, člen NSDAP.²⁵¹³ Tato skutečnost byla zaznamenána do Zemských desek českých a v příslušných vložkách pozemkových knih; u některých nemovitostí, například nemovitostí patřících do bývalého panství Česká Kamenice, však neproběhlo a v Zemské desce české č. 671 byl jako vlastník uveden až do 7. července 1945, kdy na nemovitosti byla poznamenána národní správa (viz níže), stále jeho otec Ulrich Ferdinand Kinsky.

V roce 1940 byl Franz Ulrich Kinsky odvezen svou matkou do Argentiny. K vývozu některých předmětů z Protektorátu Čechy a Morava do Argentiny jí bylo uděleno povolení Ministerstva financí Protektorátu Čechy a Morava z 13. února 1940.²⁵¹⁴

Na nemovitosti patřící do bývalých panství Česká Kamenice, Chrudim, Heřmanův Městec a Zlonice byla zavedena národní správa podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., a to rozhodnutím²⁵¹⁵ Zemského národního výboru v Praze 30. června 1945. V souladu s ustanoveními dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. byl majetek Franze Ulricha Kinskyho v Československu ex lege účinností²⁵¹⁶ tohoto dekretu zkonfiskován, o čemž byly v jednotlivých případech vydány příslušné vyhlášky; těmi ale k vlastní konfiskaci nedocházelo. Výjimkou byl palác Kinských na Staroměstském náměstí v Praze, který byl zkonfiskován podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.; rozhodnutí Ústředního národního výboru Hlavního města Prahy z 24. ledna 1947 bylo veřejně vyhlášeno 1. února 1947²⁵¹⁷ a doručeno vyvěšením na obecná oznamovací tabuli od 12. února 1947 do 27. února 1947.²⁵¹⁸

V roce 1991 poslala Argentinská republika Ministerstvu zahraničí ČSR oficiální dopis se žádostí, aby československý stát do doby, než budou objasněna majetková práva Franze Ulricha Kinskyho, nemanipuloval s jeho údajným majetkem.²⁵¹⁹

III.3.A.b) nárokovaný majetek

Nároky uplatňované Franzem Ulrichem Kinským, pokud jde o nemovitosti: palác Kinských na Staroměstském náměstí v Praze; majetek v okrese Ústí nad Orlicí:²⁵²⁰ zámek v Chocni včetně mobiliáře, zámecký park, několik budov, zahradnictví a asi 100 hektarů pozemků²⁵²¹, 20 hektarů pozemků v okolí Chocně;²⁵²² majetek v okrese Litoměřice: část majetku Lesů

²⁵¹⁰ srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1347/2005 z 3.8.2005

²⁵¹¹ srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2020/2005 z 27.9.2005

²⁵¹² srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2420/2005 z 23.11.2005

²⁵¹³ (1907-1969). V červnu 1945 byl odsunut do Německa.

²⁵¹⁴ srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1324/2006 z 29.6.2006

²⁵¹⁵ č.j. III 1a 768/1-1945

²⁵¹⁶ 23.6.1945

²⁵¹⁷ č.j. 56091 Ns-46

²⁵¹⁸ srv. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1158/2005 z 8.8.2005

²⁵¹⁹ korespondenci potvrdil 18.7.2003 tehdejší mluvčí Ministerstva zahraničí ČR Vít Kolář

²⁵²⁰ celkem podáno 16 žalob na určení vlastnictví

²⁵²¹ vše bylo v době podání žalob v majetku města Chocně

²⁵²² z majetku Pozemkového fondu

České republiky, s.p. v okrese Litoměřice, část majetku Pozemkového fondu ČR v okrese Litoměřice, pozemek o výměře 3,5 hektaru patřící obci Martiněves; majetek v okrese Svitavy: rybníky u Litomyšle; majetek v okrese Chrudim:²⁵²³ zámek v Heřmanově Městci, zámecký park, hřebčín, bažantnice, letiště a hájenka; majetek v okrese Děčín:²⁵²⁴ 6,000 hektarů lesních pozemků v chráněné krajinné oblasti Labské pískovce,²⁵²⁵ 4,000 hektarů lesních pozemků v Národním parku České Švýcarsko,²⁵²⁶ lovecký zámeček Tokáň u Jetřichovic,²⁵²⁷ tři domy v České Kamenici,²⁵²⁸ hájenka Křížový Buk u České Kamenice,²⁵²⁹ restaurace na Jedlové hoře,²⁵³⁰ další majetek v obci Jiřetín pod Jedlovou, rybník a pozemky v obci Rybníště, dvě budovy v areálu zámečku Tokáň,²⁵³¹ dvě budovy a několik pozemků;²⁵³² majetek v okrese Rakovník: 32 hektarů lesních pozemků; majetek v okrese Kladno²⁵³³ pozemky u dvou obcí na Kladensku,²⁵³⁴ soubor nemovitostí v majetku obcí Jarpice, Šlapanice a Zlonice,²⁵³⁵ nemovitosti v majetku zlonické firmy Kahos, nemovitosti v majetku cukrovaru ve Velvarech, zámecký areál ve Šlapanicích, budova zámku v Budenicích²⁵³⁶, další žaloby na Kladensku týkající se několika obyvatel a soukromých firem;²⁵³⁷ majetek v okrese Česká Lípa:²⁵³⁸ bývalá provozovna na výrobu ledu s pozemkem v Kamenickém Šenově, 4,5 hektaru pozemků²⁵³⁹ v obci Prysk, pozemky a budovy v Novém Oldřichově; Kinskyho žaloby týkající se nemovitostí na Českolipsku dále směřují proti Povodí Ohře, Pozemkovému fondu a Lesům České republiky, s.p.²⁵⁴⁰ Franz Ulrich Kinsky dále požadoval vydání následujících movitých věcí: několik stovek uměleckých a historických předmětů značné hodnoty, mramorová socha Vlasta z roku 1842 od Emanuela Maxe,²⁵⁴¹ soubor rytin Albrechta Dürera, historická knihovna v paláci Kinských na pražském Staroměstském náměstí o několika desítkách tisíc svazků, obrazy, historický nábytek a další mobiliář v různých zámcích. Franzu Ulrichu Kinsky bylo několik nemovitostí pravomocně vydáno. Šlo o následující: pozemek v Újezdu u Chocně (1,5 ha), několik polních a lesních pozemků v Běstovicích na Choceňsku, polní pozemky a rybník ve Skořenicích na Choceňsku, náhrobní kaple ve Veltrusech na Mělnicku, hájenka, rybník, bývalá obora a anglický park v Bošíně na Choceňsku.^{2542, 2543}

²⁵²³ celkem podáno 50 žalob na určení vlastnictví

²⁵²⁴ celkem podáno 46 žalob na určení vlastnictví

²⁵²⁵ srv. deník Právo 24.7.2003

²⁵²⁶ tj. asi polovina rozlohy národního parku (srv. Právo 24.7.2003, ČTK 1.10.2003)

²⁵²⁷ ve správě Ministerstva vnitra ČR

²⁵²⁸ žalování Josef a Boris Doškářovi, kteří domy koupili v roce 1995 od akciové společnosti UNILES, a.s.

²⁵²⁹ majitelem hájenky je podnikatel Leo Lapy, ten sice budovu prodal, ale kvůli žalobě novým majitelům nebyla na katastru nemovitostí zaregistrována kupní smlouva

²⁵³⁰ vlastníkem je obec Jiřetín pod Jedlovou

²⁵³¹ vlastníkem je společnost Bohemia outdoor sports s.r.o. z Jetřichovic

²⁵³² vlastníkem je společnost UNILES, a.s.

²⁵³³ celkem podáno 33 žalob na určení vlastnictví

²⁵³⁴ podány celkem čtyři žaloby

²⁵³⁵ ve Zlonicích šlo mj. o zámek, bývalý pivovar, objekty cukrovaru a řadu pozemků, srv. deník Právo 17.7.2003

²⁵³⁶ podána žaloba na Kongregaci školských sester, Centrum sociálních služeb v Kladně a kladenský magistrát; v zámku byl dříve ústav sociální péče, po roce 1989 zde začal působit Řád školských sester, srv. deník Mladá fronta DNES 1.8.2003

²⁵³⁷ ČTK 13.10.2003 uvedla, že o nemovitosti může přijít celkem osm lidí a sedm společností z Kladenska, žalobě čelí i jedna střední odborná škola

²⁵³⁸ celkem podáno 6 žalob na určení vlastnictví

²⁵³⁹ vesměs málo lukrativních luk a mokřin

²⁵⁴⁰ srv. zprávu ČTK 23.10.2003

²⁵⁴¹ plastiku měli Kinští na zámku v Chocni, nyní je součástí inventáře prezidentské kanceláře na Pražském Hradě

²⁵⁴² obce se vzdaly práva na odvolání a rozsudky tak nabyly právní moci

III.3.A.c) osoby vznášející majetkové nároky

Franz Ulrich Kinsky,²⁵⁴⁴ šesté dítě Ulricha Ferdinanda Kinskyho a Mathildy Busche-Haddenhausen. Prvorozený syn Ulrich Karl zemřel v roce 1929,²⁵⁴⁵ zbylé děti byly dcery: Maria,²⁵⁴⁶ Charlotte,²⁵⁴⁷ Eleonora,²⁵⁴⁸ Aglaia.²⁵⁴⁹ Franz Ulrich Kinsky zemřel 2. dubna 2009; ve sporech následně pokračuje jeho syn.

Karl Maximilian Kinsky,²⁵⁵⁰ syn Franze Ulricha Kinskyho

III.3.A.d) restituční kauza

Restituční kauza začala ve srovnání s ostatními velmi pozdě, teprve v červenci 2001, kdy Franzi Ulrichu Kinskymu bylo vedoucí odboru matrik Obvodního úřadu Praha 1 Janou Talmanovou vydáno osvědčení o státním občanství ČR. Kolem jeho vystavení se rozpoutala aféra, když ministr kultury Pavel Dostál veřejně uvedl, že jmenovaná matrikářka osvědčení vydala jen na základě cestovního pasu. Policie, podle níž bylo osvědčení vydáno oprávněně, věc odložila. Státní zastupitelství vydalo v červenci 2002 souhlas se závěry policie, podle nichž matrikářka vydala osvědčení oprávněně. O osvědčení o občanství Franze Ulricha Kinskyho byly vedeny spory; rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR ze 4. února 2004 bylo toto rozhodnutí zrušeno, avšak rozsudkem²⁵⁵¹ Městského soudu v Praze z 26. ledna 2007 bylo naopak zrušeno výše uvedené rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR

Z právního hlediska je kauza mimořádně roztržštěná, neboť šlo o 157 žalob na určení vlastnictví, které byly následně projednávány obecnými soudy (celkově tedy šlo o několik set soudních rozhodnutí), šestnáctkrát ji řešil Nejvyšší soud ČR, z toho třináctkrát meritorně²⁵⁵² a Ústavní soud ČR k 15. červnu 2010 projednal celkem 144 ústavních stížností Franze Ulricha Kinskyho a 4 ústavní stížnosti jeho syna Karla Maximiliana Kinskyho; merita věci se však týkalo pouze 25 ústavních stížností Franze Ulricha Kinskyho a 4 ústavní stížnosti jeho syna Karla Maximiliana; ostatní ústavní stížnosti v celkovém počtu 119 se týkaly namítání podjatosti soudců obecných soudů, resp. Ústavního soudu ČR.²⁵⁵³ Počet rozhodnutí Ústavního

²⁵⁴³ Podle vyjádření Kinskyho pro rakouský list Die Presse z 30.7.2003 mu bylo přiznáno 1,5 hektaru pozemků, kaple a národní park o rozloze 48 hektarů.

²⁵⁴⁴ (1936-2009)

²⁵⁴⁵ (1918-1929)

²⁵⁴⁶ (1924-1960)

²⁵⁴⁷ nar. 1927

²⁵⁴⁸ (1932-1983)

²⁵⁴⁹ (1932-1991)

²⁵⁵⁰ nar. 1967

²⁵⁵¹ č.j. 8 Ca 224/2005-31

²⁵⁵² zbylé tři případy se týkaly Franzem Ulrichem Kinskym požadovaného přikázání věci

²⁵⁵³ podjatosti soudců obecných soudů, resp. Ústavního soudu ČR, se týkala následující usnesení Ústavního soudu ČR v kauze Kinsky: sp. zn. III. ÚS 173/05 z 24.4.2005; sp. zn. IV. ÚS 79/05 z 4.5.2005; sp. zn. II. ÚS 180/05 z 16.6.2005; sp. zn. III. ÚS 303/05 z 22.6.2005; sp. zn. III. ÚS 174/05 z 23.6.2005; sp. zn. IV. ÚS 210/05 z 29.6.2005; sp. zn. IV. ÚS 401/05 z 19.7.2005; sp. zn. I. ÚS 213/05 z 2.8.2005; sp. zn. II. ÚS 211/05 z 8.8.2005; sp. zn. I. ÚS 221/05 z 18.8.2005; sp. zn. I. ÚS 220/05 z 27.9.2005; sp. zn. I. ÚS 211/05 z 27.9.2005; sp. zn. IV. ÚS 347/05 z 18.1.2006; sp. zn. I. ÚS 14/06 z 6.2.2006; sp. zn. I. ÚS 16/06 z 7.2.2006; sp. zn. IV. ÚS 21/06 z 8.2.2006; sp. zn. I. ÚS 17/06 z 21.2.2006; sp. zn. II. ÚS 71/06 z 28.2.2006; sp. zn. IV. ÚS 16/06 z 2.3.2006; sp. zn. IV. ÚS 13/06 z 16.3.2006; sp. zn. III. ÚS 137/06 z 16.3.2006; sp. zn. III. ÚS 134/06 z 16.3.2006; sp. zn. IV. ÚS 18/06 z 22.3.2006; sp. zn. IV. ÚS 15/06 z 22.3.2006; sp. zn. II. ÚS 13/06 z 23.3.2006; sp. zn. II. ÚS 15/06 z 29.3.2006; sp. zn. II. ÚS 12/06 z 29.3.2006; sp. zn. II. ÚS 642/06 z 29.3.2006; sp. zn. III. ÚS 133/06 z 6.4.2006; sp. zn. IV. ÚS 87/06 z 10.4.2006; sp. zn. I. ÚS 15/06 z 19.4.2006; sp. zn. III. ÚS 132/06 z 27.4.2006; sp. zn. III. ÚS 114/06 z 27.4.2006; sp. zn. I. ÚS 243/06 z 3.5.2006; sp. zn. II. ÚS 72/06 z 4.5.2006; sp. zn. II. ÚS 236/06 z 4.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 73/06 z 10.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 225/06 z 10.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 219/06 z 10.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 216/06 z 10.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 20/06 z 11.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 17/06 z 11.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 14/06 z 11.5.2006; sp. zn. II. ÚS 234/06 z 15.5.2006; sp. zn. I. ÚS 245/06 z 15.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 88/06 z 16.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 74/06 z 16.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 226/06 z 16.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 223/06 z 16.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 220/06 z 16.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 217/06

soudu ČR v kauze Kinsky je však ještě o jedno vyšší; jde o stanovisko Ústavního soudu z 1. listopadu 2005.²⁵⁵⁴ Vysoký počet ústavních stížností Franze Ulricha Kinskyho je tedy z podstatné části dán velmi častým namítáním podjatosti ze strany Franze Ulricha Kinskyho. Kinskyho nároky byly v roce 2003 řešeny i na politické rovině, s vrcholem v červenci 2003. 1. července 2003 na schůzce svolané předsedou PSP ČR Lubomírem Zaorálkem jednalo vedení Poslanecké sněmovny PČR s předsedy poslaneckých klubů a právníky o tom, jak vytvořit k dekretům presidenta republiky legislativní pojistku.²⁵⁵⁵ O dva dny později, 3. července 2003, se dle svého mluvčího rozhodl prezident Václav Klaus kvůli opětovným pokusům otevírat otázky minulosti rozhodl svolat schůzku nejvyšších ústavních činitelů. Schůzka se má týkat kromě restitucí i problémů v česko-německých vztazích.²⁵⁵⁶ 4. července 2003 se uskutečnila schůzka premiéra Vladimíra Špidly s předsedy obou komor PČR, předsedy politických stran a předsedy poslaneckých a senátorských klubů. Ti pověřili ministra spravedlnosti Pavla Rychetského, aby se obrátil na Nejvyšší soud ČR s žádostí o zformulování jednotného stanoviska, jak mají soudy rozhodovat v restitučních sporech. Dohodli se rovněž na přípravě novely, podle níž by obce, které nemají prostředky na vedení restitučních sporů, se v budoucnu mohly obrátit na Úřad zastupující stát ve věcech majetkových, aby je v těchto sporech zastupoval.²⁵⁵⁷ 9. července 2003 se na Pražském hradě sešli prezident Václav Klaus, premiér Vladimír Špidla a předsedové obou komor parlamentu ČR Petr Pithart a Lubomír Zaorálek; na jednání se shodli, že současné restituční hranice platí a za stejně neměnné považují společenskou shodu z 90. let, která se týká období 1938 až 1945 a také let 1948 až 1989.²⁵⁵⁸

11. prosince 2003 se Nejvyšší soud ČR neshodl na neveřejném zasedání občanskoprávního kolegia na společném stanovisku k restitucím. Soudci sice připravili stanovisko, které vylučovalo vrácení majetku podle občanského zákoníku při současné existenci restitučních předpisů, ovšem nakonec ho neodhlasovali.²⁵⁵⁹

z 16.5.2006; sp. zn. III. ÚS 351/06 z 17.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 227/06 z 23.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 224/06 z 23.5.2006; sp. zn. III. ÚS 350/06 z 23.5.2006; sp. zn. IV. ÚS 75/06 z 29.5.2006; sp. zn. II. ÚS 306/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 281/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 246/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 245/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 243/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 242/06 z 1.6.2006; sp. zn. II. ÚS 233/06 z 1.6.2006; sp. zn. I. ÚS 491/06 z 13.6.2006; sp. zn. IV. ÚS 327/06 z 14.6.2006; sp. zn. IV. ÚS 324/06 z 14.6.2006; sp. zn. III. ÚS 404/06 z 14.6.2006; sp. zn. I. ÚS 344/06 z 20.6.2006; sp. zn. I. ÚS 342/06 z 20.6.2006; sp. zn. III. ÚS 439/06 z 28.6.2006; sp. zn. III. ÚS 403/06 z 28.6.2006; sp. zn. II. ÚS 345/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 342/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 341/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 244/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 241/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 237/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 235/06 z 29.6.2006; sp. zn. II. ÚS 232/06 z 29.6.2006; sp. zn. IV. ÚS 326/06 z 10.7.2006; sp. zn. IV. ÚS 212/06 z 10.7.2006; sp. zn. II. ÚS 343/06 z 13.7.2006; sp. zn. II. ÚS 340/06 z 13.7.2006; sp. zn. I. ÚS 246/06 z 17.7.2006; sp. zn. III. ÚS 194/06 z 18.7.2006; sp. zn. I. ÚS 235/06 z 20.7.2006; sp. zn. I. ÚS 226/06 z 20.7.2006; sp. zn. I. ÚS 13/06 z 20.7.2006; sp. zn. II. ÚS 344/06 z 25.7.2006; sp. zn. I. ÚS 73/06 z 25.7.2006; sp. zn. I. ÚS 343/06 z 25.7.2006; sp. zn. I. ÚS 244/06 z 25.7.2006; sp. zn. I. ÚS 241/06 z 25.7.2006; sp. zn. IV. ÚS 328/06 z 31.7.2006; sp. zn. IV. ÚS 325/06 z 31.7.2006; sp. zn. I. ÚS 341/06 z 2.8.2006; sp. zn. I. ÚS 242/06 z 2.8.2006; sp. zn. I. ÚS 236/06 z 2.8.2006; sp. zn. I. ÚS 233/06 z 2.8.2006; sp. zn. IV. ÚS 221/06 z 21.8.2006; sp. zn. IV. ÚS 218/06 z 21.8.2006; sp. zn. I. ÚS 363/06 z 29.8.2006; sp. zn. I. ÚS 237/06 z 29.8.2006; sp. zn. I. ÚS 234/06 z 29.8.2006; sp. zn. II. ÚS 14/06 z 9.11.2006; sp. zn. I. ÚS 2142/07 #1 z 22.8.2007; sp. zn. III. ÚS 2138/07 #1 z 19.9.2007; sp. zn. II. ÚS 2139 #1 z 27.9.2007; sp. zn. I. ÚS 2140/07 #1 z 31.10.2007; sp. zn. III. ÚS 2137/07 #1 z 29.11.2007; sp. zn. II. ÚS 2136/07 #1 z 9.1.2008; sp. zn. II. ÚS 298/06 #1 z 9.1.2008; sp. zn. I. ÚS 2317/07 #1 z 22.1.2008; sp. zn. IV. ÚS 2143/07 #1 z 4.2.2008; sp. zn. IV. ÚS 2645/07 #1 z 2.6.2008; sp. zn. IV. ÚS 1288/08 #1 z 7.7.2008; sp. zn. III. ÚS 1776/08 #1 z 15.8.2008; sp. zn. I. ÚS 345/06 z 29.8.2006 a sp. zn. I. ÚS 212/05 z 18.8.2006.

²⁵⁵⁴ sp., zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁵⁵⁵ zpráva ČTK, 1.7.2003

²⁵⁵⁶ zpráva ČTK, 3.7.2003

²⁵⁵⁷ zpráva ČTK, 4.7.2003

²⁵⁵⁸ zpráva ČTK, 9.7.2003

²⁵⁵⁹ zpráva ČTK, 11.12.2003

První ústavní stížnost Franze Ulricha Kinskyho byla Ústavnímu soudu ČR doručena již 3. října 2002²⁵⁶⁰ a týkala se stížnosti Franze Ulricha Kinskyho „proti jinému zásahu orgánu veřejné moci, spočívajícím v tom, že Magistrát hlavního města Prahy i Ministerstvo financí odmítají doručit rozhodnutí Rady Ústředního národního výboru hlavního města Prahy, přijaté na její IV. schůzi dne 24. 1. 1947, pod bodem pořadu jednání XV.-69.56091-NS-46 Dr. Kv.“ Tato ústavní stížnost byla jako zjevně neopodstatněná usnesením²⁵⁶¹ odmítnuta 15. června 2004. V odůvodnění Ústavní soud ČR odkázal své dřívější rozhodnutí z 8. března 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94,²⁵⁶² které se zabývalo právní povahou ústavních dekretů prezidenta Edvarda Beneše, schválených ústavním zákonem č. 57/1946 Sb., přijatým Prozatímním Národním shromážděním republiky Československé 28. března 1946. V tomto nálezu Ústavní soud ČR dospěl po obsáhlé analýze k závěru, že dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. byl v době svého vydání nejen legálním, ale i legitimním aktem. Avšak tento normativní akt již splnil svůj účel a po dobu více než čtyř desetiletí již nezakládá právní vztahy.²⁵⁶³ Ústavní soud ČR zdůraznil, že zastává právní názor, že dekrety v současné době nemohou založit nový právní vztah a ani nemohou dál rozvíjet právní vztah založený jejich aplikací. Franz Ulrich Kinsky se přitom domáhal, aby správní orgány dokončily konfiskaci na základě normativního aktu, který není způsobilý zakládat právní vztahy. Takový postup by byl v rozporu se základními principy výkonu veřejné moci, která pro svou činnost potřebuje zákonný podklad.²⁵⁶⁴ Podkladem musí být nejen normativní právní akt platný a účinný, ale také akt aplikovatelný v daném čase. Dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. tyto podmínky podle názoru Ústavního soudu ČR pro svou právní "vyhaslost" nesplňoval. Proto ústavní stížnost, která se domáhá jeho aplikace dnešními orgány veřejné moci, postrádá opodstatnění. Ústavní soud ČR totiž zjevně nemůže spatřovat zásah orgánu veřejné moci v tom, že orgán veřejné moci odmítl postupovat podle aktuálně neaplikovatelné právní normy, když tento právní závěr představuje nepřekonatelnou překážku bránící dalšímu posuzování věcné stránky ústavní stížnosti. Další ústavní stížnost Franze Ulricha Kinskyho, která se meritorně týkala jeho sporů (nikoli tedy námitek podjatosti) byla Ústavnímu soudu ČR doručena 29. června 2005 a její podstatou byla ústavní stížnost proti nepravomocnému rozhodnutí Okresního soudu v Děčíně. Tato stížnost byla – s odkazem na zásadu subsidiarity ústavní stížnosti, usnesením²⁵⁶⁵ odmítnuta 20. července 2007.

Třetí a čtvrtá meritorní (nesměřující k tvrzené podjatosti soudců) ústavní stížnost Franze Ulricha Kinskyho byla základem pro přijetí jednoho z nejdůležitějších rozhodnutí Ústavního soudu ČR za celou dobu jeho existence, týkající se majetku zabaveného státem před 25. únorem 1948. Vedla k němu poměrně dlouhá cesta, jak bude níže prokázáno. Franz Ulrich Kinsky podal 23. dubna 2001 žalobu o určení vlastnického práva k nemovitostem v kat. území Šlapanice u Kladna, které v tu dobu byly ve vlastnictví Kongregace školských sester sv. Františka;²⁵⁶⁶ tato žaloba a kroky na ni navazující (zejména právní posouzení Ústavním soudem ČR) byla v kauze Kinsky klíčová. Kinsky svou žalobu opíral o tvrzení, že nemovitosti nabyly na základě dědického práva po svém otci převzetím odevzdací listiny pozůstalostního soudu v Pardubicích jeho poručníkem Ing. Ferdinandem Karlem Kinskyem,²⁵⁶⁷

²⁵⁶⁰ byla vedena pod sp. zn. I. ÚS 597/002

²⁵⁶¹ sp. zn. I. ÚS 597/02

²⁵⁶² šlo o rozhodnutí v tzv. kauze Dreithaller

²⁵⁶³ srv. nález pléna Ústavního soudu ČR z 8.3.1995, sp. zn. Pl.ÚS 14/94, vyhlášený pod č. 55/1995 Sbírky zákonů, publ. ve svazku 3., Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu na str. 73; C.H. Beck, 1995

²⁵⁶⁴ čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2, odst. 2 Listiny

²⁵⁶⁵ sp. zn. II. ÚS 274/05

²⁵⁶⁶ Kongregace Školských sester Třetího řeholního řádu svatého Františka (zkráceně též např. Kongregace Školských sester sv. Františka či Kongregace Školských sester III. řádu) je katolická františkánská řeholní kongregace založená v Rakousku v roce 1843 Antonií Lamplovou, v Českých zemích působí od roku 1888.

²⁵⁶⁷ jednalo se o jeho strýce, bratra otce Ulricha Ferdinanda Kinskyho

příčemž zpochybňoval, že by své vlastnické právo k předmětným nemovitostem pozbyl. Dle odůvodnění žaloby proces směřující ke konfiskaci jeho majetku byl veden zcela zmatečně, a tedy bez právních následků, což Kinskyho dle jeho názoru stavělo do právní pozice se opět chopit plného výkonu svých vlastnických práv ve vztahu ke všemu jeho nemovitému majetku nacházejícímu se na území České republiky, a navíc k tomu movitému majetku, který nebyl v mezidobí zničen a podařilo se jej dohledat. Jmenovaný v žalobě dále uvedl, že na určení svého vlastnictví má naléhavý právní zájem, neboť v současnosti jeho jméno není vedeno v katastru nemovitostí jako jméno vlastníka nemovitostí, o které ve sporu jde, a vyhovění žalobě bude mít pro jeho právní postavení zásadní právní význam, neboť tímto způsobem bude dosaženo shody mezi stavem právním a stavem zapsaným v katastru nemovitostí, které nelze dosáhnout jinak. Rozsudkem²⁵⁶⁸ Okresního soudu v Kladně z 16. října 2002 byla jeho žaloba zamítnuta. Z odůvodnění rozsudku bylo zřejmé, že Okresní soud v Kladně poté, co konstatoval, že je k řízení příslušný²⁵⁶⁹ vyšel²⁵⁷⁰ z textu zákona č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění zákona č. 338/1991 Sb. Poukázal na to, že ze zákona vyplývá, že nemovitý majetek uvedený v příloze č. 1 a 2 zákona byl prohlášen ke dni účinnosti zákona za vlastnictví jednotlivých řádů a kongregací. Zákon č. 338/1991 Sb. doplnil tento zákon tím, že nemovitý majetek uvedený v příloze 3 zákona byl prohlášen ke dni 1. srpna 1991 za vlastnictví jednotlivých řádů a kongregací. Pokud šlo o přílohu, vloženou zákonem č. 338/1991 Sb., vyplývá z ní, že vlastníkem nemovitostí, které byly předmětem sporu, se stala Kongregace školských sester svatého Františka;²⁵⁷¹ jejich vlastnictví bylo tak dle shledání Okresního soudu v Kladně založeno zákonem, konkrétně zákonem č. 338/1991 Sb. S ohledem na toto zjištění soud neprováděl další důkazy, neboť nelze v dané věci rozhodovat o určení vlastnického práva, které je deklarováno samotným státem formou zákona.

Rozhodnutí bylo po odvolání Franze Ulricha Kinskyho potvrzeno rozsudkem²⁵⁷² Krajského soudu v Praze z 5. března 2003. Proti tomuto rozhodnutí podal Franz Ulrich Kinsky ústavní stížnost,²⁵⁷³ ke které připojil návrh na zrušení bodu 37 přílohy 3, části označené jako Ženské kláštery v České republice, zákona o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého.²⁵⁷⁴

Dalším podáním z 17. června 2003 pak Franz Ulrich Kinsky navrhl vydání opravného usnesení s odůvodněním, že rozsudkem Okresního soudu v Kladně nebylo rozhodnuto o celé žalobě, když tři v žalobě a jejích doplněních vyjmenované pozemky nebyly ve výroku rozsudku Okresního soudu v Kladně uvedeny. Opravným usnesením z 18. června 2003²⁵⁷⁵ Okresní soud v Kladně následně výrok rozsudku opravil, jak bylo Franzem Ulrichem Kinským navrhováno. Na základě této skutečnosti jmenovaný podal proti tomuto rozsudku, ve znění opravného usnesení, nové odvolání. Krajský soud v Praze následně 15. října 2003 rozsudkem²⁵⁷⁶ rozhodnutí Okresního soudu v Kladně na základě totožných důvodů potvrdil. Proti oběma rozhodnutím podal Franz Ulrich Kinsky opětovně ústavní stížnost,²⁵⁷⁷ v níž

²⁵⁶⁸ č.j. 15 C 57/2001-80

²⁵⁶⁹ s odkazem na § 37 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

²⁵⁷⁰ v odůvodnění je uvedeno, že textem zákona provedl důkaz, což mu poté vytkl Krajský soud v Praze

²⁵⁷¹ Název této kongregace byl změněn na název Školské sestry svatého Františka Česká provincie, jak vyplývá z evidence změn vedené Ministerstvem kultury z 14.12.2001.

²⁵⁷² č.j. 30 Co 46/2003-97

²⁵⁷³ Ústavní stížnost byla podána 17.6.2003 a vedena pod sp. zn. I. ÚS 333/03.

²⁵⁷⁴ zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění zákona č. 338/1991 Sb.

²⁵⁷⁵ č.j. 15 C 157/2001-105

²⁵⁷⁶ č.j. 30 Co 411/2003-117

²⁵⁷⁷ Ústavní stížnost byla podána 8.1.2004, po výzvě k opravě vad doplněna 10.2.2004 a vedena pod sp. zn. II. ÚS 14/04

znovu navrhl zrušení uvedeného ustanovení části zákona o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého.

Obě stížnosti byly následně Ústavním soudem ČR s ohledem na jejich povahu usnesením²⁵⁷⁸ pléna Ústavního soudu ČR z 24. února 2004 spojeny do společného řízení.²⁵⁷⁹ Těžiště argumentace Franze Ulricha Kinskyho spočívalo v tvrzení, že předmětné nemovitosti nepřešly na československý stát konfiskací, neboť konfiskační řízení řádně neproběhlo, tedy že jmenovaný nikdy nepřestal být jejich vlastníkem, a kroky, které československý stát dále učinil v rámci přidělového řízení o těchto nemovitostech, nejsou platné. Pokud stát platně nepřevodil majetek Franze Ulricha Kinskyho na Kongregaci školských sester sv. Františka, nevzniklo jim vlastnické právo, které by jim stát mohl později odejmout a po letech umožnit jeho obnovení za použití zákona o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého. Franz Ulrich Kinsky namítal, že oba soudy, které o jeho žalobě rozhodovaly, porušily jeho práva zaručená čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny ve spojení s čl. 4 a čl. 90 větou první Ústavy České republiky a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod tím, že na danou věc neaplikovaly ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu ani neprovedly jmenovaným navrhané důkazní prostředky k prokázání podmínek použití tohoto ustanovení, a závěr jejich rozhodnutí se tak opírá dle něj o ustanovení zákona, které je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky. Franz Ulrich Kinsky měl proto z výše uvedených důvodů za to, že ustanovení bodu 37 přílohy 3, části označené jako Ženské kláštery v České republice, zákona o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, bylo do zákona včleněno omylem, neboť zákonodárce neměl k dispozici informace o tom, že nemovitosti uvedené v tomto bodu nejsou ve vlastnictví státu, a z tohoto důvodu nemohou být na základě zákona zcizeny, neboť by tím došlo k vyvlastnění Franze Ulricha Kinskyho, aniž by byl splněn předpoklad veřejného zájmu a poskytnutí náhrady za vyvlastnění, a je tedy nutné přistoupit k jeho zrušení pro jeho rozpor s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Druhý senát Ústavního soudu ČR, který věc posuzoval, dospěl k právnímu názoru částečně odchylnému od právního názoru vysloveného v nálezu Ústavního soudu z 20. března 2001,²⁵⁸⁰ dle nějž „*pro právní vztahy osob, které nejsou oprávněnými osobami podle zákona č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tento zákon nemůže mít povahu speciálního zákona*“, a rovněž v nálezu Ústavního soudu ČR z 21. prosince 1998,²⁵⁸¹ dle nějž „*došlo-li k zabránění majetku státem bez právního důvodu (...), nebránilo nic tomu, aby se svého majetku (stěžovatelka) domáhala žalobou, opírající se o obecné předpisy občanskoprávní. Jinými slovy, existence speciálních restitučních předpisů nevylučuje v takovém případě postup podle obecného právního předpisu*“. Oba nálezy vycházely z právního názoru obecných soudů,²⁵⁸² přičemž se zabývaly pouze vztahem restitučních předpisů, konkrétně zákona o mimosoudních rehabilitacích, a předpisů obecných, konkrétně občanského zákoníku, tam, kde k převzetí věci státem došlo v rozhodné době²⁵⁸³ a kde existoval přímý střet mezi uplatněním restitučního nároku a žaloby na určení vlastnického práva, tedy se mohly spokojit s konstatováním speciality restitučních předpisů, které je uvedeno v jejich právních větách. Druhý senát Ústavního soudu ČR zastával stanovisko, že tento závěr i přes totožnou právní situaci není aplikovatelný ve všech případech, neboť se nelze nad míru stanovenou platnými zákony, tedy

²⁵⁷⁸ sp. zn. I. ÚS 333/03-12

²⁵⁷⁹ pod sp. zn. II. ÚS 14/04

²⁵⁸⁰ sp. zn. I. ÚS 539/98 Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 21, nález č. 46

²⁵⁸¹ sp. zn. IV. ÚS 403/98 Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 12, nález č. 156

²⁵⁸² vysloveného zejména v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 560/99 z 21.8.2000, In: Právní rozhledy č. 11/2000, str. 524 – 525 – rozhodnutí je v nálezu sp. zn. I. ÚS 539/98 přímo citováno

²⁵⁸³ mezi 25. 2. 1948 a 31. 12. 1989, viz § 1 zákona č. 480/1991 Sb., o době nesvobody

mimo rámec předpisů restitučních,²⁵⁸⁴ domáhat majetku, jestliže s takovým majetkem bylo nakládáno jako s majetkem konfiskovaným,²⁵⁸⁵ došlo-li k převzetí státem před rozhodným obdobím vymezeným zákonem o době nesvobody. Citované nálezy však žádnou časovou ani jinou hranici nebo omezení vysloveného právního názoru nestanoví, v zásadě tak postup, jímž se bývalý vlastník majetku, kterého pozbyl před rozhodným obdobím, domáhá prostřednictvím obecné úpravy, umožňují, a proto věc podle § 23 zákona o Ústavním soudu předložil²⁵⁸⁶ plénu, „neboť citovaný právní názor vyvolává vzhledem ke své závaznosti pro další rozhodování Ústavního soudu závažné právní následky“.

Ústavní soud ČR předně konstatoval, že přestože napadené soudní řízení bylo vedeno jako spor o určení vlastnického práva, jeho skutečným právním důvodem byla otázka tvrzených vad správního aktu a jeho případných účinků za situace, kdy tento akt byl vydán před 25. únorem 1948, tedy časovou hranicí, jíž pro možnost domáhat se vrácení majetku určily restituční předpisy. Jak Okresní soud v Kladně, tak Krajský soud v Praze vycházely z toho, že na požadovaném určení²⁵⁸⁷ je dán naléhavý právní zájem Franze Ulricha Kinskyho již proto, že soudní rozhodnutí určující vlastnické právo má být zaznamenáno do katastru nemovitostí a tímto způsobem má být dosaženo shody mezi stavem právním a stavem katastrálního zápisu. Bez ohledu na to, že žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta,²⁵⁸⁸ druhý senát Ústavního soudu ČR však v této souvislosti dospěl k právnímu názoru odchylnému od právního názoru vysloveného v nálezu Ústavního soudu ČR z 20. března 2001, sp. zn. I. ÚS 539/98²⁵⁸⁹ a rovněž v nálezu Ústavního soudu ČR z 18. září 1998, sp. zn. IV. ÚS 403/98,²⁵⁹⁰ řešících vztah úpravy restitučních předpisů a obecné úpravy.

Uvedené nálezy přitom konkrétně vycházely z toho, že nejde-li o vztah výslovně upravený restitučními předpisy, není vyloučeno domáhat se vrácení majetku prostřednictvím nástrojů obecné úpravy, především pak, ve vztahu k nemovitostem, prostřednictvím určení vlastnického práva.²⁵⁹¹ Druhý senát Ústavního soudu ČR však zaujal názor, že tento závěr není možné ve všech případech aplikovat, zejména pak ne tam, kde je naléhavý právní zájem na požadovaném určení dovozován pouze požadavkem zajištění vkladuschopné listiny ve smyslu zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na to, od jakého okamžiku se tvrzení žalobce o existenci vlastnického práva odvíjí. Dle § 23 zákona o Ústavním soudu proto řízení přerušil usnesením z 12. října 2005 a věc postoupil k zaujetí stanoviska plénu Ústavního soudu ČR.²⁵⁹²

Plénum věc následně posuzovalo a na svém zasedání 1. listopadu 2005 přijalo stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05,²⁵⁹³ dle něhož

„I. Tvrzením vlastnického práva, zejména toho, jež vyžaduje záznam do katastru nemovitostí, v případě absence legitimního očekávání na straně navrhovatele není naplněna preventivní

²⁵⁸⁴ zejména zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

²⁵⁸⁵ nebo znárodněním

²⁵⁸⁶

²⁵⁸⁷ ve smyslu § 80 písm. c) občanského soudního řádu

²⁵⁸⁸ Okresní soud v Kladně i Krajský soud v Praze dovodily, že vlastnictví Kongregace Školských sester sv. Františka k předmětným nemovitostem v k.ú. Šlapanice bylo založeno zákonem č. 298/1990 Sb., ve znění z. č. 338/1991 Sb., s účinností k 1.8.1991, ustanovením, jehož zrušení Franz Ulrich Kinsky navrhoval, a k jakýmkoliv právním úkonům ohledně těchto nemovitostí, které by měly vést ke změně vlastnického práva ve prospěch stěžovatele, po tomto datu nedošlo

²⁵⁸⁹ Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 21, nález č. 46

²⁵⁹⁰ Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 12, nález č. 156

²⁵⁹¹ dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu

²⁵⁹² srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

²⁵⁹³ uveřejněno ve svazku 39 Sběrky nálezů a usnesení Ústavního soudu a vyhlášeno jako sdělení Ústavního soudu pod č. 477/2005 Sb.

funkce žaloby dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a tedy není dána ani naléhavost právního zájmu na jejím podání.

II. Žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství. Nelze se účinně domáhat podle obecných předpisů ani ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. 2. 1948 a zvláštní restituční předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy.²⁵⁹⁴

Při posuzování věci přitom dospělo k závěru, že oba výše citované nálezy Ústavního soudu ČR, z 20. března 2001²⁵⁹⁵ a 21. prosince 1998,²⁵⁹⁶ vycházely z interpretace pozitivního práva – zásady *lex specialis derogat legi generali*,²⁵⁹⁷ avšak tento základní právní princip do jisté míry ignorovaly a docházely k opačným závěrům. Popsaná interpretace se týkala pouze jednotlivých ustanovení restitučních předpisů, nikoliv jejich aplikace jako celku, s přihlédnutím k cíli, který jejich vydáním zákonodárce sledoval, tedy vymezit jasně okruh vztahů, do kterých lze zpětně zasáhnout, a ostatní ponechat ve stavu, v jakém byly v době přijetí restitučních norem. Takové zúžení předmětu úpravy tzv. restitučních předpisů pouze na právní vztahy vznikající při realizaci zákonem vymezených skutečností by však bylo v rozporu nejenom s přímým úmyslem zákonodárce směřujícím jak k nápravě některých zákonem vymezených majetkových křivd vzniklých v rozhodném období, tak i k narovnání vlastnických vztahů²⁵⁹⁸ jež Ústavní soud ČR v mnohých svých rozhodnutích vzal za svůj, ale mohl by vést a v mnoha případech vede k jeho znehodnocení obcházením této zřejmé vůle.²⁵⁹⁹ Sporné stanovisko reflektovala i ne zcela jednotná judikatura obecných soudů včetně Nejvyššího soudu ČR, kdy část judikatury užití vlastnických žalob domáhajících se určení vlastnictví k věcem přešlým na stát i bez právního důvodu před rozhodným obdobím nepřipouštěla, část však zastávala názor, že tuto možnost připustit lze, a tento rozpor v judikatuře nebyl do doby diskuse o předmětné záležitosti Franze Ulricha Kinskyho vyřešen.²⁶⁰⁰ Ústavní soud ČR, aniž by se zabýval časovým hlediskem, se nakonec přiklonil ke stanovisku obecných soudů popsanému v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 560/99, tedy k vyjádření vztahů speciality předpisů restitučních k předpisům obecným²⁶⁰¹ v užším smyslu slova. Zejména zákonem o půdě vyjádřený cíl, totiž úprava vlastnických vztahů k půdě jako takových včetně jejich narovnání zmírněním křivd, které byly v rozhodném období učiněny, však použité interpretaci nekonvenují a je nutné na vymezený vztah speciality hledět širěji.²⁶⁰²

Předpisy, jejichž účelem bylo zmírnit alespoň některé převážně majetkové křivdy způsobené v době po 25. únoru 1948,²⁶⁰³ jsou – jak Ústavní soud ČR konstatoval – ne zcela sourodou

²⁵⁹⁴ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁵⁹⁵ sp. zn. I. ÚS 539/98 Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 21, nález č. 46

²⁵⁹⁶ sp. zn. IV. ÚS 403/98 Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 12, nález č. 156

²⁵⁹⁷ tam, kde existuje speciální právní úprava, nelze využít úpravy obecné

²⁵⁹⁸ srv. např. § 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, preambuli k zákonu č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, mj. rovněž sám název jakož i znění § 1 zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, jakož i další předpisy upravující přechod vlastnického práva státu na tělovýchovné organizace nebo církve, svědčilo-li jim vlastnické právo do roku 1948

²⁵⁹⁹ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁰⁰ Ústavní soud ČR v této souvislosti poznamenal, že částečným, nikoliv však dostačujícím, je řešení obsažené ve sjednocujícím stanovisku velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR z 11.9.2003 sp. zn. 31 Cdo 1222/2001: „Oprávněná osoba, jejíž nemovitost převzal stát v rozhodném období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 bez právního důvodu, se nemůže domáhat ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů²⁶⁰⁰, a to ani formou určení vlastnického práva podle § 80 písm. c) OSŘ.“

²⁶⁰¹ zejména občanskému zákoníku

²⁶⁰² srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁰³ zákon č. 87/1991 Sb., zákon č. 229/1991 Sb., zákon č. 243/1992 Sb., zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákon č. 298/1990 Sb., zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných

skupinou norem, ne vždy shodné terminologie, avšak vždy téhož účelu. Zákodárce při jejich tvorbě vycházel z faktického stavu v roce 1990 respektive o málo později, vědom si nejen v té době ještě se z paměti nevytrácejících důvodů, které jej k takovému zásahu do vlastnických práv vedly, ale rovněž nutnosti limitovat změnu ve vlastnických vztazích tak, aby zůstala přiměřená účelu, který jí byl sledován a který byl nejlépe vyjádřen právě v ustanovení § 1 zákona o půdě a preambuli zákona o mimosoudních rehabilitacích, tedy k cílené a přesně vymezené změně v rozdělení majetku, které v té době panovalo. Takto jasně vyjádřená vůle měla o to závažnější obsah, neboť československý stát k tomuto kroku nebyl povinen. Byť k majetkovým křivdám, které stát mínil zmírnit – a v této souvislosti je třeba zdůraznit, že nikoliv napravit – došlo v zásadě v rozporu s principy právního státu v minulém období, Ústava ČR ani jiný právní předpis nevyžadují a ani nikdy nevyžadovaly, aby tento majetek byl vrácen nebo za něj byla poskytnuta náhrada, a ani aby k tomuto účelu byly prováděny v právním řádu jakékoliv změny. Bylo svobodnou vůlí státu, zda umožní bývalým vlastníkům dotčeného majetku usilovat o jeho vrácení, neboť jeho vlastnická práva i vlastnická práva osob, která v mezidobí tento majetek nabyta, nejsou závislá na protiústavních normách nebo postupech, které je původně zakládaly. Samo zakotvení restitučních nároků tedy bylo *beneficiem státu* – přesně vymezeným z hlediska časového a věcného. Jakékoliv zpochybnění tohoto vymezení má nutně za následek zpochybnění aktu státu jako takového.²⁶⁰⁴ Shodně to vyjádřil rovněž maďarský Ústavní soud.²⁶⁰⁵ Evropský soud pro lidská práva pak ve svých rozhodnutích takto stanovenou hranici nezpochybnil, nýbrž naopak zřetelně konstatoval,²⁶⁰⁶ že článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, zaručující ochranu vlastnického práva, „nemůže být vykládán tak, že by jakkoli omezoval svobodu smluvních států při výběru podmínek, za kterých přistoupí k navrácení majetku, který na ně byl převeden před tím, než ratifikovaly Úmluvu. Rovněž nijak neomezuje jejich svobodu stanovit působnost restitučních norem a podmínky, za kterých lze majetek vrátit osobám, které ho byly zbaveny.“²⁶⁰⁷ Právo na obnovení vlastnického práva jím tedy nadále garantováno není.²⁶⁰⁸

V nálezech Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 539/98 a sp. zn. IV. ÚS 403/98 popsany závěr, který pomíjel restituční zákonodárství jako celek a dával přednost dílčí interpretaci jednotlivých ustanovení, však měl za následek stálé a účelové zužování předmětu regulace těchto předpisů a ve svém důsledku pak šíření právní nejistoty v těch vztazích, které dle závěrů judikatury obecných soudů z hlediska vymezení věcného, časového i osobního předmětem této úpravy nebyly. Bylo tak především připuštěno, aby mimo rámec restitučních předpisů a jimi vymezených skutečností obecné soudy posuzovaly platnost a účinky správních nebo jiných aktů, na jejichž základě stát nabyt vlastnictví k věci. Soudy tak přistupovaly k tomu, že prizmatem dnešní právní teorie, vycházejíce ze skutečností nastalých před několika desítkami let, a tedy i z obtížné důkazní situace, posuzovaly tehdejší úkony státní správy a jejich důsledky. Ústavní soud ČR navíc v nálezu I. ÚS 539/98²⁶⁰⁹ smíšením dvou právních

tělovýchovných organizací, zákon č. 172/1991 Sb. spolu s předpisy vydanými k jejich provedení, a v některých svých aspektech rovněž zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, případně zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²⁶⁰⁴ srov. náleží Ústavního soudu ČR z 16.12.2004 sp. zn. III. ÚS 107/04, Sbírka rozhodnutí Ústavního soudu ČR, svazek 35, náleží č. 192

²⁶⁰⁵ rozhodnutí 27/1991 z 20.4.1991 a 15/1993 z 12.3.1993

²⁶⁰⁶ např. v rozhodnutí z 7.3.2003 Jantner proti Slovensku, rozhodnutí z 22.6.2004 Broniowski proti Polsku

²⁶⁰⁷ rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jantner proti Slovensku, shodně rozsudek jeho velkého senátu ve věci Kopecký proti Slovensku

²⁶⁰⁸ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁰⁹ „Právní závěr, podle něhož stát nabývá v případech podle ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. věci do vlastnictví bez právního důvodu fyzickou okupací, je z ústavněprávního hlediska neudržitelný. Smysl

pojmu – samého vlastnického práva a jednoho z jeho atributů, tj. nároku na jeho ochranu – připustil dotčení statusu quo současných právních vztahů k půdě.

Ústavní soud ČR v této souvislosti konstatoval, že vlastnické právo oprávněných osob podle restitučních předpisů vzniká až okamžikem vydání věci. Tím je ve skutečnosti legalizován přechod majetku na stát, a to bez ohledu na to, co bylo titulem pro tento přechod, a jen v případech, které jsou v restitučních zákonech výslovně uvedeny, je původní nabývací titul státu, samozřejmě za splnění dalších v zákoně uvedených podmínek, důvodem pro vrácení věci. Restituční zákony v podstatě legalizovaly vlastnictví státu k majetku, který stát získal konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními, bez ohledu na to, že by bez jejich existence jinak bývalo možné, v některých případech, uplatnit na takový majetek vlastnické právo podle obecných předpisů. Tím však byla současně vyloučena možnost uplatnit tato práva jinak, tedy podle obecných předpisů, neboť tato úprava je speciální úpravou k předpisům obecným. Současně zákon o mimosoudních rehabilitacích jako základní restituční zákon ve své preambuli výslovně vyloučil z restitucí majetek, který přešel na stát před rozhodným obdobím. Ústavní soud ČR výslovně konstatoval, že „není tedy pravda, že tento zákon neřeší jiný majetek, než ten, který přešel na stát až v rozhodném období, ale ve skutečnosti se týká veškerého majetku státu, který stát vlastnil ke dni přijetí tohoto zákona a který nabyl za období do konce roku 1989.“²⁶¹⁰ Tím, že v preambuli byla vyloučena náprava majetkových křivd „z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti“, uzákonil, že tento majetek je ve vlastnictví státu, a nelze na něj uplatňovat nároky podle obecných předpisů. Ústavní soud ČR opakovaně připomněl, že restituční předpisy tvoří komplex a je třeba je vždy vykládat v jejich vzájemné souvislosti, s ohledem na cíl, který byl jejich přijetím vytyčen,²⁶¹¹ a to zmírnění některých majetkových křivd nastalých v tzv. rozhodném období. Lze přitom mít za to, že výsledkem jejich přijetí a následné aplikace mělo být rovněž nastolení právní jistoty ve vlastnických vztazích. Takový požadavek je nezbytný pro další existenci ČR jako právního státu, jehož základním pilířem je rovněž princip právní jistoty. Uvedená zásada pak ČR nově zavazuje i ve vztahu a v rámci přejetých závazků při vstupu do Evropské unie.²⁶¹²

V této souvislosti Ústavní soud ČR uvedl, že sice nastolil tendenci odčiňovat křivdy v co možná nejširším rozsahu, vždy však v rámci předpisů, které byly ke zmírnění těchto křivd přijaty, a vždy, a to zejména zdůraznil, s ohledem na státem legitimovanou vůli k nápravě těch křivd, ke kterým došlo v letech 1948 – 1989, tedy v době vymezené jako doba nesvobody,²⁶¹³ v době totalitního systému uplatňovaného komunistickou stranou, nikoliv křivd jiných. Tato vůle státu je jasně vymezená právě restitučními zákony a jen ve věcném i časovém rozsahu těmito zákony určeném je náprava přípustná. Ve svém nálezu z 23. února 2005²⁶¹⁴ Ústavní soud ČR konstatoval, že „podle čl. 1 Ústavy je Česká republika svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Jedním ze základních pilířů právního státu je právní jistota. Pod tímto zorným úhlem musí být posuzovány spory o vlastnictví zejména tam, kde důvody k jeho zpochybnění se nenachází v

restitučního předpisu totiž spočívá ve snaze o zmírnění byť alespoň některých majetkových křivd, vzniklých v rozhodném období, a tento smysl by byl zjevně popřen, jestliže by byl v samotném restitučním předpisu založen nový důvod vzniku vlastnického práva státem. Jak totiž vyplývá i z gramatické dikce ustanovení § 6 citovaného zákona, odstavec 1 tohoto předpisu upravuje případy, kdy v rozhodném období „věc přešla na stát“, zatímco podle odstavce 2 povinnost vydat věc se vztahuje „i na případy, kdy stát převzal věc bez právního důvodu.“. Je tedy zjevné, že smysl odstavce 2 uvedeného ustanovení nespočívá v konstituování nového nabývacího titulu věci pro stát, nýbrž v úpravě případů držby věci státem, k níž bez právního důvodu došlo.“

²⁶¹⁰ stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶¹¹ srov. např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 691/01, věta první

²⁶¹² srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶¹³ zákonem č. 480/1991 Sb.

²⁶¹⁴ sp. zn. II. ÚS 114/04, publikováno v Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, svazek 36, nálezy č. 32

současnosti, ale v událostech, které se staly před desítkami let. V předmětné věci vlastníci, kteří užívali předmět vlastnictví nerušeně 40 let, jsou náhle konfrontováni se situací, že jejich vlastnické právo je zpochybňováno na základě okolností, které nijak neovlivňovali a jejichž obsah ani nemohli znát. Naopak ze všech okolností, které jim byly známy, si mohli udělat jediný možný závěr, že svá práva nabyli v souladu s platnými zákony. Jejich dobrá víra, že právo nabyli od státu v souladu se zákonem, musí být chráněna a nelze v zájmu právní jistoty připustit výklad absolutní neplatnosti právních úkonů, které napříč desetiletími vrací právní vztahy do dávné minulosti. Nelze připustit takový výklad obecných předpisů, který by vedl k rozšíření majetkových restitucí nad rámec nároků vyplývajících z restitučních předpisů.“. Zároveň však dovodil, aniž by znovu určil jakoukoliv časovou hranici, že „takový závěr není v rozporu s dříve vysloveným názorem, že existence restitučních předpisů nebrání uplatňovat majetková práva podle předpisů obecných. Tento závěr totiž platí jen pro ty případy, kdy nebylo možné uplatnit nárok podle restitučních předpisů.“. Druhý senát Ústavního soudu ČR zde vycházel ze shora citovaného stanoviska velkého senátu Nejvyššího soudu ČR, aniž by potřeboval ke svému rozhodnutí nějak blíže vymezovat další otázky včetně již zmíněné časové hranice, neboť šlo o otázku převodu vlastnického práva v roce 1967, tedy v časovém rámci restitučními předpisy daném. S tímto obecně jistě platným závěrem však bez dalšího při řešení obdobných vlastnických sporů z hlediska zachování principu právní jistoty vystačit nebylo možné. Vyjádřil-li totiž zákonodárce svůj zřejmý úmysl omezit odčinění křivd nejen stanovením zákonných podmínek na straně osob oprávněných i osob povinných a z hlediska věcného, ale především časovou hranicí 25. února 1948, tedy datem převzetí státní moci komunistickým režimem, datem, od něž se odvíjí právní i společenské změny směřující k nastolení nedemokratického režimu, lze při takto jasně vyjádřené vůli přiznat mu právo úsudku, že tak zásadní zásah do vlastnických vztahů nastalých před tímto datem by nebyl společensky žádoucí a z hlediska vyjádřených cílů restitučního zákonodárství jej není třeba, a pokud tato potřeba v dalším z hlediska palčivosti řešené problematiky vyvstala,²⁶¹⁵ tak již cestou zákona v jím vymezených případech průlom za danou časovou hranici byl učiněn.²⁶¹⁶ Ústavní soud ČR připomenul, že ani na období před vymezeným datem,²⁶¹⁷ především období let 1945 až 1948, nelze pohlížet jako na období právního nebo společenského poklidu, neboť toto období je charakteristické právě rozsáhlou snahou po rekonstrukci poměrů ve státě ve smyslu narovnání právního i hospodářského řádu zasaženého válkou a poválečným obdobím, mnohdy nedůslednou a chaotickou snahou přizpůsobit tento řád změnám již nastalým, včetně přesunu obyvatelstva v pohraničních oblastech souvisejícího nejdříve s nuceným odchodem českých obyvatel po uzavření Mnichovské dohody do vnitrozemí a poválečným vylidněním těchto oblastí odsunem německého obyvatelstva na základě přijatého mezinárodního uspořádání. Na tuto snahu bylo však i v současnosti nutné nahlížet z hledisek historických, právních i tehdejších společenských názorů, nikoliv dnešních. Toto stanovisko vyslovil Ústavní soud ČR již jednou – při posuzování ústavnosti dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.²⁶¹⁸ „...to, co přichází z minulosti, musí sice i tvářit v tvář přítomnosti hodnotově obstát, toto hodnocení minulého nemůže však být soudem přítomnosti nad minulostí. Jinými slovy, řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti, jenž je již poučen dalšími zkušenostmi, z těchto zkušeností čerpá a na mnohé jevy pohlíží a hodnotí je s časovým odstupem.“ K ochraně práva, pro niž existovala právními předpisy vymezená procesní cesta, již instanční i soudní kontrola správních rozhodnutí svou zvláštní povahou bezpochyby je,

²⁶¹⁵ např. ohledně židovského majetku

²⁶¹⁶ zákon č. 243/1992 Sb., okrajově zákon č. 212/2000 Sb.

²⁶¹⁷ tj. před 25.2.1948

²⁶¹⁸ náleží Ústavního soudu ČR z 8.3.1995 sp. zn. Pl. ÚS 14/94, Sbíрка rozhodnutí, svazek 3, náleží. č. 14; vyhlášen pod č. 55/1995 Sb.

tedy nelze využít dodatečně poté, co takový prostředek již nelze uplatnit, cestu žaloby, jejíž účel je odlišný.²⁶¹⁹

Ústavní soud ČR konstatoval, že žaloba na určení práva²⁶²⁰ byla a je nástrojem ochrany subjektivního práva před neoprávněnými zásahy. Vždy šlo a jde o žalobu svou povahou preventivní²⁶²¹ – jejím účelem je předejít stavům nejistoty ohledně určitého práva nebo jeho výkonu a její význam je ryze praktický – nastolení jistoty v ohrožených právních vztazích, přičemž je třeba více než u žalob na plnění dbát, aby nedošlo k jejímu zneužití.²⁶²² Především k této obraně je tedy požadována jistá kvalita žaloby na určení práva spočívající v tom, že musí být dán žalobcům²⁶²³ naléhavý právní zájem na požadovaném určení, jež musí být vyvoláno stavem, který způsobuje, že právní stav žalobce k věci se stal nebo stává nejistým, je zpochybněn. Tomu odpovídalo i znění příslušného zákonného ustanovení: § 228 civilního řádu soudního²⁶²⁴ výslovně stanovil, že žalobce musí mít právní zájem na tom, aby „*tento právní poměr nebo právo nebo pravost listiny byly co nejdříve na jisto postaveny*“, a požadavek, aby byl při podání žaloby dán zájem na co nejrychlejším určení, se stával předmětem dokazování.²⁶²⁵ Jako základní podmínku uplatnění určovací žaloby dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu jej zkoumá i dnešní soudce. Jakmile totiž bylo právo již porušeno, nemá preventivní ochrana postavení žalobce žádného smyslu, neboť jejím prostřednictvím již v zásadě nelze spory, které by o ně mohly v budoucnu vzniknout nebo jejichž vznik již bezprostředně hrozí, odvrátit. Ústavní soud ČR vyslovil závěr, že „*o naléhavý právní zájem může zásadně jít jen tehdy, jestliže by bez soudem vysloveného určení²⁶²⁶ bylo buď ohroženo právo žalobce nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým, což – řečeno jinými slovy – znamená, že buď musí jít u žalobce o právní vztah (právo) již existující²⁶²⁷ nebo o takovou jeho procesní, případně hmotněprávní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být ohrožen, příp. pro nejisté své postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.*“²⁶²⁸ Judikatura v době rozhodování o výše uvedeném sporu Franze Ulricha Kinskyho se však zároveň ustálila na názoru, že lze mít za daný naléhavý právní zájem všude tam, kde rozhodnutí soudu bude podkladem pro zápis do katastru nemovitostí. Tento závěr reflektoval v tu dobu platnou zákonnou úpravu zápisů vlastnických práv do katastru nemovitostí a zároveň postup katastrálních úřadů, které odmítaly přistoupit k zápisům vlastnického práva na základě soudního rozhodnutí o vydání věci, byť se důvodem pro toto rozhodnutí stavělo být vlastnické právo toho, jemuž byla nemovitost soudním rozhodnutím vydána. Ústavní soud ČR k tomu konstatoval, že stále platí, že naléhavý právní zájem na určení, zda tu právo je či není, není dán tam, kde se lze domáhat plnění. Jestliže tedy někdo o sobě tvrdí, že je vlastníkem věci, včetně věci nemovité, nemůže uplatňovat své právo žalobou na určení, ale toliko žalobou na plnění, kterou je vlastnická žaloba. Z hlediska ochrany vlastnického práva nemůže být v jiné situaci vlastník, který je zapsán v katastru nemovitostí, a vlastník, který zapsán není. Naléhavost právního zájmu na určovacím výroku je totiž dána až

²⁶¹⁹ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶²⁰ § 126 občanského zákoníku ve spojení s § 80 písm. c) občanského soudního řádu

²⁶²¹ srv. HORA, J.: Československé civilní právo procesní. Díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů. Všeherd, Praha 1922, str. 154 – 155, BUREŠ, J. – DRÁPAL, L., MAZANEC, M.: Občanský soudní řád – komentář. I. Díl. 6. vydání. C. H. Beck, Praha 2003, str. 259

²⁶²² HORA, J.: Československé civilní právo procesní. Díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů. Všeherd, Praha 1922, str. 154: „*Nelze se dovolávat činnosti soudu jen kvůli rozhodnutí otázek akademických neb kvůli uspokojení zájmu, jenž nedošel uznání právním řádem.*“

²⁶²³ stěžovatelův

²⁶²⁴ zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

²⁶²⁵ srv. Vážný 1357

²⁶²⁶ že právní vztah nebo právo existuje

²⁶²⁷ alespoň v době vydání rozhodnutí

²⁶²⁸ nález Ústavního soudu ČR z 20.6.1995 sp. zn. III. ÚS 17/95, Sbíрка rozhodnutí, svazek 3, nález č. 35, str.

tehdy, je-li ve sporu na ochranu vlastnického práva prokázáno vlastnické právo, a odvíjí se pouze od toho, že takový výrok je podkladem pro zápis do katastru. Naléhavost právního zájmu se tedy, jak Ústavní soud ČR zdůraznil, neodvíjí od potřeby zjišťování vlastnictví, ale ze skutečnosti, že předpisy o katastru nemovitostí neumožňují katastru zapsat vlastnické právo k nemovitosti na základě výroku, kterým se meritorně řeší vlastnictví k nemovitosti zapisované do katastru nemovitostí.²⁶²⁹

Ač je tedy možné provést změnu v zápisech vlastnických práv k nemovitostem na základě rozhodnutí o určovací žalobě, nelze bez dalšího pouze z tohoto faktu naléhavý právní zájem žalobce²⁶³⁰ dovodit. To platí právě tam, kde právní vztahy žalobce k věci byly s jistými následky dotčeny před několika desítkami let, nikoliv dnes, a nestaly se nejistými nyní, nýbrž právě prostřednictvím žaloby na určení vlastnického práva a zpochybnování aktů, na základě kterých právo žalobce zaniklo, je uváděno v nejistotu právo současného vlastníka věci. Ústavní soud ČR v této souvislosti konstatoval, že určovací žaloba zde tedy nebyla nástrojem prevence, nýbrž nástrojem, jímž měly být nahrazeny právní prostředky ochrany ve své době nevyužité nebo neúspěšné a zpochybněna zákonnost před šedesáti lety uskutečněných veřejnoprávních postupů; ve skutečnosti tedy nemířila k nastolení právní jistoty na straně žalobce, nýbrž k jejímu narušení na straně nynějšího vlastníka věci.²⁶³¹ Právní jistota všech osob, jakož i zachování nezbytné autority státu vyžadují, aby pravomocná rozhodnutí soudu či správního orgánu, na jejichž základě určitá osoba nabývá nebo pozbývá vlastnictví věci, bylo nezpochybnitelnou právní skutečností, mající účinky do budoucna, bez ohledu na to, zda písemné vyhotovení takového aktu dosud existuje. V opačném případě by totiž bylo možné uplatnit tvrzení o jeho vadách vzápětí poté, co uplynula lhůta k jeho skartaci, byl zničen nebo ztracen. Nynější v katastru zapsaní vlastníci, nejen pro dlouhou dobu, která uplynula od pozbytí vlastnického práva osoby, která se jej dnes prostřednictvím určovacích nebo obdobných žalob domáhá, by byli především dlouhotrvající deformací vlastnického práva, práva držby a vydržení a rovněž zpochybněním důležitosti a závaznosti knihovních (katastrálních) zápisů jednostranně znevýhodnění, neboť ve většině případů nemohou vyhovět požadavkům na prokázání skutečností nastalých před více než půlstoletím. Konstrukce břemene tvrzení i břemene důkazního v rámci občanského soudního řízení v dnešní podobě by pak nad míru ospravedlnitelnou zatížila stranu, která by byla takovými tvrzeními napadena. Je-li určovací žalobou napadána konfiskace²⁶³² dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. nebo dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., případně akty revize první pozemkové reformy, je nutno zdůraznit, že břemeno důkazní zde zatěžovalo vlastníka konfiskovaného majetku, který se proti konfiskaci bránil v tom smyslu, že bylo na něm, aby prokázal, že u něj nejsou zákonné podmínky pro konfiskaci majetku dány, a to v okamžiku konfiskace. Prostřednictvím požadavku určení vlastnického práva se však tíž nebo jeho potomci²⁶³³ tohoto zákonného břemene zbavují a přenášejí je na druhou, již tak znevýhodněnou stranu sporu. Pokud by byl v zásadě mimo vymezený rámec časový i věcný připuštěn přezkum veřejnoprávního postupu, jenž byl titulem pro přechod vlastnického práva, znamenalo by to přiznat obecným soudům oprávnění, které v době vydání takového aktu neměly. Např. dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 5. února 1947²⁶³⁴ nepřislušelo soudům zabývat se otázkou konfiskace²⁶³⁵ ani předběžně.^{2636, 2637}

²⁶²⁹ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶³⁰ stěžovatele

²⁶³¹ srv. v tomto ohledu závěry ve shora citovaném nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 114/04

²⁶³² její proces, účinky, zákonnost

²⁶³³ případně jiné osoby, které tvrdí svůj právní zájem

²⁶³⁴ sp. zn. Rc 187/47

²⁶³⁵ z hlediska splnění zákonných podmínek

²⁶³⁶ shodně Vážný 625; rovněž ve vztahu k dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 28.5.2003 sp. zn. 22 Cdo 683/2002. In: Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, sv. 26, C 1959:

Soudobé procesní předpisy záměrně stanoví lhůtu, ve které je možné právní akt či jeho účinky právní cestou napadnout, jinak platí, že je-li tato lhůta promeškána, je rozhodnutí orgánů veřejné moci pravomocné,²⁶³⁸ včetně účinků, které na jeho základě nastaly. Pokud by byla tato lhůta zpochybněna, stejně jako účinky aktu samého, nebylo by žádné jistoty ani limitu, ať už věcného, ale zejména časového, který by bránil dřívějším vlastníkům věci nebo jejich potomkům, domáhat se majetku, kterého pozbyli kdykoliv v minulosti – například na základě obnoveného zřízení zemského²⁶³⁹ nebo kroků první pozemkové reformy,²⁶⁴⁰ s poukazem na jejich vady, neplatnost nebo neúčinnost, potažmo neexistenci takového titulu. V této souvislosti Ústavní soud ČR znovu poukázal na účel předpisů restitučních, které jediné prolomily tuto lhůtu. Pouze v jejich rámci a za účelem dosažení v nich vytyčeného cíle, tj. zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, však lze, jak Ústavní soud ČR rovněž opakovaně uvedl, zpochybnění správního aktu nebo určení následků jeho neexistence dosáhnout. Ústavní soud ČR přiznal obecným soudům oprávnění posuzovat zákonnost výměrů o konfiskaci pouze v rámci řízení o restitučních nárocích z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů, tedy pouze v rámci řízení zvláštního, zejména řízení na základě zákona, který byl ke zmírnění křivd vzniklých v souvislosti s uplatňováním dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., případně dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. zákonodárcem přijat. Zákon č. 243/1992 Sb., přijatý na základě zmocnění obsaženého v § 7 zákona o půdě, tak umožnil nápravu některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů,²⁶⁴¹ avšak pouze některých případech a v časovém limitu již dříve stanoveném.²⁶⁴²

Samotné plynutí času je dle názoru Ústavního soudu ČR skutečností tak závažnou, že i tehdy, kdy s ním nelze ve všech případech zánik vztahu k věci ve smyslu právním, nebo naopak jeho vznik, spojovat, je třeba přiznat mu účinky faktické. Význam času jako právní skutečnosti z hlediska požadavku stability vlastnických vztahů podtrhl zákonodárce v restitučních předpisech, když se na straně jedné rozhodl umožnit průlom do vlastnických vztahů, na straně druhé však uplatnění nároků podle těchto předpisů omezil relativně krátkou časovou lhůtou pro uplatnění restitučního nároku, jejímž marným uplynutím nárok prekludoval. Deformace pojmu vlastnictví a jeho obsahu, učiněná po roce 1948, zasáhla i účinky právních aktů²⁶⁴³ nastalých před tímto obdobím, neboť samotný jeho institut byl zbaven některých do té doby platných atributů, včetně vlivu času na změnu práv nebo jejich obsahu. Tehdejší právní věda, shodně s platnou právní úpravou, zastávala stanovisko, které bylo v době rozhodování v této věci teorií vlastnického práva restaurováno, a sice „více obsahů, které se k pojmu vlastnictví pojí, resp. existence vlastnictví jako kategorie právní, sociální, ekonomické“.²⁶⁴⁴ Nutnost uznání vlastnictví jako kategorie sociální, jež musí vejít ve shodu s jeho pojmem právním, bylo chápáno za situace, kdy se někdo choval k věci jako vlastník, byl²⁶⁴⁵ za vlastníka uznán a je zásadně i o svém řádném vlastnictví přesvědčen, ač právní stav může být jiný. Tento

„... (soudy) ani v současné době nepřisluší, aby v řízení o ochranu vlastnictví posuzoval existenci předpokladů konfiskace podle uvedeného dekretu.“

²⁶³⁷ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶³⁸ ve vztahu ke správním rozhodnutím platí zásada správnosti správního rozhodnutí

²⁶³⁹ z roku 1627 pro Čechy a roku 1628 pro Moravu

²⁶⁴⁰ zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového

²⁶⁴¹ včetně některých otázek konfiskace dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. podle části první zákona

²⁶⁴² srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁴³ ať už individuálních či normativních

²⁶⁴⁴ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1935, II. díl, str. 198 a násl.

²⁶⁴⁵ mnohdy i ze strany státu a jeho orgánů

problém je řešen po celou dobu existence vyspělých právních řádů – v zásadě již starého Říma.²⁶⁴⁶ Další řešení hledala právní teorie v institutech oprávněné držby a vydržení. Tyto instituty spolu s časovým omezením vlastnické žaloby proti tzv. knihovnímu vlastníkovi²⁶⁴⁷ a ochranou nabyvatele v dobré víře byly v právním řádu s určitou, nepřerušovanou tradicí naprosto přirozené a o jejich nutnosti nebo účincích nebylo sporu. S účinností občanského zákoníku z roku 1950²⁶⁴⁸ však byly zavrženy, čímž byl učiněn další krok v deformaci vlastnického práva a jeho ochrany pro několik desítek let.²⁶⁴⁹

Bylo však nepochybné, že účinky plynutí času nastaly bez ohledu na to, zda byly či nebyly právním řádem aprobovány, neboť tyto účinky veřejnoprávního postupu jako titulu přechodu vlastnického práva ani přechod vlastnického práva²⁶⁵⁰ nebyly zpochybněny v rámci jakéhokoliv přezkumu²⁶⁵¹ a na základě takového aktu²⁶⁵² došlo k dalším změnám v právních vztazích k věci. Doba, která uplynula od roku 1948, je delší než půl století a dalece překročila v jakémkoliv časovém období zakotvené vydržecí lhůty, a to jak u vydržení řádného, tak mimořádného.²⁶⁵³ Bylo tedy dle posouzení Ústavního soudu ČR možné mít za to, že skutečnosti nastalé před tímto datem a jejich právní následky, pokud nebyly dotčeny v rámci aplikace právní úpravy zvláštního zákona č. 243/1992 Sb. v taxativně stanovených případech, jsou dokonanými skutečnostmi jak z pohledu práva mezinárodního,²⁶⁵⁴ tak i z hlediska práva vnitrostátního. Případná tvrzená křivda nastalá před rozhodným obdobím tak, jak Ústavní soud ČR uzavřel, nemůže být napravitelná dnešními právními prostředky. Shodně to již vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí z 25. října 2001:²⁶⁵⁵ „*Ústavní soud si je vědom toho, že ani správní orgány ani soudy nejsou oprávněny k přímým zásahům a k rušení pravomocných rozhodnutí z minulého období. Výjimečně však, ve věcech restitučních, Ústavní soud ČR vyslovil názor, že pokud jde o správní akty přijaté v tzv. rozhodném období, jsou uvedené orgány oprávněny posuzovat dopad těchto rozhodnutí z hlediska v úvahu připadajících restitučních titulů uvedených v restitučních předpisech.*²⁶⁵⁶ *O takovou restituční věc se však v případě stěžovatelky nejedná, přičemž Ústavní soud ČR nesdílí její přesvědčení, že závěry ve věcech restitučních nutno respektovat i při rozhodování o určovacích žalobách. Orgány veřejné moci ve věci stěžovatelky rozhodující tedy nebyly povinny zabývat se zkoumáním, zda příslušné (deklaratorní) správní rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro konfiskaci podle dekretu č. 108/1945 Sb., bylo vydáno v souladu s tehdy platnými právními předpisy. Ústavní soud ČR je toho názoru, že v případě stěžovatelky, resp. její babičky podmínky pro konfiskaci splněny nebyly. Je však i toho názoru, že v roce 1946, kdy k vydání konfiskačního výměru došlo, byla Československá republika demokratickým státem, a tudíž babičce stěžovatelky nic nebránilo využít možnost podat odvolání k příslušnému zemskému národnímu výboru ve smyslu § 1 odst. 4 cit. dekretu. Pokud takto nepostupovala, nelze za současného právního stavu zvrátit předmětné správní rozhodnutí určovací žalobou. Tomuto závěru odpovídá i platný systém restitučních předpisů, jež je*

²⁶⁴⁶ zde institutem honorárního nebo praetorského vlastnictví

²⁶⁴⁷ jako forma *praescriptio tabularum* dle § 61 – 67 zákona č. 95/1871 ř. z., o zavedení obecného zákona o pozemkových knihách – viz RANDA, A.: Právo vlastnické dle rakouského práva, IV. opravené vydání. Praha 1889, str. 113 a násl, shodně SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1935, II. díl, str. 537 a násl.

²⁶⁴⁸ zákon č. 141/1950 Sb.

²⁶⁴⁹ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁵⁰ bez ohledu na existenci nebo správnost titulu tohoto přechodu

²⁶⁵¹ nebo se tak stalo neúspěšně

²⁶⁵² o jehož správnosti nevznikly pochyby

²⁶⁵³ tj. vydržení beztitulárního

²⁶⁵⁴ Georg Jellinek

²⁶⁵⁵ sp. zn. IV. ÚS 437/01

²⁶⁵⁶ náleze ve věci sp. zn. III. ÚS 225/96, uveřejněný pod č. 18, svazek 7 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu

výrazem vůle zákonodárce omezit nápravu spáchaných majetkových křivd na ty, k nimž došlo v tzv. rozhodném období.²⁶⁵⁷ Ústavní soud ČR připomíná, že pokud došlo v tomto období k dokončení sporu, který započal před tímto obdobím (např. sporu o platnost konfiskace), pak se svými rozhodnutími zastal těch, u kterých bylo zřejmé, že došlo následně ke zneužití dekretů prezidenta republiky, např. svévolnou anulací rozhodnutí ve prospěch vlastníků, resp. jejich právních nástupců.²⁶⁵⁸

Ústavní soud ČR dále konstatoval, že konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, jež nelze posuzovat z hlediska vad na něj navazujících správních²⁶⁵⁹ rozhodnutí, pokud to není výslovně zákonem připuštěno. Ostatně ve věcech konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. zpravidla docházelo ke konfiskaci přímo ze zákona bez správního řízení, byl-li vlastník věci již jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů označen²⁶⁶⁰ a jestliže on sám nenavrhl, aby bylo ve správním řízení rozhodnuto, nebo vydání takového deklaratorního rozhodnutí neuznal za potřebné sám správní úřad. Tvrzení o vadách v konfiskačním řízení vydaného rozhodnutí samo o sobě nebylo s to účinky konfiskace zpochybnit, neboť právním titulem přechodu vlastnického práva zde nebyl tento správní akt, nýbrž dekret samotný.²⁶⁶¹

Poskytnutím ochrany tvrzenému vlastnickému právu, které zaniklo před téměř šedesáti lety, by tak podle posouzení Ústavního soudu ČR byla narušena právní jistota osob, které v průběhu této doby vlastnictví k věci²⁶⁶² nabyly od státu nebo od předchozího vlastníka a mohou spoléhat pouze na zásadu důvěry v katastrální zápis. Odmítnutí ochrany tvrzenému právu nemůže být v takových případech v rozporu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Bylo zde nutno poukázat na dobu, kdy Listina základních práv a svobod vznikala a rovněž zřejmý úmysl zákonodárce zakotvit ochranu především toho, co bylo dříve v masovém měřítku porušováno. Tento článek je tak především reakcí na předchozí zásahy totalitní moci do vlastnictví, obdobně jako tomu bylo v případě prvního předobrazu Listiny základních práv a svobod – Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, případně Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 i Protokolu č. 1 z roku 1952 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Je nezpochybnitelné, že žádný z uvedených dokumentů neměl na mysli poskytování ochrany dávno nevykonávanému a mnohdy zapomenutému formálnímu právu; v opačném případě by nebylo možné ani vydržení.

V daném případě nešlo ani o vyvlastnění, jak bylo mnohokrát zdůrazněno, nýbrž o zánik možnosti uplatnit ochranu práva v důsledku uplynutí dlouhé doby;²⁶⁶³ pokud osoba, která pozbyla majetek v důsledku jeho odnětí státem, se nedomáhala ochrany u soudu²⁶⁶⁴ nebo nebyla úspěšná, nemůže po uplynutí mnoha desetiletí legitimně očekávat, že by mohlo dojít k obnovení jejího vlastnického práva. ČR je povinna hájit právní zájmy osob, které podléhají její jurisdikci – tedy především zájem na tom, aby současný právní stav nebyl zpochybňován a nevznikala nejistota z hlediska vlastnictví, eventuálně platnosti dalších majetkových převodů. V případě, že takto nabytý majetek československý, resp. český stát mezitím převedl na třetí osobu,²⁶⁶⁵ ze zásady legitimního očekávání zároveň vyplývá, že tomuto vlastníku musí

²⁶⁵⁷ tj. od 25.2.1948 do 1.1.1990

²⁶⁵⁸ viz např. náleze ve věci sp. zn. IV. ÚS 309/97, též in: Sbírka rozhodnutí, svazek 11, náleze č. 91, citovaný v odůvodnění ústavní stížnosti

²⁶⁵⁹ deklaratorních

²⁶⁶⁰ viz usnesení Ústavního soudu ČR z 24.6.2003 sp. zn. II. ÚS 155/03, nepublikováno

²⁶⁶¹ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁶² bez ohledu na to, zda se jedná o nemovitost zapsanou v katastru nemovitostí či nikoliv

²⁶⁶³ obdobně jako u vydržení

²⁶⁶⁴ a přinejmenším v letech 1945 – 1948 tu taková možnost byla

²⁶⁶⁵ např. na základě zákona ČNR č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, případně v privatizaci

být dána možnost počítat s udržetím určitého právního stavu a měla by mu být poskytnuta ochrana proti jakékoli změně tohoto stavu, kterou nemohl rozumně očekávat. V opačném případě, za situace, kdy by neexistovala jistota, zda lze nabýt vlastnické právo k nemovitostem, aniž by hrozilo, že za vlastníka nebude následně prohlášen někdo, u nějž se mělo za to, že jeho právo zaniklo před více než půlstoletím, a tato situace ani s největší možnou péčí nemohla být v okamžiku převodu předvídána, by stát tuto povinnost nesplnil. V souvislosti s tím Ústavní soud ČR uzavřel, že tedy nelze napadnout, mimo zvláštními zákony vymezený rámec, vlastnické právo osob, které je nabyly od státu, cestou zpochybnění právních skutečností nastalých dříve, než došlo k uvedené deformaci právního řádu, a to bez ohledu na to, zda byl přechod vlastnictví promítnut do zápisů ve veřejných rejstřících k tomu účelu určených²⁶⁶⁶ či nikoliv. Nelze tak dát před materiálním vlastnictvím, podloženým zápisem v katastru nemovitostí, nastalým před téměř šedesáti lety, přednost formálnímu vlastnickému právu, jsou-li namítány pochybnosti o jeho zániku jen proto, že následně k uvedené deformaci došlo.²⁶⁶⁷

Takovýto postup by totiž nemohl obstát nejen z hlediska práv chráněných čl. 11 odst. 1 a rovněž čl. 11 odst. 3 větou druhou Listiny základních práv a svobod, ale především s ohledem na čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Evropský soud pro lidská práva dal prostřednictvím svých rozhodnutí při výkladu tohoto článku opakovaně najevo, a to i ve vztahu k České republice, že Úmluvou, resp. Protokolem k ní je chráněn majetek existující,²⁶⁶⁸ nikoliv „očekávání, že bude uznáno přežití bývalého vlastnického práva, které je již dlouho nemožné účinně vykonávat“.²⁶⁶⁹ Výklad Evropského soudu pro lidská práva tak dává přednost zachování právní jistoty osob, kterým svědčí onen atribut existujícího majetku, a kterým lze přiznat „legitimní očekávání, že tento stav bude zachován“.²⁶⁷⁰

Ústavní soud ČR závěrem uzavřel, že „Na otázku, zda je možné domáhat se ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před rokem 1948, prostřednictvím zpochybnění právních skutečností, na základě nichž k takovému zániku došlo, a tedy nikoli způsoby stanovenými restitučními předpisy, nýbrž za použití obecných občanskoprávních institutů,²⁶⁷¹ odpovídá Ústavní soud ČR záporně.“²⁶⁷²

Je nutné poukázat rovněž na fakt, že stanovisko Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005 nebylo přijato jednomyslně; hlasovalo pro něj deset soudců Ústavního soudu ČR, dva²⁶⁷³ soudci se hlasování o něm neúčastnili, tři²⁶⁷⁴ další měli odlišné stanovisko, z toho jeden²⁶⁷⁵ pouze k části odůvodnění. Nesouhlas dvou soudců Ústavního soudu ČR však nemohl nic změnit na přijetí tohoto stanoviska, ke kterému bylo třeba nejméně devíti soudců, což bylo v daném případě naplněno. Současně s tímto stanoviskem Ústavního soudu ČR bylo téhož dne, tedy 1. listopadu 2005, vyhlášeno i stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 22/05, které ve výrokové části konstatovalo, že „zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů reholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, je svojí povahou součástí restitučního zákonodárství.“²⁶⁷⁶

²⁶⁶⁶ pozemkových knihách, katastru nemovitostí, patentovém rejstříku a dalších

²⁶⁶⁷ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁶⁸ existing possessions, biens actuels

²⁶⁶⁹ viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věcech X. Y. a Z. proti Německu, 1997, Malhous proti České republice, 2000, Gratzinger a Gratzingerová proti České republice, 2002, a další

²⁶⁷⁰ viz např. Michael Stretch v. Spojené království, 2003

²⁶⁷¹ tedy žaloby na určení práva, jakož i žaloby na vyklizení a žaloby na vydání věci

²⁶⁷² srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁷³ Vladimír Kůrka, Ivana Janů

²⁶⁷⁴ Eliška Wagnerová, Miloslav Výborný, Vojen Güttler

²⁶⁷⁵ Vojen Güttler

²⁶⁷⁶ srv. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 22/05

Druhý senát Ústavního soudu ČR následně posuzoval ústavní stížnost Franze Ulricha Kinskyho ve světle stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,²⁶⁷⁷ přičemž opakoval, že spor vedený před obecnými soudy má bez ohledu na svou formu povahu sporu o obnovení vlastnického práva, které formálně zaniklo na základě konfiskace v roce 1945. Tvrzení Franze Ulricha Kinskyho o tom že k zániku nedošlo, neboť právní důvod takového převzetí zde neexistoval, již podle názoru Ústavního soudu ČR není dnes možné přikládat právní relevanci, a to bez ohledu na to, jaké důkazy k prokázání svých tvrzení nabízel, neboť zde právní důvod zániku vlastnického práva jmenovaného byl v podobě konfiskace na základě dekretů presidenta republiky. Fakt, že ke konfiskačnímu řízení došlo, nepopíral ani Franz Ulrich Kinsky, pouze měl za to, že takový proces byl vadný. Ústavní soud ČR však několikrát ve svých rozhodnutích deklaroval, a učinil tak i v odůvodnění svého stanoviska z 1. listopadu 2005 (viz výše), že konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, jež nelze posuzovat z hlediska vad na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to nebylo výslovně zákonem připuštěno. Ostatně ve věcech konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. zpravidla docházelo ke konfiskaci přímo ze zákona bez správního řízení, byl-li vlastník věci již jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů označen²⁶⁷⁸ a jestliže on sám nenavrhl, aby bylo ve správním řízení rozhodnuto, nebo vydání takového deklaratorního rozhodnutí neuznal za potřebné sám správní úřad. Tvrzení o vadách v konfiskačním řízení vydaného rozhodnutí samo o sobě není s to účinky konfiskace zpochybnit, neboť právním titulem přechodu vlastnického práva zde není tento správní akt, nýbrž dekret samotný. Proto též Ústavní soud ČR ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že dokazování okolností jednotlivých konfiskačních aktů provedených podle dekretů před rozhodným obdobím jde mimo rámec vymezený procesní úpravou žalob o určení vlastnictví. Pokud tedy Franz Ulrich Kinsky při ústním jednání v této věci předkládal k důkazu listinné doklady a Ústavní soud ČR je připustil, učinil tak výlučně z hlediska úplnosti řízení, aniž by jimi prováděl dokazování, neboť to pro meritum řízení nepovažoval za potřebné. Žádný z předložených důkazů prokazatelně nemá vztah k předmětu řízení samému, které vyústilo ve vydání ústavní stížností napadených rozhodnutí. Ani listiny, jimiž jmenovaný zamýšlel prokázat údajné zasahování státních orgánů do svých soudních sporů a nepřípustné chování vůči němu,²⁶⁷⁹ se netýkaly projednávané věci, ani se nevztahují k soudu nebo soudci, který ve věci rozhodoval. Navíc všechny skutečnosti, které měly listinami být prokazovány, nastaly až po právní moci napadených rozhodnutí a Ústavní soud ČR k nim z toho důvodu nemohl ani přihlížet.²⁶⁸⁰

Jak dále uvedl Ústavní soud ČR, vedle tvrzení Franze Ulricha Kinskyho opírající se o zpochybňování skutečností nastalých před několika desítkami let však stálo vlastnické právo Kongregace Školských sester sv. Františka, opřené přímo o zákonné ustanovení příslušného právního předpisu, které nikoliv deklarovalo,²⁶⁸¹ nýbrž ke dni účinnosti zákona konstituovalo vlastnictví uvedené kongregace. Ústavní soud ČR se sice z uvedených důvodů neztotožnil se závěrem Okresního soudu v Kladně, jakož i Krajského soudu v Praze, že byly splněny podmínky pro projednání žaloby z hlediska aktivní legitimace Franze Ulricha Kinskyho, avšak s jejich dalším postupem, spočívajícím v tom, že odmítly provádět dokazování skutečností nacházejících se hluboko v minulosti, které by zákonnost nabytí vlastnického práva Kongregace Školských sester sv. Františka nemohlo nijak zpochybnit, se ztotožnil. Takovým postupem nemohlo být dotčeno právo Franze Ulricha Kinskyho na spravedlivý

²⁶⁷⁷ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

²⁶⁷⁸ srv. usnesení Ústavního soudu z 24.6.2003 sp. zn. II. ÚS 155/03

²⁶⁷⁹ v podobě opatřování dle jeho názoru falešných důkazů

²⁶⁸⁰ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

²⁶⁸¹ jak dovodil Okresní soud v Kladně

proces, neboť případné dokazování v tomto ohledu by z hlediska výroku napadených rozhodnutí nemohlo být relevantní. Ústavní soud ČR ve svých rozhodnutích pravidelně zdůrazňoval, že "zásada volného hodnocení důkazů soudem²⁶⁸² je důsledkem ústavního principu nezávislosti soudu²⁶⁸³ a že v důsledku toho nespadá do pravomoci Ústavního soudu ČR "hodnotit" hodnocení důkazů provedených obecnými soudy, to ovšem za předpokladu, že obecné soudy při takovém svém hodnocení respektují mimo jiné kautely dané ustanovením § 132 občanského soudního řádu, resp. čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Již zmíněný princip nezávislosti soudu je ovšem třeba důsledně vztáhnout i k postupu soudu naznačenému v ustanovení § 120 odst. 1 al. 2 občanského soudního řádu; vycházejí z návrhového tvrzení,²⁶⁸⁴ obecný soud v každé fázi řízení váží, které důkazy vzhledem k návrhovému žádání (petitu) je třeba provést, případně, zda a nakolik se jeví nezbytné (žadující) dosavadní stav dokazování doplnit, řečeno jinými slovy posuzuje též, nakolik se jeví návrhy stran na doplňování dokazování důvodné. Rozhodnutí o rozsahu dokazování (potřebného doplnění) spadá ovšem do jeho výlučné pravomoci. Procesní postup soudu, jakož i otázky spojené s prováděním a hodnocením důkazů, upravuje občanský soudní řád; ten soudu ukládá, aby důkazy hodnotil podle své úvahy, a to jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemné souvislosti,²⁶⁸⁵ a aby rozhodl ve věci na základě zjištěného skutkového stavu,²⁶⁸⁶ přičemž jen jemu přísluší rozhodnout o tom, které z důkazů navrhaných účastníky provede, a které nikoli;²⁶⁸⁷ nelze proto spatřovat porušení zásad vyjádřených ustanovením § 18 občanského soudního řádu a také těch, které jsou dány ustanovením čl. 36 Listiny základních práv a svobod v tom, jestliže soud nevyhoví všem důkazním návrhům účastníků, a jestliže z důkazů, do té doby provedených, lze na skutkový stav posuzované věci²⁶⁸⁸ bezpečně usoudit."²⁶⁸⁹ Ústavní soud ČR, z důvodů již naznačených, neshledal ani dotčení dalších základních práv Franze Ulricha Kinskyho rozhodnutími, která svou stížností napadá, zejména pak nikoliv ve vztahu k tvrzenému porušení práva na ochranu vlastnictví ve smyslu čl. 11 Listiny základních práv a svobod.²⁶⁹⁰

Ústavní soud ČR dále argumentoval, že k formálnímu pozbytí vlastnického práva Franze Ulricha Kinskyho došlo před více než padesáti lety a pokud se jmenovaný během této doby nedomáhal relevantním způsobem²⁶⁹¹ odstranění pochybností o zániku nebo přetrvání svého práva, a pouze z jeho následných kroků, pokud by jim bylo možno z hlediska vnitrostátního hmotného a procesního práva přisuzovat právní relevanci, by bylo lze pro stát a jeho právní nástupce zjistit, zda při konfiskaci došlo k pochybení či nikoliv, nelze mu nyní přiznat aktivní legitimaci v řízení o určení takového práva, neboť zde chybí právě ona naléhavost právního zájmu na požadovaném určení, a tedy ani ochranu zákonnou, potažmo ochranu v rovině ústavněprávní. Žaloba tak byla prostředkem k neakceptovatelnému rozšiřování restitučních titulů tam, kde vůle státu k navrácení majetku byla deklarována jako záporná, když Ústavní soud ČR konstatoval, že nikoliv jako neexistující, nýbrž záporná. Jak Ústavní soud ČR uvedl, předpisy, jejichž účelem bylo zmírnit alespoň některé převážně majetkové křivdy způsobené v

²⁶⁸² § 132 občanského soudního řádu

²⁶⁸³ čl. 82 Ústavy ČR

²⁶⁸⁴ narace návrhu či žaloby

²⁶⁸⁵ § 132 občanského soudního řádu

²⁶⁸⁶ § 153 odst. 1 občanského soudního řádu

²⁶⁸⁷ § 120 odst. 1 al. 2 občanského soudního řádu

²⁶⁸⁸ pod aspektem aplikace té které právní normy

²⁶⁸⁹ náleží Ústavního soudu sp. zn. 150/93, Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 2, náleží č. 49

²⁶⁹⁰ srv. odůvodnění náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

²⁶⁹¹ opravnými prostředky v rámci konfiskačního řízení, žalobou na neplatnost přidělu, na jehož základě nabyly po válce vlastnické právo žalované apod.

době po 25. únoru 1948,²⁶⁹² jsou ne zcela sourodou skupinou norem, ne vždy shodné terminologie, avšak vždy téhož účelu. Zákonodárce při jejich konstituování vycházel z faktického stavu v roce 1990 nebo o málo později, vědom si nejen v té době ještě se z paměti nevytrácejících důvodů, které jej k takovému zásahu do vlastnických práv vedly, ale rovněž nutnosti limitovat změnu ve vlastnických vztazích tak, aby zůstala přiměřená účelu, který jí byl sledován a který je nejlépe vyjádřen právě v ustanovení § 1 zákona o půdě a preambuli zákona o mimosoudních rehabilitacích, tedy k cílené a přesně vymezené změně v rozdělení majetku, které v té době panovalo. Takto jasně vyjádřená vůle má o to závažnější obsah, neboť k tomuto kroku nebyl povinován. Byť k majetkovým křivdám, které mínil zmírnit (nikoliv napravit), došlo v zásadě v rozporu s principy právního státu v minulém období, Ústava ani jiný právní předpis nevyžadují, aby tento majetek byl vrácen nebo za něj byla poskytnuta náhrada, a ani aby k tomuto účelu byly prováděny v právním řádu jakékoliv změny. Bylo svobodnou vůlí státu, zda umožní bývalým vlastníkům dotčeného majetku usilovat o jeho vrácení, neboť jeho vlastnická práva i vlastnická práva osob, které v mezidobí tento majetek nabyly, nejsou závislá na protiústavních normách nebo postupech, které je původně zakládaly. Samo zakotvení restitučních nároků tedy bylo beneficium státu - přesně vymezeným z hlediska časového a věcného. Jakékoliv zpochybnění tohoto vymezení má za následek zpochybnění aktu státu jako takového.²⁶⁹³ Shodně to vyjádřil rovněž Maďarský Ústavní soud ČR.²⁶⁹⁴ Evropský soud pro lidská práva pak ve svých rozhodnutích takto stanovenou hranici nezpochybnil, nýbrž naopak zřetelně konstatoval,²⁶⁹⁵ že článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, zaručující ochranu vlastnického práva, "*nemůže být vykládán tak, že by jakkoli omezoval svobodu smluvních států při výběru podmínek, za kterých přistoupí k navrácení majetku, který na ně byl převeden před tím, než ratifikovaly Úmluvu. Rovněž nijak neomezuje jejich svobodu stanovit působnost restitučních norem a podmínky, za kterých lze majetek vrátit osobám, které ho byly zbaveny.*"²⁶⁹⁶ Právo na obnovení vlastnického práva ani uznání takového, jehož zánik nebyl po mnoho desítek let zpochybněn, jím tedy nadále garantováno není.²⁶⁹⁷

Ústavní soud ČR tak uzavřel, že není příslušný k posouzení, do jaké míry je rozsah restitucí vymezený zákonodárcem dokonalý nebo úplný, pouze zdůraznil, že právě tento rozsah je ústavním pořádkem ČR svěřen výlučně zákonodárci a nikoliv Ústavnímu soudu ČR. Dále konstatoval, že ve stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 z 1. listopadu 2005 navíc dovodil, že vlastnické právo oprávněných osob podle restitučních předpisů vzniká až okamžikem vydání věci. Tím je ve skutečnosti legalizován přechod majetku na stát, a to bez ohledu na to, co bylo

²⁶⁹² zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 298/1990 Sb., zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, spolu s předpisy vydanými k jejich provedení, a v některých svých aspektech rovněž zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, případně zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²⁶⁹³ srov. náleží Ústavního soudu z 16.12.2004 sp. zn. III. ÚS 107/04, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 35, náleží č. 192

²⁶⁹⁴ rozhodnutí 27/1991 z 20.4.1991 a 15/1993 z 12.3.1993

²⁶⁹⁵ např. v rozhodnutí z 7.3.2003 Jantner proti Slovensku, rozhodnutí z 22.6.2004 Broniowski proti Polsku

²⁶⁹⁶ rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jantner proti Slovensku, shodně rozsudek jeho velkého senátu ve věci Kopecký proti Slovensku

²⁶⁹⁷ srv. odůvodnění náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

titulem pro tento přechod, a jen v případech, které jsou v restitučních zákonech výslovně uvedeny, je původní nabývací titul státu, samozřejmě za splnění dalších v zákoně uvedených podmínek, důvodem pro vrácení věci. „*Dřívější*“ vlastnické právo tak pozbylo jednoho ze svých základních aspektů, a sice své ochrany hmotněprávní i procesní. Restituční zákony v podstatě legalizovaly vlastnictví státu k majetku, který stát získal konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními, bez ohledu na to, že by bez jejich existence jinak bývalo možné, v některých případech, uplatnit na takový majetek vlastnické právo podle obecných předpisů. Tím současně vyloučil možnost uplatnit tato práva jinak, tedy podle obecných předpisů, neboť tato úprava je speciální úpravou k předpisům obecným. Současně základní restituční zákon, kterým je zákon o mimosoudních rehabilitacích, v preambuli výslovně vyloučil z restitucí majetek, který přešel na stát před rozhodným obdobím. Není tedy pravda, že tento zákon neřeší jiný majetek, než ten, který přešel na stát až v rozhodném období, ale ve skutečnosti se týká veškerého majetku státu, který stát vlastnil ke dni přijetí tohoto zákona a který nabyl za období do konce roku 1989. Tím, že v preambuli vyloučil nápravu majetkových křivd „z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti“, uzákonil, že tento majetek je ve vlastnictví státu, a nelze na něj uplatňovat nároky podle obecných předpisů. Ústavní soud ČR v tomto ohledu nepovažoval za potřebné ani provedení důkazu navrhovanou svědeckou výpovědí Petra Uhla, jako bývalého poslance Federálního shromáždění, kterou mělo být osvědčeno, k jakému účelu byl přijat zákon o mimosoudních rehabilitacích. Ústavní soud ČR v souvislosti s tím uvedl, že na záměr zákonodárce, projevený v zakotvení příslušné právní úpravy, nelze usuzovat z výpovědi jednoho ze tří set členů zákonodárského sboru, který právní úpravu přijal, nýbrž pouze z okolností objektivně zjistitelných. Vůle zákonodárce je zde však zcela zřejmá z textu zákona již při použití gramatického výkladu a jakéhokoliv podpůrného výkladového prostředku zde není třeba.

Poskytnutím ochrany tvrzenému vlastnickému právu, které zaniklo před téměř šedesáti lety, by tak byla narušena právní jistota osob, které v průběhu této doby vlastnictví k věci²⁶⁹⁸ nabyly od státu nebo od předchozího vlastníka a mohou spoléhat pouze na zásadu důvěry v katastrální zápis. Naproti tomu odmítnutí ochrany tvrzenému právu nemůže být v takových případech v rozporu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Je zde nutno poukázat na dobu, kdy Listina základních práv a svobod vznikala a rovněž na zřejmý úmysl zákonodárce zakotvit ochranu především toho, co bylo dříve v masovém měřítku porušováno. Tento článek je tak především reakcí na předchozí zásahy totalitní moci do vlastnictví, obdobně jako tomu bylo v případě prvního předobrazu Listiny základních práv a svobod.²⁶⁹⁹ Je nezpochybnitelné, že žádný z uvedených dokumentů neměl na mysli poskytování ochrany dávno nevykonávanému a mnohdy zapomenutému formálnímu právu; v opačném případě by nebylo možné ani vydržení.²⁷⁰⁰

Proti tvrzenému nároku Franze Ulricha Kinskyho tak stále stálo a stojí legitimní očekávání nynějšího vlastníka, zapsaného v katastru nemovitostí, že stav, na jehož základě založil své vlastnické právo, a který vychází z okolností po půl století nedotčených, že tento stav bude nadále zachován. Takovému legitimnímu očekávání je podle posouzení Ústavního soudu ČR třeba dát přednost i z hlediska požadavků čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách, jakož i čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť Franzi Ulrichu Kinskému nepřísluší žádný zákonný ani jiný nárok na vrácení jeho vlastnického práva, jemuž by zákon, mezinárodní smlouva nebo jiná právní norma poskytovala ochranu. Vlastnické právo, tak jak je chápáno dnes, ale i jak již bylo pojímáno v době, kdy vztahy

²⁶⁹⁸ a to bez ohledu na to, zda se jedná o nemovitost zapsanou v katastru nemovitostí či nikoliv

²⁶⁹⁹ Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, ev. Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 i Protokolu č. 1 z roku 1952 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách.

²⁷⁰⁰ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

jmenovaného ke sporným nemovitostem zanikly, je právním vztahem k věci, který se sice nepromlčuje, avšak to neznamená, že se vůbec, za žádných okolností nemění. Ani vlastnické právo není absolutní právní skutečností, nýbrž podléhá mnoha vlivům, jak právním, tak faktickým, má nejen svůj rozměr právní, ale i hospodářský a sociální. Proto mu po jisté době, od okamžiku, kdy jej bývalý vlastník přestane vykonávat, nelze poskytnout ochranu a naopak je poskytována ochrana stavu, který vznikl a je z dlouhodobého hlediska právem aprobován. Ústavní soud ČR v této souvislosti připomenul výklad Evropského soudu pro lidská práva, který dal prostřednictvím svých rozhodnutí při výkladu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, jež je přímo aplikovatelná a její ustanovení mají přednost před zákonem, opakovaně najevo, a to i ve vztahu k České republice, že Úmluvou, resp. Protokolem k ní je chráněn majetek existující,²⁷⁰¹ nikoliv "očekávání, že bude uznáno přežití bývalého vlastnického práva, které je již dlouho nemožné účinně vykonávat".²⁷⁰²

Z jeho judikatury pak vycházel Ústavní soud ČR i potud, že odnětí vlastnického práva, a to bez ohledu na formu, kterou k takovému odnětí došlo, není možno považovat za přetrvávající stav. Jde o momentální akt, který nevytváří pokračující situaci zbavení práva.²⁷⁰³ Franzi Ulrichu Kinskymu nyní, a po dobu více než půlstoletí, vlastnické právo k nemovitostem, které jsou předmětem sporu, nesvědčilo, a jak již Ústavní soud ČR konstatoval, nesvědčil mu ani zákonný nárok, na jehož základě by mu mohl být majetek vrácen. V postupu obecných soudů tak Ústavní soud ČR neshledal jakýkoliv důkaz, který by mohl vést k závěru o porušení práva jmenovaného na ochranu vlastnictví. Ústavní soud ČR poukazoval v této souvislosti i na požadavek článku 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, dle něhož vlastnictví zavazuje a nesmí ho být zneužíváno na újmu práv druhých nebo v rozporu s právem chráněnými obecnými zájmy. Takovým obecným zájmem, mnohokrát Ústavním soudem ČR deklarovaným, je i požadavek právní jistoty a s ohledem na ni nerozšiřování restitučních snah nad jejich zvláštními zákony vymezený rámec.²⁷⁰⁴

Ústavní soud ČR s ohledem na výše uvedené tedy²⁷⁰⁵ ústavní stížnost Franze Ulricha Kinskyho usnesením²⁷⁰⁶ 26. ledna 2006 jako nedůvodnou zamítl. V souvislosti s tím bylo zřejmé, že ani návrh Franze Ulricha Kinskyho na zrušení bodu 37 přílohy č. 3 k zákonu č. 298/1990 Sb., ve znění zákona č. 338/1991 Sb. nebylo možné považovat za důvodný. Jak uvádí preambule tohoto zákona, byl vydán "k nápravě křivd způsobených řeholním řádům a kongregacím v padesátých letech, zejména protiprávním odnětím jejich nemovitého majetku", tedy majetku, který byl řeholním řádům a kongregacím odňat v době nesvobody na základě jednání nebo pod tlakem orgánů komunistické státní moci, nikoliv křivd jakýchkoliv jiných. Jmenovaný v ústavní stížnosti sám uváděl, že sporné nemovitosti nabyly Kongregace školských sester sv. Františka přidělem od státu a Ústavní soud ČR neměl důvod zpochybňovat účel uvedeného zákona, tedy aby se nemovitosti, které žalované přidělem nabyly a které byly bezpochyby později převedeny, lhostejno jakým způsobem, zpět na stát, vrátily do majetku řeholních řádů a kongregací, jimž je stát odňal. Ústavní soud ČR v tomto ohledu rovněž připomněl závěr stanoviska pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 22/05,²⁷⁰⁷ dle něhož zákon č. 298/1990 Sb. je svojí povahou součástí

²⁷⁰¹ existing possessions, biens actuels

²⁷⁰² viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věcech X. Y. a Z. proti Německu, 1997, Malhous proti České republice, 2000, Gratzinger a Gratzingerová proti České republice, 2002, a další, naposledy rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti Bergauer a další proti České republice, 2005

²⁷⁰³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Malhous proti České republice, 2000, Bergauer a další proti České republice, 2005, Von Maltzan a další proti Německu, 2005

²⁷⁰⁴ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

²⁷⁰⁵ v souladu s § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

²⁷⁰⁶ sp. zn. II. ÚS 14/04

²⁷⁰⁷ uveřejněno ve svazku 39 Sbírký nálezu a usnesení Ústavního soudu a vyhlášeno jako sdělení Ústavního soudu pod č. 13/2006 Sb.

restitučního zákonodárství, tedy i k němu se vztahuje legitimní vůle zákonodárce k nápravě v něm vymezených majetkových křivd. Platí zde tedy to, co již bylo uvedeno: vůle k vrácení majetku prostřednictvím restitučních předpisů byla limitována; tam, kde zákonodárce k takovému vrácení majetku nepřistoupil, naopak se k vrácení takového majetku vyjádřil negativně, ji nelze nahrazovat jiným postupem ani obcházet. Ústavní soud ČR závěrem uvedl, že považuje za nezpochybnitelné právo státu, aby rozhodl, zda k navrácení vlastnického práva přistoupí, jakož i určení osob, jimž bude majetek vrácen. Proto ani tento návrh Franze Ulricha Kinskyho neshledal Ústavní soud ČR důvodným a jeho osud sdílel osud ústavní stížnosti.²⁷⁰⁸

Veškeré další ústavní stížnosti Franze Ulricha Kinskyho byly následně Ústavním soudem ČR posuzovány ve světle výše uvedeného stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005, resp. též navazujícího obsáhlého posouzení v nálezu Ústavního soudu ČR z 25. ledna 2006.²⁷⁰⁹

Jeho ústavní stížnosti směřující k meritu kauzy (tj. nikoli námitky podjatosti, o kterých je pojednáno výše) byly proto bez ohledu na případnou další argumentaci jako zjevně neopodstatněné, resp. nepřipustné odmítány, a to usneseními Ústavního soudu ČR z 24. listopadu 2005,²⁷¹⁰ 25. listopadu 2005,²⁷¹¹ 22. února 2006,²⁷¹² 18. dubna 2006,²⁷¹³ 25. dubna 2006,²⁷¹⁴ 4. května 2006,²⁷¹⁵ 10. května 2006,²⁷¹⁶ 31. května 2006,²⁷¹⁷ 6. června 2006,²⁷¹⁸ 3. srpna 2006,²⁷¹⁹ 1. listopadu 2006,²⁷²⁰ 2. listopadu 2006,²⁷²¹ 8. listopadu 2006,²⁷²² 1. listopadu 2007,²⁷²³ 11. března 2008,²⁷²⁴ 12. března 2008,²⁷²⁵ 20. března 2008,²⁷²⁶ 29. října 2008,²⁷²⁷ 12. prosince 2008,²⁷²⁸ 21. ledna 2009;²⁷²⁹ stejně jako byly odmítány i ústavní stížnosti jeho syna Karla Ferdinanda Kinskyho usneseními Ústavního soudu ČR z 16. června 2009,²⁷³⁰ 17. července 2009,²⁷³¹ 26. srpna 2009²⁷³² a 10. listopadu 2009.²⁷³³

Ve stejném duchu postupoval i Nejvyšší soud ČR, když třináct dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů vždy odmítl. Stalo se tak ještě před vyhlášením stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 usneseními z 28. dubna 2005,²⁷³⁴ 3. srpna 2005,²⁷³⁵ 8. srpna 2005,²⁷³⁶ 27. září 2005,²⁷³⁷

²⁷⁰⁸ srv. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006

²⁷⁰⁹ sp. zn. II. ÚS 14/04

²⁷¹⁰ sp. zn. III. ÚS 584/05

²⁷¹¹ sp. zn. IV. ÚS 377/05

²⁷¹² sp. zn. I. ÚS 492/05

²⁷¹³ sp. zn. III. ÚS 182/06

²⁷¹⁴ sp. zn. I. ÚS 19/06

²⁷¹⁵ sp. zn. II. ÚS 308/05

²⁷¹⁶ sp. zn. IV. ÚS 559/05

²⁷¹⁷ sp. zn. III. ÚS 62/06

²⁷¹⁸ sp. zn. I. ÚS 565/05

²⁷¹⁹ sp. zn. IV. ÚS 712/05

²⁷²⁰ sp. zn. I. ÚS 114/06

²⁷²¹ sp. zn. I. ÚS 33/06

²⁷²² sp. zn. III. ÚS 715/05

²⁷²³ sp. zn. II. ÚS 316/06 #1

²⁷²⁴ sp. zn. IV. ÚS 2147/07 #1

²⁷²⁵ sp. zn. IV. ÚS 362/06 #1

²⁷²⁶ sp. zn. III. ÚS 881/06 #1

²⁷²⁷ sp. zn. I. ÚS 50/06

²⁷²⁸ sp. zn. IV. ÚS 1610/08 #1

²⁷²⁹ sp. zn. II. ÚS 99/09

²⁷³⁰ sp. zn. I. ÚS 1312/09 #1

²⁷³¹ sp. zn. II. ÚS 1727/09 #1

²⁷³² sp. zn. I. ÚS 1238/09 #1

²⁷³³ sp. zn. III. ÚS 1255/09 #1

²⁷³⁴ sp. zn. 28 Cdo 810/2005

opětovně 28. září 2005,²⁷³⁸ 25. října 2005,²⁷³⁹ 27. října 2005²⁷⁴⁰ a opětovně 27. října 2005,²⁷⁴¹ jakož i po jeho vyhlášení usneseními z 23. listopadu 2005,²⁷⁴² opětovně 23. listopadu 2005,²⁷⁴³ 23. března 2006,²⁷⁴⁴ 29. června 2006²⁷⁴⁵ a 18. července 2007.²⁷⁴⁶ Vedle toho se Nejvyšší soud ČR třikrát zabýval otázkou příkázání věci; když usneseními z 20. srpna 2008,²⁷⁴⁷ 22. října 2008²⁷⁴⁸ a opětovně 22. října 2008²⁷⁴⁹ Nejvyšší soud ČR ani jednou návrhům Franze Ulricha Kinskyho nevyhověl.

V jednom případě však Ústavní soud ČR Franzi Ulrichu Kinskymu vyhověl; bylo to v případě náležitosti příkazu k odposlechu telekomunikačního provozu, tedy záležitosti, která s meritem jeho sporů souvisela jen okrajově, a to 27. září 2007.²⁷⁵⁰ Tímto rozhodnutím byl příkaz Okresního soudu Praha-východ z 27. dubna 2004²⁷⁵¹ zrušen a Policii ČR bylo příkázáno zničit ze spisu²⁷⁵² záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu pořízené v listinné podobě na základě uvedeného příkazu Okresního soudu Praha-východ.

III.3.A.e) mediální obraz

Kauza byla v letech 2002-2005 předmětem mimořádného zájmu médií, kdy o ní vyšly v celostátním denním tisku stovky článků, jak původních, tak i převzatých agenturních zpráv ČTK, která se tématu Franze Ulricha Kinskyho zejména v roce 2003 velmi věnovala (viz níže); následně, i v souvislosti s přijetím stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005, zájem médií upadl. Obecně lze konstatovat, že až na některé publicisty byly reference v jednotlivých článcích objektivní, avšak problémem byla terminologie a nedobrá orientace novinářů v kauze i jejím právním pozadí. Reference o této kauze v médiích byly také – byť za omezené období²⁷⁵³ - jako v jediném případě, předmětem analytického zkoumání agentury Newton;²⁷⁵⁴ stalo se tak na objednávku právního zástupce Franze Ulricha Kinskyho, který posléze s jejími závěry argumentoval v některých soudních sporech.

Pokud šlo o občanství Franze Ulricha Kinskyho, uvedl deník Právo 23. července 2002 s odvoláním na vyjádření ministra kultury Pavla Dostála, že Ministerstvo vnitra ČR doporučilo Obvodnímu úřadu pro Prahu 1, aby ve věci Kinskyho občanství zahájil nové šetření. Úřad tak měl učinit na základě nově získaných archivních materiálů týkajících se státního občanství Franze Ulricha Kinskyho.²⁷⁵⁵

V květnu 2003 se objevila jedna z prvních první zpráva o výsledcích sporů jmenovaného, když ČTK přinesla zprávu o tom, že Okresní soud v České Lípě zamítl žalobu Franze Ulricha Kinskyho, již se domáhal pozemků na obci Pryska na Českolipsku. Kinsky se odvolal ke

²⁷³⁵ sp. zn. 28 Cdo 1347/2005

²⁷³⁶ sp. zn. 28 Cdo 1158/2005

²⁷³⁷ sp. zn. 28 Cdo 2020/2005

²⁷³⁸ sp. zn. 28 Cdo 2882/2004

²⁷³⁹ sp. zn. 28 Cdo 2051/2005

²⁷⁴⁰ sp. zn. 28 Cdo 2348/2005

²⁷⁴¹ sp. zn. 28 Cdo 2102/2005

²⁷⁴² sp. zn. 28 Cdo 2420/2005

²⁷⁴³ sp. zn. 28 Cdo 2508/2005

²⁷⁴⁴ sp. zn. 28 Cdo 2711/2005

²⁷⁴⁵ sp. zn. 28 Cdo 1324/2006

²⁷⁴⁶ sp. zn. 28 Cdo 2191/2006

²⁷⁴⁷ sp. zn. 4 Nd 262/2008

²⁷⁴⁸ sp. zn. 4 Nd 280/2008

²⁷⁴⁹ sp. zn. 4 Nd 308/2008

²⁷⁵⁰ sp. zn. II. ÚS 789/06 #1

²⁷⁵¹ sp. zn. Nt 913/2004

²⁷⁵² ČTS: PSC-2150/OHK-2004

²⁷⁵³ 1.6.2003 – 31.3.2005

²⁷⁵⁴ <http://www.knize-kinsky.cz/?t=5&s=1&d=1&idp=30&slova%5B%5D=newton> [13.6.2010]

²⁷⁵⁵ Právo, 23.7.2002

Krajskému soudu v Liberci.²⁷⁵⁶ 25. června 2003 vyšel v deníku Právo vyšel článek pojednávající o tom, že „potomek šlechtické rodiny Kinských František Oldřich definitivně vyhrál první soudní spor o navrácení rodového majetku. Zatím získal 1,5 hektaru pozemků na Ústeckoorlicku. Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí o vydání pozemků v Újezdu u Chocně Kinskému vyvolal nevoli v řadách politiků. Rozhodnutí totiž může být podle některých názorů precedentem pro vydání dalšího majetku v hodnotě 40 miliard korun, který byl rodině Kinských zabaven po druhé světové válce na základě Benešových dekretů. Verdikt se nelíbí ministru kultury Pavlu Dostálovi, ačkoliv jej prý bude respektovat, řekl Dostál Právu. Rozhodnutí soudu je podle něj precedentem, podle kterého potomek šlechtického rodu může získat zpět například palác Kinských na pražském Staroměstském náměstí. Kinského obhájce Jaroslav Čapek argumentuje, že jeho klient nikdy neztratil československé občanství. Ve sporu podle něj navíc není podstatné, zda Kinskyho rodiče byli či nebyli nacisté. Podle Čapka prý drtivou většinu majetku totiž nezdědil jeho klient po svém otci, ale pradědovi, který zemřel v roce 1904.“²⁷⁵⁷ Den nato, 26. června 2003, právní zástupce Kinskyho Jaroslav Čapek uvedl, že se svým klientem již vyhráli celkem pět určovacích žalob na majetek, kde se druhá strana vzdala práva na odvolání. Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí o vydání pozemků v Újezdu Kinskému tedy není prvním případem, kdy soud rozhodl o navrácení majetku Kinskému. Kinskému podle advokáta Čapka nyní v ČR patří kromě pozemků v Újezdu také několik polností a kus lesa v Běstovicích a polnosti s rybníkem ve Skořenicích na Choceňsku a náhrobní kaple ve Veltrusech. Rozsudky jsou již pravomocné. Pátou Kinskyho soudní výhrou je hájenka, rybník, bývalá obora a anglický park v Bošíně na Choceňsku. Také zde se obec vzdala práva na odvolání.²⁷⁵⁸ Týž den ČTK referovala o tom, že spor Kinskyho o 32 hektarů lesa n Rakovnicku, který okresní soud rozhodl v březnu ve prospěch českého státu, se opět vrací na začátek. Rozhodl o tom již podruhé Krajský soud v Praze v neveřejném jednání. Spor o lesy vede potomek šlechtického rodu se společností Lesy ČR.²⁷⁵⁹

1. července 2003 informovala ČTK, že obecné soudy odložily plánovaná projednávání třech sporů, v nichž se Kinsky domáhá vrácení majetku za desítky milionů korun, když bylo zároveň v témže článku tvrzeno, že se někteří odborníci obávají, že se soudci zalekli politiků, kteří nyní hledají řešení, jak předejít soudním sporům o majetek, jež vyznějí v neprospěch státu.²⁷⁶⁰ 16. července 2003 vyšel v anglicky psaném týdeníku The Prague Post rozhovor s Franzem Ulrichem Kinským; ten v něm uvedl, že chce přesídlit z Argentiny do Prahy. Svě sídlo by si rád zřídil v prostorách Paláce Kinských na Staroměstském náměstí.²⁷⁶¹ V tutéž dobu přinesla ČTK informaci, že Kinsky podle tvrzení svého advokáta Čapka požaduje vydání nemovitostí nejen po obcích a státních institucích, ale také soukromých firmách a asi 15 fyzických osobách. V těchto případech šlo podle Čapka především o polnosti.²⁷⁶²

ČTK referovala o dva týdny později, když 30. července 2003 přinesla informaci, že Kinsky u Okresního soudu v Kladně neuspěl se čtyřmi žalobami na vydání majetku; šlo o nemovitosti ve vlastnictví obcí Jarpice a Šlapanice, zlonické firmy Kahos a cukrovaru ve Velvarech. Okresní soud v Kladně ve všech případech opřel své rozhodnutí o vydržení vlastnického práva. Právní zástupce Kinskyho Jaroslav Čapek zřejmě promeškal desetiletou lhůtu, po jejímž uplynutí nemůže nový vlastník o nemovitost přijít, pokud ji spravuje v dobré víře, že ji vlastní.²⁷⁶³ O dva a půl měsíce později, 16. října 2003, dále ČTK informovala, že se Kinskyho

²⁷⁵⁶ zpráva ČTK, 31.5.2003

²⁷⁵⁷ Právo, 25.6.2003

²⁷⁵⁸ zpráva ČTK, 26.5.2003

²⁷⁵⁹ zpráva ČTK, 26.5.2003

²⁷⁶⁰ zpráva ČTK, 1.7.2003

²⁷⁶¹ The Prague Post, 16.7.2003

²⁷⁶² zpráva ČTK, 16.7.2003

²⁷⁶³ zpráva ČTK, 30.7.2003

advokát Čapek se proti rozhodnutí Okresního soudu v Kladně odvolal.²⁷⁶⁴ 30. července 2003 uvedl Franz Ulrich Kinsky v rozhovoru pro rakouský deník Die Presse, že nehodlá podanými žalobami způsobit zrušení takzvaných Benešových dekretů. Podle vlastních slov pouze napadl neplatnost zabavení majetku. Dodal, že mu bylo dosud přiznáno – podle jeho vlastních slov – 1,5 hektaru pozemků, kaple a národní park o rozloze 48 hektarů.²⁷⁶⁵

1. srpna 2003 přinesla ČTK zprávu, že Kinskyho právník uvedl, že Okresní soud v Ústí nad Orlicí, u kterého si Kinskyho podařilo vyhrát čtyři spory o majetek, zrušil dvě již nařízená jednání a postoupil věc k Ústavnímu soudu ČR.²⁷⁶⁶ Přímo Mgr. Jaroslav Čapek pak 12. srpna 2003 uvedl pro BBC, že Franz Ulrich Kinsky žádal již v šedesátých letech od československého státu o vydání majetku. Uvedl, že tyto dokumenty použije, pokud by současné držitelé majetku, o který se Kinsky soud, argumentovali, že jej nabyli v dobré víře, že nepatří někomu jinému.²⁷⁶⁷ Následující den, 13. srpna 2003, vyšla agenturní zpráva ČTK, ve které byl citován Mgr. Jaroslav Čapek²⁷⁶⁸ v rozhovoru pro ČTK, že Franz Ulrich Kinsky bude po českém státu žádat také vydání několika stovek uměleckých a historických předmětů značné hodnoty. Zatím požádal o vydání mramorové sochy Vlasta z roku 1842 od Emanuela Maxe. Plastika, kterou Kinští měli na zámku v Chocni a jež je nyní součástí inventáře prezidentské kanceláře na Pražském Hradě.²⁷⁶⁹

21. srpna 2003 konstatovala mluvčí Nejvyššího státního zastupitelství Alena Blažková, že představitelé místních samospráv nemohou být trestně stíháni jen za to, že nepodali odvolání proti rozsudku, který se týkal obecního majetku. Nesplnění povinnosti hájit majetek obce jednoznačně nevyplývá ani z toho, že si neobstarali právníka. Upřesnila tak informace deníku Právo, podle kterého mohou být z výše uvedených důvodů stíháni zastupitelé Újezdu u Chocně, kteří prohráli spor s Kinským o obecní pozemek.²⁷⁷⁰ Téhož dne, tedy 21. srpna 2003, uvedl předseda Ústavního soudu ČR Pavel Rychetský v rozhovoru pro BBC, že Ústavní soud ČR čekají tři podání, která se týkají případu restituace majetku Franze Ulricha Kinskyho. Dvě žaloby podle Rychetského soudu adresoval v roce 2002 a na jaře 2003 přímo Kinsky. Jeho kauzy se týkal i návrh orlickoústeckého okresního soudu na zahájení řízení před plénum Ústavního soudu, který Ústavní soud ČR obdržel 11. srpna 2003.²⁷⁷¹

2. září 2003 přinesla ČTK zprávu, ve které uvedla, že Okresní soud v Děčíně začal projednávat Kinskyho žalobu, jíž se tento domáhal vydání majetku v Jiřetíně pod Jedlovou. Další z žalob u Okresního soudu v Děčíně podanou Čapkem v listopadu 2002 se Kinsky domáhal majetku Josefa a Borise Doškářových v České Kamenici na Děčínsku. Šlo o tři domy v České Kamenici, které Doškářovi koupili v roce 1995 od akciové společnosti UNILES, a.s.²⁷⁷² O den později, 3. září 2003, informovala ČTK, že Okresní soud v Děčíně začal projednávat Kinskyho žalobu týkající se vlastnictví hájenky u České Kamenice na Děčínsku, kterou obývali Dana Kulíková a Bedřich Hamák. Čapek opětovně uvedl, že na Děčínsku podal kolem 25 žalob na určení majetku.²⁷⁷³

Podle sdělení ČTK Okresní soud v Děčíně 9. října 2003 zamítl žalobu, kterou se Franz Ulrich Kinsky domáhal na Ministerstvu vnitra ČR vydání loveckého zámečku Tokáň u Jetřichovic. Kinsky neuspěl také ve sporu s obcí Jiřetín pod Jedlovou o restauraci na Jedlové hoře a další

²⁷⁶⁴ zpráva ČTK, 16.10.2003

²⁷⁶⁵ Die Presse, 30.7.2003

²⁷⁶⁶ zpráva ČTK, 1.8.2003

²⁷⁶⁷ srv. rozhovor s Mgr. Jaroslavem Čapkem pro BBC, 12.8.2003

²⁷⁶⁸ právní zástupce Franze Ulricha Kinskyho

²⁷⁶⁹ sdělení Mgr. Jaroslava Čapka pro ČTK, 13.8.2003

²⁷⁷⁰

²⁷⁷¹ srv. rozhovor s JUDr. Pavlem Rychetským pro BBC

²⁷⁷² UNILES, a.s., IČ: 47307706, se sídlem Rumburk, Jiříkovská 832/16, PSČ 40801. Zdroj: www.justice.cz [13.6.2010]

²⁷⁷³ zpráva ČTK, 3.9.2003

majetek v obci. Advokát Kinskyho Jaroslav Čapek uvedl, že se proti rozhodnutí soudu odvolá.²⁷⁷⁴ Kinsky podal u Okresního soudu v Děčíně 46 žalob, soudní poplatky zaplatil k 9. říjnu 2003 zatím jen u 12 z nich. U ostatních soudů požádal o osvobození od poplatků, když tvrdil, že tomu tak je kvůli jeho tíživé finanční situaci.²⁷⁷⁵ Necelý týden nato, 15. října 2003, informoval deník Právo o rozhodnutí Krajského soudu v Praze, podle kterého Kinsky nemá nárok na zámecký areál ve Šlapanicích na Kladensku. Šlo o první spor o majetek, který šlechtic definitivně prohrál. Rozsudek je pravomocný, je proti němu možné podat pouze dovolání k Nejvyššímu soudu ČR. Kinskyho advokát Čapek řekl, že podá stížnost k Ústavnímu soudu ČR. Vlastníkem zhruba desetihektarového pozemku byla rozhodnutím Krajského soudu v Praze potvrzena Kongregace školských sester sv. Františka. Krajský soud v Praze se při svém rozhodování pouze držel zákona o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací z roku 1990. Tato norma stanovuje, který majetek měl být jakým církevním institucím vrácen.²⁷⁷⁶

ČTK ve druhé polovině října 2003 informovala o soudních sporech Franze Ulricha Kinskyho; nejprve 16. října 2003 uvedla, že Okresní soud v Chrudimi zahájil projednávání dalších tří žalob, jimiž se Kinsky domáhal na různých subjektech vrácení rodového majetku. Všechny tři kauzy se týkají pozemků na Chrudimsku a soud je odročil na neurčito.^{2777, 2778} O den později, 17. října 2003, konstatovala, že Okresní soud v Litoměřicích odročil projednávání žaloby Kinskyho, kterou se domáhal pozemků v majetku Lesů ČR a Pozemkového fondu ČR. Ze stejného důvodu odročila soudkyně i spor Kinskyho s obcí Martiněves o pozemek o výměře 35 arů.²⁷⁷⁹

Týden nato, 24. října 2003, svolal ministr kultury Pavel Dostál tiskovou konferenci, na které advokát Aleš Pejchal oznámil, že Kinsky neuspěl se svou žalobou proti Národní galerii. Soudkyně Martina Škodová, která případ soudila, to ale později vyvrátila.²⁷⁸⁰ Následně ČTK informovala 30. října 2003, že Okresní soud v Rakovníku odložil projednání sporu mezi Kinským a Lesy ČR, s.p. o 32 hektarů lesa. Soudce Jaromír Faltejsek, který již dvakrát rozhodl ve prospěch českého státu, si vyžádal další důkazy,²⁷⁸¹ a následně 4. listopadu 2003 přinesla ČTK zprávu, že Okresní soud v Děčíně odročil na 21. ledna 2004 projednávání žaloby Kinskyho, který se jejím prostřednictvím domáhá vydání rybníka a některých pozemků v Rybníšti na Děčínsku.²⁷⁸² O den později, 5. listopadu 2003, vydala ČTK zprávu, že Okresní soud v Děčíně odročil na 21. ledna 2004 projednávání majetkového sporu mezi Kinským a jetřichovickou společností Bohemia outdoor sports s.r.o.²⁷⁸³ Kinsky chtěl získat dvě její budovy v areálu loveckého zámečku Tokaň u Jetřichovic na Děčínsku. Týž soud také na 7. ledna 2004 odročil jednání o Kinskyho nárocích na část majetku firmy UNILES, a.s., od které Kinsky požadoval vydání dvou budov a několika pozemků.²⁷⁸⁴

Na tiskové konferenci, kterou Kinsky 6. listopadu 2003 svolal do Prahy, oznámil jeho právník Jaroslav Čapek, že Kinsky zvaží žalobu na ministra kultury Pavla Dostála. Podle Čapka se

²⁷⁷⁴ ČTK 9.10.2003, deník Lidové noviny 10.10.2003

²⁷⁷⁵ deník Lidové noviny 10.10.2003

²⁷⁷⁶ deník Právo 16.10.2003

²⁷⁷⁷ Kinsky v tomto případě žádal o vydání pozemků pod částí areálu bývalé Cementárny a vápenky v Prachovicích, dvě z žalob se týkají podnikatelských subjektů, jež celkem 27 tisíc metrů čtverečních pozemků koupili právě od Cementáren.

²⁷⁷⁸ zpráva ČTK, 16.10.2003

²⁷⁷⁹ zpráva ČTK, 17.10.2003

²⁷⁸⁰ zpráva ČTK, 24.10.2003

²⁷⁸¹ zpráva ČTK, 30.10.2003

²⁷⁸² zpráva ČTK, 4.11.2003

²⁷⁸³ Bohemia outdoor sports s.r.o., se sídlem Jetřichovice, Interkamp, Vysoká Lípa č. 1, srv. http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/989719E192B3B428C12571B6006CFB00?OpenDocument [13.6.2010]

²⁷⁸⁴ zpráva ČTK 5.11.2003

Kinsky cítí poškozen některými Dostálovými výroky, a to i v zahraničí, například v Rakousku nebo Německu. Žalobu by podal v Rakousku, protože právě tam podle něj Dostál způsobil jeho klientovi největší škody. Z Dostálových výroků souvisejících s Kinskyho kauzou jmenoval Čapek aféru kolem osvědčení o státním občanství, které Kinskymu vydala vedoucí odboru matrik Obvodního úřadu pro Prahu 1 Jana Talmanová. Dostál ji za to, že o osvědčení rozhodla jen na základě pasu, nazval v deníku Právo v roce 2002 hlupákem a nařkl ji z úplatkářství. Kinskymu vadí také to, že Dostál kritizoval rozhodnutí soudů, které daly Kinskymu za pravdu. Když Kinsky pravomocně vyhrál své první soudní spory, Dostál prohlásil: "(...) *jen slepý soudce mohl rozhodnout, že Benešovy dekrety nebyly v souvislosti s Kinskyem použity oprávněně.*"²⁷⁸⁵ Kinsky také odsoudil poslední Dostálův krok, kdy ministr rozdal novinářům žádost Kinskyho matky z května 1939, kterou se obrátila na říšského ministra spravedlnosti. Dokument hodlají zástupci státu použít jako jeden z klíčových důkazů ve sporu o vydání paláce Kinskyých. Podle nich dokazuje, že se Kinsky tehdy prostřednictvím svých zákonných zástupců prohlásil za příslušníka německého národa.²⁷⁸⁶

ČTK taktéž pokračovala v informování o vývoji soudních sporů Franze Ulricha Kinskyho, když 19. listopadu 2003 přinesla zprávu, že Okresní soud v Litoměřicích opět odročil projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho, kterou se tento na Litoměřicku domáhal vydání nemovitostí od Pozemkového fondu ČR, Lesů ČR a obce Martiněves. Kinsky se soudního jednání zúčastnil.²⁷⁸⁷ 24. listopadu 2003 dále ČTK informovala, že Okresní soud v Děčíně zamítl žalobu Franze Ulricha Kinskyho na vydání výletního areálu v Rynarticích na Děčínsku. Nemovitosti tak nadále zůstaly v majetku pražské firmy MTT Company spol.s.r.o.²⁷⁸⁸ Kinskyho advokát se hodlá odvolat.²⁷⁸⁹

Podle severočeské mutace Deníků Bohemia z 6. prosince 2003 se Franz Ulrich Kinsky majetku na Jedlové hoře na Děčínsku domáhal neoprávněně. Podle dokumentů, které našla děčínská archivářka Hana Slavičková, otec Franze Ulricha Kinskyho, Ulrich Ferdinand Kinsky, prodal tyto pozemky v roce 1929 státu.²⁷⁹⁰ ČTK informovala o dva dny později, tedy 8. prosince 2003, že soudní poplatky v částce 3,000.- Kč zaplatil za Franze Ulricha Kinskyho u děčínského okresního soudu Josef Doškář. Kinsky od něj a jeho syna soudně požadoval tři domy v České Kamenici, jednání ale vážlo kvůli nezaplaceným poplatkům.²⁷⁹¹

V deníku Právo vyšla 9. prosince 2003 zpráva, že Ministerstvo vnitra ČR prověřuje, zda osvědčení Franze Ulricha Kinskyho o českém státním občanství vydal v roce 2001 správný úřad. Potomek šlechtického rodu získal potvrzení od matriky v Praze 1. Věc ale měla zřejmě řešit chrudimská matrika, neboť v jejím okrese měl Kinsky hlášený svůj poslední trvalý pobyt na území Československa.²⁷⁹² 12. prosince 2003 informovala ČTK, že Okresní soud v Litoměřicích opětovně odročil projednávání žaloby Kinskyho, kterou se na Litoměřicku domáhá vrácení nemovitostí od Pozemkového fondu ČR a Lesů ČR.²⁷⁹³

V periodickém tisku byly zveřejněny rovněž informace o smrti Franze Ulricha Kinskyho „*Včera zemřel František Oldřich Kinský, který se u českých soudů po léta domáhal navrácení rodového majetku také v Pardubickém kraji. Při svém boji o polnosti, lesy, rybníky či zámky neuspěl mimo jiné v případech bývalých majetků rodu v Chocni a v Heřmanově Městci. Naopak se mu podařilo získat v kraji pozemky v Újezdu u Chocně, Běstovicích, Bošíně, ve Skořenicích*

²⁷⁸⁵ Právo, 25.6.2003, v deníku výrok v širší verzi

²⁷⁸⁶ zpráva ČTK, 6.11.2003

²⁷⁸⁷ zpráva ČTK, 19.11.2003

²⁷⁸⁸ MTT Company spol.s.r.o., IČ: 45809089, se sídlem Praha 1, Zlatnická 6, čp. 1128, PSČ 11000. Zdroj: www.justice.cz [13.6.2010]

²⁷⁸⁹ zpráva ČTK, 24.11.2003

²⁷⁹⁰ severočeská mutace Deníků Bohemia, 6.12.2003

²⁷⁹¹ zpráva ČTK, 8.12.2003

²⁷⁹² Právo, 9.12.2003

²⁷⁹³ zpráva ČTK, 12.12.2003

a Čankovicích. Podle advokáta Pavla Stratílk, který ve sporu s Kinským zastupuje město Choceň, se spor potáhne dál. „Strávil jsme tímto sporem několik let a můj názor nemůže změnit ani smrt pana Kinského. Nárok není podle mě oprávněný od samého počátku, a kdyby uspěl, vyvolalo by to lavinu dalších nároků. Nyní musí proběhnout dědické řízení, a pokud bude dědicem jeho jediný syn, pak vstoupí do těchto řízení on. Předpokládám, že tak učiní a kauza nejspíše skončí u evropských soudů, kde s největší pravděpodobností žalobce neuspěje,“ uvedl Stratílek. Také advokát Kinského Jaroslav Čapek je přesvědčen, že kauza smrti nekončí a o navrácení majetku se bude snažit i syn. Ve hře je majetek v celkové hodnotě 40 miliard korun. Kinského rodina o něj přišla po druhé světové válce kvůli obvinění z kolaborace s nacisty.²⁷⁹⁴

III.3.B. KAUZA HARRACH

Rodina Harrachů (původně Horochů, jméno se zkomolilo na počátku 15. století) pochází z Kaplicka na česko-rakouském pomezí. Podle legend tam žili rytíři Horochové už v polovině 12. století. Prvním historicky doložitelným předkem současných Harrachů byl Bohuněk z Horochu, který žil na počátku 14. století v Horních Rakousech.²⁷⁹⁵ Ve 14. století pobývali Harrachové stále na obou stranách zemské hranice, některé majetky získali v Rakousku, jiné v Čechách. V polovině 16. století byl rodu přiznán panský stav; Karl I Bernhard²⁷⁹⁶ byl povýšen do hraběcího stavu. Dva z jeho synů založili dvě větve rodu, rohravskou, která již vymřela, a dodnes žijící jilemnickou.²⁷⁹⁷ Rodina Harrachů dříve vlastnila rozsáhlé pozemky v severovýchodních Čechách, mezi které patřila též část území současného Krkonošského národního parku. Základem rodového majetku bylo jilemnické panství, Harrachům patřily i usedlosti a pozemky v jižních a východních Čechách. Rodina v Čechách sídlila na zámcích v Jilemnici, Strkově a Hrádku u Nechanic; na Moravě pak v Janovicích u Rýmařova.

III.3.B.a) historie konfiskace

Posledním soukromým vlastníkem zámku Hrádek u Nechanic byl Johann Nepomuk Harrach.²⁷⁹⁸ 27. září 1939 mu byl na základě vyplněného Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti vystaven průkaz o německém státním občanství. Během války nastoupil vojenskou službu ve Wehrmachtu.²⁷⁹⁹ Zemřel 12. května 1945 na zápal plic v zajateckém táboře v Bad Kreuznach v Německu jako příslušník Wehrmachtu²⁸⁰⁰ a rakouský občan německé národnosti. Jeho majetek byl zkonfiskován 23. června 1945 podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. jako ležící pozůstalost, když se uplatnila ustanovení § 536, § 710 a § 819 obecného zákoníku občanského, upravující přechod vlastnictví k majetku zemřelého na dědice, a rovněž obsah § 547 věty třetí Obecného občanského zákoníku z roku 1811, podle kterého před přijetím pozůstalosti dědicem se hledělo na pozůstalost tak, jako kdyby dosud byla v držení zemřelého.

Po skončení druhé světové války byla na majetek byla uvalena národní správa. Vyhláškou z 6. října 1945 označil Okresní národní výbor Vrchlabí Johanna Nepomuka Harracha a 20. srpna

²⁷⁹⁴ Smrti Kinského spory nekončí., In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 3.4.2009, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=352398> [12.6.2010]

²⁷⁹⁵ zemřel v roce 1339. Měl bratry Buzka (zemřel po roce 1326) a Dětricha Beneše (zemřel po roce 1330) <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach1.html> [2.6.2010]

²⁷⁹⁶ (1570-16.5.1628), srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach2.html> [2.6.2010]

²⁷⁹⁷ http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46365 [2.6.2010]

²⁷⁹⁸ 25.9.1904 – 12.5.1945. Celým jménem Johann Nepomuk Anton Karl Leonhard Otto Bonaventura Maria Kleophas Harrach, srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [2.6.2010]

²⁷⁹⁹ KOZÁK, J.: Majetek Harrachů a restituce. In: <http://krkonose.krnep.cz/2003/04/majetek.php> [13.10.2003]

²⁸⁰⁰ Dědic hraběte Harracha se majetkům v Krkonoších nedočká. In: Hospodářské noviny, 26.2.2009, též na <http://domaci.ihned.cz/c1-34831720-dedic-hrabete-harracha-se-majetku-v-krkonosich-nedocka> [24.3.2010]

1945 Okresní národní výbor Jilemnice rodinu Johanna Nepomuka Harrach podle § 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., za osoby německé národnosti. O konfiskaci majetku Johanna Nepomuka Harracha²⁸⁰¹ tedy svědčily veřejně vyvěšené vyhlášky, v nichž byl tento majetek označen, a také žádost jeho manželky Stephanie Marie²⁸⁰² o výjimku z konfiskace dle § 1 odst. 2 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., jež byla zamítnuta výměrem Zemského národního výboru v Praze z 31. března 1947,²⁸⁰³ kterým byla konfiskace definitivně potvrzena.

Dle dostupných informací byl Johann Nepomuk Harrach členem SdP,²⁸⁰⁴ sloužil jako důstojník v německé armádě „*Poslední majitel zámku byl zbaven majetku na základě dekretu prezidenta republiky, která se týkala konfiskace majetku Němcům a nepřátelům českého národa. Byla mu prokázána kolaborace a členství v proněmecky či nacisticky orientovaných organizacích,*“ uvedl kastelán zámku Hrádek u Nechanic Ivan Šenk.²⁸⁰⁵ Univerzálním dědicem Johanna Nepomuka Harracha byl závětí z 28. prosince 1941 určen univerzální dědic - syn Ferdinand Bonaventura Harrach,²⁸⁰⁶ který zemřel 25. srpna 1961, a tzv. svěřeneckým substitutem jeho bratranec Ernst Leonhard Harrach.

III.3.B.b) nárokovaný majetek

Zámek Hrádek u Nechanic, mobiliář zámku Hrádek u Nechanic, zámecký park a obora o rozloze cca 400 hektarů, golfové hřiště o velikosti 15 hektarů, zámek Jilemnice na Semilsku,²⁸⁰⁷ mobiliář zámku Jilemnice, správní budovy, hospodářský dvůr, pivovar a zámecký park v Jilemnicích, 300 hektarů lesních pozemků na území Krkonošského národního parku, další lesní pozemky v okresech Semily, Hradec Králové, Trutnov a Tábor (celková výměra nárokovaných lesních pozemků představuje cca 10,000 hektarů),²⁸⁰⁸ pozemky ve 36 obcích v Královéhradeckém kraji, bývalý zájezdní hostinec ve Víchově nad Jizerou, zámek v Horní Branné, mobiliář zámku v Horní Branné.

Jiří Švec, tehdejší ředitel územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Pardubicích, odhadoval, že rozsah majetku, který Ernst Leonhard Harrach požadoval, je srovnatelný s rozsahem majetku, o který usiloval Franz Ulrich Kinsky.²⁸⁰⁹

III.3.B.c) osoby vznášející majetkové nároky

Ernst Leonhard Harrach²⁸¹⁰

Nejbližší žijící příbuzný Johanna Nepomuka Harracha, bratranec posledního soukromého vlastníka zámku Hrádek u Nechanic a dalších nemovitostí. Žije trvale v Rakousku, pochází z

²⁸⁰¹ k níž došlo ex lege a nikoliv na základě konkrétních správních rozhodnutí

²⁸⁰² Stephanie Maria Rosa Ludwine Walpurga Thekla Harrach, née von und zu Eltz gen. Faust von Stromberg, nar. 30.9.1917, srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [2.6.2010]

²⁸⁰³ č.j. III-Pk-10081/4-1947

²⁸⁰⁴ srv. např. deník Haló noviny 10.6.2002

²⁸⁰⁵ DIOSZEGI, I. – FROUZOVÁ, K.: Harrachové chtějí zpět majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 6.9.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=527645> [7.6.2010]

²⁸⁰⁶ 18.11.1941-25.8.1961 celým jménem Ferdinand Bonaventura Ernst Otto Erwein Johann Nepomuk Leonhard Franz Roman srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [2.6.2010]

²⁸⁰⁷ v zámku sídlí pobočka Krkonošského muzea

²⁸⁰⁸ v této souvislosti srv. např. Harrach žádal o tisíce hektarů lesů. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.9.2003, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=837246> [7.6.2010]

²⁸⁰⁹ srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46365 [2.6.2010], Ernst Harrach požaduje zámky i část Krkonoš. Převzatá agenturní zpráva ČTK. In: Mladá fronta DNES, 5.9.2003, str. 1, <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=68691> [24.3.2010]

²⁸¹⁰ Narodil se 5.8.1920 v Mnichově; celým jménem Ernst Leonhard Otto Georg Johann Konrad Maria Schnee Hubertus Harrach, srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [2.6.2010]

vedlejší větve rodiny.²⁸¹¹ Jmenovanému bylo uděleno státní občanství ČR listinou Ministerstva vnitra ČR z 27. září 1991.

III.3.B.d) restituční kauza

Restituční kauza je velmi složitá, a to jednak tím, že se Ernst Leonhard Harrach domáhal vydání majetku nejprve podle restitučních předpisů, a když jeho nárokům nebylo vyhověno, domáhal se vydání majetku žalobami na určení, že majetek Johanna Nepomuka Harracha nebyl platně zkonfiskován, spadá do dědictví, které nebylo projednáno; zčásti pak také proto, že podával ústavní stížnosti v případech, kdy ještě nevyčerpal všechny opravné prostředky. Ústavní soud ČR v kauze Harrach rozhodoval do 15. června 2010 celkem čtrnáctkrát. Žádosti o vydání majetku podal Ernst Leonhard Harrach na místně příslušné pozemkové úřady okresních úřadů již v letech 1991 – 1993, a to podle zákona o půdě;²⁸¹² některé byly mezitím zamítnuty a posléze znovu podány v červenci 1996 v souvislosti s přijetím zákona č. 30/1996 Sb., který pro oprávněné osoby změnil podmínku trvalého pobytu na území České republiky. Ve věci postupně rozhodovaly čtyři pozemkové úřady, v Táboře, Semilech, Trutnově a Hradci Králové. První rozhodnutí bylo vydáno Pozemkovým úřadem Okresního úřadu v Hradci Králové; s ohledem na logiku dalšího výkladu, zejména pak soudních sporů, je však o tomto případě pojednáno až jako o posledním.

6. září 1999 rozhodl²⁸¹³ Pozemkový úřad Okresního úřadu v Táboře, že Ernst Leonhard Harrach je vlastníkem nemovitostí blíže popsanych v tomto rozhodnutí, mj. soustavy rybníků, ležících v okrese Tábor. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobu ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích dosavadní vlastník, Státní rybářství s.p. Rozsudkem²⁸¹⁴ Krajského soudu v Českých Budějovicích z 23. února 2000 bylo rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Táboře zrušeno a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

Ernst Leonhard Harrach proti uvedenému rozsudku podal ústavní stížnost, ve které tvrdil, že Krajský soud v Českých Budějovicích svým rozhodnutím porušil jeho ústavně zaručené právo na soudní ochranu²⁸¹⁵ a také "právo na jeho vlastnictví;"²⁸¹⁶ a to tak, že "nedostatečně právně vyhodnotil zjištěný skutkový stav (...), když jeho restituční nárok subsumoval pod zákon č. 243/1992 Sb."²⁸¹⁷ nedbal zásad vyložených svého času Nejvyšším správním soudem ČSR²⁸¹⁸ a přepjatým formalizmem mu "v konečném důsledku upřel uplatnění jeho (vlastnických) práv". Dále odkázal na "poslání své ústavní stížnosti"²⁸¹⁹, které zdůvodnil tím, že "stížnost svým obsahem a významem podstatně přesahuje jeho vlastní zájmy a dotýká se práv širokého okruhu osob restituentů", když za podklad svého tvrzení co do přípustnosti jeho ústavní stížnosti vzal zásady vyložené v nálezů Ústavního soudu ČR ve věci Pl. ÚS 15/96.²⁸²⁰ Ernst Leonhard Harrach si byl vědom, že svou ústavní stížností argumentuje proti rozhodnutí, kterým však řízení o jím uplatněném nároku nekončí a nedostatek procesní podmínky věci

²⁸¹¹ Je synem Ernsta Franze Hugo Johanna Maria Evarista Harracha (26.10.1879-12.8.1971); jeho bratr Otto Johann Nepomuk Harrach (10.2.1863-10.9.1935) měl syna Johanna Nepomuka, bývalého majitele nárokovaného majetku. Srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [2.6.2010]

²⁸¹² vzhledem k těmto skutečnostem byly některé žádosti podány až po uplynutí lhůty zákonem o půdě stanovené, tedy opožděně

²⁸¹³ č.j. PÚPr/2922/99-Ri - UZ 362/2

²⁸¹⁴ č.j. 10 Ca 341/99-45

²⁸¹⁵ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁸¹⁶ v této souvislosti odkazoval na čl. 11 Listiny základních práv a svobod

²⁸¹⁷ dle tvrzení Ernsta Leonharda Harracha jeho restituční nárok uplatněný v intencích zákona o půdě takto "právně překvalifikoval"

²⁸¹⁸ Bohuslav 3625/24 a 1318, případně též v nálezů Nejvyššího správního soudu ČSR z 9.1.1947 č. 457/47-3

²⁸¹⁹ ve spojitosti s odkazem na ust. § 75 odst. 2 písm. a) zákona

²⁸²⁰ Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení - svazek 6., vydání 1., č. 99, Praha 1997, srv. též Sběrka zákonů pod č. 280/1996 Sb.

skončené rozhodnutím o posledním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje,²⁸²¹ nahradil tvrzením ohrožení zájmů "širokého okruhu osob (jiných) restituentů". Navrhl proto²⁸²² aby Ústavní soud ČR rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích zrušil.

Ústavní soud ČR však jeho stížnost posoudil jako nepřipustnou²⁸²³ a 7. června 2000 ji usnesením²⁸²⁴ odmítl,²⁸²⁵ v odůvodnění uvedl, že právní konstrukce Ernsta Leonharda Harrach je nesprávná. Odhlédnuto od toho, že sám odkaz na široký okruh jiných restituentů je pro naprostý nedostatek skutkových podmínek zcela vágní, jmenovaný přehlédl, že ústavní soudnictví je v zásadě založeno na zásadě subsidiarity, dle níž jen tam, kde byly vyčerpány všechny (procesní a jiné) možnosti plynoucí z obecného práva,²⁸²⁶ je při splnění dalších zákonem stanovených podmínek na místě ingerence Ústavního soudu ČR.

Dále Ústavní soud ČR konstatoval, že jestliže obecný soud v rámci své, zákonem stanovené pravomoci²⁸²⁷ zrušil rozhodnutí správního orgánu, jestliže způsobem zákonem vyžadovaným své rozhodnutí odůvodnil,²⁸²⁸ a to včetně právního závěru, k němuž dospěl,²⁸²⁹ a konečně jestliže správnímu orgánu uložil, které konkrétně stanovené otázky má před novým rozhodnutím v dalším řízení posoudit, nelze Krajskému soudu v Českých Budějovicích – z hlediska ochrany ústavnosti²⁸³⁰ - ani jeho postupu, ani rozhodnutí nic podstatného vytknout, tím méně pak dospět k závěru, že pro absenci "*adekvátního právního zdůvodnění*" je důsledkem "*svévole*"; Ernstu Leonhardu Harrachovi ostatně v následném řízení zůstal pro obranu jím uplatněných nároků dostatek místa i procesních prostředků, jež jsou mu jako prostředky stanoveného postupu²⁸³¹ zachovány. Pod tímto zásadním aspektem, dotýkajícím se zásad ústavního soudnictví, se Ústavnímu soudu ČRjevily odkazy jmenovaného na výklad plynoucí z nálezů Ústavního soudu ČR ve věci Pl. ÚS 15/96 jako zcela nepřipadné, mimo jiné i proto, že tento výklad se v podstatě dotýká obecných postupů posuzování ústavnosti a kritérií rozhodných pro postup při případném střetu kolidujících práv, k němuž však ve věci posuzované stížnosti nedošlo.

Ernst Leonhard Harrach dále podal ústavní stížnost rovněž proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích z 25. října 2000²⁸³² Tu odůvodňoval tím, že podle jeho přesvědčení bylo v řízení před uvedeným soudem zasaženo do práv zaručených četnými ustanoveními²⁸³³ Listiny základních práv a svobod, čl. 90 Ústavy ČR a čl. 1 odst. 1 a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Poukazoval na okolnosti, za nichž byl na majetek Johanna Nepomuka Harrach použit dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a uvedl, že s ohledem na prokázané skutečnosti, tj. na den smrti uvedeného vlastníka, nutno dovodit, že stát se jeho nemovitostí zmocnil bez právního titulu, nenabyl však k nim vlastnické právo, pouze vlastníku odňal možnost je držet, užívat, stejně jako tuto možnost odňal dědicům. Poněvadž se Ernst Leonhard Harrach stal dědicem v roce 1961, byla dědická práva prý odňata i jemu. Z obsahu rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích však

²⁸²¹ § 75 odst. 2 al. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²⁸²² s odkazem na ustanovení § 75 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ČR

²⁸²³ § 43 odst. 1 písm. e) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²⁸²⁴ sp. zn. III. ÚS 293/2000

²⁸²⁵ aniž by sejevila potřeba vésti předtím stěžovatele k odstranění nedostatků ve vykázané plné moci (nečitelnost, nedostatek superlegalizační doložky)

²⁸²⁶ řádných řízení před orgány veřejné moci

²⁸²⁷ § 250h odst. 2 občanského soudního řádu

²⁸²⁸ § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

²⁸²⁹ a jehož přezkum jako přezkum věcné správnosti či legality Ústavnímu soudu podle jeho ustálené rozhodovací praxe nepřislouží - k tomu srv. např. nález ve věci II. ÚS 45/94, In: Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení - svazek 3., vydání 1., č. 5, Praha 1995

²⁸³⁰ čl. 83 úst. zák. č. 1/1993 Sb.

²⁸³¹ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁸³² 10 Ca 283/2000-63

²⁸³³ čl. 3 odst. 1, čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

Ústavní soud ČR zásah do práv, kterých se jmenovaný dovolával, neshledal a i tuto druhou ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harrach 8. března 2001 usnesením²⁸³⁴ odmítl jako nepřipustnou. V řízení o tvrzeném nároku, který jmenovaný uplatnil podle zákona č. 243/1992 Sb., bylo spolehlivě zjištěno, že jmenovaný pro jeho uznání nesplnil předpoklady, stanovené § 2 odst. 1 a 2 tohoto zákona. Pokud jde o Johanna Nepomuka Harracha, původního vlastníka, nebylo prokázáno, že byl v době konfiskace majetku československým státním občanem. Krajský soud v Českých Budějovicích vyčerpávajícím způsobem odůvodnil konstatování, že konfiskace majetku proběhla v souladu s dekretem č. 12/1945 Sb., že majetek přešel na stát ke dni účinnosti dekretu, tj. k 23. červnu 1945, jako tzv. ležící pozůstalost, když šlo o majetek, který k tomuto datu nenabyl případný dědic vlastníka, zemřelého 12. května 1945, tj. před účinností uvedeného dekretu presidenta republiky. V souvislosti s právními závěry Krajského soudu v Českých Budějovicích v předmětné věci pak Ústavní soud ČR poukázal rovněž na své rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 170/96,²⁸³⁵ v němž vyslovil shodný názor.

Následně ve věci rozhodovaly dva další pozemkové úřady, v Semilech a Trutnově. V okrese Semily požádal Ernst Leonhard Harrach v roce 1991 o vydání pivovaru a zámku v Jilemnici, jakož i dalších nemovitostí, zemědělských a lesních pozemků v Krkonoších. Po mnohaletém posuzování žádosti – způsobené také nedoložením příslušných dokumentů ze strany Ernsta Leonharda Harracha – jeho žádost Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech zamítl, když Harrach mj. nesplnil podmínku českého občanství²⁸³⁶ Rozhodnutím²⁸³⁷ z 3. ledna 2001 rozhodl Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech, že jmenovaný není vlastníkem pivovaru a zámku v Jilemnici²⁸³⁸ a nepřísluší mu ani náhrada podle zákona o půdě. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že původním vlastníkem předmětných nemovitostí byl Johann Nepomuk Harrach, jehož nemovitosti byly dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb. převedeny do vlastnictví československého státu ke dni účinnosti tohoto dekretu, tzn. k 23. červnu 1945. Ernst Leonhard Harrach uplatnil svůj nárok podle zákona o půdě, protože však Johann Nepomuk Harrach neměl československé státní občanství, nemohl být ani on oprávněnou osobou. Kromě toho k odnětí vlastnického práva došlo prokazatelně před 25. únorem 1948, tzn. před rozhodným obdobím. Johann Nepomuk Harrach byl údajně členem SdP, sloužil v německé armádě a zemřel 12. května 1945 v americkém zajateckém táboře jako rakouský občan německé národnosti. Jeho majetek proto po jeho smrti představoval tzv. ležící pozůstalost,²⁸³⁹ která podle tehdy platné právní úpravy obsažené v obecném zákoníku občanském z roku 1811 představovala právnickou osobu sui generis a mohlo tedy dojít k její konfiskaci státem.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem²⁸⁴⁰ 30. října 2001 potvrdil rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Semily. V odůvodnění svého rozsudku konstatoval, že vlastnické vztahy je nutno posuzovat podle práva platného v době, kdy mělo dojít k přechodu vlastnictví na stát. Podstata institutu ležící pozůstalosti spočívala v tom, že se na ni hledělo, jako by dosud byla v držbě zemřelého.²⁸⁴¹ Zákon tedy vycházel z fikce držby, nikoliv však z fikce vlastnictví, jelikož zemřelý již nebyl vlastníkem pozůstalosti. Protože je podle § 4 odst. 2 zákona o půdě podmínkou speciálního právního nástupnictví smrt osoby, jejíž nemovitost přešla do vlastnictví státu, je splnění předpokladu vlastnictví nezbytné pro to, aby nástupce byl oprávněnou osobou, což se však v této věci nestalo a proto již z tohoto důvodu nebylo možné tvrzenému nároku Ernsta Leonharda Harrach vyhovět. Kromě toho k přechodu

²⁸³⁴ III. ÚS 33/01

²⁸³⁵ publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení - svazek 9., vydání 1., č. 131, Praha 1998

²⁸³⁶ deník Mladá fronta DNES

²⁸³⁷ č.j.: PÚ-9/96/C

²⁸³⁸ nemovitostí v k.ú. Jilemnice, zapsaných na LV č. 1001 a 1689

²⁸³⁹ hereditas iacens

²⁸⁴⁰ sp. zn. 31 Ca 52/2001

²⁸⁴¹ § 547 obecného zákoníku občanského z roku 1811

předmětných nemovitostí na stát došlo ještě před rozhodným obdobím; to platí i tehdy, pokud by k němu nedošlo konfiskací podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., ale bez právního důvodu (čehož se jmenovaný dovolával). Krajský soud v Hradci Králové se rovněž ztotožnil s právním názorem Pozemkového úřadu Okresního úřadu Semily, podle něhož pokud Johann Nepomuk Harrach nebyl v době své smrti československým státním občanem, pak ani Ernst Leonhard Harrach nemohl být považován za oprávněnou osobu podle zákona o půdě, jelikož v opačném případě by *"tyto další oprávněné osoby měly více práv, než samotný původní vlastník."*²⁸⁴²

Ernst Leonhard Harrach podal proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ústavní stížnost. V ní tvrdil, že Krajský soud v Hradci Králové svým rozsudkem porušil jeho základní práva, zakotvená v řadě ustanovení²⁸⁴³ Listiny základních práv a svobod, čl. 90 Ústavy, v čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu a v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále namítal, že předmětné nemovitosti nemohly být jako ležící pozůstalost konfiskovány bez řádného ustanovení opatrovníka²⁸⁴⁴ a odkázal v tomto směru na rakouskou právní úpravu a také na některé judikáty obecných soudů a Ústavního soudu ČR. V souzené věci prý však konfiskační řízení bylo od samého počátku vedeno proti zemřelému Johannu Nepomuku Harrachovi, k ustanovení opatrovníka nedošlo a nebyly tak splněny podmínky pro vedení řádného správního řízení. Toto správní řízení proto bylo postiženo nezhojitelnými vadami a *"konfiskační výměr nikdy nenabyl právní moci, ani se nikdy nestal vykonatelným"*.

Ernst Leonhard Harrach dále namítal, že restituční nárok podle zákona o půdě uplatňuje jako fideikomisární substitut.²⁸⁴⁵ Protože však Johann Nepomuk Harrach zemřel a Ferdinand Bonaventura Harrach nenabyl vlastnické právo k pozůstalosti, *"bylo nanejvýš možné konfiskovat majetek tvořící ležící pozůstalost výhradně pouze konfiskací ležící pozůstalosti zastoupené opatrovníkem a podmínky konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. musely být konstatovány pouze u ležící pozůstalosti, nikoli u zemřelého."* Proto jmenovaný tvrdil, že moment přechodu práv k majetku původního vlastníka Johanna Nepomuka Harracha na stát nemohl nastat ex lege dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb., nýbrž až v rozhodném období odnětím možnosti předmětné nemovitosti držet, užívat a požívat jejich plody a užitky, k čemuž údajně v podstatě došlo nevypořádáním dědictví po Ferdinandu Bonaventurovi Harrachovi po 25. srpnu 1961. Ernst Leonhard Harrach proto svůj tvrzený restituční nárok spatřoval v § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, tedy v přechodu vlastnictví na stát bez právního důvodu. K podmínce státního občanství původního vlastníka uvedl, že tato byla účinností zákona č. 93/1992 Sb. z původního zákona o půdě vypuštěna, neboť před uvedenou novelizací prý z § 4 odst. 2 zákona o půdě vyplývalo, že všechny zákonem stanovené znaky²⁸⁴⁶ musel splňovat i původní vlastník v okamžiku úmrtí. Ode dne účinnosti zákona č. 93/1992 Sb. však údajně původní vlastník uvedené podmínky již splňovat nemusí. Ernst Leonhard Harrach uvedl, že pokud by ustanovení § 4 odst. 1 a 2 zákona o půdě bylo nejednoznačné, je nutno tento nedostatek vykládat ve prospěch občanů a nikoliv v jejich neprospěch. Ze všech uvedených důvodů proto navrhl napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové jako protiústavní zrušit.

Ústavní soud ČR především shledal, že skutkově podobnou ústavní stížností Ernsta Leonharda Harracha se již zabýval v řízení vedeném pod sp. zn. III. ÚS 33/01.²⁸⁴⁷ I když uvedené usnesení nepředstavovalo s ohledem na jiný dotčený majetek procesní překážku věci

²⁸⁴² srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 52/2001

²⁸⁴³ konkrétně čl. 2 odst. 2 a odst. 3, čl. 3 odst. 1, čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2

²⁸⁴⁴ pozůstalostního opatrovníka, nikoliv opatrovníka dědice

²⁸⁴⁵ § 4 odst. 2 písm. b)

²⁸⁴⁶ státní občanství a tehdy ještě i trvalý pobyt

²⁸⁴⁷ viz výše – šlo o druhou ústavní stížnost jmenovaného

pravomocně rozhodnuté, Ústavní soud ČR neshledal důvod odchýlit se od svého v tomto usnesení uvedeného právního názoru, neboť i podstata námitek uplatněných Ernstem Leonhardem Harrachem byla v obou případech srovnatelná. Z obsahu jeho ústavní stížnosti bylo patrné, že nesouhlasí s právním posouzením, které provedly Krajský soud v Hradci Králové a Pozemkový úřad Okresního úřadu Semily; rozhodnutí uvedeného pozemkového úřadu však nenapadl. Jednalo se tedy o případ, kdy Ernst Leonhard Harrach argumentoval proti právní interpretaci daných skutkových okolností; zejména tvrdil, že ke konfiskaci předmětných nemovitostí nemohlo dojít, neboť se jednalo o tzv. ležící pozůstalost, že československý stát převzal nemovitosti do vlastnictví bez právního důvodu a protože prý od účinnosti zákona č. 93/1992 Sb. byla podmínka státního občanství původního vlastníka ze zákona o půdě vypuštěna, je Ernst Leonhard Harrach osobou oprávněnou ve smyslu tohoto zákona.

K tomu Ústavní soud ČR uvedl, že smyslem restitucí není a ani nemůže být náprava všech křivd, které byly spáchány v rozhodném období, nýbrž toliko zmírnění následků některých majetkových křivd.²⁸⁴⁸ Pro úspěšné uplatnění restitučního nároku je proto nezbytné, aby byly naplněny všechny potřebné podmínky, stanovené zákonem. Nepřípadnou shledal Ústavní soud ČR i námitku Ernsta Leonharda Harracha, že právní režim předmětné pozůstalosti měl být posuzován podle rakouského práva, neboť Johann Nepomuk Harrach byl rakouským státním občanem. Způsob provedení majetkových restitucí je totiž výrazem suverénního rozhodnutí českého²⁸⁴⁹ zákonodárce a pro úspěšné uplatnění restitučního nároku je proto zapotřebí splnit všechny předpoklady, vyplývající z vnitrostátního práva. V posuzované věci Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech i Krajský soud v Hradci Králové dospěly k závěru, že restitučnímu nároku Ernsta Leonharda Harracha nebylo možné vyhovět, jelikož jednak nebyl osobou oprávněnou, jednak k odnětí vlastnického práva Johannu Nepomukovi Harrachovi nedošlo v rozhodném období. Ústavní soud ČR shledal, že Krajský soud v Hradci Králové v odůvodnění napadeného rozsudku náležitě vyložil, z jakých důvodů nemohlo být tvrzenému nároku jmenovaného vyhověno. I pokud by totiž ke konfiskaci předmětných nemovitostí nedošlo ex lege dekretem č. 12/1945 Sb., nýbrž převzetím nemovitostí bez právního důvodu dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě (jak tvrdil Ernst Leonhard Harrach), došlo by i v takovém případě k přechodu vlastnictví na stát ještě před rozhodným obdobím, takže časová podmínka zákona o půdě by nebyla dána. Ústavní soud ČR se rovněž neztotožnil ani s tvrzením jmenovaného, že zákon o půdě již v současnosti podmínku státního občanství původního vlastníka nezná. Tento závěr - podle názoru Ústavního soudu ČR - nelze z díkce ustanovení § 4 odst. 1 a 2 zákona o půdě přesvědčivě dovodit, protože v odst. 1 citovaného ustanovení je podmínka státního občanství zakotvena i nadále.²⁸⁵⁰

Ústavní soud tedy i v tomto případě dospěl ke stejnému závěru jako v usnesení sp. zn. III. ÚS 33/01, když shledal, že k protiústavnímu pochybení ze strany Krajského soudu v Hradci Králové zjevně nedošlo. Na argumentaci, která je v tomto usnesení obsažena, odkázal. Proto Ústavní soud ČR ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením²⁸⁵¹ 16. dubna 2001 odmítl jako zjevně neopodstatněný návrh.²⁸⁵²

O několik týdnů později než Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech, 29. ledna 2001, rozhodoval²⁸⁵³ o restitučním nároku Ernsta Leonharda Harracha na zemědělský a lesní majetek v majetku České republiky – Pozemkového fondu České republiky a Lesů České

²⁸⁴⁸ viz např. preambule zákona o půdě

²⁸⁴⁹ resp. československého

²⁸⁵⁰ srv. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I.ÚS 8/02

²⁸⁵¹ sp. zn. I.ÚS 8/02

²⁸⁵² § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²⁸⁵³ č.j. POZ 237/96-Er

republiky, s.p. v okrese Trutnov²⁸⁵⁴ Pozemkový úřad Okresního úřadu v Trutnově, když tento nárok zamítl a v odůvodnění uvedl, že restituce podle zákona o půdě nepřichází v úvahu, jelikož jde o majetek, který přešel na stát mimo tímto zákonem stanovené období. Neshledal ani důvod restituce podle zák. č. 243/1992 Sb., neboť Johann Nepomuk Harrach zemřel 12. května 1945 v táboře pro válečné zajatce a nenabyl zpět československé státní občanství, což je jedna z podmínek restituce.²⁸⁵⁵

Proti uvedenému rozhodnutí podal Ernst Leonhard Harrach žalobu ke Krajskému soudu v Hradci Králové; ten ji však rozsudkem²⁸⁵⁶ 6. prosince 2001 zamítl a rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Trutnově potvrdil. V odůvodnění uvedl, že přezkoumal napadené rozhodnutí v intencích uplatněných vývodů v žalobě,²⁸⁵⁷ a opřel své potvrzující rozhodnutí o následující. Předpokladem nároku na vydání nemovitostí podle zákona o půdě nebo zák. č. 243/1992 Sb. je vlastnické právo "osoby" k nemovitostem v době přechodu nemovitostí na stát nebo na jiné právnické osoby. Má-li být tedy úspěšně uplatněn nárok na vydání věci, je třeba, aby věc v době přechodu na stát nebo na jiné právnické osoby²⁸⁵⁸ měla svého vlastníka. Johann Nepomuk Harrach nebyl vlastníkem pozůstalosti a tato ani nepřešla na dědice, když dědické přihlášky tehdy podány nebyly. Nezbytnou podmínkou pro speciální úpravu právního nástupnictví²⁸⁵⁹ je smrt osoby uvedené v § 4 odst. 1 zákona o půdě "*jejíž nemovitost (...) přešla do vlastnictví státu*". Nebyl tak splněn předpoklad vlastnictví Johanna Nepomuka Harracha, od něhož Ernst Leonhard Harrach svůj tvrzený nárok odvozoval, k předmětným nemovitostem, a proto jmenovaného již z tohoto důvodu nebylo možné považovat za oprávněnou osobu. Krajský soud v Hradci Králové měl rovněž za to, že k přechodu předmětného majetku na stát došlo před 25. únorem 1948, a to i v případě, kdy by se tak nestalo konfiskací podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., tedy mimo rozhodné období podle zákona o půdě. Dále přisvědčil Pozemkovému úřadu Okresního úřadu v Trutnově i v tom, že když Johann Nepomuk Harrach v době své smrti československým státním občanem nebyl a československé státní občanství nenabyl zpět zákonem předvídaným způsobem, pak ani Ernsta Leonharda Harracha nebylo možno posuzovat jako oprávněnou osobu, a to právě pro absenci tohoto požadavku kladeného zákonem o půdě na oprávněné osoby. V opačném případě by totiž Ernst Leonhard Harrach měl více práv, než samotný Johann Nepomuk Harrach. Částí rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Trutnově, v níž se tento zabýval důvody, pro které nebylo možno restitučnímu nároku vyhovět podle zákona č. 243/1992 Sb., se Krajský soud v Hradci Králové nezabýval, neboť Ernst Leonhard Harrach výslovně uvedl, že se podle tohoto restitučního zákona restituce nedovolává.

Proti rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové²⁸⁶⁰ podal Ernst Leonhard Harrach ústavní stížnost. V ní tvrdil, že v řízení před tímto soudem, stejně jako v předcházejícím řízení před Pozemkovým úřadem Okresního úřadu v Trutnově, byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR,

²⁸⁵⁴ podle § 9 odst. 4 zákona o půdě a podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.

²⁸⁵⁵ nenaplnil předpoklady oprávněné osoby podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.

²⁸⁵⁶ 31 Ca 71/2001-36

²⁸⁵⁷ § 250l odst. 2, § 249 odst. 2, § 250h občanského soudního řádu

²⁸⁵⁸ § 6 odst. 1 zákona o půdě

²⁸⁵⁹ § 4 odst. 2 zákona o půdě²⁸⁵⁹

²⁸⁵⁹ § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

²⁸⁵⁹ č.j. POZ 237/96-Er

²⁸⁵⁹ nenaplnil předpoklady oprávněné osoby podle § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.

²⁸⁵⁹ 31 Ca 71/2001-36

²⁸⁵⁹ § 250l odst. 2, § 249 odst. 2, § 250h občanského soudního řádu

²⁸⁵⁹ § 6 odst. 1 zákona o půdě

²⁸⁵⁹ § 4 odst. 2 zákona o půdě

²⁸⁶⁰ nikoli však, stejně jako v předchozím případě, proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu

dále pak jeho ústavně zaručené právo na vlastnictví, resp. výkon vlastnického práva jako dědice k pozůstalosti Johanna Nepomuka Harracha,²⁸⁶¹ princip rovnosti účastníků řízení,²⁸⁶² neboť po jeho osobě a dědicích po Johannu Nepomuku Harrachovi je požadováno splnění více povinností v rámci dědického řízení než po ostatních občanech České republiky, a konečně právo na soudní ochranu.²⁸⁶³ V ústavní stížnosti dále tvrdil, že Johann Nepomuk Harrach ve své závěti ustanovil dědicem svého syna Ferdinanda Bonaventuru Harracha a Ernsta Leonharda Harrach, v souladu s tehdy platným právem, jako fideikomisárního substituta.²⁸⁶⁴ Ferdinand Bonaventura Harrach zemřel v Rakousku 25. srpna 1961, a proto na Ernsta Leonharda Harracha přešlo dědictví; proto se domníval, že je oprávněnou osobou dle zákona o půdě a vedl ve své ústavní stížnosti obsáhlou polemiku s rozhodovacími důvody Krajského soudu v Hradci Králové. Porušení svých ústavně zaručených práv (svobod) pak odůvodnil následovně:

- restituční nárok uplatňuje jako fideikomisární substitut, resp. oprávněná osoba podle § 4 odst. 1, event. § 4 odst. 2 písm. b) zákona o půdě, přičemž tvrdil, že "*u restitučního řízení podle zákona o půdě jde o zvláštní pozůstalostní řízení ohledně dosud ležící pozůstalosti po rakouském státním občanovi pro českého dědice*". Je nesprávné, že původní vlastník musel mít československé státní občanství. Ernst Leonhard Harrach se domníval, že jako dědic je chráněn jako vlastník;²⁸⁶⁵

- ve všech konfiskačních výměrech a listinách se uvádělo, že je konfiskován majetek Johanna Nepomuka Harracha a nikoliv ležící pozůstalost po něm. Konfiskační řízení je proto stíženo vadami způsobujícími jejich nicotnost, a proto nelze ani v současné době považovat konfiskaci za provedenou. Pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi nebyla nikdy projednána v dědickém řízení; skutečnost, že dědické řízení nebylo ke dni podání ústavní stížnosti zahájeno, nelze přičítat k jeho tíži;

- Krajský soud v Hradci Králové jej nepovažoval za oprávněnou osobu dle zákona o půdě, neboť nebyl československým státním občanem, tento soud se nemýlí, že podle zákona o půdě v původním znění – avšak prý nikoli ve znění jeho pozdějších změn – musel vlastník splňovat podmínku státního občanství a trvalého pobytu. Ode dne účinnosti zákona č. 93/1992 Sb. původní vlastník tyto podmínky splňovat nemusel;

- Krajský soud v Hradci Králové odepřel Ernstu Leonhardu Harrachovi právo na projednání pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi za použití efektivního postupu v dědickém řízení, přičemž ostatním občanům právo na dědictví neodpírá. Tím byl porušen princip rovnosti účastníků řízení;²⁸⁶⁶

- v případě, že pobyt účastníka řízení²⁸⁶⁷ nebyl znám, resp. byl nezvěstný, byl správním orgánem v konfiskačním řízení povinen ustanovit takové osobě procesního opatrovníka,²⁸⁶⁸ což se nestalo. Tyto vady, spolu s tím, že původní vlastník neměl možnost v tomto řízení prokázat, že během druhé světové války zůstal věrný Československé republice, způsobují nicotnost konfiskačních rozhodnutí.

Ústavní soud ČR posoudil ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harrach jako zjevně neopodstatněnou a 21. března 2002 ji usnesením²⁸⁶⁹ odmítl. V odůvodnění uvedl, že jako

²⁸⁶¹ čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 odst. 1 Dodatku k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

²⁸⁶² čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁸⁶³ čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 90 Ústavy ČR a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

²⁸⁶⁴ tzv. svěřenecký substitut

²⁸⁶⁵ čl. 11 Listiny základních práv a svobod

²⁸⁶⁶ čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁸⁶⁷ tj. myšleno Johanna Nepomuka Harracha

²⁸⁶⁸ § 16 odst. 1 vl. nař. č. 8/1928 Sb.

²⁸⁶⁹ sp. zn. III. ÚS 142/02

soudní orgán ochrany ústavnosti,²⁸⁷⁰ ve své ustálené rozhodovací praxi vytyčil meze zásahu do rozhodovací činnosti obecných soudů, který je vázán na splnění jistých podmínek,²⁸⁷¹ které však v dané věci shledány nebyly již proto, že ústavní stížností napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové bylo založeno na dostatečných skutkových zjištěních, na jejichž základě tento soud v souladu s ústavní zásadou nezávislosti soudní moci²⁸⁷² vyvodil své právní závěry mající oporu v těchto skutkových zjištěních a své rozhodnutí v tomto směru postačujícím a ústavně konformním způsobem odůvodnil.²⁸⁷³ V odůvodnění svého rozhodnutí vyčerpávajícím způsobem odůvodnil, že Ernst Leonhard Harrach nesplňoval podmínky oprávněné osoby dle restitučních zákonů (zákona o půdě) a že majetek přešel na československý stát v souladu s dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb., jako tzv. ležící pozůstalost, když šlo o majetek, který ke dni účinnosti tohoto dekretu²⁸⁷⁴ nenabyl případný dědic Johanna Nepomuka Harracha.²⁸⁷⁵ V souvislosti s ležící pozůstalostí Krajský soud v Hradci Králové dle posouzení Ústavního soudu ČR správně odkázal na § 547 věty třetí obecného občanského zákoníku z roku 1811, podle něhož před přijetím pozůstalosti dědicem hledělo se na pozůstalost tak, jako kdyby dosud byla v držení zemřelého. Konečné rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové bylo proto i v souladu s příslušnými ustanoveními hmotněprávními ustanoveními zákona o půdě; k porušení tvrzených ústavně zaručených práv (svobod) proto nedošlo. Dále Ústavní soud ČR poukázal na skutečnost, že koneckonců skutkově i právně obdobná problematika byla jím již za účasti identických účastníků řízení řešena usnesením ve věci sp. zn. III. ÚS 33/01, v níž Ústavní soud ČR zaujal shodné stanovisko; stejně tak jako v předchozím nálezu Ústavního soudu ČR ve věci sp. zn. II. ÚS 170/96,²⁸⁷⁶ na které odkázal, když uvedl, že nebylo důvodu se od této ustálené judikatury odchýlit.²⁸⁷⁷

K obsáhlým vývodům Ernsta Leonharda Harracha v jeho ústavní stížnosti uvedených potom Ústavní soud ČR konstatoval, že důvodem přijetí restitučních zákonů je zmírnění některých minulých majetkových křivd; z tohoto důvodu zákonodárce stanovil podmínky, na které je vydání věcí vázáno. Splnění restitučních podmínek bylo v dané věci posuzováno ve správním řízení, které bylo podrobeno přezkumu obecným (správním) soudem. Účelem řízení o podané ústavní stížnosti proto nemohlo být posuzování postupu, na jehož základě ke konfiskaci došlo,²⁸⁷⁸ ani zkoumání Ernstem Leonhardem Harrachem nikterak důkazně doložených tvrzení, že je dědicem původního vlastníka předmětných nemovitostí, tedy přenesení těžiště projednávané věci z působnosti naplnění podmínek pro vydání věci stanovené zákonem o půdě, resp. zákonem č. 243/1992 Sb., jimiž se na základě jeho tvrzení zabýval jak pozemkový úřad, tak i v souladu se zásadou dispoziční obecný soud, do roviny práva dědického²⁸⁷⁹ a Krajský soud v Hradci Králové mu proto nemohl odeprít právo na projednání jeho dědictví, jak jmenovaný tvrdil v ústavní stížnosti. Tvrzení Ernsta Leonharda Harracha, kterým se domáhal takového postupu, byla proto posouzena jako bezpředmětná.

Obdobně se jmenovaný podle posouzení Ústavního soudu ČR mýlil, pokud tvrdil, že ode dne účinnosti novely č. 93/1992 Sb. zákona o půdě nemusí oprávněná osoba splňovat podmínku státního občanství; jak Ústavní soud ČR poznamenal, uvedenou novelou byla vypuštěna

²⁸⁷⁰ čl. 83 Ústavy ČR

²⁸⁷¹ k tomu srov. např. náleze ve věci III. ÚS 23/93 in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení - svazek 1., č. 5, Praha 1994

²⁸⁷² čl. 81, čl. 82 Ústavy ČR

²⁸⁷³ § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

²⁸⁷⁴ tj. k 23.6.1945

²⁸⁷⁵ tj. před účinností uvedeného dekretu

²⁸⁷⁶ in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení - svazek 9., vydání 1., č. 131, Praha 1998

²⁸⁷⁷ srv. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 142/02

²⁸⁷⁸ jmenovaným tvrzené nicotnosti konfiskačních rozhodnutí

²⁸⁷⁹ uplatnění takového nároku je vázáno na jiný procesní postup

pouze podmínka trvalého pobytu, nikoliv však podmínka státního občanství ČSFR, resp. ČR.²⁸⁸⁰ Závěrem pro úplnost Ústavní soud ČR dodal, že podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. přecházel majetek na československý stát dnem jeho účinnosti.²⁸⁸¹ Prováděná konfiskační rozhodnutí měla pouze deklaratorní a prováděcí charakter,²⁸⁸² a i proto jsou bez významu tvrzení Ernsta Leonharda Harracha, pokud jde o jím tvrzenou nicotnost konfiskačních rozhodnutí, příp. procesně vadného postupu při jejich vydání.²⁸⁸³

Výše uvedené konstatování Ústavního soudu ČR Ernst Leonhard Harrach pochopil jako potvrzení postupu, který ostatně zahájil již před výše uvedeným rozhodnutím, jak se majetku domáhat prostřednictvím předpisů obecných, za pomoci žalob na určení, že majetek spadá do dědictví, které nebylo projednáno (a o kterém bylo již dříve – v roce 2001 – zahájeno samostatné řízení²⁸⁸⁴), a v následujících letech tak také intenzivně činil. Mimo to v tomto duchu dostal o necelé čtyři měsíce od Ústavního soudu ČR zcela jednoznačné doporučení²⁸⁸⁵. Jelikož se rozhodnutí²⁸⁸⁶ Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech z 29. ledna 2001, netýkalo veškerého majetku, který před rokem 1945 patřil Johannu Nepomuku Harrachovi, ale pouze nemovitostí vybraných, patřících Lesům České republiky, s.p. a České republice – Ministerstvu zemědělství ČR, rozhodoval Pozemkový úřad Semily, který mezitím přešel pod Ministerstvo zemědělství ČR, následně o veškerých zbývajících nemovitostech ležících v okrese Semily a původně patřících Johannu Nepomuku Harrachovi. Po jeho náležité identifikaci (jednalo se o majetek ve vlastnictví celkem 66 subjektů) Pozemkový úřad v Semilech 1. dubna 2004 svým rozhodnutím²⁸⁸⁷ určil,²⁸⁸⁸ že Ernst Leonhard Harrach není vlastníkem označených nemovitostí a nepřísluší mu za ně náhrada.

Proti tomuto rozhodnutí podal jmenovaný žalobu k Okresnímu soudu v Semilech, kterou tento svým rozsudkem 25. července 2006,²⁸⁸⁹ žalobu zamítl, když v odůvodnění uvedl, že Ernst Leonhard Harrach není oprávněnou osobou,²⁸⁹⁰ protože ani Johann Nepomuk Harrach nespĺňoval podmínky stanovené²⁸⁹¹ zákonem o půdě, v první řadě proto, že nebyl československým státním občanem, a dále proto, že mu nemovitosti byly odňaty před rozhodným obdobím.²⁸⁹²

O odvolání Ernsta Leonharda Harracha následně rozhodoval Krajský soud v Hradci Králové, který 9. října 2007 rozhodnutí Okresního soudu v Semilech rozsudkem²⁸⁹³ potvrdil, když v odůvodnění uvedl, že Okresní soud v Semilech opodstatněně shledal, že Johann Nepomuk Harrach, který sloužil v německé armádě a zemřel 12. května 1945 v americkém zajateckém táboře, jako rakouský občan německé národnosti nemohl pak ani nabýt zpět občanství československého státu dle zákonů, po válce umožňující jeho obnovu. Krajský soud v Hradci Králové uzavřel, že nelze dovést ani z novelizovaného znění § 4 odst. 2 zákona o půdě, že by podmínka státního občanství u původního vlastníka nebyla nadále dána; v takovém případě by další osoby v tomto ustanovení vyjmenované měly více práv než původní vlastník. Jak rozhodnutí Pozemkového úřadu Semily, tak i Okresního soudu v Semilech se proto dle

²⁸⁸⁰ § 4 odst. 1 zákona o půdě, ve znění této novely

²⁸⁸¹ tj. dnem 23. 6. 1945

²⁸⁸² k tomu srov. např. náleží ve věci III. ÚS 39/95 in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení - svazek 4., vydání 1., č. 60, Praha 1995

²⁸⁸³ srv. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 142/02

²⁸⁸⁴ sp. zn. D 1753/2001

²⁸⁸⁵ viz níže v souvislosti s výkladem o usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01 z 17.7.2002

²⁸⁸⁶ č.j. POZ 237/96-Er

²⁸⁸⁷ č.j. PÚ 9/96/C

²⁸⁸⁸ podle § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb.

²⁸⁸⁹ č.j. 5 C 393/2004-218

²⁸⁹⁰ ve smyslu § 4 odst. 2 zákona o půdě

²⁸⁹¹ § 4 odst. 1

²⁸⁹² 25.2.1948-1.1.1990

²⁸⁹³ č.j. 30 Co 4/2007-335

posouzení Krajského soudu v Hradci Králové opíraly o správný právní názor, který je též v souladu s dřívějším rozhodnutím odvolacího soudu o nárocích žalobce. Vzhledem k tomuto závěru se odvolací soud již nezabýval okolnostmi konfiskace předmětného majetku.

Proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach dovolání, které Nejvyšší soud ČR tak, jak to má na mysli § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu,²⁸⁹⁴ tj. z důvodů záviselých na jeho uvážení, usnesením²⁸⁹⁵ 4. září 2008 odmítl jako nepřipustné, když v odůvodnění uvedl, že dovolání splňuje formální náležitosti stanovené zákonem, Nejvyšší soud ČR však neshledal, že by rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, jímž byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Semilech, byl po právní stránce zásadně významný, takže nedospěl k závěru, že by bylo možné přípustnost dovolání dovodit z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Právní závěr Krajského soudu v Hradci Králové, který jej vedl k potvrzení zamítavého rozsudku Okresního soudu v Semilech, byl podle názoru Nejvyššího soudu ČR v souladu s běžnou judikaturou obecných soudů i Ústavního soudu ČR a má podklad v hmotném právu, tj. ustanoveních § 4 odst. 1 a 2 zákona o půdě.

Po uvedeném rozhodnutí podal Ernst Leonhard Harrach ústavní stížnost směřující proti Krajskému soudu v Hradci Králové. V této stížnosti uvedl, že postup a rozhodnutí tohoto soudu byly v rozporu s ústavním pořádkem České republiky a třeba je považovat za odepření výkonu spravedlnosti; dále vyslovil přesvědčení, že Krajský soud v Hradci Králové, který potvrdil rozsudek Okresního soudu v Semilech, porušil jeho práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i v čl. 90 Ústavy České republiky, neumožnil mu výkon vlastnického práva, které uplatnil dle restitučního zákona o půdě. Uvedl, že, poté, co pro uplatnění nároku byla podmínka trvalého pobytu oprávněné osoby zrušena, opětovně nárok uplatnil 9. července 1996, soudy jej však jako oprávněnou osobu odmítly s tím, že původní vlastník nemovitostí Johann Nepomuk Harrach nebyl československým občanem a zemřel jako rakouský státní občan. Dle jeho názoru však po novelizaci zákona o půdě v § 4 odst. 2 po smrti původního vlastníka restituovaných nemovitostí již podmínka československého státního občanství stanovena nebyla. Proto tvrzení soudu, že není oprávněnou osobou, považoval za nepodložený dohad a nikoliv za řádnou interpretaci tehdy platného právního předpisu a jeho závěry za rozporné s platným hmotným právem. Konečně také konfiskační výměr, vztahující se k majetku po Johannu Nepomuku Harrachovi, považoval za paakt. Stát se tak prý zmocnil jeho nemovitostí, aniž k tomu měl právní důvod, se kterým tehdejší právní řád přechod vlastnického práva spojoval. Proto i při nevypořádání dědictví po Ferdinandu Bonaventurovi Harrachovi v roce 1961, tj. po dědici Johannu Nepomuku Harrachovi, je třeba považovat nemovitosti za ležící pozůstalost, která nemohla být konfiskována.

Ústavní soud stížnost Ernsta Leonharda Harracha posoudil a 28. ledna 2009 ji usnesením²⁸⁹⁶ odmítl jako nepřipustnou, když v odůvodnění uvedl, že z jejího obsahu, jakož i z obsahu rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, zásah do práv, kterých se jmenovaný v návrhu dovolával, zjištěn nebyl. Krajský soud v Hradci Králové se v odůvodnění rozhodnutí vypořádal se všemi námitkami Ernsta Leonharda Harracha a vyčerpávajícím způsobem vyložil, proč Okresní soud v Semilech z nesporně zjištěného skutkového stavu o Johannu Nepomuku Harrachovi dovodil správné právní závěry, na základě nichž konstatoval, že tento nesplňoval základní předpoklady pro to, aby mohl být posuzován jako osoba oprávněná k restituci podle zákona o půdě²⁸⁹⁷ a že tedy ani Ernst Leonhard Harrach základní předpoklad restituce dle tohoto zákona nespĺňuje a není k ní osobou oprávněnou. Na uvedené odůvodnění

²⁸⁹⁴ O důvodech záležejících na uvážení Nejvyššího soudu ČR a zákonné nepřipustnosti dovolání viz výklad níže v této podkapitole

²⁸⁹⁵ sp. zn. 28 Cdo 2284/2008

²⁸⁹⁶ sp. zn. III.ÚS 3095/08

²⁸⁹⁷ § 4 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, který podle názoru Ústavního soudu ČR opodstatněně rozsudek Okresního soudu v Semilech jako správný potvrdil, bylo dle názoru Ústavního soudu možné v dalším zcela odkázat. I když Ernst Leonhard Harrach proti usnesení Nejvyššího soudu ČR ústavní stížnost nepodal, lze podle názoru Ústavního soudu ČR poukázat též na jeho odůvodnění, v němž se vyslovil k právním závěrům odvolacího soudu tak, že jsou v souladu s běžnou judikaturou obecných soudů i Ústavního soudu ČR.

Rozhodování o bývalém majetku Johanna Nepomuka Harracha v okrese Hradec Králové bylo jednoznačně nejkomplicovanější. Vyznačovalo se také ztrátami dokumentů ze spisu, které svědčily v neprospěch Ernsta Leonharda Harracha, a velmi pozoruhodným přístupem Ústavního soudu ČR v této věci, ne nepodobným přístupem Ústavního soudu ČR v kauze Salm-Reifferscheidt (viz níže).

Ernst Leonhard Harrach uplatnil podáním z 24. ledna 1993,²⁸⁹⁸ restituční nárok, který opíral o příslušná ustanovení zákona o půdě, jímž požadoval, s tvrzením o svém trvalém pobytu na území ČR, vydání nemovitostí ve zmíněném podání blíže označených. Vzhledem ke skutečnosti, že předmětné nemovitosti přešly na stát na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., rozhodl o vzneseném návrhu Pozemkový úřad tím způsobem, že restituční nárok pro jeho pozdní uplatnění zamítl,²⁸⁹⁹ přičemž tento svůj závěr opřel o subsumpci projednávané věci pod příslušná ustanovení zákona č. 243/1992 Sb. Ernst Leonhard Harrach se proti zamítavému rozhodnutí odvolal k Ministerstvo zemědělství ČR - Ústřednímu pozemkovému úřadu, který rozhodnutím²⁹⁰⁰ z 17. ledna 1994 rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové potvrdil.

S ohledem na novelu zákona o půdě, provedenou zákonem č. 30/1996 Sb., uplatnil Ernst Leonhard Harrach posléze podáním z 9. července 1996,²⁹⁰¹ opět svůj restituční nárok týkající se stejných nemovitostí jako v předchozím případě s tím, že odkázal na své původní podání a požadoval vydání těchto nemovitostí na základě téhož právního titulu, opírajícího se o shodná skutková tvrzení jako v prvním případě, ovšem *s výjimkou tvrzení o tom, že by měl v minulosti trvalý pobyt na území České republiky*. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Hradci Králové provedeným dokazováním zjistil, že v případě majetku tehdy nezvěstného Johanna Nepomuka Harracha, který přešel na stát na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., uplatnila ve smyslu § 1 odst. 2 citovaného dekretu u Zemského národního výboru v Praze jeho manželka Stephanie Maria Harrach nárok, aby bylo od této konfiskace upuštěno. Takto zahájené řízení uzavřel Zemský národní výbor v Praze konečným rozhodnutím²⁹⁰² z 31. března 1947, kterým podanému návrhu nevyhověl. Jak plynulo z odůvodnění rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové, dospěl na základě tohoto zjištění k závěru, že nelze uplatněnému restitučnímu nároku Ernsta Leonharda Harracha vyhovět, neboť zákonnou podmínkou pro jeho úspěšné uplatnění je přechod majetku na stát v rozhodném období²⁹⁰³. Současně nepřisvědčil tvrzení Ernsta Leonharda Harracha, že jím požadované nemovitosti přešly na stát převzetím bez právního důvodu po 25. únoru 1948.²⁹⁰⁴ V odůvodnění tohoto rozhodnutí²⁹⁰⁵ z 17. června 1999 – již druhého ve stejné věci – dále uvedl, že i v případě posouzení oprávněnosti nároku jmenovaného dle zákona č. 243/1992 Sb., ačkoliv je zde dle jeho názoru překážka věci pravomocně rozhodnuté ve správním řízení, by musel dojít k závěru, že zde nejsou pro úspěšné uplatnění restitučního nároku splněny zákonné podmínky dle tohoto zákona, jež musejí být splněny v osobě původního vlastníka

²⁸⁹⁸ došlým Pozemkovému úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové 28.1.1993

²⁸⁹⁹ rozhodnutím č.j. PÚ 12385/13306/3002 R/93/Ne

²⁹⁰⁰ č.j. 4732/93-450

²⁹⁰¹ došlo Pozemkovému úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové 10. 7. 1996

²⁹⁰² č. III-PK-10081/4-1947

²⁹⁰³ § 4 odst. 1 zákona o půdě

²⁹⁰⁴ § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě

²⁹⁰⁵ č.j. RP 1- 12385/3002 R So (1)

majetku Johanna Nepomuka Harracha, a to neprovinění se proti československému státu a zpětné nabytí československého státního občanství ČR, ke kterémuž zjištění dospěl pozemkový úřad na základě důkazů v řízení před ním provedených.²⁹⁰⁶

Proti tomuto rozhodnutí podal Ernst Leonhard Harrach žalobu²⁹⁰⁷ ke Krajskému soudu v Hradci Králové, v níž zejména namítal, že byl v době uplatnění restitučního nároku občanem ČSFR, posléze ČR, má²⁹⁰⁸ postavení dědice ze závěti, majetková újma mu dle jeho přesvědčení byla způsobena v rozhodném období a vlastnictví k inkriminovaným nemovitostem přešlo na stát v důsledku převzetí věci bez právního důvodu.²⁹⁰⁹ Dále tvrdil, že k uplatnění jeho nároku 28. ledna 1993 došlo v zákonem stanovené lhůtě, který v souvislosti s novelou tohoto zákona, provedenou zákonem č. 30/1996 Sb., v takto nově otevřené lhůtě "doplnil". Namítal vedení konfiskačního řízení proti zemřelém Johannu Nepomuku Harrachovi, nikoliv ležící pozůstalosti. *když se jednalo o tehdy objektivní stav*, a v důsledku toho i absolutní neplatnost všech konfiskačních výměrů vydaných po 12. květnu 1945,²⁹¹⁰ z čehož dovozoval nemožnost přechodu vlastnického práva na stát, neboť subjektem těchto výměrů byla zemřelá fyzická osoba, která nadto z povahy věci samé nemohla v průběhu konfiskačního řízení hájit svá práva, resp. prokázat důvody umožňující vyjmutí jejího majetku z tohoto řízení. V závěru svého opravného prostředku opětovně poukázal na to, že tímto postupem došlo k naplnění restitučního titulu dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, a v souvislosti s tím navrhl, aby rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové bylo zrušeno a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Ze spisu Krajského soudu v Hradci Králové v této věci²⁹¹¹ je zjistitelné, že při ústním jednání, vedeném před tímto soudem dne 17. října 2000, Ernst Leonhard Harrach prostřednictvím svého právního zástupce na dotaz tohoto soudu uvedl, že „*uplatněné nároky opírá o zákon o půdě a nikoliv o zákon č. 243/1992 Sb.*“, a dále dodal, že „*stát s předmětným majetkem začal nakládat v podstatě po druhé světové válce, tj. v roce 1945, kdy neumožnil případným dědicům ujmout se vlády nad majetkem Johanna Nepomuka Harracha*“ a dle jeho přesvědčení „*se jedná o trvajícím delikt, neboť situace, kdy stát neoprávněně nakládá s inkriminovanými nemovitostmi, trvá až do dnešní doby.*“²⁹¹²

O žalobě Ernsta Leonharda Harracha Krajský soud v Hradci Králové posléze rozhodl tak, že rozsudkem²⁹¹³ z 24. října 2010 rozhodnutí pozemkového úřadu potvrdil,²⁹¹⁴ když se v podstatě ztotožnil se závěry, ke kterým tento správní orgán dospěl. V odůvodnění svého rozhodnutí dále uvedl, že Ernsta Leonharda Harracha není možno zařadit do okruhu osob, na které se vztahoval zákon č. 30/1996 Sb., a pro které byly nově otevřeny lhůty k uplatnění restitučních nároků, když citovaný zákon byl přijat v souvislosti se zrušením některých ustanovení zákona o půdě a zákona č. 243/1992 Sb., včetně zrušení podmínky trvalého pobytu v případě prvního a trvalého žití v případě druhého, přičemž jmenovanému nebránily tyto podmínky v uplatnění restitučního nároku k 28. lednu 1993, kdy jej u Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové rovněž uplatnil, neboť v tomto podání se identifikoval jako osoba se státním občanstvím a trvalým pobytem na území ČR. Dle názoru Krajského soudu v Hradci Králové tak bylo příslušné restituční řízení ukončeno v roce 1994 již shora

²⁹⁰⁶ srv. odůvodnění rozhodnutí č.j. RP 1- 12385/3002 R So (1) Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové

²⁹⁰⁷ nesprávně označenou jako „odvolání“

²⁹⁰⁸ podle § 4 odst. 2 písm. a) zákona o půdě

²⁹⁰⁹ tj. ve smyslu § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě

²⁹¹⁰ tj. dni, kdy Ernst Leonhard Harrach zemřel v zajateckém táboře v Bad Kreuznach

²⁹¹¹ sp. zn. 31 Ca 65/2000

²⁹¹² srv. číslo listu. 56 spisu Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 65/2000

²⁹¹³ sp. zn. 31 Ca 65/2000

²⁹¹⁴ podle § 250q odst. 2 občanského soudního řádu

zmíněným rozhodnutím²⁹¹⁵ Ministerstva zemědělství ČR – Ústředního pozemkového úřadu ze 17. ledna 1994.²⁹¹⁶

Proti tomuto rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach ústavní stížnost, ve které tvrdil, že byl tímto rozsudkem dotčen na svých ústavně zaručených základních právech, a to právu na soudní ochranu,²⁹¹⁷ právu na vlastnictví a ochranu majetku,²⁹¹⁸ jakož i jím dle tvrzení jmenovaného došlo i k porušení ustanovení o zákazu diskriminace.²⁹¹⁹ Pochybení Krajského soudu v Hradci Králové spatřoval jmenovaný především v tom, že jeho restituční nárok uplatněný v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o půdě subsumoval krajský soud pod ustanovení zákona č. 243/1992 Sb., přičemž v souzené věci tuto rozhodnou skutečnost, tedy opírání restitučního nároku o ustanovení zákona o půdě, Ernstem Leonhardem Harrachem opakovaně zdůrazňovanou, zcela přehlédl, stejně jako tak v dané věci učinil již i pozemkový úřad, v jehož rozhodnutí nebylo dle přesvědčení jmenovaného nadto dostatečně odůvodněno, proč je nutné na jeho restituční věc aplikovat právě zákon č. 243/1992 Sb., aniž by bylo nejdříve zkoumáno, zda splňuje podmínky restituce dle zákona o půdě, který se na jeho uplatněný nárok vztahuje, a na základě něhož jej také uplatnil. Měl za to, že moment přechodu majetku Johanna Nepomuka Harracha na stát nenastal ke dni nabytí účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., nýbrž v rozhodném období odnětím reálné možnosti předmětné nemovitosti držet, užívat je a požívat jejich plody a užítky, přičemž nevypřádáním dědictví po Ferdinandu Bonaventurovi Harrachovi, který byl závětí Johanna Nepomuka Harracha z 28. prosince 1941 určen universálním dědicem, bylo prý Ernstu Leonhardu Harrachovi – s ohledem na pozici fideikomisárního substituta dle téže závěti - v roce 1961²⁹²⁰ odňato právo dědické i vlastnické. Stejně jako již v průběhu řízení před Krajským soudem v Hradci Králové vyjádřil svůj názor, že konfiskační řízení proti zemřelé osobě nemohlo vyvolat žádné právní účinky, a proto nelze považovat pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi za zkonfiskovanou, z čehož je podle jeho přesvědčení zřejmé, že se stát zmocnil předmětných nemovitostí bez právního důvodu, a tudíž k nim nenabyl práva vlastnického, avšak - což považoval za klíčové - stát takto „vlastníkovi“²⁹²¹ v rozhodném období odňal možnost vykonávat k nemovitostem jednotlivá vlastnická oprávnění, a rovněž tak i dědicům Johanna Nepomuka Harracha byla tato práva odepřena, včetně práva dědického, když měl současně za to, že tento protiprávní stav trvá doposud. Z řečeného potom dovozoval nemožnost aplikace zákona č. 243/1992 Sb. na daný případ, neboť na základě tohoto restitučního zákona lze dle jeho názoru uplatnit restituční nárok k majetku zkonfiskovanému na základě platných a účinných konfiskačních vyhlášek a konfiskačních výměrů vydaných dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. K ústavní stížnosti se vyjádřil v pozici vedlejšího účastníka Krajský soud v Hradci Králové,²⁹²² který především k výtce Ernsta Leonharda Harracha pokud jde o odkaz na část odůvodnění rozsudku tohoto soudu uvádí, že o předmětném restitučním nároku již bylo rozhodnuto v roce 1994, konstatoval, že je dlužno si uvědomit dispoziční charakter přezkumného soudního řízení, a Ernst Leonhard Harrach v této souvislosti námitky ohledně

²⁹¹⁵ č.j. 4732/93-450

²⁹¹⁶ srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 65/2000

²⁹¹⁷ čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 90 Ústavy ČR a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

²⁹¹⁸ čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách

²⁹¹⁹ ve smyslu čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 14 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

²⁹²⁰ 25.8.1961 zemřel Ferdinand Bonaventura Harrach

²⁹²¹ tento termín je obsažen v ústavní stížnosti Ernsta Leonharda Harracha; objektivně se však o vlastníka nejednalo

²⁹²² prostřednictvím předsedy senátu 31 Ca

neexistence trvalého pobytu na území České republiky neuplatnil. K dalším výtkám Ernsta Leonharda Harracha v podstatě zopakoval argumenty uvedené již v odůvodnění svého rozsudku a závěrem odmítl jeho tvrzení, týkající se porušení ústavně zaručených základních práv.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Hradci Králové, jako vedlejší účastník řízení, ve svém vyjádření popřel tvrzení Ernsta Leonharda Harracha o údajné diskriminaci ve srovnání s jinými účastníky restitučních řízení a dále vyvracel jeho argumenty uvedené v ústavní stížnosti. Poukázal na to, že průvodní listinou k uplatnění restitučního nároku z 28. ledna 1993 byl doklad o trvalém pobytu jmenovaného na adrese v Praze, přičemž tato listina se ve správním spise tak, jak mu byl vrácen obecným soudem, již nenalézala.²⁹²³ Dále uvádí, že vzhledem k tomu, že Ernst Leonhard Harrach na jeho úřadě osobně jednal a úřední evidence jeho trvalého pobytu byla zmiňována i na dalších dokladech, neměl důvod existenci trvalého pobytu dále prověřovat. Poté, co nabyl účinnosti zákon č. 30/1996 Sb., který zrušil podmínku trvalého pobytu pro oprávněné osoby, získal Pozemkový úřad Okresního úřadu v Hradci Králové nové potvrzení Policie ČR ze 17. září 1996, o tom, že v Praze. není a ani nikdy nebyl Ernst Leonhard Harrach nikdy k trvalému pobytu přihlášen. Z tohoto důvodu po novém uplatnění restitučního nároku dne 10. července 1996 a prohlášení jmenovaného, že trvalý pobyt na území ČR nikdy neměl a nikdy zde neměl ani přechodný a obdobný pobyt, rozhodoval ve správním řízení podle novelizovaného zákona o půdě. S ohledem na své ostatní vývody a argumenty ve svém rozhodnutí uvedené závěrem konstatoval nedůvodnost ústavní stížnosti, a proto navrhl její zamítnutí.²⁹²⁴

Pozemkový fond České republiky a Státní památkový ústav v Pardubicích se postavení vedlejších účastníků v řízení o ústavní stížnosti vzdali.

Ústavní soud ČR následně ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha přezkoumal a dospěl k závěru, že je zjevně neopodstatněná, proto ji 17. července 2002 usnesením²⁹²⁵ odmítl.²⁹²⁶ V odůvodnění uvedl, že pokud Ernst Leonhard Harrach tvrdil, že mu Krajský soud v Hradci Králové neodůvodněně a v naprostém rozporu se spisovou dokumentací odepřel právo uplatnit restituční nárok v souvislosti s novelou zákona o půdě provedenou zákonem č. 30/1996 Sb., kterým pro uplatnění restitučního nároku ve smyslu zákona o půdě byla zrušena podmínka trvalého pobytu na území ČR, nelze než uzavřít, že v tomto směru tvrzení obsažená v ústavní stížnosti neodpovídají skutečnosti. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že tento soud se v intencích zákona o půdě danou věcí zabýval, přičemž dospěl k závěru, dle něhož konfiskace požadovaných nemovitostí byla ukončena v roce 1947. Jinými slovy, dovodil, že k odnětí majetku nedošlo v rozhodném období,²⁹²⁷ z čehož bylo zřejmé, že uplatněnému restitučnímu nároku nebylo možno vyhovět. Otázka, zda konfiskační výměr, jehož subjektem byla osoba již zemřelá, vyvolal právní účinky či nikoliv, stejně jako i ostatní související vývody Ernsta Leonharda Harracha již potom nejsou v návaznosti na tento závěr v souzené restituční věci právně významné, neboť nejsou způsobilé tuto zásadní skutečnost jakýmkoliv způsobem zvrátit. Stejně tak bylo nutno přisvědčit i konstatování Krajského soudu v Hradci Králové, když se neztotožnil s argumentací Ernsta Leonharda Harracha, že jím tvrzená křivda přetrvávala a přetrvává dosud, a tudíž zasahuje do rozhodného období; neboť tato skutečnost "*přetrvávání křivdy*" byla pro posouzení daného případu bez právního významu a stanovení rozhodného období, jakožto nepřekročitelné časové hranice, mimo níž nelze přiznat jednáním jinak z pohledu zákona o půdě vymezeným v podobě jednotlivých restitučních titulů příslušné následky jím předvídané, by tak ztratilo jakýkoliv smysl. Krajský soud v Hradci

²⁹²³ to ze spisu posléze zjistil i Ústavní soud ČR

²⁹²⁴ srv

²⁹²⁵ sp. zn. IV. ÚS 33/01

²⁹²⁶ podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

²⁹²⁷ ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o půdě, tj. od 25.2.1948 do 1.1.1990

Králové, jak uvedl Ústavní soud ČR, nemohl přihlížet ke skutečnosti, kterou ve věci aplikovaný restituční zákon nebere v potaz, a tudíž s ní spojit jakékoliv ať již negativní či pozitivní následky.²⁹²⁸

Dle přesvědčení Ústavního soudu ČR bylo pravdou – a v tom přisvědčil obsahu ústavní stížnosti jmenovaného – , že restituční nárok byl Ernstem Leonhardem Harrachem uplatněn ve lhůtě znovu otevřené zákonem č. 30/1996 Sb. včas. Z přiloženého spisu Krajského soudu v Hradci Králové dovedl, že Ernst Leonhard Harrach nikdy neměl na území ČR (ČSFR) trvalý pobyt, což muselo být soudu nepochybně zřejmé, neboť „*součástí spisu jsou listinné materiály, dokládající, že Ernst Leonhard Harrach nebyl na území ČR nikdy hlášen k trvalému pobytu a které si Krajský soud v Hradci Králové sám vyžádal.*“²⁹²⁹ Dále Ústavní soud ČR pozoruhodně konstatoval, že „*na uvedené konstatování nemůže mít vliv ani ta okolnost, kdy v případě prvního uplatnění svého restitučního nároku stěžovatel uváděl, že na území ČR trvalý pobyt má, což sice není postup zrovna korektní (tvrdí-li posléze opak), nicméně zákon jej připouští a případně na něj váže odpovídající právní následky.*“²⁹³⁰ Otázku ze spisu zmizelého dokladu o trvalém pobytu Ernsta Leonharda Harracha Ústavní soud ČR vůbec neřešil; uvedl však, že „*neshledal v tomto směru*“ v postupu Krajského soudu v Hradci Králové „*pochybení, jež by dosahovalo ústavní roviny.*“

Ústavní soud ČR tedy dospěl k závěru, že k tvrzenému porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu nedošlo²⁹³¹ a Krajský soud v Hradci Králové dostal ústavnímu požadavku zákonem stanoveným způsobem poskytovat ochranu právům,²⁹³² neboť řízení jako celek bylo vedeno způsobem zaručujícím spravedlivý výsledek; když opětovně zdůrazňuje, že pro opodstatněnost závěrů obecného soudu postačí již shora zmíněný esenciální moment z provedení dokazování plynoucí, totiž zjištění, že konfiskace majetku původního vlastníka nárokováných nemovitostí byla dovršena mimo rozhodné období, čehož dokladem je především rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze²⁹³³ z 31. března 1947, datující nejzazší časový okamžik dovršení konfiskace²⁹³⁴ a kterým bylo zamítnuto odvolání proti výměru Okresního národního výboru²⁹³⁵ z 11. prosince 1946, jímž byla zamítnuta jako nedůvodná žádost „*o připuštění výjimky z konfiskace veškerého zemědělského majetku Harrachovy rodiny, tj. majetku v okrese Harrachov, Jilemnice, Vrchlabí a Trutnov.*“²⁹³⁶ Měli-li tento závěr oporu ve skutkových okolnostech, zjištěných v řízení předcházejícím přezkumnému řízení před krajským soudem, což je v připojených spisech doloženo, nelze dovést bez dalšího tvrzený zásah do ústavně zaručených práv.

S ohledem na toto zjištění potom bylo dle posouzení Ústavního soudu ČR zcela bezpředmětné zabývat se skutkovými i právními tvrzeními Ernsta Leonharda Harracha a jeho vývody týkajícími se realizace této konfiskace, jakož i úvahami ohledně ležící pozůstalosti, neboť časový moment faktického a reálného zmocnění se nárokováných nemovitostí státem by jimi zůstal nedotčen. Pokud potom jmenovaný v předchozím řízení, jakož ani v řízení o ústavní stížnosti, netvrdil splnění podmínek vymezených ustanovením § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. u původního vlastníka nemovitosti, je evidentní, že aplikace citovaného zákona by

²⁹²⁸ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01

²⁹²⁹ číslo listu 36 a 38 spisu okresního soudu v Hradci Králové

²⁹³⁰ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01

²⁹³¹ čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

²⁹³² čl. 90 Ústavy ČR

²⁹³³ č. III-Pk-10081/4-1947

²⁹³⁴ Zde Ústavní soud ČR v závorce uvedl „(byť by byla případně i neplatná).“ Ústavnímu soudu ČR zde evidentně ušlo, že ke konfiskaci majetku na základě dekretů presidenta republiky došlo ex lege, nikoli na základě správního rozhodnutí

²⁹³⁵ č.j. 33781/46

²⁹³⁶ číslo listu 195 a 200 správního spisu

nepřicházela v úvahu, jak ostatně dovodily ve svých rozhodnutích i dotčené orgány veřejné moci, přičemž se jedná o jediný restituční zákon, který časovou mez zmíněného rozhodného období prolamuje, a který mohl být brán v projednávané věci dále v potaz. Ústavní soud ČR však v této souvislosti uvedl i zcela evidentní doporučení, že by Ernst Leonhard Harrach měl postupovat podle obecných předpisů: „V této souvislosti Ústavní soud pro úplnost poukazuje na to, že uvedené závěry nebrání, dle jeho přesvědčení, stěžovateli v tom, aby se svého tvrzeného práva, s odkazem na argumenty týkající se ležící pozůstalosti, tak jak je předestřel v ústavní stížnosti, domáhal jiným procesním způsobem.“²⁹³⁷ Tuto skutečnost následně referovala česká média, včetně zpravodajství České televize. Konečně Ústavní soud ČR neuznal ani Ernestem Leonhardem Harrachem namítané tvrzené porušení čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně majetku), neboť restitučníci jsou nevlastníci a dotčené ustanovení nechrání tvrzený nárok na vlastnictví, když právo na restituci jako ústavně zaručené konstruováno není. Ústavní soud ČR neuznal ani výtku Ernsta Leonharda Harracha o tvrzené diskriminaci,²⁹³⁸ neboť Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku bez jakýchkoliv prvků svévole ve smyslu citovaných ustanovení přezkoumatelným způsobem dospěl k závěru, že restitučnímu nároku jmenovaného nelze vyhovět a tento závěr taktéž v souladu s požadavky stanovenými procesními předpisy řádně odůvodnil.²⁹³⁹

Pro úplnost je třeba zmínit, že obdobně jako v případě sp. zn. 31 Ca 65/2000 rozhodl Krajský soud v Hradci Králové i v případě sp. zn. sp. zn. 31 Ca 115/99; proti tomuto druhému rozhodnutí však zřejmě ústavní stížnost podána nebyla, resp. z dostupných zdrojů to není zjištělé.

Jelikož výše uvedená rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Hradci Králové se týkala jen malé části z nemovitostí požadovaných Ernestem Leonhardem Harrachem bylo následně o jeho nárocích rozhodováno ze strany Ministerstva zemědělství ČR - Pozemkového úřadu Hradec Králové, a to dvěma rozhodnutími v letech 2005 a 2006. Nejprve bylo rozhodnutím²⁹⁴⁰ Ministerstva zemědělství ČR – Pozemkového úřadu Hradec Králové z 16. listopadu 2005 rozhodnuto o nemovitostech ve vlastnictví 31 subjektů, mimo jiné o zámku Hrádek u Nechanic. Následně bylo 25. srpna 2006 dalším rozhodnutím²⁹⁴¹ Ministerstva zemědělství ČR – Pozemkového úřadu Hradec Králové rozhodnuto o zbývajícím majetku v okrese Hradec Králové, který byl ve vlastnictví 20 dalších subjektů, a to tak, že se požadované nemovitosti nevydávají, a že za ně Ernestu Leonhardu Harrachovi ani nepřisluší náhrada

Proti oběma rozhodnutím podal Ernst Leonhard Harrach žaloby k Okresnímu soudu v Hradci Králové; obě byly tímto soudem zamítnuty, a to rozsudky tohoto soudu z 22. října 2007²⁹⁴² a 24. října 2007.²⁹⁴³ V odůvodnění Okresní soud v Hradci Králové uvedl, že Johann Nepomuk Harrach neměl ke dni své smrti československé státní občanství, což znamená, že nemohl být z toho důvodu oprávněnou osobou podle zákona o půdě a že nemovitosti v tomto případě přešly na stát v roce 1947 konfiskací podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., tedy mimo rozhodné období²⁹⁴⁴ stanovené zákonem o půdě.

Ernst Leonhard Harrach se proti oběma rozsudkům Okresního soudu v Hradci Králové odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který však svými rozsudky z 10. června

²⁹³⁷ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01

²⁹³⁸ čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 14 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

²⁹³⁹ § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

²⁹⁴⁰ č.j. R-4979-12385/3002/2005-Bá-B

²⁹⁴¹ č.j. R – 5083-12385/2006-Bá-B

²⁹⁴² č.j. 7 C 144/2006-147

²⁹⁴³ č.j. 9 C 69/2006-335

²⁹⁴⁴ 25.2.1948 – 1.1.1990

2008,²⁹⁴⁵ a 16. září 2008,²⁹⁴⁶ jeho odvolání zamítl a rozhodnutí Okresního soudu v Hradci Králové potvrdil. V odůvodnění přitom uvedl, že Johann Nepomuk Harrach za války sloužil v německé armádě a zemřel 12. května 1945 v americkém zajateckém táboře v Bad Kreuznach jako „*rakouský občan německé národnosti*“ nemohl tedy získat československé státní občanství, neboť zemřel dříve, než nabyl účinnosti kterýkoli ze zákonů obnovujících po válce následně československé občanství. Nemohl proto ani jeho právní nástupce Ernst Leonhard Harrach být oprávněnou osobou podle ustanovení § 4 odst. 2 zákona o půdě. Krajský soud v Hradci Králové v této souvislosti dodával svůj názor, že „*i pokud by ke konfiskaci předmětného majetku nedošlo ex lege dekretem č. 12/1945 Sb., nýbrž převzetím bez právního důvodu podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., jak tvrdí žalobce, došlo by i v takovém případě k přechodu vlastnictví na stát před rozhodným obdobím*“; a „*časová podmínka zákona o půdě by tak nebyla splněna ani v tomto případě, když totiž rozhodující je pouze okamžik, kdy k majetkové křivdě, předpokládaném zákonem o půdě, došlo*“.²⁹⁴⁷ U Ernsta Leonharda Harracha nebyl tedy jak Ministerstvem zemědělství ČR - Pozemkovým úřadem Hradec Králové, tak i Okresním soudem v Hradci Králové shledán základní předpoklad restituce podle zákona o půdě.²⁹⁴⁸ Za těchto okolností, jak uvedl Krajský soud v Hradci Králové, „*bylo nadbytečné zabývat se průběhem konfiskace majetku, o němž jde v tomto soudním řízení, podle dekretu č. 12/1945 Sb. ohledně ležící pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi a také se zabývat s žalobcem*²⁹⁴⁹ *tvrzenou nicotností správních aktů jež byly vydány v rámci této konfiskace*“. Krajský soud v Hradci Králové i v tomto řízení vycházel z právních závěrů shodných se závěry jím dříve zaujatými v jeho rozhodnutí z 30. října 2001, sp. zn. 31 Ca 52/2001,²⁹⁵⁰ jak dále konstatoval, uvedené právní závěry tu „*prošly v minulosti i testem ústavnosti*“.²⁹⁵¹

Proti zamítavým rozsudkům Krajského soudu v Hradci Králové (nikoli však proti rozsudkům Okresního soudu v Hradci Králové) podal Ernst Leonhard Harrach v obou případech dovolání k Nejvyššímu soudu ČR a domáhal se jejich zrušení; v případě rozsudku z 10. června 2007²⁹⁵² též ústavní stížnost. Tu Ústavní soud ČR usnesením²⁹⁵³ 30. října 2008 odmítl, když v odůvodnění konstatoval, že Ernst Leonhard Harrach v ústavní stížnosti uvedl, že v dané věci podal souběžně s ústavní stížností dovolání, což Ústavní soud ČR ověřil dotazem u Nejvyššího soudu ČR. V dané věci přitom šlo o dovolání, jehož eventuelní přípustnost závisí na tom, zda Nejvyšší soud ČR dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam,²⁹⁵⁴ což ostatně potvrzovalo i poučení v uvedeném rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové. O podaném dovolání přitom v době rozhodování Ústavního soudu ČR nebylo dosud rozhodnuto. Ústavní soud ČR obsáhle popisoval atribut subsidiarity ústavní stížnosti a následně uvedl, že pokud tedy Ernst Leonhard Harrach podal ústavní stížnost souběžně s dovoláním, probíhá před obecnými soudy příslušné řízení, v jehož rámci se může domáhat ochrany i svých ústavně zaručených práv a svobod (může být rozhodnuto o přípustnosti dovolání a následně dovolání meritorně projednáno). Ústavní soud

²⁹⁴⁵ sp. zn. 30 Co 1/2008

²⁹⁴⁶ sp. zn. 30 Co 2/2008

²⁹⁴⁷ srv. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 16.9.2008, sp. zn. 30 Co 2/2008

²⁹⁴⁸ ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 tohoto zákona

²⁹⁴⁹ tj. Ernstem Leonhardem Harrachem

²⁹⁵⁰ rozhodnutí se týkalo zámku a pivovaru v Jilemnici (viz výše)

²⁹⁵¹ srv. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 1/2008 z 10.6.2008. Odkaz na usnesení Ústavního soudu ČR tam uvedený („*a to s výsledkem obsaženým v usnesení Ústavního soudu ČR ze 17. 7. 2002, IV. ÚS 32/01*“) byl však nesprávný, neboť o věci bylo rozhodnuto usnesením Ústavního soudu ČR sp. zn. I.ÚS 8/02 z 16.4.2002

²⁹⁵² č.j. 30 Co 1/2008-277

²⁹⁵³ sp. zn. I.ÚS 2204/08

²⁹⁵⁴ § 237 odst. 1 písm.c) občanského soudního řádu

ČR v souvislosti s tím konstatoval, že není důvodu aby v rozporu s principem subsidiarity, jakož i principem minimalizace zásahů do činnosti obecných soudů, do doby, než toto řízení bude ukončeno, ve věci souběžně rozhodoval, když rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR nelze předjímat a podání ústavní stížnosti je tedy předčasné.

V obou svých dovoláních Ernst Leonhard Harrach především zdůrazňoval, že se pokládá – a to na rozdíl od názoru Krajského soudu v Hradci Králové – za oprávněnou osobu podle zákona o půdě, takže oprávněně znovu uplatnil svůj restituční nárok 9. července 1996 na základě zákona č. 30/1996 Sb., který pro oprávněné osoby změnil podmínku trvalého pobytu na území České republiky.²⁹⁵⁵ Podle názoru jmenovaného už i ode dne účinnosti zákona č. 93/1992 Sb. došlo ke změně podmínek stanovených pro tzv. další oprávněné osoby v § 4 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb.; proto „*nyní podmínka československého státního občanství, která by se vztahovala na původního vlastníka zákonem, již stanovena není*“. Pokud tedy byl Krajský soud v Hradci Králové toho názoru, že Ernst Leonhard Harrach nesplňuje základní podmínku vyžadovanou ustanovením § 4 zákona o půdě (tj. státní občanství ČR), šlo ze strany Krajského soudu v Hradci Králové o nesprávný, extenzivní výklad ustanovení § 4 odst. 2 zákona o půdě (v nynějším znění) a v důsledku toho Krajský soud v Hradci Králové „*poškodil svým rozhodnutím práva i oprávněné zájmy žalobce v této restituční právní věci*“. Pro nesprávný výklad ustanovení § 4 odst. 2 zákona o půdě se pak podle názoru jmenovaného Krajský soud v Hradci Králové dále nezabýval dalšími předestřenými argumenty jmenovaného, které však údajně mají pro celou tuto právní věc rozhodující význam.

Šlo podle názoru Ernsta Leonharda Harracha zejména o to, že se československý stát v daném případě zmocnil nemovitostí Johanna Nepomuka Harracha a nakládal s nimi jako s vlastními, aniž by k tomu měl právní důvod, s nímž by tehdejší právní řád spojoval přechod vlastnického práva. Z výpisu z tehdejších pozemkových knih lze vyčíst, že na pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi byla uvalena podle dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. národní správa a že pozůstalost byla zkonfiskována podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., avšak datum přechodu vlastnického práva na stát nebo jinou osobu „*lze tu objevit jen ojediněle*“. Ernst Leonhard Harrach měl proto za to, že „*pokud příslušný správní orgán po roce 1945 opomenul svou povinnost provádět vklady vlastnického práva do pozemkových knih, nelze to přičítat k tíži žalobce Ernsta Harracha jako restituenta. Pokud žalobce uplatňuje svůj restituční nárok z titulu § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., je absurdní, aby byl jako oprávněná osoba povinen dokazovat existenci neexistujícího právního důvodu, jehož existenci zákon č. 229/1991 Sb. nepředpokládá*“. Jmenovaný měl dále za to, že „*pokud konfiskace pozůstalosti po Johannu Harrachovi byla provedena neplatně a neúčinně, pak den nabytí účinnosti dekretu č. 12/1945 Sb. nebo rozhodnutí bývalého Zemského národního výboru v Praze o konfiskaci majetku Johanna Harracha nelze považovat za den přechodu vlastnického práva na stát, neboť ani v jednom z uvedených časových momentů nebyly takto vyvolány účinky přechodu majetku na stát, požadované zákonem č. 229/1991 Sb.*“²⁹⁵⁶

Ernst Leonhard Harrach dále poukazoval na údajnou nicotnost Ministerstvem zemědělství ČR – Pozemkovým úřadem Hradec Králové i oběma soudy uváděné konfiskace nemovitostí. Konfiskace totiž proběhla, jak měl jmenovaný za to, v rozporu s tehdy platnými předpisy, když totiž všechny vydané správní akty v tomto konfiskačním řízení byly neplatné. Zejména nelze z výpisu ze zemských desek a z pozemkových knih vůbec určit moment přechodu vlastnického práva k těmto nemovitostem na stát; ke konfiskaci tu nemohlo dojít bez dalšího jen z dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.,²⁹⁵⁷ nýbrž tu bylo třeba vydat konfiskační

²⁹⁵⁵ ohledně přijetí tohoto zákona srv. výklad v rámci kapitoly kauza Des Fours-Walderode

²⁹⁵⁶ srv. dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 1/2008

²⁹⁵⁷ nabytí účinnosti 23.6.1945

rozhodnutí.²⁹⁵⁸ Navíc v celém konfiskačním řízení nebyl původnímu nezvěstnému vlastníku ustanoven opatrovník;²⁹⁵⁹ manželka Stephanie Maria Harrach nebyla podle tehdy platných právních předpisů ani zákonným zástupcem Johanna Nepomuka Harracha, ani jeho opatrovnící; nebyla také jeho zákonnou dědičkou. Správní orgán prý měl konfiskační řízení přerušit a vyčkat jmenování zástupce ležící pozůstalosti po Johanna Nepomuka Harracha dědickým soudem.

Podle názoru Ernsta Leonharda Harracha mohl být podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. konfiskován pouze majetek určitých vlastníků, nikoli však majetek pozůstalosti; subjekty konfiskace byly v § 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. taxativně vypočítány; podle ustanovení tohoto dekretu „*bylo konfiskováno podle osobního statutu a nikoli podle reálného statutu, tedy podle vlastnosti věcí*“. Ležící pozůstalost²⁹⁶⁰ měla jen omezenou majetkoprávní způsobilost, a to tak dalece, pokud nebylo potřeba k její činnosti fyzické osoby. Pozůstalost nemohla být konfiskována dědicům, protože tu nedošlo k přijetí dědictví ze strany dědiců; mohlo být konfiskováno dědické právo dědiců, což se však v daném případě nestalo. Pokud tehdejší judikatura připouštěla²⁹⁶¹ konfiskaci ležící pozůstalosti, pak ovšem měla být po podání dědické přihlášky dědiců zastoupena tato pozůstalost delátem a před podáním dědické přihlášky dědice (dědiců) soudem ustanoveným opatrovníkem; řádné doručení uvedeným subjektům bylo podmínkou vykonatelnosti rozhodnutí týkajícího se ležící pozůstalosti. Jmenovaný přitom zastával názor, že „*ležící pozůstalost po původním vlastníku Johannu Harrachovi leží vlastně dodnes; nemůže však dnes již být konfiskována*.“²⁹⁶²

Ernst Leonhard Harrach byl dále toho názoru, že pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi, který byl rakouským státním občanem, měla být projednávána²⁹⁶³ podle hmotného práva rakouského a podle českého práva procesního. Byl proto přesvědčen, že převzetí pozůstalosti po Johannu Harrachovi bez právního důvodu ze strany československého státu se v daném případě uskutečnilo až v roce 1961, po smrti Ferdinanda Bonaventury Harracha. Teprve v tomto okamžiku měl Ernst Leonhard Harrach jako náhradní dědic, nárok na převzetí majetku z pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi. Podmínkou konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. podle jeho názoru bylo, aby bylo účastníkům správního řízení o konfiskaci řádně doručeno a řádné doručení rozhodnutí bylo podmínkou jeho vykonatelnosti. V daném případě pak pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi nebyla k 23. červnu 1945²⁹⁶⁴ dosud přijata. Dále jmenovaný dovozoval, že v daném případě je konfiskační výměr z 31. března 1947, vydaný Zemským národním výborem v Praze²⁹⁶⁵ paaktem, na základě něhož nemohlo ke konfiskaci ležící pozůstalosti dojít. Pokud tedy konfiskace pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi byla, jak to bylo uváděno v dovolání jmenovaného, provedena neplatně a neúčinně, pak, podle jeho názoru, ani den nabytí účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., ani den nabytí právní moci uvedeného rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze, nemohou být „*povazovány za okamžik přechodu vlastnictví k nemovitostem na stát, neboť ani v jednom z vedených časových momentů nebyly vyvolány účinky přechodu majetku na stát, požadované*

²⁹⁵⁸ jak uváděl jmenovaný, dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. sám ve svém § 3 odst. 2 na správní orgán a jeho činnost odkazuje

²⁹⁵⁹ ve smyslu tehdy platného vládního nařízení č. 8/1928 Sb.

²⁹⁶⁰ ve smyslu ustanovení § 547 tehdy platného obecného zákoníku občanského z roku 1811

²⁹⁶¹ v judikátech k tehdejšímu obecnému zákoníku občanskému z roku 1811

²⁹⁶² srv. dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 2/2008

²⁹⁶³ podle českého mezinárodního práva soukromého

²⁹⁶⁴ ke dni účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

²⁹⁶⁵ pod č. III-Pk-10081/4-1947

*zákonem o půdě.*²⁹⁶⁶ S ohledem na výše uvedené byl proto přesvědčen, že „*nikdy nepřestal být vlastníkem nemovitostí, o něž jde v tomto řízení, a nepřestal být dědicem majetku po Johannu Harrachovi.*“ Československý stát se tedy v daném případě, podle názoru jmenovaného, nestal legitimním vlastníkem nárokovaných nemovitostí. Vycházej z uvedeného rozhodnutí o konfiskaci z roku 1947 „*je neslučitelné s ústavním pořádkem České republiky, jakož i s „Evropskou smlouvou o lidských právech.*“²⁹⁶⁷ Přitom však poněkud pomíjel, že Úmluva o lidských právech a základních svobodách není retroaktivní a Československo k ní přistoupilo teprve v roce 1992, tj. je aplikovatelná teprve na skutečnosti, které se udály od roku 1992 dále.

Nejvyšší soud ČR svými usneseními z 20. listopadu 2008²⁹⁶⁸ a 11. března 2009²⁹⁶⁹ obě dovolání Ernsta Leonharda Harracha odmítl²⁹⁷⁰ jako nepřijatelná. V odůvodnění odkázal na stanovisko pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,²⁹⁷¹ konstatoval, že v tomto stanovisku bylo jednoznačně vyloženo, že konfiskace majetku podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, který nelze posuzovat z hlediska na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně připuštěno (zejména v předpisech restituční povahy); „*poskytnutím ochrany tvrzenému vlastnickému právu, které zaniklo před šedesáti lety, by tak byla narušena právní jistota osob, která v průběhu této doby věci nabyly od státu nebo od předchozího vlastníka a mohly spoléhat pouze na zásadu důvěry v katastrální zápis*“. Podle právního závěru tohoto stanoviska pléna Ústavního soudu ČR se tedy nelze v případech konfiskace majetku podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. domáhat ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo i před 25. únorem 1948 a zvláštní předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy. Dále Ústavní soud ČR konstatoval, že vzhledem k ustanovením zákona o půdě a vzhledem k těmto citovaným právním závěrům ze stanoviska pléna Ústavního soudu ČR, z nichž Nejvyšší soud ČR v obou případech vycházel, nemohl Nejvyšší soud ČR dospět závěru, že tu Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku z 10. června 2008,²⁹⁷² resp. z 16. září 2008,²⁹⁷³ v němž vycházel z týchž ustanovení zákona o půdě a nedospěl k výkladu tohoto restitučního předpisu ve vztahu k právní úpravě obsažené v dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. lišícímu se v podstatě od výkladu uvedeného ve stanovisku, uveřejněném sdělením č. 477/2005 Sb., posoudil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem (zejména s ustanoveními zákona o půdě), popřípadě že by Krajský soud v Hradci Králové řešil svými rozhodnutími z 10. června 2008, resp. 16. září 2008, proti nimž směřovala dovolání Ernsta Leonharda Harracha, některou právní otázku, jež by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR.²⁹⁷⁴ A protože Krajský soud v Hradci Králové svými rozsudky neřešil, jak uvedl Nejvyšší soud ČR, ani právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR, nebylo možné shledat u dovolání jmenovaného zákonné předpoklady přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu, ale ani podle jiného

²⁹⁶⁶ srv. dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 2/2008

²⁹⁶⁷ zjevně myšlena Úmluva o lidských právech a základních svobodách

²⁹⁶⁸ sp. zn. 28 Cdo 4351/2008 (směřovalo proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 10.6.2008, sp. zn. 30 Co 1/2008)

²⁹⁶⁹ sp. zn. 28 Cdo 142/2009 (směřovalo proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 16.9.2008, sp. zn. 30 Co 2/2008)

²⁹⁷⁰ podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu

²⁹⁷¹ sp. zn. Pl. ÚS. – st. 21/05, uveřejněné sdělením č. 477/2005 Sb. v části 166 Sbírký zákonů

²⁹⁷² sp. zn. 30 Co 1/2008 Krajského soudu v Hradci Králové

²⁹⁷³ sp. zn. 30 Co 2/2008 Krajského soudu v Hradci Králové

²⁹⁷⁴ s přihlížením i k právním závěrům Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány

ustanovení občanského soudního řádu z těchto ustanovení, která upravují přípustnost dovolání proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů.

Proti usnesení Nejvyššího soudu ČR²⁹⁷⁵ z 20. listopadu 2008, rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 10. června 2008²⁹⁷⁶ a rovněž proti rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové z 22. října 2007,²⁹⁷⁷ podal Ernst Leonhard Harrach (v této záležitosti šlo již o druhou) ústavní stížnost. Z dostupných zdrojů se zdá, že proti usnesení Nejvyššího soudu ČR z 11. března 2009²⁹⁷⁸ (a v návaznosti na to proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 16. září 2007²⁹⁷⁹ a rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové z 24. října 2006²⁹⁸⁰) Ernst Leonhard Harrach ústavní stížnost nepodal; pokud ano, nebylo o ní do 15. června 2010 rozhodnuto. V ústavní stížnosti jmenovaný rekapituloval průběh a výsledek předchozího řízení, přičemž Krajskému soudu v Hradci Králové vytýkal, že potvrdil zamítavý rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ve věci samé, aniž se prý "*důkladně*" zabýval obsahem jeho žaloby, takže tímto postupem došlo k odmítnutí soudní ochrany a k "*porušení práva na ochranu vlastnického práva stěžovatele*." Dále poukazoval především na údajně nesprávnou aplikaci a interpretaci ustanovení § 4 odst. 1, odst. 2 zákona o půdě, který měl být podle jeho názoru aplikován ve znění účinném do 9. července 1996, nikoli ve znění "*předcházejícím několika novelizacím zákona o půdě*"; tedy k datu, kdy Ernst Leonhard Harrach znovu uplatnil svůj restituční nárok podle zákona o půdě, protože neměl nikdy evidován trvalý či přechodný pobyt na území České republiky. Jmenovaný dovozoval, že po novelizaci ustanovení § 4 odst. 2 zákona o půdě, provedené zákonem č. 93/1992 Sb., již původní vlastník nemovitostí nemusí splňovat obě podmínky oprávněné osoby, tj. jak trvalý pobyt na území České republiky, tak zejména podmínku státního občanství. Protože ustanovení § 4 odst. 2 zákona o půdě bylo novelizováno tak, že "*z něj byla vypuštěna část odkazující na osobu uvedenou v odst. 1*" citovaného ustanovení, tedy původního vlastníka, vede tato skutečnost prý k závěru, že "*současně platná právní úprava podmínku státního občanství u původního vlastníka jako osoby oprávněné k restituci podle zákona o půdě již nevyžaduje*". Tento závěr by podle názoru Ernsta Leonharda Harracha proto měl zcela změnit rozhodování soudů o nesplnění podmínek jmenovaného coby oprávněné osoby k restituci tak, že mělo být zrušeno žalobou napadené rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČR - Pozemkového úřadu Hradec Králové. Krajský soud v Hradci Králové v projednávané věci prý zcela bezdůvodně nevycházel z platného a účinného textu zákona o půdě, což poškodilo práva a oprávněné zájmy jmenovaného. Za této situace Krajský soud v Hradci Králové neměl odmítnout další argumentaci předkládanou Ernstem Leonhardem Harrachem, ale měl se jí zabývat, tj. posoudit splnění i dalších okolností relevantních z hlediska naplnění podmínek zákona o půdě.²⁹⁸¹

Ústavní soud ČR posoudil ústavní stížnost jmenovaného a konstatoval, že v projednávané věci neshledal nesoulad mezi právními závěry vyslovenými v napadených rozhodnutích obecných soudů a mezi vykonanými skutkovými zjištěními. Dále uvedl, že v obsáhle pojatém odůvodnění jak Okresní soud v Hradci Králové tak i Krajský soud v Hradci Králové jasně a srozumitelně shrnuly výsledky dokazování provedeného Ministerstvem zemědělství ČR – Pozemkovým úřadem Hradec Králové a doplněného v řízení před Okresním soudem v Hradci

²⁹⁷⁵ č.j. 28 Cdo 4351/2008-279

²⁹⁷⁶ č.j. 30 Co 1/2008-227

²⁹⁷⁷ č.j. 7 C 144//2006-147

²⁹⁷⁸ sp. zn. 28 Cdo 142/2009 (směřovalo proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 16.9.2008, sp. zn. 30 Co 2/2008)

²⁹⁷⁹ sp. zn. 30 Co 1/2008

²⁹⁸⁰ č.j. 9 C 69/2006-335

²⁹⁸¹ tj. konfiskační řízení, zavedení národní správy, problém ležící pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi jako subjektu konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., nicotnost správních aktů vydaných v souvislosti s konfiskačním řízením a stěžovatelem uplatněný restituční nárok podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě

Králové a vyložily z nich vyvozené právní závěry, takže jejich odůvodnění nelze s ohledem na podmínky ustanovení § 157 odst. 2 občanského soudního řádu v tomto směru nic vytknout a konstatoval, že v těchto rozhodnutích je podrobně rozvedeno, proč Ernst Leonhard Harrach nesplňuje podmínky oprávněné osoby podle zákona o půdě, neboť ani Johann Nepomuk Harrach nebyl oprávněnou osobou s ohledem na svoji rakouskou státní příslušnost v době své smrti. Jak ústavní soud ČR zdůraznil, nebylo opomenuto posouzení ani dalších okolností, které mají, nebo by mohly mít, podstatný vliv na naplnění podmínek zákona o půdě - skutečnost, že majetek Johanna Nepomuka Harracha přešel na stát konfiskací v souladu s podmínkami dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. ke dni jeho účinnosti.²⁹⁸² Výsledkem rozhodování je ostatně shoda se závěrem Ministerstva zemědělství ČR – Pozemkového úřadu Hradec Králové v tom, že konfiskace majetku byla jednoznačně završena před rozhodným obdobím zákona o půdě.²⁹⁸³

Pokud šlo o námitku Ernsta Leonharda Harracha, že se obecné soudy nezabývaly správností provedené konfiskace, podotkl k tomu Ústavní soud ČR, že již v nálezu z 25. března 1998²⁹⁸⁴ vyložil, že úkolem zvláštního tzv. restitučního řízení je zjistit, zda jsou splněny podmínky stanovené zákonodárcem ve zvláštních restitučních předpisech pro nápravu majetkových křivd. Tato podmínka v projednávané věci byla splněna. S ohledem na obsah Ernstem Leonhardem Harrachem v ústavních stížnostech (opakovaně) předkládaných námitek, které byly součástí i této projednávané ústavní stížnosti, poukázal Ústavní soud ČR na fakt, že skutkově a právně obdobná problematika byla jím již řešena v jeho předchozích usneseních²⁹⁸⁵. Ústavní soud ČR v nich poukázal na závěry uvedené v jeho nálezu ve věci sp. zn. II. ÚS 170/96,²⁹⁸⁶ přičemž shodně jako nyní v nich konstatoval, že od rozhodovacích důvodů v těchto rozhodnutích, jmenovanému obecně přístupných, nevidí důvod se odchýlit ani v projednávané věci.

Dále Ústavní soud ČR uvedl, že již v usnesení z 21. března 2002²⁹⁸⁷ Ernstu Leonhardu Harrachovi vysvětlil, že jeho názor, že ode dne účinnosti novely zákona o půdě č. 93/1992 Sb. nemusí oprávněná osoba splňovat podmínku státního občanství, není správný; touto novelou byla totiž vypuštěna pouze podmínka trvalého pobytu. Výše uvedená skutečnost byla zdůrazněna ostatně i v celé řadě dalších rozhodnutí Ústavního soudu ČR, např. v usnesení z 26. března 2002,²⁹⁸⁸ kde Ústavní soud ČR konstatoval, že *"v ustanovení § 4 odst. 1 zákona o půdě je zcela jasně formulována podmínka československého státního občanství původního vlastníka pro to, aby se dědic (resp. právní nástupce) stal oprávněnou osobou ve vztahu k těm nemovitostem, jejichž původní vlastník sám splňoval podmínku státního občanství. Osoby uplatňující restituční nároky po smrti původního vlastníka jsou pak oprávněnými pouze tehdy, pokud mohl restituční nárok uplatnit původní vlastník, tj. jestliže splnil i podmínku vztahující se ke státnímu občanství."*

V této souvislosti Ústavní soud ČR vyložil, že přijetím opačného výkladu by došlo nejen ke zvýhodnění osob uplatňujících nároky po zemřelých vlastnících, kteří sami podmínku státního občanství nesplňovali, a proto by ani sami nebyli osobami oprávněnými, ale především by tak byla porušena právní zásada, podle níž by právní nástupce disponoval větším okruhem práv, než jeho právní předchůdce,²⁹⁸⁹ neboť oprávněnost k restituci se nepochybně odvíjí od oprávněnosti původního vlastníka. Jinými slovy řečeno, nikdo nemůže předat více práv, než má sám. Ernst Leonhard Harrach v restitučním řízení ostatně nikdy netvrdil, že by Johann

²⁹⁸² tj. 23.6.1945

²⁹⁸³ 25.2.1948 - 1.1.1990

²⁹⁸⁴ sp. zn. Pl. ÚS 45/97

²⁹⁸⁵ sp. zn. I. ÚS 8/02, sp. zn. IV. ÚS 1023/07, sp. zn. III. ÚS 3095/08, sp. zn. III. ÚS 142/02

²⁹⁸⁶ publikovaného ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu sv. 9, č. 131

²⁹⁸⁷ sp. zn. III. ÚS 142/02

²⁹⁸⁸ sp. zn. II. ÚS 39/99

²⁹⁸⁹ Nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet

Nepomuk Harrach někdy měl československé státní občanství. Závěrem Ústavní soud ČR poznamenává, že jako důvodnou nemohl hodnotit ani námitku jmenovaného o porušení článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť zjevně on ani Johann Nepomuk Harrach nejsou oprávněnými osobami k restituci majetku ve smyslu zákonných podmínek zákona o půdě. Ze všech důvodů výše uvedených Ústavní soud ČR ústavní stížnost usnesením²⁹⁹⁰ 2. dubna 2009 jako zjevně neopodstatněnou odmítl.²⁹⁹¹

Pokud jde o tvrzené dědické nároky Ernsta Leonharda Harracha, pak tento nejprve podal návrh u Okresního soudu v Hradci Králové na „zahájení dědického řízení“ po Johannu Nepomuku Harrachovi, a to 5. listopadu 2001. V něm uvedl, že „*Johann Harrach ve své závěti z 28.12.1941 ustanovil univerzálním dědicem svého syna Ferdinanda Bonaventuru Harracha a jeho, tj. Ernsta Harracha, ustanovil, v souladu s tehdy platným právem, jako fideikomisárního substituta*“; že „*Ferdinand Bonaventura Harrach zemřel v Rakousku 25.8.1961, čímž ve smyslu závěti Johanna Nepomuka Harracha nastal casus substitutionis a dědictví přešlo na fideikomisárního substituta, tj. na Ernsta Harracha jako oprávněného dědice*“; že „*s oficiálním úmrtním listem zůstavitele se české úřady seznámily v prosinci roku 1946, prostřednictvím manželky zůstavitele Štěpánky Harrachové*“; že „*v případě pozůstalosti po Johannu Harrachovi nebylo dědické řízení na území České republiky nikdy zahájeno*“; že „*Český stát se v poválečném období pokusil pozůstalost po Johannu Harrachovi na základě dekretu zkonfiskovat*“; že „*ve všech konfiskačních výměrech a vyhláškách se však uvádělo, že subjektem konfiskace byl Johann Harrach, který v té době již nežil, a nikde se neuvedlo, že byla zkonfiskována ležící pozůstalost po Johannu Harrachovi zastoupena soudem ustanoveným opatrovníkem*“; že „*konfiskační řízení bylo pouze řízením zdánlivým, v rámci něhož byly vydány nicotné, absolutně neplatné konfiskační výměry, neboť jak zemřelá osoba, tak ležící pozůstalost, nemají v rámci správního řízení procesní subjektivitu*“; že „*konfiskační vyhláška, jakož i konfiskační výměr, jejichž subjektem byl Johann Harrach, který v době provedení konfiskace (23.6.1945) již nežil, nikdy nebyly doručeny, nenabýly z důvodu nicotnosti právní moci a nevyvolaly žádné právní účinky*“. Toto řízení bylo usnesením²⁹⁹² Okresního soudu v Hradci Králové z 17. srpna 2004 přerušeno.

Okresní soud v Hradci Králové usnesením z 25. května 2006,²⁹⁹³ rozhodl, že „*pozůstalost nebude projednávána, poněvadž není jmění*“; dále zamítl „*návrh Ernsta Harracha na ustanovení opatrovníka ležící pozůstalosti po zůstaviteli Johannu Harrachovi*“. Vyšel přitom ze závěru, že „*zůstavitel²⁹⁹⁴ nezanechal žádný majetek, když veškerý nemovitý zůstavitelův majetek byl předmětem konfiskace, jejíž průběh a výsledky, které nastaly před 25. únorem 1948, již nelze v dědickém řízení přezkoumávat*“; že „*jiný majetek nebyl zjištěn a ani navrhovatelem²⁹⁹⁵ nebyl uváděn*“; že „*vzhledem k tomu, že neexistuje majetek, který by tvořil pozůstalost, není ani důvod neexistující pozůstalosti ustanovit opatrovníka, jak to požaduje navrhovatel*“.

Proti usnesení Okresního soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach odvolání, o kterém bylo 20. července 2006 rozhodnuto usnesením²⁹⁹⁶ Krajského soudu v Hradci Králové kterým bylo předchozí usnesení Okresního soudu v Hradci Králové potvrzeno. V odůvodnění Krajský soud v Hradci Králové konstatoval, že „*jestliže došlo po úmrtí zůstavitele ke konfiskaci jeho majetku před přijetím pozůstalosti, byl tedy zůstaviteli konfiskován nemovitý majetek, jehož projednání bylo navrženo*“; že „*navrhovatel netvrdil, ani jinak nevyšlo najevo,*

²⁹⁹⁰ III.ÚS 527/09

²⁹⁹¹ podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁹² sp. zn. D 1753/2001

²⁹⁹³ č.j. D 1753/2001-454

²⁹⁹⁴ tj. Johann Nepomuk Harrach

²⁹⁹⁵ tj. Ernst Leonhard Harrach

²⁹⁹⁶ č.j. 17 Co 248/2006-464

že by zůstavitel měl jiné jmění“; že „se nelze účinně domáhat podle obecných předpisů ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. únorem 1948 a zvláštní restituční předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy;“²⁹⁹⁷ že „nelze ničeho vytknout ani závěru okresního soudu, že v projednávané věci pro neexistenci pozůstalosti není důvod pro ustanovení jejího opatrovníka“.

Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach souběžně dovolání k Nejvyššímu soudu ČR i ústavní stížnost k Ústavnímu soudu ČR. V podaném dovolání namítal, že „otázka doručování tzv. ležící pozůstalosti, jakožto subjektu správního řízení, je dovolacím soudem rozhodována rozdílně“; že „v daném případě konfiskační řízení proti ležící pozůstalosti vedeno nebylo, nýbrž bylo vedeno proti zůstaviteli“; že „konfiskační výměry byly adresovány subjektu, který již neexistoval, tudíž se jedná o nicotné akty“; že „v době vydání uvedených konfiskačních vyhlášek byl Johann Harrach považován za osobu nezvěstnou a jeho smrt byla československým úřadům doložena koncem roku 1946“; že „konfiskační řízení tedy nemělo subjekt, kterého by se týkalo a který by splňoval podmínku osobních vlastností příslušejících výhradně subjektu konfiskace, rovněž neexistoval subjekt, jemuž by bylo možné konfiskační vyhlášku doručit, a proto nebyly splněny podmínky pro řádné vedení správního řízení stanovené vl. nař. 8/1928 Sb.“, a že „tedy pozůstalost po Johannu Harrachovi byla československým státem v roce 1945 na základě nicotného konfiskačního výměru absolutně neplatně zkonfiskována, neboť zemřelé osobě nelze přiznat hmotně právní a procesní subjektivitu v rámci konfiskačního řízení“; že „se ležící pozůstalost v současné době nachází v neoprávněné držbě třetích osob“ a že „k její ochraně je nutné, aby byla procesně zastoupena opatrovníkem“.

Nejvyšší soud ČR věc posoudil a dovolání Ernsta Leonharda Harracha 24. září 2008 usnesením²⁹⁹⁸ jako nepřipustné²⁹⁹⁹ odmítl aniž by se věci meritorně zabýval, když v odůvodnění uvedl, že s ohledem na smrt Johanna Nepomuka Harracha jako zůstavitele bylo dovolání nutné posoudit podle občanského soudního řádu účinného do 31. prosince 2000.³⁰⁰⁰ Protože nešlo o potvrzující usnesení³⁰⁰¹ a přípustnost dovolání proti tomuto usnesení neplula ani z ustanovení § 238a odst. 1 písm. a), b), c), e) a f) občanského soudního řádu, mohla by přípustnost dovolání podaného proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové v dané věci vyplývat již pouze z ustanovení § 239 občanského soudního řádu nebo by ji mohl zakládat některý z důvodů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 občanského soudního řádu. Podmínky přípustnosti dovolání stanovené v ustanovení § 239 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu však v dané věci nebyly splněny, a to již proto, že Krajský soud v Hradci Králové ve výroku svého rozhodnutí přípustnost dovolání nevyslovil a Ernst Leonhard Harrach návrh na vyslovení přípustnosti dovolání před vydáním usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ani neučinil. Protože Ernst Leonhard Harrach netvrdil a ani z obsahu spisu nevyplývalo, že by usnesení Krajského soudu v Hradci Králové trpělo vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 občanského soudního řádu, nebylo dovolání v posuzovaném případě přípustné ani z hlediska ustanovení § 237 odst. 1 občanského soudního řádu.³⁰⁰²

²⁹⁹⁷ jde o parafrázi stanoviska Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS st. 21/05 z 1.11.2005

²⁹⁹⁸ č.j. 21 Cdo 1666/2007-514

²⁹⁹⁹ podle ustanovení § 243b odst. 4 věty první a § 218 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰⁰⁰ pro postup soudu prvního i druhého stupně v řízení o dědictví je určující okamžik smrti zůstavitele (srv. Část dvanáctá, Hlava I, bod 12. a 15. zákona č. 30/2000 Sb.), a Johann Nepomuk Harrach zemřel 12.5.1945, tedy před 31.12.2000, bylo třeba dovolání v posuzovaném případě i v současné době projednat a rozhodnout (srv. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb.) podle „dosavadních právních předpisů“

³⁰⁰¹ ve smyslu ustanovení § 238a odst. 1 písm. d) občanského soudního řádu

³⁰⁰² Nejvyšší soud ČR v této souvislosti uvedl a zdůvodnil, že dovolání by v daném případě nemohlo být - z hlediska uplatněných dovolacích důvodů - přípustné ani podle v době posuzování platné právní úpravy (srv. § 237 odst. 1 písm. c/ občanského soudního řádu).

V souběžně podané ústavní stížnosti³⁰⁰³ se Ernst Leonhard Harrach rovněž domáhal zrušení usnesení Krajského soudu v Hradci Králové. Tuto jeho ústavní stížnost Ústavní soud ČR 16. listopadu 2006 usnesením³⁰⁰⁴ odmítl, když v odůvodnění uvedl, že zjistil, že ve věci je souběžně podáno dovolání u Nejvyššího soudu ČR a dále konstatoval, že podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu,³⁰⁰⁵ je ústavní stížnost nepřipustná, nevyčerpal-li stěžovatel všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. To neplatí pouze pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů záviselých na jeho uvážení.³⁰⁰⁶ Posledně uvedený případ podle Ústavního soudu ČR znamená, že v případě, kdy fyzická nebo právnická osoba mimořádný opravný prostředek neuplatnila, nelze za takové situace ústavní stížnost odmítnout pro nepřipustnost. Pokud by však Ernst Leonhard Harrach mimořádný opravný prostředek uplatnil a bylo o něm rozhodnuto tak, že nebyl přípustný, je mu, podle § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, v novelizovaném znění, zachována lhůta k podání ústavní stížnosti proti předcházejícím rozhodnutím obecných soudů. Podle § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, byl-li mimořádný opravný prostředek orgánem, který o něm rozhoduje, odmítnut jako nepřipustný z důvodů záviselých na jeho uvážení, lze podat ústavní stížnost proti předchozímu rozhodnutí o procesním prostředku k ochraně práva, které bylo mimořádným opravným prostředkem napadeno, ve lhůtě 60 dnů od doručení takového rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku. Jinými slovy, v případě, kdy Ernst Leonhard Harrach napadl rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové dovoláním, přičemž o přípustnosti dovolání rozhoduje Nejvyšší soud ČR, „nelze poté ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu odmítnout z důvodu její opožděnosti“.

K souběžnému podávání dovolání a ústavní stížnosti nebyl podle Ústavního soudu ČR důvod, neboť i za situace, kdy by Nejvyšší soud ČR rozhodl, že dovolání není přípustné, nelze ústavní stížnost proti rozhodnutí, jež rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR předcházela, odmítnout pro opožděnost. Lhůta k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání, a rovněž tak i proti předcházejícím rozhodnutím Okresního soudu v Hradci Králové a Krajského soudu v Hradci Králové začne běžet až dnem doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání. Pokud by byla ústavní stížnost věcně posouzena před rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR o dovolání, mohl by Ústavní soud ČR nepřipustně zasáhnout do rozhodování obecných soudů. Pokud by se naopak rozhodl vyčkávat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, zbytečně by prodlužoval své řízení a nepřímo by tak pobízel ostatní stěžovatele k souběžnému podávání ústavní stížnosti a dovolání. K tomu však prý podle Ústavního soudu ČR není důvodu. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR nelze předjímat, takže podání ústavní stížnosti je za dané situace předčasné.

Závěrem Ústavní soud ČR uvedl, že odmítnutí stávající ústavní stížnosti Ernsta Leonharda Harracha nepoškozuje, neboť pokud by s dovoláním neuspěl, „bude moci případně zpracovat novou ústavní stížnost tak, aby zohledňovala i průběh a výsledky dovolacího řízení“.

To však neodpovídalo právu ani realitě.

Jak vyplývá z výše uvedeného (viz zejména argumentaci Nejvyššího soudu ČR), Ernst Leonhard Harrach v době podání své ústavní stížnosti všechny procesní prostředky k ochraně svých práv vyčerpal. Jeho dovolání nebylo ze zákona přípustné, nejednalo se tedy o nepřipustnost, která by záležela na uvážení Nejvyššího soudu ČR. Ústavní soud ČR, resp. I. senát, který danou věc rozhodoval, pozapomněl na relevantní ustanovení zákona č. 30/2000 Sb. (Část dvanáctá), tedy na skutečnost, že dovolání Ernsta Leonharda Harracha muselo být

³⁰⁰³ Podané u Ústavního soudu ČR 20.10.2006

³⁰⁰⁴ sp. zn. I.ÚS 691/06

³⁰⁰⁵ ve znění novely provedené zákonem č. 83/2004 Sb., účinné od 1.4.2004

³⁰⁰⁶ v praxi se jedná zjevně o postup Nejvyššího soudu ČR podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ

posouzeno podle občanského soudního řádu účinného do 31. prosince 2000, a došlo zde tedy k evidentnímu pochybení Ústavního soudu ČR, které však nelze nijak napravit.

Proto také když následně, po doručení usnesení³⁰⁰⁷ Nejvyššího soudu ČR z 24. září 2008 podal v této věci Ernst Leonhard Harrach další ústavní stížnost, a to proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové z 20. července 2006³⁰⁰⁸ (*nikoli však proti uvedenému usnesení Nejvyššího soudu ČR*), ve které odkazoval na čl. 11 odst. 1 a 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i na čl. 90 Ústavy České republiky a domáhal se opětovně zrušení usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, Ústavní soud ČR (avšak tentokrát jiný, IV. senát) jeho ústavní stížnost jako opožděnou 13. ledna 2009 usnesením³⁰⁰⁹ odmítl, když v odůvodnění uvedl, že vzhledem k tomu, že pro počátek běhu lhůty k podání ústavní stížnosti nelze vycházet z data doručení rozhodnutí o prostředku, který nebyl Ernstu Leonhardu Harrachovi *zákonem* poskytnut, tj. usnesení, jímž bylo jeho dovolání odmítnuto jako nepřipustné (viz výše), je nepochybné, že ústavní stížnost podaná 22. prosince 2008 a napadající rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové z 20. července 2006 je stížností opožděnou, tj. podanou po lhůtě k tomu určené, když k odmítnutí dovolání Nejvyšším soudem ČR³⁰¹⁰ nedošlo tak, jak má na mysli ustanovení § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu.³⁰¹¹ O svém předchozím rozhodnutí³⁰¹² ve stejné věci se Ústavní soud ČR v odůvodnění tohoto svého usnesení nezmínil.

V jednom (relativně velmi složitém, jak bude doloženo níže) nepodal Ernst Leonhard Harrach žalobu na určení sám, ale společně s dcerou Johanna Nepomuka Harracha³⁰¹³ Johannou Alexandrou Waldburg-Zeil³⁰¹⁴ a vdovou po Johannu Nepomuku Harrachovi Stephaníí Marií Harrach.³⁰¹⁵ V tomto případě se domáhal určení, že Johann Nepomuk Harrach nebyl subjektem konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a v důsledku toho nebylo nikdy pravomocně rozhodnuto o konfiskaci jeho majetku, a dále že ležící pozůstalost se nestala subjektem konfiskace a v důsledku toho nemovitosti náležející Johannu Nepomuku Harrachovi nepřešly 23. června 1945 do vlastnictví československého státu. Rozsudkem³⁰¹⁶ Okresního soudu v Semilech z 5. prosince 2002 byla tato žaloba zamítnuta a odvolání jmenovaných bylo rozsudkem³⁰¹⁷ Krajského soudu v Hradci Králové z 20. listopadu 2003 rovněž zamítnuto, když v odůvodnění uvedl, že na požadovaném určení není právní zájem,³⁰¹⁸ jestliže dosud probíhá dědické řízení po zemřelém Johannu Nepomuku Harrachovi, v jehož rámci je třeba se s uvedenými skutečnostmi vypořádat. Proti tomu podali Ernst Leonhard Harrach, Stephanie Maria Harrach a Johanna Alexandra Waldburg-Zeil souběžně jak dovolání,³⁰¹⁹ tak ústavní stížnost.³⁰²⁰

³⁰⁰⁷ č.j. 21 Cdo 1666/2007-514

³⁰⁰⁸ č.j. 17 Co 248/2006-464

³⁰⁰⁹ sp. zn. IV.ÚS 3122/08

³⁰¹⁰ Nejvyšší soud ČR v odůvodnění svého rozhodnutí, mj. s poukazem na obsah § 238a odst. 1, § 239 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu vyložil, proč jde o dovolání z hlediska uplatněných dovolacích důvodů nepřipustné. Přestože ústavní stížnost nesměřovala proti uvedenému rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, Ústavní soud ČR na jeho odůvodnění odkázal.

³⁰¹¹ § 72 odst. 3 a 4 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³⁰¹² sp. zn. I. ÚS 681/06 z 16.11.2006

³⁰¹³ tj. sestrou svého zemřelého synovce Ferdinanda Bonaventury

³⁰¹⁴ Johanna Alexandra Georgine Amalie Waldburg-Zeil-Trauchburg née Harrach (nar. 10.7.1944), srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [24.3.2010]

³⁰¹⁵ Stephanie Maria Rosa Ludwine Walpurga Thekla Harrach née Eltz-Faust-Stromberg (nar. 30.9.1917), srv. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/harrach3.html> [24.3.2010]

³⁰¹⁶ č.j. 5 C 327/96-299

³⁰¹⁷ č.j. 22 Co 148/2003-328

³⁰¹⁸ dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰¹⁹ podáno 20.4.2004

³⁰²⁰ podána 18.4.2004

Výše uvedená ústavní stížnost byla usnesením³⁰²¹ Ústavního soudu ČR z 25. října 2004 (tedy týden po podání) odmítnuta jako nepřijatelná, když tento – aniž by se zabýval meritem věci a aniž by se vyjadřoval k odůvodněnosti ústavní stížnosti - uvedl, obdobně jako ve výše popsáných případech,³⁰²² že podle ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu,³⁰²³ je ústavní stížnost nepřijatelná, nevyčerpal-li stěžovatel všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. To neplatí pouze pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřijatelný z důvodů závisících na jeho uvážení.³⁰²⁴ To znamená, že v případě, kdy jednotlivec mimořádný opravný prostředek neuplatnil, nelze ústavní stížnost za takové situace odmítnout pro nepřijatelnost. Pokud by však stěžovatel mimořádný opravný prostředek uplatnil a bylo o něm rozhodnuto tak, že nebyl přijatelný, je podle ust. § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu v novelizovaném znění stěžovateli zachována lhůta k podání ústavní stížnosti i proti předcházejícím rozhodnutím obecných soudů. Jak toto ustanovení stanoví, byl-li mimořádný opravný prostředek orgánem, který o něm rozhoduje, odmítnut jako nepřijatelný z důvodů závisících na jeho uvážení, lze podat ústavní stížnost proti předchozímu rozhodnutí o procesním prostředku k ochraně práva, které bylo mimořádným opravným prostředkem napadeno, ve lhůtě 60 dnů od doručení takového rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku. Jinými slovy, v případě, kdy Ernst Leonhard Harrach napadl rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním, přičemž o přijatelnosti dovolání rozhoduje sám Nejvyšší soud ČR, nelze posléze ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu odmítnout z důvodu její opožděnosti. Ústavní soud ČR dále konstatoval, že v dané věci podali Ernst Leonhard Harrach, Stephanie Maria Harrach a Johanna Alexandra Waldburg-Zeil dovolání souběžně s ústavní stížností, tedy zřejmě z důvodu procesní opatrnosti a s ohledem na případné zachování lhůty k podání ústavní stížnosti. Lhůta k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání, a rovněž tak eventuálně proti předcházejícím rozhodnutím obecných soudů, začne jmenovaným běžet až dnem doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání. Ostatně i z toho, že jmenovaní podali dovolání, lze usoudit, že se sami domnívali, že tvrzený zásah do jejich práv lze odstranit v rámci dovolacího řízení. Pokud by byla ústavní stížnost věcně posouzena před rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR o podaném dovolání, mohl by Ústavní soud ČR nepřijatelně zasáhnout do rozhodování obecných soudů. Pokud by se naopak rozhodl vyčkávat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, zbytečně by prodlužoval své řízení a nepřímo by pobízel ostatní stěžovatele k souběžnému podávání ústavní stížnosti a dovolání, k němuž však, jak ostatně popsáno shora, není důvodu. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR nelze předjímat a podání ústavní stížnosti je předčasné. Na druhou stranu odmítnutí stávající ústavní stížnosti Ernsta Leonharda Harracha, Stephanie Maria Harrach a Johannu Alexandru Waldburg-Zeil nepoškozují, neboť pokud by jejich dovolání neuspělo, budou moci popř. zpracovat svou novou ústavní stížnost tak, aby zohledňovala i průběh a výsledky dovolacího řízení.

Výše uvedené dovolání bylo Nejvyšším soudem ČR 29. listopadu 2006 usnesením³⁰²⁵ odmítnuto jako nepřijatelné. Vedle skutečností již uvedených výše Nejvyšší soud ČR odkázal na rozsudek³⁰²⁶ velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR³⁰²⁷ z 11. září 2003, a zaujal právní názor, že oprávněná osoba, jejíž nemovitost převzal stát v rozhodné době (podle zákona o půdě) i bez právního důvodu, nemůže se domáhat ochrany práva podle

³⁰²¹ sp. zn. IV.ÚS 346/04

³⁰²² sp. zn. I. ÚS 691/06 (zde se však jednalo o pochybení Ústavního soudu ČR, kdy řízení mělo být přerušeno) a sp. zn. I. ÚS 2204/08,

³⁰²³ ve znění po jeho novele provedené zákonem č. 83/2004 Sb. účinným k 1.4.2004

³⁰²⁴ v praxi se jedná zjevně o postup dovolacího soudu podle ust. § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰²⁵ sp. zn. 28 Cdo 2817/2006

³⁰²⁶ sp. zn. 22 Cdo /31 Cdo/ 1222/2001

³⁰²⁷ srv. § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

ustanovení občanského zákoníku³⁰²⁸ a ani formou určení práva či právního vztahu,³⁰²⁹ mohli uplatnit nárok podle ustanovení právního předpisu restituční povahy. Dále pak odkázal též na stanovisko pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,³⁰³⁰ ve věci žalob o určení vlastnického práva ve vztahu k uplatnění práva podle restitučních předpisů.³⁰³¹

Kauzou se následně opětovně zabýval Ústavní soud ČR, kam Ernst Leonhard Harrach, Stephanie Maria Harrach a Johanna Alexandra Waldburg-Zeil podali 23. dubna 2007 ústavní stížnost, kterou však tento posoudil jako zjevně neopodstatněnou a usnesením³⁰³² ji 3. prosince 2007 odmítl, když v odůvodnění uvedl, že snahu jmenovaných znovuzískat majetek po Johannu Nepomuku Harrachovi zákon - příslušné restituční předpisy, ani obecná úprava - z hlediska dnešního právního řádu neaprobuje. Pro úplnost pak Ústavní soud připojil, že o tom, zda majetek určité osoby podléhá konfiskaci, rozhodovaly dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. tehdejší správní orgány. Tento princip musí být zachován i nadále. Žaloba jmenovaných však tento princip popírala a snažila se vytvořit nový opravný prostředek proti procesu, v němž došlo ke konfiskaci majetku Johanna Nepomuka Harracha. Takový postup je ovšem z pohledu dnešního nepřijatelný a skutečnost, že Krajský soud v Hradci Králové projednal odvolání jmenovaných a vydal jimi napadaný rozsudek v té podobě, jak učinil, nemůže být považována za odepření spravedlnosti. Pod aspektem ochrany ústavnosti tedy nebylo možné uvedenému soudu cokoli vytýkat.³⁰³³

Obdobné žaloby jako v předchozím případě, podal Ernst Leonhard Harrach rovněž sám, a to shodně 9. července 2003 jednak u Okresního soudu v Hradci Králové (dvě žaloby) a jednak u Okresního soudu v Trutnově (jedna žaloba).

V první žalobě podané u Okresního soudu v Hradci Králové se proti Lesům České republiky, s.p. a Ministerstvu financí ČR domáhal určení, že Johann Nepomuk Harrach v důsledku toho, že v době účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. byl mrtev a nebyl tak subjektem konfiskace podle tohoto dekretu. Okresní soud v Hradci Králové žalobu jmenovaného rozsudkem³⁰³⁴ 30. listopadu 2004 zamítl, přičemž v odůvodnění uvedl, že dle své povahy nebyla žaloba Ernsta Leonharda Harracha určovací žalobou, ale žalobou, která nemá oporu v žádném ustanovení platného práva.

Proti uvedenému rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach odvolání ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který jej svým rozsudkem³⁰³⁵ 16. listopadu 2005 zamítl a rozhodnutí Okresního soudu v Hradci Králové potvrdil, resp. vůči žalovanému Ministerstvu financí ČR řízení zastavil, když se v podstatě ztotožnil s důvody, pro které Okresní soud v Hradci Králové žalobu zamítl. Následně jmenovaný podal proti rozhodnutí Krajského soudu ústavní stížnost, ve které tvrdil, že jím bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo obsažené v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a navrhl jej zrušit. Ve své ústavní stížnosti polemizoval s rozhodovacími vývody Krajského soudu v Hradci Králové a věcnou správností tohoto rozhodnutí, zejména pak jeho argumentace směřovala k tomu, že o jeho žalobě mělo být věcně (a kladným způsobem) rozhodnuto. Ústavní soud ČR. Ústavní soud ČR jeho stížnost posoudil, a konstatoval, že Krajský soud v Hradci Králové a Okresní soud v Hradci Králové dospěly k právnímu závěru, který má oporu ve skutkových zjištěních. Vzhledem k tomu, že i odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové bylo v souladu se zákonem,³⁰³⁶ nebylo možné Krajskému soudu v Hradci

³⁰²⁸ např. podle § 126 tohoto zákoníku

³⁰²⁹ podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰³⁰ sp. zn. Pl.ÚS-st.21/05. Jeho detailní rozbor viz výše v kauze Kinsky

³⁰³¹ uveřejněné sdělením č. 477/2005 Sb. (v částce 166 Sbírký zákonů)

³⁰³² sp. zn. IV. ÚS 1023/07

³⁰³³ srv. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1023/07

³⁰³⁴ č.j. 24 C 55/2003-65

³⁰³⁵ č.j. 21 Co 393/2005-105

³⁰³⁶ § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

Králové pod aspektem ochrany ústavnosti³⁰³⁷ nic vytknout. Z takto rozvedených důvodů Ústavní soud ČR neshledal, že by v dané věci došlo k zásahu do ústavně zaručených práv Ernsta Leonharda Harracha, ústavní stížnost byla proto posouzena jako zjevně neopodstatněná a usnesením³⁰³⁸ 31. srpna 2006 odmítnuta. Její zjevná neopodstatněnost byla přitom dána povahou vývodů ústavní stížnosti a konstantní judikaturou Ústavního soudu ČR, jak na ni bylo v odůvodnění příkladmo poukázáno.

V druhé žalobě podané u Okresního soudu v Hradci Králové se proti České republice – Ministerstvu financí a Národnímu památkovému ústavu domáhal určení, že 1. Johann Nepomuk Harrach nebyl v době účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. subjektem konfiskace podle tohoto dekretu, 2. nikdy nebylo pravomocně rozhodnuto o konfiskaci majetku Johanna Nepomuka Harracha, 3. ležící pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi nebyla subjektem konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a nebyla v konfiskačním řízení podle tohoto dekretu ani zastoupena opatrovníkem, 4. nemovitosti v katastrálních územích v okresech Hradec Králové, Semily, Trutnov a Tábor, náležející do vlastnictví Johanna Nepomuka Harracha a od 12. května 1945 tvořící ležící pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi, nepřešly 23. června 1945 na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. do vlastnictví československého státu nebo jiného subjektu. Dále byly v žalobě uvedeny skutečnosti týkající se historie konfiskace a právního názoru jmenovaného, který v podstatě opakoval argumenty o nicotnosti konfiskačního řízení, neprojednání dědictví a naléhavém právním zájmu.

Ministerstvo financí ČR navrhlo zamítnutí žaloby, když uvedlo, že „*není příslušné hospodařit s nemovitostmi, které jsou předmětem tohoto sporu*“. Národní památkový ústav ve svém vyjádření k žalobě uváděl především to, že Ernst Leonhard Harrach není v této právní věci aktivně legitimován. Dědictví po Johannu Nepomuku Harrachovi nebylo v řízení o dědictví projednáno a jen v tomto řízení by mělo být vyřešeno, zda jmenovaný je nebo není závětním dědicem Johanna Nepomuka Harracha podle závěti z 28. prosince 1941. Národní památkový ústav poukazoval rovněž na předchozí soudní řízení o nároku Ernsta Leonharda Harracha podle zákona o půdě, v němž rozhodoval Krajský soud v Hradci Králové,³⁰³⁹ a v němž byl zaujat právní závěr, že tu ke konfiskaci podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. došlo v období před „25.2.1945.“³⁰⁴⁰ Dále namítal rovněž, že není doloženo státní občanství Ernsta Leonharda Harracha, který je podle poznatků Národního památkového ústavu německým státním občanem a nikoli rakouským státním občanem. Národní památkový ústav posléze navrhoval, že řízení v této právní věci by mělo být přerušeno³⁰⁴¹ k vyřešení otázky, zda je jmenovaný dědicem Johanna Nepomuka Harracha, a že by současně měl soud „*dát podnět příslušnému správnímu orgánu, aby pokračoval v řízení o konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb.*“.

Okresní soud v Hradci Králové rozsudkem³⁰⁴² 5. března 2004, žalobu Ernsta Leonharda Harracha zamítl, když měl za to, že na straně jmenovaného není dán naléhavý právní zájem na určení požadovaném jeho žalobou, která směřuje pouze k vyřešení některých předběžných otázek, a proto ani pro probíhající dědické řízení nemůže přinést vyjasnění (nemůže postavit na jisto) právního postavení žalobce.³⁰⁴³

Ernst Leonhard Harrach se proti rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který rozsudkem³⁰⁴⁴ 20. září 2004 jeho odvolání zamítl a

³⁰³⁷ čl. 83 Ústavy ČR

³⁰³⁸ sp. zn. III.ÚS 211/06

³⁰³⁹ sp. zn. 31 Ca 115/99

³⁰⁴⁰ zjevně míněno 25.2.1948

³⁰⁴¹ podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ občanského soudního řádu

³⁰⁴² č.j. 7 C 152/2003-103

³⁰⁴³ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰⁴⁴ sp. zn. 21 Co 270/2004

rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové jako věcně správný³⁰⁴⁵ potvrdil. V odůvodnění uvedl, že rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové je správný, třebaže se Krajský soud v Hradci Králové zcela neztotožnil s důvody, pro které Okresní soud v Hradci Králové takto rozhodl. Krajský soud v Hradci Králové měl za to, že Okresní soud v Hradci Králové správně posoudil to, že se Ernst Leonhard Harrach v této právní věci nedomáhá určení existence právního vztahu nebo práva, ale určení existence či neexistence několika právních skutečností uvedených v jeho žalobě. Krajský soud v Hradci Králové měl za to, že výrok rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové, jímž by byly uvedené okolnosti určeny, by nic nestanovil o právním vztahu či právu k ležící pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi, a byl toho názoru, že v souvislosti s řízením o dědictví určení existence či neexistence právní skutečnosti rozhodnutím soudu přichází v úvahu jedině tehdy, jestliže to zákon připouští,³⁰⁴⁶ a podle tehdy platné právní úpravy³⁰⁴⁷ v ustanovení § 25 odst. 2 zákona č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. V takovém případě nejde ovšem o určovací žalobu, kterou má na zřeteli nyní ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, podle něhož platí, že se jí žalobce domáhá, aby soud deklaratorním rozhodnutím prohlásil určitý právní vztah nebo právo za již existující. Žaloba Ernsta Leonharda Harracha tedy nesplňovala předpoklady žaloby o určení podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, neboť jeho žaloba se netýkala existence práva nebo právního vztahu, nýbrž jen určení dílčích právních skutečností. Okresní soud v Hradci Králové se tedy podle posouzení Krajského soudu v Hradci Králové nadbytečně zabýval existencí naléhavého právního zájmu na straně Ernsta Leonharda Harracha. Přesto je jeho zamítavé rozhodnutí podle názoru Krajského soudu v Hradci Králové věcně správné, neboť projednávaná žaloba nemá oporu v žádném ustanovení platného práva. Ernst Leonhard Harrach také nebyl na základě některého ustanovení právního předpisu odkázán na soudní řízení k rozhodnutí o právních skutečnostech. Ani přerušení řízení o dědictví po zůstaviteli Johannu Nepomuku Harrachovi,³⁰⁴⁸ provedené Okresním soudem v Hradci Králové, nedává soudu v této právní věci³⁰⁴⁹ možnost rozhodovat o určení existence či neexistence právních skutečností; nešlo tu také např. o určení, že do ležící pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi patří určité věci.

Proti tomuto rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové podal Ernst Leonhard Harrach dovolání k Nejvyššímu soudu ČR a žádal jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení. Dále uváděl, že na jeho straně je dán naléhavý právní zájem na žalobou požadovaném určení, neboť bez tohoto určení by se stalo jeho právní postavení nejistým, zatím co kladným rozhodnutím o jeho určovací žalobě by byl vytvořen pevný právní základ pro vztahy účastníků tohoto sporu. Jeho právní zájem na požadovaném určení byl – jak tvrdil – dán i tím, že předmětem sporu jsou tu i nemovitosti, které se zapisují do katastru nemovitostí.³⁰⁵⁰ Zápis o vlastnickém právu, který je v rozporu se skutečným stavem, je nepravdivý, má povahu chybného údaje.³⁰⁵¹ Nesoulad mezi skutečným právním stavem a nepravdivým zápisem lze odstranit jedině na základě rozsudku, jímž soud vyhověl žalobě o určení vlastnického práva k nemovitosti; opačný názor Krajského soudu v Hradci Králové má tedy povahu nesprávného právního posouzení věci. Ernst Leonhard Harrach dále zdůrazňoval, že se domáhá určení, že vlastníkem majetku, uvedeného v jeho žalobě, není Národní památkový ústav a že tento majetek je předmětem ležící pozůstalosti po Johannu Nepomuku Harrachovi, to v souladu s

³⁰⁴⁵ podle ustanovení § 219 občanského soudního řádu

³⁰⁴⁶ jak je tomu nyní v § 175k odst. 2 občanského soudního řádu

³⁰⁴⁷ v době úmrtí Johanna Nepomuka Harracha

³⁰⁴⁸ viz výše v této podkapitole

³⁰⁴⁹ sp. zn. 7 C 152/2003

³⁰⁵⁰ ve smyslu ustanovení § 7 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

³⁰⁵¹ ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí

právními předpisy, platnými v době jeho úmrtí, zejména s ustanoveními občanského zákoníku občanského z roku 1811. Rozhodnutí o žalobě tu podle jeho názoru nemůže bránit argument, že některé formulace, uvedené v jeho žalobním návrhu, pokládal Krajský soud v Hradci Králové za návrhy na řešení předběžných otázek; nic tu totiž nebránilo v tom, aby soud tyto navržené otázky posoudil na základě takto uplatněné určovací žaloby. Jmenovaný byl i toho názoru, že měl-li soud v daném případě za to, že tu byl jím uplatněn nesprávný žalobní návrh, byl soud podle ustanovení § 43 odst. 1 občanského soudního řádu povinen vyzvat ho jako účastníka řízení, aby nesprávné nebo neúplné podání opravil nebo doplnil, a to zároveň s poskytnutím náležitého poučení.³⁰⁵² Opačným postupem Krajského soudu v Hradci Králové došlo k vadě řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nejvyšší soud ČR v rámci posuzování podaného dovolání konstatoval, že jeho přípustnost by tu bylo možné posoudit pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, podle něhož je přípustné dovolání i proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, jestliže ovšem Nejvyšší soud ČR dospěje k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. V daném případě Nejvyšší soud ČR nezjistil, že by Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozhodnutí, proti němuž směřovalo dovolání jmenovaného, řešil právní otázku, která je odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR rozhodována rozdílně. Následně se Nejvyšší soud ČR zaměřil na posouzení skutečnosti, zda Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozhodnutí řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem, popřípadě právní otázku, která dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR. Nejvyšší soud ČR uvedl, že naléhavý právní zájem na určení³⁰⁵³ je dán zejména tehdy, když by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, anebo kde by bez tohoto určení se jeho právní postavení stalo nejistým³⁰⁵⁴. Dále konstatoval, že podle ustanovení § 175b, věta první, občanského soudního řádu, jsou účastníky řízení o dědictví ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, a není-li takových osob, potom stát. V případě, kdy nejde o skutečnost spornou mezi účastníky řízení o dědictví, pak tu soud má zákonnou povinnost zkoumat, pokud mělo jít o určení existence nebo neexistence právního vztahu,³⁰⁵⁵ zda jsou dány v tomto ustanovení uvedené předpoklady k podání takového návrhu.³⁰⁵⁶ Dále zdůraznil, že podle ustanovení § 873 občanského zákoníku se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele. Byla-li závěť pořízena před účinností tohoto zákona,³⁰⁵⁷ posuzuje se její platnost podle dosavadních předpisů. Souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládají na poměrech pouze osobních, se nazývá jeho pozůstalostí.³⁰⁵⁸ Každý zůstavitel mohl pro případ, že jím ustanovený dědic nenabude dědictví, povolát dědice náhradního.³⁰⁵⁹ Dědické právo se muselo projednat před soudem a jím muselo být provedeno odevzdání pozůstalosti, tj. její převedení do právní držby.³⁰⁶⁰ Nejvyšší soud ČR rovněž poukázal na skutečnosti, že v rozhodnutí uveřejněném pod č. 50/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek byl zaujat právní názor, že „*Tzv. ležící pozůstalost byla ve správním řízení o konfiskaci majetku podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. legitimována k účasti v tomto řízení.*“, a dále, že v rozsudku z 11. září 2003,³⁰⁶¹ vydaném tzv. velkým senátem občanskoprávního kolegia

³⁰⁵² ve smyslu ustanovení § 118a odst. 1 a 3 občanského soudního řádu

³⁰⁵³ § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰⁵⁴ srv. rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem ČR

³⁰⁵⁵ a tedy o návrh opřený o ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰⁵⁶ srv. Sborník IV. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1985, str. 707

³⁰⁵⁷ tj. zákona č. 40/1964 Sb.

³⁰⁵⁸ srv. § 531 občanského zákoníku občanského z roku 1811 platného do 31.12.1950

³⁰⁵⁹ srv. § 604 občanského zákoníku občanského z roku 1811

³⁰⁶⁰ srv. § 797 občanského zákoníku občanského z roku 1811

³⁰⁶¹ sp. zn. 22 Cdo 1222/2001

Nejvyššího soudu ČR³⁰⁶² byl uveden právní názor, že „*Oprávněná osoba, jejíž nemovitost převzal stát v rozhodné době*³⁰⁶³ *bez právního důvodu, nemůže se domáhat ochrany vlastnického práva podle ustanovení § 126 odst. 1 občanského zákoníku, a to ani formou určení vlastnického práva podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, mohla-li žádat o vydání věci.*“³⁰⁶⁴ V době rozhodování o dovolání Ernsta Leonharda Harracha v této právní věci ještě neexistovalo stanovisko Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005, tudíž na něj Nejvyšší soud ČR nemohl odkázat.

S uvážením uvedených ustanovení právních předpisů i citovaných právních závěrů z uveřejněné judikatury soudů, které Nejvyšší soud ČR pokládal za použitelné i v daném případě, a z nichž v podstatě vycházel i Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku z 20. září 2004,³⁰⁶⁵ nemohl Nejvyšší soud ČR dospět přesvědčivě k závěru, že by tu Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozhodnutí, proti kterému směřovalo dovolání Ernsta Leonharda Harracha, řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem, popřípadě právní otázku, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR³⁰⁶⁶. Za těchto uvedených okolností neshledal Nejvyšší soud ČR, že by u dovolání byly splněny zákonné předpoklady přípustnosti dovolání jmenovitě stanovené v § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu, proto jej usnesením³⁰⁶⁷ 14. srpna 2005 jako nepřipustné odmítl.³⁰⁶⁸

Konečně ve věci rozhodoval též Okresní soud v Trutnově, a to o žalobě Ernsta Leonharda Harracha, která byla velmi podobná druhé žalobě podané u Okresního soudu v Hradci Králové. Jmenovaný se jí proti Správě Krkonošského národního parku, Správě a údržbě silnic Královéhradeckého kraje, Lesům České republiky, s.p. a Ministerstvu financí České republiky domáhal určení, že 1. Johann Nepomuk Harrach „*nebyl subjektem konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb.*“, 2. „*nebylo nikdy pravomocně rozhodnuto o konfiskaci majetku Johanna Harracha*“. 3. ležící pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi nebyla subjektem konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a nebyla v konfiskačním řízení ani zastupována opatrovníkem, a 4. nemovitosti, uvedené v příloze k žalobě „*náležící do vlastnictví Johanna Harracha a tvořící ležící pozůstalost po něm*“ nepřešly 23. června 1945 do vlastnictví československého státu nebo jiného subjektu. Okresní soud žalobu jmenovaného rozsudkem³⁰⁶⁹ 15. prosince 2004 zamítl.

Ernst Leonhard Harrach se proti tomu odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové; ten však jeho žalobu rozsudkem³⁰⁷⁰ 21. září 2006 vůči Správě Krkonošského národního parku a Správě a údržbě silnic Královéhradeckého kraje zamítl a vůči Lesům České republiky, s.p. a Ministerstvu financí České republiky rozsudek Okresního soudu v Trutnově zrušil a řízení zastavil; v odůvodnění uvedl, že odvolání Ernsta Leonharda Harracha nebylo shledáno důvodným, když především poukazoval na to, že jmenovaný se svou žalobou nedomáhal určení práva nebo právního vztahu, ale domáhá se určení existence nebo neexistence několika právních skutečností. Krajský soud v Hradci Králové byl toho názoru, že „*výroky soudu, jimiž by byly žalobcem*³⁰⁷¹ *uváděné skutečnosti určeny by nemohly nic změnit na právním vztahu*

³⁰⁶² ve smyslu ustanovení § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

³⁰⁶³ 25.2.1948 až 1.1.1990

³⁰⁶⁴ a to podle některého právního předpisu restituční povahy

³⁰⁶⁵ sp. zn. 21 Co 270/2004

³⁰⁶⁶ To, že v tomto rozhodnutí nebyla řešena právní otázka, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR, bylo konstatováno podle stavu spisu, podle obsahu dovolání Ernsta Leonharda Harracha i podle vlastních poznatků Nejvyššího soudu ČR

³⁰⁶⁷ sp. zn. 28 Cdo 93/2005

³⁰⁶⁸ podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu

³⁰⁶⁹ č.j. 6 C 92/2003-239

³⁰⁷⁰ č.j. 19 Co 211/2005-300

³⁰⁷¹ tj. Ernstem Leonhardem Harrachem

nebo právu k ležící pozůstalosti po zůstaviteli Johannu Harrachovi.“ Nešlo tu proto o určovací žalobu podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, ale o žalobu v citovaném ustanovení blíže nespécifikovanou. Ernst Leonhard Harrach také nebyl na základě nějakého rozhodnutí odkázán na soudní řízení, v němž by mělo být rozhodnuto o právních skutečnostech uvedených v jeho žalobě. Nešlo tu rovněž o žalobu domáhající se určení, že konkrétní majetek patřil Johannu Nepomuku Harrachovi v době jeho smrti, aby mohl jmenovaný dosáhnout jeho dodatečného projednání v řízení o dědictví. Krajský soud v Hradci Králové byl také toho názoru, že na základě rozhodnutí o „*takto koncipované žalobě by katastr nemovitosti nemohl vložit do katastru právo vlastníka ve prospěch zůstavitele Johanna Harracha*.“ Pokud šlo o uváděnou konfiskaci majetku Johanna Nepomuka Harracha podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., byl Krajský soud v Hradci Králové na základě výsledků v řízení provedených zjištění toho názoru, že tu došlo ke konfiskaci majetku Johanna Nepomuka Harracha po jeho úmrtí, ale ještě před přijetím ležící pozůstalosti, na niž se³⁰⁷² tehdy hledělo tak, jako kdyby byla dosud v držení zemřelého. Johannu Nepomuku Harrachovi tu byl tedy zkonfiskován nemovitý majetek, jehož projednání bylo jen navrženo v dědickém řízení; poněvadž ani Ernst Leonhard Harrach netvrdil, že by tento měl ještě jiný majetek, postupovaly soudy v dědickém řízení podle dříve platného tzv. nesporného patentu³⁰⁷³ a ve smyslu ustanovení § 72 tohoto předpisu nepřikročily k projednání pozůstalosti, když tu už nebylo jmění zůstavitele, tj. Johanna Nepomuka Harracha.

Proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové v části, která se týkala Správy Krkonošského národního parku a Správy a údržby silnic Královéhradeckého kraje³⁰⁷⁴ podal Ernst Leonhard Harrach dovolání a současně proti celému rozsudku ústavní stížnost.

V dovolání se domáhal zrušení výše uvedené části rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové a vrácení věci k dalšímu řízení. V dovolání vyjadřoval své přesvědčení, že lze³⁰⁷⁵ uplatnit žalobu, „*v níž je požadováno určení právních skutečností, jež má bezprostředně za následek potvrzení existence či neexistence právního vztahu*“, dále že „*žaloba na určení dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu zahrnuje také nepřímé určení, zda tu právní vztah nebo právo je*“, také že „*se žalobou na určení dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu lze domáhat, aby bylo rozhodnuto nepřímě o určení, zda tu právní vztah je nebo není*“ a posléze, že „*je přípustná žaloba o určení dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, již se žalobce domáhá určení, jež má za bezprostřední následek potvrzení existence či neexistence právního vztahu*“. Ernst Leonhard Harrach přitom zdůrazňoval, že smyslem a účelem jeho žaloby bylo „*zjištění a určení, zda bylo možné, aby za okolností uvedených v jeho žalobě vzniklo po druhé světové válce na základě dekretu č. 12/1945 Sb. vlastnické právo tehdejšího Československého státu k nemovitostem, respektive k ležící pozůstalosti po Johannu Harrachovi*“, přičemž byl přesvědčen, že má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, protože bez tohoto určení by bylo ohroženo jeho právo, respektive by se v tomto případě stalo jeho právní postavení nejistým; nebyla by tu jasná dědická posloupnost v jeho rodině a nebyla by proto zřejmá aktivní a pasivní legitimace v soudním sporu o určení vlastnictví, popřípadě ve sporu o vydání předmětných nemovitostí. Vyřešení právní otázky, zda ležící pozůstalost po Johannu Nepomuku Harrachovi přešla na třetí osobu na základě neplatného právního úkonu, a následné určení, že takový úkon byl učiněn neplatně, se podstatným způsobem dotýká právních poměrů Ernsta Leonharda Harracha, respektive jeho dědických a majetkových práv, která zaručuje Listina základních práv a svobod. Podle jeho názoru jmenovaného je – stejně jako v případě druhé žaloby podané 9. července 2003 u Okresního soudu v Hradci Králové – jeho žalobní návrh formulován tak, že je zřejmé, čeho se domáhá, tj. určení vlastnického

³⁰⁷² ve smyslu ustanovení § 547, věta druhá, obecného zákoníku občanského z roku 1811

³⁰⁷³ č. 208/1854 ř. z.

³⁰⁷⁴ nikoli však proti rozsudku Okresního soudu v Trutnově

³⁰⁷⁵ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

práva tak, aby bylo zřejmé, že vlastníkem předmětného majetku nejsou Správa Krkonošského národního parku a Správa a údržba silnic Královéhradeckého kraje a že tento majetek je předmětem ležící pozůstalosti. Jmenovaný měl i za to, že tu „*odvolací soud měl postupovat podle ustanovení § 43 odst. 1 občanského soudního řádu a poskytnout účastníku řízení poučení a vyzvat jej (pokud měl za to, že jeho podání bylo nesprávné nebo neúplné), aby podání bylo doplněno nebo opraveno, s poučením, jak je třeba opravu nebo doplnění podání provést.*“

Nejvyšší soud ČR podané dovolání Ernsta Leonharda Harracha jako nepřipustné usnesením³⁰⁷⁶ 28. března 2007 odmítl, když v odůvodnění odkázal na výklady obsažené v rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia³⁰⁷⁷ Nejvyššího soudu ČR z 11. září 2003,³⁰⁷⁸ a ve stanovisku³⁰⁷⁹ pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005 a dále uvedl, že s poukazem na uvedené právní závěry, z nichž Nejvyšší soud vycházel i v daném případě, nemohl dospět k závěru, že by Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku, proti němuž směřovalo dovolání Ernsta Leonharda Harracha, dospěl k právním závěrům, které by byly zásadně odlišné od citovaných právních závěrů z uveřejněné judikatury soudů i ze zmíněného stanoviska Ústavního soudu ČR. Krajský soud v Hradci Králové tu rovněž rozhodoval o určovací žalobě jmenovaného, jež svým obsahem vyjadřovala souvislost navrhovaného určení s nárokem podle zákona o půdě³⁰⁸⁰, přičemž žalobce sám ve své žalobě uvedl, že usiluje o zjištění a určení, zda bylo možné, aby tu „*na základě dekretu č. 12/1945 Sb. vzniklo vlastnické právo tehdejšímu československému státu k ležící pozůstalosti po Johannu Harrachovi*“. Nejvyšší soud ČR tedy, jak uvedl, nedospěl přesvědčivě k závěru, že by Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku z 21. září 2006 řešil některou právní otázku, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR,³⁰⁸¹ popřípadě že by v tomto svém rozsudku řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Poté, co Ústavní soud ČR zjistil, že Ernst Leonhard Harrach zároveň napadl rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové dovoláním, usnesením³⁰⁸² z 6. února 2007 řízení o ústavní stížnosti přerušil³⁰⁸³ do doby, než o podaném dovolání rozhodne Nejvyšší soud ČR. Po odpadnutí důvodu přerušení řízení rozhodl 6. června 2007 o pokračování řízení ve věci samé. V ústavní stížnosti Ernst Leonhard Harrach uváděl, že se domnívá, že vydáním napadeného rozhodnutí došlo k zásahu do jeho práv zakotvených článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, zejména proto, že Krajský soud v Hradci Králové se řádně nezabýval posouzením charakteru jeho žaloby a její podstaty, v důsledku čehož vůči jmenovanému došlo k odmítnutí spravedlnosti.³⁰⁸⁴

Ústavní soud ČR podanou ústavní stížnost posoudil a následně ji 3. července 2007 jako zjevně neopodstatněnou usnesením³⁰⁸⁵ odmítl,³⁰⁸⁶ když v odůvodnění uvedl, že Krajský soud v Hradci Králové a Okresní soud v Trutnově dospěly k právnímu závěru, který má oporu ve skutkových zjištěních, a to, že dle své povahy nebyla žaloba Ernsta Leonharda Harracha určovací žalobou, ale žalobou, která nemá oporu v žádném ustanovení platného práva. Dále konstatoval, že lze, stejně jako to předtím učinily Okresní soud v Trutnově, Krajský soud v Hradci Králové i Nejvyšší soud ČR, poukázat na skutečnost, že žalobní nárok

³⁰⁷⁶ č.j. 28 Cdo 236/2007-329

³⁰⁷⁷ viz § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

³⁰⁷⁸ sp. zn. 22 Cdo /31 Cdo/ 1222/2001

³⁰⁷⁹ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

³⁰⁸⁰ srov. § 6 a § 7 odst. 2 tohoto zákona i ustanovení zákona č. 243/1992 Sb.

³⁰⁸¹ s přihlížením k i právním závěrům Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány

³⁰⁸² sp. zn. II.ÚS 829/06 #1

³⁰⁸³ na rozdíl od předchozích případů tedy neodmítl tedy jeho ústavní stížnost jako nepřipustnou

³⁰⁸⁴ *denegatio iustitiae*

³⁰⁸⁵ sp. zn. II.ÚS 829/06 #2

³⁰⁸⁶ podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu

prostřednictvím určení právní skutečnosti vychází ze zpochybnění skutečností nastalých hluboko v minulosti a jeho formulace, i přes odlišnost od "klasického" určovacího výroku ve smyslu ust. § 80 písm. c) občanského soudního řádu, vyjadřuje snahu o znovuzískání majetku po Johannu Nepomuku Harrachovi, tato snaha však není zákonem – ani příslušnými restitučními předpisy, ani obecnou úpravou - z hlediska dnešního právního řádu aprobována, přičemž odkázal, podobně jako předtím Nejvyšší soud ČR, na stanovisko pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005.³⁰⁸⁷ Pro úplnost Ústavní soud ČR dodal, že o tom, zda majetek určité osoby podléhá konfiskaci dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. rozhodovaly tehdejší správní orgány;³⁰⁸⁸ o výjimkách z konfiskace majetku osob národnosti německé a maďarské rozhodovaly okresní národní výbory, a o tom, zda lze osobu považovat za zrádce nebo nepřátele Československé republiky, jíž byl rovněž majetek konfiskován podle § 3 téhož dekretu, rozhodovaly zemské národní výbory; konečné rozhodnutí pak náleželo v obou případech Ministerstvu zemědělství ČSR, tedy orgánu, jehož rozhodnutí mohl případně přezkoumat pouze správní soud, nikoliv soud civilní. Tento princip musí být dle posouzení Ústavního soudu ČR zachován i nadále. Žaloba Ernsta Leonharda Harracha však tento princip popírala a snažila se vytvořit nový opravný prostředek proti procesu, v němž došlo ke konfiskaci majetku jeho předka. Takový postup je však z pohledu dnešního (a, jak dodal Ústavní soud ČR, ostatně i tehdejšího) práva nepřijatelný a skutečnost, že Krajský soud v Hradci Králové neprojednal meritorně žalobu Ernsta Leonharda Harracha, nemůže být považována za odepření spravedlnosti. Proto Ústavní soud uzavřel, že i odůvodnění napadeného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové je v souladu se zákonem,³⁰⁸⁹ a není tedy možné mu pod aspektem ochrany ústavnosti³⁰⁹⁰ nic vytknout.

Na závěr je třeba uvést, že kauza byla rovněž předmětem posouzení před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku, na který se Ernst Leonhard Harrach obrátil v roce 2001; rozhodnutím č. 77532/01 z 18. května 2004 byla stížnost jmenovaného odmítnuta.³⁰⁹¹

III.3.B.e) mediální obraz

Kauza byla předmětem desítek článků v periodickém tisku; na rozdíl od jiných sporných restitučních kauz byly reference vesměs věcné a poskytující prostor pro vyjádření všem stranám. O existenci kauzy informovala v roce 1999 Mladá fronta DNES „*Nikdo dnes nedokáže s určitostí říci, kdy bude vyřešena restituční kauza Harrachů na Jilemnicku, ani jak dopadne. Nároky Harrachů se přitom týkají ohromných pozemků, lesů i množství budov a značně komplikují život jejich současným majitelům a uživatelům,*“ a „*Na začátku devadesátých let neměli v první vlně restitucí Harrachové na získání majetku nárok. "Tehdy zákon neumožňoval restituci lidem, kteří trvale bydleli mimo území Československa. A potomci Harrachů žijí v Rakousku," vysvětlil mluvčí semilského okresního úřadu Radim Pochop. Toto omezení však zrušila novela zákona o půdě před třemi lety. "Ernst Harrach tak znovu požádal o navrácení pozemků. Budovy, které na nich stojí, přitom prohlašuje za správní a provozní, a tak se restituce vztahuje i na ně," doplnila Kunátová. Podle ní však novela zákona trpí jedním základním nedostatkem. "Neurčuje termín, dokdy musí žadatel předložit*

³⁰⁸⁷ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 (publikované ve Sbírce zákonů pod č. 477/2005 Sb.)

³⁰⁸⁸ podle § 1 odst. 3 citovaného dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.

³⁰⁸⁹ § 157 odst. 2 občanského soudního řádu

³⁰⁹⁰ čl. 83 Ústavy ČR

³⁰⁹¹ Harrach v. the Czech Republic (dec.), no. 77532/01, 18 May 2004

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Harrach&sessionId=55340785&skin=hudoc-en> [24.6.2010]

veškerou nutnou dokumentaci," konstatovala Kunátová. "Naprosto netušíme, jak dlouho se vše povleče."³⁰⁹²

O minulosti Johanna Nepomuka Harracha informovala Mladá fronta DNES v roce 2001 „Zdejší poslední majitel Jan Harrach měl rovněž německé občanství a byl i členem wehrmachtu. Zemřel 12. května 1945 a dědické řízení do zkonfiskování také neproběhlo. Ernst Harrach požádal o navrácení pozemků s nemovitostmi, které byly zkonfiskovány na základě Benešových dekretů. Na podzim 2000 vydal Krajský soud v Hradci Králové k jeho kauze zamítavé stanovisko. Harrach ovšem podal v lednu 2001 stížnost k Ústavnímu soudu.“³⁰⁹³

O sporu bylo referováno rovněž v rámci shrnujících zpráv o restitučních sporech ve východních Čechách.³⁰⁹⁴ Rovněž v časopise Krkonoše – Jizerské hory vyšel v dubnu 2003 skutečně kvalifikovaný článek o restitučních sporech Ernsta Leonharda Harracha „Nemovitosti zemědělského charakteru se nacházejí na Trutnovsku, Tábořsku, Hradecku i Semilsku, kde zasahují do 39 katastrálních území. Celou touto složitou kauzou se zabývá Pozemkový úřad Semily a vzhledem ke značné rozsáhlosti majetku bylo správní řízení zdlouhavé. V roce 2001 došel Pozemkový úřad Semily k právnímu názoru, že pan Ernst Leonhard Harrach nespĺňuje podmínky dané zákonem o půdě a rozhodl, že tudíž není oprávněnou osobou, které mohou být nemovitosti vydány.“ a „Pozemkový úřad Semily rozhodl v roce 2001 precedenčně jen o malé části nemovitostí. Poté, co katastrální úřad zpracuje srovnávací sestavení všech nemovitostí z tohoto hraběcího majetku odňatého dekretem prezidenta republiky, bude pozemkový úřad rozhodovat o zbývajících nemovitostech najednou tak, aby i tyto pozemky mohly být uvolněny z dosavadního blokačního ustanovení.“³⁰⁹⁵

V době projednávání věci u Okresního soudu v Hradci Králové vyšla v Mladé frontě DNES celá série článků, která se věnovala nárokům Ernsta Leonharda Harracha i okolnostem konfiskace. Reference byly opětovně věcné, prostor byl poskytnut oběma stranám sporu, i když bylo zjevné, že se novináři v kauze příliš neorientují a např. bez příslušného odborného komentáře přebírají tvrzení advokáta Ernsta Leonharda Harracha. „Ten majetek do dnešního dne konfiskován nebyl, protože nemůžete konfiskovat majetek zemřelého. To prostě nejde," řekl advokát a právní zástupce Ernsta Harracha Pavel Hrdina. Památkáři naopak míní, že Ernst Harrach nárok nemá. "Příslušný prezidentský dekret se vztahuje i na ležící pozůstalost," řekl Jiří Švec z Národního památkového ústavu Pardubice. Památkáři upozorňují, že vlastník zámku byl členem nacistické strany a pomáhal německým okupantům. "Máme poměrně hodně důkazů pro to, že s nacisty nespĺpracoval," řekl Harrachův advokát Hrdina. Na Královéhradecku se Harrachovy nároky týkají majetku v šestatřiceti obcích."³⁰⁹⁶ „V roce 2001 Pozemkový úřad v Semilech zamítl nároky Ernsta Harracha kvůli tomu, že není oprávněnou osobou. "Původně žádal o pozemky a nemovitosti v restituci. Ale jeho žádost jsme zamítl, a to potvrdil i Ústavní soud, protože nespĺňoval podmínku českého občanství," uvedl pracovník semilského pozemkového úřadu Josef Kozák. V letošním čísle časopisu Krkonoše

³⁰⁹² KOMÁREK, M.: Špatný zákon je na vině, že chátrá jilemnický zámek. Restituce panství Harrachů ustrnuly na mrtvém bodě. In: Mladá fronta DNES, Severovýchodní Čechy, 29.4.1999, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=582271> [24.3.2010]

³⁰⁹³ KLICPEROVÁ, L.: Choltice chtějí ukončit spor o tamní zámek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 21.8.2001, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=956371> [24.3.2010]

³⁰⁹⁴ KUČERA, L. – NOVÁ, M. – TŮMA, J.: Šlechta se v kraji soudí o majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 26.4.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=694332> [24.3.2010]

³⁰⁹⁵ KOZÁK, J.: Majetek Harrachů a restituce. In: Krkonoše a Jizerské hory, č. 4/2003, též na http://krkonose.krnep.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=8644&Itemid=5 [24.6.2010]

³⁰⁹⁶ Ernst Harrach požaduje zámky i část Krkonoš. Převzatá agenturní zpráva ČTK. In: Mladá fronta DNES, 5.9.2003, str. 1, <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=68691> [24.3.2010], identicky DIOSZEGI, I.: Šlechta se hlásí o další majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.9.2003, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=154674> [24.3.2010]

napsal, že pozemkový úřad tehdy rozhodoval jen o malé části nemovitostí.³⁰⁹⁷ „Nároky Ernsta Harracha na hrádecké panství nepovažují místní lidé ani návštěvníci zámku Hrádku u Nechanic za hrozbu. O víkendů přijelo na novogotický zámek minimálně stejné množství hostů jako jindy v sezoně. Několik mladých párů si tam dokonce objednalo svatbu. Soudní pře o vlastnictví zámku nikoho nezajímala. Lidé z okolí i ti, kteří v zámku pracují, zpravidla zdůrazňují, že Harrachův nárok je problematický. Soudy ho prý už několikrát odmítly. "Nemyslím si, že by Ernst Harrach měl šanci uspět. Jezdí sem manželka původního majitele, které je už kolem pětaosmdesáti. Také její dcera tu už byla i s dětmi. Máme s nimi velmi dobré vztahy," říká Věra Lammrová, která na zámku pracuje jako pokladní. Lidem pracujícím na zámku připadá zvláštní, že se památku snaží získat někdo, kdo je z vedlejší linie harrachovského rodu a navíc se v Nechanicích ani neukázal.“³⁰⁹⁸

Již v roce 2003 informovala Mladá fronta DNES o stanovisku Pozemkového úřadu Semily o neoprávněnosti nároků Ernsta Leonharda Harracha „O restituci žádá vnuk posledního pána na jilemnickém zámku Ernst Harrach, který v současné době žije v Rakousku. „Ústavní soud již potvrdil, že nemají na navrácení majetku nárok. Z našeho pohledu je tedy celá věc vyřešená,“ uvedl ředitel Pozemkového úřadu v Semilech Martin Kendík.“³⁰⁹⁹ O průběhu sporů o zámek Hrádek u Nechanic vyšla v Mladé frontě DNES řada článků, reference byly věcné.³¹⁰⁰ Periodický tisk referoval rovněž o sporech o zámek v Jilemnicích, reference byly rovněž věcné a prostor byl poskytnut oběma stranám sporu; bylo však uvedeno, že „Harrach neuspěl s restituční žádostí, kterou předloni zamítl Ústavní soud. Ten potomkovi šlechty doporučil, aby se svých nároků domáhal jinou právní cestou. Hradecký okresní soud proto před několika dny projednával jeho žádost na určení vlastnického práva;“³¹⁰¹ doporučení Ústavního soudu ČR však přímo z relevantních usnesení Ústavního soudu ČR přímo nevyplývalo, viz výše.

V Mladé frontě DNES byla zveřejněna rovněž informace o rozhodnutí Ústavního soudu ČR, kterým byla odmítnuta ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha „Rozhodnutí Ústavního soudu zhatilo plány Ernsta Leonharda Harracha, který se žalobami na určení vlastnictví domáhal vydání pozemků a nemovitostí na Jilemnicku a v Krkonoších. (...). „Žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství,“ uvedl mluvčí Ústavního soudu Michal Spáčil. Žalobou na určení vlastnického práva chce Harrach navrátit část pozemků v Krkonoších či jilemnický zámek. Pětaosmdesátiletý potomek rodu žádá také o vydání zámku Hrádek u Nechanic na Královéhradecku. S restituční žádostí v minulosti neuspěl. Majetek Jana Nepomuka Harracha, který byl podle památkářů členem nacistické strany, zkonfiskoval stát na základě Benešových dekretů více než měsíc po Harrachově smrti. Podle Harrachova právníka Pavla Hrdiny není možné něco zabavit mrtvému. Jiný právní názor ale říká, že podle tehdejších předpisů bylo vše v pořádku.“³¹⁰²

³⁰⁹⁷ Harrach žádal o tisíce hektarů lesů. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.9.2003, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=837246> [7.6.2010]

³⁰⁹⁸ MACEK, I.: Harrachových nároků se lidé nebojí. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 8.9.2009, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=280254> [7.6.2010]

³⁰⁹⁹ FROUZOVÁ, K.: Šlechta chce zpět zámky, naděje je však malá. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 14.11.2003, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=411129> [7.6.2010]

³¹⁰⁰ srv. Harrach žádá o zámek a pozemky. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 8.12.2003, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=995556> [7.6.2010], Soud odročil spor o zámek Hrádek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 23.1.2004, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=365383> [7.6.2010], DIOSZEGI, I.: Harrach u soudu zatím neuspěl. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.3.2004, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=162258> [7.6.2010], DIOSZEGI, I.: Harrach Hrádek zatím nezískal. In: Mladá fronta DNES, 6.10.2004, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=476314> [7.6.2010]

³¹⁰¹ Jilemnice je blíž vítězství ve sporu o místní zámek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 9.3.2004, str. , též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=829021> [7.6.2010]

³¹⁰² Ústavní soud zhatil plány Ernsta Harracha na zámky. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 11.11.2005, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=296566> [7.6.2010]

I o dalších zamítavých rozhodnutích bylo referováno věcně, s poskytnutím prostoru oběma stranám sporu, i když v tisku citelně chyběla odborná reference na jednotlivé případy i celou kauzu.³¹⁰³ „„Jan Nepomuk Harrach přišel o svůj majetek na základě Benešových dekretů,“ řekl HN mluvčí hradeckého soudu Michal Strnad. Po druhé světové válce se konfiskoval německý, maďarský, kolaborantský a zrádcovský majetek. Jan Nepomuk Harrach ho ztratil kvůli údajnému členství v nacistické straně a kvůli pomoci německým okupantům. „Jedná se o největší panství na Semilsku a jeho hodnota může dosahovat miliardy korun,“ řekl před časem MF DNES Josef Kozák ze semilského pozemkového úřadu. „Předek Harracha neměl československé občanství, jež je podmínkou pro restituci,“ dodal. Po válce, kdy republika konfiskovala panství, byl Jan Harrach nezvěstný. „Později se zjistilo, že měsíc před tím, než začaly dekrety platit, zemřel. Proto byla konfiskace neoprávněná. Zákon nelze aplikovat zpětně a ani vůči mrtvému člověku,“ uvedl nedávno pro MF DNES advokát dědice Pavel Hrdina. Jiný právní názor ale tvrdí, že to podle dobových předpisů bylo v pořádku. Nejcennější z někdejšího majetku Harrachů jsou lesy v Krkonošském národním parku nebo zámek v Jilemnici.“³¹⁰⁴

Po skončení sporů o nemovitostech v okrese Semily informovala Mladá fronta DNES rovněž o rozprodeji bývalého majetku Johanna Nepomuka Harracha: „Ještě v loňském roce blokovaly rybníky nároky restituents, konkrétně potomka šlechtického rodu Ernesta Harracha. Loni v říjnu ale zamítly soudy jeho rozsáhlé nároky hlavně v severních Čechách s tím, že poslední majitel přišel o panství konfiskací podle Benešových dekretů.“³¹⁰⁵ a „Ústavní soud v neveřejném jednání zamítl stížnost Harrachových právníků, jíž se domáhali zrušení rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, který stejně jako semilský okresní soud odmítl zabavené majetky vydat. Harrach vedl a vede řadu soudních sporů o majetek v různých krajích. V kauze ukončené Ústavním soudem figuruje 66 subjektů, které nyní dotčené majetky vlastní nebo spravují. Mezi významné objekty, které si Ernst Leonhard Harrach nárokuje po Janu Nepomukovi Harrachovi, patří jilemnický zámek, ve kterém sídlí Krkonošské muzeum spravované Krkonošským národním parkem. „Zamítnutí stížnosti je pro nás dobrou zprávou. Zámek je ve velmi špatném stavu a potřebuje rozsáhlou rekonstrukci. Anž bychom věděli, zda neinvestujeme do cizího majetku, museli jsme opravit alespoň střechu,“ uvedla mluvčí národního parku Alena Drahná.“ a „Soudy v Semilech a Hradci Králové už dříve odmítly nemovitosti vrátit a jejich stanovisko vloni potvrdil i Nejvyšší soud. Harrachovi obhájci ve práci soudů kritizují. Tvrzení, že Harrach není osobou oprávněnou k restituci, označují za nepodložený dohad. Podle senátu Ústavního soudu se však soudy se všemi námitkami a tvrzeními Harrachovy stížnosti vypořádaly.“³¹⁰⁶ V témže duchu, i když stručněji, referovaly i Hospodářské noviny. „Ústavní soud odmítl stížnost Ernsta Harracha, který usiloval o vydání části bývalého hraběcího majetku rodu Harrachů, například pozemků v Krkonoších a zámku v Jilemnici.“³¹⁰⁷

³¹⁰³ PŠENÍČKOVÁ, J: Harrach prohrál soud o zámek i o sjezdovky. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 26.7.2006, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=579921> [7.6.2010], Harrachové chtějí zpátky velkou část Semilsku. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 18.7.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=287441> [7.6.2010]

³¹⁰⁴ Harrach nezíská lesy ani zámek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 11.10.2007, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=217434> [7.6.2010]

³¹⁰⁵ PELÍŠEK, A.: Hraběcí rybníky konečně na prodej. In: Mladá fronta DNES, Jižní Čechy, 18.1.2008, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=450115> [7.6.2010]

³¹⁰⁶ Nároky Harracha soud zamítl. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 28.2.2009, str. 4, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=945446> [7.6.2010]

³¹⁰⁷ Dědic hraběte Harracha se majetků v Krkonoších nedočká. In: Hospodářské noviny, 26.2.2009, též na <http://domaci.ihned.cz/c1-34831720-dedic-hrabete-harracha-se-majetku-v-krkonosich-nedocka> [24.3.2010]

III.3.C. KAUZA THUN-HOHENSTEIN

Rodina Thun-Hohenstein pochází z jižního Tyrolska³¹⁰⁸ a její původ se klade nejpozději do 12. století. Do českých zemí Thun-Hohensteinové přišli v době českého stavovského povstání, a to ve službách Habsburků. Rodina získala choltické panství v roce 1623 jako konfiskát po rodu Gerštorfů z Gerštorfu, kteří se pro účast na povstání českých stavů museli vystěhovat ze země. V 19. století se rod zapojil do českého národního obrození. Příslušníci rodu dosáhli titulů hrabat a knížat. Rodina se v průběhu staletí rozdělila na řadu větví, mimo jiné na kláštereckou, děčínskou a choltickou. Za druhé světové války se její členové přihlásili k německému občanství.³¹⁰⁹

III.3.C.a) historie konfiskace

Posledním držitelem panství byl JUDr. Leopold Thun-Hohenstein, který prakticky ihned po obsazení zbytku českých zemí německými vojsky³¹¹⁰ a vyhlášení protektorátu Čechy a Morava požádal za sebe i své nezletilé děti o říšskoněmeckou státní příslušnost.³¹¹¹ Ta mu byla přiznána 15. ledna 1941. Manželka Leopolda Thun-Hohensteina Irene, rozená Hirnigel, byla 16. září 1943 vyznamenána třetím stupněm Čestného kříže německé matky.³¹¹² Členové rodiny Thun-Hohenstein byli za války členy NSDAP a je dochován doklad o určené výše členských příspěvků pro JUDr. Leopolda Thun-Hohenstein, jeho ženy Irene a dcery Eleonore.³¹¹³ Leopold Thun-Hohenstein zemřel 29. září 1944. Irene Thun-Hohenstein spolu se čtyřmi dětmi uprchla před postupující Sovětskou armádou na sklonku dubna 1945 do ciziny. Dědické řízení o majetku patřícím Leopoldu Thun-Hohensteinovi nebylo zahájeno.

Bezprostředně po skončení druhé světové války byla na majetek JUDr. Leopolda Thun-Hohensteina uvalena nucená správa, následně změněná na správu národní. Veškerý majetek JUDr. Leopolda Thun-Hohensteina byl posléze zkonfiskován. Proti konfiskaci jako takové nebyly ze strany rodiny Thun-Hohenstein podány jakékoli námitky ani opravné prostředky proti konfiskačním vyhláškám. Konfiskace majetku tak byla pravomocně ukončena 26. března 1947, kdy veškerý majetek patřící do bývalého choltického panství nabyla Československá republika; následně byl tento majetek postupně přidělován právníkům a fyzickým osobám. Zámecký areál v Cholticích jakožto nejdůležitější část bývalého velkostatku Choltice získala obec Choltice³¹¹⁴, a to nejprve do správy na základě přidělové listiny Ministerstva zemědělství ČSR z 18. prosince 1946³¹¹⁵ a následně do vlastnictví na základě uzavřené kupní smlouvy s Národním pozemkovým fondem, datované 16. září 1947.³¹¹⁶

Movitý majetek patřící rodu Thun-Hohenstein byl převeden do majetku Ministerstva školství a národní osvěty. Některé předměty byly zapsány do ústředního seznamu kulturních památek

³¹⁰⁸ Do roku 1918 Rakousko-Uhersko, dnes součást Itálie.

³¹⁰⁹ srv. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=46358 [24.3.2010]

³¹¹⁰ učinil tak 17.7.1939

³¹¹¹ Faksimile Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit (Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti) vyplněného JUDr. Leopoldem Thun-Hohenstein za sebe a za jeho nezletilého syna Berchtolda Thun-Hohenstein např. MÁLEK, J.: Kauza Thun-Hohenstein. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 159-160 (JUDr. Leopold) a s. 157-158 (Berchtold)

³¹¹² die dritte Stufe des Ehrenkreuzes der Deutschen Mutter. Faksimile listiny o udělení Čestného kříže německé matky Irene Thun-Hohenstein např. in: MÁLEK, J.: Kauza Thun-Hohenstein. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 162

³¹¹³ Faksimile seznamu členů NSDAP s určením výše členských příspěvků např. MÁLEK, J.: Kauza Thun-Hohenstein. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 161

³¹¹⁴ od 1.12.2006 Městys Choltice

³¹¹⁵ č.j. 475025/46-IX/ A 3

³¹¹⁶ srv. MÁLEK, J.: Kauza Thun-Hohenstein. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007, s. 151 an.

a většina z nich byla uložena jednak na státním hradě Křivoklát, jednak v ústředním depozitáři v klášteře Voršilek v Kutné Hoře.

III.3.C.b) nárokovaný majetek

Nárokovaný majetek představuje celkem 1,379 hektarů zemědělských a zejména lesních pozemků, zámecký areál v Cholticích (okres Pardubice) a zbytek jeho mobiliáře (pravomocně zamítnuto, snaha získat majetek podle předpisů práva Evropské unie). Vedle toho bylo pravomocně vydáno v roce 1992 65 položek movitých věcí, zejména nábytku a obrazů.

III.3.C.c) osoby vznášející majetkové nároky

Berthold³¹¹⁷ Thun-Hohenstein.³¹¹⁸ Italský rejdař, jediný dědic JUDr. Leopolda Thun-Hohenstein.

III.3.C.d) restituční kauza

Kauza byla zahájena v roce 1991, kdy Berthold Thun-Hohenstein³¹¹⁹, syn bývalého majitele choltického panství JUDr. Leopolda Thun-Hohensteina, podal k Obvodnímu soudu pro Prahu 1 žalobu proti Památkovému ústavu středních Čech na vydání 65 položek obrazů, nábytku a jiných movitých věcí historické hodnoty. Tento soud 12. května 1992 žalobě Leopolda Thun-Hohensteina rozsudkem³¹²⁰ vyhověl, přičemž v odůvodnění rozsudku mj. uvedl, že „(...) *vlastnické právo ke konfiskovanému majetku tak bylo odňato osobě, která již v době konfiskace nebyla vlastníkem. Kromě toho dle § 4 dekretu 12/45 Sb. se za zemědělský majetek podléhající konfiskaci podle tohoto zákona považovala zemědělská a lesní půda, k ní patřící budovy a zařízení, závody zemědělského průmyslu sloužící vlastnímu zemědělskému a lesnímu hospodářství, jakož i movité příslušenství /živý a mrtvý inventář/ a všechna práva, která jsou spojena s držbou zkonfiskovaného majetku nebo jeho části. V žádném případě tedy nemohly být předmětem konfiskace umělecké předměty, jako obrazy, porcelán, nábytek a pod. Tyto předměty nikdy nesloužily zemědělské výrobě ani k ní nebyly určeny. Konfiskace uvedených předmětů ze zámku v Cholticích tak byla provedena v rozporu s citovaným dekretem. Úmrtími lisy matky a bratra žalobce bylo prokázáno, že žalobce se stal universálním dědicem veškerého majetku po svém otci JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi“ a dále konstatoval, že „žalobce smrtí svého otce nabyt spolu se svou matkou a bratrem veškerý majetek zůstavitele. Po smrti matky a bratra se stal jediným vlastníkem tohoto majetku, Ačkoli byl celý majetek jeho otce konfiskován, nebylo žalobci jeho vlastnické právo odňato, neboť konfiskace směřovala proti jeho otci, který již byl v době konfiskace mrtev. Kromě [toho] tato konfiskace byla provedena v rozporu s dekretem presidenta republiky č. 12/45 Sb., a proto je tento akt neplatný. Vzhledem k tomu, že vlastnické právo se dle ust. § 180 občanského zákoníku nepromlčuje, nezbylo soudu než rozhodnout jak ve výroku uvedeno“.³¹²¹*

Památkový ústav středních Čech nejen že proti výše uvedenému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1, který vykazuje naprosto fatální právní pochybení, nepodal odvolání, dokonce se tohoto práva do protikolu výslovně vzdal, takže rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 nabyt právní moci. Následně pracovníci Památkového ústavu vydali Bertholdu Thun-Hohensteinovi veškeré předměty uvedené v petitu rozsudku, do té doby umístěné na státním hradě Křivoklát. Berthold Thun-Hohenstein ihned požádal o vydání vývozního povolení, které ve velmi krátké době za podezřelých okolností obdržel, a veškeré předměty vyvezl do Itálie.

³¹¹⁷ ve Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit a některých dalších dokumentech uváděno jako Berchtold

³¹¹⁸ nar. 19.4.1939

³¹¹⁹ V době podání žalobního návrhu neměl Berthold Thun-Hohenstein československé státní občanství.

³¹²⁰ č.j. 25 C 306/91

³¹²¹ srv. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 č.j. 25 C 306/1991

Díky tomu, že celá záležitost vyšla najevo, vložila se do ní policie, která věc prošetřila a šetření ukončila sdělením obvinění pracovníci Národní galerie v Praze ze zneužití pravomoci veřejného činitele, kdy tato udělila souhlas s vývozem 31 obrazů historické hodnoty, pocházejících původně z choltického zámku, do zahraničí. Městský soud jí následně odsuzujícím rozsudkem vyměřil peněžitý trest ve výši 5,000.- Kč. Policie vyšetřovala rovněž oprávněnost vydání historického mobiliáře, a to pro podezření, že Obvodní soud pro Prahu 1 svým rozhodnutím pochybil, taktéž pro neoprávněné vyvezení historických předmětů z Československa, ocenění jednotlivých předmětů a celních výměrů.³¹²²

Berthold Thun-Hohenstein následně v době, kdy o jeho žalobním návrhu na vydání movitých věcí ještě nebylo Obvodním soudem pro Prahu 2 rozhodnuto, podal 19. března 1992 k Okresnímu soudu v Pardubicích žalobu³¹²³ na určení vlastnictví zámeckého areálu v Cholticích³¹²⁴. K této žalobě přiložil mj. dvě nepravdivá čestná prohlášení, a sice jednak že jeho otec JUDr. Leopold Thun-Hohenstein měl vždy českou národnost (což je vyvratitelné výše uvedeným Fragebogen), jednak, že je univerzálním dědicem veškerého majetku po svém otci JUDr. Leopoldu Thun-Hohenstein (když měl vedle matky a bratra rovněž dvě sestry, o kterých pomlčel). Okresní soud v Pardubicích 7. října 1994 žalobu Bertholda Thun-Hohensteina zamítl; ten se vzápětí odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové. Ten o necelý rok později, 1. září 1995, rozsudek Okresního soudu v Pardubicích zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení, přičemž v odůvodnění rozsudku mj. uvedl, že žalobní petit je neurčitý. Po novém projednání věci Okresní soud v Pardubicích opětovně žalobu Bertholda Thun-Hohensteina rozsudkem³¹²⁵ zamítl. Ten se znovu odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který 17. března 1998 rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích rozsudkem³¹²⁶ zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. Okresní soud v Pardubicích řízení 14. dubna 1999 přerušil, a to do doby pravomocného skončení řízení o projednávání dědictví po zůstaviteli JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi. Obec Choltice se proti tomuto rozhodnutí 27. dubna 1999 odvolala, nicméně její odvolání Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem³¹²⁷ zamítl a potvrdil předchozí rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích.

Zároveň bylo 14. dubna 1999 u Okresního soudu v Pardubicích zahájeno řízení o projednání dědictví, jehož cílem bylo dokončit dědické řízení po JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi. Toto řízení bylo po téměř šesti letech, 31. března 2003, ukončeno rozsudkem,³¹²⁸ kterým bylo rozhodnuto, že „*Pozůstalost se neprojednávává, poněvadž není pozůstalostního jmění.*“. Toto rozhodnutí bylo o půl roku později potvrzeno rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové.³¹²⁹

Tím byla pravomocně vyřešena předběžná otázka nezbytná pro pokračování v řízení u Okresního soudu v Pardubicích. To nepochybně věděl i Berthold Thun-Hohenstein, který podal na tento soud návrh na vyslovení nepřipustnosti vedlejšího účastníka (obce Choltice). Tento návrh byl Okresním soudem v Pardubicích 25. června 2004 odmítnut, a následně tento soud 30. září 2004 rozsudkem³¹³⁰ rozhodlve sporu o určení vlastnictví tak, že návrh na určení,

³¹²² srv. stanovisko Ministerstva kultury č.j. 8196/99 z 8.7.1999

³¹²³ věc byla u Okresního soudu v Pardubicích řešena pod č.j. 10 C 88/92

³¹²⁴ stavby – zámku č.p. 1, pozemku parc. č. st. 1, pozemku parc. č. 9 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 12 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 13 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 14 (rybník), pozemku parc. č. 16 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 18 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 750/2 (ostatní plocha), pozemku parc. č. 750/3 (les), pozemku parc. č. 750/4 (ostatní plocha) a pozemku parc. č. 758/7 (ostatní plocha), v k.ú. Choltice, vše zapsané na LV č. 10001 pro obec a k.ú. Choltice, okres Pardubice

³¹²⁵ rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích č.j. 10C 88/92-153

³¹²⁶ č.j. 22 Co 585/97-173

³¹²⁷ č.j. 18 Co 372/99-231

³¹²⁸ č.j. D 1444/99-215

³¹²⁹ č.j. 18Co 272/2003-238

³¹³⁰ č.j. 10C 88/92-505

že do pozůstalosti po JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi náleží zámecký areál v Cholticích, zamítl.

Berthold Thun-Hohenstein se ihned poté, 14. října 2004, odvolal ke Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, který však rozsudek Okresního soudu v Pardubicích potvrdil a odvolání jmenovaného 31. března 2005 rozsudkem³¹³¹ zamítl, když v odůvodnění uvedl, že Okresní soud v Pardubicích provedl v řízení všechny pro věc dostupné důkazy a vyvodil z nich správné skutkové i právní závěry. Proti tomuto, již pravomocnému, rozhodnutí podal Berthold Thun-Hohenstein 4. července 2005 v zákonné lhůtě³¹³² dovolání k Nejvyššímu soudu ČR; ten však dovolání usnesením³¹³³ odmítl. V odůvodnění svého usnesení uvedl, že v této právní věci šlo o řešení právní otázky určení práva nebo právního vztahu³¹³⁴ z dědění majetku, který byl v poválečném období konfiskován podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., na něž se mohl vztahovat nárok ve smyslu ustanovení předpisů restituční povahy,³¹³⁵ které jsou ve vztahu k obecným předpisům o určení a ochraně vlastnického práva (nevylučuje jeho přechodu na dědice) předpisy speciálními. Nejvyšší soud ČR se k této právní otázce vyslovil v rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia³¹³⁶ z 11. září 2003³¹³⁷ a zaujal právní názor, že oprávněná osoba (její dědici), jejíž nemovitost převzal stát v rozhodné době (podle restitučních předpisů) i bez právního důvodu, nemůže se domáhat ochrany práva k této věci podle ustanovení občanského zákoníku³¹³⁸ a ani formou určení práva či právního vztahu podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, mohla-li uplatnit nárok podle ustanovení právního předpisu restituční povahy.³¹³⁹

Nejvyšší soud ČR dále konstatoval, že zásadní právní výklad k uvedené otázce byl pak podán ve stanovisku pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,³¹⁴⁰ ve věcech žalob o určení vlastnického práva ve vztahu k uplatnění práva podle restitučních předpisů, uveřejněného sdělením č. 477/2005 Sb.:³¹⁴¹ „Žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství. Nelze se účinně domáhat podle obecných předpisů ani ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. únorem 1948 a zvláštní restituční předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy“. V odůvodnění tohoto stanoviska bylo ještě uvedeno, že restituční zákony vyloučily možnost uplatnit právo k majetku, který získal stát konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními, podle obecných předpisů, když úprava podle restitučních předpisů je speciální úpravou ve vztahu k předpisům obecným. Bylo tu také uvedeno, že zákon o mimosoudních rehabilitacích, se ve skutečnosti týká veškerého majetku státu, který stát vlastnil ke dni přijetí tohoto zákona a který nabyl v období do konce roku 1989; nelze na tento majetek uplatňovat nároky podle obecných předpisů. Rovněž tu bylo uvedeno, že konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, který nelze posuzovat z hlediska na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně připuštěno; poskytnutím ochrany tvrzenému vlastnickému právu, které zaniklo před šedesáti lety, by tak byla narušena právní jistota osob, které v

³¹³¹ č.j. 22Co 419/2004-538

³¹³² rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích byl jeho právnímu zástupci doručen 6.5.2005

³¹³³ č.j. 28Cdo 2556/2005-580

³¹³⁴ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³¹³⁵ zákona č. 229/1991 Sb. (...), případně zákona č. 87/1991 Sb. (...)

³¹³⁶ viz § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

³¹³⁷ sp. zn. 22 Cdo / 31 Cdo /1221/2001

³¹³⁸ např. podle § 126 tohoto zákona

³¹³⁹ srv. usnesení NS ČR č.j. 28 Cdo 2556/2005-580, str. 5, první a druhý odstavec

³¹⁴⁰ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

³¹⁴¹ v částce 166 sbírky zákonů

průběhu této doby nabyly věci od státu nebo od předchozího vlastníka a mohly spoléhat na zásadu důvěry v katastrální zápis.³¹⁴²

V květnu 2007 proto Berthold Thun-Hohenstein využil poslední možnosti, jak zvrátit rozhodnutí obecných soudů, a to ústavní stížnost. V ní tvrdil, že napadená rozhodnutí porušila jeho ústavně zaručená práva, a sice právo na spravedlivý proces vyplývající z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 37 odst. 3 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 11 odst. Jmenovaný dále polemizoval s hodnocením právních otázek provedeným obecnými soudy, podle kterých došlo k platné konfiskaci majetku JUDr. Leopolda Thun-Hohenstein, poukazoval na nesrovnatelnosti při výkladu pojmu ležící pozůstalost a tvrdil, že se obecné soudy s jeho námitkami vůbec nevypořádaly.

Ústavní soud ČR podanou ústavní stížnost posoudil a 6. června 2007 ji usnesením³¹⁴³ jako zjevně neopodstatněnou³¹⁴⁴ odmítl, když v odůvodnění odkázal na svůj nálezný sp. zn. II. ÚS 14/04³¹⁴⁵ a stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, a zdůraznil, že právní názor v tomto stanovisku obsažený se „*plně uplatní též na stěžovatelovu kauzu, a to přes argumentaci stěžovatele, že v jeho věci nejde o určení vlastnického práva, ale jen o určení obsahu pozůstalosti po jeho otci. Účelem stěžovatelovy žaloby je samozřejmě v konečné fázi určení vlastnického práva k věcem, k nimž po desítky let vykonávaly vlastnické právo třetí osoby.*“³¹⁴⁶ K tomu uvedl, že v judikatuře Ústavního soudu ČR byl zdůrazněn pojmový rozdíl mezi ochranou vlastnického práva v situacích jeho bezprostředního a aktuálního ohrožení, před uvedením do nejistoty v existujících a zpravidla i vykonávaných vlastnických vztazích na straně jedné a zneužitím procesního prostředku k takové ochraně určeného pro to, aby bylo dosaženo obnovení vlastnického práva již zaniklého, zpochybněním skutečností, za nichž k zániku došlo.³¹⁴⁷ Ústavní soud ČR dále konstatoval – ve shodě se stanoviskem sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 – , že „*Česká republika je povinna hájit právní zájmy osob, které podléhají její jurisdikci – tedy především zájem na tom, aby současný právní vztah nebyl zpochybňován a nevznikala nejistota z hlediska vlastnictví, eventuálně dalších majetkových převodů.*“³¹⁴⁸

V současnosti je z veřejně dostupných zdrojů zjistitelná informace, že Berthold Thun-Hohenstein údajně podal k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku stížnost, ve které si stěžoval na postup českých soudů v jeho kauze. Pokud je tato informace pravdivá, pak o této stížnosti nebylo do 15. června 2010 rozhodnuto.

Vedle toho po neúspěchu na Ústavním soudě ČR změnil Berthold Thun-Hohenstein svého právního zástupce a počínaje sklonkem roku 2008³¹⁴⁹ začal rozesílat jednotlivým vlastníkům majetku patřícího do konce druhé světové války do bývalého panství Choltice „*výzvy k vydání nemovitostí charakteru kapitálu.*“, a to podle § 2 odst. 4 zákona č. 243/1992 Sb., čl. 56 až čl. 58 Smlouvy o založení Evropských společenství, směrnice 88/361 a její výkladové přílohy. Tyto výzvy o 23 bodech obsahovaly řadu polopravd, zjevných nepravd a pokroucených tvrzení, a končily dvěma pozoruhodnými konstatováními na hranici citového vydírání, a sice jednak „*Stojíte nyní, mnozí bez jakékoliv vědomosti o minulém bezpráví spáchaném ve jménu státu a zločinných cílů vytyčených v tzv. Košickém vládním programu na osobě pana Bertholda Thun-Hohensteina, před rozhodnutím jak dál. Vaše zachování se v této situaci bude pro Vás navždy vizitkou Vašich morálních vlastností.*“ a „*Pan Berthold Thun-Hohenstein je toho názoru, že buď se zachováte se ctí a odmítnete dále zadržovat majetek, který tomu, kdo Vám jej předal k tzv. hospodaření s ním nepatřil a tento majetek vydáte panu Bertholdu Thun*

³¹⁴² srv. usnesení NS ČR č.j. 28 Cdo 2556/2005-580, str. 5, třetí odstavec

³¹⁴³ sp. zn. III. ÚS 1256/07

³¹⁴⁴ podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu

³¹⁴⁵ šlo o nálezný v kauze Kinsky, srv. kapitolu kauza Kinsky

³¹⁴⁶ srv. usnesení ÚS ČR sp. zn. III. ÚS 1256/07, str. 2, druhý odstavec

³¹⁴⁷ srv. usnesení ÚS ČR sp. zn. III. ÚS 1256/07, str. 2, třetí odstavec

³¹⁴⁸ srv. stanovisko ÚS ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

³¹⁴⁹ např. Městysu Choltice byla tato výzva, datovaná 9.3.2009, doručena 11.3.2009

Hohensteinovi v rámci dohody o vydání věci, nebo se zachováte zavrženíhodným způsobem a vlastně ukradenou věc budete nadále zadržovat a bránit se jejímu vydání osobě, která na ni má jinak legitimní nárok jako dedič ve smyslu předpisů občanskoprávních. Za takového stavu budete nuceni se před svými potomky již jenom stydět a od svých čestných sousedů očekávat již jenom opovržení."³¹⁵⁰ Z hlediska platného práva jsou tyto výzvy zjevně nesmyslné. Z veřejně dostupných zdrojů není zjištěné, že by v této věci byla do 15. června 2010 podána či dokonce rozhodnuta jakákoli žaloba či že by kterýkoli ze současných vlastníků majetku dobrovolně tento vydal Bertholdu Thun-Hohenstein.

III.3.C.e) mediální obraz kauzy Thun-Hohenstein

Mediální obraz této kauzy byl relativně skromný a reference věcné. V některých titulech celostátního denního tisku vyšlo o kauze pouze několik článků: v Lidových novinách jeden, v Hospodářských novinách a Deníku žádný.

Již v roce 2001 informovala o kauze Mladá fronta DNES, když uvedla, že „*Vleklý spor o choltický zámek, který vede obec Choltice se synem bývalého majitele Bertholdem Thun - Hohensteinem, nabírá nové obrátky. Obec nyní bude požadovat na ministerstvu spravedlnosti, aby prověřilo dosavadní protichůdná soudní rozhodnutí. "Není přeci možné, aby jeden soud označil Bertholda Thuna za dědice a druhý konstatoval, že je třeba dědické řízení dokončit. Požádáme nyní ministerstvo, ať nám tyto rozsudky vysvětlí," řekl choltický starosta Jan Málek. Starostovi obce Choltice doporučili obrátit se na ministerstvo spravedlnosti někteří poslanci parlamentu a zástupce ministerstva kultury, s kterými se sešel nyní v Praze. Spor o zámek vede obec Choltice již od roku 1992, kdy obvodní soud pro Prahu I dospěl k rozhodnutí, že Berthold Thun - Hohenstein, syn bývalého majitele choltického zámku Leopolda Thuna, je jediným dědicem rodinného majetku. "To je počátek veškerých našich komplikací, tehdy po smrti Leopolda Thuna totiž neproběhlo dědické řízení, a proto se měl památkový ústav proti rozsudku odvolat. Berthold Thun by si dnes nemohl dělat nároky na zámek," uvedl choltický starosta Jan Málek.*"³¹⁵¹

Lidové noviny o kauze informovaly v momentě rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR „*Zámek v Cholticích na Pardubicku zůstává ve vlastnictví obce. Nejvyšší soud dnes totiž odmítl dovolání Bertholda Thun-Hohensteina, který se už 15 let domáhá vydání zámku a rozsáhlých polností. Proti verdiktu se nelze odvolat, možná je pouze ústavní stížnost.*"³¹⁵²

V médiích se objevily reference na kauzu v momentě rozhodnutí Ústavního soudu ČR,³¹⁵³ kdy se v titulech celostátního denního tisku objevilo několik článků s věcnou charakteristikou sporu, byť s některými chybnými detaily, např. v Mladé frontě DNES „*Patnáctiletý restituční spor o zámek v Cholticích na Pardubicku, zabavený v roce 1945 hraběti Leopoldu Thun-Hohensteinovi, se chýlí ke konci. Zámek s největší pravděpodobností zůstane obci. Stížnost dědice posledního majitele proti usnesení Nejvyššího soudu Ústavní soud v Brně zamítl a Bertholdu Thun-Hohensteinovi zbývá poslední možnost. Může už jen napadnout postup českých soudů u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. (...) Právník Miroslav Pytlík, který rodinu Thun-Hohensteinů ve sporu o zámek zastupuje, potvrdil, že se připravuje*

³¹⁵⁰ srv. body 21 a 22 Výzvy k vydání nemovitostí charakteru kapitálu, datované 9.3.2009 a doručené Městysu Choltice

³¹⁵¹ KLICPEROVÁ, L.: Choltice chtějí ukončit spor o tamní zámek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 21.8.2010, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=956371> [24.3.2010]

³¹⁵² Šlechtic choltický zámek nedostane. Převzatá agenturní zpráva ČTK. In: Lidové noviny, 5.3.2007, též na http://www.lidovky.cz/slechtic-cholticky-zamek-nedostane-d6d-/ln_domov.asp?c=A070305_155030_ln_domov_vvr [18.7.2007]

³¹⁵³ usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1256/07 z 6.6.2007

žaloba k evropskému soudu.”³¹⁵⁴ „„Můj klient mi dal pokyn připravit žalobu na postup české justice při rozhodování naší věci. Podle nás v ní zůstává nezodpovězena celá řada otázek, kterými se tu nikdo nechce zabývat.” „Víme, že pan Thun-Hohenstein chce ve sporu o zámek a další nemovitosti pokračovat ve Štrasburku. Podle našich právníků je riziko, že o majetek někdejšího panství přijdeme, zhruba pětiprocentní. Věříme, že konečné rozhodnutí padne co nejdříve. Štrasburský soud projednává své kauzy poměrně rychle”, řekl Jan Málek, starosta Choltic, kterým zámek a další panské nemovitosti v současnosti patří.”³¹⁵⁵

V Právu byly články o rozhodnutí Ústavního soudu ČR razantnější, když bylo uvedeno, že „„Jsem téměř na sto procent přesvědčen, že rozhodnutí nejvyššího českého soudu již nemůže být ohroženo”, řekl Právu starosta Choltic Jan Málek (nez.), který má zřejmě největší zásluhu na vítězství v soudním sporu. „Rodina Thunů, který vlastnila zdejší panství od roku 1623, se jednoznačně za války přihlásila k německému občanství a podle jednoznačných dokumentů, jež obec získala, významně kolaborovala s nacisty. V roce 1945 byl proto majetek rodiny, která odešla s německými vojsky do Itálie, zkonfiskován. Rozhodnutí o konfiskaci provedl bezprostředně po válce v té době stále ještě demokratický stát a nic na tom nemění skutečnost, že Bertholdův otec Leopold zemřel již na sklonku války” prohlásil starosta. „Je to pro nás všechny obrovské vítězství”, zdůraznil starosta Málek. „Pokud se ještě protistrana bude chtít odvolat do Štrasburku, vyčkáme na definitivní rozhodnutí a poté se konečně pustíme do nezbytných oprav, které tento zámek vyžaduje”, připomněl Málek.”³¹⁵⁶ „Mrzí ho jen, že na základě rozsudku pražského soudu, který v roce 1992 Thunovi, žijícímu v současné době v italských Benátkách, přiřkl movitý majetek jako dědictví po otci, zmizelo z choltického zámku nenávratně šedesát obrazů a dalších předmětů značné umělecké hodnoty. V Pardubickém kraji tak skončil předposlední z velkých restitučních sporů o vrácení nemovitostí.”³¹⁵⁷

V periodickém tisku vyšly rovněž články v momentě vznášení nároků ze strany Bertholda Thun-Hohensteina formou výzev k vydání nemovitostí charakteru kapitálu, například v Právu „Berthold Thun-Hohenstein, který vloni definitivně prohrál šestnáctiletou soudní při choltický zámek na Pardubicku, vznáší nové majetkové nároky. Najal si advokáta Jaroslava Čapka, který roky zastupoval Františka Oldřicha Kinského, a ten se obrátil na Pozemkový úřad Pardubice s žádostí o vydání rozsáhlých pozemků.“ a „Majitelé pozemků, kterých se požadavek Thunů týká, byli v některých případech požadavků většího rozsahu předběžně informováni, včetně starosty Choltic Jana Málka (nezávislý). Nebyl pak sám, kdo upozornil, že šlechtici (a advokáti pověstní jejich zastupováním) byli viděni v auditoriu při jednání Ústavního soudu o Lisabonské smlouvě (...) „Teď je to požadavek směšný, potvrdili mi to naši právníci. Ale varovali: Pokud uzavřeme Lisabonskou smlouvu bez dodatků, bude to možná tragédie pro český národ,“ zdůraznil v rozhovoru s Právem starosta Choltic Málek.”³¹⁵⁸

³¹⁵⁴ srv. článek O zámku v Cholticích bude jednat evropský soud. In: Mladá fronta DNES, 18.7.2007, str. 3, regionální mutace Mladá fronta DNES – východní Čechy (Hradec Králové), též na <http://mfdnes.newtonit.cz/tisk.asp?cache=547889> [18.7.2007]

³¹⁵⁵ srv. DITTRICH, V.: O zámku rozhodne Štrasburk. In: Mladá fronta DNES, 18.7.2007, str. 2, regionální mutace Mladá fronta DNES – pardubický kraj, též na <http://mfdnes.newtonit.cz/tisk.asp?cache=818885> [18.7.2007]

³¹⁵⁶ srv. SCHEJBAL, L: Ústavní soud zámek Choltice Thunům nevydá. In: Právo, 19.7.2007, str. 5, též na <http://pravo.newtonit.cz/tisk.asp?cache=41572> [24.7.2007]

³¹⁵⁷ srv. SCHEJBAL, L: Zámek zůstane, může se začít i stavět. In: Právo, 19.7.2007, str. 11, též na <http://pravo.newtonit.cz/tisk.asp?cache=65070> [24.7.2007]

³¹⁵⁸ SEINER, Z.: Šlechtici se probouzejí, vznášejí nové nároky na majetek. In: Právo, 1.12.2008, též na <http://www.novinky.cz/domaci/155663-slechtici-se-probouzeji-vznaseji-nove-naroky-na-majetek.html> [10.6.2010]

III.3.D. KAUAZU SCHAUMBURG-LIPPE

Rodina Lippe pochází z Německa, první doložitelní příslušníci jsou z 12. století. V průběhu času se od hlavní rodové větve oddělila větev Schaumburg-Lippe. Příslušníci této rodiny vládli do roku 1918 malému knížectví ležícímu na severu Německa jako suverénní panovníci. V roce 1840 byly Georgem Wilhelmem Schaumburg-Lippe³¹⁵⁹ koupena panství Náchod a Ratibořice, které rodina vlastnila až do konce druhé světové války, kdy jí byly konfiskovány podle dekretů presidenta republiky. Sňatky byly obě větve rodiny, bückburská i náchodská, spřízněny s řadou panovnických rodin ze severní Evropy. Sňatkem Friedricha Schaumburg-Lippe z náchodské linie rodu s princeznou Louisou, dcerou Frederika, pozdějšího dánského krále Frederika VIII., se roku 1896 rodina Schaumburg-Lippe pokrevně spojila s dánskou královskou rodinou.³¹⁶⁰ Podle Idy Waldeck-Pyrmont,³¹⁶¹ manželky Georga Schaumburg-Lippe, je nazvána známá minerální voda Ida z Lázní Běloves.³¹⁶²

III.3.D.a) historie konfiskace

Posledním majitelem bývalých panství Náchod a Ratibořice byl Friedrich Schaumburg-Lippe³¹⁶³, který zemřel 11. prosince 1945. Byl německé národnosti a německé státní příslušností. Jeho syn Christian Schaumburg-Lippe podal 24. prosince 1946 dědickou přihlášku k pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe. 28. dubna 1947 vydal Okresní národní výbor v Náchodě podle ustanovení § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. konfiskační výměr³¹⁶⁴, jímž deklaroval splnění podmínek podle ustanovení § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. ke konfiskaci veškerého majetku u všech příslušníků rodiny Schaumburg-Lippe; výměr byl vyvěšen na úřední desce 30. června 1947 a sňat byl 8. srpna 1947.³¹⁶⁵ 15. října 1947 vydal Okresní národní výbor v Náchodě výměr,³¹⁶⁶ jímž znovu konstatoval naplnění konfiskačních předpokladů u příslušníků rodiny Schaumburg-Lippe a za konfiskovaný majetek blíže označil specifikovaný majetek v celkem pěti katastrálních územích.

16. května 1948 Christian Schaumburg-Lippe, jenž byl jediným závětním dědicem po zůstaviteli Friedrichu Schaumburg-Lippe, prohlásil dědickému soudu v řízení o dědictví³¹⁶⁷ na jeho výzvu, že právě vzhledem k uvedeným konfiskačním výměrům nemůže uvést žádné jmění, ohledně něhož by bylo nutno pozůstalost po Friedrichu Schaumburg-Lippe projednat a že navrhuje tedy odbytí pozůstalosti pro nedostatek pozůstalostního jmění.³¹⁶⁸

III.3.D.b) nárokovaný majetek

Zámecký areál v Náchodě, mobiliář zámku v Náchodě včetně mimořádné sbírky gobelínů, vojenský hřbitov, galerie a zámecká restaurace v Náchodě, zámek v Ratibořicích, mobiliář zámku v Ratibořicích, budovy nacházející se na bývalých panstvích, zejména pak Staré

³¹⁵⁹ (1784-1860)

³¹⁶⁰ <http://www.severskelisty.cz/kultura/kult0345.htm> [24.3.2010]

³¹⁶¹ (1796-1869)

³¹⁶² Lázně byly založeny v letech 1818 a 1819 a začátkem dvacátého století je tehdejší majitel sloučil s takzvanými Malými lázněmi na druhém břehu Metuje. V roce 1948 byly lázně znárodněny a po roce 1989 se vrátily v restituci dvěma ženám, které je prodaly dvěma dalším majitelům. Běloveské lázně sloužily k léčbě kardiovaskulárních chorob pomocí uhličitéch koupelí v přírodní minerální vodě. Srv. článek O běloveské lázně začíná být zájem. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 24.8.2001, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=888057> [16.5.2010]

³¹⁶³ (30.1.1868-11.12.1945)

³¹⁶⁴ č. 23318/47

³¹⁶⁵ podle sdělení Státního okresního archivu v Náchodě byl výměr doručen 15.7.1947 a právní moci nabyl 31.7.1947

³¹⁶⁶ č. 24266/47

³¹⁶⁷ sp. zn. D 335/46 Okresního soudu v Náchodě

³¹⁶⁸ ve smyslu § 72 tehdejšího tzv. nesporného patentu, týkajícího se projednání dědictví

bělídlo v Babiččině údolí, Panský hostinec, Panský dvůr, několik tisíc hektarů polních a zejména lesních pozemků.

III.3.D.c) osoby vznášející majetkové nároky

Waldemar Schaumburg-Lippe,³¹⁶⁹ vnuk Friedricha Schaumburg-Lippe

Harald Schaumburg-Lippe,³¹⁷⁰ vnuk Friedricha Schaumburg-Lippe

Maria-Luisa Schaumburg-Lippe,³¹⁷¹ vnučka Friedricha Schaumburg-Lippe

Wilhelm Schaumburg-Lippe,³¹⁷² vnuk Friedricha Schaumburg-Lippe

III.3.D.d) restituční kauza

V roce 1992 podali Waldemar, Harald, Maria Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe žádost o vydání bývalého majetku Friedricha Schaumburg-Lippe podle zákona o půdě; nebylo jim však vyhověno s ohledem na skutečnost, že nesplňovali podmínky pro úspěšnou restituci majetku. Následně tito, jako děti Christiana Schaumburg-Lippe a vnuci Friedricha Schaumburg-Lippe, zahájili u Okresního soudu v Náchodě řízení o dodatečném projednání dědictví po Friedrichu Schaumburg-Lippe podáním z 9. prosince 1996.³¹⁷³

V souvislosti s tím se Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe začali celkem šesti žalobami,³¹⁷⁴ podanými proti Národnímu památkovému ústavu (celkem tři žaloby), městu Náchod (jedna žaloba), Královéhradeckému kraji (jedna žaloba) a dvěma fyzickým osobám (rovněž jedna žaloba),³¹⁷⁵ domáhat určení, že do ležící pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe náležel ke dni podání návrhu na odbytí pozůstalosti 13. května 1948 individualizovaný nemovitý a movitý majetek³¹⁷⁶ s tvrzením, že nejsou splněny podmínky přechodu vlastnického práva na Československý stát dle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. K tomu se posléze přidružila sedmá žaloba, prakticky identická s předchozími, která byla podána proti společnosti PODZÁMČÍ s.r.o.,³¹⁷⁷ městu Česká Skalice, Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, Pozemkovému fondu České republiky, Lesům České republiky, s.p. a jedné fyzické osobě.

Okresní soud v Náchodě všechny žaloby Waldemara, Harald, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe zamítl, protože zaujal právní názor, že nemovitosti i movité věci přešly ještě za života Friedricha Schaumburg-Lippe do vlastnictví Československého státu, nemohly být součástí ležící pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe k 13. květnu 1948. Na základě odvolání podaného Waldemarem, Haraldem, Maria-Luisou a Wilhelmem Schaumburg-Lippe Krajský soud v Hradci Králové zrušil všechny rozsudky Okresního soudu v Náchodě ze shodných procesních důvodů, spočívající v nedostacích v právním zastoupení jmenovaných, kdy plné moci udělené jejich právnímu zástupci neměly zákonné náležitosti.³¹⁷⁸

³¹⁶⁹ *1940

³¹⁷⁰ *1948

³¹⁷¹ *1945

³¹⁷² *1939

³¹⁷³ vedeno u Okresního soudu v Náchodě pod č.j. D 202/97

³¹⁷⁴ těchto šest žalob bylo u Okresního soudu v Náchodě podáno 10.11.1999, resp. 14.2.2000

³¹⁷⁵ příp. jejich právním předchůdcům

³¹⁷⁶ specifikovaný výše v podkapitole III.3.D.b)

³¹⁷⁷ PODZÁMČÍ, s.r.o. (od 10.3.2004 v likvidaci), IČ: 13586611, Dlouhopolsko č. 20/21, okres Nymburk. Společnost byla zrušena s likvidací usnesením Městského soudu v Praze č.j. 39 Cm 85/2002 - 10 ke dni 10.03.2004.

³¹⁷⁸ citace soudce Okresního soudu v Náchodě, srv. HRUDKA, J: Náchod a Ratibořice soud nevydal. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 20.4.2005, str.1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=480724> [16.5.2010]

V další fázi řízení Okresní soud v Náchodě opětovně podané žaloby rozsudky³¹⁷⁹ zamítl, s podrobným zdůvodněním, ve kterém uvedl, že vzhledem ke zjištění uvedeným v podkapitole III.3.D.a) *historie konfiskace* měl za to, že Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe vystupují všichni jako dědici po Christianu Schaumburg-Lippe, jenž byl jediným závětním dědicem po zůstaviteli Friedrichu Schaumburg-Lippe, takže mají naléhavý právní zájem na jimi navrhovaném určení,³¹⁸⁰ když jejich cílem je dosáhnout projednání jimi uváděného majetku v řízení o dědictví. Okresní soud v Náchodě byl však toho názoru, že přesto žalobě Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe nelze vyhovět, k čemuž uváděl tyto důvody: především se tu nelze domáhat soudního přezkumu faktického přechodu majetku na stát, k němuž došlo před 25. únorem 1948 na základě veřejnoprávního předpisu; dále měl za to, že tu majetek přecházel již dnem účinnosti dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., tj. 30. říjnem 1945, na stát z majetku Friedricha Schaumburg-Lippe ještě za jeho života přímo z tohoto předpisu bez ohledu na perfektnost později vydaných konfiskačních výměrů a řádnost jejich doručení; a posléze měl Okresní soud v Náchodě za to, že konfiskační výměry měly všechny potřebné náležitosti vyžadované dobovými předpisy,³¹⁸¹ takže netrpí žádnou vadou, jež by způsobovala jejich nulitu; doručeny byly řádně veřejnou vyhláškou a nabyly právní moci.

Také tyto rozsudky napadli Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe odvoláním. Krajský soud v Hradci Králové následně, zejména s odkazem na závěry Ústavního soudu ČR formulované v jeho stanovisku z 1. listopadu 2005,³¹⁸² rozsudky Okresního soudu v Náchodě svými rozsudky³¹⁸³ potvrdil.

Výše uvedeným závěrům Okresního soudu v Náchodě Krajský soud v Hradci Králové přisvědčil, a v odůvodnění svých rozsudků výslovně uvedl, že „Každý ze tří důvodů, na nichž jsou závěry vybudovány, by postačoval k zamítnutí žaloby sám o sobě, protože důvodnost žaloby bez dalšího vyvracejí“. Krajský soud v Hradci Králové také konstatoval, že „otázka časových souvislostí žalobci uváděných okolností vzhledem ke vztahu obecných předpisů a restitučních předpisů je pro daný spor bezpochyby principiální a soud prvního stupně ji správně řešil na prvním místě“.

Krajský soud v Hradci Králové v této souvislosti dovozoval, že jeho názor na tuto projednávanou právní věc se „plně shoduje s východiskem a závěry, jež formulovalo plénum Ústavního soudu ČR ve svém stanovisku z 1. 11. 2005, Pl. ÚS.-st. 21/05“. Z těchto závěrů Krajský soud v Hradci Králové zejména zdůrazňoval, že zvláštní zákon vylučuje aplikaci zákona obecného a tato zásada je jedním ze stěžejních principů výkladu pozitivního práva a je všeobecně přijímána a respektována. Na restituční předpisy³¹⁸⁴ je zapotřebí hledět jako na zvláštní zákonnou úpravu ochrany těch osob, v jejichž majetkové sféře se nyní projevují křivdy, způsobené v minulosti státem. Vyjádřil-li zákonodárce v restitučních předpisech vůli omezit odčinění státem spáchané majetkové křivdy v minulosti časovou hranicí 25. února 1948, pak zároveň stanovil, že zásahy do stávajících vlastnických vztahů kvůli křivdám dřívějším odčinít nelze. Jde tu o zánik možnosti uplatnit ochranu práva v důsledku uplynutí dlouhé doby. Ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. únorem 1948, se

³¹⁷⁹ sp. zn. 5 C 246/99, sp. zn. 4 C 170/99, sp. zn. 8 C 33/2000, sp. zn. 5 C 245/99, sp. zn. 8 C 41/2000 a sp. zn. 6 C 269/99

³¹⁸⁰ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c/ občanského soudního řádu

³¹⁸¹ ve smyslu i směrnice uveřejněných pod č. 401/1946 Úředního listu

³¹⁸² Pl. ÚS.-st. 21/05

³¹⁸³ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 300/2005-462; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 297/2005-368, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 298/2005-534, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 296/2005-510 rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 299/2005-413, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28.2.2006, č.j. 17 Co 295/2005-532

³¹⁸⁴ jmenovitě na zákony č. 87/1991 Sb., č. 229/1991 Sb. a č. 403/1990 Sb.

tedy nelze domáhat prostřednictvím zpochybnění právních skutečností, na jejichž základě k takovému zániku došlo.³¹⁸⁵

Proto Krajský soud v Hradci Králové dospěl k výslednému závěru, že nelze-li se z popsaných důvodů domáhat ochrany vlastnictví, respektive zmírnění majetkové křivdy, způsobené státem před 25. únorem 1948, prostřednictvím obecných občanskoprávních institutů, tedy ani cestou deklarace dědického práva, pak Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe nemohou mít v této právní věci a v navrhovaném určení naléhavý právní zájem³¹⁸⁶ a bez něj jejich žalobě vyhovět nelze. Zamítnutí žaloby Waldemara, Harald, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe Okresním soudem v Náchodě proto Krajský soud v Hradci Králové hodnotil jako věcně správné a rozsudky Okresního soudu v Náchodě potvrdil.

Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe se proti rozsudkům Krajského soudu v Hradci Králové ve všech případech dovolali k Nejvyššímu soudu ČR. Ve všech šesti dovoláních navrhovali, aby Nejvyšší soud ČR zrušil rozsudky Krajského soudu v Hradci Králové a aby věc byla vrácena k dalšímu řízení, přičemž měli za to, že jejich dovolání je přípustné³¹⁸⁷ a jako dovolací důvod uplatňovali, že rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové spočívá na nesprávném právním posouzení věci.³¹⁸⁸

Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe především zdůrazňovali nesprávnost Okresním soudem v Náchodě a Krajským soudem v Hradci Králové zaujatého „výkladového stanoviska, že majetkové nároky osob, domáhajících se ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů, proti zásahům, ke kterým došlo mimo časové období vymezené restitučními předpisy, jsou apriori vyloučeny“. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe měli za to, že toto výkladové stanovisko nepřipustným způsobem omezuje právo vlastníka, dané obecnými předpisy, jež není vyloučeno zvláštním (tj. restitučním) předpisem. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe měli naproti tomu za to, že tu stát „převzal sporný majetek právního předchůdce žalobců bez právního důvodu a že se tak stalo proto, že zákonný postup podle veřejnoprávních předpisů tu nebyl dodržen a tedy k přechodu vlastnictví po právu nedošlo“; Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe se proto svou žalobou domáhali u soudů obou stupňů rozhodnutí soudu, určující, že v tomto případě je rozhodnutí o konfiskaci majetku nicotným právním aktem bez právních účinků. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe dále zdůrazňovali, že ke konfiskaci majetku podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. sice docházelo ex lege, ale jen při splnění všech dekretem stanovených podmínek, mezi něž patřilo i právně účinné správní rozhodnutí o tom, že určitá osoba je osobou uvedenou v § 1 odst. 1³¹⁸⁹ dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., a to rozhodnutí vydané k tomu příslušným orgánem. Pro pozůstalostní řízení o pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe bylo vydání takového rozhodnutí podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. nezbytné. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe byli však v daných případech přesvědčeni o nicotnosti správního rozhodnutí o konfiskaci majetku podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., protože v daném případě bylo toto řízení vedeno proti neurčitému okruhu osob a v řízení tak vůbec nebyl určen subjekt správního řízení. Rozhodnutí o konfiskaci podle jejich přesvědčení neodpovídalo skutkovému stavu v daném případě,³¹⁹⁰ v němž za ležící pozůstalost po zůstaviteli Friedrichu

³¹⁸⁵ tedy nikoli způsoby stanovenými restitučními předpisy, nýbrž za použití obecných občanskoprávních institutů

³¹⁸⁶ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

³¹⁸⁷ podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu

³¹⁸⁸ § 241a odst. 2 písm. b/ občanského soudního řádu

³¹⁸⁹ pod body 1, 2 nebo 3

³¹⁹⁰ To tu mělo být vydáno ve smyslu ustanovení tehdy platného správního řádu, tedy vládního nařízení č. 8/1928 Sb.

Schaumburg-Lippe jednal v souladu s tehdejší právní úpravou jediný přihlášený dědic Christian Schaumburg-Lippe, jehož existence i místo pobytu byly správnímu orgánu známy a který byl zastoupen advokátem. Není tu rozhodné, dovozovali dále Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe, „*uplynutí dlouhé doby od tehdejšího řízení o konfiskaci a od řízení o projednání dědictví po zůstaviteli Friedrichu Schaumburg-Lippe*“; naléhavý právní zájem Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe na projednání jejich určovací žaloby a na rozhodnutí o ní je tu dán v důsledku „*dosud neschváleného dědictvého řízení*“.

Dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe tu bylo dle posouzení Nejvyššího soudu ČR třeba posoudit podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, podle něhož je přípustné dovolání i proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, jestliže ovšem dovolací soud dospěje k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. Podle ustanovení § 237 odst. 3 občanského soudního řádu má odvolací soud po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyšším soudem ČR, nebo která je rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo Nejvyšším soudem ČR, anebo řešil-li odvolací soud svým rozhodnutím některou právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z odůvodnění rozsudků Krajského soudu v Hradci Králové, proti nimž směřovala dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, vyplývalo, že při posuzování této právní věci měl Krajský soud v Hradci Králové na zřeteli ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu i ustanovení dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., a to v souvislosti s ustanoveními předpisů restituční povahy.

V těchto právních věcech se Okresní soud v Náchodě i Krajský soud v Hradci Králové tedy zabývaly základní a závažnou právní otázkou, a to jak posuzovat žalobu o určení práva nebo právního vztahu³¹⁹¹ ohledně nároku, který svým obsahem a právní povahou souvisí s nároky upravenými v předpisech restituční povahy, jež jsou ve vztahu k obecným předpisům o určení a ochraně vlastnického práva³¹⁹² předpisy speciálními.

Nejvyšší soud ČR konstatoval, že se k této právní otázce vyslovil v rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia³¹⁹³ z 11. září 2003,³¹⁹⁴ a zaujal právní názor, že oprávněná osoba, jejíž nemovitosti převzal stát v rozhodné době,³¹⁹⁵ a to i bez právního důvodu, nemůže se domáhat ochrany práva podle ustanovení občanského zákoníku³¹⁹⁶ a ani formou určení práva či právního vztahu,³¹⁹⁷ mohla-li uplatnit nárok podle ustanovení právního předpisu restituční povahy. Jak dále uvedl Nejvyšší soud ČR, zásadní výklad k uvedené právní otázce byl pak podán ve stanovisku pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005³¹⁹⁸ ve věcech žalob o určení vlastnického práva ve vztahu k uplatnění práva podle restitučních předpisů.³¹⁹⁹

„*Žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství. Nelze se účinně domáhat podle obecných předpisů ani ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. 2. 1948, a zvláštní restituční předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy*“. V odůvodnění tohoto stanoviska bylo výslovně uvedeno, že restituční zákony vyloučily možnost uplatnit právo k majetku, který získal stát konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními, podle obecných předpisů, když úprava podle

³¹⁹¹ ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

³¹⁹² nevyjímaje jeho přechodu na právní nástupce, především dědice

³¹⁹³ viz § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

³¹⁹⁴ sp. zn. 31 Cdo (22 Cdo) 1222/2001

³¹⁹⁵ podle restitučních předpisů

³¹⁹⁶ např. podle § 126 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění

³¹⁹⁷ podle ustanovení § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

³¹⁹⁸ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

³¹⁹⁹ uveřejněném sdělení č. 477/2005 Sb. (v části 166 Sbírky zákonů)

restitučních předpisů je speciální úpravou k předpisům obecným. Bylo tu také uvedeno, že zákon o mimosoudních rehabilitacích se ve skutečnosti týká veškerého majetku, který stát vlastnil ke dni přijetí tohoto zákona a který nabyl do konce roku 1989; nelze na tento majetek uplatňovat nároky podle obecných předpisů. Rovněž tu bylo uvedeno, že konfiskace podle dekretů presidenta republiky č. 108/1945 Sb. a č. 12/1945 Sb. byly zákonným aktem, který nelze posuzovat z hlediska na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně připuštěno; poskytnutím ochrany tvrzenému vlastnickému právu, které zaniklo před šedesáti lety, by tak byla narušena právní jistota osob, které v průběhu této doby věc nabyly od státu nebo od předchozího vlastníka a mohly spoléhat pouze na zásadu důvěry v katastrální zápis.

V uvedeném stanovisku pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,³²⁰⁰ byl zaujat výkladový právní závěr i k samotnému ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu: „*Tvrzením vlastnického práva, zejména toho, jež vyžaduje záznam do katastru nemovitostí, v případě absence legitimního očekávání na straně navrhovatele není naplněna preventivní funkce žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a tedy není dána ani naléhavost právního zájmu na jejím podání*“.

S poukazem na uvedené uveřejněné právní závěry, z nichž Nejvyšší soud ČR vycházel i v daném případě, nemohl Nejvyšší soud ČR dospět k závěru, že by Krajský soud v Hradci Králové ve svých rozsudcích, proti němuž směřovala jednotlivá dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, v němž vycházel v podstatě z týchž závěrů, řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem,³²⁰¹ popřípadě právní otázku, která by dosud nebyla vyřešena v rozhodování Nejvyššího soudu ČR.³²⁰² Také odvolací soud v daném případě neřešil svým rozhodnutím, napadeným dovoláním Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo dovolacím soudem. Nebyly tu tedy u dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe splněny zákonné předpoklady přípustnosti dovolání uvedené v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu. Nebylo tu proto možné shledat dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe přípustným podle uvedených ustanovení občanského soudního řádu, ale ani podle jiných ustanovení tohoto právního předpisu, upravujících zákonné předpoklady přípustnosti dovolání proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu.

Nejvyšší soud k ČR proto odmítl všech šest dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelm Schaumburg-Lippe usneseními,^{3203, 3204} a to jako dovolání nepřipustná.³²⁰⁵

³²⁰⁰ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05

³²⁰¹ zejména s ustanoveními předpisů restituční povahy

³²⁰² s přihlížením i k právním závěrům Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány

³²⁰³ usnesení Nejvyššího soudu z 31.8.2006, č.j. 28 Cdo 1994/2006-511, usnesení Nejvyššího soudu z 27.9.2006, č.j. 28 Cdo 1992/2006-418, usnesení Nejvyššího soudu z 27.9.2006, č.j. 28 Cdo 1995/2006-583, usnesení Nejvyššího soudu z 27.9.2006, č.j. 28 Cdo 1993/2006-559, usnesení Nejvyššího soudu z 27.9.2006, č.j. 28 Cdo 1996/2006-463 a usnesení Nejvyššího soudu z 27.9.2006, č.j. 28 Cdo 1997/2006-582

³²⁰⁴ podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu

³²⁰⁵ Ohledně nákladů řízení Nejvyšší soud ČR stanovil, že Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe nebyli v řízení o dovolání úspěšní a pěti ze žalovaných v dovolacím řízení náklady nevznikly. Ohledně nákladů vynaložených žalovanou společností s ručením omezeným P. na vyjádření k dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe použil Nejvyšší soud ČR ve smyslu ustanovení § 243 odst. 5 a § 224 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ustanovení § 150 téhož právního předpisu, umožňujícího nepřiznání náhrady nákladů řízení i v řízení úspěšnému účastníkovi a náhradu těchto nákladů řízení žalovanému P., s. r. o., nepřiznal; Nejvyšší soud ČR tu přihlížel k povaze projednávané právní věci i k obsahu zmíněného vyjádření k dovolání Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, obsahujícího v podstatě poukaz na správnost závěrů soudů obou stupňů při posuzování této právní věci.

Proti uvedeným rozhodnutím, podali Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe postupně celkem šest ústavních stížností. Je na místě je zde stručně rekapitulovat.

V ústavní stížnosti doručené Ústavnímu soudu ČR 9. listopadu 2006 napadli usnesení Nejvyššího soudu ČR z 31. srpna 2006,³²⁰⁶ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006³²⁰⁷ a rozsudek Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²⁰⁸ Ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. I. ÚS 735/06.

Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu ČR 18. prosince 2006 Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe napadli usnesení Nejvyššího soudu ČR z 27. září 2006³²⁰⁹, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006,³²¹⁰ a rozsudek Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²¹¹ Ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. II. ÚS 818/06.

V ústavní stížnosti doručené Ústavnímu soudu ČR 21. prosince 2006 Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe brojili proti usnesení Nejvyššího soudu ČR z 27. září 2006,³²¹² proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006,³²¹³ a proti rozsudku Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²¹⁴ Ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. II. ÚS 826/06.

Téhož dne byla Ústavnímu soudu ČR doručena ústavní stížnost, v níž Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe napadali usnesení Nejvyššího soudu ČR z 27. září 2006,³²¹⁵ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006,³²¹⁶ a rozsudek Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²¹⁷ Tato ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. II. ÚS 827/06.

Stejného dne byla Ústavnímu soudu ČR doručena ještě jedna ústavní stížnost Waldemara, Harald, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, a to proti usnesení Nejvyššího soudu ČR z 27. září 2006,³²¹⁸ proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006,³²¹⁹ a proti rozsudku Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²²⁰ Ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. I. ÚS 828/06.

10. ledna 2007 obdržel Ústavní soud ČR další ústavní stížnost Waldemara, Harald, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, a to proti usnesení Nejvyššího soudu ČR z 27. září 2006,³²²¹ proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 28. února 2006,³²²² a proti rozsudku Okresního soudu v Náchodě z 19. dubna 2005.³²²³ Ústavní stížnost byla vedena pod sp. zn. II. ÚS 93/07.

Protože uvedenými ústavními stížnostmi napadali Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe rozsudky Okresního soudu v Náchodě a Krajského soudu v Hradci

³²⁰⁶ č.j. 28 Cdo 1994/2006-511

³²⁰⁷ č.j. 17 Co 300/2005-462

³²⁰⁸ č.j. 5 C 246/99-430

³²⁰⁹ č.j. 28 Cdo 1992/2006-418

³²¹⁰ č.j. 17 Co 297/2005-368

³²¹¹ č.j. 4 C 170/99-335

³²¹² č.j. 28 Cdo 1995/2006-583

³²¹³ č.j. 17 Co 298/2005-534

³²¹⁴ č.j. 8 C 33/2000-501

³²¹⁵ č.j. 28 Cdo 1993/2006-559

³²¹⁶ č.j. 17 Co 296/2005-510

³²¹⁷ č.j. 5 C 245/99-477

³²¹⁸ č.j. 28 Cdo 1996/2006-463

³²¹⁹ č.j. 17 Co 299/2005-413

³²²⁰ č.j. 8 C 41/2000-375

³²²¹ č.j. 28 Cdo 1997/2006-582

³²²² č.j. 17 Co 295/2005-532

³²²³ č.j. 6 C 269/99-496

Králové, jakož i usnesení Nejvyššího soudu ČR, jimiž byly zamítnuty jejich žaloby, kterými se domáhali určení, že do ležící pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe patří individualizované movité a nemovité věci, nyní ve vlastnictví různých subjektů, přičemž použitá argumentace vůči rozhodnutím uvedených soudů byla totožná, též obsah napadených rozhodnutí byl shodný a navazoval na stanovisko Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,³²²⁴ Ústavní soud ČR řízení o těchto ústavních stížnostech usnesením z 20. března 2007,³²²⁵ spojil a rozhodl, že všechny ústavní stížnosti budou nadále vedeny pod sp. zn. I. ÚS 735/06.

Ve všech ústavních stížnostech Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe uváděli skutečnosti o zahájeném řízení o dodatečném projednání dědictví po Friedrichu Schaumburg-Lippe podáním z 9. prosince 1996,³²²⁶ když konstatovali, že toto řízení dosud není pravomocně skončeno a nepokračuje. Za tohoto stavu podali Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe žaloby na určení, že v žalobách uvedený majetek náleží v souladu s právem platným v okamžiku úmrtí zůstavitele Friedricha Schaumburg-Lippe k tzv. ležící pozůstalosti, neboť k odevzdání pozůstalosti dědicům nedošlo, a rekapitulovali dosavadní průběh řízení, když uvedli, že tyto žaloby byly výše uvedenými rozsudky Okresního soudu v Náchodě zamítnuty v celém rozsahu, Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe proti nim podali odvolání, Krajský soud v Hradci Králové však rozsudky Okresního soudu v Náchodě potvrdil. Proti těmto potvrzujícím rozsudkům Krajského soudu v Hradci Králové podali Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe dovolání, přičemž „rozsudky“³²²⁷ Nejvyššího soudu ČR byla jejich dovolání odmítnuta.

Všechna výše uvedená rozhodnutí Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe napadli obsahově shodnými ústavními stížnostmi založenými na tvrzení, že jimi bylo dotčeno jejich právo na ochranu majetku podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod, ve vztahu k čl. 90 Ústavy ČR. Poukazovali na fakt, že tato rozhodnutí vycházejí z výkladového stanoviska, že majetkové nároky osob, domáhajících se ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů, ke kterým došlo mimo časové období vymezení restitučními předpisy jsou „a priori“ vyloučeny. Toto výkladové stanovisko, podle jejich názoru, nepřipustným způsobem omezuje jejich právo vlastníka, dané obecnými předpisy, které není vyloučeno zvláštním (tedy restitučním) předpisem. Měli zato, že pouze tam, kde speciální úprava buď výslovně vylučuje ve speciálních případech použití úpravy dle obecných předpisů, nebo tam, kde to sice ve speciální úpravě výslovně vyjádřeno není, avšak z povahy speciální úpravy jednoznačně vyplývá, že obecná úprava se v dotčeném rozsahu nemůže aplikovat, pak pouze v těchto případech je nutno postupovat jen dle speciálního zákona a nelze aplikovat právní úpravu obecnou. Dále spatřovali základní logický rozpor v právním závěru přijatému Okresním soudem v Náchodě, Krajským soudem v Hradci Králové i Nejvyšším soudem ČR, že pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, není možné se na základě soukromoprávních předpisů s úspěchem domáhat soudního přezkumu takového faktického přechodu majetku na stát, ke kterému došlo před 25. únorem 1948 na základě veřejnoprávních předpisů, protože buď došlo k přechodu na základě veřejnoprávních předpisů nebo došlo k faktickému přechodu na stát, protože postup podle veřejnoprávních předpisů nebyl dodržen, za tohoto stavu není přezkum podle soukromoprávních předpisů vyloučen. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe vycházeli z toho, že Československý stát převzal sporný majetek Friedricha Schaumburg-Lippe bez právního důvodu a že se tak stalo proto, že zákonný postup podle veřejnoprávních předpisů nebyl dodržen, a tedy že na základě veřejnoprávních předpisů k přechodu vlastnictví na stát nedošlo. Nedomáhali se, jak tvrdili,

³²²⁴ sp. zn. Pl.ÚS-st. 21/05

³²²⁵ č.j. I. ÚS 735/06-31

³²²⁶ vedeno u Okresního soudu v Náchodě pod č.j. D 202/97

³²²⁷ šlo však ve všech šesti případech o usnesení

přezkumu rozhodnutí vydaného ve správních řízeních, ale zjištění soudu, že takové rozhodnutí je nicotným právním aktem, a tedy bez právních účinků. Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe, když vycházeli z názoru, že soudy jsou zásadně oprávněny, mimo rámec správního řízení, ve kterém byl takový správní akt vydán, zkoumat, zda se jedná o akty nicotné,³²²⁸ tedy o akty, u kterých se neuplatňuje presumpce jejich správnosti, domáhali se v nerestitučním řízení, před „25. únorem 1945,“³²²⁹ postupem podle obecných předpisů posouzení svého tvrzení, že pro nicotnost vydaného správního aktu nebyl účinně završen přechod vlastnického práva jejich právního předchůdce na jiný subjekt. Posouzení existence vlastnictví považují za nezpochybnitelné právo soudů při řešení sporu o existenci vlastnictví s ohledem na princip nepromlčitelnosti vlastnického práva.

V dalších částech všech ústavních stížností Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe polemizovali se závěry Okresního soudu v Náchodě, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR o povaze a významu rozhodnutí správního orgánu podle § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. a sami považovali tzv. konfiskační výměry za nicotné, protože řízení o jejich vydání bylo vedeno proti neurčitému okruhu osob a tedy že v řízení nevystupovala strana za podmínek § 14 zák. č. 8/1928 Sb.,³²³⁰ a tím nebyl určen subjekt správního řízení, přitom však tento subjekt byl znám.

Z postupu soudů, které ve věci rozhodovaly, Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe dovozovali, že *"v řízení před obecnými soudy a jejich rozhodnutími, došlo k pochybení, kterým došlo z hlediska ústavně zaručených práv a svobod, k zásahu do práva stěžovatele dovolat se práva na ochranu soudní ochranu čl. 36 a tím i k porušení ust. 11 odst. 1) a odst. 4) Listiny základních práv a svobod, v němž se zakotvuje právo vlastníků na spravedlivou ochranu majetku"*. Měli za to, že konfiskační výměry jsou právními akty nicotnými a právní účinky konfiskace žalobou dotčeného majetku ex lege nenastaly a jde důvod předvídaný už v návrhu na odbytí pozůstalosti.

Na základě výše uvedených tvrzení se pak domáhali, aby Ústavní soud ČR všechna napadená rozhodnutí Okresního soudu v Náchodě, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR zrušil. Podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, si Ústavní soud ČR si následně vyžádal vyjádření soudů, které ve věci samé rozhodovaly, a vedlejších účastníků řízení k ústavní stížnosti.

Nejvyšší soud ČR ve svém vyjádření zdůraznil, že vycházel z právních závěrů rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR z 11. září 2003,³²³¹ a především ze zásadního stanoviska pléna Ústavního soudu z 1. listopadu 2005,³²³² proto je přesvědčen, že ústavní stížnosti Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe nejsou opodstatněné, nicméně návrh na rozhodnutí o nich neuvedl.

Krajský soud v Hradci Králové pouze odkázal na odůvodnění svých rozsudků, návrh na rozhodnutí o ústavních stížnostech neformuloval.

Podle Okresního soudu v Náchodě nejsou ústavní stížnosti důvodné, námitky v nich obsažené představují pouze rozvedení námitek, které Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe uplatňovali v průběhu celého řízení; z uvedeného důvodu pouze odkázal na odůvodnění svých rozsudků. Zvláště se pak ohradil proti tvrzení, že nebyly hodnoceny důkazy a skutkový stav. Okresní soud v Náchodě se domníval, že rozhodnutí jsou po stránce skutkové odůvodněna až nadbytečně, protože skutkové hodnocení představuje toliko podpůrnou argumentaci, přičemž hlavní důvod zamítnutí žalob Waldemara, Haraldy, Maria-

³²²⁸ nulitní nebo paakty

³²²⁹ pozn. z obsahu plyne, že mělo být uvedeno datum 25.2.1948, stejné pochybení se objevuje na třetích stranách všech ústavních stížností 2x

³²³⁰ jedná se však o vládní nařízení

³²³¹ sp. zn. 31 Cdo (22 Cdo) 1222/2001

³²³² sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05

Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe leží v rovině právní. V této rovině se pak jeho rozhodnutí nesou v intencích ustálené judikatury obecných soudů i Ústavního soudu ČR. Návrh na rozhodnutí o ústavních stížnostech také neformuloval.

Národní památkový ústav se vyjádřil ke třem ústavním stížnostem, které napadaly rozsudky Okresního soudu v Náchodě, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu ČR ve věcech, v nichž vystupoval v postavení žalovaného. Zdůraznil, že těžiště právní argumentace Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe spočívá v tvrzení, že nemovitosti a movité věci nepřešly na stát ex lege konfiskací podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., protože rozhodnutí, kterými byl majetek jejich právního předchůdce zkonfiskován, jsou nicotným právním aktem. V této souvislosti vedlejší účastník poukázal na stanovisko pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005,³²³³ a konstatoval, že Okresní soud v Náchodě, Krajský soud v Hradci Králové i Nejvyšší soud ČR vycházeli ze stejného právního hodnocení. Též připomenul – s odkazy na dobovou i současnou judikaturu –, že konfiskace podle zmíněného dekretu presidenta republiky nastávala ze zákona již jeho účinností, vydávání správního rozhodnutí bylo nutné jen v případě výjimky z konfiskace nebo v případě, kdy otázka, zda konkrétní majetek je předmětem konfiskace, vyvstala jako sporná. Vedlejší účastník proto navrhl, aby ústavní stížnosti ve věcech, v nichž vystupoval jako žalovaný, Ústavní soud ČR zamítl.

Město Náchod ve svém vyjádření uvedlo, že považuje rozsudky Okresního soudu v Náchodě, Krajského soudu v Hradci Králové i Nejvyššího soudu ČR³²³⁴ za správné, odkázalo na jejich odůvodnění, která jsou natolik vyčerpávající, že k nim není co dodat. Zastávalo názor, že obecné soudy postupovaly v souladu se zákonem a že Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe nebyli nijak zkráceni na svých ústavně zaručených právech a svobodách, proto navrhlo, aby Ústavní soud ČR ústavní stížnost jako nedůvodnou zcela zamítl.

Další dvě fyzické osoby jako vedlejší účastníci řízení, ač řádně vyzvány, se k ústavní stížnosti nevyjádřily. Královéhradecký kraj se postavení vedlejšího účastníka vzdal.

Po seznámení s listinnými podklady³²³⁵ Ústavní soud ČR dospěl k závěru, že ústavní stížnosti Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe jsou zjevně neopodstatněné. V této souvislosti uvedl, že *opodstatněností* ústavní stížnosti je třeba rozumět podmínku, že napadeným rozhodnutím bylo porušeno základní právo nebo svoboda stěžovatele. Ústavní soud ČR ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že zásadně není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy³²³⁶ a není pravidelnou přezkumnou instancí rozhodnutí obecných soudů. Ústavní soud ČR se proto ústavní stížností zabýval jen v rozsahu Waldemarem, Haraldem, Maria-Luisou a Wilhelmem Schaumburg-Lippe namítaného porušení jejich základních práv a konstatoval, že žádné porušení nebylo zjištěno.

K prvotně namítanému porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 Listiny Ústavní soud ČR dodal, že v návaznosti na jeho dosavadní judikaturu lze konstatovat, že k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovateli bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu,³²³⁷ event. by mu bylo upřeno právo obrátit se na soud, aby přezkoumal zákonnost rozhodnutí orgánu veřejné správy. Taková situace však nenastala; postupem obecných soudů nebylo vyloučeno ani omezeno právo Waldemara,

³²³³ sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05

³²³⁴ ve věci, v níž bylo žalováno

³²³⁵ Vzhledem k tomu, že vyjádření účastníků a vedlejších účastníků neobsahovaly žádné nové skutečnosti, tvrzení nebo argumentaci, nepovažoval Ústavní soud ČR za nutné zasílat je Waldemaru, Haraldu, Maria-Luise a Wilhelmu Schaumburg-Lippe k případné replice.

³²³⁶ srov. čl. 83 a čl. 91 Ústavy

³²³⁷ popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný

Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe domáhat se žalobou ve smyslu § 80 písm. c) občanského soudního řádu určení tvrzeného vlastnického práva k nemovitému a movitému majetku, je však notorií, že úspěšnost takové žaloby je závislá – kromě jiného – na existenci naléhavého právního zájmu a na unesení důkazního břemene žalobcem, především ohledně tvrzení, že je vlastníkem, resp. že vlastnické právo svědčilo jeho předchůdci.

Ústavní soud ČR konstatoval, že odborné veřejnosti, a nepochybně též právní zástupkyni Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, je známo, že plénum Ústavního soudu ČR přijalo 1. listopadu 2005 stanovisko,³²³⁸ podle něhož tvrzením vlastnického práva, zejména toho, jež vyžaduje záznam do katastru nemovitostí, v případě absence legitimního očekávání na straně navrhovatele, není naplněna preventivní funkce žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a není tedy dána ani naléhavost právního zájmu na jejím podání. V tomto stanovisku Ústavní soud ČR též zdůraznil, že žalobou o určení vlastnického práva nelze obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství, nelze se účinně domáhat, podle obecných předpisů, ani ochrany vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. únorem 1948 a zvláštní restituční předpis nestanovil způsob zmírnění nebo nápravy této majetkové újmy. Závěrů tohoto stanoviska bylo využito obecnými soudy při posuzování všech předmětných žalob Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe a byl jím vázán též I. senát Ústavního soudu ČR při svém rozhodování, jinými slovy, *závaznost stanoviska se vztahuje na všechny soudce Ústavního soudu ČR při rozhodování o ústavních stížnostech, včetně těch, kteří pro uvedené stanovisko nehlasovali a nebo dokonce vyjádřili svůj odlišný názor v separátním vótu.*

Ústavní soud ČR ve své judikatuře zdůraznil pojmový rozdíl mezi ochranou vlastnického práva, v situacích jeho bezprostředního a aktuálního ohrožení, před uvedením do nejistoty v existujících a zpravidla i vykonávaných vlastnických vztazích na straně jedné, a zneužitím procesního prostředku k takové ochraně, určeného pro to, aby bylo dosaženo obnovení vlastnického práva již zaniklého, zpochybněním skutečností, za nichž k zániku došlo. Zatímco v prvním případě je dána aktivní legitimace na takovém určení, ve druhém ji dovést nelze. Nejsou tedy splněny ani podmínky pro projednání takové žaloby.³²³⁹ Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe ve svých ústavních stížnostech napadali proceduru přechodu majetku jejich právního předchůdce na Československý stát, jejich námitky jsou založeny na tvrzení o tom, že byly vydány "akty nicotné"³²⁴⁰, u kterých se neuplatňuje presumpce jejich správnosti. Na tomto základě se domáhali podle obecných předpisů, posouzení svého tvrzení, že pro nicotnost vydaného správního aktu nebyl účinně završen přechod vlastnického práva Friedricha Schaumburg-Lippe na jiný subjekt.³²⁴¹ Jak konstatoval Ústavní soud ČR, bylo přitom zřejmé, že Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe jednak nerozlišují rozdílnosti mezi nicotnými a neplatnými akty, jednak nerespektují, že i na tyto případy je aplikovatelné výše zmíněné stanovisko Ústavního soudu ČR, když tento poznamenal, že kromě výše uvedených závěrů lze poukázat též na myšlenku, podle níž "Česká republika je povinna hájit právní zájmy osob, které podléhají její jurisdikci - tedy především zájem na tom, aby současný právní stav nebyl zpochybňován a nevznikala nejistota z hlediska vlastnictví, eventuálně platnosti dalších majetkových převodů". Ve smyslu těchto zjištění proto nemohlo dojít v řízení před obecnými soudy k zásahu do práva Waldemara, Haralda, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe na ochranu jejich majetku.³²⁴²

³²³⁸ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 477/2005 Sb.)

³²³⁹ blíže viz nálezy Ústavního soudu ČR ve věci sp. zn. II. ÚS 14/04

³²⁴⁰ nulitní nebo pakty

³²⁴¹ str. 3 ústavních stížností

³²⁴² ve smyslu čl. 11 odst. 1 a odst. 4 Listiny

Pokud Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe napadli příslušná usnesení³²⁴³ Nejvyššího soudu ČR o odmítnutí jejich dovolání, dlužno dodat, že neuvedli žádné argumenty k základu těchto rozhodnutí, tj. ke zjištění nepřipustnosti dovolání. Ústavní soud ČR přesto upozornil, že podle jeho vlastní judikatury nemůže svým právním názorem nahradit právní závěr Nejvyššího soudu ČR o tom, zda v daném případě šlo či nešlo o rozhodnutí zásadního právního významu, tedy, zda je na tomto základě dovolání přípustné. V tomto směru Ústavní soud ČR odkázal na svoji konstantní judikaturu, podle které: "*zda se jedná o rozhodnutí zásadního právního významu, není oprávněn přezkoumávat, z čehož se současně podává, že předmětem ústavní stížnosti za těchto okolností může být toliko denegatio iustitiae.*"³²⁴⁴

Vzhledem k tomu, že Ústavním soudem ČR nebylo shledáno žádné porušení ústavně zaručených základní práva a svoboda Waldemara, Harald, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe, byly jejich ústavní stížnosti, bez přítomnosti účastníků a mimo ústní jednání, odmítnuty 9. října 2007 jako návrhy zjevně neopodstatněné.³²⁴⁵

Vedle šesti výše uvedených žalob se Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe domáhali sedmou žalobou určení, že do ležící pozůstalosti po Friedrichu Schaumburg-Lippe náležel ke dni podání návrhu na odbytí pozůstalosti dne 13. května 1948 veškerý ostatní majetek, který před rokem 1945 vlastnil Friedrich Schaumburg-Lippe, tedy zejména několika tisíc hektarů polních a lesních pozemků, areálu Panského dvora v Ratibořicích.

Tato jejich žaloba, obsahově prakticky identická s šesti předchozími, podaná u Okresního soudu v Náchodě 14. února 2000, byla posléze zamítnuta rozsudkem³²⁴⁶ Okresního soudu v Náchodě z 22. února 2006, a to s téměř identickým odůvodněním.

Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe se proti zamítavému rozsudku odvolali – s prakticky stejnými argumenty – ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který rozhodnutí Okresního soudu v Náchodě rozsudkem³²⁴⁷ 17. října 2006 potvrdil. Ohledně konfiskace majetku Krajský soud v Hradci Králové uvedl, že Okresní soud v Náchodě správně dovozoval, že tu konfiskovaný majetek³²⁴⁸ přecházel na Československý stát již dnem účinnosti dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.,³²⁴⁹ a to přímo z tohoto právního předpisu, bez ohledu na perfektnost později vydaných konfiskačních výměrů. Friedrich Schaumburg-Lippe tu přitom byl nepochybně osobou, na niž se dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. vztahoval.

Krajský soud v Hradci Králové posléze zdůraznil, že jednotlivá rozhodnutí Okresního soudu v Náchodě jsou „*zcela v souladu s již ustálenou soudní praxí*“, vyplývající ze zásadního výkladu, podaného ohledně žalob o určení vlastnického práva ve vztahu k uplatnění práva podle restitučních předpisů ve stanovisku pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005³²⁵⁰. Krajský soud v Hradci Králové proto rozsudky Okresního soudu v Náchodě potvrdil³²⁵¹ jako věcně správné.

Proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové z 17. října 2006³²⁵² podali Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe 17. ledna 2007 dovolání s téměř totožnou argumentací, jako v předchozích šesti případech, a zároveň proti rozsudku

³²⁴³ opakovaně označovaná nesprávně jako "rozsudky"

³²⁴⁴ srov. náleze ve věci sp. zn. III. ÚS 40/93, usnesení ve věci sp. zn. III. ÚS 116/94, usnesení ve věci sp. zn. III. ÚS 280/03 a mnohé další

³²⁴⁵ podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu

³²⁴⁶ č.j. 6 C 63/2000-841

³²⁴⁷ sp. zn. 20 Co 197/2006

³²⁴⁸ z vlastnictví Friedricha Schaumburg-Lippe

³²⁴⁹ tj. 30.10.1945

³²⁵⁰ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, uveřejněné v částce 166 Sbírký zákonů sdělením č. 477/2005 Sb.

³²⁵¹ podle ustanovení § 219 občanského soudního řádu

³²⁵² č.j. 20 Co 197/2006-888

Okresního soudu v Náchodě z 22. února 2006,³²⁵³ a uvedenému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, podali o den později, 18. ledna 2007 ústavní stížnost,³²⁵⁴ která však byla Ústavním soudem ČR prakticky vzápětí, 31. ledna 2007, odmítnuta jako nepřijatelná, protože tento zjistil, že ve věci je souběžně podané dovolání k Nejvyššímu soudu ČR, přičemž v odůvodnění uvedl, že není důvodu pro to, aby Ústavní soud ČR - v rozporu s principem subsidiarity, jakož i minimalizace zásahů do činnosti orgánů veřejné moci (zde obecných soudů) – do doby, než bude řízení před Nejvyšším soudem ČR ukončeno, ve věci (paralelně) rozhodoval; není ani důvodu pro to, aby Ústavní soud ČR vyčkával se svým rozhodnutím až do vydání rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, neboť Waldemar, Harald, Maria-Luisa a Wilhelm Schaumburg-Lippe nebyli nuceni podávat ústavní stížnost, když tak mohou učinit až po doručení rozhodnutí o dovolání.³²⁵⁵

Pokud jde o dovolání podané Waldemarem, Haraldem, Maria-Luisou a Wilhelmem Schaumburg-Lippe, pak i ostatní okolnosti případu byly totožné s předchozími šesti, pouze s tou výjimkou, že společnost PODZÁMČÍ, s.r.o. ve svém vyjádření k tomuto dovolání³²⁵⁶ uváděla, že by mu nemělo být vyhověno, neboť nesměruje proti rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, které by mělo po právní stránce zásadní význam, když tento posuzoval věc v souladu s právními závěry stanoviska pléna Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005.³²⁵⁷ Společnost PODZÁMČÍ, s.r.o. dále sdělila, že již není vlastníkem žalovaných nemovitostí, těchto nemovitostí: 1) budovy čp. 2, postavené na pozemku parc. č. 108/1 v k.ú. Ratibořice u České Skalice,³²⁵⁸ budovy čp. 5 na pozemku parc. č. 104, budovy čp. 10 na pozemku parc. č. 131 a budovy čp. 14 na pozemku parc. č. 108/4 v k.ú. Ratibořice u České Skalice³²⁵⁹ (tyto nemovitosti jsou nyní ve vlastnictví Národního památkového ústavu), 2) dále budovy čp. 13 umístěné na pozemku parc. č. st. 130 v k.ú. Ratibořice u České Skalice, která je nyní ve vlastnictví majitelky Zdeňky Plchové,³²⁶⁰ jakož i 3) budovy čp. 12 na pozemku parc. č. 129 v Ratibořice u České Skalice, které jsou nyní ve spoluvlastnictví spolujemajitelů Václava Andrejse,³²⁶¹ Tomáše Vinklera a Milady Vinklerové.³²⁶²

Dovolání Waldemara, Harald, Maria-Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe bylo Nejvyšším soudem ČR usnesením³²⁶³ z 30. ledna 2008 odmítnuto. Dle zjistitelných informací nebyla proti tomuto rozhodnutí podána další ústavní stížnost. Tím kauza Schaumburg-Lippe před českými soudy skončila. Z dostupných zdrojů³²⁶⁴ je zjistitelné, že pokud byla podána stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku, tento o ní do 15. června 2010 nerozhodl.

III.3.D.e) mediální obraz

Media o této kauze informovaly v relativně menším rozsahu, než ve srovnání s široce medializovanými kauzami Colloredo-Mannsfeld, Salm-Reifferscheidt a Des Fours-Walderode; v Lidových novinách, Hospodářských novinách a Deníku vyšlo o kauze pouze po jednom článku,³²⁶⁵ v Haló novinách články dva.³²⁶⁶ Až na výjimky nebylo z informací

³²⁵³ č.j. 6 C 63/2000-841

³²⁵⁴ sp. zn. IV.ÚS 171/07

³²⁵⁵ § 72 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

³²⁵⁶ vedeného pod sp. zn. 28 Cdo 1992/2006

³²⁵⁷ sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 (uveřejněného sdělením č. 477/2005 Sb.)

³²⁵⁸ jedná se o část města Česká Skalice

³²⁵⁹ šlo o objekty bývalého Panského dvora

³²⁶⁰ Bohnická 21/37, Praha, Bohnice, 181 00

³²⁶¹ Běloveská 1773, Náchod, 547 01

³²⁶² U Strouhy 270/19, Praha, Miškovice, 196 00

³²⁶³ sp. zn. 28 Cdo 4581/2007

³²⁶⁴ <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/> [15.5.2010], www.worldlii.org/eu/cases/ECHR/ [15.5.2010]

³²⁶⁵ např. v období 1.1.1998-15.5.2010 vyšlo v deníku Mladá fronta DNES 78 článků o kauze Schaumburg-Lippe.

prezentovaných v tisku možné dovodit, že by novináři nekriticky přebírali stanoviska kterékoli strany; bylo z nich však zjevné, že se v kauze příliš neorientují. Několik článků v Mladé frontě DNES vybočilo za hranice objektivit. Kauza Schaumburg-Lippe nebyla, na rozdíl od výše uvedených kauz, předmětem mediální hysterie.

Kauza byla sledována od prvních sporů u Okresního soudu v Náchodě „Okresní soud v Náchodě včera zamítl podání potomků Bedřicha Schaumburga-Lippeho, v němž se domáhali uznání vlastnictví majetku po svém předkovi, který zemřel v roce 1945. Pokud by soud jejich návrh uznal, dva potomci z Dánska a dva z Německa by nyní získali mimo jiné zámek v Ratibořicích, náchodský zámek a budovu galerie v Náchodě. Nikdo ze žalující strany se dnešního vynesení rozsudku nezúčastnil. (...) Právní zástupkyně památkářů Marcela Kislingerová očekává, že se potomci Schaumburga-Lippeho proti rozsudku odvolají. "Proces určitě není u konce, byl to jenom maličký začátek," řekla Kislingerová. Podle ní potomkům Bedřicha Schaumburga-Lippeho nemohl být přiznán nárok na vlastnictví, neboť jejich předek, který se hlásil k německé národnosti, zemřel v prosinci 1945, tedy několik měsíců poté, co mu byl jeho majetek zkonfiskován na základě dekretů tehdejšího prezidenta Československa Eduarda Beneše. "Majetek byl konfiskován ve dvou vlnách, přičemž o poslední jeho část Schaumburg-Lippe přišel ke 30. říjnu 1945."³²⁶⁷ Reference o kauze pokračovaly i v dalších letech, na sklonku roku 2003 začaly poněkud ztrácet na objektivitě, když byly zlehčovány činy Friedricha Schaumburg-Lippe během druhé světové války „Traduje se, že když Němci začali v polovině března 1939 okupovat Československo, v Náchodě zavláhl první prapor s hákovým křížem právě nad tamním zámkem. Přesto se nejspíš nedá tvrdit, že by tehdejší majitel zámku princ Bedřich Schaumburg-Lippe patřil ke kolaborantům. Prapor prý vyvěsil na svou pěst horlivý správce. Naopak pamětníci z řad zaměstnanců vzpomínají na prince v dobrém.“³²⁶⁸ Od roku 2005 však byly novinové články v Mladé frontě DNES v mezích obvyklého referování, byl poskytován prostor všem zúčastněným stranám „Podle Štumpfové však konfiskace nebyla provedena zákonným způsobem. „Zákon stanovil podmínky konfiskace správním aktem, který určoval osobu, jejíž majetek se zabavuje. Jedině tak bylo totiž možno určit, zda se jedná o osobu německé národnosti, či ne,“ uvedla právnička. V případě Bedřicha Schaumburg-Lippe, který v prosinci 1945 zemřel, tak podle ní učiněno nebylo. „Konfiskační dekret stanovil, že všichni příslušníci rodiny Schaumburg-Lippe jsou německé národnosti, ale neurčil subjekt konfiskace a to považujeme za chybu. Konfiskace byla zmatečná, a proto se domáháme určení vlastnického práva,“ řekla Štumpfová. Advokátka Marcela Kislingerová, která ve sporu zastupuje dosavadního vlastníka nemovitostí Národní památkový ústav, tvrdí, že majetek Schaumburgů byl zabaven právoplatně. „Nebylo třeba žádných dalších právních aktů, které by určovaly konkrétní osobu, již má být majetek sebrán,“ řekla Kislingerová. Po smrti Bedřicha Schaumburg-Lippe panství zdědil syn Kristian. Ten již také nežije a dědictví se domáhají jeho čtyři děti: Wilhelm, Waldemar, Marie-Luisa a Harald. Všichni žijí v Německu a Čechy z nich navštěvuje pouze Waldemar. Jeho sestra Luisa je vážně zdravotně postižená.“³²⁶⁹ Zmínky o sporu dále pokračovaly až do

³²⁶⁶ Oba články informovaly o výsledku sporů vedených u Okresního soudu v Náchodě: Schaumburg-Lippe nemohou žádat o náchodské památky. In: Haló noviny, 20.4.2005, též na <http://www.halonoviny.cz/index.php?id=9802> [15.5.2010] a Rod Schaumburg-Lippe nemůže žádat o objekty v Babiččině údolí. In: Haló noviny, 23.2.2006, též na <http://www.halonoviny.cz/index.php?id=22685> [15.5.2010]

³²⁶⁷ Soud zamítl nárok rodu na majetek. Převzatá zpráva z ČTK in: Mladá fronta DNES, Z východních Čech, 21.2.2001, str. 6, srv. též <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=229381> [16.5.2010]

³²⁶⁸ Schaumburgové-Lippe žádají své dědictví. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.12.2003, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=227367> [16.5.2010] a zejména pak Pamětníci: Princ byl k Němcům loajální, ale lidem neškodil. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.12.2003, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=130397> [16.5.2010]

³²⁶⁹ HRUDKA, J: Náchod a Ratibořice soud nevydal. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 20.4.2005, str.1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=480724> [16.5.2010]

roku 2008; byly relativně objektivní a vyvážené,³²⁷⁰ z vyjádření právní zástupkyně Waldemara, Haralda, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe bylo přitom zjistitelné, že hlavním důvodem sporů je snaha získat značný majetek, a vyplatí se kvůli tomu vyzkoušet všechny možnosti: „*Pro své klienty chci vyčerpat všechny zákonné možnosti - dovolání, ústavní stížnost, případně se obrátíme na soudní dvůr ve Štrasburku. Věc je natolik zajímavá, že to stojí za to,*“ prohlásila Štumpflová.³²⁷¹ O rok později byl právník Národního památkového ústavu Miloš Hošek citován v tisku, přičemž „*Podle Hoška je nepravděpodobné, že ve vývoji restitučních kauz Hrádku u Nechanic, Ratibořic či Náchodského zámku by mohl nastat nějaký zásadní zlom. „Předchozí soudní rozhodnutí už sotva kdo změní“ míní Hošek. Dodal, že pokud ví, v poslední době se v těchto kauzách nic neděje,*“³²⁷² jakož i „*Protistrana podala dovolání k Nejvyššímu soudu,*“ uvedl právní zástupce památkářů Miloš Hošek, který tento restituční spor přirovnává k případu Jana Nepomuka Harracha, o jehož dědictví se hlásí Ernst Harrach. „*Narozdíl od Josefa Colloredo-Mansfelda Schaumburg ani Harrach nikdy české občanství nezískali,*“ řekl Hošek.³²⁷³

Na hranici objektivity se pohybovaly články, které informovaly o iniciativě Miloslava Ransdorfa *Za české Ratibořice „S portrétem Boženy Němcové na tričku a s ratibořickým zámekem za zády. Tak vytáhl včera komunistický poslanec Miloslav Ransdorf spolu s dalšími dvěma levicovými aktivisty do boje proti nárokům potomků šlechtického rodu Schaumburg-Lippe, kteří žádají od státu zámky a další majetky v Ratibořicích a v Náchodě. (...)“* V této kauze, která je nezpochybnitelná, je třeba sledovat každý krok. Jinak by se mohly otevřít i mnohem spornější případy. Varováním je kauza colloredovského majetku v Opočně, jež byla od počátku podceňována,“ prohlásil Ransdorf, podle kterého musí Babiččino údolí coby symbol češství zůstat v rukou státu. (...) Vlastenecké cítění, podněcované komunisty, budou prý moci v brzké době projevit i návštěvníci obou zámků. Petiční archy na obranu památek tam zůstanou do konce sezony.“³²⁷⁴ V menším množství článků v periodickém tisku byla poskytnuta publicita právní zástupkyni rodiny Schaumburg-Lippe, aniž by byl dán prostor zástupcům Národního památkového ústavu, či jiným žalovaným subjektům „*Podle dřívějších vyjádření Štumpflové rodina Schaumburg-Lippe o majetek nikdy nepřišla. „Konfiskační dekret stanovil, že všichni příslušníci rodiny Schaumburg-Lippe jsou německé národnosti, ale neurčil subjekt konfiskace, a tím byla konfiskace zmatečná. Proto se domáháme určení vlastnického práva,*“ uvedla právníčka.“³²⁷⁵ Ne všichni novináři se v kauze orientovali, zřejmě i vzhledem k tomu, že v ní vystupovali čtyři žalobci, jak o tom svědčí citace následujícího článku z Mladé fronty DNES „*V současné době probíhá soudní spor, v němž se tři potomci rodu Schaumburg-Lippe domáhají vrácení majetku svého děda. Okresní soud v Náchodě vloni žalobu zamítl, dědicové se odvolali ke krajskému soudu.*“³²⁷⁶ V dalších

³²⁷⁰ HRUDKA, J.: Opravy zámku spor nepřerušil. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 21.4.2005, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=770031> [16.5.2010]

³²⁷¹ KUČERA, T.: Zámky zůstávají státu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 1.3.2006, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=234142> [16.5.2010]

³²⁷² HRUDKA, J.: Mansfeldová: Chci aby bylo jasno. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 17.4.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=637035> [16.5.2010], srv. v témže duchu též Opočno vrátili, spory trvají. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 17.4.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=230938> [16.5.2010]

³²⁷³ HRUDKA, J.: Nekonečný příběh. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 25.10.2007, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=604747> [16.5.2010]

³²⁷⁴ Komunista Ransdorf vytáhl do boje za české Ratibořice. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 27.8.2003, s. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=540523> [16.5.2010]

³²⁷⁵ srv. článek HRUDKA, J.: Ratibořice jsou státu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.2.2008, s. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=540523> [16.5.2010]

³²⁷⁶ Náchodský zámek má novou prohlídkovou trasu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 12.6.2002, str. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=586742> [16.5.2010]

článcích byly zdůrazňovány zásluhy rodiny Schaumburg-Lippe o náhodský zámek.³²⁷⁷, což někdy bylo téměř groteskní „„Je to značný majetek, ale oni k němu mají vztah! To není otázka ceny, byl to jejich rodový majetek,“ uvedla zástupkyně dědiců.“³²⁷⁸

O sporu bylo referováno rovněž v rámci přehledů o restitučních nárocích příslušníků bývalých šlechtických rodů ve východních Čechách.³²⁷⁹

Samostatnou kapitolu představovaly spory v Babiččině údolí, zejména o areál tzv. Panského dvora. Informace v periodickém tisku se v podstatě omezovala na uvedení faktu, že se o objekty vedou soudní spory, uváděla omyl v privatizaci a poukazovala na jejich špatný stav: „Do majetkových vztahů ještě možná zasáhne rod Schaumburg - Lippe, který se uchází o majetek vyvlastněný státem v roce 1945. "Třebaže je současná situace v Ratibořicích velmi komplikovaná, chceme zpracovat záměr na využití údolí," sdělil místostarosta České Skalice Jan Vlček.“³²⁸⁰ „Nemovitosti v Ratibořicích odejmul stát po druhé světové válce rodině Schaumburg-Lippe na základě Benešových dekretů. Koncem sedmdesátých let některé prohlásil za národní kulturní památky, Panskému dvoru však zůstalo zemědělské využití. Okresní národní výbor v roce 1990 za půl milionu korun převedl areál Panského dvora včetně Panského hostince na českoskalický Agropodnik. Nemovitosti pak za více než dva miliony korun koupila firma Ratis. V roce 1995 do společnosti vstoupil Wolf a poté, co ji ostatní společníci opustili, přešel majetek na jeho firmu Podzámčí. Kvůli konfliktům s majitelem se z objektů až na jednu ženu odstěhovali všichni nájemníci.“³²⁸¹ Od roku 2003 média referovala o snaze státu koupit objekty Panského dvora zpět,³²⁸² jakož i o nemožnosti provádění oprav po koupení areálu státem v roce 2004 z důvodu probíhajících soudních sporů,³²⁸³ a po ukončení sporů o probíhajících opravách, kde se objevily rovněž reference na bývalé majitele.³²⁸⁴

³²⁷⁷ Nebýt Schaumburga-Lippe, zámek by se změnil v továrnu na tabák. In: In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.12.2003, str. 3, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=131862> [16.5.2010]

³²⁷⁸ HRUDKA, J.: Náhod a Ratibořice soud nevydal. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 20.4.2005, str.1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=480724> [16.5.2010]

³²⁷⁹ TŮMOVÁ, Š., TRUHLÍČKA, I.: Dnešní šlechta. Starost o památky i hospodářství. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 26.4.2003, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=264660> [16.5.2010], Kromě Harracha usiluje o zámky i Schaumburg-Lippe. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.9.2003, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=339473> [16.5.2010], DIOSZEGI, I.: Šlechta ve východních Čechách se hlásí o další majetek. In: Mladá fronta DNES, Kraj Pardubický, 6.9.2003, str. 2, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=315624> [16.5.2010], HRUDKA, J.: Správci chtějí mít jistotu, že zámky vracejí po právu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 22.1.2004, str. 3, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=588161> [16.5.2010], Potomci šlechtických rodů se vracejí na některá sídla. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 6.10.2004, str. 3, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=667095> [16.5.2010]

³²⁸⁰ TŮMOVÁ, Š.: Památku musí zachránit stát, tvrdí ochránci Babiččina údolí. In: Mladá fronta DNES, Východní Čechy, 18.4.2000, s. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=63869> [16.5.2010]

³²⁸¹ Majitel se odstěhoval, Panský dvůr chátrá. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 11.12.2002, s. 2, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=195049> [16.5.2010], srv. též TŮMOVÁ, Š.: Panský dvůr chátrá. In: Mladá fronta DNES, Východní Čechy, 13.12.2002, s. 6, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=964138> [16.5.2010], TŮMOVÁ, Š.: Kdo a jak pečuje o objekty v Babiččině údolí. In: Mladá fronta DNES, Východní Čechy, 23.10.2003, s. 3, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=881496> [16.5.2010]

³²⁸² TŮMOVÁ, Š.: Stát chce koupit zpět Panský dvůr. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 25.3.2003, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=37304> [16.5.2010]

³²⁸³ HRUDKA, J.: Panský dvůr chtějí Schaumburgové. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 26.3.2005, str. 3, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=163707> [16.5.2010], srv. též TŮMOVÁ, Š.: Ratibořicím chtějí vrátit klid. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 19.6.2007, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=177059> [16.5.2010]

³²⁸⁴ Památkáři opravují chátrající objekty v Ratibořicích. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 19.4.2010, str. 1, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=812252> [16.5.2010], srv. též BEDNÁŘ, P.: Památka dlouho chátrala, teď má novou střechu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Liberecký, 20.4.2010, str. 4, též na <http://mfndnes.newton.cz/default.asp?cache=421550> [16.5.2010]

O vyřešení sporů a ukončení kauzy Schaumburg-Lippe informovaly deníky, které se kauze jinak vůbec nevěnovaly, tedy Hospodářské noviny, Deník a Lidové noviny. Hospodářské noviny tehdy uvedly, že „Ratibořice donedávna „dělaly titulky“ také kvůli osm let se vlekoucímu soudnímu sporu, v němž se potomci posledního majitele, Bedřicha von Schaumburg-Lippe, domáhali majetku zabaveného po válce podle Benešových dekretů. Chtěli získat zpátky ratibořický zámek i celé Babiččino údolí. Až loni rozhodl Nejvyšší soud v Brně, že Schaumburgové se svým dovoláním neuspěli,“³²⁸⁵ ve stejném duchu referoval rovněž Deník „Potomci šlechtického rodu Schaumburg-Lippe, který před druhou světovou válkou vlastnil budovy a pozemky v Babiččině údolí, neuspěl s dovoláním u Nejvyššího soudu a nezíská zpět tento rozsáhlý majetek.“³²⁸⁶ a Lidové noviny „Potomci šlechtického rodu Schaumburg-Lippe nezískají zpět stavby a pozemky v Babiččině údolí na Náchodsku. Jejich dovolání odmítl Nejvyšší soud, a potvrdil tak předloňské verdikty Okresního soudu v Náchodě a Krajského soudu v Hradci Králové. Německému rodu stát zabavil majetek ještě před únorem 1948 podle Benešových dekretů. Nejvyšší soud potvrdil, že se potomci nemohou vydání nemovitostí domáhat prostřednictvím žaloby na určení vlastnictví.“³²⁸⁷ Největší množství článků o ukončení sporů přinesla Mladá fronta DNES „„Majetek Bedřicha Schaumburga Lippeho byl konfiskován ještě za jeho života na základě dekretů prezidenta Beneše o poválečné konfiskaci majetku Němců a Maďarů,“ uvedl soudce Okresního soudu v Náchodě Jiří Kučera, který už na jaře 2005 podání Schaumburgových potomků, v němž se domáhali obnovení dědického řízení po svém předkovi, zamítl. Na stranu jeho rozhodnutí se posléze přidal i Krajský soud v Hradci Králové. Senát Nejvyššího soudu, který rozhodoval v neveřejném řízení, označil předchozí verdikty za správné.“³²⁸⁸

Objevily se i reference na bezprostředně poválečné období na bývalém panství Náchod, a to v rozhovoru s lesníkem Jaromírem Nehybou „otázka: Jak Schaumburga zastihlo v Náchodě osvobození? odpověď: Bylo to všechno dost pohnuté. Když se 5. května 1945 schylovalo k pražskému povstání, já ještě dopoledne nic nevěděl, ale moji kolegové už sháněli nějaké bidlo a vlajku, aby ji mohli vyvěsit na věž. Byli celí sinalí, nervózní, jen aby to stihli první, protože měli vroubek z minulosti. Po vyhlášení protektorátu vlál totiž na zámku první prapor s hákovým křížem. Starý pán se v to dopoledne sháněl po zaměstnancích: „Ještě prodnes jsem tu pánem,“ slyšel jsem ho naposledy. Po osvobození jej i s kněžnou zatkli, přemístili do Ratibořic a koncem května se s divokým odsunem dostal pryč, vydali na něj totiž zatykač. Zemřel koncem roku 1945 ve Slaném u dnešní polské Chudoby a v Náchodě mu vystrojili tajný pohřeb.“³²⁸⁹

Pomyslný vrchol neobjektivního vyjadřování, jak již v rovině historické, tak i faktografické, představovaly stránky Koruny České, Monarchistické strany Čech, Moravy a Slezska, kde se uvádělo např.: „Náš stát postavený na značně nacionálním vidění dějin a účelovém zneužívání národnostních otázek, které zmítaly minulým stoletím, však některé šlechtě nemůže přijít na jméno, zvláště pokud nezapadá do našeho modelu češství.“ , jakož i „Po válce byl rod na

³²⁸⁵ KLEVISOVÁ, N.: Babiččino údolí v roce nula. In: Hospodářské noviny, 18.4.2008, též na <http://hn.ihned.cz/c1-24082830-babiccino-udoli-v-roce-nula> [16.5.2010]

³²⁸⁶ ŠNAJDAR, H.: Babiččino údolí zůstane státu. In: Deník, 14.2.2008, též na http://www.denik.cz/z_domova/babiccino_udoli20080214.html [16.5.2010]

³²⁸⁷ Babiččino údolí zůstane státu. Převzatá agenturní zpráva ČTK. In: Lidové noviny, 13.2.2008, též na http://www.lidovky.cz/babiccino-udoli-zustane-statu-dkw-/ln_noviny.asp?c=A080213_000032_ln_noviny_sko&klic=223916&mes=080213_0 [16.5.2010]

³²⁸⁸ HRUDKA, J.: Ratibořice jsou státu. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.2.2008, s. 1, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=540523> [16.5.2010]; v této souvislosti srv. též Léta měnil majitele a chátal. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 13.2.2008, str. 2, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=573482> [16.5.2010];

³²⁸⁹ TŮMOVÁ, Š.: Zvědavost mě neopouští ani po osmdesátce. Rozhovor s Jaromírem Nehybou. In: Mladá fronta DNES, Kraj Hradecký, 29.3.2003, str. 3, též na <http://mfdnes.newton.cz/default.asp?cache=896053> [16.5.2010]

základě Benešových dekretů obviněn z kolaborace s nacisty a jejich majetek byl lidově demokratickým režimem vyvlastněn. Toto obvinění však zůstává dodnes díky svědectví pamětníků sporné (...)"a rovněž „V nedávné době se rod Schaumburg-Lippe pokusil znovu uplatnit restituční nároky, které mohly problémy vyřešit. Dopadl však opět neúspěšně a celá situace zašla tak daleko, že ze strany KSČM došlo i k sepisování peticí „Za České Ratibořice““ a „Posledním majitelem Náchoda a Ratibořického zámku byl princ Friedrich (1868-1945). Na tomto sedmdesátisedmiletém muži byla demonstrována lynčující moc tzv. Rudých gard, neboť i když nebylo právně či jinak prokázáno, že by se rod (konkrétně princ Friedrich) přihlásil k nacistické ideologii a byl jí nápomocen v uskutečňování jejich zločinů, přesto byl některými "občany" náchodská uštván k smrti.“³²⁹⁰

³²⁹⁰ všechny citace z HOLMAN, J.: Zmařená restituce přinesla problémy. In: <http://www.korunaceska.cz/aktuality.asp?soubor=babicka.txt> [15.5.2010], publikováno 25.5.2004

IV. ZÁVĚR

IV.1 ZHODNOCENÍ MOŽNOSTÍ DALŠÍHO VÝVOJE SPORNÝCH RESTITUČNÍCH KAUZ BÝVALÝCH ŠLECHTICKÝCH RODŮ V ČR

Pokud se budeme blíže zabývat osmi velkými spornými restitučními kauzami bývalých šlechtických rodů, které jsou detailně popsány a rozebrány v této disertační práci, zjistíme, že – i když překvapení nejsou vyloučena, zejména pokud jde o rozhodování Ústavního soudu ČR, jak již tato instituce v minulosti mnohokrát dokázala³²⁹¹ – mnoho prostoru pro další vývoj nezbývá.

Určitou výjimkou je kauza Des Fours-Walderode v případě majetku patřícího do bývalého panství Hrubý Rohozec, kdy ukončení letitých sporů bude ještě řadu let trvat. Bude přitom zajímavé sledovat, jak se budou soudy – zejména Nejvyšší a Ústavní – stavět k vydávání majetku dědičce osoby, která osobně navštívila říšského protektora Konstantina von Neuratha 4. července 1938, která téhož dne požádala o udělení říšskoněmeckého občanství, které za několik málo dnů obdržela, jejíž příslušníci rodiny (otec s nevlastní matkou i strýc) navštěvovali jmenovaného říšského protektora dokonce opakovaně, která sloužila za války ve Wehrmachtu, pracovala v podniku zbrojní výroby, na zámku Hrubý Rohozec se scházela s příslušníky SS, jako byl majitel blízkého panství Sychrov Alain Rohan. Přitom tato osoba si před koncem války začala zajišťovat alibi, které jí poskytli její vlastní zaměstnanci, přátelé (mnozí z nich od něj měli finanční příjem, např. za poskytnuté právní služby) a jiní příslušníci bývalé šlechty.³²⁹²

V kauze Colloredo-Mannsfeld k 15. červnu 2010 mnoho sporných záležitostí nezbývá. Je jistou ironií osudu, že v době, kdy se rozhodovalo o vydávání majetku patřícího do bývalých panství Dobříš a Zbiroh, nebylo známo nic o tom, že Hieronymus Hubert a Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld jako bývalí vlastníci těchto panství vyplnili Fragebogen, že taktéž, stejně jako Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld a Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld (kteří Fragebogen rovněž vyplnili) se svou ženou Annou Marií, navštěvovali říšského protektora Konstantina von Neuratha. Velmi pravděpodobně by v této kauze padla zcela odlišná rozhodnutí. Dnes však jsou již lhůty pro obnovu řízení v záležitosti vydání zámku v Dobříši i 20,500 hektarů lesa kdysi patřících Hieronymu Hubertu a Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld dávno uplynulé. Lze tedy konstatovat, že restituce majetku rodině Colloredo-Mannsfeld³²⁹³ patřila k největším omylům, které se po roce 1989 na poli restitucí majetku odehrály, nicméně je již v podstatě nezvratná. Zjištění učiněná badateli v posledních letech se mohou projevit pouze v posledních nedořešených záležitostech této kauzy, kterými jsou některé pozemky v okolí Dobříše (mj. v záležitosti, ve které v posledních letech aktivně vystupuje Ing. Tomáš Moláček), resp. v kauze požadovaného vydání dosud neprojednané části mobiliáře zámku v Opočně.

Pokud se kauzy Salm-Reifferscheidt týče, je otázkou, zda Hugo Christian Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Ida Schoeller podali ústavní

³²⁹¹ mj. také pro její značnou názorovou nevyrovnanost

³²⁹² v této souvislosti je vhodné zmínit i problémy s dohledáváním historických dokumentů, jak o tom např. svědčí vyjádření doc. Ledvinky, který poskytl dobrozdání ve prospěch JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, avšak později svůj názor korigoval: „(...) jsem měl možnost hovořit s doc. Ledvinkou při jeho návštěvě Turnova. Právil, že dnes by již hodnocení zásluh Karla Desfourse nebylo tak bezvýhradné, neboť tehdy neměl tušení o jeho říšském občanství a nevěděl, že městský archiv /ale též archiv německého rodového úřadu, francouzské zpravodajské služby Abwehru!!!/ byl na Rohozec uskládněn z příkazu říšského protektora. Připomněl též, že na to „skočil“ v roce 1945 též dr. Čarek, který tehdy napsal Karlu Desfoursovi dobrozdání v téměř smyslu a zřejmě v jeho důsledku pak mu bylo vydáno osvědčení o odbojové činnosti, následně osvědčení o národní spolehlivosti a nakonec státní občanství ČSR. (...)“ Dopis ředitele Okresního archivu Semily PhDr. Ivo Navrátila řediteli Pozemkového úřadu v Semilech ing. Maturovi z 20.3.1993

³²⁹³ zde je však v zájmu objektivitě třeba uvést, že členové této rodiny Josef Hieronymus Colloredo-Mannsfeld, nar. 1867, a Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld dle všech v současnosti známých zdrojů nekolaborovali

stížnost proti usnesení Nejvyššího správního soudu ČR. Pokud se tak stalo, bude zajímavé sledovat, jak Ústavní soud ČR o jejich ústavní stížnosti rozhodne, zejména pak s ohledem na skutečnost, že důvodem odmítnutí bylo opožděné podání kasační stížnosti ze strany jmenovaných proti rozhodnutí Městského soudu v Praze. Vzhledem k tomu, že náleží Ústavního soudu ČR z 29. června 2005 byl jedním z nejméně kontroverzních rozhodnutí Ústavního soudu ČR za celou dobu jeho existence, bude rovněž zajímavé sledovat, jak se k případné ústavní stížnosti jmenovaných postaví. Bez ohledu na výše uvedené je však nutné zmínit, že lesní pozemky v k.ú. Veselice a k.ú. Kuničky však již zůstanou v majetku Huga Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt a Idy Schoeller, a to z důvodu odmítnutí dvou ústavních stížností Ústavním soudem ČR.

Pokud jde o kauzu Trauttmansdorff-Weinsberg, lze s ohledem na analýzu kauzy předestřené v této disertační práci konstatovat, že je velmi nepravděpodobné, že by v této kauze došlo – při předpokladu nezměněné legislativy – k nějakému zásadnějšímu vývoji.

Pokud jde o kauzu Kinsky, lze konstatovat, že tato kauza je rovněž – pochopitelně nedojde-li k dalšímu posunu v oblasti legislativy – uzavřenou. V této souvislosti lze jen zmínit, že přijetí stanoviska Ústavního soudu ČR z 1. listopadu 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 bylo způsobeno právě nároky Franze Ulricha Kinskyho, který o vydání majetku nikdy nežádal podle restitučních předpisů, ale výhradně podle předpisů obecných. Je ovšem tristní, že se jmenovaný domohl vydání majetku v katastru šesti obcí, a to prakticky pouze z toho důvodu, že mu vyhověl Krajský soud v Hradci Králové a obce se následně proti vyhovujícímu rozsudku neodvolaly. Jelikož se novináři v právním pozadí této kauzy příliš neorientovali, označovali tyto případy za vyhrané případy Franze Ulricha Kinskyho, což sice nebyla vyslovená nepravda, nicméně k výhře došlo pro vzdání se práva na odvolání, nikoli v důsledku brilantní argumentace Franze Ulricha Kinskyho.

Stejně tak pokud jde o kauzu Harrach, lze konstatovat, že je v případě nezměněného stavu legislativy je možné tuto kauzu považovat za uzavřenou.

Pokud se týče kauzy Thun-Hohenstein, byla tato kauza zcela uzavřená, avšak výzvy k vydání nemovitostí charakteru kapitálu tento stav změnil, i když je třeba v této souvislosti dodat, že možnost úspěšného vymožení majetku na základě těchto výzev je prakticky nulová.

Konečně i kauzu Schaumburg-Lippe lze, s ohledem na dosavadní vývoj sporů a předpokladu nezměněné legislativy, považovat za uzavřenou.

IV.2 DŮVODY VZNIKU SOUČASNÉHO STAVU RESTITUČNÍCH SPORŮ

Pokud se zpětně vrátíme k posuzování vývoje jednotlivých sporných restitučních kauz bývalých šlechtických rodů, zjistíme řadu důvodů, pro které některé trvaly téměř dvacet let a ukončení některých z nich je stále v nedohlednu.

Prvním důvodem je složitá identifikace majetku, čítajícího ve všech případech mimořádně velké množství nemovitostí, zejména pozemků.³²⁹⁴ Druhým důvodem je český právní řád, který připouštěl a připouští velké množství řádných i mimořádných prostředků proti soudním i správním rozhodnutím, což samo o sobě zakládá možnost stálého uplatňování stále dalších a dalších podání a v konečném soudu prodlužování sporů. Třetím důvodem, který úzce souvisí s důvodem předchozím, je skutečnost, že v minulosti byl soudy často uplatňován kasační princip místo principu apelačního, což v praxi znamenalo neustálé rušení rozhodnutí nižších soudních instancí. Nejlepším důkazem tohoto přístupu jsou spory o mobiliář zámku Opočno. Čtvrtým důvodem je i problematická kvalifikace některých soudců, kteří i přes zásadu *iura novit curia* mají závažné mezery v právních znalostech, zejména pak znalostech poválečných právních předpisů, jakož i neznalost a nedbání tehdejší reality válečného a poválečného

³²⁹⁴ Toto je například důvodem současné neukončenosti kauzy Aehrenthal

stavu;³²⁹⁵ některé souvislosti jim prostě ujdou. Že se tak děje i v případě Ústavního soudu ČR, dokazují dobře například kauzy Harrach, Salm-Reifferscheidt či poslední rozhodnutí v kauze Des Fours-Walderode. Pátým důvodem je přetíženost českých soudů, která způsobuje pomalost jejich rozhodování, na což bylo opakovaně poukazováno v řízení před Ústavním soudem ČR i Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku. Šestým důvodem pak je rozdílnost právních názorů jednotlivých soudů, kdy je na mnoha případech doložitelné, že nejdůležitější v dané kauze je nikoli mix relevantních důkazů, právní argumentace a kvalitního právního zástupce, ale pouze skutečnost, ke kterému soudci se spor dostane, jaké má dotýčný soudce názory a zda se v případě sporných záležitostí řídí zásadou *in dubio pro reo*. Zcela evidentně je možné tuto záležitost doložit u rozhodování jednotlivých senátů Ústavního soudu ČR, například při prostém porovnání rozhodování Ústavního soudu ČR v kauze majetku opočenské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld a kauze Salm-Reifferscheidt, které je výborným dokladem této praxe. Lze v této souvislosti dobře dokladovat i rozdílný přístup většiny soudců Ústavního soudu ČR jmenovaných prezidentem Havlem, oproti přístupu většiny soudců Ústavního soudu ČR jmenovaných prezidentem Klausem k problematice tzv. určovacích žalob a evidentních doporučení žadatelům o vydání majetku, aby postupovali cestou obecných předpisů tam, kde nebylo možné uplatnit restituční žádosti, jak je doložitelné například v kauzách Harrach nebo Stadnicky. Tyto praktiky ukončily teprve rozsudek³²⁹⁶ velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR³²⁹⁷ z 11. září 2003 a stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. US-st. 21/05 ve věci majetku zabaveného státem před 25. únorem 1948.

Sedmým důvodem je velká složitost kauz, která s sebou zákonitě nese velké nároky na studium podkladů a jako vedlejší věc rovněž to, k jakým argumentům se konkrétní soud přikloní a které naopak pomine. Kauzy Walderode, Salm-Reifferscheidt a Colloredo-Mannsfeld jsou toho opětovně příkladným dokladem. Mimořádný význam této záležitosti spočívá

Osmým důvodem je velký časový odstup od poválečných konfiskací majetku, kdy pamětníci již většinou nežijí, doklady jsou obtížně dohledatelné či se dokonce nenávratně ztratily, jiné doklady jsou úmyslně zničeny či se ze spisů v průběhu mnohaletých kauz pokoutně odstraněny. Některé důležité dokumenty jsou dohledány teprve v momentě, když už je vydání majetku nezvratné, například v kauze sporů o majetek dobříšsko-zbirožské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld.

Devátým důvodem je skutečnost, že malé obce nebo jiné ekonomicky slabé subjekty nemají ani dostatek prostředků pro vedení nákladných sporů a dávají přednost vydání těchto nemovitostí, neboť jim ubudou starosti.³²⁹⁸

Konečně desátým důvodem je v některých případech též nadržování žadatelům o zkonfiskovaný majetek, ať již z úmyslu, nedbalosti či prosté nevědomosti, a to jak ze strany politiků, úředníků a soudců, tak i novinářů a veřejnosti. Kolik sympatií získala například Christine Colloredo-Mannsfeld, a přitom je případ jejího otce ukázkou ryze účelového přístupu, jak v době okupace, tak době poválečné, jak dobře dokladuje mj. srovnání obou jeho životopisů,³²⁹⁹ a rovněž i spory o majetek opočenské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld jsou

³²⁹⁵ na tuto skutečnost bylo poukazováno např. rozhovoru Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Benešovy dekrety nejsou vyhaslé a platí. In: Haló noviny, 26.1.2005

³²⁹⁶ sp. zn. 22 Cdo (31 Cdo) 1222/2001

³²⁹⁷ srv. § 19 zákona č. 6/2002 Sb.

³²⁹⁸ i na tuto skutečnost bylo poukazováno např. rozhovoru Jiřího Černého s prof. Pavlíčkem: Benešovy dekrety nejsou vyhaslé a platí. In: Haló noviny, 26.1.2005

³²⁹⁹ dopis z roku 1942 adresovaný Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Prag (faksimile dokumentu in: VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), str. 63-65, český překlad na str. 66-68) a dopis z 1.8.1945 adresovaný Ministerstvu vnitra ČSR (faksimile dokumentu in:

krystalickou ukázkou lavírování podle toho, co se zrovna zdálo jako nejvýhodnější.³³⁰⁰ Naproti tomu památkáře, kteří hájili státní majetek, prakticky nikdo nepodporoval. Do této kategorie patří i jednání bývalých čelných politiků Rumla a Bratinky, kteří podporovali udělování občanství řadě příslušníků bývalých šlechtických rodů, jak o tom svědčí dochované opakované písemné intervence Pavla Bratinky i přístup Jana Rumla k protestu generální prokuratury proti udělení občanství JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode; měli přitom za to, že tyto osoby mají v zahraničí kontakty a pozvednou československý, resp. český stát.³³⁰¹ Skutečnost však ukázala, že prakticky nikdo z restituentů z bývalé šlechty nedisponoval větším množstvím hotových peněz na investice ani zahraničními kontakty.

Rozdílný přístup českých médií v kauzách sporů o majetek zkonfiskovaný bezprostředně po skončení druhé světové války lze nejlépe dokladovat na příkladu dvou rozhodnutí Ústavního soudu ČR, která navíc byla vyhlášena v rozpětí pouhých osmi měsíců. Zatímco v momentě vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04 z 16. prosince 2004, tedy nálezu v kauze sporu o majetek opočenské větve rodiny Colloredo-Mannsfeld, se rozpoutala hotová mediální štvance na Ústavní soud ČR (jak to dobře dokládá příslušná podkapitola této práce), v momentě vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 98/04 z 29. června 2005, tedy nálezu v kauze sporu o občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt, bylo toto rozhodnutí hodnoceno vesměs pozitivně a protestoval proti němu pouze Český svaz bojovníků za svobodu a sdružení Linie pravdy a práva.

I když lze leccos v informování českých médií o sporných restitucích majetku bývalých šlechtických rodů připsat novinářské nezkušenosti a neznalosti historických reálií, resp. příslušných dokladů, přece jen je pozoruhodné, jak někteří čeští novináři nekriticky referovali a někteří dodnes referují o sporných případech. Často se v médiích vyjadřuje podiv, že některým žadatelům o vydání majetku nebyl tento vrácen, a již méně se zdůrazňuje skutečnost, že pro vydání majetku nebyly splněny předpoklady, například proto, že šlo o kolaboranty či nacisty, kteří svou minulost obratně zatajují a zdůrazňují jen to, co hovoří v jejich prospěch.

Lze v této souvislosti pochopit, že řada názorů se objevuje v oblasti publicistiky a lze je pokládat za kontroverzní názor autora ve složité kauze, méně však je pochopitelné to, že názorů ve prospěch sporných restitucí v některých titulech celostátního denního tisku bylo nesrovnatelně více, než názorů, které přinášely korekci a poukazyvaly na nutný kritický náhled, například právě pro kontroverzní minulost původních vlastníků majetku. Vůbec pak není ospravedlnitelné jednostranné referování v oblasti zpravodajství. Zatímco o archivními doklady doloženém členství některých původních vlastníků majetku v nacistických organizacích se hovoří jako o „údajném“, aby se odvrátila hrozba žádostí o odpověď podle tiskového zákona, resp. zákona o provozování rozhlasového či televizního vysílání, či občanskoprávních žalob, pouhá podaná žaloba ze strany uchazečů o zkonfiskovaný majetek automaticky v očích novinářů a často i veřejnosti znamená „zpochybnění“ vlastnického práva, když se však jedná jen o snahu o zpochybnování.

Mnozí žadatelé o vydání zkonfiskovaného majetku mají pomyslně nasazené růžové brýle a vidí své předky jako zapřísáhlé antinacisty a antifašisty, i když za války kolaborovali, nebo byli německé národnosti, členy různých nacistických organizací či bojovali ve Wehrmachtu.

Zcela pochybný potom je odklon od věcné problematiky a směřování k osobním útokům, což se bohužel dělo a děje se železnou pravidelností. Není také vůbec výjimkou, že v momentě, kdy se žadatelům o vydání majetku přestane v jejich snaze dařit, začnou své protivníky

VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání), str. 75-84

³³⁰⁰ v této souvislosti srv. podkapitolu III.2.B.1.d restituční kauza v kapitole III.2.B. Kauza Colloredo-Mannsfeld
³³⁰¹ poukazyval na to např. Josef KUNETKA in: KUNETKA, J.: Kauza Des Fours-Walderode. In: Kolektiv: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007

zastařovat, podávat na ně trestní oznámení i občanskoprávní žaloby, jak se mnohokrát stalo například v kauzách Colloredo-Mannsfeld a Salm-Reifferscheidt.

Při této příležitosti je vhodné se zamýšlet, zda tomuto stavu věcí nebylo možné předejít, a to například vhodně zvolenou a propracovanou právní úpravou. Domnívám se, že v případě volby naturálních restitucí velmi obtížně. Jediné řešení by v tomto případě mohlo spočívat v přijímání výčtových zákonů, avšak to je v případě restitucí majetku fyzickým osobám prakticky nemožné s ohledem na vícero důvodů, mj. na velký rozsah majetku, velký počet potenciálních žadatelů, jakož i problematické dohledávání příslušných dokladů. Jinou možností by bylo naturální restituce vůbec neprovádět, a místo toho poskytovat např. omezenou finanční náhradu. Jsem však přesvědčen, že tento přístup nebyl v Československu v době bezprostředně po roce 1989 prosaditelný, mj. i s ohledem na tehdejší politickou situaci; i když je třeba současně dodat, že v řadě srovnatelných postkomunistických zemí střední a východní Evropy byl tento přístup bez problémů prosazen. Další možností mohlo být stanovení pevné hranice pro navrácení majetku 25. únorem 1948, s výjimkami pouze u obětí rasové perzekuce, bez prolamování zákonem č. 243/1992 Sb. Jsem přesvědčen, že je škoda, že tento přístup nebyl zvolen.

IV.3 POKUS O PROGNOZU (možnosti a směry dalšího vývoje restitucí majetku bývalých šlechtických rodů)

Tato kapitola, na rozdíl od podkapitoly IV.1, se bude snažit nahlížet na možnosti dalšího vývoje restitucí majetku bývalých šlechtických rodů ze širšího hlediska, tedy zejména všech sporných restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, s důrazem na ty spory, které nejsou rozebrány v podkapitole IV.1.

S ohledem na současný stav judikatury, kdy nesporné restituce dávno proběhly, majetek byl vydán, lhůty v restitučních předpisech jsou rovněž uplynulé, a zároveň existují soudní rozhodnutí, které nepřipouštějí možnost použití obecných předpisů jak v, tak i před rozhodným obdobím, se zdá, že další restituce majetku lze těžko očekávat.

Z tohoto pravidla ale existují některé, byť nepočtené, výjimky. Dosud nebyla Pozemkovým úřadem v Semilech rozhodnuta žádost Johanna Aehrenthal o vydání majetku patřícího do bývalého panství Hrubá Skála, rovněž nebyla vyřízena žádost příslušníků rodiny Serenyi o vydání majetku patřícího do bývalého panství Lomnice a žádost Alexandra Kálnoky o vydání majetku patřícího do bývalého panství Letovice.³³⁰² Ve všech těchto případech nebylo prokazatelně doloženo československé státní občanství bývalých vlastníků.

I přes tento poměrně jednoznačný stav však existuje řada sporů o majetek zkonfiskovaný bezprostředně po skončení druhé světové války podle dekretů presidenta republiky, které jsou v současnosti projednávány v řízeních před českými soudy. Jejich přehledné shrnutí je připojeno v příloze X.2 *SPORNÉ RESTITUCE – shrnutí*. Lze se důvodně domnívat, že šance na vydání majetku v těchto restitučních kauzách jsou velmi malé, a to zejména s ohledem skutečnost, že jsou vedeny podle obecných právních předpisů, kde bylo Ústavním soudem ČR přijato stanovisko Pl. ÚS-st. 21/05 z 1. listopadu 2005, které takovou možnost vylučuje, jakož i fakt, že poválečné dekry presidenta republiky jsou nedílnou součástí českého právního řádu - v této souvislosti srv. zejména náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl.ÚS 14/94 z 8. března 1995.

Zcela na závěr je třeba uvést krátkou poznámku. Pokud jde o restituce majetku bývalých šlechtických rodů, bylo v mnoha případech pozitivní, že se mnozí začali skutečně starat o navrácení majetku a výrazně ho pozvedli, například Josef Kinský, který dokázal zajistit opravu prakticky zdemolovaného zámku v Kostelci nad Orlicí, či Radslav Kinský ve Žďáru

³³⁰² v případě bývalého panství Letovice byl pouze vydán zámek a zámecký park v Letovicích

nad Sázavou, jiní vydaný majetek s péčí řádného hospodáře udržují, například Jan Kolowrat-Krakowský-Liebsteinský, Diana Phipps a mnozí další. Jiní však majetek postupně rozprodávají – například roudnická³³⁰³ i mělnická³³⁰⁴ větve rodiny Lobkowiczů, rodina Paarů.³³⁰⁵ V některých případech pak dokonce byly zámky vydané v restituci zbourány.³³⁰⁶ To jen dokazuje, že na problematiku restitucí majetku, a zejména pak majetku bývalých šlechtických rodů, nelze nahlížet různými brýlemi a nekriticky tvrdit, že restituce byly ve vztahu k péči o navrácený majetek ve všech ohledech pozitivní záležitostí.

³³⁰³ lesy patřící do bývalého panství Jezeří (celkem cca 3,000 hektarů), které byly převedeny na společnost Lesy JEZEŘÍ, k.s.; jejími jedinými komanditisty se v letech 1998-2004 postupně stali Bernhart Otto Peter Prinz zu Sayn - Wittgenstein - Hohenstein a Alexander von Witzleben; lesy patřící do bývalého panství Bílina (celkem cca 3,000 hektarů) byly převedeny na společnost Lesy Sever, s.r.o., jejímž 99%ním společníkem se stal v roce 2005 Mag.Dr.jur. Georg Thaler; zámek Jezeří byl vrácen České republice; prodej zámku Roudnice nad Labem je v současnosti předmětem jednání s městem Roudnice nad Labem; hrad Vysoký Chlumec s mobiliářem byl prodán již v průběhu devadesátých let společně s celým bývalým panstvím

³³⁰⁴ prodej mobiliáře zámku Mělník , například nábytku, porcelánu, obrazů Karla Škréty, Václava Vavřince Reinera a Petra Brandla; rovněž prodej obrazů Camilla Boccaccina, Sebastiana Ricci, Antonia Zanchi, Karla Škréty, Petra Brandla, Václava Vavřince Reinera, Corneline Pietersz. Begy, Esaiase II. van de Velde a následovníka Albrechta Dürera Národní galerii v Praze

³³⁰⁵ panství Bechyně bylo prodáno podnikateli Josefu Šťávovi, který jej vlastní přes lichtenštejnskou firmu Panství Bechyně SE

³³⁰⁶ např. zámek Ostrava-Kunčice

V. ABSTRACT/ ENGLISH SUMMARY

The objects of this dissertation thesis are restitutions of property of former noble families in the Czech Republic after the year 1989. It concerns very controversial theme; this statements is even more valid if we speak about disputable restitutions of property. The issue is only rarely viewed from complex and impartial angle; this fact is caused i.a. by great complicacy of the factual and legal substance. Even the availability of historical documents is problematic, too. The public is frequently not aware of or has even no idea on certain key facts of individual cases, as a result of which usually only certain matters are perceived; this subjective perception is strengthened by individuals, who are from various reasons interested in ending the controversies concerning restitution of property of former noble families in favor of these former owners; these individuals use during their activities different instruments, which are described in detail in this dissertation thesis. In their efforts, the media are frequently their important backers, who not from interest, but due to unfamiliarity or ignorance, stress in some cases only the facts in favor of the former owners of property, which ends in deformed view of public on some very disputable cases. This dissertation thesis is intending to accomplish complex view and stress even the lesser-known facts.

Methodically, this thesis stems from both detailed legal analysis of major restitution legal regulations enacted after the year 1989 and general reference to the remaining ones, including their locking in period relationships, and detailed analysis of eight important disputable cases of restitution of property of former noble families; where the greatest part of this analysis is devoted to analysis of relevant court and administrative rulings. Last but not least, as a part of the analysis of these cases, also their media picture in Czech periodical press is pointed out; this is further critically evaluated.

In the introductory part, this dissertation thesis describes historical context, this from the creation of independent Czechoslovak state and the ideas of first Czechoslovak president Tomáš Garrigue Masaryk as expressed in his book *New Europe – Slavonic Position*, where it is i.a. stressed the idea that big land property should be divided into lots as it had been done in Ireland; first land reform, further international treaties concluded after the end of second world war (especially the Treaty No. 150/1947 Coll., on Reparations from Germany, creation of Inter-allied Reparation Office and on Return of Monetary Gold (the so called “Paris Reparation Treaty”)), the decrees of the president of the republic and post-war legislation, especially the Act No. 142/1947 Coll., on Revision of the First Land Reform. The dissertation thesis also subsequently evaluates political and other prerequisites for enactment of restitution laws enabling restitution of property in the period after the year 1989, and briefly compares the situation in Czechoslovakia, or in the Czech Republic respectively, with other post-communist countries. The essay also briefly mentions the extent of restitutions in the Czech Republic which under no circumstances related only to former noble families, stresses the fact that many cases are not yet finalized and that the restitution of further property (church) is currently subject of complicated political discussions and negotiations. The thesis further adverts to the effect of restitutions on peace of persons concerning ownership and other relations and the overall legal environment in the Czech Republic, as well as frequent complicated phenomenon connected with restitutions.

In the part devoted to analysis or restitution and related legal regulations the thesis focuses at first on general characteristics of all restitution legal regulations as well as on brief mentioning of the second way, by which some of former owners of confiscated property or their legal successors endeavor to regain it, and that are the civil law actions on ownership determination. The special legal regulations re mentioned: the Act No. 298/1990 Coll., on Modification of Some Property Relations of Holy Orders and Congregations and Olomouc Archbishopric, as amended, Act No. 172/1991 Coll., on Conditions of Transfer of Some Items

from Czech Republic to the Ownership of Municipalities, as amended, Act No.173/1990 Coll., by which the Act No. 68/1956 Coll., on Organization of Physical Training and by which Some Legal Relations Related to Voluntary Gym Organization is Repealed, as well as the Act No. 212/2000 Coll., on Mitigation of Some Property Wrongdoing Incurred by Holocaust and on Modification of the Act No. 243/1992 Coll., by which Some Legal Relations Connected to the Act No. č. 229/1991 Coll., on Modification of Ownership Relations to Soil and Other Agricultural Property, as modified by the Act No. 93/1992 Coll., are Regulated, as amended. Further, an analysis of basic principles or restitution legal regulations has been done.

Then, detailed interpretation of provisions of four general restitution laws that enable making claims on confiscated property follows. It concerns Act No. 403/1990 Coll., on Mitigation of Consequences of Some Property Wrongdoing; Act No. 87/1991 Coll., on Out-of-Court Rehabilitations; Act No. 229/1991 Coll., on Modification of Ownership Relations to Soil and Other Agricultural Property; and finally, Act No. 243/1992 Coll., by which some Legal Relations Connected with Act No. 229/1991 Coll., are Regulated; this in division to original wording of these restitution laws with general comments and to amended wording with detailed comments, including also notes to their numerous modifications and frequent reference to relevant court rulings.

The greatest part of this dissertation thesis is devoted to most-comprehensive mapping and legal analysis of restitution of property of former noble families, the study of which may be very beneficial from both the view of theory as well as from the view of professional experience; this is i.a. because some restitution cases are not yet finalized. Practically, the disputable restitutions of property are illustrated on eight (or by counting of both braches of cases Des Fours-Walderode and Colloredo-Mannsfeld on ten) big model cases. Four of these model cases are related to restitution claims exercised mainly through restitution legal regulation; this concerns concretely the cases Des Fours-Walderode (the former property of both Dřínov and Smržovka-Hrubý Rohozec branch of the family), Colloredo-Mannsfeld (the former property of both Opočno and Dobříš-Zbiroh branch of the family), Salm-Reifferscheidt and Trauttmansdorff-Weinsberg. Four more cases are dealing with restitution claims exercised mainly through civil-law actions on ownership determination; this concerns concretely the cases Kinsky, Harrach, Thun-Hohenstein a Schaumburg-Lippe, with the proviso that these cases are analyzed in their complexity, which means that should the former noble families assert claims on confiscated property through restitution legal regulations (the cases Harrach and Schaumburg-Lippe), this is mentioned in the thesis. Each of the eight cases is divided into five parts: history of confiscation, the property claimed, the persons asserting property claims, the restitution case and its media picture. These restitution cases may be appraised as very important and, from the legal and factual point of view, extremely complicated; also by these reasons, the extent of this dissertation thesis reached – even by using condensed line-space – almost 500 pages.

During this occasion it is eligible to stress that the individual restitution cases, though all complicated, are of different complexity; is some of them, it was necessary due to existence of many type-different disputes to treat them separately (e.g. in the Colloredo-Mannsfeld case there are four the basic groups); this was the main cause for different extent of individual cases. The most complicated case (Colloredo-Mannsfeld) is occupying almost ninety pages of this dissertation thesis, whereas the least complicated case (Thun-Hohenstein) only seven.

The main focus of attention of this dissertation thesis is therefore the disputable cases of restitutions of property. Even if it is the main goal of this dissertation thesis to serve the most comprehensive survey of eight great restitution cases, this thesis remembers also the other disputable and non-disputable cases of restitution of property of former noble families. These other cases of disputable restitutions of property of former noble families, and also te non-

disputable restitutions cases, in which the claimants from former noble families received their property based on agreements, as well as more important restitution of property of legal entities, are mentioned in this essay in well-arranged summary sheets in supplements to the dissertation thesis; these overviews were never elaborated in such a great detail in any expert work.

Finally, this dissertation thesis also briefly evaluates the media picture of restitutions of former noble families as was created in nationwide and regional daily newspapers, this at each analyzed case separately; the effort is to point out some excesses in news service, which were without the borders of matter-of-fact informing about the specific case. In relation to this it is eligible to remember that I dealt with the issue of periodical press ownership in separate monograph, where it was generally reminded that the field of restitutions of property of former noble families is one of the few areas in which there are remarkable excesses from fair-mindedness of informing.

At the close, this doctoral thesis evaluates the possibilities of further development of analyzed disputable restitutions of property of former noble families in the Czech Republic, and in relation to this, it tries to provide reasoning for the fact why the development of restitution of property in the Czech republic was as such and whether it was possible to prevent complicated court cases by sophisticated and properly elaborated legal regulations.

Also, an extensive 18-pages chronology of the most important occurrences and events in the individual restitution cases, as well as related event that took part during second world war and consequential time period.

VI. ABSTRAKT

Předmětem této disertační práce jsou restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989. Jedná se o velmi kontroverzní téma; toto konstatování pak platí dvojnásob v případě restitucí sporných. Málokdy však bývá na jejich problematiku nahlíženo komplexně a nestranně; tento fakt je dán mimo jiné velkou složitostí skutkové i právní materie. Problémem je také dostupnost historických dokumentů. Veřejnosti často nejsou známa některá důležitá fakta jednotlivých případů, v důsledku čehož zpravidla dochází k subjektivnímu vnímání pouze některých záležitostí; toto subjektivní vnímání často je posilováno osobami, které mají z nejrůznějších důvodů zájem na tom, aby byly sporné restituce majetku bývalých šlechtických rodů ukončeny ve prospěch původních vlastníků, a využívají přitom prostředků, které jsou detailně rozebrány v této disertační práci. V této snaze jsou jim nezdědkakdy významným pomocníkem média, která vesměs z neznalosti a tedy nevědomě zdůrazňují v některých případech pouze skutečnosti svědčící ve prospěch bývalých vlastníků majetku, což vyúsťuje v často značně pokřivený pohled veřejnosti na některé kauzy. Tato disertační práce by se proto chtěla pokusit o komplexní pohled a zdůraznění některých méně známých faktů.

Metodicky tato práce vychází jednak z podrobného rozboru hlavních restitučních právních předpisů přijatých po roce 1989 a rámcového zmínění ostatních, včetně zakotvení v dobových souvislostech, jednak podrobné analýzy osmi významných sporných kauz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, kdy největší část této analýzy je věnována právnímu rozboru příslušných soudních a správních rozhodnutí. V neposlední řadě je v analýze těchto kauz formou shrnujících přehledů poukázáno na jejich mediální obraz v českém periodickém tisku, který je dále kriticky zhodnocen.

V úvodní části tato disertační práce popisuje historické souvislosti, a to již od vzniku samostatného československého státu a představ prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka, vyjádřených v jeho knize *Nová Evropa*, *Stanovisko slovanské*, kde je mj. zdůrazněna myšlenka, že velký pozemkový majetek je třeba rozparcelovat obdobně, jak k tomu došlo v Irsku; první pozemkové reformy, dále mezinárodních dohod uzavřených po ukončení druhé světové války (zejména dohody č. 150/1947 Sb., o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata, nazývané tzv. Pařížská reparační dohoda), dekretů presidenta republiky, a poválečných zákonů, zejména zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy. Disertační práce rovněž následně zkoumá politické a další předpoklady pro uzákonění právních norem umožňujících restituce majetku v období po roce 1989, a stručně srovnává stav v Československu, resp. České republice, se stavem v dalších postkomunistických zemích. Práce rovněž stručně zmiňuje rozsah restitucí v ČR, které se zdaleka nedotýkaly pouze bývalých šlechtických rodů, zdůrazňuje fakt, že mnohé případy nejsou doposud uzavřeny a restituce dalšího majetku (církev) je v současnosti předmětem komplikovaných politických diskusí a jednání. Práce dále poukazuje na vliv restitucí na právní jistotu osob ohledně vlastnických a jiných vztahů a celkové právní prostředí v České republice obecně, jakož i na četné problematické jevy s restitucemi spojené.

V části věnované analýze restitučních a souvisejících právních předpisů se práce soustřeďuje nejprve na obecnou charakteristiku všech restitučních právních předpisů, jakož i na zmínění druhého způsobu, pomocí kterého se někteří bývalí vlastníci zabaveného majetku či jejich právní nástupci snažili o jeho znovuzískání, a sice občanskoprávních žalob na určení vlastnictví. Krátce jsou zmíněny speciální restituční předpisy: zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 172/1991 Sb., o podmínkách přechodu některých věcí z České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č.

173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, ve znění pozdějších předpisů, jakož i zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dále je provedena analýza základních principů restitučních právních předpisů.

Následuje podrobný výklad ustanovení čtyř obecných restitučních právních předpisů umožňujících vznášení restitučních nároků na zabavený majetek: zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé právní vztahy související se zákonem č. 229/1991 Sb.; a to v členění na původní znění těchto čtyř restitučních právních předpisů se základními poznámkami a jejich podrobně komentovaného novelizovaného znění, zahrnující rovněž poznámky k jejich četným novelizacím a početné odkazy na relevantní judikaturu.

Největší část této disertační práce je věnována co nejkompexnějšímu zmapování a právní analýze restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, jejichž rozbor může být rovněž velmi přínosná jak z hlediska teorie, tak i praxe; některé případy totiž nejsou ještě zcela ukončeny. Prakticky jsou sporné restituce dokladovány na osmi (resp. v případě započtením obou částí u kauz Des Fours-Walderode a Colloredo-Mannsfeld deseti) velkých modelových případech. Čtyři tyto modelové případy se týkají restitučních nároků uplatňovaných převážně cestou restitučních předpisů, a sice konkrétně jde o kauzy Des Fours-Walderode (majetek drínovské i hruborohozecko-smržovské větve rodiny), Colloredo-Mannsfeld (majetek opočenské i dobříšsko-zbirožské větve rodiny), Salm-Reifferscheidt a Trauttmansdorff-Weinsberg. Další čtyři případy se zabývají restitučními nároky uplatňovanými cestou občanskoprávních žalob na určení vlastnictví, a sice konkrétně to budou kauzy Kinsky, Harrach, Thun-Hohenstein a Schaumburg-Lippe, s tím, že tyto případy jsou analyzovány ve své úplnosti, tzn. v případě uplatňování nároků na zabavený majetek nejprve restituční cestou (kauzy Harrach a Schaumburg-Lippe) je toto v této práci zmíněno. Každá z osmi kauz je přehledně členěna na pět částí: historii konfiskace, nárokovaný majetek, osoby vznášející majetkové nároky, restituční kauzu a její mediální obraz. Tyto kauzy by se daly hodnotit jako velmi významné a po právní stránce mimořádně složité; i díky tomu dosáhl rozsah této disertační práce ve zhuštěném řádkování téměř 500 stran.

Je při této příležitosti vhodné poznamenat, že jednotlivé restituční kauzy jsou různě složité; v některých z nich bylo díky existenci mnoha typově odlišných sporů nutno pojednat o nich samostatně (např. v kauze Colloredo-Mannsfeld jsou tyto základní skupiny celkem čtyři); z toho potom v praxi vyplynul jejich rozdílný rozsah. Nejsložitější kauza (Colloredo-Mannsfeld) zaujímá téměř devadesát stran disertační práce, zatímco kauza nejméně složitá (Thun-Hohenstein) pouze sedm.

Hlavním objektem zájmu této disertační práce tedy jsou vybrané restituční případy sporné. I když tedy je hlavním cílem této disertační práce podat co nejkompexnější obraz osmi velkých sporných restitučních kauz, pamatováno je i na ostatní sporné i nesporné restituce majetku bývalých šlechtických rodů. Tyto ostatní případy sporné restituce majetku bývalých šlechtických rodů, i restituce nesporné, kdy byl žadatelům z řad bývalé šlechty nárokovaný majetek vydán na základě dohod, jakož i významnější restituce majetku právnických osob, jsou v této práci zmíněny v přehledných shrnujících tabulkách obsažených v přílohách na konci práce, které v tomto rozsahu zatím ještě nikdy nebyly v odborné práci zpracovány.

Konečně disertační práce rovněž krátce analyticky hodnotí mediální obraz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů, jak byl vytvořen zejména v celostátním denním tisku, a to u

každé analyzované kauzy zvlášť, přičemž je snahou rovněž poukázat na některé excesy ve zpravodajství, které již byly mimo rámec objektivního informování. V této souvislosti lze připomenout, že jsem se problematikou vlastnictví periodického tisku zabýval v samostatné monografii kde bylo rámcově připomenuto, že právě oblast restitucí majetku bývalých šlechtických rodů je jednou z mála oblastí, kde dochází k pozoruhodným vybočením z objektivity informování.

V závěru tato práce hodnotí možnosti dalšího vývoje popisovaných sporných restitučních kauz bývalých šlechtických rodů v ČR, a v návaznosti na to se snaží o zdůvodnění faktu, proč se vývoj restitucí majetku bývalých šlechtických rodů v České republice ubíral právě konkrétním směrem, a zda a jak bylo možné vhodně zvolenou a propracovanou právní úpravou předejít komplikovaným mnohaletým sporům.

Připojena je rovněž rozsáhlá osmnáctistránková chronologie nejdůležitějších událostí jednotlivých restitučních kauz, jakož i souvisejících událostí druhé světové války a období bezprostředně navazujících.

VII. PRAMENY A LITERATURA

VII.1 PRAMENY

1) právní předpisy, judikatura:

a) normy obecné /ve znění pozdějších předpisů/:

1. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;
2. usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky;
3. mezinárodní smlouva č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících;
4. mezinárodní smlouva č. 120/1976 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech;
5. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník;
6. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád;
7. zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník;
8. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon;
9. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád);
10. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád;
11. zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní;
12. zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon);
13. zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním;
14. zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích;
15. zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu;
16. zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

b) normy speciální – restituční legislativa /ve znění pozdějších předpisů/:

1. zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd;
2. zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích;
3. zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku;
4. zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.;
5. zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací arcibiskupství olomouckého;
6. zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací;
7. zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, spolu s předpisy vydanými k jejich provedení;
8. zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci;
9. zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.;
10. zákon č. 480/1991 Sb., o době nesvobody.

c) dekrety presidenta republiky a poválečná legislativa

(i) dekrety presidenta republiky

1. dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů;
2. dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa;
3. dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy;
4. dekret presidenta republiky číslo 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech;
5. ústavní dekret presidenta republiky č. 11 z 3.8.1944 o obnovení právního pořádku (publikován jako vyhláška ministra vnitra z 27.7.1945 o platnosti ústavního dekretu presidenta republiky z 3.8.1944, č. 11 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku pod č. 30/1945 Sb.);

(ii) poválečná legislativa

1. dohoda č. 150/1947 Sb., o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata
2. ústavní zákon č. 57/1946, kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety presidenta republiky;
3. zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou;
4. zákon č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících;
5. vyhláška Ministerstva vnitra č.j. Z/II- 1 66/45 z 16.1.1946 – Nacistické a fašistické organizace – výklad ustanovení § 2 a § 3 retribučního dekretu;
6. vyhláška Ministerstva vnitra č.j. Z/II-27072/45-1 z 8.3.1946 – Nacistické a fašistické organizace – výklad ustanovení § 2 a § 3 retribučního dekretu (dodatek);
7. úprava československého státního občanství podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. In: Oběžník Ministerstva vnitra z 24.8.1945, č.j. A-4600-16/8-45, ref. A;
8. předpisy o československém státním občanství, vydané po okupaci – prováděcí předpis k ústavnímu dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. In: Věstník Ministerstva vnitra, roč. XXVII. z 15.8.1945;
9. oběžník Ministerstva vnitra z 1.11.1945 č. A-4600-5/10-45-VI/3;
10. oběžník Ministerstva vnitra z 2.5.1946 č. A-4600-4/4-46-VI/3;

d) již neplatné dekrety presidenta republiky a již neplatná poválečná legislativa

(i) již neplatné dekrety presidenta republiky

1. ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské;
2. dekret presidenta republiky č. 38/1945 Sb., o přísném trestání drancování;
3. ústavní dekret presidenta republiky č. 2 z 15.10.1940 o prozatímním výkonu moci zákonodárné (publikován jako přetisk z roč. I. Úředního věstníku československého, vydaného v Londýně 4.12.1910 pod č. 20/1945 Sb.);
4. dekret presidenta republiky č. 124/1945 Sb., o některých opatřeních ve věcech knihovních;

(ii) již neplatná poválečná legislativa

1. zákon č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy;
2. zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě);
3. zákon č. 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku;

e) prvorepubliková legislativa

1. zákon č. 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly;
2. zákon č. 354/1921 Sb. z. a n., o převzetí statků a majetku případných států podle mírových smluv;
3. zákon Národního výboru č. 32/1918 Sb. z. a n. o obstavení velkostatků;
4. zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového;
5. zákon č. 318/1919 Sb. z. a n., o zajištění půdy drobným pachtýřům;
6. zákon č. 179/1924 Sb., o zrušení svěřenectví;

e) mezinárodní dohody a normy práva Evropské unie

1. Dohoda o reparacích od Německa, o zřízení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata číslo 150/1947 Sb., uzavřená v Paříži dne 21. prosince 1945;

f) judikatura:

A. české soudy;

a) okresní, krajské a vrchní soudy

1. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č.j. 18 Co 488/2003-545 z 17.3.2004;
2. rozsudek Okresního soudu v Pardubicích č.j. 10 C 88/92-153 z 27.6.1997;
3. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 585/97-153 z 17.3.1998;
4. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 18 Co 272/2003 z 30.9.2003;
5. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 25 C 306/91 z 12.5.1992;
6. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 18 Co 372/99-231 z 14.4.1999;
7. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 419/2004-538 z 31.3.2005;
8. rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 4 Cdo 198/94-59 z 29.12.1995;
9. rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 392/98 z 28.8.2000;
10. rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 29 Ca 101/99 z 29.3.2001;
11. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 646/2002-275 z 13.5.2003;
12. rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 6 C 192/2000-181 z 12.6.2002;
13. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 14C 60/2005-779 z 17.1.2006;
14. rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 26 Co 329/2006-962 z 18.10.2006;
15. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 14 C 276/99-547 z 4.11.2003;
16. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 57/2004 z 24.3.2004;
17. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 14 C 276/99-247 z 12.2.2001;
18. usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 230/2001 z 19.9.2001;
19. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 14 C 276/99-122 z 19.1.2000;
20. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 240/2000 z 29.11.2000;
21. rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 10 Co 375/93-113 z 8.3.1994;
22. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 7 C 94/92-52 z 30.4.1993;
23. rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 5 C 147/92 z 27.6.2003;
24. rozsudek Okresního soudu v Pardubicích č.j. 5 C 207/98-120 z 2.8.1999;
25. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 351/99-164 z 1.6.2000;

26. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č.j. 24 Co 181/2002-392 z 5.8.2002;
27. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 71/2001 z 6.12.2001;
28. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 52/2001 z 30.10.2001;
29. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 341/99 z 23.2.2000;
30. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 283/2000 z 25.10.2000;
31. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 148/2003-328 z 20.11.2003;
32. rozsudek Okresního soudu v Semilech č.j. 5 C 327/96-299 z 5.12.2002;
33. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 248/2006-464 z 20.7.2006;
34. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové č.j. D 1753/2001-454 z 25.5.2006;
35. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 30 Co 1/2008-277 z 10.6.2008;
36. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové č.j. 7 C 144/2006-147 z 22.10.2007;
37. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové č.j. 9 C 69/2006-335 z 9.3.2006;
38. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 2/2008 z 16.9.2008;
39. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 4/2007 z 9.10.2007;
40. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21 Co 393/2005 z 16.11.2005;
41. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové č.j. 24 C 55/2003-65 z 30.11.2004;
42. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21 Co 270/2004 z 20.9.2004;
43. rozsudek Okresního soudu v Trutnově č.j. 6 C 92/2003-239 z 15.12.2004;
44. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 329/2006 z 3.11.2006;
45. rozsudek Okresního soudu v Příbrami č.j. 14 C 60/2005-779 z 17.1.2006;
46. rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 8 C 13/2005-464 z 13.9.2005;
47. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 24 Co 30/2006 z 5.6.2006;
48. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č.j. 5 Co 2773/2006-228 z 14.11.2006;
49. usnesení Okresního soudu ve Strakonici č.j. 4 C 262/2004-214 z 9.10.2006;
50. rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 28 Ca 317/98-35 z 28.1.2000;
51. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 295/2005-532 z 28.2.2006;
52. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 6 C 260/99-46 z 19.4.2005;
53. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 298/2005-534 z 28.2.2006;
54. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 8 C 33/2000-501 z 19.4.2005;
55. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 26 Co 358/99z 23.3.2000;
56. rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 63/95 z 16.3.1999;
57. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 299/2005-413 z 28.2.2006;
58. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 8 C 41/2000-375 z 19.4.2005;
59. rozsudek Okresního soudu v Kladně č.j. 15 C 57/2001-80 z 16.10.2002;
60. rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 30 Co 46/2003-97 z 5.3.2003;
61. usnesení Okresního soudu v Kladně č.j. 15 C 57/2001-105 z 18.6.2003;
62. rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 30 Co 411/2003-117 z 15.10.2003;
63. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 6 C 63/2000-841 z 22.2.2006;
64. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 20 Co 197/2006-888 z 17.10.2006;
65. rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 8 Ca 342/2006-180 z 19.6.2008;
66. rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 361/97 z 7.10.1998;
67. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 300/2005-462 z 28.2.2006;

68. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 5 C 246/99-430 z 19.4.2005;
69. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 297/2005-368 z 28.2.2006;
70. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 4 C 170/99-335 z 19.4.2005;
71. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 296/2005-510 z 28.2.2006;
72. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 5 C 245/99-477 z 19.4.2005;
73. rozsudek Okresního soudu v Náchodě č.j. 6 C 269/99-496 z 19.4.2005;
74. rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 28 Ca 107/2000-62 z 14.11.2001;
75. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 256/2004 z 21.6.2005;
76. rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí č.j. 8 C 2/2002-187 z 19.4.2004;
77. rozsudek Krajského soudu Praze sp. zn. 30 Co 197/2004 z 15.11.2004;
78. rozsudek Okresního soudu v Rakovníku č.j. 3 C 470/2001-238 z 3.9.2002;
79. usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 30 Co 433/2002 z 30.10.2002;
80. rozsudek Okresního soudu v Rakovníku č.j. 3 C 470/2001-518 z 13.3.2003;
81. usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. 30 Co 266/2003 z 9.7.2003;
82. rozsudek Okresního soudu v Rakovníku č.j. 3 C 470/2001-371 z 9.1.2004;
83. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 22 Co 385/2004 z 31.3.2005;
84. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 10 C 85/2002 -160 z 18.6.2004;
85. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 Co 552/2004 z 16.3.2005;
86. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 6 C 72/2002-211 z 25.6.2004;
87. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 35 Co 213/2004 z 30.9.2004;
88. rozsudek Okresního soudu v Děčíně č.j. 19 C 279/2001-99 z 24.11.2003;
89. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 Co 544/2004 z 16.3.2005;
90. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 6 C 70/2002-258 z 25.6.2004;
91. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 C 353/2004 z 16.3.2005;
92. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 8 C 90/2002-143 z 4.5.2004;
93. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 30 C 1/2005 z 23.3.2005;
94. rozsudek Okresního soudu v Kladně č.j. 15 C 124/2002-92 z 30.7.2003;
95. rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 19 Co 278/2004 z 20.10.2004;
96. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 č.j. 12 C 159/2001-101 z 27.4.2004;
97. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 C 445/2004;
98. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 8 C 68/2002-209 z 11.6.2004;
99. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 35 Co 292/2003 z 129.5.2004;
100. rozsudek Okresního soudu v České Lípě č.j. 9 C 679/2001-581 z 5.3.2003;
101. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 22 Co 359/2002 z 31.3.2005;
102. rozsudek Okresního soudu v Chrudimi č.j. 8 C 133/2002-176 z 25.2.2004;
103. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 29 Co 119/2004 z 27.1.2005;
104. rozsudek Okresního soudu v Děčíně č.j. 19 C 336/2001-44 z 9.10.2003;

b) Nejvyšší soud ČR

1. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 93/2005 z 14.8.2005;
2. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2446/2000 z 24.4.2001;

3. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1535/2004 z 24.2.2005;
4. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1222/2001 z 11.9.2003;
5. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 2772/2000 z 11.9.2003;
6. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1891/2004 z 19.1.2005;
7. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1833/2003-303 z 4.12.2003;
8. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 683/2002 z 28.5.2003;
9. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1145/2003 z 14.10.2003;
10. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1858/2003 z 23.9.2003;
11. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1115/2003 z 23.9.2003;
12. rozsudek Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1733/2000-275 z 31.8.2000;
13. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 262/2002 z 28.1.2003;
14. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 231/2002 z 26.2.2002;
15. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1371/2001 z 19.11.2001;
16. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 968/2001 z 28.6.2001;
17. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 768/2000 z 31.7.2000;
18. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 2076/2000 z 24.1.2001;
19. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1992/2006-418 z 27.9.2006;
20. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2098/2006 z 31.8.2006;
21. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2472/2002 z 15.10.2003;
22. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 2076/2000 z 24.1.2001;
23. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1535/2004 z 24.2.2005;
24. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1952/2005 z 24.4.2006;
25. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 244/2005 z 26.10.2005;
26. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 2556/2005-580 z 22.2.2007;
27. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 94/2007-1002 z 13.12.2007;
28. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 1666/2007 z 24.9.2008;
29. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2817/2006 z 29.11.2006;
30. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 142/2009 z 11.3.2009;
31. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 4351/2008-279 z 20.11.2008;
32. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 93/2005 z 14.8.2005;
33. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 236/2007-329 z 3.7.2007;
34. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2873/2006 z 6.11.2007;
35. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1997/2006-582 z 27.9.2006;
36. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1995/2006-583 z 27.9.2006;
37. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Nd 262/2008 z 20.8.2008;
38. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Nd 280/2008 z 22.10.2008;
39. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Nd 308/2008 z 22.10.2008;
40. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2191/2006 z 18.7.2007;
41. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1347/2005 z 3.8.2005;
42. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1324/2006 z 29.6.2006;
43. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2051/2005 z 25.10.2005;
44. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 810/2005 z 28.4.2005;
45. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2020/2005 z 27.9.2005;
46. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2348/2005 z 27.10.2005;
47. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2420/2005 z 23.11.2005;
48. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1158/2005 z 8.8.2005;
49. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2102/2005 z 27.10.2005;
50. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2882/2004 z 27.9.2005;
51. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2711/2005 z 23.3.2006;
52. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 2508/2005 z 23.11.2005;

53. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1994/2006-511 z 31.8.2006;
54. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1993/2006-559 z 27.9.2006;
55. usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 1996/2006-463 z 28.2.2006;

c) Ústavní soud ČR

1. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/04 z 25.1.2006;
2. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 107/04 z 16.12.2004;
3. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 6/05 z 20.12.2005;
4. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 189/02 z 3.8.2005;
5. stanovisko Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 21/05 z 1.11.2005;
6. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 528/02 z 2.2.2005;
7. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 39/02 z 17.12.2002;
8. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 143/2001 z 14.3.2002;
9. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 75/96 z 17.12.1996;
10. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 217/96 z 30.10.1997;
11. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 164/97 z 19.1.2000;
12. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 475/97 z 9.6.1999;
13. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 25/98 z 10.3.1999;
14. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 41/94 z 29.11.1994;
15. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 143/01 z 14.3.2001;
16. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 194/96 z 25.3.1997;
17. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 145/01 z 14.1.2003;
18. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 18/97 z 29.9.1999;
19. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 178/99 z 30.9.1999;
20. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 180/99 z 14.1.2000;
21. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 53/94 z 30.5.1995;
22. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1256/07 z 6.6.2007;
23. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 75/96 z 17.12.1996;
24. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 668/08 10.7.2008;
25. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 176/2000 z 4.10.2005;
26. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 363/01 z 6.1.2006;
27. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 142/02 z 21.3.2002;
28. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 8/02 z 16.4.2002;
29. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 293/2000 z 7.6.2000;
30. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 33/01 z 8.3.2000;
31. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1023/07 z 3.12.2007;
32. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 346/04 z 25.10.2004;
33. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 691/06 z 16.11.2008;
34. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 3122/08 z 13.1.2009;
35. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 527/09 z 2.4.2009;
36. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2204/08 z 30.10.2008;
37. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 3095/08 z 28.1.2009;
38. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 211/06 z 31.8.2006;
39. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 829/06 z 3.7.2007;
40. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 330/96 z 15.12.2007;
41. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 430/02 z 29.1.2003;
42. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 830/06 z 15.1.2007;
43. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 114/96 z 25.9.1997;
44. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 333/03 z 1.4.2004;
45. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 117/2000 z 31.1.2007;

46. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 39/99 z 26.3.2002;
47. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 123/02 z 23.5.2002;
48. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 33/01 z 17.7.2002;
49. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 735/06 z 9.10.2007;
50. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 173/05 z 24.4.2005;
51. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 79/05 z 4.5.2005;
52. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 180/05 z 16.6.2005;
53. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 303/05 z 22.6.2005;
54. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 174/05 z 23.6.2005;
55. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 210/05 z 29.6.2005;
56. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 401/05 z 19.7.2005;
57. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 213/05 z 2.8.2005;
58. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 211/05 z 8.8.2005;
59. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 221/05 z 18.8.2005;
60. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 220/05 z 27.9.2005;
61. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 211/05 z 27.9.2005;
62. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 347/05 z 18.1.2006;
63. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 14/06 z 6.2.2006;
64. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 16/06 z 7.2.2006;
65. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 21/06 z 8.2.2006;
66. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 17/06 z 21.2.2006;
67. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 71/06 z 28.2.2006;
68. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 16/06 z 2.3.2006;
69. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 13/06 z 16.3.2006;
70. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 137/06 z 16.3.2006;
71. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 134/06 z 16.3.2006;
72. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 18/06 z 22.3.2006;
73. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 15/06 z 22.3.2006;
74. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 13/06 z 23.3.2006;
75. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 15/06 z 29.3.2006;
76. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 12/06 z 29.3.2006;
76. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 642/06 z 29.3.2006;
77. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 133/06 z 6.4.2006;
78. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 87/06 z 10.4.2006;
79. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 15/06 z 19.4.2006;
80. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 132/06 z 27.4.2006;
81. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 114/06 z 27.4.2006;
82. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 243/06 z 3.5.2006;
83. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 72/06 z 4.5.2006;
84. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 236/06 z 4.5.2006;
85. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 73/06 z 10.5.2006;
86. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 225/06 z 10.5.2006;
87. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 219/06 z 10.5.2006;
88. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 216/06 z 10.5.2006;
89. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 20/06 z 11.5.2006;
90. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 17/06 z 11.5.2006;
91. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 14/06 z 11.5.2006;
92. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 234/06 z 15.5.2006;
93. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 245/06 z 15.5.2006;
94. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 88/06 z 16.5.2006;

95. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 74/06 z 16.5.2006;
96. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 226/06 z 16.5.2006;
97. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 223/06 z 16.5.2006;
98. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 220/06 z 16.5.2006;
99. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 217/06 z 16.5.2006;
100. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 351/06 z 17.5.2006;
101. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 227/06 z 23.5.2006;
102. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 224/06 z 23.5.2006;
103. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 350/06 z 23.5.2006;
104. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 75/06 z 29.5.2006;
105. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 306/06 z 1.6.2006;
106. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 281/06 z 1.6.2006;
107. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 246/06 z 1.6.2006;
108. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 245/06 z 1.6.2006;
109. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 243/06 z 1.6.2006;
110. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 242/06 z 1.6.2006;
111. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 233/06 z 1.6.2006;
112. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 491/06 z 13.6.2006;
113. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 327/06 z 14.6.2006;
114. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 324/06 z 14.6.2006;
115. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 404/06 z 14.6.2006;
116. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 344/06 z 20.6.2006;
117. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 342/06 z 20.6.2006;
118. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 439/06 z 28.6.2006;
119. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 403/06 z 28.6.2006;
120. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 345/06 z 29.6.2006;
121. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 342/06 z 29.6.2006;
122. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 341/06 z 29.6.2006;
123. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 244/06 z 29.6.2006;
124. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 241/06 z 29.6.2006;
125. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 237/06 z 29.6.2006;
126. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 235/06 z 29.6.2006;
127. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 232/06 z 29.6.2006;
128. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 326/06 z 10.7.2006;
129. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 212/06 z 10.7.2006;
130. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 343/06 z 13.7.2006;
131. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 340/06 z 13.7.2006;
132. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 246/06 z 17.7.2006;
133. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 194/06 z 18.7.2006;
134. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 235/06 z 20.7.2006;
135. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 226/06 z 20.7.2006;
136. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 13/06 z 20.7.2006;
137. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 344/06 z 25.7.2006;
138. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 73/06 z 25.7.2006;
139. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 343/06 z 25.7.2006;
140. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 244/06 z 25.7.2006;
141. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 241/06 z 25.7.2006;
142. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 328/06 z 31.7.2006;
143. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 325/06 z 31.7.2006;
144. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 341/06 z 2.8.2006;

145. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 242/06 z 2.8.2006;
146. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 236/06 z 2.8.2006;
147. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 233/06 z 2.8.2006;
148. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 221/06 z 21.8.2006;
149. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 218/06 z 21.8.2006;
150. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 363/06 z 29.8.2006;
151. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 237/06 z 29.8.2006;
152. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 234/06 z 29.8.2006;
153. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 14/06 z 9.11.2006;
154. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2142/07 #1 z 22.8.2007;
155. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2138/07 #1 z 19.9.2007;
156. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2139 #1 z 27.9.2007;
157. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2140/07 #1 z 31.10.2007;
158. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2137/07 #1 z 29.11.2007;
159. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2136/07 #1 z 9.1.2008;
160. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 298/06 #1 z 9.1.2008;
161. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2317/07 #1 z 22.1.2008;
162. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2143/07 #1 z 4.2.2008;
163. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2645/07 #1 z 2.6.2008;
164. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1288/08 #1 z 7.7.2008;
165. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1776/08 #1 z 15.8.2008;
166. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 345/06 z 29.8.2006;
167. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 212/05 z 18.8.2006;
168. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 374/05 z 20.7.2005;
169. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 91/05 z 25.10.2005;
170. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 584/05 z 24.11.2005;
171. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 377/05 z 25.11.2005;
172. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 492/05 z 22.2.2006;
173. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 182/06 z 18.4.2006;
174. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 19/06 z 25.4.2006;
175. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 308/05 z 4.5.2006;
176. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 559/05 z 10.5.2006;
177. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 62/06 z 31.5.2006;
178. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 565/05 z 6.6.2006;
179. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 712/05 z 3.8.2006;
180. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 114/06 z 1.11.2006;
181. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 33/06 z 2.11.2006;
183. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 316/06 z 1.11.2007;
184. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2141/07 #1 z 11.3.2008;
185. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 362/06 #1 z 12.3.2008;
186. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 881/06 # z 20.3.2008;
187. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 50/06 z 29.10.2008;
188. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1610/08 #1 z 12.12.2008;
189. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 99/09 #1 z 21.1.2009;
190. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1255/09 #1 z 8.6.2009;
191. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1312/09 #1 z 16.6.2009;
192. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1727/09 #1 z 17.7.2009;
193. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1238/09 #1 z 26.8.2009;
194. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 789/06 #1 z 27.9.2007;
195. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 597/02 z 15.6.2006;

196. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 715/05 z 8.11.2006;
197. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/94 z 8.3.1995;
198. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 53/94 z 30.5.1995;
199. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 87/97 z 9.10.1998;
200. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 448/09 #1 z 31.8.2009;
201. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 553/03 z 24.3.2005;

d) Nejvyšší správní soud

1. rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR č.j. 6A 90/2002-82 z 27.11.2003;
2. usnesení Nejvyššího správního soudu ČR č.j. 6 As 7/2009-262 z 9.4.2009;

e) ministerstva

1. rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR č.j. VS-935/51/2-1998 z 17.1.2002;
2. rozhodnutí ministra vnitra ČR č.j. VS-150/RK/3-2002 z 11.6.2002;
3. rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR č.j. VS-160/RK/3-2006 z 9.10.2006;

B. Pozemkové úřady

1. rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Trutnově č.j. POZ 237/96-Er z 29.1.2001;
2. rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech č.j. PÚ-9/96/C z 3.1.2001;
3. rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Táboře č.j. PÚPr/2922/99-Ri – UZ 362/2 z 6.9.1999;
4. rozhodnutí Ministerstva Zemědělství - Pozemkového úřadu Hradec Králové č.j. R-4979-12385/3002/2005-Bá-B z 16.12.2005;
5. rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech č.j. PÚ 1244/92 z 4.9.1998;

C. Evropský soud pro lidská práva;

- 1) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 12.7.2007, Princ Hans-Adam II. z Liechtensteinu v. Německo. Stížnost č. 42527/98;
- 2) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 4.3.2003, Karl Friedrich Des Fours-Walderode v. Česká republika. Stížnost č. 40057/98;
- 3) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 9.7.2002, Libánský v. Česká republika. Stížnost č. 48446/99;
- 4) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 17.12.2002, Hartman a Hartman v. Česká republika. Stížnost č. 53341/99;
- 5) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 17.12.2002, Laštovková a Mrázek v. Česká republika. Stížnost č. 72059/01;
- 6) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 10.12.2002, Mlynář a Mlynář v. Česká republika. Stížnost č. 70861/01;
- 7) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 27.8.2002, Turek v. Česká republika. Stížnost č. 73403/01;
- 8) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 13.12.2000, Malhouse v. Česká republika. Stížnost č. 33071/96;
- 9) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 5.11.2002, Pinc a Pincová v. Česká republika;

D. další instituce:

- 1) stanovisko Výboru OSN pro lidská práva č. 747/1997, Des Fours-Walderode v. Česká republika, závěrečné stanovisko, 30.10.2001, U.N. Doc. CCPR/C/73/D/747/1997;
- 2) stanovisko Výboru OSN pro lidská práva č. 756/1997, Fábryová vs. Česká republika, U.N. Doc. CCPR/C/73/D/765/1997 (2002);
- 3) stanovisko Výboru OSN pro lidská práva č. 774/1997, Brok vs. Česká republika, U.N. Doc. CCPR/C/73/D/774/1997 (2002);

2) relevantní zprávy vztahující se k tématu (tj. restituce majetku šlechtických rodů) v médiích v období 1989 – 2006:

1. deníky:

Mladá fronta DNES, vydavatel MAFRA, a.s.;
Právo, vydavatel BORGIS a.s.;
Lidové noviny, vydavatel Lidové noviny, a.s.;
Hospodářské noviny, vydavatel ECONOMIA a.s.;
Deník, vydavatel VLTAVA-LABE-PRESS, a.s.
Haló noviny, vydavatel FUTURA, a.s.

2. specializované časopisy:

Národní osvobození, vydavatel Sdružení MAC;
Bulletin advokacie, vydavatel Česká advokátní komora;
Euro, vydavatel EURONEWS a.s.;
Ekonom, vydavatel ECONOMIA a.s.;

3. elektronické časopisy:

Britské listy, www.blisty.cz, vydavatel Jan Čulík;
Elektronická verze časopisu Listy, www.listy.cz, vydavatel nakladatelství Burian a Tichák, s.r.o.;
Virtually, www.virtually.cz, vydavatelka Jana Dědečková;

3) Internet:

www.justice.cz
www.epravo.cz
www.sagit.cz
www.mvcr.cz
www.idnes.cz
www.pravo.cz
www.lidovky.cz
www.ihned.cz
www.denik.cz
www.halonoviny.cz
<http://mfdnes.newton.cz>
<http://pravo.newton.cz>
www.it.newton.cz
www.blisty.cz
www.psp.cz
www.opsv.cz
www.google.com, www.google.cz
www.seznam.cz

www.npu.cz
www.mfdnes.cz
www.novinky.cz
www.concourt.cz
<http://nalus.usoud.cz>
www.nsoud.cz
www.nssoud.cz
www.ctk.cz
www.ceskenoviny.cz
www.judikatura.cz
www.knize-kinsky.cz
www.echr.coe.int
www.bailii.org
<http://cmiskp.echr.coe.int>
<http://racek.vlada.cz>
www.vlada.cz
www.geneall.net
www.silvarium.cz

4) individuální konzultace s odborníky na řešenou problematiku;

zejména následující:

- *Prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.*
- *Prof. PhDr. Vladimír Kašík, DrSc.*
- *Josef Kunetka*
- *Mgr. et Mgr. Oldřich Vaňura*

5) archiv autora;

6) historické dokumenty (neuváděny jednotlivě).

VII.2 LITERATURA

1) Právní problematika:

a) obecné předpisy, teorie práva:

- 1) BOGUSZAK, J. – ČAPEK, J. – GERLOCH, A.: Teorie práva. Praha: Eurolex Bohemia, 2001;
- 2) BAKEŠ, M. a kol.: Finanční právo. Praha: C.H.Beck, 2003;
- 3) BOBEK, M.: Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle čl. 234 (3) SES. Praha: C.H.Beck, 2004;
- 4) ČAPEK, J.: Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva. Praha: Linde Praha, 1995;
- 5) FENYK, J. – ONDRUŠ, R.: Právní styk s cizinou. Praha: Linde Praha, 1997;
- 7) GRUŇ, L.: Finanční právo a jeho instituty. Praha: Linde Praha, 2004;
- 8) HENDRYCH, D. *et al.*: Správní právo. Obecná část. Praha: C.H.Beck, 2003;
- 9) HOLUB, M. *et al.*: Občanský zákoník. Komentář. Praha: Linde Praha, 2003;
- 10) JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní. Praha: Eurolex Bohemia, 2004;
- 11) JELÍNEK, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád. Praha: Linde Praha, 2006;
- 12) JURNÍKOVÁ, J. *et al.*: Správní právo – zvláštní část. Brno: Masarykova univerzita, 2005;
- 13) KADLEČKA, S. a kol.: Správní řád. Praha: ASPI, 2006;
- 14) KNAPP, V. – KNAPPOVÁ, M. *et al.*: Občanské právo hmotné. Praha: Codex, 2002;
- 15) KUBŮ, L. – HUNGR, P. – OSINA, P.: Teorie práva. Praha: Linde Praha, 2007;
- 16) KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé. Brno: Doplněk, 1999;
- 17) KUČERA, Z.: Příklady a případy v mezinárodním právu soukromém. Praha: UK, 1992;
- 18) KUČERA, Z.: Dokumenty ke studiu mezinárodního práva soukromého a obchodního I. Praha: UK, 1984;
- 19) KUNZ, O. – KUČERA, Z. *et al.*: Dokumenty ke studiu mezinárodního práva soukromého a procesního. Praha: UK, 1990;
- 20) KURKA, V. – DRÁPAL, L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde Praha, 2004;
- 21) MASARYK, T. G.: Nová Evropa (Stanovisko slovanské). Brno: Doplněk, 1994;
- 22) MATES, P. – MATOUŠOVÁ, M.: Právní předpisy České republiky 9.5.1945 – 31.12.1997. Praha: Linde Praha, 1998
- 23) NOVOTNÝ, O. – DOLENSKÝ, A. *et al.*: Trestní právo hmotné I. Praha: ASPI, 2003;
- 24) NOVOTNÝ, O. – DOLENSKÝ, A. *et al.*: Trestní právo hmotné II. Praha: ASPI, 2004;
- 25) ONDRUŠ, R.: Správní řád. Praha: Linde Praha, 2005;
- 26) ONDŘEJ, J.: Základy mezinárodního práva. Praha: Karolinum, 1998;
- 27) PETR, B.: Vydržení v českém právu. Praha: C.H.Beck, 2002;
- 28) PÍTROVÁ, L. – POMAHAČ, R. Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora 3. díl. Praha: Linde Praha, 2005;
- 29) PÍTROVÁ, L. – POMAHAČ, R. Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora 4. díl. Praha: Linde Praha, 2006;
- 30) PRUDILOVÁ, M.: Správní řád s komentářem. Praha: TSM, 2005;
- 31) ROZEHNALOVÁ, N. – TÝČ, V. – NOVOTNÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Brno: MU, 1998;
- 32) ŠVESTKA, J. – JEHLÍČKA, O. – ŠKÁROVÁ, M. – SPÁČIL, J. *et al.*: Občanský zákoník. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2006;

- 33) TICHÝ, L. – ARNOLD, R. *et al.*: Evropské právo. Praha: C.H.Beck, 2004;
- 34) TÝČ, V. *et al.*: Právo Evropské unie. Praha: Jiří Motloch – Sagit, 2004;
- 35) VOPÁLKA, V. – MIKULE, V. – ŠIMŮNKOVÁ, V., ŠOLÍN, M.: Soudní řád správní. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2004;

b) ústavní právo a restituční problematika;

- 1) BALÍK, S. – HLOUŠEK, V. – HOLZER, J. – ŠEDO, J.: Politický systém českých zemí 1948 – 1989. Brno: Masarykova univerzita, 2006;
- 2) BLAHOŽ, J. – BALAŠ, V. – KLÍMA, K.: Srovnávací ústavní právo. Praha: ASPI, 2007;
- 3) BORÁK, M. (ed.): Budoucnost ztraceného kulturního dědictví. Dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Českém Krumlově. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007;
- 4) BORÁK, M. (ed.): Restituce zkonfiskovaných uměleckých předmětů. Prání nebo realita? Dokumentace, identifikace a restituce. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Liberci. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008;
- 5) BLAHOŽ, J. – KLÍMA, K. – SKÁLA, J.: Ústavní právo Evropské unie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2003;
- 6) ČERNÝ, J. – VALÁŠEK, M.: České státní občanství. Praha: Linde Praha, 1995;
- 7) DANÍČEK, J. (ed.): Jewish gold and other precious metals, precious stones and objects made of such materials – situation in the Czech lands in the years 1939 to 1945. Unlawful infringement of property rights and its scope; subsequent fate of the Jewish assets affected by this infringement. Report by a team of experts. Praha/Terezín: Sefer/Terezín Initiative Institute, 2001;
- 8) DOČEKAL, B.: Příběhy českých šlechticů: Kristina Colloredo-Mannsfeldová, Bedřich Schwarzenberg, Richard Belcredi, Jan Egon Kolovrat-Krakowský-Liebsteinský, Alexander Kálnoky, Norbert Kinský, Jiří Stránský, Evžen Wratislav, Jiří Sternberg, Johannes Nádherný, František Kinský, Josefina a Jan Hildprandtovi, Adam Bubna, David Parish, Karolína a Jaromír Hrubí. Jihlava: Listen, 2006;
- 9) DVOŘÁK, F.: Velká loupež, aneb bourání státu. Příspěvek ke kritickému zhodnocení závěru XX. století v ČR. Praha: CZ Books, 2006;
- 10) EIZENSTAT, S. E.: Nedokonalá spravedlnost: uloupený majetek, nucené práce a nevyřízené účty druhé světové války. Přeložil Eduard Geissler. Praha: Prostor, 2005;
- 11) ESTRIN, S. (ed.) : Privatization in Central and Eastern Europe. London/New York: Longman, 1994;
- 12) FILIP, J. – HOLLÄNDER, P. – ŠIMÍČEK, V.: Zákon o Ústavním soudu. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2001;
- 13) GERLOCH, A. – HŘEBEJK, J. – ZOUBEK, V.: Ústavní systém České republiky. Praha: Prospektrum, 2002;
- 14) GREENFIELD, J.: The return of cultural treasures. Cambridge: Cambridge University Press, 2007;
- 15) GRONSKÝ, J. – HŘEBEJK, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa I. (1918 – 1945). Praha: Karolinum, 1997;
- 16) GRONSKÝ, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II. (1945 – 1968). Praha: Karolinum, 1999;

- 17) GRONSKÝ, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa III. (1968 – 1989). Praha: Karolinum, 2000;
- 18) GRONSKÝ, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa IV. (1989 – 1992). Praha: Karolinum, 2001;
- 19) HUBÁLKOVÁ, E.: Majetkové restituce: problematika majetkových restitucí ve světle judičiální interpretace mezinárodní ochrany lidských práv. Praha: ASPI, 2004;
- 20) CHAROUS, J.: První pomoc při navrácení majetku: Praktické rady všem, kdo hledají archivní informace a doklady k rehabilitačním, restitučním, privatizačním a transformačním zákonům. Praha: První česká, 1991;
- 21) JAKL, M. – VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Problematika restituce státního zámku Opočno. Pardubice: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Pardubice, 2004;
- 22) JANČÍK, D. – KUBŮ, E. – KUKLÍK J. ml.: „Arizace“ a restituce židovského majetku v českých zemích (1939-2000). Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003;
- 23) JIRÁSKOVÁ, V. – SUCHÁNEK, R.: Ústavní právo v judikatuře Ústavního soudu. Výběr z nálezů a usnesení. Praha: Linde Praha, 2006;
- 24) KALNÝ, M.: Církevní majetek a restituce. Praha: Občanský institut, 1995;
- 25) KINDL, M.: Restituce v soudní praxi. Praha: C.H.Beck, 1997;
- 26) KIŠŠ, P.: Restituce majetku obcí. Praha: Eurolex Bohemia, 2005;
- 27) KLÍMA, K.: Ústavní právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006;
- 28) KNAPP, V. – BERMAN, T.: Nové předpisy o restituci (Systematický výklad zák. č. 79/1948 Sb., tzv. restituční novely): Nezbytný doplněk knihy „Vrácení majetku pozbytého za okupace (Restituční zákon)“. Praha: V. Linhart, 1948; "
- 29) KOTRBA, J. – ŠVEJNAR, J.: Rapid and Multifaceted Privatization: Experience of the Czech and Slovak Republics. Prague: Center for Economic Research and Graduate Education – Charles University, 1993;
- 30) KUBŮ, E. – EXNER, G.: Tschechen und Tschechinnen: Vermögensentzug und Restitution. Wien/München: R. Oldenburg, 2004;
- 31) KUKLÍK, J.: Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů. Dekrety presidenta republiky 1940 – 1945. Praha: Linde Praha, 2002;
- 32) MALÝ, K. *et al.*: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde Praha, 1999;
- 33) McDERMOTT, G. A.: Renegotiating the Ties that Bind: The limits of privatization in the Czech Republic. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung;
- 34) MŽYKOVÁ, M. (ed.): Navracené poklady. Restitutio in integrum. Praha: Pragafilm '94, 1994;
- 35) NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HŘÍBEK, J. *et al.*: Cui bono restituce? Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 2006;
- 36) NEČASOVÁ, E. – KUNETKA, J. – VAŇURA, O. – MÁLEK, J. – HŘÍBEK, J. *et al.*: Cui bono restituce II. Praha: Centrum rozvoje a prosperity, 2007;
- 37) PAVLÍČEK, V.: O české státnosti. Úvahy a polemiky. 1/ Český stát a Němci. Praha: Karolinum, 2004;
- 38) PAVLÍČEK, V.: O české státnosti. Úvahy a polemiky. 2/ O právech, svobodách a demokracii. Praha: Karolinum, 2003;
- 39) PAVLÍČEK, V.: o české státnosti. Úvahy a polemiky. 3/ Demokratický a laický stát. Praha: Karolinum, 2009;
- 40) PAVLÍČEK, V. – HŘEBEJK, J.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl. Ústavní systém. Praha: Linde Praha, 1998;

- 41) PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. Práva a svobody. Praha: Linde Praha, 1999;
- 42) PAVLÍČEK, V. – DEJMEK, J. – WEIGL, J. – BAŽANTOVÁ, I. – LOUŽEK, M. (eds.): Benešovy dekrety: sborník textů. Praha: Centrum pro ekonomiku a politikum 2002;
- 43) PAVLÍČEK, V. a kol.: Právo a bezpečnost státu: sborník statí. Praha: Vodnář, 2002;
- 44) PAVLÍČEK, V. a kol.: Suverenita a evropská integrace: k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie. Praha: Vodnář, 1999;
- 45) PAVLÍČEK, V. a kol.: Transformace ústavních systémů střední a východní Evropy: sborník statí. Praha: Vodnář, 1999-2001;
- 46) PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. I. díl. Obecná státověda. Praha: Linde Praha, 1998;
- 47) PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2001;
- 48) PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008;
- 49) PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 2. Praha: Linde Praha, 2004;
- 50) PAVLÍČEK, V.: Některé otázky vzniku systému více politických stran v politické organizaci Československa (1944-1949). Příspěvek k problematice Národní fronty v českých zemích. Praha, 1966;
- 51) PLÍVA, S.: Privatizace majetku státu: restituce, malá privatizace, mimosoudní rehabilitace, vlastnické vztahy k půdě, velká privatizace, kupónová metoda, osnova privatizačního projektu. Praha: Prospektrum, 1991;
- 52) POKORNÝ, M.: Zákony o zmírnění majetkových a jiných křivd z období od 25.2.1948 do 1.1.1990. Praha: C.H.Beck, 1999;
- 53) PRUDILOVÁ, M.: Vrácení zemědělské půdy, pachtovné a daně soukromých zemědělců. Vlkov: Karkulka, 1991;
- 54) PRŮCHOVÁ, I.: Restituce majetku podle zákona o půdě. Praha: C.H. Beck, 1997;
- 55) PRŮCHOVÁ, I. (ed.): Restituce podle zákona o půdě. Sborník příspěvků z konference. Brno: Masarykova univerzita, 1999;
- 56) SPÁČIL, J. – BAREŠOVÁ, E.: Zemědělské restituce a soudní praxe. Praha: C.H. Beck, 1998;
- 57) ŠARČEVIĆ, P. (ed.): Privatization in Central and Eastern Europe. London/Dordrecht/Boston: Graham & Trotman, 1992;
- 58) ŠŮLA, J.: Colloredové a opočenští Colloredové. Pardubice: Státní památkový ústav, 2000;
- 59) TURNOCK, D. (ed.): Privatization in rural Eastern Europe. The process of restitution and restructuring. Cheltenham: Edward Edgar, 1998;
- 60) UHLÍKOVÁ, K.: Národní kulturní komise 1947-1951. Praha: Artefactum – Ústav dějin umění AV ČR, 2004;
- 61) VALEŠ, V.: Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989. Brno: Moravsko-slezská křesťanská akademie, 2009;
- 62) VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989. Pardubice: Státní památkový ústav, 2003;
- 63) VAŇURA, O. – HOŠEK, M.: Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích, 2004 (II. vydání);

- 64) VESELÝ, Z. *et al.*: Edvard Beneš Československo Evropa. Praha: Professional Publishing, 2005;
- 65) VOTÝPKA, V.: Návraty české šlechty. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004;
- 66) VOTÝPKA, V.: Paradoxy české šlechty. Praha: Jaroslava Jiskrová – Máj/Dokořán, 2005;
- 67) ŽOFKA, R.: Kinský: patnáct let od návratu. 1992 – 2007. Žďár nad Sázavou: Radslav Kinský, 2008;
- 68) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 1993 – 2001. Volume I. Praha: Linde Praha, 2002;
- 69) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2001 – 2002. Volume II. Praha: Linde Praha, 2003;
- 70) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2002 – 2003. Volume III. Praha: Linde Praha, 2004;
- 71) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2003 – 2004. Volume IV. Praha: Linde Praha, 2005;
- 72) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2004 – 2005. Volume V. Praha: Linde Praha, 2006;
- 73) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2005 – 2006. Volume VI. Praha: Linde Praha, 2007;
- 74) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2006 – 2007. Volume VII. Praha: Linde Praha, 2008;
- 75) The Constitutional Court of the Czech Republic. Selected Decisions 2007 – 2008. Volume VIII. Praha: Linde Praha, 2009;

2) Ročenky, slovníky, encyklopedie, atlasy:

- 1) Kolektiv autorů: Statistické ročenky ČR 1993 – 1995. Praha: Český spisovatel, 1993 - 1995;
- 2) Kolektiv autorů: Statistické ročenky ČR 1996 – 2009. Praha: Scientia, 1996 - 2010;
- 3) Kolektiv autorů: Encyklopedie Diderot ve čtyřech svazcích. Praha: Encyklopedický dům Diderot, 1999;
- 4) Kolektiv autorů: Encyklopedie Diderot v osmi svazcích. Praha: Diderot, 1999;
- 5) Kolektiv autorů: Encyklopedie Diderot ve dvaceti svazcích. Praha: Diderot, 2000-2001 (pouze 4 vyšlé svazky);
- 6) Kolektiv autorů: Ekonomika v 11 jazycích. Praha: Grada, 2003;
- 7) ALEŠ, M.: Česko – německý právní slovník. Praha: Linde Praha, 2003;
- 8) ALEŠ, M.: Německo – český právní slovník. Praha: Linde Praha, 2003;
- 9) BOČÁNKOVÁ, M. – KALINA, M.: Česko – anglický frazeologický slovník. Praha: EKOPRESS, 2004;
- 10) BOČÁNKOVÁ, M. – KALINA, M. – OHERKOVÁ, J. – SVOBODA, M.: Anglicko-český právní slovník. Praha: Linde Praha, 2001;
- 11) HENDRYCH, D. *et al.*: Právní slovník. Praha: C.H.Beck, 2001;
- 12) HINDLS, R. – HOLMAN, R. – HRONOVÁ, S. *et al.*: Ekonomický slovník. Praha: C.H.Beck, 2003;
- 13) KERNEMANN, L.: Password – anglický výkladový slovník s českými ekvivalenty. Praha: Mladá Fronta, 1991;
- 14) MADAR, Z. a kol.: Slovník českého práva. Praha: Linde Praha, 2002;
- 15) MIDDLETON, H. – HEATER, D.: Atlas moderních světových dějin. Praha/Oxford: Odeon/Oxford University Press, 1991;

- 16) PETRÁČKOVÁ, V. – KRAUS, J. *et al.*: Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia, 2001;
- 17) SOJKA, M. – KONEČNÝ, B.: Malá encyklopedie moderní ekonomie. Praha: Libri, 1999;
- 18) SLÁDEK, L.: Průvodce po hradech a zámcích a dalších vybraných památkách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze, 2001;
- 19) ŽÁK, M. a kol: Velká ekonomická encyklopedie. Praha: Linde Praha, 2002;

VIII. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- MV ČR - Ministerstvo vnitra České republiky
MV ČSR - Ministerstvo vnitra Československé republiky
ČR - Česká republika
ÚS, ÚS ČR - Ústavní soud České republiky
NS, NS ČR - Nejvyšší soud České republiky
NSS, NSS ČR - Nejvyšší správní soud České republiky
Listina - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
Lesy ČR - Lesy České republiky, s.p.
KS Brno - Krajský soud v Brně
KS Hradec Králové - Krajský soud v Hradci Králové
ONV - okresní národní výbor
ČSR - Československá republika
ČSFR - Česká a Slovenská federativní republika
OSN - Organizace spojených národů
SdP - Sudetendeutsche Partei
RAD - Reichsarbeitsdienst
SS - Schutzstaffel
NSDAP - Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
SA - Sturmabteilung
NSKK - Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps
HJ - Hitlerjugend
zákon o půdě - zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v platném znění
zákon o mimosoudních rehabilitacích - zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, v platném znění
zákon č. 243/1992 Sb. - zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb.
dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. - dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa
občanský zákoník - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Gestapo - Geheime Staatspolizei, německá tajná státní policie
občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
správní řád - zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád)
OSN - Organizace spojených národů
NSFK - Nationalsozialistisches Fliegerkorps
USA - United States of America, Spojené státy americké
NATO - North Atlantic Treaty Organization, Organizace Severoatlantické smlouvy
SNR - Slovenská národná rada
SRN - Spolková republika Německo
SR - Slovenská republika

IX. CHRONOLOGIE RESTITUČNÍCH KAUZ

1938

- 20.4. Okresní úřad v Rokycanech osvědčuje Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld státní občanství Československé republiky na dobu 10 let
-

- 30.9. počátek doby nesvobody stanovené v článku 1, odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl. o obnovení právního pořádku

1939

- 6.2. Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld uprchl do Švýcarska; setrval tam po téměř celou dobu druhé světové války
- 21.3. Konstantin von Neurath jmenován říšským protektorem protektorátu Čechy a Morava
- 12.6. první dochovaný záznam v návštěvní knize Konstantina von Neuratha
- 21.6. nařízení říšského protektora č. RP 14/39 o židovském majetku
- 4.7. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podává za sebe *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
- 16.7. JUDr. Karl Fridrich Des Fours-Walderode získal na základě vyplněného *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* německou státní příslušnost. Tím pozbyl československé státní občanství.
- 17.7. JUDr. Leopold Thun-Hohenstein podává za sebe a členy své rodiny *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
- 1.8. Nikolaus Des Fours-Walderode, otec Karla Friedricha Des Fours-Walderode, podává za sebe *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
- Gabriele Des Fours-Walderode, nevlastní matka Karla Friedricha des Fours-Walderode, podává za sebe *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
- 27.9. Johann Nepomuk Harrach získal německou státní příslušnost
- 29.9. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt podává za sebe a své nezletilé děti *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*; stejně tak učinila jeho manželka a zletilé dcery Ida a Elisabeth
- 10.10. Nikolaus Wladimir Des Fours-Walderode a Gabriele Des Fours-Walderode navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 23.10. Nikolaus Wladimir Des Fours-Walderode získal na základě vyplněného *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* německou státní příslušnost. Téhož dne získali na základě vyplněných *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* německou státní příslušnost též Maximilian Josef Des Fours-Walderode a Louis Wilhelm Des Fours-Walderode. Tím pozbyli československé státní občanství.

1940

- 8.4. Friedrich Kinsky st. s manželkou a Friedrich Kinsky ml. navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 15.5. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se stává vedoucím *určitého (právního)* organizačního útvaru ředitelství Zbrojovky; setrává tam do 31.5.1942
- 16.6. dokument vypracovaný ve služebně Pozemkového úřadu (Bodenamt) v Hradci Králové (dnes v archivu Ministerstva vnitra ČR) konstatuje komplikované vlivy na obhospodařování opočenského velkostatku v důsledku složitých majetkoprávních vztahů
- 26.5. Hans Liechtenstein navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 31.5. Viktor Trauttmansdorff s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 20.6. Bernhard Merveldt s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 12.8. Leopold Sternberg a Cecilia Sternberg z Častolovic navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 30.8. všichni členové rodiny Salm-Reifferscheidt získali na základě vyplněných *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* německou státní příslušnost. Tím pozbyli československé státní občanství.
- 31.8. říšský protektor Konstantin von Neurath a Karl Hermann Frank předložili Adolfu Hitlerovi návrhy na likvidaci českého národa

- 10.9. Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 14.9. Karl Schwarzenberg navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 19.9. Ferdinand Kinsky s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 2.10. v úřadu říšského protektora vypracován plán k převádění české půdy do německých rukou
- 8.10. Hieronymus Hubert Colloredo-Mannsfeld, otec Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda, vyplnil *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld, bratr Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda, vyplnil *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* téhož dne zřejmě *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* vyplnil rovněž Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld; z dostupných materiálu je zjištělé, že se tak stalo v říjnu 1940
- 17.10. z královéhradeckého pozemkového úřadu je urgováno zavedení nucené správy na velkostatek Opočno
- 23.10. Kuno Des Fours-Walderode navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 15.11. Karolina Maria Aehrenthal a Elisabeth Aehrenthal navštívily říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 19.11. Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 25.11. Nikolaus Wladimir Des Fours-Walderode a Gabriele Des Fours-Walderode opětovně navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 19.12. narodila se Christine Colloredo-Mannsfeld

1941

- 5.1. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld a Anne Maria Colloredo-Mannsfeld navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 7.1. Maximilian Karl Trauttmansdorff s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 8.1. Moritz Lobkowicz s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 12.1. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 15.1. všichni členové rodiny Thun-Hohenstein získali na základě vyplněných *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* německou státní příslušnost. Tím pozbyli československé státní občanství.
- 27.1. přípis *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi se stanovením výše členských příspěvků členů rodiny Thun-Hohenstein
- 11.2. Oddělení pro zemědělství a výživu v úřadu říšského protektora vypracovalo směrnici o osídlování a kolonizování české půdy
- 5.3. zemřel Nikolaus Des Fours-Walderode, otec Karla Friedricha Des Fours-Walderode
- 10.3. Kuno Des Fours-Walderode opětovně navštívil říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 24.3. Irene Thun-Hohenstein navštívila říšského protektora Konstantina von Neuratha
- 12.5. nucený správce velkostatku Opočno Paul-Joachim Hillermann podává Pozemkovému úřadu zprávu o stavu zaměstnanců, kteří připadají (či nepřipadají) k propuštění či penzionování
- 5.9. Karl Friedrich Des Fours-Walderode se stává příslušníkem německé vojenské tlumočnické čety v Praze jako tlumočnick francouzského, anglického a italského jazyka
- 24.9. Jaroslav Lobkowicz z Křimic s manželkou navštívili říšského protektora Konstantina von Neuratha
poslední záznam v návštěvní knize Konstantina von Neuratha
- 27.9. Reinhard Hendrich jmenován zastupujícím říšským protektorem, Konstantin von Neurath poslán na zdravotní dovolenou
- 2.10. říšský protektor Reinhard Hendrich v projevu prohlašuje o českých zemích, že „(...) tento prostor se jednou musí stát německým a Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat (...) Čechovi nejprve ukážeme, kdo je pánem v domě, aby přesně věděl, že zde diktuje německý zájem a že zde koneckonců má rozhodné slovo říše (...)“
- 28.12. závěť Johanna Nepomuka Harracha, označující za jeho dědice Ferdinanda Bonaventuru Harracha a za světeckého substituta Ernsta Leonharda Harracha

1942

- 9.2. výnos říšského ministra vnitra č. S IV D I b-B, č. 2096-41 g – 222, vydaný po dohodě s říšským protektorem v Čechách a na Moravě o zabavení velkostatku Opočno ve prospěch Německé říše

- 16.2. majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda a pěti dalších příslušníků rodiny Colloredo-Mannsfeld zkonfiskován nařízením německé Tajné státní policie č.j. 572/41-VI
- 4.3. žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda o udělení říšskoněmeckého občanství na základě vyplněného *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit* odmítnuta
- 28.3. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld ve svém německy psaném životopise uvádí, že jeho švagr SS Hauptscharführer Helmut Rabl „*hat sich in den Jahren vor dem Anschluss Oesterreichs sehr für den Nationalsozialismus eingesetzt und war aus diesem Grunde auch längere Zeit in politischer Haftung. Er ist seit langer Zeit Angehöriger der SS (...)*“
- 15.4. SS-Hauptscharführer Helmut Rabl se přimlouvá za svého švagra Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda u Majetkového úřadu říšského protektora
- 15.5. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode údajně nastupuje k výcviku u pancéřového oddílu v německém Neuruppin
- 31.5. po více než dvouletém působení ve Zbrojovce ukončuje JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode tamější působení
- listopad Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld vykázán pobyt ve vile Ing. Dr. Františka Skořepy v Rozběhicích

1943

- 00.00 Louis Wilhelm Nikolaus Ladislav Septim Maria Des Fours-Walderode zemřel při operacích Wehrmachtu v Rusku
- 3.3. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld se s rodinou přestěhoval do vily Ing. Dr. Františka Skořepy v Rozběhicích
- 4.3. datum na záznamním listu, ze kterého plyne, že žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld o německou státní příslušnost byla odmítnuta
- 16.9. Irene Thun-Hohenstein, rozená Hirnigel, obdržela *Die dritte Stufe des Ehrenkreuzes der Deutschen Mutter*
- 25.11. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode údajně ukončil své působení ve Wehrmachtu (viz 15.5.1942)

1944

- 15.3. dopis JUDr. Leopolda Thun-Hohensteina Okresnímu úřadu v Pardubicích, kde tento uvádí mj. svou německou státní příslušnost
- 6.6. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode umožnil říšskému zmocněnci pro archivy Dr. Prochne a archivnímu komisaři Dr. Čarkovi uskladnit na zámku Hrubý Rohozec archiválie Abwehru a francouzské zpravodajské služby
- 6.8. konfiskován veškerý majetek JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode
- 19.8. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode do protokolu prohlásil, že je mu přednější československé státní občanství než majetek
- 15.9. závěť Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld
- 29.9. JUDr. Leopold Thun-Hohenstein umírá v Cholticích

1945

- 9.1. Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld vstoupil do 1. československé obrněné brigády ve Velké Británii
- 4.5. konec doby nesvobody stanovené v článku 1, odst. 2 ústavního dekretu presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl. o obnovení právního pořádku

-
- 12.5. smrt Johanna Nepomuka Harracha
- 16.5. Maximilian Josef Karl Nikolaus Septim Theodor August Maria Des Fours-Walderode zemřel v pevnosti Josefov
- 22.5. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld se hlásí k pobytu v Opočně
- 23.5. nabytí účinnosti dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů (vydán 19.5.1945)
- 23.6. nabytí účinnosti dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřítel českého a slovenského národa
- 12.7. v Rudém právu otištěn článek *Záhada národnosti Colloredo-Mannsfeldů*, ve kterém je mj. uvedeno, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld a Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld

- žádali o německou státní příslušnost, zmíněn jeho omluvný dopis německé Tajné státní policii a životopis z roku 1942
na plenárním zasedání MNV v Opočně dochází k bouřlivému jednání, je zrušeno původní rozhodnutí o pověření Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld národní správou velkostatku Opočno a místo toho je národním správcem ustanoven lesní rada Hugo Konias
- 13.7. vydán výměr Okresního národního výboru v Příbrami o odnětí vlastnického práva Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda
vydán výměr Okresního národního výboru v Příbrami o odnětí vlastnického práva Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., č.j. 11465/45, ve kterém byl tento označen za zrádce českého a slovenského národa
- 20.7. MNV v Opočně vydává Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld osvědčení o národní spolehlivosti
- 1.8. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld ve svém česky psaném, vlastnoručně podepsaném životopise, odeslaném Ministerstvu vnitra ČSR 5.8.1945, uvádí, že vyplnil *Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit*
- 6.8. rozhodnutí ONV v Turnově č. 10177/45 zkonfiskován veškerý majetek JUDr. Karla Friedricha des Fours-Walderode
- 10.8. nabytí účinnosti ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské
- 15.8. ve věstníku Ministerstva vnitra ČSR, roč. 27, 1945, č. 3, str. 25, se ve vazbě na § 5 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. uvádí, že není podstatné, zda cizí státní příslušnost byla udělena či nikoli, stačí pouze podání žádosti
- 19.8. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode do protokolu prohlásil, že je mu přednější občanství než majetek
- 24.8. vydán oběžník MV ČSR č. A-4600-16/8-45-Ref.A, který výslovně zakazuje vydat osvědčení typu „B“ tomu, kdo byl členem některé z nacistických organizací
- 17.9. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld a Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld zatčeni a zajištěni v internačním táboře Hagibor v Praze
- 5.10. životopis JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, ve kterém je mj. uvedeno, že tento nikdy nebyl v *Sudetendeutsche Partei*
- 19.10. námítky Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld proti výměru Okresního národního výboru v Příbrami zamítnuty výměrem Zemského národního výboru v Praze č.j. Zzk-309-III Pk, přičemž bylo uvedeno, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld spadá pod ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.
- 25.10. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt podává žádost o vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti a současně žádost o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství
- 30.10. nabytí účinnosti dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy
- 6.11. konfiskační rozhodnutí Zemského národního výboru v Brně na majetek Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta
- 17.11. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal žádost o zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 1 a 2 dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.
- 5.12. Zemský národní výbor v Praze rozhodl výměrem č.j. 613/4-45-III-Pk, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld je osobou německé národnosti a spadá pod ustanovení dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.
- 11.12. zemřel Friedrich Schaumburg-Lippe
- 12.12. Okresní národní výbor v Boskovicích zamítl žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta o povolení výjimky z konfiskace zemědělského majetku
- 19.12. (v jiných zdrojích též 17.12.) Okresním národním výborem v Novém Městě nad Metují vydána konfiskační vyhláška č.j. ORK-818/45 na majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld
- 21.12. Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld propuštěn z internačního tábora Hagibor v Praze
- 22.12. Zemský národní výbor v Praze vydal Výměr o zavedení národní správy na velkostatek Opočno; národním správcem ustanoven lesní rada Hugo Konias
- 24.12. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld propuštěn z internačního tábora Hagibor v Praze
- 25.12. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld podal odvolání proti výměru Zemského národního výboru v Praze (viz 5.12.1945)

1946

- 16.1. vydána vyhláška MV ČSR č. Z/II-31366-45, která označuje BDO a DAF za jiné fašistické organizace
národní správce velkostatku Opočno Hugo Konias upozorňuje dopisem Zemský národní výbor v Praze, že při velkostatku Opočno jsou obhospodařovány další rustikální pozemky dalších příslušníků rodiny Colloredo-Mannsfeld (Josefa Hieronyma, Hieronyma Medarda a zemřelého Hieronyma Huberta)
- 21.1. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld podal odvolání proti výměru o zavedení národní správy na velkostatek Opočno (viz 22.12.1945)
- 26.1. dodatečným výměrem Zemského národního výboru v Praze byla zavedena národní správa i na další nemovitý majetek Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, zapsaného na rustikálních vložkách soudních okresů Opočno, Nové Město nad Metují a Hradec Králové, jakož i na další nemovitý majetek Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfeld, Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld a zemřelého Hieronyma Huberta Colloredo-Mannsfeld
- 30.1. odvolání Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda proti výměru Zemského národního výboru v Praze (viz 5.12.1945) odmítnuto výměrem Ministerstva zemědělství ČSR č.j. 11017/46-IX/1
- 6.2. Leopoldine Salm-Reifferscheidt a Elisabeth Salm-Reifferscheidt podávají žádost o vydání osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství; do registru žadatelů je téhož dne připsána z neznámých důvodů rovněž žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta
- 28.2. Ing. Dr. František Skořepa vyčíslil škodu způsobenou na svém majetku Colloredo-Mannsfeldy částkou 79572,60 Kč
- 2.3. Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt umírá
- 5.3. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld podal k Nejvyššímu správnímu soudu ČSR stížnost proti rozhodnutí Ministerstva zemědělství (viz 30.1.1946)
- 14.3. „*Protokol o schůzi předsednictví rad ONV v Boskovicích ze dne 14. března 1946*“, ve kterém je uveden záměr zamítnout Hugo Nikolausovi, Leopoldine a Elisabeth Salm-Reifferscheidt vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti, avšak přiznat osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství
- 18.3. Nejvyšší správní soud ČSR vyzval Ministerstvo zemědělství ČSR k zaslání spisu sp. zn. 11017/46 ve věci Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a konfiskace velkostatku Opočno
- 20.3. Hugo Nikolausovi Salm-Reifferscheidt, jeho ženě Leopoldine a dceři Elisabeth je údajně vydáno osvědčení typu „B“ o prozatímním zachování československého občanství
- 23.3. žádost Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt o vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti Okresním národním výborem v Boskovicích zamítnuta
- 6.4. Leopoldine Salm-Reifferscheidt podává odvolání proti rozhodnutí Okresního národního výboru v Boskovicích (viz 23.3.1946)
- 2.5. vydán oběžník MV ČSR č. A-4600-4/4-46-VI/3, upozorňující úředníky ONV, že nejsou kompetentní rozhodovat o občanství žadatelů
- 18.5. Ministerstvo zemědělství ČSR zaslalo ve věci případu Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld a konfiskace velkostatku Opočno Nejvyššímu správnímu soudu ČSR spis sp. zn. 11017/46 spolu s přípisem č.j. 44.533/46-IX/A-22 (zdůvodnění konfiskace velkostatku Opočno)
- 17.6. zemřel Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld
nabyl účinnosti zákon č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vcházejících
- 18.12. obec Choltice získává přídělovou listinou od Ministerstva zemědělství zámecký areál v Cholticích

1947

- 11.1. v informaci pro ministra vnitra se o Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld uvádí, že „*Po právní stránce je třeba pohlížet na Josefa Colloredo-Mannsfelda jako na osobu, která ztratila čsl. občanství podle § 1 odst. 4 dekr. č. 33/45 Sb.*“
- 11.3. rozhodnutí Zemského soudu v Praze č.j. RV 16/47-3, kterým byla zrušena konfiskace majetku Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld ve prospěch německé říše
- 26.3. konfiskace majetku rodiny Thun-Hohenstein nabyla právní moci
- 31.3. výměrem Zemského národního výboru v Praze č.j. III-Pk-10081/4-1947 zamítnuta žádost Stephanie Harrach o výjimku z konfiskace

- 26.4. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld vyslýchán trestní komisí nalézací ONV v Rokycanech
- 29.4. rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze č.j. III NS-380/96-1946, týkající se státního občanství Josefa Hieronyma Colloredo-Mannsfelda, ve kterém je zrušena konfiskace jeho majetku a jemu mj. přisuzováno vlastnictví sbírek zámku Opočno
- 30.4. rozhodnutím Ministerstva zemědělství ČSR č.j. 33.219/47-IX A 3, kterým byl zámecký areál v Opočně odevzdán do správy Národní kulturní komisi
- 3.6. Ministerstvo zemědělství ČSR zrušilo svůj výměr z 30.1.1946 s tím, že odvolací řízení bude pokračovat
- 9.6. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld sdělil Nejvyššímu správnímu soudu ČSR, že netrvá na projednání své stížnosti proti rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČSR (viz 3.6.1947, 5.3.1946 a 30.1.1945)
- 13.6. rozhodnutí Krajského soudu civilního v Praze, sp. zn. Zd 1684/47 jako soudu knihovního, na základě kterého byla zrušena konfiskace majetku Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld, ve prospěch německé říše a proveden výmaz jejich vlastnických práv
- 26.6. Nejvyšší správní soud usnesením zastavil řízení ve věci stížnosti Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld proti rozhodnutí Ministerstva zemědělství ČSR (viz 9.6.1947, 3.6.1947, 5.3.1946 a 30.1.1945)
- 14.7. Obvodní rada pro Prahu I.VI vydala Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld Osvědčení o státní a národní spolehlivosti, které však není opatřeno razítkem podpisem o schválení Ministerstvem vnitra ČSR a proto je třeba jej posuzovat jako neplatné
- 5.8. Okresní národní výbor v Dobrušce vystavil Dr. Josefu Colloredo-Mannsfeld Osvědčení o československém státním občanství; viz 4.2.1949
- 12.8. Ministerstvo vnitra ČSR rozhodlo usnesením č.j. A 4605-30/53-1947-VI/2, že žádosti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o zachování československého státního občanství se nevyhovuje (viz 17.11.1945), (tzv. „první rozhodnutí v kauze občanství“)
- 13.8. nabyl účinnosti zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Česku
- 3.9. Magistrát Hlavního města Prahy potvrzuje spisem č.j. IV st 4.714/45 Berní správě-trestnímu oddělení v Praze 1, že žádosti JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o zachování československého státního občanství nebylo vyhověno
- 16.9. kupní smlouva na zámecký areál v Cholticích, kupující obec Choltice, prodávající Republika Československá
- říjen Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld obdržel prozatímní cestovní pas pro cestu do Rakouska, Francie a Švýcarska, platný do 30.6.1948; kolonka o existenci „Osvědčení o stát. občanství čís.“ zůstala nevyplněna
- 21.10. Ministerstvo vnitra ČSR dopisem uvedlo, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld nemá státní příslušnost dosud určenou
- 16.12. za podezřelých okolností bylo JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydáno Ministerstvem vnitra ČSR osvědčení o zachování československého státního občanství (sig. A 4605-16/12-47-VI/2, u kterého vyvstávají pochybnosti o jeho pravosti, resp. platnosti (tzv. „druhé rozhodnutí v kauze občanství“)
- 22.12. za podezřelých okolností bylo JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydáno osvědčení Magistrátu Hlavního města Prahy

1948

- 26.1. Okresním soudem v Dobříši přijata závěť Weikharda Karla Colloredo-Mannsfeld spolu s dědickou přihláškou Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld

-
- 25.2. počátek doby nesvobody stanovené zákonem č. 480/1991 Sb., o době nesvobody
- 9.3. podání Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld Zemskému národnímu výboru v Praze, ve kterém jmenovaný vysvětluje, proč uvedl jako matefskou řeč německou
- 16.6. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podle údaje uvedeného ve svém vlastním životopisu získal rakouské státní občanství
- žádost Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld o udělení československého státního občanství byla výnosem Ministerstva vnitra ČSR č.j. A-4617-28-5-48-V/I zamítnuta
- 22.7. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld protokolárně slyšen u Okresního národního výboru v Rokycanech

- 5.8. výměr Zemského národního výboru v Praze konstatuje, že Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld podal 8.10.1940 přihlášku k německé národní příslušnosti, a proto spadá pod ustanovení § 3, odst. 1, písm a) dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a proto byl jeho zemědělský majetek zkonfiskován dnem účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. pro účely pozemkové reformy
- 6.9. sdělení Dr. Mudry z Ministerstva vnitra ČSR kabinetu ministra vnitra ohledně stavu věci Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld
- 21.10. přípis Ministerstva vnitra ČSR Zemskému národnímu výboru v Praze ohledně zamítavého stanoviska k udělení československého státního občanství členům rodiny Colloredo-Mannsfeld
- 27.10. sdělení Ministerstva zemědělství ČSR Národnímu pozemkovému fondu při Ministerstvu zemědělství ohledně právních souvislostí konfiskace majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld
- 8.11. Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld získal rakouskou státní příslušnost
- 11.11. JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode vydáno osvědčení o státní národní spolehlivosti
- 7.12. právní zástupce Friedricha Hieronyma Colloredo-Mannsfeld navrhuje Okresnímu soudu v Dobříši, aby bylo dědictví po Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld pro nedostatek majetku odbyto v důsledku konfiskace jeho majetku výměrem Okresního národního výboru v Příbrami č.j. 11465/45 (viz 13.7.1945)
- 16.12. výměr Ministerstva zemědělství ČSR č.j. 114637/48-IX/A-23 v kauze Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld

1949

- 14.1. Ministerstvo zemědělství ČSR odmítlo odvolání Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld proti rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze (viz 5.8.1948)
- 4.2. Okresní národní výbor v Dobrušce prohlásil Osvědčení o československém státním občanství vydané Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld za neplatné
- 26.2. rozhodnutím Národního výboru města Prahy propuštěn JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode ze státoobčanského svazku československé republiky
- červenec Ing. Dr. František Skořepa stále neúspěšně vymáhá škodu způsobenou na svém majetku (vile v Rozběřicích) Colloredo-Mannsfeldy

1950

- 5.12. výměrem Krajského národního výboru v Praze č.j. 562-4-9-1950-IX-D zrušen výměr Okresního národního výboru v Příbrami č.j. 11465/45 z 13.7.1945 a výměr Zemského národního výboru č.j. III-PK-309/3/45 z 19.10.1945, přičemž bylo konstatováno, že Weikhard Karl Colloredo-Mannsfeld měl německou národnost již v roce 1930

1951

- 18.5. rozhodnutí správního soudu v Bratislavě, kterým byla zamítnuta stížnost pozůstalosti po Hugo Nikolausi Salm-Reifferscheidtovi na konfiskační rozhodnutí (viz 6.11.1945)

1952

- 18.8. Leopoldine Salm-Reifferscheidt souhlasí s ukončením řízení o vydání osvědčení typu „A“ o národní spolehlivosti Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidta

1990

- 1.1. konec doby nesvobody stanovené zákonem č. 480/1991 Sb., o době nesvobody
- 30.1. zemřel Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld
- 1.2. v úmrtním listu Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld uvedena v momentě úmrtí rakouská státní příslušnost
- 1.11. nabytí účinnosti zákon č. 403/1990 Sb., o zmíňení následků některých majetkových křivd (přijat 2.10.1990)

1991

- 1.4. nabytí účinnosti zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (přijat 21.3.1991)
- 16.4. ministr vnitra ČR Jan Ruml údajně ujistil JUDr. Karla Des Fours-Walderode, že je stále československým občanem
- 24.6. nabytí účinnosti zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (přijat 21.5.1991)

- 24.7. JUDr. Karlovi Des Fours-Walderode vydán občanský průkaz ČSFR s číslem AD 228822
29.7. zemřel Friedrich Hieronymus Colloredo-Mannsfeld
27.9. Ernstu Leonhardu Harrachovi uděleno Ministerstvem vnitra ČR české občanství

1992

- 10.3. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal žádost o vydání majetku podle zákona č. 229/1991 Sb.
19.3. Berthold Thun-Hohenstein podal v kauze Thun-Hohenstein žalobu na určení, že do pozůstalosti po jeho otci JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi spadá zámecký areál v Cholticích
30.3. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld podal žalobu na určení povinnosti uzavřít dohodu o vydání věci – zámku v Dobříši
31.3. Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld podal žalobu o vydání mobiliáře zámku Opočno
29.4. nabyt účinností zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. (přijat 15.4.1992)
12.5. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 č.j. 25 C 306/91, kterým bylo určeno, že Památkový ústav středních Čech je povinen vydat 65 položek movitých věcí
22.6. Ministerstvo vnitra ČSFR zrušilo osvědčení o československém státním občanství JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode s odkazem na skutečnost, že se tento prokázal dne 22.12.1947 neplatná, osvědčením o československém státním občanství z Magistrátu Hlavního města Prahy
Ministerstvo vnitra ČSFR vyzvalo Policii ČR, aby JUDr. Karlovi Des Fours-Walderode v souvislosti s výše uvedeným rozhodnutím odebrala občanský průkaz
25.6. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal žádost o vydání majetku u Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech
25.8. Ministerstvo vnitra ČR udělilo rozhodnutím č.j. VSC/2-53/1385/91-588 JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode státní občanství ČSFR, a to jako osobě hodné zvláštního zřetele
září JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode požádal o vydání velkostatku a zámku v Dřínově
24.11. JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode nepravomocně vydáno 89 hektarů lesa
30.11. první písemná intervence Pavla Bratinky, tehdejšího náměstka ministra vnitra ČR, v kauze Des Fours-Walderode
3.12. Ministerstvo vnitra potvrdilo (rozhodnutím č.j. VSC/2 – 51/6919/92), že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld byl až své smrti československým státním občanem (v dokumentu se doslova uvádí „byl státním občanem (...) České republiky a tím i České a Slovenské federativní republiky až do své smrti v roce 1990)
9.12. ze strany Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz, Idy Schoeller, Elisabeth Hartig a Huga Christiana Salm-Reifferscheidt podána restituční žádost v kauze Salm-Reifferscheidt
21.12. Karl Albrecht Ernest Waldstein-Wartenberg požádal o vydání majetku podle zákona o půdě
22.12. druhá písemná intervence Pavla Bratinky, tehdejšího náměstka ministra vnitra ČR, v kauze Des Fours-Walderode

1993

- 10.3. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech schválil dohodu o vydání 89 hektarů lesa (viz 24.11.1992)
30.4. Okresní soud v Příbrami vyhověl (rozsudkem č.j. 7 C 94/92-52) žalobě Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld na vydání zámeckého areálu v Dobříši
7.10. vyjádření Konfederace politických vězňů pob. Č. 55 Semily v kauze Des Fours-Walderode
Okresní soud v Příbrami rozsudkem č.j. 7C 293/92-51 zamítl žalobu Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld, kterou se tento domáhal vydání majetku, který patřil Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld
10.12. Generální prokuratura ČR podává protest č.j. III Gd 4226/93 proti rozhodnutí ministra vnitra ČR Jana Rumla o udělení státního občanství JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode

1994

- 1.2. Krajský soud v Praze zamítl odvolání Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Okresního soudu v Příbrami č.j. 7C 293/92-51 (viz 7.10.1993)
18.2. ministr vnitra ČR Jan Ruml zamítl protest Generální prokuratury (viz 10.2.1993)

- 8.3. ministr vnitra ČR Jan Ruml v dopise č.j. II/s-OSOM/53/1385/91 uvádí, že JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode obdržel v roce 1945 osvědčení o zachování československého státního občanství
Krajský soud v Praze vyhověl odvolání Státního památkového ústavu středních Čech se sídlem v Praze a zamítl (rozsudkem č.j. 10 Co 375/93) žalobu Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld na vydání zámeckého areálu v Dobříši (viz 30.4.1993)
- duben 29.4. přerušeno řízení o vydání zámku Hrubý Rohozec
novelizace zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, kterou byla připuštěna možnost dodatečné majetkové restituce, pokud k přechodu majetku na stát došlo z důvodu rasové perzekuce
- 7.10. žaloba Bertholda Thun-Hohensteina (viz 19.3.1992) Okresním soudem v Pardubicích zamítnuta
- 9.11. Christine Colloredo-Mannsfeld vyzvala Státní památkový ústav v Pardubicích k vydání zámeckého areálu v Opočně

1995

- 6.2. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Jablonci zamítl žádost, kterou se JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode domáhal vydání panství Smržovka
- 8.3. vyhlášen nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/94, ve věci návrhu na zrušení dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy
- 22.3. Christine Colloredo-Mannsfeld podala na Státní památkový ústav v Pardubicích žalobu (viz 9.11.1994)
- 30.5. Ústavní soud ČR odmítl Ústavní stížnost Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Praze č.j. 10 Co 515/93/86 (viz 1.2.1994 a 7.10.1993)
- červen Pozemkový úřad Okresního úřadu v Kroměříži zamítl žádost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o vydání velkostatku a zámku v Dřínově; ten se proti zamítavému rozhodnutí neodvolal, takže nabylo právní moci
- 1.9. Krajský soud v Hradci Králové vyhověl odvolání Bertholda Thun-Hohensteina proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích (viz 7.10.1994), tento rozsudek zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení
- 27.9. žaloba Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou zamítnuta
- 17.10. Ústřední pozemkový úřad zamítl žádost občanského sdružení Petiční výbor města Turnova o přezkoumání rozhodnutí, kterým bylo JUDr. Karlu Friedrichu des Fours-Walderode vydáno 89,3 hektarů lesa
- 23.11. Ministr zemědělství ČR Josef Lux rozhodl o neplatnosti smlouvy o vydání 89 hektarů lesa JUDr. Karlu Friedrichu Des Fours-Walderode
- 28.11. mluvčí Petičního výboru města Turnova Josef Kunetka oznámil, že Okresní státní zastupitelství v Semilech podalo na JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode žalobu z důvodu pochybnosti o pravosti dokladů na uzavření smlouvy na vydání 89,3 hektarů lesa
- 29.12. Vrchní soud v Praze odmítl (rozsudkem č.j. 4Cdo 198/94-159) dovolání Hieronyma Medarda Colloredo-Mannsfeld v kauze vydání zámeckého areálu v Dobříši

1996

- leden JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode podal správní žalobu proti rozhodnutí ministra zemědělství ČR Josefa Luxe (viz 23.11.1995)
- 1.1. účinnost novely č. 238/1995 Sb. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, kterou byla přenesena pravomoc rozhodovat o dovolání z Vrchních soudů na Nejvyšší soud ČR
- 12.1. deník Právo uvedl, že vláda ČR chce zamezit restitučním nárokům JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a dalších osob, které na základě výjimky dostaly po roce 1989 od ministerstva vnitra občanství, a to novelou restitučních zákonů
- 8.2. Poslanecká sněmovna PČR schválila novelu zákona o půdě, spočívající ve vypuštění podmínky trvalého pobytu, zrušené Ústavním soudem ČR 13.12.1995; o majetek v restitučním řízení však mohl požádat pouze ten, kdo do ledna 1990 nepozbyl československé státní občanství
- duben Městský soud v Praze zamítl žalobu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode proti rozhodnutí Pozemkového úřadu v Jablonci nad Nisou, kterým byla zamítnuta žádost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode o vydání bývalého panství Smržovka (viz 6.2.1995)
- květen vydáno zamítavé rozhodnutí Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt („lesy Veselice“)

- 3.6. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou rozhodl rozhodnutím č.j. PÚ 2530/96-318 7HA (1315/00/11), že Christine Colloredo-Mannsfeld není vlastnící zámeckého areálu v Opočně
- září vydáno zamítavé rozhodnutí Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt („zámek Blansko“)
- 21.11. podání JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode Výboru OSN pro lidská práva v Ženevě
- 17.12. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 75/96 v kauze Colloredo-Mannsfeld, na jehož základě byla umožněna restituice zámeckého areálu v Dobříši (viz též 30.4.1993, 8.3.1994 a 29.12.1995)

1997

- 5.6. Ústavní soud ČR zamítl stížnost JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode proti rozsudku Městského soudu v Praze (viz 8.2.1995 a duben 1996)
- 27.6. Okresní soud v Pardubicích opětovně zamítl žalobu Bertholda Thun-Hohensteina (viz 7.10.1994 a 1.9.1995)
- 30.7. Berthold Thun-Hohenstein podal odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích (viz 27.6.1997)
- srpen Vrchní soud v Praze zamítl žalobu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode proti rozhodnutí ministra vnitra (viz 23.11.1995)
- 25.8. Vrchní soud v Praze zamítl žalobu JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode proti rozhodnutí Ministra zemědělství ČR (viz 24.11.1992 a 23.11.1995)
- 1.9. Městský soud v Praze zrušil rozhodnutí Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt (viz květen 1996 a září 1996)
- 17.10. Krajský soud v Hradci Králové zrušil rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (viz 27.9.1995) v kauze Colloredo-Mannsfeld a vrátil spor tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí

1998

- 31.1. Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze protokolárně předal zámecký areál v Dobříši Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld
- 17.3. Krajský soud v Hradci Králové vyhověl odvolání Bertholda Thun-Hohensteina proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích (viz 27.6.1997), tento rozsudek zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení
- 7.7. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou usnesením č.j. 6 C 63/95-208 přerušil řízení v kauze Colloredo-Mannsfeld
- srpen vydáno vyhovující rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt („lesy Veselice“)
- listopad vydáno vyhovující rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt („zámek Blansko“)
- 2.12. zemřel Hieronymus Medard Colloredo-Mannsfeld

1999

- 4.1. Krajský soud v Hradci Králové zamítl žalobu Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou (viz 3.6.1996)
- 4.2. Pozemkový úřad Okresního úřadu Blansko vydal rozhodnutí, kterým vyhověl restitučnímu nároku v kauze Salm-Reifferscheidt na zámecký park v Blansku
- 16.2. Státní památkový ústav v Pardubicích navrhl Okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou, aby řízení vedené pod č.j. 6 C 63/95 o vydání zámeckého areálu v Opočně bylo zastaveno pro překážku věci pravomocně rozhoduté
- 16.3. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou zamítl žalobu Christine Colloredo-Mannsfeld na vydání zámeckého areálu v Opočně
- 14.4. Okresní soud v Pardubicích rozhodl v kauze Thun-Hohenstein tak, že se řízení přerušuje do doby pravomocného skončení řízení o projednávání dědictví po zůstaviteli Dr. Leopoldu Thun-Hohenstein, otce restituenta Bertholda Thun-Hohensteina
- 21.4. Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld podal žalobu na Státní památkový ústav středních Čech se sídlem v Praze ve věci vydání mobiliáře zámku v Dobříši
- 27.4. obec Choltice se odvolala proti usnesení Okresního soudu v Pardubicích o přerušení řízení (viz 14.4.1999)
- 11.6. Krajský soud v Hradci Králové zamítl odvolání obce Choltice proti usnesení Okresního soudu v Pardubicích (viz 14.4.1999 a 27.4.1999)

- 2.8. rozsudek Okresního soudu v Pardubicích č.j. 5 C 207/98-120, kterým bylo vydáno 68 obrazů z mobiliáře zámku Opočno do rovnopodílového spoluvlastnictví Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld
- 6.9. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Táboře rozhodl svým rozhodnutím č.j. PÚPr/2922/99-Ri – UZ 362/2 o vydání rybníků v okrese Tábor Ernstu Leonhardu Harrachovi
- 29.9. vyhlášeno usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 18/97 v kauze Colloredo-Mannsfeld, kde se uvádělo, že se nejedná o případ rasové perzekuce
- 30.9. vyhlášeno usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 178/99 v kauze Colloredo-Mannsfeld, kterým byla ústavní stížnost Christine Colloredo-Mannsfeld odmítnuta

2000

- 11.1. Krajský soud v Hradci Králové zamítl odvolání Lesů České republiky, s.p. proti rozhodnutí Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt (viz srpen 1998)
- 14.1. ústavní stížnost Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové a rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou odmítnuta; v usnesení sp. zn. I. ÚS 180/99 bylo přitom uvedeno, že se nejedná o případ rasové perzekuce
- 28.1. Městský soud v Praze zamítl dvě žaloby JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode
- 7.2. JUDr. Karl Friedrich Des Fours-Walderode zemřel ve Vídni
- 23.2. Krajský soud v Českých Budějovicích zrušil rozsudkem sp. zn. 10 Ca 341/99 rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Táboře o vydání rybníků Ernstu Leonhardu Harrachovi (viz 6.9.1999)
- březen Lesy České republiky, s.p. podávají ústavní stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové v kauze Salm-Reifferscheidt (viz 11.1.2000)
- 23.3. Krajský soud v Hradci Králové zamítl rozsudkem č.j. 26 Co 358/99-253 žalobu Christine Colloredo-Mannsfeld na vydání zámeckého areálu v Opočně; potvrdil tak rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (viz 16.3.1999)
- 7.6. Ústavní soud ČR odmítl stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích (viz 23.2.2000)
- 31.8. Nejvyšší soud ČR rozhodl rozsudkem č.j. 28 Cdo 1833/2000-303 v kauze Colloredo-Mannsfeld, že se jedná o případ rasové perzekuce; zrušil přitom rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (viz 16.3.1999 a 23.3.2000)
- září Okresní úřad Blansko vydal rozhodnutí, kterým vyhověl restitučnímu nároku v kauze Salm-Reifferscheidt „Lesy Veselice“
- říjen město Blansko podává v kauze Salm-Reifferscheidt žádost na Ministerstvo vnitra ČR ve věci státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt

2001

- v kauze Colloredo-Mannsfeld objeveny nové archivní dokumenty
- 3.1. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech zamítl žádost Ernsta Leonharda Harracha o vydání zámku a pivovaru v Jilemnici
- 29.1. Pozemkový úřad Okresního úřadu v Trutnově zamítl žádost Ernsta Leonharda Harracha o vydání zemědělského a lesního majetku v okrese Trutnov
- březen vychází první vydání studie Jaroslava Šůly „Colloredové a opočenští Colloredové“
- 8.3. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 283/2000
- 29.3. Krajský soud v Brně vydal rozsudek, kterým zrušil rozhodnutí Okresního úřadu Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt (viz 4.2.1999)
- 7.5. Christine Colloredo-Mannsfeld vyzvala Pozemkový úřad Okresního úřadu Rychnov nad Kněžnou, Pozemkový fond ČR – územní pracoviště Rychnov nad Kněžnou a Státní památkový ústav v Pardubicích o vydání věcí podle zákona o půdě
- 13.6. Ústavní soud ČR vyhověl ústavní stížnosti zemřelého JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a rozhodl, že byl československým občanem
- proti rozhodnutí Ústavního soudu ČR v kauze Des Fours-Walderode protestoval Petiční výbor města Turnova a turnovská pobočka Konfederace politických vězňů
- červenec Franzi Ulrichu Kinskému vydáno osvědčení o českém státním občanství; to vyvolalo mimořádný rozruch
- 3.7. Ministerstvo vnitra ČR zamítlo žádost města Blansko v kauze Salm-Reifferscheidt (viz říjen 2000), nicméně deklaruje, že pokud by žádost podala oprávněná osoba, bylo by rozhodnutí ze strany MV ČR vydáno

- říjen Okresní úřad Blansko podává v kauze Salm-Reifferscheidt žádost na Ministerstvo vnitra ČR ve věci státního občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt
- 30.10. rozhodnutí Výboru OSN pro lidská práva v Ženevě k podání JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode, obsahující některá kontroverzní tvrzení (viz 21.11.1996)
Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem sp. zn. 31 Ca 52/2001 zamítl žalobu Ernsta Leonharda Harracha proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech (viz 3.1.)
- 6.12. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem sp. zn. 31 Ca 71/2001 zamítl žalobu Ernsta Leonharda Harracha proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Trutnově (viz 29.1.)
- 2002**
- změna soudce u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ve sporu Colloredo-Mannsfeld
- 17.1. Ministerstvo vnitra ČR vydává rozhodnutí č.j. VS-935/51/2-1998 v kauze Salm-Reifferscheidt, kterým stanoví, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zemřel, aniž by znovu nabyl československé státní občanství
- 8.2. Okresní soud v Pardubicích vyhověl žalobě Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ve věci vydání mobiliáře zámku Opočno
- 14.3. Ústavní soud ČR vyhověl ústavní stížnosti zemřelého JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a nálezem sp. zn. IV. ÚS 143/01 zrušil rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 28 Ca 317/98-34 a rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech č.j. PÚ 1244/92 z 4.9.1998, které odmítaly vydat mj. zámek Hrubý Rohozec. Ústavní soud ČR zároveň odmítl návrh na zrušení části zákona, který změnil zákon o půdě
- 21.3. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 71/2001 (viz 6.12.2001)
- 26.3. Státní památkový ústav v Pardubicích požádal Ministerstvo vnitra ČR o prověření státního občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld
- 16.4. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 52/2001 (viz 30.10.2001)
- 23.4. poslankyně Hana Orgoníková (ČSSD) naznačila, že prezident Václav Havel jmenoval Elišku Wagnerovou místopředsedkyní Ústavního soudu ČR proto, aby napomohla zrušení dekretů presidenta republiky. Wagnerová to označila za nesmysl.
- 24.4. rezoluce Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, dle které se „dekrety presidenta republiky z období 2. světové války „realizovaly, byly konzumovány v období po svém vydání a dnes již na jejich základě nemohou vznikat žádné nové právní vztahy“
- květen Okresní soud v České Lípě zamítl žalobu Franze Ulricha Kinskyho na vydání pozemků v k.ú. Prysk v okrese Česká Lípa; Kinsky se následně odvolal ke Krajskému soudu v Liberci
- 14.5. závěrečný návrh Státního památkového ústavu v Pardubicích ve věci sporu o nemovitosti tvořící zámecký areál v Opočně (kauza Colloredo-Mannsfeld)
- 15.5. vyjádření a závěrečný návrh Christine Colloredo-Mannsfeld ve věci sporu o nemovitosti tvořící zámecký areál v Opočně (kauza Colloredo-Mannsfeld)
- 5.6. Rozbor k výkladu Dohody o zrušení reálného svěřenectví Colloredo-Mannsfeldského v Opočně z 25.4.1925, v vypracovaný Doc. JUDr. J. Mikešem (PF UK Praha), vztahující se ke sporům o mobiliář zámku Opočno
- 11.6. ministr vnitra rozhodnutím č.j. VS-150/RK/3-2002 zamítl rozklad restituentů v kauze Salm-Reifferscheidt a potvrdil předchozí rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR (viz 17.1.2002)
- 12.6. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozsudkem č.j. 6 C 192/2000-181 vyhověl žalobě Christine Colloredo-Mannsfeld
- červenec státní zastupitelství vyslovilo souhlas se závěry Policie ČR, že Franzi Ulrichu Kinskému bylo vydáno osvědčení o státním občanství oprávněně
- 9.7. ministr zemědělství rozhodl v kauze Salm-Reifferscheidt, že zámek Blansko nespadá pod působnost zákona o půdě a proto jej nelze vydat restituentům
- 17.7. Ústavní soud ČR usnesením sp. zn. IV. ÚS 33/01 z 17.7.2002 odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 65/2010 z 24.10.2000, přičemž mu doporučil, aby se „svého tvrzeného práva, s odkazem na argumenty týkající se ležící pozůstalosti, tak, jak je předeštel v ústavní stížnosti, domáhal jiným procesním způsobem“
- 5.8. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem č.j. 24 Co 181/2002-392 zrušil rozsudek Okresního soudu v Pardubicích a vrátil spor o mobiliář zámku Opočno v kauze Colloredo-Mannsfeld k novému projednání a rozhodnutí (viz 8.2.2002)

29.10. Okresní úřad Blansko vydává rozhodnutí v kauze Salm-Reifferscheidt, že restituenti nejsou vlastníky zámku v Blansku

2003

leden

prof. Václavem Pavlíčkem vyhotovena „Právní expertíza ve věci restitučního sporu o státní zámek Opočno a konfiskaci majetku Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld, narozeného 4.6.1910, podle dekretů presidenta republiky“

1.1.

Státní památkové ústavy sloučeny do Národního památkového ústavu

14.1.

Ústavní soud ČR vyhověl ústavní stížnosti zemřelého JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode a nálezem sp. zn. I. ÚS 145/01 zrušil rozsudek Městského soudu v Praze z 28.1.2000 sp. zn. 28 Ca 3/99 a rozhodnutí Okresního úřadu v Liberci, okresního pozemkového úřadu, z 9.12.1998 č.j. PÚ-R-6041/Hk/98

19.3.

Pozemkový úřad Okresního úřadu v Semilech zamítl požadavek na vydání majetku JUDr. Karla Friedricha Des Fours-Walderode v restitučním řízení. Přitom uvedl, že hlavním důvodem bylo jeho prokázané členství v SdP

květen

Okresní soud v České Lípě zamítl žalobu Franze Ulricha Kinskyho o určení vlastnictví k pozemkům v k.ú. Pysky; ten se následně odvolal ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem . pobočka v Liberci

13.5.

Krajský soud v Hradci Králové zamítl odvolání Památkového ústavu v Pardubicích v kauze Colloredo-Mannsfeld a rozsudkem č.j. 22 Co 646/2002-75 potvrdil rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (viz 12.6.2002)

červen

Johanna Kammerlander podala k Nejvyššímu správnímu soudu žalobu proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech (viz 19.3.2003)

26.6.

právní zástupce Franze Ulricha Kinsky oznámil, že tento pravomocně vyhrál pět soudních sporů, na základě kterých získal cca 1,5 hektaru pozemku v Újezdu u Chocně, polní a lesní pozemky v k.ú. Běstovice, polní pozemky a rybník v k.ú. Kořenice, hřbitovní kaple v k.ú. Veltrusy u Kralup nad Vltavou a hájenka, rybník, bývalá obora a anglický park v k.ú. Bošín; to vyvolalo velký mediální ohlas a nevoli

27.6.

Okresní soud v Pardubicích rozhodl částečným rozsudkem ve sporu o mobiliář zámku Opočno ve prospěch Dipl. Ing. Jerome Colloredo- Mannsfeld a Christine Colloredo-Mannsfeld (viz 8.2.2002 a 5.8.2002)

červenec

právní zástupce Franze Ulricha Kinsky oznámil, že tento žaluje nejen stát a obce, ale i právnické osoby a asi 15 fyzických osob

1.7.

Okresnímu soudu v Semilech doručena žaloba požadující vydání zámku Hrubý Rohozec
jednání vedení Poslanecké sněmovny PČR, předsedů poslaneckých klubů a odborníků na restituce ve věci žalob na určení vlastnictví a obcházení dekretů presidenta republiky

4.7.

jednání premiéra, předsedy Poslanecké sněmovny PČR, senátu PČR, předsedů politických stran, předsedů poslaneckých a senátních klubů; výsledkem jednání bylo pověření ministra spravedlnosti Pavla Rychetského, aby se obrátil na Nejvyšší soud ČR se žádostí o vydání jednotného stanoviska, jak mají soudy rozhodovat v případech žalob na určení vlastnictví

9.7.

na Pražském hradě se sešli prezident republiky, premiér, předseda Poslanecké sněmovny PČR a předseda senátu PČR a diskutovali problematiku restitucí; závěrem jednání konstatovali, že považují za neměnnou společenskou dohodu z počátku 90. let ohledně rozsahu restitucí

16.7.

po nabytí právní moci rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové vydali zástupci Národního památkového ústavu zámecký areál v Opočně Christine Colloredo-Mannsfeld

18.7.

oznámeno, že Argentina v roce 1991 zaslala ČSFR oficiální dopis se žádostí, aby do doby vyřešení záležitosti Franze Ulricha Kinskyho stát nenakládal s majetkem, který původně patřil rodině Kinsky

29.7.

mezi Národním památkovým ústavem (nájemce) a Christine Colloredo-Mannsfeld (pronajímatel) uzavřena nájemní smlouva na provozování expozice na zámku Opočno; nájemce se zavázal platit pronajímateli nájemné ve výši čtvrtiny vybraného vstupného

30.7.

Okresní soud v Kladně zamítl čtyři žaloby na určení vlastnictví, podané Franzem Ulrichem Kinsky; šlo o nemovitosti ve vlastnictví obcí Jarpice, Šlapanice, společnosti KAHOS, spol. s r.o. a cukrovaru Velvary rozhodnutí odůvodnil vydržením vlastnického práva

1.8.

Okresní soud v Ústí nad Orlicí zrušil dvě již nařízená jednání ve sporech Franze Ulricha Kinsky a postoupil věc Ústavnímu soudu ČR (tomu bylo její podání doručeno 11.8.2003)

12.8.

právní zástupce Franze Ulricha Kinsky uvedl v rozhovoru pro BBC, že Franz Ulrich Kinsky žádal vydání majetku od Československa již v šedesátých letech; dále uvedl, že tyto dokumenty použije, pokud by současní držitelé Kinským nárokováného majetku uváděli, že jej nabyli v dobré víře

- 13.8. Franz Ulrich Kinsky oznámil, že bude po českém státu požadovat vydání též několika set uměleckých a historických předmětů; prozatím žádal vydání pouze plastiky Emanuela Maxe z roku 1842
- 19.8. založeno sdružení Linie pravdy a práva
- 21.8. předseda Ústavního soudu ČR Pavel Rychetský uvedl pro BBC, že Ústavní soud ČR bude projednávat tři podání související se žalobami Franze Ulricha Kinskyho; dvě podání podal ÚS ČR přímo Franz Ulrich Kinsky a jedno soudkyně Okresního soudu v Ústí nad Orlicí
- 25.8. Národní památkový ústav podal odvolání proti částečnému rozsudku Okresního soudu v Pardubicích č.j. 5 C 147/92-501 (viz 27.6.2003; viz též 8.2.2002 a 5.8.2002)
- 2.9. Okresní soud v Děčíně začal projednávat žalobu Franze Ulricha Kinskyho, kterou se Kinsky domáhal vydání nemovitostí (mj. restaurace na Jedové hoře) v Jiřetíně pod Jedlovou; jeho právní zástupce v této souvislosti uvedl, že u tohoto soudu podal cca 46 žalob
- 3.9. Okresní soud v Děčíně začal projednávat žalobu Franze Ulricha Kinsky, kterou se Kinsky domáhal vydání hájenky u České Kamenice, kterou v tu dobu obývali Dana Kulíková a Bedřich Hamák
- 30.9. dědické řízení v kauze Thun-Hohenstein ukončeno s tím, že „pozůstalost nelze projednat, protože zde není pozůstalého jmění“
- 9.10. Okresní soud v Děčíně zamítl žalobu, kterou se Franz Ulrich Kinsky domáhal po ČR – Ministerstvu vnitra ČR domáhal vydání loveckého zámečku Tokáň u Jetřichovic; současně Okresní soud v Děčíně zamítl též žalobu Kinskyho proti obci Jiřetín pod Jedlovou o vydání restaurace na Jedové hoře a dalšího majetku v obci.
v souvislosti se žalobami podanými Franzem Ulrichem Kinsky vyšlo najevo, že Franz Ulrich Kinsky zaplatil soudní poplatky pouze u 12 z 46 žalob podaných u Okresního soudu v Děčíně; u ostatních sporů požádal o prominutí soudních poplatků z důvodu své tíživé finanční situace
- 15.10. Krajský soud v Praze zamítl odvolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozhodnutí Okresního soudu v Kladně ve věci sporu o zámecký areál ve Šlapanicích
- 16.10. Okresní soud v Chrudimi zahájil projednávání tří dalších sporů, ve kterých se Franz Ulrich Kinsky domáhal vydání bývalého majetku rodiny Kinsky – pozemků pod částí areálu bývalé cementárny a vápenky Prachovice, další dvě žaloby se týkají podnikatelských subjektů, které koupily 2,7 hektaru pozemků od Cementárny a vápenky Prachovice
- 17.10. Okresní soud v Litoměřicích odročil projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho, kterou se domáhal vydání lesních pozemků v majetku Lesů České republiky, s.p. a polních pozemků v majetku Pozemkového fondu ČR
- 30.10. Okresní soud v Rakovníku odročil projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho proti Lesům České republiky, s.p. o 32 hektarů lesa
- 2.11. vyjádření doc. JUDr. J. Mikeše k problematice dědického nástupnictví podle Obecného zákoníku občanského z r. 1811 ve srovnání s právní úpravou dědění v Občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- 4.11. Okresní soud v Děčíně odročil na 21.1.2004 projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho o vydání rybníku a pozemků v Rybišti
- 5.11. Okresní soud v Děčíně odročil na 21.1.2004 projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho o vydání dvou budov ve vlastnictví společnosti Bohemia outdoor sports s.r.o. v areálu loveckého zámečku Tokáň
- 6.11. Franz Ulrich Kinsky svolal do Prahy tiskovou konferenci; na ní jeho právní zástupce uvedl, že Kinsky zváží podání žaloby na ministra kultury Pavla Dostála za jeho výroky ke kauze Franze Ulricha Kinskyho, mj., že „(...) jen slepý soudce mohl rozhodnout, že Benešovy dekrety nebyly v souvislosti s Kinským použity oprávněně
- 19.11. Okresní soud v Litoměřicích opětovně odročil projednávání žaloby Franze Ulricha Kinskyho proti Lesům České republiky, s.p., Pozemkovému fondu ČR a obci Martiněves
- 24.11. Okresní soud v Děčíně zamítl žalobu Franze Ulricha Kinskyho proti společnosti MTT Company spol.s. r.o. na vydání výletního areálu v Rynarticích na Děčínsku
- 26.11. Nejvyšší správní soud z formálních důvodů zamítl stížnost Johanny Kammerlander proti rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Semilech
- 27.11. Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost proti rozhodnutí Ministerstva vnitra v kauze Salm-Reifferscheidt (viz 17.1.2002 a 11.6.2002)
- 1.12. vydáno potvrzení odboru matrik Úřadu městské části Praha 1 o tom, že Dr. Josef Leopold Colloredo-Mannsfeld byl ke dni svého úmrtí státním občanem české republiky
- 4.12. Ministerstvo vnitra ČR sděluje Národnímu památkovému ústavu, že rozhodnutí o státním občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfelda (viz 3.12.1992) bylo nulitním aktem

- Nejvyšší soud v Brně usnesením č.j. 28 Cdo 1833/2003-303 zamítl dovolání Památkového ústavu v Pardubicích v kauze Colloredo-Mannsfeld (viz 12.6.2002 a 13.5.2003)
- 22.12. Státnímu památkovému ústavu v Pardubicích doručeno rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR v kauze Colloredo-Mannsfeld (viz 4.12.2003)

2004

- 18.2. Národní památkový ústav odeslal ústavní stížnost proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č.j. 6 C 192/2000-181 z 12.6.2002, rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 646/2002-275 z 13.5.2003 a usnesení Nejvyššího soudu č.j. 28 Cdo 1833/2003-303 ze 4.12.2003 (Ústavnímu soudu ČR byla doručena 20.2.2004)
- 15.3. rozhodnutí Pozemkového úřadu Okresního úřadu v Liberci č.j. PÚ-R-7748/04/Hk v kauze Des Fours-Walderode (vydání pozemku v k.ú. Žďárek)
- 17.3. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích zrušil rozsudek Okresního soudu v Pardubicích a vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí (viz 27.6.2003 a 25.8.2003)
- 3.5. Krajský soud v Hradci Králové zasílá Ústavnímu soudu ČR své vyjádření k ústavní stížnosti Národního památkového ústavu v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 11.5. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou zasílá Ústavnímu soudu ČR své vyjádření k ústavní stížnosti Národního památkového ústavu v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 12.5. Christine Colloredo-Mannsfeld zasílá Ústavnímu soudu své *první* vyjádření k ústavní stížnosti Národního památkového ústavu v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 25.6. Okresní soud v Pardubicích zamítl návrh žalobce Bertholda Thun-Hohensteina na vyslovení nepřipustnosti obce Choltice jako vedlejšího účastníka
- 8.7. Národní památkový ústav v *prvním* dodatečném podání Ústavnímu soudu ČR v kauze Colloredo-Mannsfeld argumentuje usneseními Ústavního soudu ČR sp. zn. I ÚS 180/99 a II ÚS 18/97
- 10.9. Národní památkový ústav v *druhém* dodatečném podání Ústavnímu soudu ČR argumentuje sporností českého občanství Christine Colloredo-Mannsfeld
- 30.9. Okresní soud v Pardubicích zamítl návrh Bertholda Thun-Hohensteina, že do pozůstalosti po JUDr. Leopoldu Thun-Hohensteinovi náleží zámek v Cholticích a související pozemky
- 14.10. Berthold Thun-Hohenstein se odvolal proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích (viz 30.9.2004)
- 18.10. PhDr. Jiří Jaroš prohrál soudní spor s Idou Schoeller a Maria Elisabethou Salm-Reifferscheidt-Raitz ohledně pamětní desky v Doubravici nad Svitavou
- 25.10. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha, Stephanie Harrach a Johann Alexandry Waldburg-Zeil proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 148/2003 -328 z 20.11.2003, a to z důvodu souběžně podaného dovolání
- 2.11. vyjádření doc. JUDr. J. Mikeše k problematice dědického nástupnictví podle Obecného zákoníku občanského z r. 1811 ve srovnání s právní úpravou dědění v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb. v kauze Thun-Hohenstein
- Christine Colloredo-Mannsfeld zasílá Ústavnímu soudu své *druhé* vyjádření k ústavní stížnosti Národního památkového ústavu v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 5.11. Christine Colloredo-Mannsfeld zasílá Ústavnímu soudu své *třetí* vyjádření k ústavní stížnosti Národního památkového ústavu v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 16.12. Ústavní soud ČR vyhověl ústavní stížnosti Národního památkového ústavu (právní nástupce Památkového ústavu v Pardubicích) v kauze Colloredo-Mannsfeld a nálezem sp. zn. III ÚS 107/04 zrušil předchozí soudní rozhodnutí (viz 12.6.2002, 13.5.2003 a 4.12.2003)

2005

- 19.1. Nejvyšší soud odmítl dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (viz 17.3.2004)
- 24.2. Nejvyšší soud ČR vyhověl rozsudkem sp. zn. 28 Cdo 1535/2004 dovolání Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v kauze sporu o mobiliář zámku Dobříš a zrušil rozsudky Krajského soudu v Praze sp. zn. 26 Co 57/2004 z 24.3.2004 a Okresního soudu v Příbrami č.j. 14 C 276/99-547
- 31.3. Krajský soud v Hradci Králové zamítl odvolání Bertholda Thun-Hohensteina proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích (viz 30.9.2004)
- 28.4. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 810/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 35 Co 213/2004 z 30.9.2004

- 1.7. Berthold Thun-Hohenstein podal dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové (viz 31.3.2005)
- 3.8. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 1347/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Praze sp. zn. 30 Co 197/2004 z 15.11.2004
- 8.8. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 1158/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Městského soudu v Praze sp. zn. 19 Co 278/2004 z 20.10.2004
- 14.8. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21 Co 270/2004 z 20.9.2004
- 18.8. Ústavní soud ČR vyhověl ústavní stížnosti restituentů v kauze Salm-Reifferscheidt a zrušil rozhodnutí MV ČR a Nejvyššího správního soudu (viz 17.1.2002, 11.6.2002 a 27.11.2003); nález datován 29.6.2005
- 13.9. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou zamítl žalobu Christine Colloredo-Mannsfeld na vydání zámeckého areálu v Opočně v kauze Colloredo-Mannsfeld
- 21.9. protest Okresního výboru Blansko – Boskovice Českého svazu bojovníků za svobodu proti rozhodnutí Ústavního soudu ČR v kauze Salm-Reifferscheidt
- 27.9. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2020/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 Co 544/2004 z 16.3.2005
- Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2882/2004 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 35 Co 292/2003 z 19.5.2004
- 25.10. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2051/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 28 Cdo 2051/2005 z 16.3.2005
- 27.10. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2348/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 Co 353/2004 z 16.3.2005
- Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2102/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 18 Co 445/2004 z 16.3.2005
- 1.11. vyhlášeno Stanovisko ÚS ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ve věci majetku zabaveného státem před rokem 1948
- 23.11. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2420/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Praze sp. zn. 30 Co 1/2005 z 23.3.2005
- Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2508/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci sp. zn. 29 Co 119/2005 z 27.1.2005
- 29.11. Krajský úřad v Hradci Králové rozhodl ve věci československého občanství Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld shodně s rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR z roku 1992 (3.12.)
- 23.12. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou doplnil své předchozí rozhodnutí (13.9.2005)
- 29.12. Okresní soud v Liberci zamítl rozsudkem č.j. 24 C 167/2004-188 žalobu Johanný Kammerlander na vydání pozemku v k.ú. Žďárek v kauze Des Fours-Walderode
- 2006**
- 23.3. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2711/2005 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 22 Co 359/2004 z 31.3.2005
- 13.4. Ministerstvo vnitra ČR opětovně rozhodlo v kauze Salm-Reifferscheidt, že Hugo Nikolaus Salm-Reifferscheidt zemřel, aniž by nabyt zpět československé státní občanství
- 5.6. Krajský soud v Hradci Králové zamítl odvolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou zamítajícímu návrh na vydání zámeckého areálu v Opočně v kauze Colloredo-Mannsfeld (viz 13.9.2005)
- 29.6. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 1324/2006 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 22 Co 385/2004 z 31.3.2005
- 13.7. Krajský soud v Hradci Králové doplňujícím rozsudkem potvrdil, že ČR je vlastníkem taktéž pozemku opominutého v rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (23.12.2005)
- 31.8. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21 Co 393/2005 z 16.11.2005

- 27.9. usnesením Nejvyššího soudu ČR odmítnuto dovolání Waldemara, Haralda, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 17 Co 297/2003 z 28.2.2006
usnesením Nejvyššího soudu ČR odmítnuto dovolání Waldemara, Haralda, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 17 Co 295/2005 z 28.2.2006
usnesením Nejvyššího soudu ČR odmítnuto dovolání Waldemara, Haralda, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 17 Co 298/2005 z 28.2.2006
usnesením Nejvyššího soudu ČR odmítnuto dovolání Waldemara, Haralda, Maria Luisy a Wilhelma Schaumburg-Lippe proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 17 Co 299/2005 z 28.2.2006
- říjen ministr vnitra zamítl rozklad restituentů v kauze Salm-Reifferscheidt a potvrdil předchozí rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR (viz 13.4.)
- 16.11. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 248/2006-464 z 20.7.2006, a to z důvodu souběžně podaného dovolání
- 29.11. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha, Stephanie Harrach a Johannyy Alexandry Waldburg-Zeil proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 148/2003 -328 z 20.11.2003
- 2007**
- 31.1. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci č.j. Co 556/2006-251, který přiznal Johanně Kammerlander nárok na restituci pozemku v k.ú. Žďárek
- 8.2. Christine Colloredo-Mannsfeld podala návrh na obnovu řízení v kauze Colloredo-Mannsfeld s odkazem na údajný židovský původ Berthy Henriety Katheriny Nadine Kolowrat Krakowsky, matky Dr. Josefa Leopolda Colloredo-Mannsfeld (babičky Christine Colloredo-Mannsfeld)
- 22.2. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Bertholda Thun-Hohensteina proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové (viz 31.3.2005)
- 28.3. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 19 Co 211/2005-300 z 21.9.2006
- 10.4. Christine Colloredo-Mannsfeld protokolárně vrátila zámecký areál v Opočně zpět ČR reprezentované Národním památkovým ústavem
- květen Berthold Thun-Hohenstein podal ústavní stížnost proti rozsudku Okresního soudu v Pardubicích, rozsudku Krajského soudu v Brně a usnesení Nejvyššího soudu ČR
- 6.6. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Bertholda Thun-Hohensteina
- 3.7. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 19 Co 211/2005-300 z 21.9.2006 (viz 28.3.2007)
- 8.11. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou a Krajského soudu v Hradci Králové (viz 13.9.2005 a 5.6.2006)
- 3.12. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha, Stephanie Harrach a Johannyy Alexandry Waldburg-Zeil proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 22 Co 148/2003 -328 z 20.11.2003, a to z důvodu zjevné neopodstatněnosti (viz 25.10.2004)
- 2008**
- 19.6. Městský soud v Praze odmítl správní žalobu restituentů v kauze Salm-Reifferscheidt proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR (viz 13.4.2006 a říjen 2006)
- 18.7. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 28 Cdo 2191/2006 odmítl dovolání Franze Ulricha Kinskyho proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 256/2004
- 20.8. Nejvyšší soud ČR usnesením sp. zn. 4 Nd 262/2008 odmítl žádost Franze Ulricha Kinskyho o přikázání věci
- 24.9. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 248/246-464 z 20.7.2006
- 22.10. Nejvyšší soud ČR usneseními sp. zn. 4 Nd 280/2008 a sp. zn. 4 Nd 308/2008 odmítl žádosti Franze Ulricha Kinskyho o přikázání věci
- 30.10. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 30 Co 1/2008-277 z 10.6.2008, a to z důvodu souběžně podaného dovolání

- 20.11. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 30 Co 1/2008-277 z
- 10.12. rozhodnutí Ústavního soudu v kauze Colloredo-Mannsfeld; ústavní stížnost Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld v kauze vydání mobiliáře zámku Dobříš odmítnuta
- 11.12. rozhodnutí Ústavního soudu v kauze Des Fours-Walderode (usnesení odmítající ústavní stížnost obce Žďárek)

2009

- 13.1. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 17 Co 248/2006-464 z 20.7.2006, a to jako opožděně podanou
- 28.1. Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 C 4/2007 z 9.10.2007
- březen Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld ve věci sporu o mobiliář zámku Opočno
- 11.3. Nejvyšší soud ČR odmítl dovolání Ernsta Leonharda Harracha proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 30 Co 2/2008 z 16.9.2008
- 2.4. zemřel Franz Ulrich Kinsky; ve sporech pokračuje jeho syn
Ústavní soud ČR odmítl ústavní stížnost Ernsta Leonharda Harracha proti usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 28 Cdo 4351/2008-279 z 20.11.2008, rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 30 Co 1/2008-277 z 10.6.2008 a rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové č.j. 7 C 144/2006-147 z 22.10.2007, a to z důvodu zjevné neopodstatněnosti
- 9.4. Nejvyšší správní soud ČR odmítl kasační stížnost Hugo Christiana Salm-Reifferscheidt, Maria Elisabeth Salm-Reifferscheidt-Raitz a Idy Schoeller proti rozhodnutí Městského soudu v Praze
- 22.6. Krajský soud v Hradci Králové zrušil rozsudek Okresního soudu v Semilech v kauze Des Fours-Walderode (viz únor 2008)

2010

- 21.1. Ústavní soud ČR odmítl návrh na zrušení zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou
- 2.2. Krajský soud v Hradci Králové zamítl žalobu rodiny Morawetz na vydání zámku a zámeckého parku ve Světlé nad Sázavou
- 13.2. pražským arcibiskupem jmenován Dominik Duka
- 7.5. Okresní soud v Břeclavi zamítl žalobu Mercedes Dietrichstein na vydání zámku v Mikulově a dalších nemovitostí

X. PŘÍLOHY

X.1 NESPORNÉ RESTITUCE - shrnutí

RODINA	RESTITUENT	MAJETEK	ROK VYDÁNÍ
Schwarzenberg – orlická větev	Karl Johann Nepomuk	zámek Orlík nad Vltavou, mobiliář zámku Orlík, zámek Čimelice, mobiliář zámku Čimelice, zámek Karlov, mobiliář zámku Karlov, cca 20,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků, 450 hektarů rybníků	od 1992
Lobkowicz – roudnická větev	Martin Maximilián Jiří, některé nemovitosti později převedeny na jeho syna Williama	zámek Roudnice nad Labem, (v současnosti na prodej) mobiliář zámku Roudnice nad Labem, zámek Nelahozeves, mobiliář zámku Nelahozeves, zámek Bílina (prodáno), mobiliář zámku Bílina, zámek Jezeří, (vráceno České republice) mobiliář zámku Jezeří, hrad Střekov, mobiliář hradu Střekov, Lobkovický palác v Praze na Pražském hradě (vydáno v roce 2002), mobiliář Lobkovického paláce, zámek Brozany, mobiliář zámku Brozany, hrad Vysoký Chlumeč (prodáno), mobiliář hradu Vysoký Chlumeč (rozprodáno v aukci), zámek Skryšov, mobiliář zámku Skryšov, zámek Příčov, mobiliář zámku Příčov, zámek Křepenice, mobiliář zámku Křepenice, zámek Encovany, mobiliář zámku Encovany, zámek Košťany, mobiliář zámku Košťany, zřícenina hradu Kamýk, zámek Novosedly, mobiliář zámku Novosedly, zámek Chotěšov, mobiliář zámku Chotěšov, zámek Libčevy, mobiliář zámku Libčevy, zámek Lobkovice, mobiliář zámku Lobkovice, cca 20,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	od 1992
Lobkowicz – mělnická větev	Otakar, od r. 1994 Jiří	zámek Mělník, mobiliář zámku Mělník (částečně rozprodáno v aukcích), zámek Hořín, mobiliář zámku Hořín, cca 1,500 hektarů vinic, polních a zejména lesních pozemků (některé zdroje uvádějí až 10,000 hektarů)	od 1992
Lobkowicz – křimická větev	Jaroslav	zámek Křimice u Plzně, mobiliář zámku Křimice, cca 1,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	od 1992
Kolowrat-Krakowský-Liebsteinský – rychnovská větev	Kryštof Jaroslav, po jeho smrti Jan	zámek Rychnov nad Kněžnou, mobiliář zámku Rychnov nad Kněžnou, zámek Černfkovice (okres Rychnov nad Kněžnou), mobiliář zámku Černfkovice, lovecký zámeček Černá Voda v Orlickém Záhoří, 5,600 hektarů lesních pozemků, 350 hektarů polí, 40 hektarů rybníků	od 1992
Kinský – kostelecká větev	Josef	zámek Kostelec nad Orlicí, mobiliář zámku Kostelec nad Orlicí, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Kostelec nad Orlicí	od 1992
Kinský – chlumecká větev	Norbert, majetek později převeden na jeho syny Giovanni a Pio Kinsky dal Borgo	hrad Kost, mobiliář hradu Kost, zámek Karlova Koruna u Chlumce nad Cidlinou, mobiliář zámku Karlova Koruna, lesní a polní pozemky patřící do bývalých panství Kost a Chlumeč nad Cidlinou	od 1992
Hildprandt	Josefina, Jan a další členové rodiny, kteří své podíly později převedli na Stefanos-Filipos Germetis	hrad Blatná, mobiliář hradu Blatná, 1,000 hektarů lesních pozemků, 270 hektarů rybníků, pozemky patřící do bývalého panství Blatná; ideální dvě třetiny hradu a pozemků vlastní Stefanos-Filipos Germetis, ideální třetinu vlastní Josefina Hildprandtová (budovy) a Jan Hildprandt (pozemky)	od 1992
Paar	rodina	zámek Bechyně, mobiliář zámku Bechyně, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Bechyně (vše prodáno, současný majitel Josef Šťáva, a to přes firmu Panství Bechyně SE, sídlící v Lichtenštesku)	od 1992
Mensdorff-Pouilly	MP Holding a.s.	hrad Boskovice, zámek Boskovice, 7222 hektarů polních a zejména lesních pozemků, mobiliář zámku Boskovice, zahrnující mj. knihovnu o 8350 svazcích	od 1992
Sternberg – častolovická větev	Franziska Diana Sternberg-Phipps	zámek Častolovice, mobiliář zámku Častolovice, cca 3,150 hektarů polních a zejména lesních pozemků	od 1992
Sternberg – šternberská větev	Zdeněk (Zdenko)	hrad Český Šternberk, mobiliář hradu Český Šternberk, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Český Šternberk	od 1991
Sternberg – jemništská větev	Jiří	zámek Jemniště, mobiliář zámku Jemniště, 1,100 hektarů lesních pozemků, 80 hektarů polních pozemků a 70 hektarů rybníků	od 1992
Bloch/Řehák	Pavel Ondráček, Darina Ondráčková	zámek Dětenice, mobiliář zámku Dětenice, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Dětenice	od 1992 (?)
Bubna-Litic	Adam Bubna-Litic, Eleonora Dujková	zámek Doudleby nad Orlicí, mobiliář zámku Doudleby nad Orlicí, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Doudleby nad Orlicí	od 1992
Šimonek	Jaromír Šimonek, Blanka Horová	hrad Houska, mobiliář hradu Houska, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Houska	od 1992
Dobrzenský z Dobrzenic	Jan Nepomuk, od roku 1996 Jan Josef	zámek Chotěboř (okres Havlíčkův Brod), mobiliář zámku Chotěboř, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Chotěboř	od 1992

Lažanský	Vladimír; Michaela	zámek Chyše, mobiliář zámku Chyše, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Chyše	od 1992
Vaníček	17 fyzických osob	zámek Lnáře, mobiliář zámku Lnáře, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Lnáře	od 1992
Bartoň-Dobenín – novoměstská větev	Josef Marián	zámek Nové Město nad Metují, mobiliář zámku Nové Město nad Metují, textilní podniky v okolí Nového Města nad Metují, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Nové Město nad Metují	od 1992
Bartoň-Dobenín – zbraslavská větev	Josef Bartoň-Dobenín Eva Curryová	zámek Zbraslav, mobiliář zámku Zbraslav, zámecký park ve Zbraslavi, související pozemky, bývalý klášter Zbraslav	od 1992
Podstatzky-Liechtenstein – velkomeziříčská větev	Josefa, od r. 2000 Franz Karl (František), Maria a Johannes (Jan)	zámek Velké Meziříčí, mobiliář zámku Velké Meziříčí, 4,000 hektarů lesních pozemků, 268 hektarů rybníků, cca 300 hektarů polních pozemků a hospodářské budovy; hrobka rodin Harrach a Podstatzky-Liechtenstein v Netěně.	Od 1992 (majetek) 2000 (hrobka)
Kinsky – žďárská větev	Radslav, po jeho smrti rodina	zámek Žďár nad Sázavou, mobiliář zámku Žďár nad Sázavou, 6,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků, rybníky (mj. rybník Velké Dářko)	od 1992
Kinsky – chlumecká větev	Norbert	zámek Chlumeck nad Cidlinou, cca 10,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	od 1992
Rolný	Arnošt	zámek Bojkovice (Nový Světlov) (prodáno v roce 2003 v dražbě), mobiliář zámku Bojkovice (Nový Světlov), související pozemky	od 1992
Zubr/Straka	Josef Zubr, Jan Zubr, Jiří Straka	zámek Jirny, mobiliář zámku Jirny, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Jirny	od 1992
Wratislav z Mitrowicz	Maxmilián	zámek Dírná (okres Tábor), mobiliář zámku Dírná, zámecký rybník, 178 hektarů lesa, pražský palác (vedle amerického velvyslanectví), mlýn, elektrárna, 160 hektarů rybníků, 600 hektarů polních pozemků	od 1992
Czernin (dymokurská větev)	Theobald	zámek Dymokury, mobiliář zámku Dymokury, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Dymokury	od 1992
Baillet-Latour	Arnoštka	zámek Radenín, mobiliář zámku Radenín, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Radenín	od 1992
Kabeš	rodina	zámek Ratměřice, mobiliář zámku Ratměřice, související pozemky	od 1992
Schlik	rodina	zámek Jičíněves, mobiliář zámku Jičíněves, související pozemky, Prachovské skály	od 1992
Reisky z Dubnitz	Vladimír	zámek Vilémov na Havlíčkobrodsku, mobiliář zámku Vilémov, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Vilémov	od 1992
Parish	John Marmaduke	zámek Žamberk (prodáno městu Žamberk), hrad Litice (vráceno České republice), 1,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků v okolí Brandýsa nad Orlicí, 3,000 hektarů lesních pozemků v okolí Žamberku	od 1992
Belcredi	Karel, Richard, Ludvík, Hugo Ludwig Andrian	zámek Brno-Líšeň, mobiliář zámku Brno-Líšeň, zámek Brodek u Prostějova, mobiliář zámku Brodek u Prostějova, zámek Jimramov u Nového Města na Moravě, mobiliář zámku Jimramov u Nového Města na Moravě, pozemky v Brně-Líšni a okolí, další nemovitosti, lesní a polní pozemky patřící do bývalých panství Líšeň, Brodek a Jimramov	od 1992
Hrubý z Gelenj	Jaromír	zámek Morány u Zruče nad Sázavou, mobiliář zámku Morány u Zruče nad Sázavou, zámek Červené Pečky u Kolína, mobiliář zámku Červené Pečky u Kolína, lesní a polní pozemky patřící do bývalých panství Morány a Červené Pečky	od 1992 – 2000
Dlahoweský	Václav	zámek Němčice u Volyně, statky v Kraselově a Hodějově u Strakonice, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Němčice u Volyně	od 1992
Pravda	František, Metoděj	zámek Ostrava-Kunčice (v letech 2003-5 zbořen), související pozemky	od 1992
Zierotin	rodina	zámek Nemyšl, mobiliář zámku Nemyšl, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Nemyšl	od 1992
Nádherný	Johannes Nepomuk	zámek Chotoviny, mobiliář zámku Chotoviny, 2,000 hektarů polních a především lesních pozemků, 85 hektarů rybníků	od 1992
Waldstein	3 fyzické osoby	zámek Zátíší u Svatoslavi (okres Třebíč), mobiliář zámku Zátíší u Svatoslavi, 400 hektarů lesních pozemků	od 1992

Dohnal	Anděla	zámek Holešov (prodáno městu Holešov), mobiliář zámku Holešov, související pozemky	od 1992
Malý	Vladimír	zámek Vodice u Chýnova (vyhořel v roce 2005), mobiliář zámku Vodice u Chýnova (až na výjimky v roce 2005 shořel), související pozemky	od 1992
Bartoň-Dobenín	bratři Čerichové	zámek Nové Hradky, související pozemky (prodáno v roce 1992 Petru Kučerovi a Magdaleně Kučerové)	od 1992
Brázda	Marie	zámek Líčkov, mobiliář zámku Líčkov, související pozemky	1992
Battaglia	Christian, Bianca	zámek Bratronice u Blatné, mobiliář zámku Bratronice u Blatné, 400 hektarů lesních a polních pozemků, rybníky	od 1992
Rieger	rodina Macháčková	zámek Maleč, mobiliář zámku Maleč, související pozemky	1992

X.2 SPORNÉ RESTITUCE – shrnutí

RODINA	RESTITUENT	MAJETEK	ROK VYDÁNÍ
Des Fours-Walderode – dřínovská větev	Karl Friedrich	renesanční zámek Dřínov na Kroměřížsku, bývalé panství Dřínov – zahrnuje cca 360 hektarů polních a především lesních pozemků, statek v Srnově, dvůr ve Vrchoslavicích na Prostějovsku, cihelna, několik rybníků	pravomocně zamítnuto
Des Fours-Walderode smržovsko-hruborohozecká větev	Karl Friedrich, od 2000 Johanna Kammerlander	bývalé panství Hrubý Rohozec: zahrnuje zámek Hrubý Rohozec u Turnova na Semilsku, cca 300 hektarů lesů a dalších pozemků na Semilsku a další nemovitosti, mj. bývalé objekty strojní a traktorové stanice a zeleniny Hradec Králové v Hrubém Rohozci; bývalé panství Smržovka na Jablonecku, zahrnující zámeček Smržovka, cca 3600 hektarů polních a především lesních pozemků na Jablonecku, nemovitosti v Josefově Dolu na Jablonecku	vydání majetku patřícího do bývalého panství Smržovka pravomocně zamítnuto, majetek patřící do bývalého panství Hrubý Rohozec v řízení; část majetku patřícího do bývalého panství Hrubý Rohozec vypadla z restituce mimosoudními dohodami
Colloredo-Mannsfeld – opočenská větev	Christine (nemovitosti, movité věci patřící Dr. Josefu Leopoldu Colloredo-Mannsfeld, ideální polovina movitých věcí patřících Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld), Hieronymus Medard, od 1998 Dipl. Ing. Jerome (ideální polovina movitých věcí patřících Josefu Hieronymu Colloredo-Mannsfeld)	zámek Opočno, mobiliář zámku Opočno (pravomocně nevydáno), soubor zbraní z Vojenského muzea, soubor hudebních nástrojů z Národního muzea, cca 5,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků v okresech Rychnov nad Kněžnou a Náchod	v řízení; pravomocně zamítnuto vydání zámku Opočno a části zámeckého mobiliáře; pravomocně vydáno 68 obrazů, dohodou vydáno cca 5,000 hektarů zemědělské a především lesní půdy, související budovy, soubor zbraní z Vojenského muzea, soubor hudebních nástrojů z Národního muzea
Colloredo-Mannsfeld – dobříšsko-zbirožská větev	Hieronymus Medard, od 2000 Dipl. Ing. Jerome (nemovitosti patřící Hieronymu Medardu Colloredo-Mannsfeld, ideální polovina nemovitostí patřících Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld) Christine (ideální polovina nemovitostí patřících Weikhardu Karlu Colloredo-Mannsfeld)	zámek Dobříš, zámek Zbiroh (Hieronymem Medardem Colloredo-Mannsfeld prodán zpět České republice, která jej převedla na obec Zbiroh a ta následně prodala společnosti Euroresta International, s.r.o. (od 21.12.2006 GASTRO ŽOFÍN SLOVANSKÝ OSTROV s.r.o.), cca 12,500 hektarů lesa patřícího do bývalého velkostatku Zbiroh, 310 hektarů polí, 241 hektarů rybníků, dalších 8,000 hektarů lesa patřících do bývalého velkostatku Dobříš bylo do roku 2005 ve spoluvlastnictví Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld; v současnosti lesy rozděleny rovným dílem mezi Christine Colloredo-Mannsfeld a Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld	majetek patřící do bývalého panství Zbiroh vydáván dohodou; majetek patřící do bývalého panství Dobříš vydáván postupně od roku 1998, pravomocně zamítnuto vydání mobiliáře zámku Dobříš; na základě soudních sporů, ukončených roku 2004, získány lesy patřící do bývalého panství Dobříš
Salm-Reifferscheidt	Hugo Christian, Elisabeth Hartig (v roce 1992 zemřela a do řízení nevstoupily další osoby), Maria Elisabeth, Ida Schoeller	zámek Rájec nad Svitavou, mobiliář zámku v Rájci nad Svitavou, zámek Blansko (v roce 2002 pravomocně rozhodnuto o jeho nevydání), 7,000 hektarů lesních pozemků, Punkevní a Kateřinské jeskyně v Moravském krasu (jejich vydání podle judikatury Ústavního soudu ČR nepřipadá v úvahu)	v řízení; o vydání majetku nelze udát, dokud nebude ukončen spor o státní občanství Hugo Nikolause Salm-Reifferscheidt; pravomocně vydáno cca

			600 hektarů lesa, pravomocně zamítnut nárok na zámek Blansko
Trauttmansdorff-Weinsberg	Matthias	zámek Slatiňany, mobiliář zámku Slatiňany, cca 4,700 hektarů polních a zejména lesních pozemků, 200 hektarů rybníků	pravomocně zamítnuto
Kinsky	Franz Ulrich, od 2009 Karl Maximilian	palác Kinských v Praze na Staroměstském náměstí, cca 10,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků, zámek Heřmanův Městec, mobiliář zámku Heřmanův Městec, zámecký areál ve Šlapanicích., lovecký zámek Tokaň	drobnější majetek vydán na počátku kauzy, zbytek pravomocně zamítnut nebo v řízení
Kinsky	Rudolf	zámek Moravský Krumlov, mobiliář zámku Moravský Krumlov, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Moravský Krumlov	pravomocně zamítnuto
Harrach	Ernst Leonhard, v některých případech též Stephanie Maria a Johanna Alexandra Waldburg-Zeil	zámek Hrádek u Nechanic, mobiliář zámku Hrádek u Nechanic, zámek Jilemnice, mobiliář zámku Jilemnice, cca 20,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků, rybníky v okrese Tábor	pravomocně zamítnuto
Thun-Hohenstein	Berthold	zámek Choltice, mobiliář zámku Choltice, cca 1,300 hektarů polních a zejména lesních pozemků	pravomocně zamítnuto, 65 obrazů a dalších uměleckých předmětů pravomocně vydáno v roce 19992, ve věci kvůli tomu proběhlo trestní stíhání pokusy o obnovení kauzy za pomoci ustanovení evropského práva
Schaumburg-Lippe	Wilhelm Waldemar Maria-Luisa Harald	zámek Náchod, části mobiliáře zámku Náchod, zámek Ratibořice, mobiliář zámku Ratibořice, několik tisíc hektarů polních a zejména lesních pozemků patřících do bývalých panství Náchod a Ratibořice	pravomocně zamítnuto
Schwarzenberg – hlubocká větev	Elisabeth Pezold	zámek Hluboká, mobiliář zámku Hluboká, zámek Český Krumlov, mobiliář zámku Český Krumlov, zámek Třeboň, mobiliář zámku Třeboň, Schwarzenberský palác v Praze na Hradčanech, Salmovský palác v Praze na Hradčanech, schwarzenberská hrobka v Domaníně u Třeboně, klášter Zlatá Koruna, mobiliář kláštera Zlatá Koruna, cca 55,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	zamítáno od 90. let; opakované pokusy o vydání majetku; na základě nálezů ÚS ČR v říjnu 2009 vydána Schwarzenberská hrobka v Domaníně u Třeboně; získal ji však Karl Johannes Nepomuk Schwarzenberg jako dědic původního vlastníka
Waldstein-Wartenberg	Karl Albrecht Ernest	zámek Mnichovo Hradiště, mobiliář zámku Mnichovo Hradiště, zámek Bělá pod Bezdězem, mobiliář zámku Bělá pod Bezdězem, zámek Doksy, mobiliář zámku Doksy, zámek Kuřivody, mobiliář zámku Kuřivody, zámek Kozel, mobiliář zámku Kozel, zámek Štáhlavy, mobiliář zámku Štáhlavy, zámek Nebřlovy, mobiliář zámku Nebřlovy, zámek Horní Litvínov, mobiliář zámku Horní Litvínov, Valdštejský palác v Praze, asi 20,000 hektarů lesních, polních a lučních pozemků, mimo jiné na území Českého ráje, Máchovo jezero	pravomocně zamítnuto
Dietrichstein	Mercedes	zámek Mikulov, mobiliář zámku Mikulov, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Mikulov	v řízení
Habsburg (d'Este)	Sophia Hohenberg	zámek Konopiště, mobiliář zámku Konopiště, cca 6,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků, pivovar, dva kamenolomy a další majetek	v řízení
Blücher	rodina (Alexander)	zámek Raduň, mobiliář zámku Raduň, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Raduň	pravomocně zamítnuto
Aehrenthal	Johann	zámek Hrubá Skála, mobiliář zámku Hrubá Skála, hrad Valdštejn, mobiliář hradu Valdštejn, Lázně Sedmihorky, Podtrosecké rybníky, 2,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků v Českém ráji	v řízení
Czernin – jindřichohradecká větev	Ernst	zámek Jindřichův Hradec, mobiliář zámku Jindřichův Hradec, cca 20,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	pravomocně zamítnuto
Podstatzky-Liechtenstein – telčská větev	Georg Christoph	zámek Telč, mobiliář zámku Telč, 5,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	pravomocně zamítnuto
Hohenlohe	Maximilian Egon	zámek Červený Hrádek u Chomutova, mobiliář zámku Červený Hrádek u Chomutova, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Červený Hrádek u Chomutova	pravomocně zamítnuto

Liechtenstein	Hans Adam II.	zámecký areál Lednice, mobiliář zámku Lednice, zámecký areál Valtice, mobiliář zámku Valtice, zámek Velké Losiny, mobiliář zámku Velké Losiny, zámek Bučovice, mobiliář zámku Bučovice, zámek Krnov, mobiliář zámku Krnov, zámek Šternberk, mobiliář zámku Šternberk, zámek Moravská Třebová, mobiliář zámku Moravská Třebová, zámek Úsov, mobiliář zámku Úsov, zámek Zábřeh na Moravě, mobiliář zámku Zábřeh na Moravě, zámek Lanškroun, mobiliář zámku Lanškroun, cca 160,000 hektarů polních a zejména lesních pozemků	nároky byly vzneseny pouze neoficiální cestou v roce 1991; soudní spory probíhaly od roku 1991 pouze o obraz Pietera van Laer Velká vápenka, a to v Německu a následně u Evropského soudu pro lidská práva
Serenyi	Isabela Thienen-Adlerflycht	zámek Lomnice u Tišnova, mobiliář zámku Lomnice u Tišnova, 1,000 hektarů lesních pozemků	v řízení
Kálnoky	Alexander	zámek Letovice, mobiliář zámku Letovice, 1,000 hektarů lesních pozemků	zámek vydán v roce 2000, Kálnoky jej prodal; ostatní pravomocně zamítnuto
Schlik	Franz	zámek Nové Hrady, související pozemky	v řízení
Rohan	Miroslav Bohumír Štědřý	lesní pozemky spadající do bývalých panství Semily, Svijany a Český Dub (o zámek v Sychrově, bývalé sídlo Rohanů, Štědřý nežádal)	pravomocně zamítnuto
Kumpera	Vítězslav	zámek Koloděje, mobiliář zámku Koloděje, související pozemky (prodáno v roce 2010)	o zámek vedeny soudní spory; ukončeny v roce 2008 a zámek vydán
Stadnicky	18 fyzických osob	zámek Vranov nad Dyjí, mobiliář zámku Vranov nad Dyjí, lesní a polní pozemky patřící do bývalého panství Vranov nad Dyjí	pravomocně zamítnuto
Larisch-Mönisch	rodina	zámek Jevišovice, mobiliář zámku Jevišovice, 2,000 hektarů lesních a polních pozemků	pravomocně zamítnuto
Mornstein-Zierotin	Karel	zámek Bludov, mobiliář zámku Bludov, ideální polovina lesních a polních pozemků patřících do bývalého panství Bludov	od 1999 1999 (ideální polovina zámku Bludov), 2006 (mobiliář zámku Bludov), 2007 (druhá ideální polovina zámku Bludov – výměna za jiný majetek, nešlo o restituci)
Špaček	8 fyzických osob	hrad Kokořín, mobiliář hradu Kokořín, stovky hektarů lesních pozemků	lesy vydávány od roku 1992; hrad vydán v roce 2001
Špaček	Rostislav	zámek Fulnek, mobiliář zámku Fulnek, související pozemky (v roce 2008 prodán v dražbě)	2001
Bechinie	Emanuel Adolf	zámek Třešť, mobiliář zámku Třešť, související pozemky	pravomocně zamítnuto
Havránek	Zdeněk	hrad Strakonice, mobiliář hradu Strakonice, související pozemky	pravomocně zamítnuto
Schebek	3 fyzické osoby	zámek Zruč nad Sázavou, mobiliář zámku Zruč nad Sázavou, související pozemky (vše v roce 2003 prodáno obci Zruč nad Sázavou)	2002
Hayes	Marie	klášter Sázava, mobiliář kláštera Sázava, související pozemky (vše v roce 2005 prodáno zpět České republice)	2001
Croy	Alexis	zámek Slabce, mobiliář zámku Slabce, související pozemky (mj. zámecký park)	pravomocně zamítnuto

X.3 SOUVISEJÍCÍ RESTITUCE PRÁVNICKÝCH OSOB - shrnutí

Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových“	zámek Lužany, mobiliář zámku Lužany, související pozemky, domy ve Vodíčkově ulici v Praze	od 1992
město Svojanov	zřícenina hradu Svojanov, související pozemky	1992
město Pecka	hrad Pecka, mobiliář hradu Pecka, související pozemky	1992
město Sobotka	zámek Humprecht, mobiliář zámku Humprecht, související pozemky	1992
město Dřevohostice	zámek Dřevohostice, mobiliář zámku Dřevohostice, související pozemky	1993
Řád německých rytířů	hrad Bouzov, mobiliář hradu Bouzov, hrad Sovinec, mobiliář hradu Sovinec, zámek Bruntál, mobiliář zámku Bruntál, související lesní a polní pozemky	pravomocně zamítnuto
město Loket	hrad Loket, mobiliář hradu Loket, související pozemky	1992
město Luže	hrad Košumberk, mobiliář hradu Košumberk, související pozemky	1992
městys Náměšť na Hané	zámek Náměšť na Hané, mobiliář zámku Náměšť na Hané, související pozemky	1992
město Plumov	zámek Plumov, mobiliář zámku Plumov, související pozemky	1992